2-76

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՇԱՏՈՒՆՁ ԳՐՈՑ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ,

համառօտեալ դիւրիմաց ոճով
ի լեզու աշխարհաբառ յուսումն
պարզամտաց և համբակաց:

Ի Ս. Յովհաննէս վերպէ Ը. օդրա
պէան հոգառնդնառօլսեցոց:

Եւ տպագրեալ հրամանաւ Գերապա
տիւ Աբբահօր Տ՚ն Սահակեանոսի եր
ջորդի Ադոնց:

Ի Հայրապետութ՚է Տեառն Դաւթի Հայոց
Կաթուղիկոսի:

Յամի 1803. Յե՚ի Թուականս
Թէս Հայոց ռմԾբ:

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի Վանս սբ՚ն Ղազարու:

ՕՐԱՆՈՑՈՒՄՆ

Ընծայական պատմութիւնը՝ ինչպես իր անունը կը յայտնէ, ամէն պատմութիւն չէ որ կրնայ ընծայուիլ. այլ միայն այն պատմութիւնները, որոնք կրնան ընթերցողին ուսումնական հաճոյք մը պատճառել, եւ միանգամայն ընթերցողին մտաց մէջ ազնիւ զգացմունքներ զարգացնել։ Ասոնք են ընծայական պատմութեանց հիմնական (էական) երկու յատկութիւնները։ Ընծայական պատմութիւնները ունին նաեւ իրենց ուրոյն ոճը, որ ամէն ոճ չէ։ Ընծայական պատմութեանց ոճը պէտք է ըլլայ պարզ, հասկնալի, ամէն մարդու հասկնալու չափ դիւրին, ոչ ալ շատ ցած, որ ընթերցողին ուշադրութիւնը գրաւելու չկարենայ։ Ընծայական պատմութեանց ոճը պէտք է ըլլայ նաեւ ազնիւ, որ ընթերցողին մտաց մէջ ազնիւ զգացմունքներ զարգացնելու կարենայ։ Ընծայական պատմութեանց ոճը պէտք է ըլլայ նաեւ ուղիղ, որ ընթերցողին մտաց մէջ ուղիղ զգացմունքներ զարգացնելու կարենայ։ Ընծայական պատմութեանց ոճը պէտք է ըլլայ նաեւ ճշգրիտ, որ ընթերցողին մտաց մէջ ճշգրիտ զգացմունքներ զարգացնելու կարենայ։ Ընծայական պատմութեանց ոճը պէտք է ըլլայ նաեւ ճշմարիտ, որ ընթերցողին մտաց մէջ ճշմար

այնպիսին որ շատ ուրախանայու գրաբառ գրել
ըն ղրկվեր էր, ու մեկը կարդալով հաս-
կնալով, կցցուածով որ շատ կարելի՝ կրնա
շարին պեղը լեցունել, ու հիան հոգևորի
խոշտանգն՝ որ բոլոր գրեսունեկան ճշմարիտ
ուսումը ամբաստնելին ըսածներուն վրա
հաստատված է, հապա նաև բնական և գո-
պատական ուսման դրեն, որ ան պատմու-
թիւնը կարելի կըլլասորվի, ու ան-
կեց ալ ուրիշ շատ բան կիմանա։

Ասկ աշխարհաբառ շարժարդությունին որ ըսինք,
նայեցանք որ գրաս հայերեն ըլլալ՝ առանց
այլազգի բառեր ձեզը խառնելու՝ պահել
ըն, իմ պարկեշտ, իմ քաղքենի ըն, (ինչ-
պես որ հիմակու ժամանակը մեր ցեղացան
եղած ատը ինչ ատի հետ որ բնակիրնին՝
հանդ հանդ անոր լեզուին առեր խառներ
էին հայերենին ձեզը,) որ ասով շատ առեր
է աշխարհաբառ լեզուն, ու անանկ փոխ-
ված է որ՝ ձեզ ուրիշին ձեզին լեզուն ալ
կըհասկնա։ Ասկ նոր հանդ մեկ չանացնի որ
այսպես ըլլալ, հապա որչափ կարելի է ամենուն
հասկնան. ուսուի ոճնալ ըսածդ օլցնի հայ-
երենի կերպով բառեցնի, որ բուն հայաս-
պանդյալ առելի նման է, ու պարսկահայ-
ցը հասկնան. ինչ ըսեր՝ ուր պեղ որ խօսիր այս-
պիսի աշխարհաբառին կըպահես՝ ան պեղը
գրաբառին առած բառերուն, ու պեղ
պեղալ չգով մեկնելով շատ պահերնին դը-
րնի. որ ասով կարդացողներուն դիւր
գրաբառի ալ դուռ բացվի։

Ասկ

ԱՂ ս հաճառօտ ճանաչումըս ընելէն ետեւ՝ աւելորդ կըհամարիմ որ աս գրքին օգտակար կարուածը վրա երկար գովասանք ընեմ, ուր յորդորելս որ առնեն կարդան. որովհետեւ կըյուսամ որ ինք անոնք լսելով՝ ետեւէ էյնան որ ունենան, ու կարդալով յետոյէ չի խաղան, հանաւանդ պարզախոհները ու նորավարժ պատրը, որ գէհաւորաբար երկնչ համար՝ ինչպէս ըսինք, շարադրըվէյաս ա գիրքը. որովհետ ինչ աշխատանքնալ պարտական չէն հանիլ, որ սիրուն չանչն աւինէ՝ ի գործս այլ, եւ՝ ի չօգուտ ապրիս։

Ոչ զիրք ուճաշունչ և օգտակարք՝ ի վարդապետուն են և՝ ի յանդիմանուն, և յուղղուն, և՝ ի խրատ արդարուն. զի կատարեալ իցէ մարդն այլ յամ գործս բարուն հաստատեալ։

Ք. Տիմ. Գ. 16։

Հանեալ նահապետն՝ մարդկութիւնէ զաւր ի,
սերեալ յաստուծոյ՝ որդւոց ի յոր դի.
որոյ ի անդնէ՝ ուսուցչէն յոր գի,
ի պէտս էմաուսէ՝ վերջնոց բա էր ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ԱՇԱՐՀՈՒՆՔ ԳՐՈՑ
ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Պատմուէ ծննդոց գրքէն, բաւեղծմանէ աշխարքիս մինչև յավետիսյ մահը։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Արեղծումը աշխարհիս՝ և առջի մարդուն։

Սկզբնական ածէ երկոր կամեցաւ աս աշխարքիս ստեղծել, սկիզբ առաջ հրամայեց որ ոչընչէն երկինքը ու երկիրս ըլլա՝ իր ամենն մէջն բանեբովը, անպատրաստ (այ խառնափնդոր, կիսքաոսաին)։ Յետ անոր ստեղծումը վեց օրուան մէջ ուզեց որ կատարէ՝ ամ կարգով։ Առջի օրը՝ լուսոյ ստեղծեց։ Երկրորդ օրը՝ հաստատուն բրաւ, որ երկինք ըսվեցաւ։ Երրորդ օրը՝ երկրիս գունաչէ որ ծովոյ ջրով պատ

տաճ էր՝ ջուրը անկեց բաժնեց, ո-
րով ցամաքը երկիր ըսվեցաւ, ու
մէկ տեղ կեցած ջուրը՝ ծով. և աս-
կէ՛ի գաս՝ հողուն մէջը ամէնն բա-
նեղուն սերմը (իր Թօխումը) դնելով՝
հրամայեց որ ամէնն կերայ խաւեր ու
ծառեր բուսանին։ Չորրորդ օրը եր-
կինքի բոլոր աստղերը ստեղծեց. ու
դրաւ որ արևը ցորեկը լուսաւորէ,
ու լուսընկան՝ գիշերը. և ասոնց պէս
տրտելովը ըլլա՝ տարի, ամիս, ու օր։
Հինգերորդ օրը հրամայեց որ ջրե-
րէն ամէնն ցեղ ձկներ ու Թռչուն-
ներ (իր խուշէր) ըլլան՝ մէծ ու պզտիկ,
և ասոնք ամէնքը աշխոյժ ու շատնան։
Վեցերորդ օրը հրամայեց որ երկրէն
իր հողէն ամէնն ցեղ չորքոտանիներ
ու անասուններ ըլլան։ Ասոնց օրը
աս ամէնն կենդանիները ստեղծե-
լէն ետև ուզեց որ ասոնց մէկ տիրա-
պետողմէ գնէ. անոր համար հողէն
առաւ շինեց առջին մարդը Ադամ,
հասարակ անբան կենդանիներէն
վեր՝ բանական հոգի տալով երեսն.
որ ասոնց լսած պատկերին և լսած նմա-
նութիւն ալ լսածները մարդը։ Ադամը ու-
զելով ինծ որ ազգս մէկ երեսն նման
ըլլայ՝ ինծմէ Հեռը առ, ազգս
քսանաչ առնելը՝ անոր մէկ կողը ու-
ռաւ՝ ու անկեց շինեց Ասան՝ կնիկ
մարդ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Աստուածային մեղրը ու պտուղը։

ԱՅՍ ծառս ամենայն ուրեք ասելով՝ ոչ միայն իրենք դրախտը դրաւ, որ Հոն բանին՝ ան տեղը պահեն։ Այս դրախտ ըսածըս մէկ աղվոր ու զմայլելի պարտէզ (այր պախճա) մըն է՝ ամէն բարիքներով լեցված զարդարած. ու ուրիշ գեղեցիկ և պտղատու ծառերն ի զատ՝ անոր մէջ տեղը երկու ծառալ կային, որ աստուծ մէկը կըսվէր՝ ծառ կենաց, և մէկալը՝ ծառ գիտուե բարւոյ և չարի։ Ըսեն ՚ած ադամա ապրսպրեց որ՝ բոլոր դրախտին ծառերուն պտուղներէն կրնաք ուտել, միայն պտղուն գիտուե ըն բարւոյ և չարի ծառէն չըլլա թէ ուտէք, գիտնաք որ անկէց ուտելնուդ պես կըմեռնիք։ Ասոյց խորամանկ սատանան օձու կերպարանք մտնելով՝ երևցաւ Եւային ու խաբեց զինքը, ըսաւ որ չէ՛ թէ ան ծառէն ուտէքնէ կըմեռնիք դուք, հապա՝ գիտնալով ՚ած որ ան ծառին պտուղէն ուտելնուդպես՝ ձեր աչքը կըբացվի ու դուք ալ ՚ած կըլլաք՝ բարին ու չարը կըձանչնաք, անոր համար ձեզի ապրսպրեց ՚ած որ ան ծառին չմտենաք։ Այս երբոր աս

բանըս լսեց, ու մեկալ դիւնալ տես-
նելով ան արգելած պտուղին աղ-
վորութիւնը՝ գնաց ծառէն վրցուց
ու կերաւ. ու անկէց էր երկանալ
տրվաւ, որ անալ առաւ կերաւ։ Ու
տեղնուն պես իրաւի աչվընին բաց
վեցաւ, տնանկ որ՝ առաջ երկուքնալ
մերկ (ա՛ չքալախ) էին, ու իրենց մեր-
կութիւը չէին տեսներ, ան ատենը մեր-
կունին իմացան, ու ամբչնալով
շուտմը թզենուց տերևով (ա՛ ինձիրկ
եաբրահներով) քողեցին պարտկե-
ցին իրենց մերկութիը, ու երբոր ա՛յ
դրախտը գալը իմացան նէ՝ փախան
ծառերուն մէջը պահվըտեցան։ Յետ-
քը ձա՛ որ կանչեց՝ ադամ ո՞ւր ես։
ադամալ պատասխան տրվաւ ըսաց
Թէ՝ քաւ դրախտը գալըդ իմացանէ՝
վախծա, ու մերկ ըլլալուս համար
գացի պահվեցա։ Ձա՛ ըսաւ, ո՞վ
ըսաց քեզի որ՝ դուն մերկ ես. չըլ-
լա Թէ ան պտուղն որ քեզի տվըր-
պըրեցի՝ որ չուտես, անկէց կերած
ըլլաս։ Ադամալ պէնեց, հնիկրա
որ ինծի ընկեր տրվիրնէ՝ անիկա ինծի
տրվաւ որ ուտեմ։ Ձա՛ գարձաւ
հնիկանը հարցուց. հապա դուն ինչ
չու ատ բանըդ ըրիր։ անալ պէնեց
Թէ՝ օձը իս խաբեց։ Նատենը օձ-
ուն դարձաւ ըսաց ա՛ծ. ատ չարուեդ
համար՝ բոլոր կենդանեաց մէջ անի-

Ծեալ ըլլաս դուն. բերեքս՝ իվար
փորուդ վրա քալես, ու քու կերակու-
րդ հողը ըլլայ. քու մէջդ ու ատ
կնկանը մէջը ձեր զաւկըներովը
Թշնամուդ ըլլաս, որ ան քու ետևէտ
իյնա գլուխդ ջախջախելու, ու դուն
անոր գարշապարը (կամ էօքչէն) խած-
նելու։ Ատը կնկանն ալ ըսաւ. քու
վիշտդ ու տառապանքդ շատնա,
տղաբերդդդ տրտմութի՛ւ ու ցաւով
ըլլա. երկանդդ իշխանութե՛ տակը
ըլլաս, որ ինքը քու վրադ տիրապե-
տէ։ Անկէ ետև ադամայ ըսաւ.
դունայ որով հետև կնկանդդ մտիկ
ըրիր՝ իմ արգելած պտուղէս կերար,
ատ քու մեղքիդ համար՝ անիծեալ
ըլլա երկիրը, ու փուշ և տատասկ
քեզի բուսցունէ. որ երեսիդ քրտ-
ինքովը հացդ ուտես՝ ինչվան որ
նորէն հողդ դառնաս ուսկից որ ըս-
տեղծվեցար։ Ապա որ եղաւ, ամե-
նայնի լաթեր հագցուց ադամայ ու
եւային, ու դրախտին դուրսը ըրաւ։ որ
իրենքալ ան ատենէն սկսան քնա-
կիլ աս թշուառութե՛ երկիրը, ու զա-
ւակ բերելով՝ օրէ օր շատցան։

Գլուխ Գ.

Կայենի ու Աբելի պատմութիւնը։

Ադամ ու Եւայի առջինեկ զաւակը կայէն եղաւ, ու անկէց ետքը աբէլ։ Կայէն երկրագործուն (այ կ քինճիուն) կըսեր. ու իր եղբայրը ա բէլ ոչխարներ ունէր՝ (ինքնաշ հովիւ վուր (այ չօպանուն) կըսեր։ Ա մանք երկուքնալ ուզեցին իրենց ունեցած ներէն այ պատարագ (այ փէ վիշ)մատուցանել. կայէն նայեցաւ որ իր երկրին բերքերուն անշահները տա. բայց աբէլ անոր ներհակը՝ իր ոչ խարներուն առջինեկները ու աղիկ ները զատեց այ տրվաւ։ Ա նոր հա մար այ ածալ սիրեց աբէլը՝ ու իր ըրած պիտղը ընդունեցաւ, ու կայէնը ա տեց՝ իր տրվածէն երեսը դարձուց։ Ա ս բանիս համար խիստ տրտմեցաւ կայէն ու երեսը կախեց։ Հարը ա ստուածմէալ յանդիմանուի ըսեց թէ՝ ինչու երեսդ կախեր տրտմեր ես՝ ու կրնախանձիս եղբօրդ վրա. մէղքը քուկդ է, Թող դունալ աղիկները պիտղ ընէիր։ Ա նաև Թէպէտ այ ած ածալ ըսաւ որ՝ կրներեմ քեզի ու անդ րանիկութէդ չեմ զրկեր. բայց այսու հանիւ կայենի սրտին նախանձուն կրակը չի մարեցաւ. հապա մէկ օր

մը խաբելով աբելը՝ Թէ զբօսանք ելլ-
Թանք՝ մինաւոր հեռը առաւ մէկ ա-
նապատ (ջրհեղեղ) տեղը տարաւ,
ու հոն վրան ելաւ սպաննեց զինքը։
Այսքը երբոր ան հանդիպեցաւ կայ-
ենի հարցուց Թէ՝ ուր է քու սրբէլ
եղբարդ. կայենայ սուտ պիտի տը-
ալ Թէ, ես ինչ գիտնամ, ես եղ-
բօրը պահապանն եմմի։ Ան ատե-
նը ան՝ ծառ ըսաւ իրեն. դուն ատ ինչ
ըրիր. եղբօրդ արունը գետնէն ինծի
կըբողոքէ (իր տառաջիրեաԹ) կըկան-
չէ. անոր համար՝ անիծեալ ըլլաս
դուն ան գետնին վրա՝ որ քու ձեռ-
քովդ եղբօրդ արունը խըմեց. ու
քու աշխատանքիդ պտուղը անկէց
չառնես. և բարբարական ըլլաս ա-
շխարքիս վրա։ Ու անանկ կայէն
այ երեսէն ինկաւ, քոլոր իր կենա-
ցը մէջ յուսահատած բարբարական
կըսպըսպտէր, ինչվան որ անգամ մը
զամէք իր Թոռը յանկարծ չի ձան-
նալով ըսպաննեց զինքը։ Այսքը՝
ատ կայենի ցեղնալ իրենց հօրըսէս
ծածպաշտուԹէ սպրդած, ինչպէս կը-
սեն՝ կամաց կամաց կռապաշտու-
Թի սկսան մէջերնին մտցունել։
Այսց ատ՝ ադամ նախահօրը ուրիշ
զաւկներէն՝ ի զատ՝ անմէղ սրբէլին
տեղը բարի որդիքը տրվաւ սէԹ ա-
նունով, որ խիստ սիրելի եղաւ այ.

ու ան սեթեւ թարի գաւկընները և
Թոռնները՝ որդիք ոյ ըսկեցան։ Ի-
ոնոց մէջէնաւ գլխաւորը՝ մկմը ե-
նովնահապետը եղաւ, որ ամբապաշ-
տուիը շատ ծաղկեցուց. մկկալը ե-
նովքնահապետը, որ չի մեռած՝ մար-
մնով երկինքը վերացաւ. ու մկմնէ՝
մաթուսաղա ըսած, որ ամէնէն մար-
դն աւելի ապրեցաւ աշխարքիս վրա՝
ոյ ինը հարուր վաթսունը ինը տարի։

Գլ. Գ.

Ի՞նչ մարդոց վարուելը Աստեղծողէն հպարծէ։

Աստեղծմանէ աշխարքիս երկու հոգը
երկու հարուր տարիի չափ անց-
նելէն ետքը, երբոր ալ մարդիքը շատ-
նալով լեցուցերկրէն բոլոր աշխարքա-
անոնց մեղքը ու անօրէնութիւնալ այն-
չափ շատցաւ որ՝ ալ չկարը անցուց.
անոր համար ան ծանոտիկ սրտողե-
լով վրանին ուզեց որ աշխարքիս ջրհո-
ջիկ վերցունէ մարդիքը՝ բոլոր կեն-
դանիներնալ հետը՝ որ անոնց ծառայ-
ուէ համար ստեղծերէր։ Այայց ան
բիւրաւոր մարդիքներուն մէջէն մէկ
մարդմը կար սեթաս օրհնեալ ցեղէն
Այդ նահապետը, որ ինքը միան իր
անմեղութիը ու կատարեալ արդա-
րութիը ոյ սիրելի եղերէր. ուստի
ա

ասոր յայտնեց ՅԱԾ որ բոլոր աշխարքս
ջրհեղեղով պիտի պատժէ կոքսըն-
ցուսնք, ու միան զինքը իր տղոցմովը
պիտոր խալըսէ. որ անկէ ետև իրեն
յետևէն եկած աշխարքըս լեցուսնեն։
Ինոր համար հրամայեց ՅԱԾ նոյ նա-
հապետին որ մէկ մեծ տապանմը (ՅՐ
կէմիսկէս շինուճածքմը) շինէ, իրեք
հարիւր կանգուն երկայնքը, վիսուն
լանքը, ու երեսուն՝ բարձրութիւնը. մէջը
խորշ խորշ (ՅՐ պէօլմէնէրով) բաժ-
նած. և ասոր ներսը դուրսը բոլոր ձիւ-
թով (ՅՐ զիֆտով) ասղկմը ծեփէ, որ
մէջը ջուր չանցնի։ Ինոյ նահապետը
երբոր խալըսեցաւ աս տապանը շի-
նելը՝ ՅՀ հրամանովը անոր մէջը մը-
տաւ ինքը իր կնիկովը ու իրեն իրեք
տղոցմովը, որ էին՝ սեմ, քամ, յա-
ֆեթ, անոնքալ իրենց կնիկներով.
ու աշխարքիս ցամաքի ամմէն կեն-
դանիներէն ու թռչուններէն երկու
երկու արու և էգ, իսկ սուրբ կիմ
ուսեալ կենդանիներէն՝ եօթը եօ-
թը հոն մտնելէն ետև՝ ՅԱԾ դրսէն
տապանին դուռը վրանին գոցեց։ Ինա
ան առենը սկսաւ ջրհեղեղը, որ քառա-
սուն օր քառասուն գիշեր անդադար
աստիկ անձրևով ու ծովը բարձրա-
նալով՝ բոլոր աշխարքիս ցամաքը ջը-
րով ծածկուելեաւ, անանկ որ նաև
ալինա բարձր լեռներուն ծարէն տաս-
նը-

նըհինգ կանդունալ վեր եւաւ ջուրը. որով տապանէն դուրս մնացած բոլոր կենդանի սեղծուածները խրխնջելեցան մեռան. ու միայն նոյ նահապետը իր հետը եղածներովը ողջ մնացին ան տապանին մէջը, որ ջրին երեսը ելելի կըպարտարեր։ Ապա քը հարուր չիսուն օր որ անցաւ՝ նոյ մէկ հովմը փչել տրլաւ, որ սկսաւ կամաց կամաց ան ջուրը աշխարքիս երեսէն պակսեցունել. ու ջուրնոր ինջաւ, տապաննալ ան տեղը հայտնացաւ։ Լրատատ կիմ մնսխս ըսած լեռան վրա նստաւ։ Նահապետը նոյ նահապետը տապանին պզտի պատուհանը (յր փէնճիրէն) բացցաւ, ու ելկրկին ցամաքուելը փորձելու համար ապռաւին (յր խառաղամը) դուրս թողլրլաւ. երբոր տեսաւ որ ան ապռաւը ետ չի դարձաւ՝ եւևէն մէկ աղաւնի (յր կիւվերճին)մը թողլուց. բայց աս աղաւնիս ոտը դնելու տեղ չի գտնալով շուտմը դարձաւ։ Որ վրա նոյ եօթն օր ալ սպասեց, ու նորէն թողուց աղաւնին. որ գնաց ուշացաւ՝ ու իրիկվան դէմ բերանը ձիթենիի (յր զէյթինի ծառի)կաղնահչ ճուղիկմը առած տապանը դարձաւ։ Նկէ եօթն օրէն ետև նորէն մէկ մալ թողուց աղաւնին. ու երբոր տեսաւ որ ալ ետ չի դարձաւ աղաւնին,

նին, ու ինքնալ դուրս նայեցաւ տե-
սաւ որ ջուրը բոլորովին ցամքեր է.
(ինչվան ան ատենը լըման տարիմը
տապանին մէջը կենալէն ետև.) ոչ
հրամանովը ինքնալ դուրս ցամաքը
ելաւ իր բոլոր ընտանիքովը, ու հե-
տը դուրս հանեց ան թռչնատեակ կեն-
դանիները ու Թռչուններըն և՛ ի շը-
նորհակալութիւն Աստուծոյ ընծայ
վրան ողջակէզ մատուցաւ այն սուրբ
կենդանիներէն։ Ծաւալ սիրով ըն-
դունեց անոր պաշտօնը, ու օրհնեցնոյ
իր տղաքներովը՝ որ նորէն աշխին շատ-
նան աշխարքիս վրա, ու բոլոր կեն-
դանիները իրենց տերութիւնը ներքևը
ձգեց, որ անոնցմէ կարող ըլլան մար-
թիները ուտելու։ ու հետեւնին ուխտ
ու դաշինք ըրաւ որ մէկմալ երկիրս
անիծելով ջրհեղեղ չընէ. և աս բա-
նիս նշան՝ ծիրանի գօտին դրաւ եր-
կինքը տանելութեան մէջը։

Ինկէ եղբը նոյնահապետը՝ ինչպէս
առաջ, նորէն երկրագործութիւն ըն-
ելով էպէս տնկեց, անոր խաղողովը գի
նի չունեց. ու ան գինիէն քիչմը խմե-
կէկ վախցունելով՝ անանկ գինով-
ցաւ որ վրայն լաթերը հանած մէջ
բըռնած պառկեցաւ։ Ինանկ խոր-
տառակ կերպով պառկած տեսնով
ելով իր քամբասած որդին՝ վաղեց մէ-
կալ

կալ եղբարնեըուն՝ ծաղը ընելով
ակաա պատմել անոնց՝ իրենց հօրը
խայտառակութիը։ Ամ ու յաթեթ
եղբարներնալ երբոր աս լսեցին՝ սաս-
տիկ ամը չցան՝ սրդողեցան վրան, ու
շուտը լաթեր առին կռնըկնին վրա
անանկ ետ ետ երթալով առանց տես-
նելու դացին ծածկեցին իրենց հարը։
Ինոր համար էտքը երբոր արթնց-
ցաւ զպատահայաւ նոյնահապետը՝ ու
բանը իմացաւնե, անիծեց ան քամ
տղան իր բոլոր զաւկըներովը. ու օրհ-
նեցաւմը և յաթեթը։ Ետև ջըրհե-
ղեղին վրա իրեքհարիւր չիսսուն տա-
րիալ ապրեցաւ նոյ նահապետը. ու
ինըհարիւր չիսսուն տարեկան մեռաւ։

Գլ. Ե.

Աբրահամ պատմութիը։

Նոյ նահապետին տղոցմէն օրհ օր
նորէն սկսան մարդ իբը շատնալ.
ու առանք ամմինքը աշխարքիս մէկ
կողմը բնակած մէկ լեզու կրխօսէին
մէկ ջերմին։ Նաթը ոչ անչափ շատնա-
լէն խիստ դժվար ըլլալով իրենց
մէկ տեղ կենալը՝ մտածեցին որ մէկ
մէկ բաժնըվին երթան աստիս անկ
դին բնակին. ու անաստենը առանց
միտքը հպարտուե ու յանդ ընդնուե
խորհուրդը ինկաւ, որ առաջ քա-
նի

նի որ մեկտեղ էն նէ՝ մեկ աշտարակի
(ըստ խուզէի) ձևով քաղաքմը չինեն,
ամանակ մեծ ու բարձր՝ որ անոր ծա-
րը ինչվան երկինքը հասնի. որ անով
իրենց յաւիտենական անունմը աշ-
խարքիս վրա թողուն. ու մեկմանէ
ինչպես որ կրնան, անկէ ետքը չկո՛ր-
զեղչն ազատ ըլլան՝ թէ որ ամէն նո-
րէն ուզէ մարդիքը պատժել. Բայց
աս գործքը խիստ անհաճոյ եղաւ Աս-
ուծոյ աս կերպովը ալ զեց խափա-
նել. որ երբոր ան հազարաւոր մարդ-
իքը վրան թափած աս աշտարակը
կըշինեին, յանկարծակի ասոնց գի-
ցած լեզուները մուգուց՝ ու խառնեցուց
նոր լեզուներ խօսիլ տըվաւ իրենց.
անանկ որ՝ մեկը մեկալին բառը չէր
հասկրնար. և ասով աշտարակին չին-
ուածքը խափանած մնաց. ու ան
կերպ կերպ լեզուներով սկսան մարդ-
իքը խուռն խուռն բաժնըվիլ աշ-
խարքիս չորս կողմը երթալ բնակիլ:
Այսև աս պատճառովը ան աշտա-
րակին տեղին անունը որ առաջ սե-
նաար կըսվէր, անկէց ետև Բաբէլ
կամ բաբիլոն ըսվեցաւ, որ խառնա-
կութիւն կընշանակէ:

ԳԼՈՒԽ Ը.

Նայր աբրահամու կոչոմը, ու երեն ուրիշ գործերը։

Աշտարակին քաժանումէն ետև աշխարքիս մարդիքը ալ կվերսքաշտանալով ու ամպաշտութէն նորէն կուսպաշտութի դառնալով. ամէ ատոնց մէջէն իրեն հաւատարիմ ծառա ընտրեց հայր աբրահամը՝ սեմու նոյնանհայեռին օրհնեալ տղին ցեղէն, որ միջագետաց երկիրը՝ խառան քաղաքը կբնակեր իր հօրը հետ՝ որ թարա կըսվեր։ Աստի ամէ անկեց կանչեց ինքը ու ըսաւ, ատ քու երկիրդ ու քու ազգիդ մէջէն ու հայրենական տընեդ ելիր, հոն եկուր բնակէ՝ ուր որ քեզի կցուցընեմ. որ քեզ օրհնեմ անչեցունեմ, ու քեզ անունդ մեծ ընեմ աշխարքիս. ու քեզմով օրհնվին քոլոր աշխարքիս մարդիքը։ Աբրահամ շուտ հնազանդեցաւ ամէ, ելաւ հետը առաւ իր տասնըսաներկու տարեկան կնիկը, ու զաւակը իր եղբօրորդին, ամէ ցրցուցածինպես եկաւ քանանացոց երկիրը բնակելու, որ սա ղեսանան ալ կըսվի։ Ասոնց տեղուս հոգին ամէ երեցաւ աբրահամու ու ըսաւ։ քու զաւկիդ պիտոր տամ սա երկիրներս։ աբրահամ ալ հոն իր առ-

առջև սեղանը չինեց՝ ի պատիւ նոյ, ու համարձակ սկսաւ ճաշ պաշտել։ Իսկ առեւնները առ քանանացւոց երկիրը սովմը (յիւ խրթուրխմը) ինկաւ, ու ան պատճառով աբրահամ իր տունով տեղովը եկաւ անկէ եգիպտոս փախաւ. ու եարբը նորին քանանացւոց երկիրն որ դարձաւ՝ տեսնելով որ խիստ շատոր կը լլան ղովտա հետ մէկ տեղ բնակելով, և ձեւվընին եղած երկիրնալ քիչ ըլլալով չօգտեր իրենց անասուններուը արածելու։ անոր համար ուզեց որ ղովտը իր բովէն զատ. ու ըսաւ իրեն որ առնի իր բանները՝ երթա յորդանան գետին կողմերը՝ բնակի՝ որ աղէկ պարարտ երկիր էր. ու հնանեղմանքը կը լլար սոդոմ ու գոմորը ըսած քաղաքները, որ անոր մարդիքը խիստ չար ու մեղաւոր էին։

Իբրեւ ղովտ սոդոմ քաղաքը կը բնակէր՝ ան առեւնները քովի եղած տեղ. րուինեւրէն չորսը մէկ տեղ միաբանած՝ մէկ պատճառովմը սոդոմացւոց ու գոմորացւոց՝ ու անոնց հետ միաբանած թագաւորներուն վրա պատերազմ ելան, ու յաղթելով առնը գերի առնեցին սոդոմացիքը. ու ան գերիներուն հետ ղովտալ իր բոլոր ունեցածներովը քշեցին տարին։ Ա՛ բանըս երբոր լսեց աբրահամ, շուտ

մը կանչէր մէկ տեղ ժողվեց իր հա-
ւատարիմ կարիճ ծառաները՝ բոլո-
րը իրեք հարուր տասներուքը հոգի,
ու դրսէն ալ իրեք տասուտերներ իր
հետը միաբանած՝ ան գերի բռնող
Թէրներուն վրան վազեց, ու իրենց
ուղիկ ջարդմը տալով՝ Ներացածը փախ-
ցունելով, զոհտայ հետ ուրիշ բոլո-
նրված գերիներնալ ազատեց, ու
Թալլած բաներնին ձեռվընին առաւ:
Վ.տանկ որ յաղթուԹէ փառաւորա-
պէս դարձաւ աբրահամ, սոդոմաց-
ւոց Թագաւորը ընդհակառակ առ-
ջևը ելաւ դիմաւորեց ինքը, ու մել-
քիսեդեկ Թէրը սաղէմայ որ քհէյ
ալ էր ան՝ իրեն հաց ու գինի հանեց
տվաւ, ու ան կողմանէ օրհնեց զին-
քը: Վ.բրահամալ անոր տասանորդ,
ան իր ունեցածներուն տասներորդ
բաժինը հանեց տվաւ: Սոդոմայ
Թագաւորնալ ան ատենը ուզեց աբ-
րահամու պարգևել ան Թէրներուն
իրմէ Թալլած բաները՝ գերիներն'ի
զատ: Վայց աբրահամ երդում ընե-
լով՝ քանի լեղի ըսաւ, ամենևին քու
բաներդ բանդ չեմ առներ, որ ետ-
քը վրաս չի պարծենաս ու ըսես Թէ՝
աբրահամը ես հարըստացուցի մեծ-
ցուցի:

Գլ. Ի.

Ա. Երեսփոխանութիւն Աբրահամայ առ Աստուած վասն Սոդոմայ եւ Գոմորայ։

Եւ երբոր ան պատերազմէն դարձաւ Աբրահամ, նորէն ան իրեն երեւցաւ, ու սիրտ տալով մխիթարեց որ ամենևին քանէմը չի վախնա, ինքը կ՚եցերէ պաշտպանելու։ Ան տեսնը Աբրահամ դարձաւ դանկտեցաւ ըսյ իր ամլութեր համար, որ ինչման ան ծերուկ տեսնը ինքնալ զաւկիմը տէր չի եղեր։ Ա. սոր՝ ուծալ իրեն ցուցունելով երկնքի աստղերը՝ լսաց թէ ինչպես որ տոնք համրանքի տակ չեն իյնար. այսպէս քու զաւակդ անթիւ անհամար պիտոր ըլլա։ Ու աս բանիս հաստատելու համար ան մէկ տեսիլքմը ցուցուց Աբրահամու, ու ան նով յայտնեց թէ՝ իրմէ առաջ եկած ցեղը տեսնով եգիպտացոց ձեռքէն պիտի տանջուին. ու երբը ան քսոր այլազգիներուն երկիրները իրենց պիտոր տիրապետել տա։

Բայց աս Աբրահամու խոստացած բանն ժառանգ որդին ծնանելէն առաջ. տառա Աբրահամու հարազատ ընկերը՝ (ինչպես որ կըսեն՝ ուծալին յայտնութեր,) իր ազգը բանծ տղայ իմնը Աբրահամու նուիրեց որ անկէց զա-

զաւակ ունենայ։ Այս որ եղաւ՝ ապար
ելոզոր տեսաւ թէ ինքը աւելի է, հրա-
պարատացաւ ու բոկաւ սատւոյ վրա
ծուռ նայիլ՝ անիկա քանի տեղ չիսե-
պել։ անոր համար սատւոյալ ալրա-
համու հրամանովը օրմէ ապարը ծե-
ծելով անկէն դուրս վռնտեց։ Ապար-
ալ անանկ տրտմած գլուխը կախած
Աւսմբան երթալնինի հրեշտակմէ
հանդիպեցաւ դէմը, ու խրատ տա-
լով յորդորեց զինքը որ տուն դառ-
նա՝ ու կրկին տիկնոջը (այ խաթունին)
հնազանդ ըլլա։ ու առաջ քսաց թէ
քեզմէ տղամէ պիտոր ըլլա խամայել
անուամով։ Եւ որոր զաւկները ած պի-
տի աշխեցունէ ու շատցունէ։ Երբոր
տուն դարձաւ ապար, ու ժամանակը
հասաւ տղամոր բերաւ, աբրահամ
հրեշտակին բսած ինպէս անունը խա-
մայել դրաւ։

Անկէ ետև մէկմալ երևցաւ ած ա-
բրահամու՝ նորէն օրհնեց զինքը, ու
ասորնեան՝ թէ շատ աղգերու նահա-
պետ պիտոր ըլլա՝ անունը որ առաջ
աբրամ կըսվեր, փոխեց՝ աբրահամ
կոչաբրահամ դրաւ։ ու հետը ուխտ
ու դաշինք ընելով՝ հրամայեց որ ինքը
իր բոլոր մանչ զաւկներովը որգուց
պրպի թլփատվի։ որ այն՝ ուրիշ անհա-
ւատ աղգերկն բաժնվելու նշանը ըլ-
լա։ Ապրը իր ընկերոջը սարային ա-

հաւննալ սարրա կմ սառա՝ կանչելմի
ըսաց. ինչու որ սիւտի անալ օր նեմ,
որ անկեց հարսալատ արդիմը ունե-
նաս. ու անանկ չատցունեմ անոր
գաւկները՝ որ Թիգրներ ըլլան իրենց-
ղէն։ Այրար աս բանըս լսեց աբրա-
համ՝ երեսին վրա ինկաւ՝ ու սկսաւ
խնտալ, և մտքին մէջը զարմանալով
ըսել՝ Թէ ինչպէս կարելի է որ հարիւր
հարուր տարվան ծերը՝ նորէն գաւ-
կի տեր ըլլայ, ու սառա իմ ընկերըս
որ ինքնալ իննսուն տարվան է՝ տղայ
բերէ։ Յապա դարձաւ՝ տեր ըսաւ,
Թող նամայէլըս ողջ մնա, ատ ըսած
բարիքներըդ անոր ըրէ։ Ա՛ծ ալ իրեն
պէս տրվաւ, չէ՝ ատանկ չէ, հապա
ինտոր ըսի նէ՝ սառա քեզի գուշակ
պիտի բերէ, որ ան ըլլա քու հարա
զատ ժառանգդ. բայց քու աղաչան
քիդ համար իսմայէլնալ երեսէ չեմ
ձգեր, անալ կօրհնեմ՝ ու շատցունե-
լով մեծ ազգ կրնեմ ինքնալ։ Ետքը
այ հրեշտակ ինպես շուտը աբրա-
համ քովը իր առնը մարդիքը մէկ
տեղ ժողվեց Թլփատեց, ու ինքնալ
Թլփատվեցաւ՝ ան իրեն ծերուԹէ
առեներ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Աբրահամու եւ զովչայ հետաքրքրութիւնը, ու սոդոմացւոց պատիժը։

Սկիզբ ետև մեկ օրմը աբրահամի տանը դրան առջեւը կես օրվան դեմ նստած հանգչելնին՝ յանկարծ տեսաւ որ անդինին՝ ի դաս իրեք կըտղի դեղի ինքը կուգան։ (որ հրեշտահներ էին մարդկային կերպարանքով,) շուտմը երեսը վազեց՝ բարեւելով առջևնին գնաց ինկաւ, ու աղաչեց՝ սիրով առաւ իր տունը բերաւ, և ան տունի տէրպուԹենըվ եա՝ ջուր բերաւ ոտները վրեցաց, ու մեկ ծառիմը շուքի տակ հանգչեցուց նստեցուց՝ առջևնին սեղան պատրաստեց դրաւ, ու ինքը ամ չոժարուէ կեցեր կըծառայեր իրենց։ Վերակուրնոր խալըսեցան, անոնցմէ մեկը աբրահամու ըսաց Թէ՝ գալ տարի աս տանեն նորէն քու քովըդ դալու ըլլամ նէ՝ պիտի տեսնեմ որ սառա քու կնկերդ զաւակմը ունի։ Սառա որ անդինը դըրտնը ետևէն մտիկ կըներ, աս խօսքիս վրա սկսաւ ինքիրեն քԹին տակէն խնտալ, իբր Թէ անկարելի բան է ըսածը։ ան տունը հրեշտահնեալ յանդիմանեց անոր ԹերեհաւատութիՆ՝ որ այ կարողուԹը վրա կըտարաղուշ

կուսի։ Այտրը երբոր ալ եկան ասոնք
երթալու եղան՝ յայտնեցին աբրա-
համ՝ թէ կերթանք որ սոդոմ ու
գոմոր քաղաքները կործանենք, ին-
չու որ մեղքերնին ալ չափը անցու-
ցին։ Այբրահամ ասոնք լսելով
սաստիկ ցաւեցաւ խղձից վրանին։
ուստի այ առջևը ինկաւ չաւ աղա-
չանք պաղատանք ըրաւ որ իրենց մե-
ղացը համար տա չի պատժե կործա-
նէ ան քաղաքները։ Ու ասոր վրա այ
հետ խոնարհութիւ երկան խօսելով
թանը հան հասաւ որ այծ ալ խօսք տը-
վաւ ըսած՝ թէ որ միան տասը արդար
մարդ գտնվելու ըլլա ան քաղք
ներուն մէջը, անոնց խնայելով չեմ
պատժեր ըսի կալնանգտալ։ ասոր վրա
աբրահամ ալ բանէն չըթաւ կրցաւ

մնաց։

Այտրը աս հրեշտակներուն երկուքը
իրիկվան դէմ երբոր եկան որ սո-
դոմ քաղաքը մտնեն, զովոտը նստած
լով ասոնք տեղը կտրիճի կերպարան
քով, ու մեղքերնալով վրանին որ չըլ
լա թէ անօրէնն ալ ոդոմացիները ասոնց
հետու թիմէն ընեն, գնաց առաջելով
առաւ իր տունը բերաւ, ու սեղան
գրած առջևնին վրձարեց խրնիք։
Ոդոմացիները որ խնայան թէ ա-
սանկ մարդիք եկիրեն գովոտ քովը,
գիշերանց եկան եկան չորս դիւնուն

նը պատեցին, ու ուղեցին որ ղովա
ան մարդիքը Հանել իրենց ձեռքը տա.
աս բանիս ղովա շատ դէմ կեցաւ,
բայց ձար չեղաւ որ անոնք եւս կե
նան, անանկ որ ղովային կրծեծելին ու
տանը դուռը կրկոտրելին, թէ որ ան
հրեշտակները ինքը ներս չիքաշեին
ու դուռը վրանին քոցելով անտեղը
ան բոլոր մարդիքը չի կուրացունէին
նէ։ Ա՛ս որ եղաւ՝ ան աւոնք հրեշ
տակները բանը քայլին ղովային՝ ըսին
թէ՝ գիտնաս որ ասծ մեզ իրկեց որ
աս քաղաքը պատժենք կործանենք,
ու քեզ խալըսենք. ուստի թէ որ՝ կե
աս, տղաք, կիմուրիշ ազգական ունիս
նէ՝ շուտով ասկէ Հանէ։ Ղովային
եղաւ իր աղջիկներուն նշանածնե
րուն գուրս ելնելու աս բանը. բայց ա
նոնք չի Հաւատալով իրեն՝ ու ծաղր
ընելով տեղերնէն չի շարժեցան։ Լուս
ու առաւօտուն կանուխ ելան հրեշ
տակները, ու արտորդունելով ղովա
տայ ու կընկանը ու իր երկու աղջը
կանը ձեռքնէրնէն բռնած տղամ
քաղաքէն դուրս Հանեցին, ապաստրե
ցին իրենց որ շուտ քալէն երթան՝
չըլլա որ կանգ առնեն ետևնին դառ
նան նային։ Երբոր աւտանկ արտոր
նօք կերթային, ղովա աղաչեց որ գո
նէ սեպոր՝ քաղքը երթան խալըսին Հոն
Հանդչին։ ու անանկ եղաւ որ աստնք

սեպոր հասանելու եղան, ՚ած սկսաւ
սոսկալի պատիժը սոդոմայ ու գոմո-
րայ վրա Թաւիթէլ, կրակէ անձրև եր-
կինքէն ինքեցուց, որ քաղաքը-
ները իրենց գաշտերովը երեց մինչեց
մինչեւ դարձուց։ Ինչ ատենը զովտայ
կնիկը՝ ինչպես եղաւ որ, դարձաւ ե-
տևը նայիցաւ, (ինչպես կըսեն՝ հե-
տաքրքրու Թէ կիցաւ ակնելով՝ սոդո-
մայ ու գոմորայ ողորմելուին տեսնալու,) ու
անտեղը պատժ ըվեցաւ՝ արձան աղի
կիս աղէ քար կտրեցաւ։

Գլ. Լ.

Լսակաչ կըծնանի, ու նմայելը ժողկն կը-
բաժնէ աբրահամ։

Ինչ ըսած ինչպես՝ երբոր ատենը ե-
կաւ՝ սաւա որ ինննսուն տարվան
ծեր էր՝ աբրահամու մանչ զաւակը
բերաւ. անալ անունը իսահակ դը-
րաւ, ու ինչպես ՚ած հրամայեբեր՝ ու-
Թերորդ օրը Թլփատեց կինքը։ Ինչ-
քը երբոր ատենը հասաւ որ տղան
կաթին կտրեցին, աբրահամ փառա-
ւոր կոչունք ուրախութեն ըրաւ անոր
համար։ Ու տղան որ սկսաւ օրէ
օր մեծնալ առաջ գալ, սաւա մէկ
կողմանէ օրչափ կուրախանար իր մէկ
հատիկ սիրելի զաւկին վրա. մէկալ
դիէն տեսնելով որ իսմայէլ ագարայ

պրդին խնահակը բանի տեղ չիսե-
պեր՝ ու վրան նախանձելով ինքը կու-
զե որ աբրահամու ժառանգութիւնը
յափշտակե, խիստ կըցաւեր ու կը-
տանջըվեր, կըմտածելր որ մորը հետ
անկեն դուրս վըռընտե անոնք։ Ի-
րահամ առջիբերանը խոշանալով տղին
վրա՝ որ անաչխը զաւակն էր, աս բա-
նիս դեմ կեցաւ. բայց Եոքը աստուծ-
մե ալ որ լսեց Թէ՝ սառայի բոսածը
մտիկ ըրե՝ ինչու որ իսահակեն պի-
տոր ըլլա քու հարազատ յեղբդ. ան
ատենը հնազանդեցաւ սառային, ու
օրմը առտուանց կանուխ ելաւ, քիչմը
հաց, ու տիկով (այ Թուլումով) ջուր
ագարայ կռնակը տըվաւ, ու իսմայել
տղան հետը՝ ձամբեց իրենք որ ելլեն
երթան։ Ի. տնքալ եր բոր ելան դե պի
անապատը կերթային՝ ձամբան մո-
լորեցան, ու աստին անդին կըսպառով
ջրերնինալ հատաւ, ու տղան ակաւ
սաստիկ ծարաւէն փրփրալ ու ըալալ
ձեկնելալով ջուր ուղել. անանկ որ
մորը ձայը հատաւ՝ տարաւ տղան մէկ
ծառին չուքին տակը ձգեց, ու ինք-
նալ քիչմը հեռու մէկ դին քաշվեցաւ
ինկաւ, որ աչքով առջևը չիտեսնա
տղին մեռնիլը։ Ի. հատեներն ալ ծծ ողոր-
մեցաւ տղին, ու հոն տեղվանքը մէկ
աղբուրմը ցոյց ուց ագարա, որ գնաց
տիկը ջրով լեցուց՝ բերաւ տղին տը-
վաւ.

վաս • ու անանկ ուժ ուրին, եղան փա-
ռան ըսած անապատը գացին քնա-
կեցան։ որ երբը ալ ըսածինպես ան-
տեղը շատնալով մեծցաւ բռնեց աս
իսմայելի ցեղը։

Գլ. Ի.

Ա. Ճ կ ե ր ա մ յ ե ա բ ր ա հ ա մ ս՝ որ ի ս ա կ ը
ե ր ե ն ո ղ ջ ա կ ե զ ը ն ե ։

Իսահակ երբոր ալ մեծցաւ կտրիճ
եղաւ, ու աբրահամ ծոլոր յոյսը
անոր վրա դրեր կըսիրեր. ան աբրա-
համու կատարեալ հաւատքը և հնա-
զանդութիւնը փորձով յայտնելու հա-
մար՝ իրեն հրամայեց որ իսահակ առ-
նէ մէկ բարձր լեռան տանի, ու հոն
տեղը մորթէ ալ ողջակէզ ընէ։ Ա-
ս որ լսեց աբրահամ՝ շուտ մը առաւ-
վանց կանուխ եղաւ էշը պատրաս-
տեց, ողջակիզին համար փայտ ջար-
գեց։ երեք բեռնուց, հետը երկու ծա-
ռայ առաւ ու իսահակալ մէկտեղ,
անանկ ճամբա եղաւ եկաւ անտեղը
հասաւ որ ան իրեն ըսեր էր։ երրորդ
օրը ան աբրահամու անկէց ցուցուց
տեղը՝ ուր որ աս ողջակէզը պիտոր
ըլլար. ուստի ծառաներուն ապսպր-
ցեց որ իրենք իշուն հետ տեղերնին
կենան սպասեն՝ ինչպան որ ինքը տը-
ղին հետը անդին մէկ տեղը երթայ

որ քիչմը աղօթք ընեն , ու դառնան
քովերնին : Անանկ ըսելով՝ ան քե-
րած փատերը իսահակայ կըռնակը
տըվաւ . ու ինքը ձեռքը թուրը ու
կրակը առած՝ սկսան միասեղ եր-
թալ : Ջամբան երթալնին՝ իսահակ
զարմանալով հարցուց հօրը թէ հայր
կրակը ու փատը ունինք , հապա ոչ-
խակեզ ընելու ոչխարը ո՞ւր է : Ա-
բրահամ իրեն սիրեն տըվաւ թէ՝ որ-
դի ՚ձծ կըպատրաստե իրեն ողջա-
կէզ ընելու ոչխարը : Երբոր եկան
հասան ՚ձյ ցուցուցած տեղը , աբրա-
համ հոն մէկ սեղանմը շինեց , վրան
ան բերած փատերը դիզեց , ու իսա-
հակը կապած անոր վրա հանեց : ու
թուրը վերցուցած ինպէս որ ալ մոր-
թէ սպան . ան վայրկեանը մէկէն
հրեշտակ ՚ձյ երկինքէն կանչեց իրեն՝
աբրահամ աբրահամ՝ ձեռքըդ քեզի
քաշէ՝ տղին մի մատնար . հիմա ու-
զեկ դիտցա որ ՚ձծ ամէնէն մարդմնե
դուն , որ ՚ձյ հնազանդելու համար՝
քու սիրելի զաւկիդ՝ չես խորշեր :
Ա՚ս որ լսեց աբրահամ՝ մէկէն աչքը
անդին դարձուց տեսաւ որ մէկ ոչ-
խարմը եղջիւրներէն (ցանկապուրնե-
րէն) կախվեր կեցերեր սաբեկաս ըսած
ծառէն ՚ի վար : ինքնալ իմացաւ թա-
նը՝ ու գնաց անկէց առաւ բերաւ ,
ան ոչխարը ողջակէզ ըրաւ իսահա-

կայ

կայ տեղը։ Այսքը նորէն հրեշտակ
ից երկինքէն կանչեց ըսաւ, Թէ ած
կըսէ որ՝ իմ վրաս երդում կ՚ընեմ, որ
քեզ ատ ըրած գործիդ համար ձըշ
մարտապէս կօրհնեմ ու կօրհնեմ,
ուստի երկինքին աստղերուն՝ու ծովու
եազգի (իր խումի) չափ կըբազմացու
նեմ կըշատցունեմ քու զաւակըդ,
անանկ որ՝ իր թշնամիներուն քաղաք
ները երթա ինքը առնէ նստի. և բո
լոր աշխարքիս մարդիքը քու զաւա
կովդ օրհնըվին։ Այս ետքի ըսած
ծովըս ած խոստացաւ աբրահամու՝
որ քիմ մեսիան իր զաւակէն պիտոր
ըլլա. ինչպես կրցույնէն պօղոս ա
ռաքեալը. գաղատ. գ. 16։ Այնկէ
ետև ելաւ եկաւ աբրահամ իսահակ
հայ հետ իր ծառաներուն քովը, ու
անանկ մեկտեղ տուն գարձան։

ԳԼ. ԺԲ.

Աբրահամ կընծայէ իսահակը.

Վառա հարուր քսանըեօթը տարի
ապրելէն ետքը երբոր մեռաւ,
աբրահամ անոր սուգը կատարելէն
ու թաղելէն ետև՝ ինքը ալ աւելի
ծերացած, պատրաստուելի տեսաւ
որ իսահակ իր սիրելի որդին կարգէ։
Աստի կանչեց եղիազար իր հաւա
տարիմ ծառան, որ բոլոր տանը կա

ռավարուիը անոր ձեռքն էր, ու երդ-
վընցուներով ապրեցուց իրեն՝ որ ե-
լա միջագետաց երկիրը երթա, ան-
կէց իրեն ազգականներէն մէկ կոյս
աղջիկը առնէ բերէ՝ որ իսահակայ
հետ կարգէ։ ու արգելեց որ՝ թէ աղ-
ջիկը գալու չըլլանէ, իր մեռնելէն
ետքը ամենևին չըլլայ թէ իսահակ
առնէ հոն կարգելու տանի։ Այդիա-
պարալ Համբուն պիտանաւորութիւնը
տեսաւ, տասը ուղտ առաւ հետը՝ գը-
նաց. երբոր միջագետքը հասաւ՝ իր
բիկվան դէմ խառան ըսած քաղքին
դուրս մէկ հօրուսը քով կանգ առաւ.
ու այդ խնդրեց որ ան քաղքին աղջիկ-
ներնուն պիտոյ գային ջուր առնելու,
անառանձը շուտով իր ըսածը յաջո-
ղէ, ու ըսածին պէս ինքը սա բանիս
ինչ նշան դրաւնէ՝ անանկ կատարվե-
ցաւ. որ եկաւ սափորով ջուր առնե-
լու ռեբեկա ըսած քաղաքէն աղ-
ջիկը խիստ աղուոր՝ որ ազգականու
եղբօրը Թուէն էր. եղիազար իրմէ
խմելու ջուր ուզեց, անոր չէ թէ
միայն իրեն՝ հապա իր ուղտերուն ալ
ջուր խմցուցնէ, ան ատենը եղիա-
զար իրեն հարցուց. ու երբոր իմա-
ցաւ թէ ինքը մէ է, ուրախութիւն փառք
տուրով ՚ի՛ հետը բերած ոսկի օղ-
րը անոր ականջներուը դրաւ, ու ա-
պարանջանները (ի՛ ալիէնիկները)

Թևերը անցուց։ Աբեթկայալ շուտ
մը դարձաւ տուն վազեց, ու առ քա
նըս իմացուց հօրը, և իր եղբօրը՝ որ
լաբան կըսվէր։ Աբրահամ եկաւ ա
ռաւ եղիազարը տուն տարաւ. ու
աղջկանը հարը մարը երդոր իմա
նան՝ թէ աբրահամ խրկերէ զինքը
որ իրենց աղջիկը իր տղին ընկեր առ
նէ, առաւօտմէ և ըսելով՝ առ քանիս
ամեներնին դէմ չկրկեցան, խօսք տը
վին որ աղջկանին առնեն։ Աղիազարը
ալ ան առենը նորէն ուրիշ ոսկիէ ու
արծաթէ ընծաներ հանեց տըվաւ ռե
բեկային ու իրեն մօրը ու եղբարնե
րուն. և ան գիշերը հոն օթևանեցան
անցուցնելէն ետև՝ առաւտուընց կա
նուխ երբոր կաղաչէր որ շուտով զին
քը թողուն որ ռեբեկան հետը առած
Համբա երթայ։ Աղջկան ծը
նողքը ու եղբարները տասն օր ալ
կուզէին քանի՝ Հարսնիքին պատճա
ռով. եղիազար կարատրաւ՝ չէր ուզեր
մնալ. ինչման որ խօսքը ռեբեկային
ձգեցին՝ իրեն հարցուցին երբոր ան
ալ ըսաց թէ շուտով հետը կերթամ,
հապա մըտան օրհնեքներ կարդալով,
իր ամէնն քանիերովը ու նամուխտնե
րով (յոյ խալայկներովը) եղիազարին
հետ Համբա դրին։ Երբոր եկան
Հասան աբրահամու քնակած տեղը
մօտեցան՝ իրիկնան դէմ, ան առենը
խաչ

իսահակ դաշտը ելեր կըպտըտեր. ու
դէպ՛ի աստղք որ կուգարկոր, ոեբէք-
կա ինքը տեսած ինպէս՝ ուղտէն վար
ինջաւ՝ էդիազարի հարցուց Թէ ան
մարդը ով է. ու իմանալուընպէս որ
իսահակն է՝ ըսջակը վրան առաւ.
անձնակ մէկ մէկու համդըպեցան։
Աբրահամ ասորդուե քանը
եղիազար տեղն՛իտեղը իսահակայ
պատմեց. անաչ սիրով ոեբէկան ի-
րեն ընկեր առաւ՝ անով միաԹարվե-
ցաւ իր մօրը սառային մնալվանը վրա։
Աբրահամ այսպիսի կերպով
ծերացեալ օրհնուբը՝ իսահակ իր սիրե-
կան որդին կարգելէն ետև՝ խելքա-
ւորեցաւ. ու ետոը աբուԹէ և ծե-
պաշտուԹը վախճանեցաւ հարուր
եօԹանասունը հինգ տարվան. որ ի-
սահակ ու իսմայէլ տղաքը եկան
պատուով Թաղեցին իր գնած գե-
բեղմնատեղը՝ սառային քովը։

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

Իսահակայ որդիքը՝ եսաւ ու յակոբ։

Աբրահամու վախճանելէն ետև Թէ
պէտ անոր օրհնեքը դարձուց ծո
իսահակայ վրա. բայց քանի տարիի
չափ առջի բերանը իրեն զաւակ չէր
տրված. ինչվան որ շատ ծոյ աղաչե-
լէն ետոը երկու սիներ զաւակ մէկէն

(ՅԷքիվ) յղացաւ ռեբեկա։ Եւ աս
երկու տղաքը դեռ փորուն մէջը մէկ
մէկու հետ կռիւ ընէլուպէս շարժե-
լով՝ շատ նեղուելէն կուտային մորը.
ուստի ինքնալ չի դիմանալով՝ ՚այ որ
դիմեց, ՚ամ իրեն լսաւ որ ան երկուքն
ալ մէկ մէկ ազգի գլուխ պիտոր ըլ-
լան, ու մէկը մէկալին դէմ պիտոր
ելլէ, և մեծը պզտիկին պիտի ծառա
ըլլա։ Երբոր ատենը եկաւ, առջինը
ծնաւ կարմիր մորթով ու բըրդոտ՝
մազերով, ու անոր անունը Եսաւ
դրին. անոր ետևէն մէկալը ամ-
նևին առջինին ներհակ՝ ձեռքով առջինին ոտքէն
բռներ էր. ասոր ալ անունը՝ Յակոբ
կանչեցին։ Ծնունք որ մեծցան մարդ
եղան, Եսաւ տնէն դուրս որսորդու-
թե (ՅաՀուԹե) տըվաւ ինքը, ու
Յակոբ տունը կըկենար տանը քա-
ղերը կըհոգար. անոր համար ռեբե-
կան Յակոբը աւելի կըսիրեր. ու Ի-
սահակ Եսաւը կըսիրեր՝ որ կերթար
դաշտերը կենդանիներ կորսար՝ ու
անկէց իրեն կերակուրներ կըշիներ
կուտար։ Մէկ օրմը Յակոբ ոսպէ ա-
պուր շիներ էր որ ուտէ. Եսաւ դաշ-
տէն եկած աստիկ անօթի ասոր վրա
հասաւ, աղաչեց որ անկէց իրենալ
տա։ Յակոբ ալ ըսաց՝ Թէ անով քու
անդրանկութիւդ ՚ինձ առջինեկութեդ իրա-

Հունքը ինծի կըծախեմանի՝ կուտամ։ Ասաւ ալ իրեն ըսաւ, ես մէկ օրմը պիտի մեռնիմ՝ ինծի ինչ շահ ունի ան անդրանկութիւնը։ Յակոբ երդում ուզեց աս քանիս վրա. անալ երբոր երդվընցաւ, անատեղը յակոբայ է սաւսայ տըվաւ որ ուտէ։

ԳԼ։ ԺԹ։

Յակոբ հօրը օրհնութիւնը եղբօրմէն ինչը ներ պէղտակէ,

Իսահակ երբոր ալ ծերացաւ հասաւ տարին անցաւ, աչվընները անանկ տկարացան որ դժվար կըտեսներ։ Ըսա մէկ օրմը կանչեց եսաւը՝ ասըլսպրեց որ երթա դաշտէն մէկ աղեկ բանմը որսա՝ ինչպես առաջուց կընները, ու բերէ իր սրտին ուզածինպես լաւ կերակուրմը շինէ. որ ուտեմ ըսաւ, ու մեռնելէս առաջ աղօթք ընեմ վրադ՝ քեզի օրհնենքըս տամ։ Ռեբեկա որ աս բանըս իմացաւ, շուտիկ գաղտուկ կանչեց յակոբը՝ անորալ պատմեց, ու իրաւ տըվաւ որ եղբօրմէն առաջ ինքը վազէ երթա դաշտէն երկու գիրուկ ուլ (այ քեչիի եաւրու) առնէ իրեն բերէ՝ որ ան իսահակայ սիրած կերակուրը շինէ, ու յակոբ տանի կերցունէ, որ ինքը առնէ ան օրհնութիւնը։ Յակոբ

ալ մօրը ըսաւ Թէ՝ ատ ինչպէս կըլ-
լա որ՝ եսաւ հղբարս մազոտ է, ու իմ
մարմինս լերկ. հապա Թէ յանկարծ
ինծի դպչելու ըլլա ու բանը իմանա
նէ՝ ան ատենը ես խաբողս ու ծաղր
ընողմը կերևնամ հօրըս առջևը. ու
անանկ՝ օրհնուէ տեղը անօր անէծ-
քը վրաս կաձնեմ: Ա՛արնալ ըսաց,
Թող իմ վրաս ըլլա ատ անէծքը, մի-
այն Թէ ձրդի՝ դուս իմ ըսածս լսէ:
Ա՛նալ շուտմը գնաց բերաւ. ու ռե-
բեկան ըսածինպէս առաւ ան ուլերը
ինչպէս որ պէտք էր եփեց պատրաս-
տեց. ետքը եսաւայ աղեկ պահեստ
տէն լաթերը առաւ յակոբայ վրան
հագուց, ու ուլերուն մորթին ա-
նոր վիզը ու Թևերը անցուց. անանկ՝
շինած կերակուրը ձեռքը տըվաւ որ
հօրը տանի: Ա՛յրբոր տարաւ յակոբ,
խաբեկ զարմանալով հարցուց Թէ
դուն ո՞վ ես: Յակոբայ ըսաց, ես
քու եսաւ անդրանիկ որդիդ եմ, ա-
հա ըսածիդպէս ըրի. ելի հայր իմ
նստի՝ ու հրամանէ կեր իմ ըրած որսըս,
որ իս օրհնես: Ի՛սահակ ըսաւ,
որդի ատ ինչպէս շուտով գտար ան-
ալ պիտի որսալ, ճէ ասանկ յաջո-
ղեց: Ի՛սահակ կըտարակուսէր վրան,
ուստի ըսաւ որ՝ մօտ եկող որ քեզ
բռնեմ՝ ուր անանկ Հանչնամ որ դուս
իմ եսաւ որդիս ես մի: անալ երբոր

մօ-

Մօտեցաւ, իսահակ զինքը բռնեց ու
ըսաւ, Ձանըդ յակոբայ Ձանն է, ու
Ձեռքդ եսաւայ Ձեռքն է։ Այտը ա-
ռաւ ախորժելով (ըմ իշտահով) կերաւ
յակոբայ բերած կերակուրը, ու գի-
նիալ խմեց վրայէն. ետև զինքը պագ-
նելնինի երբոր յակոբայ վրայի լա-
թերէն անուշ հոտեր առաւ, ան ժա-
մանակը օրհնելով ըսաւ. Իմ որդուս
անուշահոտուիը աստուածմէ օրհնած
դաշտի հոտերուն կրնմանի. Ած ե-
կինքէն եկած շաղով ու երկրիս պա-
րարտութիը առատացունէ քու ցորե-
նըդ ու գինիդ. քեզի շատ ազգեր ծա-
ռայեն, ու իշխաններ երկրպագուն
ընեն, եղբօրդ տէր ըլլաս, ու քեզի
երկրպագուն ընեն քու հօրդի զաւկը-
ները. քեզ անիծողը անիծած ըլլայ
ու քեզ օրհնողը օրհնած ըլլայ։ Յա-
կոբ աս օրհնուհներր առած իսահա-
կայ քովէն որ դուրս ելաւ. ան ատե-
նը եսաւ ալ հասաւ՝ ու բանը չիմա-
ցած՝ ինքնալ իրեն ապահրված կերա-
կուրը իսահակայ բերաւ։ Իսահակ
հարցուց իրեն թէ՝ դուն ո՞վ ես։ ա-
նալ պէնն տըվաւ թէ ես քու եսաւ ան-
դրանիկ որդիդ եմ։ Իսահակ զարմա-
նալով ըսաւ. Հապա ան ովէր որ քեզ-
մէ առաջ բերաւ, ու ես կերա՝ օրհնե-
ցի ինքը, ու օրհնեալ ըլլայ։ Աս որ լսեց
եսաւ՝ կատղելով սկսաւ պոռալ ու լա-
ալ

սել. Հայր՝ իսալ օրհնէ։ Աստուծոյ
բանը իմացաւ իսահակ ու ըսաւ. քու
եղբարդ էր որ եկաւ քու օրհնութիդ ա-
ռաւ։ Ըսաւ ալ դարձաւ ըսաց. իրա-
ւի անոր անունը յակոբ դրուեցաւ, որ
ասա երկու հեղ կըլլա որ կրնաթէ իս.
մէկ հեղմը՝ իմ անդրանկութիս առաւ,
հիմայ՝ իմ օրհնութիս կառնէ։
Ըսաբը նորէն աղաչեց՝ գոնեա ըսաւ
հայր մէկ օրհնութիմըն ալ ինծի հա՛.
մար չի պահեցիր մի։ Իսահակ
պէն տըւաւ թէ՝ որով հետև ան քու
վրադ տէր ըրի՝ ու օրհնելոյ վրնքը.
ալ քեզի ինչ ընեմ որդի։ Ըսաւ ալ
ըսաւ. միան մէկ օրհնութիմը ունիս
դուն. լսալ օրհնէ հայր։ Իսահակ
ալ չի դիմանալով ետաւայ ձեռքէն,
ետքը մէկ հարևանցի օրհնութիմըն ալ
անոր վրա կարդաց, ու ձամբեց գին-
քը։ Ըսայց աս բանիս համար անանկ
ոխ պահեց ետաւ յակոբայ վրա՝ որ
միտքը դրաւ՝ որ հօրը վախճանելէն
ետև յակոբը մի ոդուներ։ ուստի ո-
քեւկանալ ետաւայ չար միտքը գիտնա-
լով յակոբայ խրատ տըւաւ՝ որ ան-
կից բաժնըվի եւ ըսա միջագետքը լա-
բանայ իր եղբօրը քովը երթա՝ ու հոն
կենա մինչվան որ ետաւ աս բաները
մոռնա ու ոխը անցնի. յետքը թէ ե-
ւաւ ձեզ եկնու քառ մէկէն մէկ օրը
կորսընցուներմ։ Ըսաբը ռեբեկա ա-

ուանց քուն պառաձառը յայտնելու՝ գնաց խահակայ հետ ալ խօսք անցուց որ յակոբը միջագետքը խրկէ, որ անկէց իրենց ցեղէն երթա աղջիկ առնէ. որով հետև երկուքնալ խիստ նեղացերէին եաուայ առած հարսերուն ձեռքէն՝ որ քանանացի էին։

ԳԼՈՒԽ ԻԸ։

Յակոբ ինչպէս երթալա, ու հոն կենալը գրէ։

Յակոբ խահակայ օրհնուիը ընդունի առնելով՝ ճամբա ելաւ որ խառան քաղաքը իր մօրենական տունը երթա։ Ու ճամբորդութեան մէջը օրը մը իրիկնուան դէմ տեղը որ հասաւ, ան գիշերը հոն մնաց որ հանգչի, ու ան տեղուանքէն մէկ քարը առաւ իրեն բարձ ըրաւ ու քնացաւ։ Ինուն մէջը տեսիլը տեսաւ որ մէկ սանդուխ (որ վերտիվէն) մը առջևը տնկած կէ, ցերեր՝ որ ծարը ինչման երկինքը կը հասանէը, ու վրան հրեշտահները կելլեին ու կիջնէին. ու անոր գլուխը տեսաւ որ ան կեցեր կըսեր իրեն. ես եմ տէր ան քուս հօրըդ աբրահամու և ան խահակայ, մի վախնար, ատ երկիրը որ դուն պառկերես՝ քեզի ու քուզ զաւկներուդ կուտամ որ առաջի

(ան

(ՅՀ խոսմի)պես շատերը սիրտ ըլլան, ու աչխարքիս չորս դին տարածվին. ու քեզմով և քոս գաւկովդ բոլոր աշխարքիս մնարդիքը պիտուի օրհնվին: ու ես ալ միշտ քու հետդ եմ՝ քեզ ամէն տեղ պահելու, և ձեռքէ չեմ թողուր՝ ինչվան որ աս ըսածներս կատարեմ: Ա՚սոր վրա երբոր արթնցաւ յակոբ՝ ահմանկելով ըսաց թէ՝ ՅՀ տեղ ու երկնքի դուռ է եղեր աս, որ ես չեմ գիտցեր. եւև շատմը առաւլանց ելլալնպես՝ ան իրեն քարձ ըրած քարը՝ աս բանիս յիշատակի համար՝ ան տեղը կոչնեցաւ, ու եղաւ օծեց. և ան տեղին անունը բեթէլ՝ ՅՀ տուն ՅՀ՝ դրաւ. ու ՅՀ ուխտ ըրաւ որ՝ թէ իր բանը յաջողած դառնանէ՝ անտեղը իրեն տուն ՅՀ՝ ՅՀ ժամուպես աղօթատեղի լինի, և ամէնն ՅՀ իրեն տրվածէն՝

Հոն տասանորդ տա:

Ա՚տքը անկից ելլաւ յակոբ, ու երթալով մէջտեղաց երկիրը գնաց հասաւ, հոն մէկ դաշտին մէջ տեսաւ որ մէկ մեծ հորմէ ջուր, ու անոր չորս դին հովիւները իրենց ոչխարներովը կեցեր կըտսկսեին, որ ամէնքը դան մէկտեղին, ու ան հորուն վրայէն քարը վերցունեն՝ ամէնն մարդ իրեն անասուններուն ջուր տա: Ա՚սոնց քովը գնաց յակոբ, ու հարցուց իմացաւ որ

խա

խառան քաղաքէն եկն իրենք , ու լա-
բան իրեն մօրը եղբարնաւ տղէք ը-
սէն, և անոր ոսքէրը ծած տղէքիկնաւ
ահա իր ոչխարներովը կուգակոր :
Յակոբ ոսքէրը տեսաւ , ալ
չիկեցաւ՝ գնաց ջուտմը ան հօրուն
վրայի քարը ինքը մէկ դի առաւ , ու
ոչխարները խըմ-
ցուց , և սաստիկ ուրախութէն սկսաւ
լալ , ու Ճանցնուց զինքը Թէ ռեբէք
կայի անոր հօրը քրոջը որդինէ : Եր-
բոր սա իմացաւ ոսքէրէ՝ շուտմը տուն
վազեց հօրը ըսաւ : Աբանալ ուրա-
խութէ եկաւ գրկեց պագաւ յակոբը՝
առաւ իր տունը տարաւ . և ամիսմը
սահն բովը պահելէն ետև՝ յակոբայ
ըսաւ որ՝ էմ ուղեր որ դուն ինծի ձրի
(այ Ճապա) ծառայութիւն ընես , ըսէ ինչ
վարձք կուզես : Յակոբաւ ըսաց Թէ
եօթը տարի կըծառայեմ քեզի , ու ա-
նոր տեղը ինծի ոսքէրէ աղջիկդ տաս :
Աբանը անսահմանը խօսք տըվաւ
Հաւնեցաւ ասոր . բայց եօթը տարին
լըմրնալէն ետև յակոբ որ ուզեց
իր կնիկը , լաբան խաբեց զինքը ու
ոսքէրէն տեղը լիա անունով մէկ ու-
րիշ մեծ աղջիկնաւ ունէր՝ անիկա հա-
նեց յակոբայ տըվաւ , իրեն անանկ
հասկըցունելով Թէ մեր երկիրը օ-
րինք կա որ՝ առաջ մեծը կըպարգեն՝
ու հետոյ պզտիկը . ուստի ըսաւ՝
Թէ

թէ որ ուրիշ մը առնել կուզեմ, անոր համարալ նորէն ետքը տարի ծառայուի ըրէ ինծի, որ անանկ տամ։ Յակոբայ ալ ձարը հատնելով, (ինչու որ սաստիկ սիրով կապվեր էր ան քէն էն հետը) անանկ ետքը տարիալ նորէն ծառայեց լաբանայ ու ուրիշ քեզնայ առաւ։

ԳԼՈՒԽ ԺԸ։

Յակոբ կ'երթայ իր երկիրը դառնալու։

Երբոր յակոբայ ծառայուէ տասնըչորս տարին լրնցաւ, ու ծծմայինն օրհնուէքը տասներկու զաւկի տէր որ եղաւ, լաբանի հլուման ուզեց որ ալ տնով տեղովը իր երկիրը դառնայ երթայ։ Ու լաբանայ բսաւ թէ կրտես նեմ որ ձեզ օրհնուիլ քանի հետդ իմ տունս բերիր, ուրեմն ինչ վարձք կուզես որ քեզի տամ, յակոբ իրմէն առնէ ուզեց՝ որ նորէն անոր ոչխարները ու ածիները առջինիպէս ինքը պահէ հոգա, ու անոնցմէ քանի ձեղմակները լաբանայ ըլլան, ու խառուտիկ (ալ ալաշա) եղածները իրեն վարձքը ըլլան։ Լաբանիս խոսք տուաւ լաբան. ու ինչ օրհնուէքը յակոբայ բաժինը եկեր էր շատցաւ, և քիչը աւելնին մէջ անանկ հարուստցաւ ու նաստուններով ու ծառաներով, որ ըսկը

կրօսաւ լաբան անոր վրա նսխանձիլ ու ծուռ նայիլ, և անկէ ետև աշխէր ուզեր որ յակոբ քովէն գաղթելերթա։ Բայց երբոր աստուած եկաւ՝ յակոբ ալ հրամանովը լաբանի գաղտուկ ժողվեց ժողվածները իր բոլոր ունեցած բաները, ու կնիկները տղաքներովը մկ տեղ առած՝ Ջամբա եկաւ որ իր երկիրը դառնա։ Երբ որ գէն ետև երբոր իմացաւ լաբան՝ սաստիկ կատղեցաւ վրան, ու ինքնալ իր մարդիքնեերովը ետևէն վազեց եօթնօրվան ճամբա՝ ու գտնաց յակոբայ հասաւ գաղաադու լեռներուն վրա. և միտքը չար էր, շատ գէն կուզեր յակոբայ հասցնել, թէ որ ան իրեն չերևնար ու գինքը չարգելերնէ. անոր համար քիչմը առելի սկսաւ յակոբայ գուրգելէն ետև, յակոբալ իր անանկ գաղտուկ երթալուն սիրտ չունեցր անոր առջևը դնելու, հաշտուի ըրին մկ տեղ. ու մէկերնին ուխտ ու դաշինք դրին՝ որ մէկմէկ ան կեցած տեղերնէն իրարու սահման (չ՚անցնին։ Ու լաբան այնպէս թողուց՝ որ յակոբ իր ճամբան առաջ երթա, ինքնալ իր տեղը դարձաւ գնաց։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Յակոբոյ ճամբորդութենէ դէպ ուրիշ հանդիպած պատահարները։

Յակոբ լաբանայ ձեռքէն խաղալ ելլէն ետև, անձրեւկերելը Թէ եաւսայ իր եղբօրը ձեռքէնալ ինչպէս պիտի աղատի, որ անտեղվանքը ձամբուն վրա կըլլար. ուսումի մտածեց որ իրմէ առաջ մարդիկ խրկէ՝ որ երթան իր կողմանէ քաղաքավարութիւն բանբևեն անոնց։ Այդ երեքը աս մտքը դնելէն ետև դարձան պատմելին Թէ՝ եաւս չորս հարիւր հոգի հետը առած ելլէր դիմացին կուգակոր, ան առեղ յակոբ չատ վախ քաշեց, ու ըսաւ ա պատճառելով որ դինքը աս փորձանքէն ալ խալըսէ՝ ինչպէս որ իրեն խոստացեր էր. քոլոր հետը եղածը երկու բանակ (ըսի պէօլիւկ) բաժնեց՝ մէկ մէկին ի գլուխ, որ Թէ մէկը ջարդուելու՝ գոնէ մէկալը խալըսի. ու ամէնէն առնեցած անասուններէն խէլքնալ ընծա հանեց տալու որ եաւսայ տեղնին, որ սասոլ սիրտը առնի ու հետը հաշտուի։ Ինչպէս որ բանը կարգաւորեց, ան դիշերը ետծակ ցերցունելու համար՝ Թէ յակոբայ աղօթքը ըսեր է՝ ու զինքը կըպահպանէ, յակոբայ քով մէկ հրեշտակը խրկեց մնաղ-

մարդկային կերպարանքով, որ ինչ-
ւան առաւու հետը (կիւլէխ բռնած)
ծեծկռտիլ ցցուց. ու երբոր յակոբէն
յաղթուած՝ ալկուզերը որ ղինքը թո-
ղուր ելլաերթա. յակոբ չիթողուց
ինչուան որ ինքը ջրհնեց: անալ յա-
կոբայ անունը փոխելով՝ Իսրայէլ
դրաւ, որ կընշանակէ՝ յաղթող ին,
կամ ծծատես: որովհետև ըսաց՝ ին
դէմ դիմացար նէ՝ մարդիքներէն ալ
աւելնալին պիտի չի վախնաս: Ինկէ
հոքը առտուանց երբոր ելաւ յակոբ
տեսաւ որ եսաւ ջրսհարուր մարդով
դիմացը եկեր մտեցեր է. ինկնկոնը
իրենց տղոցմովը ետ թողուց, ու ին-
քը միսակ քալեց գնաց եսաւայ առ-
ջեւը եօթը անգամ իյնալով երկրպա-
գուի ըրաւ բարևեց: Ան որ տեսաւ
եսաւ, զօրովին սիրտը կակղցաւ,
ու դէռ յակոբ իրեն չի մտեցած,
ինքը վազեց յակոբը առնեց գրկեց,
ու անանկ լալով մկտեզ պագաւըլե-
ցան: Հոքը տեսնելով եսաւ յակո-
բայ ընտանիքը զաւկները՝ սիրով ու
բարակից եղաւ իրեն. ու քաղաքա-
վարուքալ ընդունելով յակոբայ տը-
ւած ընծաները, ուզեց որ յակոբայ
ծառայութի ընելով հետը մկտեղ
առնէ ղինքը, ու անանկ ընկերուք
առնի իրենց երկիրը. բայց յակոբ
ընդհակառակ ըսելով չեմ ուզեր ըսաւ

քեղի ծանրութեի տալ. մանաւանդ
պէտք է ալ ըսայ՝ որ կամաց կամայ
չարժիմ երթամ՝ աս մանրը տղոցը,
ու անասունները ուն ձոռովը։ Այլ
քոր առանկ եսաւ իրմէ բաժնըվե-
ցաւ՝ ելաւ տեղը դարձաւ, յակոբայ
հուվէն քանանացոց երկիրը եկաւ
հասաւ, ու հոն սիկիմացոց քաղքին
քով տեղը գնեց առաւ՝ քիչըմը ատեն
հոն քնակեցաւ։

Այս սիկիմացոց քաղքը յակոբայ որ
դիքը կերթայինկուգայինանէ, մէկ օր
մալ դինա ըսած իրեն մէկ հատիկ
աղջիկը կըօսանքի (ֆր սէյնի) համար
ինքնալ գնաց աս քաղաքըս, ու հոն
ամբաքէմ անունով մէկմը՝ եմոռայ որ
գին՝ որ ան տեղին իշխանն էր, աչք
ձգեց աս դինայի վրա, ու պղծեց. և
եաքը հօրը ազատեց որ՝ երթա խօսի
գինան իրեն կնիկ առնէ։ Այմոռայ
եկաւ յակոբայ քով աս բանխս վրա
խօսք անցունելու. ու կըյարդորէր
կըսէր որ՝ ասկէ ետև մէկտեղ խնա-
մուԹիալ ընենք՝ մէկ մէկու աղջիկ
առնք առնենք. ու ալ ասկէց մի եր-
Թաք ըսաւ, հոս կեցէք՝ առուտուր
նիդ հոս ըրէք։ Այսքեմալ կըսէր Թէ՝
միան Թէ աղջիկը տըվինք, ինչ ժիտ
(ֆր Ջէհէտ) որ կուգեքնէ կուտամ։
Այսոնց ըսածին պէս տըվին յակոբայ
տղաքը (մանաւանդ շմաւոն ու ղևի,

որ մէկ մարդ հարուստ քուրերնին
ըլլալով դինան՝ աւելի սրտերնին է-
րած էր ան խոյտառակուէրը վրա.)
ու խաբէուէ ըսին Թէ, աս չըլլալու
բան է՝ որ մեր քուրը մէկ անթլփա-
տիմը տանք. Հապա ասանկ կըլլա՝
ալ ձեր բոլոր երիկ մարդիքը Թլփատ-
վին՝ մեզիպես ըլլան, ու անկէ ետև
մէկ մէկու աղջիկ կուտանք կառ-
նենք, ու մէյտեղ կըկենանք մէկ ազգ
կըլլանք: Խիստ հաւնեցան ասոր՝ է-
մոր ու սիւքէմ, ուստի շուտմը պա-
յին միամտուէ ան քաղքի մարդիքնե-
րունալ խելվընին մտուցին, որ իրենց
հետ բոլոր երիկ մարդիքը Թլփատ-
վեցան: Երբորդ օրն որ եղաւ, որ աս
Թլփատածները աւելի ցաւու մէջ
էին, ու կարողուէ չունէին ոտք ելլե-
լու. շմաւոն ու ղևի յակոբայ բան
չըսած՝ իրենց գլխուն Թուր առած
ձեռվընին՝ մտան քաղաքը, ու բոլոր
ան երիկ մարդիքը ջարդեցին՝ եմոր
ու սիւքէմալ մէկտեղ. ու դինա քու-
րերնին առին տուն թերին. ու բոլոր
անոնց կնիկները՝ ու անասուններնը
ամէնն ալ անոնց կողոպտեցին իրենց
առին: Յակոբ ասդանիա համար շատ
սրդողեցաւ տղոցը վրա, որ վրէժխնդ-
րուէ (ինչ էօգ առնելուն) չափը ան-
ցուցերնին, ու ինքնալ վախու մէջ էր
որ սա պատճառով ան երկրին մար-

դիկ

դիքը Քրիստոսէ իր վրա հանել։ Որով համար ուժգնալ հրամայեց Յակոբայ որ անկէց երթայ երթայ, ու հոն՝ի պատիճ այլ մէկ սեղանմը շինէ։ Աստ ան տեղն է՝ որ ինքը եաւետյ ձեռքին, ձախչէ լու առնելը ան սանդուխքին տեսիլքը տեսաւ։ Յակոբայ առաջ պատրաստուի տեսնալով՝ սրբեց մարդեց իր ընտանիքը կուռապաշտակա՛ բաներէն՝ որ իտառանի հետերնին առերին։ ու հոն հաստատինպես ան ըսած սեղանը շինեց՝ի Քրիստոսէ՝ այլ իրեն վրա ըսած բարերարութեը, ինչպես առաջ ինքնալ ուխտ ըներէր։ Ու անտեղը մէյմալ երևցաւ ուժ Յակոբայ, ու նորէն ըսաւ որ՝ քու անունդ հեղ լսվիայաու հետև. ու օրհնեց զինքը որ աչի շատնա, ու խոստացաւ որ ան երկիրները իրեն և իր զաւակին ըսեն տա՝ ինչպես ըսեր աբրահամ՝ իսահակայ։ Յետը երբոր բեթելեն եկաւ Յակոբ ու դեպ՝ի քերբոն կուգար իսահակայ իր հօրը քովը, Քամբուն վրա ռաքել բենիամինը ծրնաւ, որ Յակոբայ վերջին զաւակը եղաւ. ու դժվարածին ըլլալով տղաբերքեն մեռաւ ռաքել, ու հոն եփրաթայի Քամբուն վրա թաղվեցաւ. որ ետքը ան տեղը բեթղեհէմ կոչվեցաւ։ Ինչպի ատենէն ետև ոդջ առողջ այլ տրված հազար քարերովը երբոր

եկաւ քեզ ըզոն հասաւ յակոբ՝ ալ խիստ ծերացած գտաւ իր խահակ հարը. օր քիչմընալ ապրելին եաքը հարուր ութսուն տարուան վախճանեցաւ. ու իր երկու որդիքը յակոբ ու եսաւ թա, ղեցին զինքը։

ԳԼ։ ԺԱ։

Յակոբ դիալ պղոյը նախանձուելը և պաստառնուելը յովսէփ վեղեցիկին վրա։

Յակոբ նահապետը բոլոր տասներկու որդիները մանչ զաւակ ունեցաւ, ու մէկ աղջիկը. և ան տղոցը անունները սատնք են. Ռուբէն. շմաւոն. ղեւի. յուդա. իսաքար. զաբուղոն. դան. նեփթաղիմ. գադ. ասեր. յովսէփ. բենիամին։ որ սատնք եաքը իրեցոց տասներկու ցեղին նահապետները եղան։ Ասոնց մէջէն յակոբ հարերնին՝ յովսէփը որ ոաքելի առջինեակն էր, մեկալներէն աւելի կըսիրէր իր անմեղութեը համար, ու մէյմալ որ որդի ծերութեէ էր. անոր համար իրեն ծաղկեայ պատմուճան (իբ էնէկլի կապա) մընալ շիներ էր. որ յովսէփ հագնելով իր քնակներ գեղեցկութեը վրա աւելի աղվոր ու շնորհալի կերևնար։ Ասոր պատճառովը մեկալ եղբարները խիստ կընախանձէին յովսէփայ վրան. ու

ասոնց

ասուտ ամբաստանութիւնքովդ (որ՝ չէք
վանելովդ խաթիրասով) կը ջանայիր հօ
բերնուն առջև անոր անուանը աւրել.
բայց յակոբ քանը գիտնալով անոնց
մտիկ չէր ըներ, զաւս որ երածմը տե
սաւ յովսէփ, ուր լաւ ուրիշներուն պա
պատմէ. իբր թէ մկ գաշտիմը մէջ
ինքը եղբայրներուն հետ մկ կտեղ գո
բենի ոլայ (որ տեմդթ) կրկապէին.
ու իր կապած ոլան եւաւ շուտակ կե
ցաւ, ու եղբայրներուն կապածները
երկրպագութի տալու պէս իրենին առ
ջևը կրծրտէին։ Մէկ ուրիշ երած
մընալ տեսաւ որ՝ արեւը ու լուսընթ
կան ու տասնըմէկ աստղիրեն երկրպա
գութի կընէին։ Ան երածները ըսե
լով իր եղբայրքը, ու հասկընալով որ
աստնք ատենով յովսեփայ գալու մե
ծութիւնը ու իշխանութիւնը կըզգուշանեն,
անոր համար սկսան էվելըք վրանը
խանձիլ ու սաստիկ ատել ընդքը, ա
նանկ որ ալուսնը կուզէին խըմել ընչ
պէս գործքովալ յայտնեցին իրենց
անողորմութիւնը, որ աստնկ եղաւ։
Վերջին ատենն եաւ՝ մկ օրմը որ
աս յակոբայ տըղաքը մկ հեռու
տեղմը իրենց ոչխարները արածելու
գացած՝ հոն շատ ուշացընէին, յա
կոբայ սիրտնալ աս բանիս համար
անհանգիստ ըլլալով, յովսէփը ա
ռաքց եաւէն խրկեց որ՝ երթա տես

նէ իր եղբարները նայի Թէ ուր էն՝ ինչ կնեն կոր, ու գա իրեն զուրուցէ։ Յովսէփսէ հնազանդեցաւ հօրը, եւ գնաց աստիս անդին քնտրատեց՝ եաքը դավդայիմ ըսած գաշտը գտաւ իրենք։ Ին տեղը երբոր եղբարները հեռվանց տեսան ասիկա որ դէպի իրենց կուգար կոր, մէկ մէկու ծաղր ընելով ըսկըսան ըսել՝ նայէ նայէ եւ ըսած տեհանողը կուգա կոր, ու շուտ մը մէջերնին խօսք դրին որ զինքը քանեն ըսպաննեն, ու իր մարմինը ամտեղվանքի հորերուն մէկին մէջը նետէն, եաքը անանկ ձան հանեն որ մէկ գաղանմը (յո ձանաւարմը) յուվահիքը բզբզտեր կերթէ։ ալ ան աղտեղը ըսին՝ տեհանենք Թէ ինչ կըլլա իրեն երածները։ Ռուբէն մեծ եղբարնին ասանիկ դէմ կեցաւ՝ չէ ըսաւ, տղին արունը չի մտնենք, հապա աստեղվանքներըս մէկ պարապ հորումը մէջ ձգենք որ ինքիրեն երթա կորսըվի։ աս ձամբովը ուրէն ուզեց որ տղան սպանուէն խալըսէ՝ ու ողջ իր հօրը ձեռքը հասցունէ։ Էկաւնոնքսալ աս ըսածին հաւանեցան. ուստի յուվահիք քովերնին հասաւ ծինպէս՝ քանեցին վրայէն հանեցին ծաղկեայ պատմուձանը, ու տարին մէկ պարապ ցուտաք հորմը ձգեցին. ու եկան նստան հացերնին ուտելու։

Ին

Նաառնը մչմրնալ գառնան նայ-
ին որ՝ անդիէն իսմայէլացի վաճա-
ռականները իրենց ուղտերով ու ապ-
րանքով դէպ՚ի եգիպտոս կերթան-
կոր։ սա որ տեսաւ յուդա՝ միտքը ինձ
կաւ ու ըսաց Թէ՝ մեղի ինչ շահ կըլ-
ա որ եղբարնիս սպաննենք. հապա
ձեռվընիս մեր եղբօրը արունը չի-
Թաթխած՝ եկէք սա իսմայէլացինե-
րուն ծախենք որ երթա։ Նէկալնոց
միտքնալ պառկեցաւ սա բանիս վրա,
ու շուտմը գացին ան հորին յովսէփը
հանեցին, գերին անանկ սա իսմայէ-
լացիներուն քսան դահեկանով (կամ
խաւռուշով) ծախեցին, որ անոնքալ
հետերնին առին անմեղ յովսէփը ե-
գիպտոս տարին։ Նորքը ատենք ի-
րենց ըրած չարութիւը հօրեղբօրն առ-
ջևը գոցելու համար՝ յովսէփայ ծաղ-
կեալ պատմուճանը առին՝ մեկ այծ-
մը մորթեցին անոր արունովը Թաթ-
խեցին, ու անանկ յակոբայ խրկեցին
ըսին Թէ՝ մենք սա լաթը գտանք՝
նայէ քու տղիդ պատմուճանն է մի։
Նորքոր յակոբ ան տեսաւ՝ ու ճանչ-
ցաւ. սկսաւ լալով ու ողբալով ըսել.
իմ տղիս է սա պատմուճանը՝ չար գա-
զանի հանդիպեցաւ իմ յովսէփ որ-
դիս՝ որ գինքը բզբզբեցեց կերաւ։ ու
անանկ սաստիկ կսկիծէն իր վրայի
լաթերը պատռտեց ձգեց, սաւորի

պէս քուրդմը (քր խարարմը) հագաւ . ու շատ ժամանակ առանկ լալով սուգը սրտին չէր երթար , չէր մխիթարվէր , հապա՝ թողուցէք կըսէր՝ որ ես ալ մեռնիմ իմ տղիս քովը երթամ։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ .

Յովսէփ եգիպտոս կըծախվի , ու պետիփարեայ տունը կըմտնէ ։

Յովսէփ տասնըհօթը կամ տասնըվեց տարեկան էր երբոր իր եղբայրները զինքը իսմայէլացոց ծախեցին ։ անոնք ալ եգիպտոս որ տարին , հոն տեղը պետափրէս ըսած մէկ իշխանիմը , որ փարաւոն Թագաւորին դահճապետ (ըր ձեղլատ պաշի կամ սիլահտար) էր , անոր ծախեցին . ու այդ չնորհքը միշտ յովսեփայ վրան ըլլալով , իր խստհեմութիւնը ու հաւատարմութիւնը խիստ սիրելի եղաւ իրեն տիրոջը , անանկ որ՝ տանը ամմէն քանը ու կառավարութիւնը անոր ձեռքը հաւատացէր տըվեր . և անոր համար այդ օրհնութենէն անոր տունն անպակաս էր ։ Յայց յովսէփ տեսքով աղուոր կտրիճմը ըլլալով իր տիրոջը կնիկը վրան սկսաւ այդ ձգել , ու շատ անգամ ետևէն կանչաւ որ հետը մեղանչէ ։ Յովսէփ ալ քովէն հեռանալով պէտն կուտար իրեն թէ՝ դուն ալ գիտես որ իմ տէրը

ըրս բոլոր իր ունեցածները իմ ձեռ-
քըս տրվեր հաւատացեր է, ու քեզ մի-
ան իրեն պահեր է՝ որ իր կնիկն ես.
հապա ինտոր կարելի է որ ես անոր
աս անհաւատարմութիւնը ընեմ, ու ա-
սոլ այ դեմս մը ղանչելմ. քաւ լի-
նի որ աս չարութիւնը ընեմ: Կնիկը այ-
սու ամբիծ ետ չեր կենար՝ իր չար բաղ-
ձանքը կուզեր որ առնէ տանի. ուստի
մէկ օրմը որ յոլսեփ հարկաւոր բանի
համար տունը մինաւոր հետը մնաց-
եր էր. անատենը ասիկա սկսաւ էվե-
լըք բռնաբարել (կամ զօրընել) յոլ-
սեփայ, անանկ որ վրայի լաթը բրու-
ներ կը քաշէր: Յոլսեփայ ձարը հա-
տած՝ շուտմը լաթը (կամ պլիսիչը) հա-
նեց ձեռքը թողուց՝ ու այնպես վա-
զեց տանէն դուրս ելաւ: Ի՛սանկ որ ը-
րաւ յոլսեփ՝ ալ անժամանակը վրան
սրդողելով կատղեցաւ կնիկը, ու պո-
ռալով սկսաւ կանչել տանը մարդի-
քը՝ Թէ եկէք տեսէք որ էբրիկըս աս
եբրայեցի մանչը բերաւ տունը՝ որ
մեզ ոտքի տակ առնէ՝ խայտառակ ը-
նէ. ու սուտ պատմեց անոնց՝ Թէ ա-
նիկա քովըս եկաւ որ հետըս մեղանչ
չէ. ու երբոր ես ինքը քովիս վրդով-
տելով կանչվռտեցի, շուտմը ան ալ
արտօսրալ վ լաթը ձեռքըս Թողուց՝
փախաւ դնաց: Ի՛տքը երբոր էրիկը
տուն եկաւ՝ անոր ալ սանկ պատմեց.

ան՝ հաւատալով իրեն՝ յովսէփը բըռ-
նել տըվաւ քանտը դրաւ : Եւ ան
քանտին մէջնալ յովսէփ իր անմե-
ղութը և սուրբ աչքերուն անշուշտ սիրե-
լի եղաւ քանտապետին, որ կամաց
կամաց քանտին պահպանութը ուրիշ-
րակեցուին իրեն ձեռքը տըվաւ . ու
հոնալ ան իր քանը կը յաջողէր :
Ան ատենները փարաւոն եգիպտաց-
ւոց թագաւորը՝ մէկ յանցանքիմը (այ-
սուչիմը) համար իր տակառապետը
(այ խատէհքեար պաշին), ու մատու-
կարարը (այ աշխիպաշին) յովսէփը կե-
ցած քանտը դրաւ : Մէկ քանի օրէն
ետև ասոնք երկուքնալ մէկ գիշեր-
մը երած տեսան . ու առտըվանց եր-
քոր յովսէփ քալէրնին գնաց որնայի
իրենց պիտանաւորութը հոգա , տե-
սաւ որ երկուքնալ երեսնին կախած
չիտնթվերէն : Հարցուց իրենց ասոր
պատճառը : Ինքնալ պէնն տըվին
թէ՝ երկուքնալ մէկմէկ երած տե-
սանք , ու մարդ չունինք որ մեկ-
նէ ըսէ թէ ինչ պիտոր ըլլա : Յովսէփ
ալ ըսաց , աստուծով ես կըմեկնեմ,
թէ որ տեսածնիդ պատմէք ինծի :
Տակառապետնալ առաջ սկսաւ պատ-
մել . երազըս ըսաւ տեսա որ՝ առ-
ջևըս մէկ որթմը (այասմայի քիւթիւկ
մը) կար , ու անոր վրա իրեք կանաչ
ճիւղ բուսած էին , իրեքնալ վրանին
մէկ-

մէկմէկ կուգ հասած խաւողունէին, ու ես փարաւոնի գաւաթը ձեռքըս բռնած՝ անխաւողը կրփրցունէի՝ կը ձրղմէի գաւաթին մէջը, ու փարաւոնի կուտայի որ խմէ։ Յովսէփ լսայ իրեն, քու երածիդ մեկնութիւնը սա է. ան իրեք ճուղը իրեք օր կըցուցունէ, որ իրեք օրէն ետև փարաւոն քեզ պիտի յիշէ, ու նորէն քեզ առջի պաշտօնդ (այ մանուսպըդ) պիտոր հանէ. որ քու սովորութիդպէս գաւաթը փարաւոնի ձեռքը տաս։ միայն թէ քեզի կաղաչեմ որ՝ ան ատենը իս յիշես փարաւոնի առջևը՝ ու աս բանտէս խալըսես, որ ես յանցանքմը չըրած՝ իս բանտը դրբուրեն։ Հոտքը մատակարարնալ տեսնալով, որ յովսէփ յայտնող մեկնեց տակաւռապետին եըրածը, ինքնալ իրենը պատմեց. եսալ լսաւ տեսաւ որ՝ իրեք բարեկ ալռուրի աման գլխուս վրա գրած ունիմ. ու պինտ վրայի ամանին մէջը որ փարաւոնի աշխիմ կերակուրները կային թռչունները կուգային անկեց կուտէին։ Սոր մեկնութենալ այսպէս տրվաւ յովսէփ. իրեք ամաններըը ըսաւ՝ իրեք օր կըցուցունէ, որ իրեք օրէն ետև քու գլուխդ փարաւոն պիտի կըտրէ, ու քեզ կախէ. և ան կեց թռչունները պիտոր գան մարմինդ ուտեն։ Իրեք իրեք օրը եղաւ՝

սմմէն քան յովհաւիայ ըսածինպէս կատարվեցաւ. փարաւոն ան օրը իր ծննդեան տարեդարձին տեղան ըրաւ, ու ան ուրախութեան մէջը սա երկուքը սալ յիշեց. տափկապետին նորէն իր պաշտօնը տալով, ու մատուկապետը կախել տալով։ Բայց տափկապետը յովհաւիայ ըսածը մոռցաւ։

ԿԱ։ ՀԱՒ.

Յովսէփ փարաւոնի երազները մեկնելով բանտէն կ'ելնալէ, ու իշխանութեան կը հասնի,

Ընկերց երկու տարիէն ետև փարաւոն թագաւորը սաստիկ երազ տեսաւ որ՝ ինքը գետին (այ չային) քովը կեցեր էր, ու գետէն եօթը գեղ աղվոր մատղաշ կովեր ելան՝ ան տեղվանքը կարծէին. հաքը անոնց ետևէն նորէն եօթը կովալ ելան ան գետէն՝ խիստ անշնորք քաշված վատուժ. և ասոնք ալ հոն արածելնին՝ կացին ան սուրբ եօթը աղեկ կովերը կերան։ Ասոր վրա արթնցաւ փարաւոն՝ ու մէյմալ քնացաւ տեսաւ որ՝ մէկ ցօրեկնի բուն էն եօթը լեցուն աղվոր ցօրեկնի գլուխները բուսան. ու անոր քովէն մէյմալ նորէն եօթը ցօրեկնի գլուխներ ելան՝ չոր ու ցամաք. ու սա եարինները՝ ան առջի աղեկ հները կրլլեցին.

Այրուր առտու եղաւ՝ փարաւոն առ
երածներուս վրայ առաստիկ չփոթված՝
շուտմը հրամայեց առջևը կանչել
տալ ըլոր եգիպտոսի կարդացող
ները՝ որ ան իրեն մեկնեն զուրուցեն
ու անոնցմէ երբոր մարդ մը չկրցան
վեցաւ որ կարող ըլլար մեկնել ան ա
տենը յանկարծակի տակառապետին
միտքը ինկաւ յովսեփը, ու սկսաւ փա
րաւոնի պատմել ըսելով՝ ան ինչպես ա
պենով իրեն ու մատակարարին բան
տին մէջը տեսած երազները աղեկ
մեկնեցեր ։ փարաւոն ալ հրամայեց
որ յովսեփը բանտէն հանեն իր քովը
բերեն ։ Անանկ վրան գլուխը մաք
րած՝ նոր լաթեր հագած փարաւոնի
առջևը եկաւ յովսեփ, (որ անատեները
ալ երեսուն տարեկան կորիձ էր եղեր,)
ու տեղն իսեղը իրեն մեկնեց ան ե
րազները ։ Ու ըսաւ՝ ինչ որ եղբ
այրները քեզի յայտնեց, որ երկուքնալ մէկ
բանի վրա են. ան եօթը աղվոր մատ
ղաշ կովերը, ու եօթը լեցուն ցորե
նի գլուխները՝ եօթը առատութե (յր
պօլլուխի) տարիներ կըցուցունեն, և
մէկալ եօթը քաշլած կովերը՝ ու ցա
մաք ցորեններները՝ եօթը սովու (յր խրթ
լուխի) տարիներ են, որ առջի առա
ուէ եւևէն պիտի գան ։ Ասոր ը
սաց՝ քեզի մէկ խմաստաւն ուխտեցաւ
մտքդ.

մարդմը գտիր՝ որ աս բանիս վերայ
կեցու դնես, որ ան եօթը առաւտուէ
տարիներուն քարիքը ժողվէ՝ եւեւէ
եկած սովին առենին պահէ, որ ժո-
ղովուրդը անօթութենէն չկործդուի։
Ե աւտ հաւնեցաւ փարաւոն աս յով-
սեփայ տրված մեկնութիը, ու միտքը
աղեկ պառկեցաւ ըսածին։ ուստի
ինքնալ յովսեփայ դարձաւ ըսաւ որ՝
քեզմէ ուրիշովիկ կա աւելի խոհեմ և
իմաստուն, որ ատոնց քեզի յայտնած
բանը կատարէ։ ասոր համար եսալ
հիմա քեզ իշխան ու վերակեցու կըը-
նեմ իմ տանըս և իմ երկրիս վրա, որ
բոլոր եգիպտացւոց ժողովուրդը քու
բերանըդ նային, քեզի հնազանդին,
անանկ որ՝ ես միան աթոռովըս (կամ
թախտովըս) քեզմէ վեր նստիմ։ Ու
ասանկ ըսելով իր մատնէն հանեց թա-
գաւորական մատնին յովսեփայ մա-
տը դրաւ, ու իրեն իշխանական կա-
պա հագուցուց, ոսկիէ զինձիր վիզը ձը-
գեց, ու իր երկրորդ կառքը նստե-
ցուցած՝ այնպէս փառաւորութիը հը-
րամայեց որ բոլոր քաղաքը պըտըտ-
ցունեն՝ առջևէն կանչելով՝ որ ամ-
մէնը վինքը եգիպտոսի տեր Ջանչ-
նան։ Ա՛սկէ՝ ի զատ յովսեփայ ա-
նունն նալ փոխեց՝ եգիպտացիերէն՝ փը-
սոմթոմիփանէ դրաւ, որ կընշանակէ՝
փրկիչ աշխարհի։ ու ետքը մեկ մեծ
իշ-

իշխանիմը աղջիկաւ ասանէթ անուն նոյ յովսեփայ հարս տըվաւ, որ անկէ երկու տղա եղաւ՝ մէկին անունը մանասէ ու մէկալինը եփրեմ։ Ա. յայս պէս որ եղաւ, ան առաջուն տարինները յովսէփ եղաւ բոլոր եգիպտացւոց երկիրները պատեցաւ՝ շատ ցորեն դիզեց պահեց, այնչափ որ՝ երբոր եուէնն տալի տարինները եկաւնէ՝ անով չէ թէ միայն բոլոր եգիպտացիները՝ հապա նաև ուրիշ մօտաւոր երկիրներու մարդիքնաւ կըշտացուց, որ չորս դիէն եգիպտոս կըվաճէին կերակուր գտնելու։ Ա. նաև ասով է վերջ չաւշահ ըրաւ յովսէփ փարաւոնի և թագաւորական գանձին (այ խազնէին.) ինչու որ՝ ալ սաստիկ սովէն ժողովուրդը չիկրնալով հացի լատակ հասցունել, ինչ որ ունէին՝ գետին ըլլաս՝ անասուն ըլլա, ու եղքը նաև իրենց անձերնին՝ գերիպէս ըսաւկի տեղ թագաւորին ծախեցին, որ ցորեն առնեն ու անով ապրին։

Կ. ԼՈ.

Յովսեփայ եղբարները սովուն պատճառով երեն իջուիլն, ու յովսէփ անոնք իջեցնէ։

Ա. գիպտոսի սովը քանանացւոց ելլկիրնալ համաեւսվ, յակոբնահապետը որ իր զաւկներովը հոն կուգեը

եր

էր, ինքնալ սկսաւ նեղուել քաշել. ու լսելով որ եգիպտոս քաղաքը ցորեն կը ծախվի, իրեն տասը տղաքը ղկկէն եգիպտոս խրկեց, որ անկէց երթան ցորեն բերեն. ու պինտ պըղտի տղան բենիամինը՝ որ յովսեփայ մկ մօրէ եղբարն էր, յակոբ քովը պահեց հետերնին չի թողուց, որ չըլլա թէ երթա՝ ու անորալ փորձանք մը հանտըպի: Երբոր ասոնք եկան յովսեփայ առջևը ելան երկրպագու թի ըրին՝ որ իրմէ ցորէն ուզէին, ի Ճանցան զինքը. բայց յովսէփ տես նելունուէս շատմը Ճանցաւ անոնք՝ և միտքը եկաւ իր երածները. բայց առանց նշան տալու՝ օտար մարդու պէս սկսաւ խոտուբ (ﻭﺭ ﺳﺮﺑﻪ ﺳﺮﺑﻪ) հետերնին երթալդուք ըսաւ ու սկիզ կուգաք, կերևնա թէ դուք լրտես (ﻭﺭ ﺟﺎﺳﻮﺳ) էք՝ որ եկերէք աս տեղ վանքըս նայիլ տեսնալ: Անոնք՝ քաւ լիցի տէր ըսին՝ մենք քու ծառաս ենք՝ որ քանանացոց երկրէն եկանք ցորեն գնելու. մենք ամէնս մկ մարդու զաւակ ենք, տասվերկու եղբար ենք, պինտ պզտիկը հօրերնուս քովն է, ու մկ կաննալ կորսուած է: Յովսեփալ սիրտը ամուր բռնելով իրենց պէսն տուաւ թէ, ա հա աս խօսկերնիդ կերևցունէք որ դուք լրտես էք. ուստի ես ձեր ըսած

ծին

ծին ձշմարտուիը փսրձելու համար՝ ձեզ չեմ թողուր որ երթաք, ինչպան որ ան ձեր ըսած ոգտի եղբարնիդ՝ ալ առջեր չիպանէ։ Ա՛սանկ ըսելով՝ բռնեց ամմէնը բանտը դրաւ. ու իրեք օրէն ետև՝ ցուցուց թէ վրանէն խղճալով՝ բանտէն հանեց իրենք, անանկ հրամայեց որ միան մէկերնին ձեռ ու մէկալնոնք երթան յորենին տանին. ու մէյմալ դառնալու որ ըլլան՝ ան պզտի եղբարնիննալ առնեն հետ գերեն, չէնէ ըսաւ՝ գիտնաք որ ձեզ կըսպանեմ։ Ա՛ն առենը տասը եղբարներնալ սկսան մէջերնին մէկմէկու ըսել, իրաւուր արժանապէս մենք առնեղութիը կըքաշենք որ մեր եղբօրը ըրածնիս համար, երբոր ան ողորմելի լինի կազալէր մեզի որ խնայենք իրեն, ու մենք մտիկ չենք ըներ։ ետև թէնալ ըսաւ, ես ձեզի չեմ ըսեր որ տղին արուընը մի մանեք, ու դուք ինծի մտիկ չըրիք. ահա հիմա անոր արուընը մեզմէ կուզուի կոր։ Ա՛ս բաները կըլսեսկին մէջերնին՝ ու չէին գիտեր որ յովսէփ կըհասկընա կոր մանաւ կոր. ինչու որ ինքը իր հայրենական եբրայեցւոց լեզուն անոնցմէ պահելով՝ միշտ թարգմանով (յայտնեմ հիմանով) կըզուրուցեր հետերնին։ Յովսէփ երբոր աս բաներըս լսեց՝ ալ սիրտը լեցվեցեն չիդիմացաւ, ու ա-

նոնց

նունց քուէին զատուեցաւ գնաց մինա-
ւոր լացաւ . եւ քէն նորէն քուէերնին է-
կաւ հրամայեց որ անունցմէ շմաւոն
բսածը բռնեն կապեն , որ հոն մնա՝
ինչման մեկնելնիք դառնան . ու ին-
քը ամանին ցորենով լեցուեալ սը-
ւաւ , ու գաղտուկ ապրասրեց իր ծա-
ռաներուն որ՝ անոնց տրված ցորենին
դինը բոտակը ամէնմէկունը իրենց
ամանին մէջը դնեն՝ անանկ կապեն .
անկէ ի զատ ուրիշ Ճամբու համար
կերակուրալ տալով Ճամբեց իրենք :
Նոքաալ միասնաբար իրենց իշերուն
վրա բեռցուցած ան ցորենը՝ երբոր ե-
կան մեկ իջևանմը (այ խոնախմը) հա-
սան , ու մեկերնին արձակեց իր քուր-
ջը (այ չուվալը) որ իշուն կերակուր
տա , տեսաւ որ իր բերած ըոտակը
քուրջին բերանը դրած է՝ զարմա-
ցաւ . ու ամէնքը շփոթվեցան ա-
սոր վրա , ու ըսին Թէ աս այ բանն
է : Տոքը երբոր հասան իրենց տու-
նը՝ սկսան տեղն ի տեղը հօրերնուն
պատմել՝ եղ իպատս իրենց գլխէն ան-
ցածները . ու հոնալ ամէնքը իրենց
ցորենները պարպելուատենը երբոր
տեսան որ ամէնմէկունն տարած ըս-
տակը ծրարած իր քուրջին մէջը դը-
րած եր , ան տեղը ամէնուն սիրտը
վախմը բնկաւ՝ չէին գիտեր ինչ ըսեն։
Ան ժամանակը ծերունին յակոբաալ
աս

աս բաներըս լսելով ու տեսնելով, սկսաւ երած սրտով ամէն ընելու ըսելնին, իս զաւակներս զիկեցիք, յոյսիս փը չիկա, շնաւոնը չիկա, ու հիմա բենիամինսալ կուզիք իմմէ առնել. աս ամմէն խղճութիները իմ վրաս ին կուգան։ Ռուբենը դարձաւ իրեն ըսաւ թէ՝ իմ երկու տղաս ըսպաննէ՝ թէ որ բենիամինը քեզի չի դարձուցնեմ բերեմ նէ, դուն միան թէ իմ ձեռքըս տաս։ Ո՛չ ըսաւ յակոբ՝ չըլլար՝ իմ որդիս ձեզի հետ գալու չէ, ասոր եղբայրը մեռած է, ու ասմիան ինացեր է։ ճանբեկի բերած տղոցմէ, թէ որ ասալ մէկ փորձանքիմը հանդիպին, անատեանը իմ ծերութիս անկիթար տրտմութիւ կերեզմանը կդըջնէք։ Բանը ասանկ մընաց ինչվան որ հատնելու եղան անբերած ցորեննին. եւբը սովը որ օրէ օր աւելի կը խեց, յակոբայ ձարը հատաւ՝ տղոցը ըսաւ որ նորէն երթան եգիպտոսէ ցորեն բերեն։ Յուդայալ դարձաւ իրեն ըսաց՝ գիտնաս որ ան տեղի իշխանը մեր հետ ասանկ խօսք դրեր ըսեր է՝ որ մէյմալ իմ երեսս չէք տեսներ՝ ինչվան որ ձեր պզտի եղբայրը հետերնիդ չիբերէք. ուստի թէ որ անիկա հետերնիս չիտանի՝ մենք չենք երթար։ Յակոբ ալ ըսաւ, աս ինչ վայ բերիք վրաս. ինչճ անոր

զուրուցէք որ դուք ուրիշ եղբարք ունիք։ Ի նոյնքան պահն տղան մեռաւ։ Հապա ինչ ընէինք՝ որ մեզի մէկիկ մէկիկ մեր աղջը սկսաւ հարցնել, ըսել թէ հարերնիդ, ո՞ղջ մի, ուրիշ եղբարք ունի՛ք մի. մենքաւ ինչ ընենք զուրուցեցինք. ո՛վ գիտէր որ մեզի սիւտը ըսեր թէ ան ձեր եղբարը բերէք։ Յոսէբ նորէն յուդա մէջ մտաւ, ու ինքը երուշխաւոր (յիւ քէֆիլ)ըլլալով Ջորով յակոբայ ձեռքէն տղան վրցուց որ հետը տանի։ Ու անկէ՝ի վար յակոբ ըսաց որ՝ ասիրենց երկրի բերքերէն ընծայաբառնեն տանին ան իշխանին, ու ան ետդարձած ցորենի ըստակնալ հետերնին առնեն. և անանկ օրհնենք կարդալով վրանին Ջամբաս գրաւ որ երթան։

ԿԻՆ։ ԻԳ։

Յովսէփ իր եղբայրները ինկնալ տեսնելէն ետև կ'ինդրէ կ'այտնէ։

Յորոր առանք քենիամինը հետերնին առած եգիպտոս հասան, յովսէփ հրամայեց իր տանը վերակացուին (յիւ վէքիլ խարճին)՝ որ առնէ անոնք իր տունը տանի, ու սեղան պատրաստէ՝ որ ետքը գա մէկտեղ հաց ուտէն։ Յայց իրենք անատեսնը կալ

կարծիք երթալով թէ ան ըստելին
համար տունը կրտանի՝ որ դատա-
տանին կտրէ, ուստի սկսան ան մար-
գուն պատմել թէ՝ ինչպէս ան ըս-
տակները իրենք առանց գիտնալու՝
ամմէն մէկը իրենց ամանին մէջը
գտան, ու հիմա ըսին անոր հետ նո-
րէն ըստակալ բերելնին որ նորէն
ցորեն առնենք տանինք։ ||՝արդնալ
մխիթարեց իրենք բսաւ թէ՝ աւ ոյ
բանն է որ ձեր ըստակը նորէն ձեզի
դարձուց, ատոր վրա հոգ մընեք, հա
առնելիքը առերեմուս անանկ առէն
տարաւ հանգչեցուց իրենը, ու շա-
ւոն եզբարնինալ արձակեց քովը ընկեր
բերաւ։ ||տեսը երբոր յոսեփալ տուն
եկաւ, ախորժով ընդունելով իրենց բե-
րած ընծանները, առաջ հարցուց ի-
մացաւ հօրերնուն որպիսութիւնը, ու
բսաւ՝ աստուծմէ օրհնած մարդմընէ
ան. ետև բենիամենի վրան նայելով,
(որ իր հարազատ եղբարն էր). հար-
ցուց թէ՝ ան է ալ ձեր բսած պզտի
եղբարը, ան ըսաւ։ ու ան տեղը անանկ յոսեփալ
սիրտը լեցվեցաւ աղիքը կարտեցան,
որ ալ արցունքը չկրցաւ բռնել, ձը-
գեց իրենը ու մինաւոր տեղմը գնաց
լացաւ։ ||ետև կերակուրին առեննոր
հասաւ՝ եկաւ ամմէնը մէկ տեղ կար-
գով իր հետը հաց նստեցուց, ու ան

սե-

սեղանին վրա աւելի պատիւ ցուցուց քան նախանձն։ Յանկ ուրախ սրտով ուտել խմել էին եռե՝ յոսկիփ վերակեցուին ապրսպրեց որ իրենց ցորեկին ամանները աղկմէ լեցունէ, ու նորէն իրենց տրված ցորենին չափակը ամէնէն մէկուն քուրջին բերանը դնէ կապէ. նաև ասալ ըսաւոր իր արծըլթէ գաւաթը (կամ թասը) բենիամինին ամանին մէջը անոր ըստակին հետը դնէ։ Նաև անանկ որ ըրաւ, ու առաւվանց կանուխ ամէնքը իրենց բեռներովը ձամբեց՝ որ երթան գացին, քիչ մը անցնելէն ետքը՝ որ քաղքէն շատ չէին հեռացեր՝ յոսկիփ ան վերակեցուն իրենց եռևէն իրը կեց՝ որ երթա քունէ անոնք ու երեսնին ուա՝ թէ դուք ատանկ չար մի կըհատուցանէք ձեր բարերարին դէմ, որ իմ տիրոջըս արծըլթէ գաւաթը գողցաք։ Ես բանըս երբոր լսելին անոնք՝ ներքև վրա եղած՝ քաւ լիցի ըսին՝ մենք պիտի բան չենք ըրած ու չենք դիտեր. ինչպես կարելի է որ՝ մենք արծաթ կամ ոսկի գողնանք քու տիրոջմէդ, որ մեր ամանին մէջը գտած ըստակնիսաւ նորէն ձեզի դարձուցինք բերինք։ Ու ասանկ գողնաթես վրա ամենևին կարծիք չունենայով ասալ համարձակ իրեն ըսին թէ՝ մեր մէջը որուն քովէն որ եղլա-

ան գաւաթը՝ սպասնեցիք զինքը. ու մենք ամէնուն գերի ըլլանք ան իշխանին. ասանկ բան լսով չուտմը բեռներնին վար ինկեցուցին արձկեցին։ Ու երակեցուսալ կարգով մէկիկ մէկիկնայիլ բնտռելնին՝ ան գաւաթը եկաւ բենիամինին առանին մէջէն որ հանեց, անտեղը ամէնքը պատեցան մնացին՝ ու սաստիկ յուսահատուէն վըայի լաթերնին սկսան պատըռտել, ու անանկ գլուխնին կախած հետը քաղաքը դարձան։

Յոսէփ յովսեփայ առջևը եկան՝ ու ան նայ սկսաւ ըսել իրենց Թէ ատ ինչէ ձեր ըրածը, յուդա գնաց ոտքը ինկաւ ու ըսաւ, մենք ալ պէտն չունինք տալու, խօսքերնիս հատաւ՝ ինչ ըսենք որ խալըսինք, ՚ած մեղքերնիս երեսնիս տըվաւ. ահա ամէնքս հըրամանոցդ գերին ենք։ Յովսեփայ չէ ատանկ չէ ըսաւ, հասյա որուն քովէն որ գաւաթը եկաւ՝ ան պիտոր իմ գերիս ըլլայ. ու դուք աղատ եղիք ձեր հօրը քով գացէք։ Յուդայալ ատ խօսկիս վրա քիչմը սիրտ առաւ, ու իրմէ Թողուն ուզելով սկսաւ կարգով պատմել Թէ՝ ինչպես իրենց հօրը ծերուե սիրական զաւակն է բենիամինը, ու ինքը որչափ դժվարուն քաշեր է՝ ինչվան որ տղան ան ծերին ձեռքէն փրցուցեր բերեր է, որ ըսաւ՝

էր

էր Թողուր կըսեր Թէ՝ ազբել կընի-
կըս ինձի մեան երկու զաւակ բերաւ .
մէկը քովէս բաժնըվեցաւ , ու դուք
ըսիք Թէ գաղանը զինքը բերքեց
կերաւ , որ ինչվան հիմա մէյմալ ա-
նիկա չիտեսա . հիմա Թէ որ ասա՛լ
քովէս առնէք ու Ճամբան հիվընտ-
նա՝ իրեն փորձանքմը հանաբակելու
ըլլա նէ՝ իս կրմեռցունէք : անոր հա-
մար ըսաց յուդա՝ ես օրըս առջևը
աս տղին երաշխաւոր եղա . ուստի
անոր տեղը ես դերի կըլլամ հրամա-
նոյդ , որ ինքը աղատվի օրը քովերը-
Թա . Թէ չէ՝ ինչ երեսով ես օրըս
առջևը պիտի ելլեմ . ու անոր կսկիծը
տեսնեմ : Նատանը յովսեփաւ չիկր-
ցաւ համբերել ինքը զինքը բռնել .
ուստի օտար մարդիքը քովէն դուրս
հանել տըվաւ , ու միան իր տասնը-
մէկ եղբարցը հետ մնալով մէկէն լա-
լով կանչեց ըսաւ , ես յովսեփն եմ ,
իրաւցունէ իմ հարըս ողջ է մի : Ղ-
բսպնեըրնոր աս լսեցին՝ անտեղը կե-
ցան մնացին՝ բերաննին չեր բացվեր :
յովսեփ նորէն իրենը քովը մօտ կան-
չեց ու ըսաց , ես յովսեփ ձեր եղբարն
եմ . որ դուք իս ան վաճառականնե-
րուն ծախեցիք՝ որ անունքալ աւրն հոս
եգիպտոս բերին . բայց մի վախնաք
ան ձեր ըրածին համար . Աստ ասանկ
հարգաւորեց որ ես աս Ճամբովս հոս

գամ, իշխան ու տեր ըլլամ Եգիպտոսի. ու առ սովիա առնեը ձեղ կերակրեմ, որ մեր աղգը աշխարքիս վրայէն չի հատնի. ու հիմա սովին երկրորդ տարին է, հինգ տարի ալ կուղէ որ հօթը տարի ըլլա: Ու անանկ սիրով հետերնին դրկրվելէն պագ տրվելէն ետքը՝ ապրեպրեց որ շուտով երթան իր հօրը գուրուցեն, որ ՚ած՝ յովսեփ իր որդին Եգիպտացոց վրա իշխան է ըրեր. ու պատուհն իրեն փառքը ու մեծուխը, և ըսեն որ չուշանա՝ ինքնալ իր տնով տեղովը ելլէ Եգիպտոս գա, որ գինքը առ սովուս առնեը կերակրեմ: Ա՚ս յովսեփայ եղբարներուն յայտնըվիլը փարաւոն Թագրնալ որ իմացաւ՝ շատ ուրախացաւ. ու ինքնալ յովսեփայ ապրեպրեց որ՝ անոնց սայլեր (այ առապաններ), ու ուրիշ Համբոյ պաշարներ տա, որ երթան հարերնին իր ամէնն առնով տեղովը Եգիպտոս բերեն, յովսեփալ անանկ քսած ինսիս անոնց պիտանաւորու Թիը աղեկմը հոգալով, ու մխիթարելով Համբա դրաւ իրենք՝ որ քանանացոց երկիրը գացին:

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

Յակոբ էր պահնեորոլը եգիպտացոց երկիրը
էրլեա՝ ու հոն չըվախճանի։

Յակոբայ տասնըմեկ որդիքը մեկեն
երբոր ուրախութե եկան իրեն ը-
սին թե՝ յովսեփ տղադ ողջ է՝ ու ինքն
ե եգիպատոսի իշխանը. յակոբ սաս-
տիկ շփոթվեցաւ պաղեցաւ մընաց,
առջի բերանը չի հաւատայ, ինչվան
որ տեղնիտեղը նորեն պատմեցին, ու
ցուցուցին սայլերը և ուրիշ ճամբու
պատրաստութիւները, որ գինքը տանե-
լու համար յովսեփ անդինեն խրկեր
եր։ Ինչ ժամանակը յակոբայ սիրտ-
նաչ վառվեցաւ ու ըսաց, ասկեց ա-
ւելի ալ ինչ մեծ թարիք կրնամ ունե-
նալ որ դիտնամ թե իմ յովսեփս ողջ
է. անանկի ես նե սիրով կերթամ որ չի
մեռած՝ տեսնեմ զինքը։ ուստի ամ
մեն քանները պատրաստեց, տղաքնե-
րովը ու թոռներովը բոլորը եօթա-
նասունը հինգ հոգի ճամբա ելաւ։
Այսպէս առերեսելուս վրա յակոբ քի-
մր տարակուսանքի մեջ եր, (ինչու-
որ՝ ան իրեն կեցած քանանացոց եր-
կիրը ամ միշտ խոստացեր որ իրենց
աղգին տա, ու հոն մնան շատնան,)
ուստի երբոր եկաւ ջրհոր երդմնե
ցած տեղը հասաւ, ըսաւ ուխտ ըրաւ

զոհ

զոհ մատուց որ զինքը լուսաւորէ։ Ա.Ճաշ ան գիշերը երևցաւ իրեն, ու ըսաց որ չի վախնա եգիպտոս երթալու, որ յովսէփ մահվան ատենը իր աչքերը գոցէ. և խոստացաւ որ հոն իր ազգը աճեցունէ չատցունէ՝ ու ետքը նորէն իրենք եգիպտոսէն պիտի հանէ։ Ա.օկն առնելի սիրտ առաւ յակոբ, ու ճամբան առաջ երթալով երբոր եգիպտոսի մօտ գեսեմ ըսած երկիրը հասաւ, ան տեղը յովսէփայ դէմը եկաւ. ու հարիւ տեսնալուն պես՝ գնաց լալով վիզը պրկընկեցաւ. հարնալ գինքը գրկելով ըսաւ, այսուհետև մեռնիմ երթամ ձրդի՝ որ քեզ մէյմալ ողջ տեսայ։ Ա.տքը յովսէփ սորվեցուց իր հօրը ու եղբարներն ըսէն՝ թէ փարաւոնի ինչ պիտոր ըսեն, որ իրենք եգիպտացիներէն զատ պիտի գեսեմ երկիրը բնակին, որ իրենց խիստ յարմար տեղ էր. ու հետը առաւ յակոբ հարը՝ հինգ հոգիալ եղբարներէն մէյտեղ փարաւոնի առջևը հանեց։ Փարաւոնալ շատ ուրախացաւ վրանին, ու սիրով յակոբ ծերունին որպիսութիւնը հարցունելէն ետև՝ երբոր իմացաւ որ անոր տղոցը տրվեցար հովիւ ունէ, յովսէփայ ուզնինպես իրեն ապրպարեց որ գեսեմ երկիրը տան իրենց հոն բնակին,

բարտ կողմն է.) ու նաև Թադէոս որա-
կան ուխտարուն վրայալ անունդմէ
վերակեցու դնէ։ Յովսէփայ անանկ
ըրաւ՝ գեսեմ երկիրը անունք դրաւ։
ու ան սովուն միացած հինկ տարին-
ալ՝ իր հօրը տունը ինքը հոգաց կէ-
րակրեց՝ որ պակասուիմը չիքաշեցին։
Ա.ս տեղըս յակոբ նահապետը տաս-
ներեօթը տարիայ ապրելէն ետքը՝ եր-
բոր ալ խիստ ծերացաւ մեռնելու մօ-
տեցաւ, յովսէփը քովը կանչեց՝ ու
երդվեցնելով ապրեապրեց որ զինքը
հոն չթաղէ, հապա առնէ քանա-
նացոց երկիրը տանի իրեն հայրենա-
կան գերեզմանը դնէ։ Ինկէ ետև
յովսէփ իր երկու տղաքը՝ մանասէ
ուեփրեմ յակոբայ քովը բերաւ՝ որ իր
վերջին օրհնուիը տա իրենց։ յակոբ
ալ եփրեմը մանասէէն առաջ դնելով
օրհնեց, ու յովսեփայ սիրուն՝ առաւ
անունք իրեն բուն որդւոցը կարգին
մէջը դրաւ. որ հետերնին մէյտեղ
հաւասար բաժին առնեն իր ժառանգ
դուքն, ու իրենքալ անունցնէս իսրայ-
էլացոց նահապետ ըլլան։ Յետը տաս-
վերկու տղաքնալ մէկէն առջևը կանչ-
եց յակոբ, ու մէկիկ մէկիկ իրենց
ամէնն ալ ինչ ցեղին վրա մարգարէու-
թիւնեը ընելով, և իր վերջի հայրա-
կան օրհնուիը տալով վախճանեցաւ
հարուր քառասունըեօթը տարեկան։

ԿԱՊ. ԼԴ.

Յովսեփ իր հարը ինքնաղէ, ու եղբարներուն
նաղուէ պալէն ետքը ինդնալ կը վախճանի։

Յակոբ երբոր վախճանեցաւ, յովսեփ իր հպատակացոյց սովորութիւնը պէս, (որ պատուհելու համար մեծամեծ մարդիկներուն կընէին,) զըմռսել տալաւ իր հօրը մարմինը. ու եօթանասուն օր անոր սուգը կատարելէն ետև՝ փարաւոն Թագրին հրամանովը՝ իր բոլոր եղբարներովը ու մարդիկներովը, եգիպտոսի իշխաններէն ալ հետերնին՝ կառքերով ու ձիաւորներով փառաւոր հանդէսով առաւ քանանացոց երկիրը տարաւ, ու իրենց հայրենական գերեզմանը թաղեց, ինչպէս որ յակոբ իրեն կտակ ըսեր էր։ Ա՛ս փառաւոր թաղումը որ լըսընցան, ու ամէնքը նորէն եգիպտոս տընեռնին դարձան, ան ատենը յովսեփայ եղբարները վախնալով որ՝ յովսեփ ան անցած գայթագ քանեըրուն համար վրանին ոխ պահելով հօրը մեռնելէն ետև իրենցմէ վրէժը (իր ընդը) առնէ. եկան յովսեփայ ըսին թէ՝ հարերնիս մեռնելէն առաջ մեզի ապրատրեց որ՝ իր կողմանէ հրամանոդ ըսենք, որ քեզի դէմ ըրած մեղքերնուս թողութի տաս. ուստի

մենքալ որ ՚ի ծառայքն ենք, կրխնդ-
բենք որ մեր չարութիւնը ներուսին չնոր-
հես. ու անանկ գացին յոմսեփայ ոտ-
քը ինկան՝ ահա մենք ամէնքս քու
ծառատ ենք ըսին։ Ի՚նատենը յոմսե-
փայ սիրտնալ լեզվեցաւ՝ ու սկսաւ
լալ. ու միխթարելով ըսաւ իրենց, մի՛
վախնաք եսալ ՚ի ծառան եմ. իրաւի
որ դուք ինծի չար ընել ուզեցիք, բայց
ես ան չարը՚ի բարին դարձուց, ինչ-
պէս դուքալ տեսաք, որ անհամար
մարդիք կերակրեցի. ուստի մի՛ վախ-
նաք՝ այսուհետեւ ալ ձեզ կը հոգամ
ինչպէս որ մինչև հիմա ըրիւս անանկ
սրտերնին առնելով ամէնքն իրենք,
որ հոն խաղաղութիւն հանդիստ ապրե-
ցան ինչման եղբը։ Ի՚այց յոմսեփ հա-
րուր տասը տարին որ հասաւ, ու ալ
վախճանելու մօտ էր, մնացած եղ-
բարները քովը կանչեց՝ ինքնալ աս
կրտակը ըրաւ անոնց, որ երբոր ես
ի՚ն լացիները՚ (ինչպէս ըսերէ,) եգիպ-
տոսէ հանէ՝ ու աբրահամու իսահա-
կայ և յակոբայ խոստացած երկիրը
տանի նէ, ան ժամանակը իր ոսկոր-
ներնալ հետերնին ի՚յտեղ առնեն
հոն տանին։

ՄԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ

Պատմութիւն ելից և Թուոց գրքերուն, հնչացոց Նանդրապածները եգիպտոս, ու անտպատին Ճամբան։

ԳԼ. Ա.

Իսրայելացոց հալածումը և նեղութիւնը եգիպտոսացոց ձեռքէն։

Յայնմ ժամանակի նահապետին մեռնելէն ետև՝ ամբաստան տարիք չափաշ հանգիստ ու խաղաղ անցուցած իսրայելացիները, օրէ օր անչափ աճեցան ու շատցան, որ իրենց քնակած գեսեմ երկիրը մարդով լեցուեցաւ։ Այլ ետևէ եռև եգիպտացոյ նոր թագաւորներ նստելով մեկնալ եղաւ, որ ինքնագ փարաւոն կըսուեր, ու ասիկա ազգին չիգիտնալով և բան մը տեղ չդնելով յովսեփայ եգիպտացւոց ըրած բարիքները, երբոր տեսաւ որ իսրայելացիք այսպէս էլ լաւ կըշատնան ու կուժոմնան կորվախցաւ թէ ասոնք մեկ օրմը իրենց թշնամիներուն հետ մեկ եղած՝ իրենց վրէն կըհասցունեն, ուստի խորհուրդ ըրաւ որ իսրայելացոց վնասակարքները շինել տալով ծանրը պարտքեր վրաննին

նին հեծցուցած՝ զկրենք նեղչ ու չար-
չարե , որ ասով անչափ չի շատնան ու
չուժոնչան։ Եւ Թէպետ անանկ խիստ
ու անտանելի չարչարանքով իսրայէ-
լացիքը իրեք քաղաք շինեցին, ըն՝ փի-
դոնի , ռամեսէ , ու ոնի՝ ըսած . բայց
փարաւոն իր միտքը դրածին չի հա-
սաւ . ինչուր՝ որքան եգիպտացիքը
իրենք կրտանջէին՝ անոնք այ օրհնու-
Թիը անչափ աւելի կրշատնային ու
կըզօրանային ։ Ինոր համար ուրիշ
ամխիալ ձեռք զարկաւ փարաւոն . եր-
կու վարպետ գահեկներ կային որ իս-
րայէլացոց գահեկու Թին կրնէին , ա-
սոնց գաղտուկ հրամայեց որ՝ երբոր
Հէբրացոց տղա առնելու ըլլան՝ մանչ
ծնածները շուտմը խրխտեն , ու աղ-
ջիկները միան ողջ Թողուն ։ Գահեկ-
ները՝ այ ահը սըրտերնին ըլլալով չի
կատարեցին Թիրվն աս հրամանը ,
անոր համար ետծալ օրհնեց իրենք զս
ըսկսան հարուստնալ . ու երբոր Թա-
գաւորը քովը կանչեց՝ վրանին սրդո-
ղեցաւ ։ անոնքալ ասանկ պիտի տըվին
Թէ՝ ինչ ընենք, եբրայեցոց կնիկները
եգիպտացոցպես չըն , հապա դահե-
կը քովերնին չի հասած՝ տղան կրթե-
րեն ։ Փարաւոն Թիրը երբոր տեսաւ
որ աս ձամբովս ալ իր ուզածը չե-
ղաւ , անկէ ետև յայտնի հրաման հա-
նեց որ քովը իսրայէլացոց կիրեբրայե

ցոց մանչ ծնած տղաքը գետը ձգեն
որ խըխտըվին , ու միան աղջիկները
խաղըսին :

ԳԼՈՒԽ Ը ·

Փարաւոնի աղջիկը՝ Մովսէսը գետէն կըհա-
նէ՝ ու էրէն ուրեմէր կընէ :

Ա՛ս ատենները՝ ղևիի Թոռանը՝ ամ-
րամ ըսած մարդուն մը եբրայեցոց
աղգէն՝ մանչ զաւակմը եղաւ : ու աս
որ տեսան ծնողքը որ աղուոր տղեկ
մընէ՝ մոդքընցան գետը ձգել , ինչ-
պէս որ Թէուրաական հրամանն էր :
Այսոյհետև աիիս գաղտուկ պահելէն
ետև՝ վախնալով որ յանկարծ բանը
դուրս ելլա՝ ու իրենք պատժըվին ,
մէկ պըտուէ , յիր խոսիրէ հուսած սըն-
տուկմը առին կպրաձիւթով (յիր գիմ-
տով) ծեփեցին , ու տըղան մէջը դը-
րած գոցած՝ անանկ գետին քովի կող-
մը ձգեցին . ու տղին քոյրը քովէն
չիպատուհեցաւ՝ որ տեսնէ Թէ ինչ կը-
լաւ : Ան ժամանակիսկսած փարաւոն Թա-
գաւորին աղջիկը իր նաժիշտներովը
(յիր խալայեխներովը) անդին գետին
քովերը ելեր ժուռկուգար , ինչնաև
եղբօր տեսաւ աս սնտուկը՝ շուտմը
խրկեց հանել տըվաւ , ու երբոր բա-
ցաւ տեսաւ որ մէջը մէկ տղեկմը կայ
որ կուլար , խիստ գութը շարժեցաւ

վրան, կամ հնաց որ աս ե բրայեցոց մէ լըլա։ Տղին քուրը անսատինը քովը մօտեցաւ, կուզէ՞ս լսաւ որ մէկ եբրայեցի կաթոլիկ կինիկմը կանչեմ որ սահկանաչ՝ հա ըսաւ։ Ահչիկնայ պնաց տղին մայրը բերաւ։ ու փսփսաւոնի աղջիկնայ ա նոր ձեռքը տըվաւ տղան, որ իր ծախքովը (այ խարճովը) պահէ մեծցունէ տըղան։ Ա՝ ծրնայ սէրով առաւ։ ու մեծցունէ էն եւանորկն տարաւ փսըլաւոնի աղջկան ձեռքը տըվաւ։ Ա՝ ն ալ, ինչպէս կըսեն՝ ուրիշ գնաւակ չունենալով՝ առ աղան առաւ իրեն որ պեգիր (այ օղուլըս) շինեց, ու ա նունը Ա՝ ովսէս գրաւ, որ կրնշանա կէ՝ ջրէ հանած։ և անկէ ետքը գըլրաւ որ եգիպտացոց ուսումները ու խմաստութիւնները սորվի։

Գլ. Գ.

Ա՝ ովսէս ազգասէրութիւնը՝ ու Յարդանայոց էլիւրը փախչիլը, և Յորեանին հրաշքը պետնելը։

Ա՝ ովսէս երբոր մեծցաւ քաղաքն տորվան մարդ եղաւ, ածային շնորհքով զօրանալով Հազուց ձգեց անհաւատ Փարաւհինի որդեգրութիւնը՝ և Թագրնական տունը տեղը, ու գնաց իր իսրայէլացոց ազգին վրա

կեցաւ։ Ի. նկէց եւս մէկ հեղմը մուխս տեսաւ որ եգիպտացի մարդմը մէկ եբրայեցիմը բաներ կը ծեծէր ու կը չարչարէր կոր. ան քանիս չիդիմացաւ մուխսը՝ աստիս անդին նայեցաւ որ մարդ չիտեսնէ, շուտմը վրան վազեց սպաննեց ան եգիպտացին՝ ու ան տեղը աւազին մէջը թաղեց։ Ի. տրբը անոր մէկ կամ երկու օրը նորէն տեսաւ որ երկու եբրայեցի մէկմէկու հետ կռիւ կընէին մուխսաւ մէջ մտաւ որ հաշտեցունէ անոնք, մարդիքը ըսաւ՝ դուք մէյտեղ եղբարք եք՝ ինչու մէկզմէկ կուգէք զրկել. անատեղը զրկողը մուխսաւ տէսի երեսը վազեց ու ըսաւ, քեզ ով մեր վրա իշխան կիմ դատաւոր դրաւ. իսաչ ըսպաննիլ մի կուգես՝ ինչպէս որ երեկ ան եգիպտացին ըսպաննեցիր։ Ի. ս որ լսեց մուխսաւ զարմացաւ ինաց՝ Թէ ինչպէս բանը յայտնըվեր է. ու ետքը իմանալով որ փարաւոնի անկաճնալ հասեր է, ու անոր համար գինքը կըփընտռէ որ բռնէ մեռցունէ. ինքնալ եղաւ եգիպտոսէ փախաւ մագիանացոց երկիրը գնաց՝ որ կարմիր ծովուն մէկալ դին կըլլար՝ սինա լեռանը մօտ։ Ու ալ հոն մընաց, կաթգըլեցաւ՝ սեպհովրա ըսած մադիանացոց իշխանին կիր քա. Հանապատեսին աղջիկը առաւ, որ անկէց իրեն երկու որդի եղաւ՝ գեր-

սամ ու եղիազար . և քառասուն տա-
րիի չափ սահանկ անիրողը քով կե-
ցած՝ որ հռաքունել կին յոհաննու կրա-
վեր՝ անոր ոչխարները կարծեր : Ի՞ն
առենները Թէպետ եգիպտոս՝ ան ը-
սած փարաւոն Թագաւորը մեռաւ ,
բայց եւեւէն ուրիշ փարաւոնմը տե-
ղը նստաւ՝ որ իւ՛ելայոց հալածանքը
աւելի սաստկացուց, հոգւինին բերան-
նին բերաւ ,անանկ որ՝ ալ Ճարերնին
հատած ամէն վախ ընելով ՚ոյ սկսան
գիմել , որ յիշէ իրեն նահապետաց
աբրահամու իսահակայ ու յակոբայ
ըրած խոստումնքները,ու իսրայէլ ան
ծանրը գերուէին : Ի՞ ծալ լսելով ա-
նոնց հառաչանքը՝ ողորմեցաւ , մով-
սէսի ձեռքովը ուզեց իրենք ազատել
և աս կերպովը անոր երեսեցաւ՝ ու
հետը խօսեցաւ ,

Ի՞ՆԿ օրմը մովսէս երբոր ոչխարները
առաւ արծելու տարաւ , ուեւլաւ ա-
ռաջ գնաց հինչման քորեբ լեռը , ան
տեղը յանկարծ գիմացը նայի որ՝ մէկ
մորենիմը (ֆր մորմենիի ծառամը)կրակ
կարած կըվառէր , ու չէր երեր հատ-
նէր: Ի՞ ովսէս որ քիչմալ առաջ գնաց
մօտեցաւ՝ որ աս զարմանալի հրաշքս
աղէկմը տեսնէ.անասեներք մորենիէն
այսպիսի ձան եկաւ իրեն , մովսէս
մովսէս՝ հոս մի գար մօտենար, կօշիկ-
ներդ ոտքէդ հանէ , ինչու որ՝ կայ-
նած

նաճ տեղըդ՝ որ գետին է։ Մովսէսայ
զարհաւրած չէր կրնար վրան նայիլ։
Եւ ետքէն ըսաւ, Ես եմ՝ Ած աբրահա-
մու իսահակայ և յակոբայ, տեսա
իմ ժողովրդոցս չարչարանքը, ու լը
սեցի անոնց հառաչանքը եգիպտա-
ցոց ձեռքէն, անոր համար եկա որ
իրենք եգիպտոսէ խալըսեմ, ու ան
նահապետներուն խոստացած երկի-
րըս տանիմ իրենք, որ անանկ ալէկ
է՝ որ կաթ ու մեղր կըբխէ. ուստի
եկոր քեզ իարաւոն Թագաւորին քո-
վը խրկեմ՝ որ դուն եգիպտոսէ հա-
նես իմ ժողովուրդըս։ Մովսէսայ
պէն տըվաւ, որ՝ ես ով եմ որ իա-
րաւոնի առջևը երթամ, ու իսրայէլա-
ցիները եգիպտոսէ հանեմ։ Ըսաւ
ըսաւ, ես քու հետըդ կըլլամ որ քեզի
օգնեմ։ Մովսես նորէն դարձաւ հար-
ցուց ՝ի՝. Հապա թէ ես երթամ իս-
րայէլացոց ըսեմ որ՝ ձեր նահապետ-
ներուն Ած իս ձեզի խրկեց, ու ա-
նոնք հարցունելու ըլլան թէ՝ ա-
նոր անունը ինչ է. ես ինչ ըսեմ։
Ըսաւ իրեն պէն տըվաւ, Ես եմ Ած
որ էն, իմ յաւիտենական անունըս ա՛ս
է. ուստի ասանկ ըսէ անոնց, Ան ե-
նը՝ որ ձեր նահապետներուն Ած է՝
իս ձեզի խրկեց։ ու ասանկ գնա՛ ըս-
նը հաւաքեցու իրենց, ու անոնց խօսքի
ձեր մարդիքներէն հետըդ ա՛ու մէյ-

տեղ

տեղ փարաւոնի առջևը ելլիր ու ըսէ. մեր Տէր Աստծը մեզ կը կանչէ որ երեք օրվան հեռու Համբա դէպ՚ի անապատը երթանք, որ իրեն զոհ մատուցանենք: գիտեմ ըսաւ Աստ՚ծ՝ որ ան ձեզ պիտի չի թողու, ինչվան որ չարաչար պատժեմ բոլոր եգիպտացիները՝ անոնկո՛ւ եաքը ակամա թողու որ անկէց երթաք: Մովսէսի միտը ասովաւ չի հանգչեցաւ՝ նորէն հարցուց. հապա ըսաւ ի՛նչ լացիները չի հաւտան թէ Աստ՚ծ ինծի ուս բաներըս յայտներ է, ես անատենը ի՛նչ պիտոր ընեմ: Տ՚ճաշ ըսաց իրեն. հիմա՝ սատ ձեռքըդ քունած գաւազանդ (որ տէրնէկըդ) գետինը ձրգէ: անաւ ձգելուն պէս՝ տեսաւ որ գաւազանը օձմը դարձաւ. ու մովսէս որ վախնալով սկսաւ քաշվին փախչիլ, Աստ՚ծ հրամայեց որ պոչէն բունէ վերցուունէ. ու անանկ ձեռքը որ առաւ՝ նորէն գաւազան եղաւ: Տ՚տև մէյմաւ իրեն հրամայեց Աստ՚ծ որ ձեռքը ծոցը խօթէ. մովսէսաւ անանկ ըրաւ, ու ետքը հանեց տեսաւ որ ան ձեռքը բոլոր բորոտած էր. Աստ՚ծ նորէն ծոցըդ դիր ըսաւ. ու դնելուննպէս՝ բորը վրայէն գնաց: Թէ որ ըսաւ Աստ՚ծ սատ երկու հրաշքներնաւ առջևնին ընես, ու չի հաւտան, սա ալ ըրէ. գետէն ջուր առ ու գետինը լեցուր, որ ան ջուրը տես

տէրնան որ ապուն կըդառնա : Ա՛ոմ
ակա էաւ կեցաւ՝ աս գործքիս մէջ չու-
ղեց որ մտնէ . կաղաչեմ՛որ ըսաւ՝ ես
մէկ խօսող մարդմը չեմ, ատ բանը
չեմ կրնար պաշարել : Ա՛ետ ըսաւ
իրեն , ես քու թերանդ կրբռնամ ու
աուն կաւուտամ որ պէտք եղածը գու-
րուցես : Ա՛ոմկէս նորէն ըսաւ , ո՛ր
կաղաչեմ՛որ ես Թազուս՛ու մէկ ուրիշ
զօրաւոր մարդմը դնես ատ բանիդ
վրա : Ա՛նատեղը ալ վրան արդ ազեցաւ
ա՛ծ՝ ու ըսաւ . ահա քեզի ահարոնը
քու եղբարդդ , անոր բերանը խօսք
կա . երբոր երկնանէ անիկա ուրա-
խութ առջեդ կելլէ քեզ կընդունի.
իմ ըսածներս դուն անոր բերանը
դնէր, ինքը քու դիէտ ըսէ՛ ժողովրդը
ա՛ատ գաւազանդ՝ որ հետդ առ՝ որ
անով ատ հրաշքները ընես :

Գլ : Գ՝ :

Ա՛ոմկէս եգիպտոս կըդառնա . որ իւլայիէը
եգիպտացոց յերկրին խօսըէ :

Ա՛ոմկէս ատ ա՛ետ հնազանդեցաւ եր
քոր անկէց տուն դարձաւ՝ անկ
րոջը կեցիւք ըսատով ըսաւ , ու իր կնի
կը տղաքը հետը՝ ան իր գաւազան
նալ ձեռքը առած Համբա եկաւ և
գիպտոս գնաց : Ա՛ետ Հռնոտէն երև
ցաւ իրեն՝ ու հրամայեց որ երթայ ան
հը-

հրաշքները փարաւոնի առջեւը ընէ՝ ու
ըսէ Թէ՝ ահա կըսէ որ իմ ԼԱՐԱՅԷԼացի
ժողովուրդս անդրանիկ որդիս Թո-
ղու՝ որ գան իս պաշտեն, հապա Թէ
չէ՝ ես իրեն անդրանիկ որդին կըս-
պանեմ ու անդրանիկ որդին ահարոնիալ երե-
ցաւ ահա՝ հրամայեց որ ելլէ մովսէ-
սի դիմաց երթայ, Իսրայէլ անանկ եր-
կու եղբայր մէկ մէկ տեսնելով ու
պագտրվելով, ան ալ նշան տըւած
հրաշքները ընելով առաջ իսրայէլա-
ցոց հաւատացուցին Թէ ահա իրենց ա-
ղաչանքը լսելով կու գայ իրենք եգիպ-
տացոց ձեռքէն խալըսել, ու եղբը
երկուքնալ մէկտեղ փարաւոնի առ-
ջեւը եկան ու ըսին, ԻՆՉ ԼԱՑՈՑ ՏԷՐ
ԱՀԱ ԸՐԿԷ ՈՐ՝ ԹՈՂՈՒՏԱ ԻՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐ-
ԴԸ ՈՐ ԵՐԹԱՆ ԱՆԱՊԱՏԱԾ ԻՐԵՆ ՏՈ-
ՆԱԽՄԲԱՒԻՐ ԸՆԵՆ, փարաւոնալ ը-
սաւ Թէ՝ ումէ ես ատ՝ որ ես անոր խօս-
քը մըռեմ ու ԻՆՉ ԼԱՑԻՔԸ ԹՈՂՈՒՄ. ես
ատ տերը չեմ ճանչնար՝ ու ԻՆՉ ԼԱՑԻՔ-
ՆԱԼ ՉԵՄ ԹՈՂՈՒ ՈՐ ԵՐԹԱՆ, Ասա-
ւասոր վրա աւելի սրդողելով փարա-
ւոն՝ երկուքնալ քովէն վրը ընտոյ՝ Թէ
դուք ժողովուրդը գլխէ կըհանէք որ
բաներնէն կըմընան, ու անկէց ետև
հրամայեց որ ԻՆՉ ԼԱՑՈՑ ԵՂՈՒՐԸ ու
չարչարանքը էվելցունեն՝ չարաչար
աշխատցունեն իրենք ան չինվածքնե-
րուն վրա, ինչու որ՝ պարապ են ըսաւ՝
բան

քան ու գործ չունին, անոր համար այսպիսի փուճ բաներու հետևէ են ինկերը։ ¶Ի լացիքնալ երբոր իմացան թէ աս հալածանքիս աւելի դրգռելուն պատճառը մնվսէս ու ահա լուն եղան, երած սրտով երեսնին վերցին ըսին թէ՝ ահա դուք թուրը փարաւոնին ձեռքը կուտաք որ մեզ ամմէնուս ջարդէ, ու մեզ այսպէս աւելի ըրիք եգիպտացոց առջևը. ¶Ած ձեր դատաստանը ընէ։ ¶Ովսէս՝ ալ դարձաւ աս բանըս գանկտեցաւ Յայ առջևը. բայց ¶Ած նորէն սիրտ տուաւ իրեն, որ երթա իր կոչմանէ բանը աղէկմը հասկըցունէ իլ լացոց. ու ահարոնի հետ նորէն փարաւոնի երթան գուրուցեն որ իլ լացնները թողու, չէնէ ըսաւ՝ անանկ սոսկալի պատիժներ կուտամ իրենց, որ ան ատենը ուզէ չուզէ իմ գօրութիս իմ ժողովուրդս անկէց կրհանեմ։ ու աստ ալ ըսպսպրեց որ եթէ փարաւոն հրաշք տեսնել ուզէնէ՝ ան գաւազանին օձ դառնալու հրաշքը ընէն անոր առջևը։ ¶Ետքը փարաւոնի առջևը եկան, ու աս բաները ըսելէն ետև՝ ահարոն մնվսէսի գաւազանը առաւ ու գետինը ձգելունպէս՝ մէկ մեծ օձմը դարձաւ ան գաւազանը։ անատենը փարաւոնալ աս բանըս կախարդուն կարծելով ինքնալ իր կախարդ

խոպդնեերը հոն թեւել տըվաւ, որ անոնքալ իրենց գաւազանները օձ դարձուցին։ Բայց որ եղաւ՝ փարաւոնն հրաշքը բանի տեղ չի դրաւ, ու սիրտը խստացաւ՝ այ ըսածին մտիկ չի դրաւ. Լեվտիտ տեսաւ ալ որ մովսէսի օձ դարձած գաւազանը շուտմը գնաց ան մեկայներուններ կլլեց։ Բնոր համար ըսածալ՝ ինչպես որ ըսեր էր, տասը կերպ չարաչար հարուածներով պատժել սկսաւ փարաւոնի ու եգիպտացոց խրստասրտութիւնը (այ է նատը,) ինչպան որ եռքի պատիժովը ալ Հոգիները բերաննին եկած՝ անանկ Թող տըվին ներկայները որ ելլեն երթան։

Գլուխ Ը.

Եգիպտացոց գաւազանները կ՚ուտեն պէ պէ։

ա. Ա՚ռջին հարուածը աս եղաւ՝ մովսէս ու ահարոն գաւազանով գետին ջուրը զարնեցնելնէն՝ անոնք գետը ու բոլոր եգիպտոսի ջրերը, հոսքերը, ու ուր տեղ ինչ ջրաման մկ ջուր կար նէ՝ ամմէնը արիւն դարձան ու հոտեցան, և մկ ջը եղած ձկները սատկեցան. անանկ որ՝ ալ եգիպտացիները խմելու ջուր չէին գտներ։ Ու աս պատիժը եօթն օր

օր մնալէն ետքը , փարաւոն տեսնալով որ իր կախարդներնալ ուրիշ տեղաց ջուր բերին , ու իրենք ալ նմանակ արուն դարցուցին . աս հրաշքովը չի շարժեցաւ որ ին լացնելը Թողու : Ու նոր համար երկրորդ հարուածը կ'ելլաւ . որ երբոր ահաւոն մովսէսի գաւազանը երկնցուց դէպ'ի եդիպտոսի ջրերուն ու լիճերուն վրա , անոնց գօրտ (ին խուրպաղն) բխեց երկար ատենցմէ՝ որ բոլոր եդիպտոսցոց տներուն լեցվեցան , ու բոլոր անոնց պատկեր մնալով ներուն վրա , Թոնիրներուն ու կերակուրներուն վրա կրկին խտացին ան գորտերը : Ու ցուցանքը Թէպէտ եդիպտոսցոց կախարդներնալ ըրին՝ գեանէն գորտ հանելին . բայց այսօր ամէն փարաւոն կանչեց աղաչեց մովսէսի ու ահարոնի , որ աղօթք ընեն ին՝ աս պատիժը վերցունեն , ու ինքնալ խօսք տրվաւ որ ին լացնելը Թողու : Ու՝ տեսաւ փարաւոն ցուցունելով Թէ ինքը կախարդու Թէ չընէր աս քանը ըրա , իրեն Թողուց որ աս պատիժը դադրեցու ատենը ինքը ըսէ : փարաւոնալ վաղը Թող ըլլա ըսաւ : ու մովսէս աղօթք ընելուն պէս , անանկ եղաւ՝ մկալ գրը մկկն սատկեցան ան գորտերը , որ բոլոր երկիրը հոտեցուցին :

Ը. Երբոր աս հարուածէս խալըսիցաւ, ու տըված խօսքէն ետ դարձաւ փարաւոն, ՝ած ետևէն երրորդ հարուածը տըվաւ, հրամայեց Մովսէսի՝ որ ահարոն գաւազանովը գետնի հողը զարնէ։ Ինչպէս որ ըրաւ՝ բոլոր եգիպտոսի մարդիքը ու անասուննեըը մուճով (ի սիվրիսինէ կով) ծածկըվեցան։ Փարաւոնի կախարդներն ալ աս բանըս ընել ուզեցին՝ ինչպէս մէկալ երկու առջինը ըրին, որ խախք ընեն Մովսէս ու ահարոն. բայց չկըրցան ընել, ու դարձան փարաւոնի ըսին Թէ՝ այ ձեռքը կա ատ բանիդ մէջը։ ու անովալ փարաւոնի սիրտը չի կակուղցաւ, որ ինէլացիները Թողու։

Ը. Աստի չորրորդ հարուածը եղաւ շանաչանձ ըսած կենդանին՝ որ լեցվեցաւ բոլոր եգիպտացոց երկիրը, ու կըձեռլով շատ մարդ ու անասուն մեռաւ։ ու հոն մանրակ գեսեմ երկիրը՝ որ ինէլացիները կըվկենային՝ ՝ած միշտ ազատ պահեց աս պատուհասներէն։ Փարաւոն աս շանաչանձէն չի դիմանալով՝ Մովսէս ու ահարոնը կանչեց՝ ըսաւ որ գնացէք ձեր աստուծուն զոհ ըրեք իմ երկրիս մէջը։ Ո՝վ սեսալ ըսաց Թէ ատ ըլլալու բան չէ, որ մենք եգիպտացոց առջևը անկենդանիները զոհ ընենք, որ անոնք մը-

մորթելը պղծութիւն կը համարին, ու մեզ կը քաւարկործնեն. Հապա պէտք կ՚որ իրենք օրհան ձամբա հեռու անապատը երթանք՝ հոն ղոհ ընենք։ Այս բաւունալ ըսայ Թէ դայկէք՝ միան Թէ շատ չի հեռանաք. ու ինծի համարալ աղօթք ըրէք։ Այսպէսով քովէն ելաւ ու աղօթք ընելուն պես՝ բոլորովին չանաձանձը գնայ փարաւոնէն իրենց վրայէն։

Ե. Այլ փարաւոնի սիրտը նորէն խստացաւ, ու խօսքին վրա չկրեցաւ, ուստի ան չուտմը հինկերդ հարուածը մովսէսի ձեռքովը լսրկեց անոնց անասուններուն վրա, որ եգիպտացոց կենդանիներէն՝ անհամար ձիեր, էշեր, ուղտեր, կովեր, ու ոչխարներ ջարդեց։ Ու երբոր իմացաւ փարաւոն Թէ հեբացոց կենդանիներուն ամենևին զէնմը չէ եղեր, աւելի դըժուարը գալով պինտ կեցաւ հէ լացիները չի Թողուց։

Զ. Նոր համար ան նորէն հրամայեց մովսէսի ու ահարոնի, որ փարաւոնի առջևը ելլեն, ու ափով տաք մխիր առած դէպ՚ի երկինքը ցանեն։ Այսբոր անանկ ըրաւ մովսէս՝ վեց երորդ հարուածը եղաւ, որ մարդիկներուն ու ծնացած անասուններուն վրա անանկ խոցեր (յա եարաներ) ու բշտած ուռեցքներ ելան, որ չէին կրնար դիմա-

մանալ ։ Ա. ս խոցերըս փարաւոնի կա-
խարդներուն վրայալ եղաւ . ու ա-
նով իրենքալ սաստիկ չարչարվելով
չկրցան մովսէսի դիմացը ելլել, որ
կախարդութէ իրենքալ առ քանը փոր-

ձէին ։

Է. Ա. Ե տեսնելով որ առ պատիժովա-
լ փարաւոնի սիրտը չի կակուղցաւ,
նորէն մովսէսը իրեն խրկեց, որ ըսէ
թէ՝ գիտնաս որ վաղվան օրը անանկ
սաստիկ կարկուտ պիտի վքանիդ թա-
փեմ, որ եգիպտոս քանի եղած է նէ՝
անանկ բան տեսած չէ ։ ու մովսէս
այս քանս որ ըսուսցնց՝ եառնէն ա-
նալ ըսաւ որ՝ ովոր գուլս տեղը մար-
դիք կամ կենդանիներ ունի նէ՝ ներս
առնէ, որ առ կարկաւտըս իրենք չի
մեռցնէ ։ Ու այսանկ լսածինպես
մէկալ օրը երբոր առեներ եկաւ, ու
այ հրամանովը մովսէս ձեռքը դէպ՝ի
երկինքը վերցուց՝ սկսաւ սոսկալի
կարկուտը՝ գոռալով ու կայծակնե-
րով այնպէս խոշոր ու սաստիկ ին-
նալ, որ բոլոր կանանչները ու ծա-
ռերը ջարդեց մոխիր դարձուց, ու
ալ օրմնվախի խրատը չմիտուեց գո-
տերը Թողուց իրեն մարդիքը ու ա-
նասուններ՝ անոնք ամէնքը ապան-
նեց կարկուտը ։ Ա. պատուհասէս
փարաւոն սոսկալով Թէպետ չուտմէ
քովը կանչել տալա մովսէս ու ահա-

րոնը ,

զոնը, ու մեղա գոչելով՝ իրենց աղա-
չեց որ՝ ոչ ոաղօթք ընեն որ դադրի,
ու հեշացիները ալ Թող կու տամ ը-
սաւ. բայց եաքը անոնց աղօթքովը
աս պատիժը որ դադրեցաւ, ինքն
ալ խօսքէն ետ դարձաւ՝ Թող չիմը-
վաւ:

Ը. Աստի նորէն ոչ հրամմանովը մով-
սէս ու ահարոն փարաւոնի գացին ը-
սին Թէ, Եբրայեցոց Աստծը կըսէ Թէ՝
աս ինչ աներեսութիւն քու ըրածդ՝ որ
խամՀ չես ամչնար, ու իմ ժողովուրդս
դրս չես Թողուր՝ որ ինծ գան պաշտեն.
չէ նէ գիտնաս որ՝ վաղը աս ատենս ը-
ղոր քու երկրիդ վրա անանկ սաստիկ
մորեխ (ոչ չէքիրկէ) պիտի բերեմ, որ
ոչ ձեր Հարը ու ոչ անոնց պապերը
տեսերեն, որ Թէ կարկուտէն քանի
մընաց մընացերնին՝ ան ուտէ սրբէ:
Անանկ ըսին փարաւոնի ու ձգեցին
եկան գուրէն: Բայց աս բանս որ ըսե-
ցին փարաւոնի գովը եղած եգիպտա-
ցիները, պհան գանկտելով իրեն ը-
սէ՝ Թէ ալ ինչչան երբ մենք աս պա-
տուհասները պիտի քաշինք, Թող
տուր աս մարգիքը որ երթան իրենց
Աստծը պաշտեն. չես տեսնար որ եգիպ-
տոս ալ գողորսին կրկորսվիկոր ա-
տոնց պատՃառովը: Անոնք ատենը եր-
կուքնալ նորէն գովը դարձուցին, ու
փարաւոն իրենց ըսաւ որ՝ ձեզի հրա-
ման

ման կուտամ որ երթաք ձեր ճամբ
պաշտեք. բայց կուզեմ պատմել թէ
ով ծիլ պիտոր երթա։ Այսպէս պա-
պին ըսվաւ թէ մենք ամէնքդ ձեր
ու տղա, մանչ ու աղջիկ, մեր կովե-
րովը ու ոչխարներովը. որ մեք այ տօ-
նախմբութիւը կատարենք։ Պատ-
րաստ երթաք բսաւ փարաւոն, ձեզ կը-
թողում, բայց ատ ձեր ամէնն ալ բա-
ներնալ հետ տանիլը՝ կերևցունէ թէ
սրտերնիդ չարուն կա. ատանկ չէ,
հապա միան էրիկ մարդիքը երթան՝
ինչպէս որ առաջ դուք եկաք խամ
խնդրելիք։ ու այսպէս ըսելով փա-
րաւոնի առջևէն վռընտեցին իրենք։
Այսպէս երբոր դուրս ելաւ՝ ան-
ատենը այ Հրամանովը ձեռքը դէպ՚ի
երկինքը երկնցունելուընպէս՝ հարա-
ւայնի կողմէն մէկ սաստիկ հովմը ե-
լաւ, ու մէկ օրմը և գիշերմը փչելով
անչափ մօրեխ բերաւ որ՝ բոլորովին
եգիպտացոց երկիրը ծածկեց, ու կե-
րաւ չորցուց ինչ որ կարկուտէն մնա-
ցեր էր։ Այս պատուհասս համարաւ
թէպետ փարաւոն մօրեխը բովը կան-
չեց ու աղա բսաւ, աղաչեց որ աղօթք
ընէ՝ վերցունէ. մօրեխայ այ աղա-
չելով մէկալ դիւին հովմը հանեց՝ որ
ան բոլոր մօրեխը տարաւ կարմիր ծո-
վը թափեց. բայց այսու ամենայնիւ իւրա-
յիքը չի թողուց։

Թ. Ի. Նոր համար չատ չանցաւ որ՝ Եսեւէ իննեղդ Հարուածը եկաւ, որ երբոր մովսէս նորին այ հրամանովը ձեռքը դէպ՝ի երկինքը երկնցուց՝ մէկ անանկ սոսկալի Թանձր մուԹ Եգիպտացոց երկիրը՝ որ իրեք օր ամենևին մարդ ըզմարդ չէր կրնար տեսներ. ու ինչպէս կըսեն՝ Հրաշք վլուեղով ալ բան չէր երևար՝ օդուն սաստիկ Թանձրութենն ուստի ան իրեք օրը ամէն մարդ պահած տեղը մընաց՝ չելաւ. ու միան հիւանդոց քնակած գեսեմ երկիրը ապրտիժէս ազատ մնաց, ինչպէս բոլոր մէկալ պատիժներէնալ։ Ի. մուԹունն ատենը փարաւոն Հարմը գտաւ որ նորին մովսէս ու Ահարոնը քովը կանչեց, ու ալ Հրաման տըվաւ իրենց որ երԹան, միան Թէ կովերնին ու ոչխարնին Թողուն՝ Հետ չիտանին. Ի՝ովսէսալ իրեն պէտն տըվաւ Թէ՝ մենք չէ Թէ միան մեր բոլոր կենդանիները կրտանինք՝ և անոնցմէ մէկ ոտկորմընալ չենք Թողուր. Հապա դուռնալ պէտք է որ մեզի ողջակէզը նելու բան տաս. որ տեսնենք Թէ աստոց մէջէն որը հաճ կուզէ որ՝ իրեն ողջակէզ ընենք։ Ի՝նտեղը փարաւոն սիրտը նորին խստացաւ, որ որդոց պէտով մովսէսի ըսաւ. գնա՛ քովէս կորիր, մէյմալ առջև ըս չերևաս, Հա-

սա թէ չէ՝ քեզ կրսպանեմ։ Ա՛ոլ
սէսալ անոր՝ ըսածիդպէս կըլլա՛ ը-
ռաւ, մէկմընալ քու առջեդը չեմ
երևար։ ու քովէն երթալ։ Ա՛յսպէս
որ եղաւ, ա՛ծ մովսէսի ըսաւ որ՝ մէկ
հարուածմընալ մնաց եգիպտացոց
առջեւ, ան ատենը փարաւոն ալ ձեզ
թող կուտա որ ասկէ երթէք։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Տասներորդ եգիպտացոց հարուածը, ու
երկրին եգիպտոսէ երթալը։

Ա՛ծ տասներորդ մեծ հարուածը չը-
րաւ՝ օրերով առաջ մովսէսի ա-
պրպրեց որ երթա դաղտուկ հրէա-
ցոց հասկըցունէ որ՝ իրենց քարեկամ
ու դրացի եգիպտացիներէն ոսկիէ ու
արծաթէ մաներ, ու ուրիշ կնկան
առուղ հագուստներ՝ զարդարանքներ
փոխ ուզեն քովերնին պահեն, որ ե-
գիպտոսէ երթալու ատենը՝ առնեն մէկ-
տեղ հետերնին տանին։ (Ա՛ոտվ կա-
մեցաւ ա՛ծ վճարել՝ կամ փոխարինել
ողորմելի իսրայէլացոց չարաչար աշ-
խատանքը, որ անչափ տարի եգիպ-
տացիները չարչարելով իրենց ծա-
ռայեցուցին։) Հոգը նոյնն մովսէսի
ձեռքովը հրամայեց որ՝ հրէացիները
ամէնն ուսն պլուխ մէկ մէկ ոչխար
առնեն պատրաստ պահեն, որ առ-
ո՛ր-

ոչխարըս արուս (յր երքեկ) պիտոր ըլ-
լա՝ ու մէկ տարվան. ու անոնկա իրենց
նիւթան ամմուն տանըչորսին իրիկվան
դէմ ամմէն մարդ իր տունը մորթէ.
ու առանց ջարդելու անանկ ամբողջ
խորվածի (յր քեղապ ըրած) պէս գիշե-
րը սեղան դնեն, ու արտորնօք Ջամ
բորդիպէս՝ կօշիկնին հագած մէյմէկ
գաւազան ալ ձեռվընին բռնած՝ ա-
նանկ քաղարջով (յր խամուրսուզով)
ու եղէգով (յր լեղի սալաթայով) ու-
տեն։ և ասա քանըմ՝ (որ իրենց լեզուվը
պատքա ըսվեցաւ, ու հայերէն՝ ՕՁ ա-
տիկ թարգմանվեցաւ) լսած որ անկէ
ետև ալ միշտ ինէլացող օրէնքը ըլլա,
որ որդոց որդի ամմէն տարի ան օրը
բնեն։ Այս ուրիշ օրէնքներ ալ տա-
կէն՝ի զատ՝ ան ատեներ զգուշութէ հա-
մար ասալ ապրսպրեց որ՝ ան մորթած
ոչխարին արուներէն առնեն ամմէնը ի-
րենց տանը դուռան վերի շեմին վրա
քանեն, որ եգիպտացիները պատժոց
հրեշտակը ան արուներն նշանը տես
նելով իրենք Թողու չի պատժէ։
Այրըմար եկաւ ան ըսած օրը՝ որ ալ
ինէլացիք ամէն հրամայածնիպէս զատիկ
նին պատրաստեր կուտեին կոր չյանե
կարծ կէս գիշերուն սկսաւ տաներ
րորդ հարուածը, որ բոլոր եգիպ-
տացոց անդրանիկները (յր առջինեկ
տղաքը) մեծ ու պզտիկ՝ փարաւոնէ

տալ՝ն ինչվան ետքի աղքատին տղան
ինկան մեռան, ու նաև անբան կենդ
դանիներուննալ անդրանիկները. ա
նանկ որ՝ անգիշերը եգիպտոս ոտն չի
մնաց որ մէջը մեռել չըլլա։ Ու ասկէց
շատ իրարանցումև գուռումգոչում
եղաւ բոլոր եգիպտոսի մէջը, որ փա
րաւոն ալ չկրնաթվելովելաւ գիշերանց
բուրդ ու փապուճ կանչել տըվաւ
մովսէս ու ահարոնը, ելէք գացէք ը
սաւ ասկէց ձեր ամմէն բաներովը՝
ինչպէս որ կուզեիքնէ. ու բոլոր եգիպ
տացիներն ալ ետևնին ինկած կար
տորցնէին որ՝ շուտով ելլեն երթան.
կըվախնային թէ՝ չըլլա որ մեռնելուն
կարգը մնացածներուն գա։ Ու ստի
ճելացիներնալ այնպէս արտօրնաք
պատառը բերաննին ձամբա ելան,
որ թրած ալուրնինալ չի խմորած (յի
մայան չի հասած)՝ լաթի մէջ փաթ
ռած անանկ կռնակնին զարկին կեր
թային. ու իրենց մէկալ բաներուն
հետ ան եգիպտացիներէն փոխ ա
ռած ոսկիէ ու արծաթէ բաներնալ
մէյտեղ առին տարին։ Իսրայելները
երբոր եգիպտոսէ ելան՝ միան անոնց
երկու հարիւրքսէ վեցհարուր հազար
կին՝ մանտր տղոցմէ ու կնիկներէն՝ ի
զատ. Թողունք ուրիշ ազգե ալ շատ
մարդիք որ հետերնին խառնըված
մէկտեղ ելան։ Ու ելացող այսպիսի
մեծ

մեծ քանակին (կ՚ուզուտուին) առջևէն
Համբա ցուցունող տրվաս ՝ ած՝ քարձ-
րը օդուն (ցո հաւասին) մէջը կեցած,
ցորեկը մէկ սեանպէս՝ ցո տիրէկիպես)
ամպը, ու գիշերը՝ կրակէ լուսաւոր
սիւնմը, որ գիշեր ուցորեկ ատնը դեպ
՝ի ուր որ կըշարժէին՝ հետացոց քա-
նահնաչ անոնց եւևէն կերթար։

Գ։ Լ։

Ելոհէ կարիր ծովէն կանչին, ու փա-
սոն էր ղօրովը հոն էբնեցուվ։

Ա՚ՆԿ քանի օրէն ետև՝ երբոր հետ-
ցոց քանակը՝ ած՝ այնէն կարգաւո-
րուելը կամիր ծովուն քովերը հասեր
էր, անատնեը անդին փարաւոնի ու
եգիպտացոց միտքը փոխվեցաւ, վահ
ըսին՝ մենք ինչու ատնք ղրկ տրվինք
որ երթան, որ մեզի աշէկ կըծառայ-
էին։ ուստի շուտմը պատրաստել տը-
վաս փարաւոն իր բոլոր զօրքը երկու
հարիւր յիսուն հազարի չափ՝ ու վեց
հարուրյալ պատերազմական կառքեր
իրենց ձիերով ու ամէնն զինքերովը,
ու եղաւ գնաց դէպ՝ի կարմիր ծովը
իսրայէլացոց վրայ։ Երբոր հեռվանց
տեսան հետացիքը աս սոսկալի եդիպ-
տացոց քանակը, սաստիկ վախեր-
նէն իրար անցած սկսան աղաղակել
ՅՀ, ու մովսէսի դէմ գանկատիլ թէ՝

եպ իպտոս գերեզման մի կըպակեր, որ մեզ առ անապատ տեղըս հանեցիր որ սպաննես. մենք հոն քեզի չէինք ըսեր որ՝ Թո՛ղ տուր մեզի մենք եգիպ. տացիներուն կրծառայենք. շատ լաւ էր որ անոնց ծառայուե՛ ներքև ըլլայինք, քան Թէ առ անապատ տեղըս մեռնինք։ Ո՝ւմեակ իրենց սիրտ կուտար որ չվախնան. հիմա կըսեր՝ կըտեսնէք որ ինչպես սիւտի մեզ ազատէ ձեռ, ինքը մեր տեղը անոնց հետ պատերազմ՝ կընէ. առ եարքի անգամին է՝ որ մէյմընալ եգիպտացիները պիտի չի տեսնէք։ Ո՝տքը երբոր ալ սկսան եգիպտացիները մօտենալ, ու իրենց հանելու վրա հասնելու էր, մովսէս ՅԱՅ հրամանովը ծովուդը առաջ քըշեց ծովուն քովը տարաւ. ու իրեն գուսազանը ծովուն զարնելուընպէս՝ շուտմը ծովը ան տեղէն պատռեցաւ երկուք բաժնըվեցաւ. ու երկու դիէն պարիսպի (ըմ հիւսարի) պէս ան ջուրը դիսվաձ՝ մէջ տեղը լան ու արձակ չոր ճամբա եղաւ. որ իէ լացող բանակը ան ճամբան մտած՝ առանց Թրջելու բոլոր գիշերը քալեցին ու ծովուն մէկալ դին անցան։ Ո՝տքը եգիպտացիքնալ անոնց ետևէնան ծովու բացված ճամբան մտնելով, երբոր բոլոր բանակնին ցամաքէն կտրեցաւ՝ ու ամմինքը ալ ծովուն մէջն էին, և ան

ղիէն

դիէն քոլոր ինչացինէրն ալ ծովէն
կորըված՝ ցամաքը ելեր էին, ան ա-
տենը ՚ած եդիպտացոց սիլտը մէկ
վախմէ ձգեց թէ մենք աս մուԹգի-
շերը ինչ տեղ կըբալնինք կոր, ու սաթ-
տիկ շիտԹվեըլվհան մէջը կասվեցան
ՃՃայինն, ոչ աւաջ կրնային երԹալ
ու ոչ ետ դառնալ։ Ա՚ս որ եղաւ՝ ալ
աւտրվան դէմ ՚ած հրամայեց մով-
սէսի, որ դառնա ձեռքը ծովուն վրա
երկնցնէ. ու անանկ ըրածինպէս՝
ան երկու դի բաժնըված բոլոր ծո-
վուն ջուրը քովէ քով եկաւ, ու ան-
տեղը բովանդակ եդիպտացոց քա-
ռասնիկը փարաւոնի հետ՝ անանկ ծած-
կեց՝ որ մարդմէ չի խոյըսեցաւ։ Ա՚ս
մեծ հրաշքըս որ տեսան հեբրայեցի-
ները՝ այ ան՚ը սրտերնին մէջը աւելի
հաստատվեցաւ, ու աղէկ իմացան
Թէ մովսէս մարգարէն մեծ ծառայ
այ է։ Ա՚նատենը երկիկ մարդիքը ու
կնիկ մարդիքը զատ զատ երկու դաս
եղած, մէկուն դաւաչըվսը՝ մով-
սէս, ու մէկալինը՝ մովսէսի քոյրը
մարիամ ըսած, ակսան ուրախութիւ
գոհուԹի տալ այ, ու նըվագարանով
(այ չալղըյով) պար բռնած երգել
ան սրհնութիւնը որ կըսէ՝ (ինեցո-
ղիր ղէ փառօէ փառաւորեալ. ևն։

Գլ. Ի.

Ընդհատումը ամէն իրերու պահպանութեան կը հակառակ, ու մանաւանդ իրենց կեցուածքին հետ։

Ինչպէս ամէն մարմին որ կարմիր ծուխ կ'ելլայ՝ դէպ'ի սուր բաժնուած անապատ որ գնայ, հոն իրեք օր չամբան կ'նեղուի՝ ալ խմելու ջրերնին պակասած ու ան անապատը ջուր չկայ գտնուր։ Երբոր մեռած տեղը հասան, ու հոնալ եզած ջուրը տեսան որ անանկ լեղի է՝ որ չկրնան խմիլը, սկսան ժողովուրդը մխիթարել զի մտրտրնջալ՝ մինչ ինչ պիտոր խըմենք։ Ովսէասալ ան առենը ձայ որ դիմաց, ուր իրեն մէկ կերպովը փատ ըրցուց՝ որ անիկա ջրին մէջը դնելով կանուշնար, ու անանկ խմելով ծարաւնին անցուցին։ ԵՒ ասով խրատեց ան ժողովուրդը, որ՝ մեզ իրեն տրուած պատուիրանքները պահենանք իրենք ամէնն փորձանքներէն կը պահպանէ, ու կը հոգա։ Ընկէ ելան ինչայիքը եղիմ բաժած տեղը եկան։ որ հոն տասներկու անուշ ջրի աղբուր կար, ու եօթանասուն արմաւենի (այ խուրմայի ծառ)։ ան տեղնալ քիչմը ատեն կենալէն ետքը, նորէն ճամբա ելան գացին դէպ'ի սին

անապատը . ու անատինը եբթորալ
ուտելիքնին սկսաւ պակսիլ , ամմէ-
նը միաբան տրտմնջալով մովսէսի ու
ահարոնի վրայ՝ կըսէին . երանի՛ թէ
եգիպտոս ան ալ խրկած պատուհաս
ներովը մնեքաղ մեռած ըլլայինք .
երբոր մնին պտուկներուն քովը նըս-
տած՝ կուշտ մեր հացը կուտէինք ,
քան թէ որ մեզ ասանապատ տե-
ղըս հանեցիք բերիք՝ որ ամմէնըս սո-
վէ ըսպաննէք : Ովսէս ու ահարոն
ալ իրենց ըսին թէ՝ ինչ կընէք , ատ
ձեր տրտունջը մեզի չէ՝ հապա ալ վը-
րա կերթա՝ որ ինքը ձեզ եգիպտոսէ
հաներ է : ու եւս ալ դէնն իրենց
խօսք տըվին՝ որ ան իրիկունը ուտե-
լու միս գտնան , ու մէկալ առտուընց
հացալ ունենան : և ատ մովսէսի խօս-
քը ալ ճէլացող հաւատացունելու
համար՝ ան իրենց առաջնորդող սիւն
ամպոյ ըսածը աւելի լուսաւոր ու
փառաւոր երևցուց անանտինը : Ատ-
քը ըսածինպէս՝ իրիկվան դէմ ան-
հուն անհամար լորամարգի (այ պըլ-
տրձին) եկաւ ինչաւ իրենց բանակին
վրա . ու մէկալ օրը առտուընց կա-
նուխ ալ ներն տեսնին որ բանակին չորս
դին գետնին երեսը գինածի (այ քիշ-
նիչիպէս) մանտրտիկ կլոր ձերմակ
բանմը ինչքեր է . ու զարմանալով սկսան
մէյ մէկ ու հարցունել եբրայեցիներէն՝

Ա՛ն հոս, որ ըսել է Թէ՝ աս ինչ է ու աստուա՛ծ անուն մը մնանա՞ մնաց։ Ա՛ովսեսա՛ ըսաւ Թէ՝ ահա աս է հաց մը որ Տէր ձեզի կուտայ որ ուտէք։ ու ետքը Տէր դիմեց անոնց ապրեցուց մովսէս՝ որ սմանին առաւու ելլեն՝ իրենց մէկ օրվան պէտք եղածին չափ ժողվեն, որ ան օրը ուտեն՝ մէկալ օրվան չթողուն. ու ուրբաթ օրերը երկու չափ ժողվեն, որ շաբաթ օրվանպէս բաւական ըլլայ։ Ինչու որ՝ շաբաթուն մէջը սիան վեց օր կիջնար աս մանանայ՝ շաբաթ օրերը չէր իջներ։ ու Թէ առտուվանց ուշանային՝ կանուխ չի ժողվէինանէ, արևը վրան ծագած ծինպէս կըհալէր քան չէր մընար։ ու Թէ շաբաթ օրէն իզատ ուրիշ օրվան համար պահէինանէ՝ կուրեր կորդնուտեր։ Իսկ աս անանկ քանմընէր՝ որ առաջ կըծեծէին աղուրիսէս կըննէին, ետքը շաղվելով հացիմորին պէս կըշինէին, ու այնպէս կեփէին կուտէին։ որ շատ անուշ ու համով քան կըլլար, և մարդը աղէկ կըկշտացունէր։ անանկ որ՝ աս մանանայովը ապրեցան իսրայէլ ինըսունհազար հոգի քառասուն տարի ձմեռուդուռ ատենին, ինչվան որ տեղերնին հասան։ Իսկ աթոռ առաջ հրամայեց ՚ծ ինըսացոց՝ որ ան մանանայէն մէկ ամանովմը առնեն զատ պահեն, որ ՚ծ ային քա-

րէ-

բերարուեը յաւիտենական յիշատակ
ձնա իրենց աղգին մէջը, որով անա-
պատը իրենը կերակրեց ՝ած ։ ու ան
ամանով մանանան եռաւ տապանա-
կին մէջը դրուեցաւ պահվեցաւ ։
Ա. ս սին լսած անապատին երթալ է-
լան ուափիդիմ լսած տեղը եկան՝
հոնաւ խմելու ջուր չի գտան ։ ուստի
նորէն սկսաւ ժողովուրդը տրտնջել
ջալ ու քամպաաթէ մովսէսի դէմ ։ ինչ-
չու լսին մեզ եգիպտոսէ հանեցիք
աս անապատ տեղը քերիր՝ որ մեզ
ամէնքս ծարուիլն ջարդես ։ ևաս բա-
նիս համար քիչ մնաց որ մովսէսը քար-
կոծէին ։ Ա՝ովսէսաալ գանկտեղով
ՈՒյ դիմեց՝ որ ասոր Հարը տեսնէ ։
անատունը ՈՒծալ հրամայեց որ՝ մէկ
քանի հոգիմը անոնց ծերերէն հե-
տը առած երթայ դիմացը քարեր լե-
ռը ; ու հոն իր գաւազանովը սպա-
ռաժ քարին զարնէ , որ անկէց քիաած
ջուրը ժողովուրդը խմէ ։ Ա՝ովսէս-
ալ անանկ ըրաւ , ու ան տեղին ա-
նունը՝ փորձուելի դրաւ ։ ինչու որ
հէլայինները սասով ՈՒծ փորձել ու-
զեցին ։

ԳԼՈՒԽ Լ.

Ա՛ստղեկացիները իջևարդևին ելևէջներուն վրայով։

Ա՛ս տեղվանքը ամաղեկացւոյ ըսած աղգը պիտի առջինը եղան որ խըրայելացոց դէմ կռիւ տուին, ու հետերնին ուղեցին պատերազմ ընել Ա՛ստված սեպհական ժողովրդոց մէջին կըտրիճաբար մարդիք ընտրե հետը առնե, ամաղեկացոց դէմ ելլե պատերազմի։ ու անոնցմեն ինքը գաւազանը ձեռքը՝ ահարոնի ու ովսի հետ լեռան վրա ելաւ, որ անկէց պատերազմը տեսնե, ու աղօթք ընե վրանին։ Ա՛ն պատերազմին առեջը մովսէս Թևերը վեր բռնած աղօթք որ կընէր՝ հրեացիները կը յաղթէին, ու երբոր հոգնեցընէն մովսէսի Թևերը վար կինջնար՝ ամաղեկացիները վրա կելլէին։ Ա՛ս որ տեսան ահարոն ու ովսի՝ առին մովսէսը մէկ քարիմը վրա հանգիստ նստեցուցին, ու մէկը աս դիւին՝ մէկալը անդիւին Թևերուն ներքեւը մնան վեր բռնեցընին. ու ասանկ ինչվան իրիկուն մովսէս բազկատարած աղօթք ընել լսի, յեսու բոլոր ամաղեկացիները տակ առաւ ջարդեց։

Աստքը մովսէսի հրամայեց ՝ած՝ որ առ յաղթուես յիշատակարանը գրէ՝ ու յետայ տա, և ըսէ որ ՝ած քաղորք վինամաղեկացոց յիշատակը աշխարքէս պիտի վերցունէ։ Ո՝ովսէսալ՝ի շնորհակալուի առ յաղթուածէս հոն ՝այ մէկ սեղանմը շինեց, ու անունը դրաւ՝ Տէր ապաւէն իմ։

Ո՝ս ատենները յոթոր մովսէսի աները անտեղվանքները մօտ քնակած ըլլալով՝ ինքնալ հետը առած մովսէսի կնիկը ու երկու տղաքը՝ (որ հնչպէս կըսեն նորէն մովսէս եգիպտոսէ հոն խրկեր էր,) ելաւ եկաւ որ մովսէսը քարուե, ու իրենց՝ եգիպտացոց ձեռքէն աղատուածը համար ուրախակից ըլլայ։ Ո՝ովսէսալ շատ սիրով ու մեծարանքով ընդունեց իր աները, ու առաւ տեղն՝ իտեղը անոր պատմեց փարաւոնի ձեռքէն իրենց գլխէն անցածները, ու ՝այ ինչ ըլլացոց ըրած քարիքը և նախախնամուիը. որ յաղթական ըսելով փառք ու գոհուե կուտար ՝այ։ Աստքը անոր մէկալ օրը յոթոր տեսնելով որ առտուվանց ինչվան իրիկուն ժողովուրդը մովսէսի գլխուր քաշփերեն, ու մովսէս միս մինաւոր անոնց ամմէն մէկուն դատաստանը (ՙյր շերտահաթը) կըտրելու ու իրաւունքը ցուցունելու կըտանջուվ կոր. ասոր բանիս չի հաւնեցաւ

յա-

յոթեր, ու մովսէսի ըսաւ, սա աղէկ
չես ըներ, որ դուն նայ՝ ժողովուրդնալ
հետդ մեյտեղ չափե դուրս կըտան.
ջըլիք ։ սա միևնաւոր ընելու բան չէ ։
Նաև իրեն սա խրատս տըվաւ որ՝ ան
բոլոր ժողովրդին մէջէն ինքը՝ խելա-
ցի, արդար, ՚ՈՅծ ավախ ու խոնար մար-
դիք ընտրե, և սոնք իրեն ներքևը
դատաւորներ դնե, հաղար մարդու
վրա՝ մէկը, հարուրին՝ մէկ ուրիշմը,
յիսունին՝ ուրիշմը, տասնինալ մէկ-
մը ։ որ մանրը բաներուն դատաստա-
նը անոնք տեսնեն ։ ու մեծ բանմը որ
հանդըպիմնէ՝ իրեն բերեն՝ որ ինքը
կարե իրաւունքը ։ Նա յոթորայ ար-
ված խրըատս՝ մովսես իրև աստուծ-
մէ իրեն յայտնըվածՙ սիրով մըռեց ։
ու ըսածինպէս ընելով՝ ալ շատ աշ-
խատանք չէր քաշեր անչափ ժողո-
վուրդը կառավարելու ։

ԿԱՀ ՀՈ ։

Նէ սինա լեռը պատերազմայ պատճէ
բանդիները իսրայէլացոց ։

Իսրայելները ռաքիդիմէն եկան՝ ու
սինա լեռան տակը եկան հասան-
նե՝ ինան իրեք ամիս եղաւ եգիպտո-
սէ ելլելնէն ։ ու հոն լեռանը դիմաց
ը եր բոր ՚ՈՅ հրամանովը քանահինին
դրին կանկ առին, մովսես ինաւոր
սի-

սինա լեռան գլուխը ելաւ, ու ած-
անոր առջեւը դնելով իրեն ըրած քա-
րեբարեաւէները. ինչպոց ապրին, հը-
րամայեց որ երթա իրենց ըսէ թէ՝
ինքը ած հետերնին ուխտ ուզաշինք
կուզէ դնել, որ եթրայեցոց ազգը
ուրիշ ազգերուն մէջէն ընտրած է
բեն մէկ հատիկ սիրելի ժողովուրդ
ընէ: Ա՛ովսէսաւ լեռնէն ինջաւ՝ աս
բանները բոլոր ժղտիդոց առջեւը դը-
րաւ: Ի՛նոքաւ ամէնքը մէկ բերան
հաւնեցան ու խոսք տըվին թէ՝ ինչ
որ ած մեզի կըհրամայէ նէ՝ կըհնա-
զանդինք անանկ կընենք: Ա՛ովսէս
նորէն լեռը ելաւ որ աս ժողովուրդ-
դին պէտքը ած տանի. ու անատեղը
ած մովսէսի ըսաւ թէ՝ ինչվան աս օ-
րըս հետըդ առանձին կըխօսէի, հիմա
ամէներուս մէջէն ուիւտ քու հետըդ
յայտնի զրուցեմ, որ բոլոր ժողո-
վուրդնաւ իրենց անկաձոլը լսեն, ու
այսուհետև կատարեն հաւտան քե-
զի: Ի՛տքը հրամայեց որ նորէն եր-
թա անոնց ապրատըրէ՝ որ լաթերնին
վըլանան որ բըլվին մաքրըվին, ու այս
պիսի պատրաստութիւն իրեն օրէնքնե-
րը առնեն՝ որ անկէց երեք օրէն ետև
պիտի տա. ու աս ալ ըսաւ որ՝ լեռա-
նըը չորս դին սահման (այ սինօռ) դնեն,
որ չըլլա թէ մարդ կիմ ուրիշ կենդա-
նի անկէց ատոնին անցնի, որ ան տեղը

չարաչար չիմանալի։ Այս քոլոր բանե-
րուս մոխեա ինձ ալեցող գալէն ըսելէն
ետև, երրորդ օրն որ եղաւ՝ առաք-
վանց կանուխ ելաւ տեսաւ ժղէրդը՝
որ սկիսա լեռան գլուխը ամպերով
ծածկած սոսկալի կայծակներով կե-
րի կըմըխա, ու գոռալով զարհուրե-
լի փողերու ձաներ անկեց կուգա։
Այրքոր անանկ լեռան չորսդին ժո-
ղովուրդն որ սարսափած կեցեր էր՝
անատենը սկսաւ ինծ աչեւոլ ձանով
ան ամպերուն մէջէն իր տասնաբա-
նեայ պատուիրանքները ըսել, աս
կարգովը։

ա. Այս եմ քու Տէր Աստդ, որ քեզ է-
գիպտացոց ծառայութէնէ ազատեցի։
Ուսմէ ալ ուրիշ աստներ չունենաս։ ա-
մենևին մէկ կերպարանքովմէ չըլլաս
որ քեզի կուռք շինես՝ կամ երկինքը
տեսածներուդ նմանութիով, կամ երկ-
րի վրա եղածներուն, կամ ջրի մէջ
գտնըվածներուն. ու չըլլաս թէ ա-
ստոց երկրպագուի ընես, ասոնք պաշ-
տես. Թէ չէ՝ գիտնաս որ ես քու Տէր
Աստդ՝ անանկ նախանձոտ Աստուած եմ, որ
իս ատող հարերուն մեղաց պատի-
ժը՝ կըհատուցանեմ իրենց որդոցը
ինչվան իրեք ու չորս սերունդը. ու իս
սիրողներուն և իմ պատուիրանքնե-
րըս պահողներուն կողորմիմ՝ ինչվան
անոնց հազար սերունդը։

ը. Ո՛ւ ՝ի՛ր աստուածուդ անունը՝ քե-
րան առած պարապ տեղ մի՛ բանե-
ցուներ . դիանաս որ ՝ի՛ն ան մարդը
անմեղ չիսեպիր , որ իր անունը ան-
հարկի տեղվանք կը բանեցունէ :
Թ. Զ՝ինչ որ ՝ի՛ն պահես շաբաթ օրը :
Ալեց օրվան մէջ բանի՛ , ինչ գործք
ունիսանե ըլե՛ . եօթնեերդ օրը շաբաթ՝
քու ՝ի՛ր աստուածուդ նուիրած է . ան
օրը ամենևեին բան մի՛ բանիր , ո՛չ
դուն , ո՛չ քու տղադ , ո՛չ քու աղ-
ջիկդ , ո՛չ ծառադ , և ո՛չ աղախի-
նդ . ո՛չ եզդ , ո՛չ եղդ , և ո՛չ ուրիշ
անասուններդ . նաև ո՛չ քեզի հետ
կեցող օտար մարդկէդ : Որովհետև՝
վեց օրը ըրաւ ՝ի՛ր ՝ի՛ն երկինքը ու երկ-
կիրըս ու ծովը՝ և ամէնն բաները
որ անոնց մէջ կեն , ու եօթներորդ
օրը հանգչեցաւ . անոր համար ինքը
օրհնեց աս օրըս ու սրբացուց :
Ջ. Պատի՛ւ տո՛ւր քու հօրդ ու քու
մօրդ , որ քեզի աղեկ ըլլա . ու շատ
ապրիս ան բարի երկրին վրա՝ որ քու
՝ի՛ր ՝ի՛ն Աստուածդ պիտի քեզի տա :
Ե. Պանանուածի՛ մի՛ ըներ :
Զ. Ո՛ ՝ի՛նու մի՛ ըներ :
Է. Պ՝ողու մի՛ ըներ :
Ը. Սուտ վկայութի՛ մի՛ ըներ քու ըն-
կերդ վրա :
Թ. Ժ. Ա՛ի ցանկար (այ աչք անկէլ)
ուրիշի տունը , կամ անոր արտին (այ

Թառլային)։ Ա՛ի ցանկար ուրիշի կրնկանը, ոչ անոր ծառային, ոչ աղախինին, ո՛չ եզանը, ո՛չ իշուն, ու ո՛չ ալ ինչ որ ուրիշը ունի նէ։

Ա՛նաաեներ ժղէքդը որ աս ամէնային սոսկալի տեսիլքըս տեսաւ ու ահագին ձաներն որ լսեց՝ սաստիկ զարհուրելով ետ քաշված աղաչեցին մովսէսի՝ որ անկէ եաոքը ինքը երթայ ու հետ մինաւոր խօսի, ու դա իրենց հասկրցունէ ամէն հրամանները. որ չըլլա թէ ըսին՝ մէրմալ որ սասանկ հանտրպլինէ՝ վախերնաւս մեռնինք։ Ա՛ովսէսալ իրենց սիրտ տըվաւ միխ Թարեց, ու երթալ նորէն ամէն ինքը կանչեց, անոնա լեառը եկաւ, ու ամպով ծածկըվաւ՝ հոն ամէն հետ կեցաւ քառասուն օր քառասուն գիշեր։ Ա՛ս ատենին մէկը ալ ուրիշ շատ օրէնքներ և ամէնային ծէսեր ամէն ատ վըյուց մովսէսի՝ որ ինկլացոց տաւ, ու եաոքը ան տասնաբանեայ պատուիրանքներնալ երկու քարի վրա գրած՝ ամէն իրեն տըվաւ որ նորէն իսրայէլացոց տանի։

ԳԼ։ ԺՈ։

Իէլայէ ամէն կընողան՝ հորն էզպաղեն։

Ա՛ն քառասուն օրվան մէջը ինկլացի-

րևաւոր կոր մնվսէս , ասոր վրա դժար-
նին եկաւ՝ գային ահարոնի վրա թա-
փեցան ըսին Թէ՝ դուն մեզի ածներ
չինէ՝ որ անոնք առաջնորդուի ընեն
մեզ տանին . ան մովսէսը որ մեզ ե-
գիպտոսէ հանեց՝ չենք գիտեր իրեն
ինչ հանդիպեցաւ որ չերևար ։ Հա-
րոնաւ հրամայեց որ երիտասարդ
հնիկներուն ու զաւկներուն ոսկի օղ-
րը անկաշներնին հանեն իրեն բե-
րեն , ու առաւ ահարոն անոնք հա-
ւեց , անով մէկ ոսկիե հորթիկ թա-
փեց ։ Երբոր աս տեսան ինքզինքնին
խիստ ուրախացան , ու (ինչպես կը-
սեն) հրաշք սեպելով աս բանը որ
եգիպտացոց պաշտած այլ կերպարան-
քը եւաւ . անոր համար սկսան ըսել
Թէ ա՛ն է մեր աստը որ մեզ եգիպտա-
ցէն հանեց ։ Ու ահարոնաւ դրաւ՝ ա-
նոր առջևը սեղան չինել տրնաւ . ու
ամմինուն ծանուցում ըրաւ որ վաղը
գան անոր ուրախմխիթարին կատարեն,
որ անանկ մէկալ օրը եկան , զոհ մա-
տուցին անոր առջև . ու ամմինքը ու-
րախութենե նստան կերան խմեցին , ու
ելան սկսան խաղալ պար ցաթկել
ան հորթուն առջևը ։ Ա՛ս կուսպաշ-
տութիւն որ ինքզինքը հոս կընկնին , ան-
ատենը ածի սինաս լեռան վրա մովսէ-
սի խմացուց . և վրանին սաստիկ սըր-
դողելով կուզեր որ բոլորովին ջար-

ղէ ջնջէ անունը , ու մովսէսը պահէ մեծ աղգ ընէ : Իսկայց մովսէս մէջ մըտաւ , ու հաղար աղաչանքով պաղատանքով ձորով դադրեցուց այ բարկուէրը : Իսկոր երբոր մովսէս ան այ գրած տասնաբանեայ պատուիրանքը ձեռքը բռնած ինջաւ լեռնէն ու կուգար կոր՝ յեսուաւ իր հետը , հեռվանյ ժողովրդոց կանչվռտելու ձանմը լսեց անիկա , ու ինքը բանը չիդ իմնալուվ մովսէսի ըսաւ . քանակէն պատերազմ ընելու ձան կուգայ : Ա՛ովսէսաւ ըսաց . ասա՝ յաղթուէ ընողներուս կամ յաղթվածներուս ձան չէ , հապա ես թըմրած գինովներու ձան կը լսեմ : Իսկ մովսէսաւ բանաւկին որ մտեցաւ , և ան հորթը ու առջևը պար բռնողներն որ տեսաւնէ՝ սաստիկ բարկուէնները վրա ըլլալով՝ ան իր ձեռքի տասնաբանեայ պատուիրանքին քարերը ան տեղը գետինը զարկաւ ջարդեց , ասնաւթան են ըսելով աս փոփոխամիտ ժողովուրդս այսպիսի ծանր էին ըզ օրինաց : Ու եռքը գնաց կործանեց ան ոսկի հորթը , ու կրակը դրած անանկ խարտոցով մանրեց , ու ան մանրուքը ջրին մէջը դրաւ թերեհաւատ ժողովրդոցը խըմցուց , որ իմանան թէ ան ինտոր ոչինչ բան է , որ իրենք ալ տեղ դրած կըպաշտեին :

Ասա.

Եւ ահարոնի վրայալ սաստիկ սըր-
դողելով երեսը վար տրվաւ՝ որ աս
կուասպաշտուձս ինքնալ պատճառ է
եղեր՝ դէմ չէ կեցեր։ Եւ տեքը աս կէր-
պով ուղեց մխիթար որ ոյ քարկուիը
ինէլացոց վրայէն վերցունէ. ինքը մէկ
դի բանակին դուռը կեցաւ՝ ու ժող-
ովրդոց ըսաւ ԹԷ՝ ով որ ոյ դիէն է
նէ՝ քովս դա։ Եւ որ լսեցին զևեայ
ցեղին մարդիքը՝ բոլորը քովը ժող-
վրվեցան, ու մովսէսաւ ոյ կողմանէ
իրենց հրամայեց որ Թուրերնին առ-
նեն՝ բանակը մըտնան, ու չնային՝
ոչ ազգական ոչ բարեկամ, առանց
խնայելու ըսպանէնէն ան կռապաշ-
տուն ընողները։ Ու անանկ իրեք հա-
զարի չափ մարդ կարդըվեցաւ. և
զևտացիները աս նոր վրէժխնդրու-
ԹԷրս համար մանաւորապէս ոյ
սիրելի եղան՝ ու իր օրհնուիը առին,
որ ետքը ինէլացոց քահանայուիը՝ ի-
րենց ցեղին տրվաւ։

Եւ նկէ ետև նորէն մէջ մտաւ մով-
սէս, ու շատ աղաչանքով ոյ սիրտը
առաւ, որ ուս ասէրախու ես համար
ջընջէլ վերցունել կուզեր ինէլացոց
ժողվիդը. ու անանկ եղաւ որ՝ ամէն հրա-
մայեց իրեն որ առջինպէս նորէն
երկու քար շինէ ու սինա լեռը գա։
Մովսէսաւ շինեց՝ առաւ տարաւ. ու
հոն մէկմալ ոյ հետ քառասուն օր քառ-

ծուն գիշերը կեցաւ, որ ՚ի ծածան առջի
տրված օրէնքները նորէն յիշելով,
անառակը մովսէսի գրել տրվաւ այ
նմանց վրա տասնաբանեայ պատուէի
րանքը։ Եւ երբոր աս պատուիրանք
ները առած եկաւ մովսէս ինկայոյ
երևցաւ, մովսէսի երեսը անանկ փա
ւաւոր Աստուածայայտով կրվառվեր՝ որ
ժողովուրդը վախէն քովը չէին կրը
նար մօտենալ. անոր համար՝ ալ անկ
կէ եաքը մովսէս սովորուի ըրաւ՝ որ
ժողովուրդին հետ զուրուցելու որ
կըլլայ՝ երեսը մէկ քողքովմը կրծած
կեր. ու երբոր կերթար ՚ի յհետ խօ
սելու՝ քողը երեսէն կրվերցուներ։

Գլ. ԺԻ.

Լսրանին ու պատանիին շինելը, և ու
րիշ ծածկաշուէ ծէսերը։

Մովսէս երկրորդ անգամը տասը
պատուիրանագքարերը մերելէն
եաև՝ մէյտեղ ժողվեց բոլոր ժողո
վուրդը, ու յորդորեց որ անքատուն
օրվան ՚ի յիրեն յայտնըվածծածկաշ
տուէ բաներուն ձեռք զարնեն՝ կա
տարեն։ Նոնքաւ սիրով խօսք տը
վին ընելու. ու ասկան ընծա տալ ՚ի
իրենց աղէկ աղէկ հագուստները ու
զարդարանքները, նաև ոսկիէ ու ար
ծըթէ ամանները, ազնիւ քարեր,

ու.

ու ալ ուրիշ այսպիսի տուղ բաներ։ Այսոնք առաւ մոմախէ՝ ըսի հրամանով կանչեց թեսէլիել ըսած մէկմը յուդայի ցեղէն, ու եղիաբ դանայ ցեղէն՝ իրենց յանձնեց. որ երկուքնալ (այսպիսի բարակ արհեստներէն հասկընալէն՝ Աստուած սքեվալ լուսաւորված՝) մոմախէի տուն տալով առնուլ՝ խօրան վկայութեան ըսածը շինեցին, որ մէկ պղտիկ ժամմը կամ ազգարանմընեը, վրանի (այ հատրուի) պէս շինած. ու Աստուած երկնքինի՝ ուր որ ինելացիք բանականին կըշնէին՝ անոր մէջ տեղը աս խօրան վկայութեանը կըկպահեցնէին կը յարմարցունէին։ Այսոքը տասպանակ կտաւկաթանայ ըսածը շինեցին, (որ ան խօրանին մէջը կըպահվէր.) ու աս մէկ անտուկմըներ անփուռտ (կամ ազանող) փատէ՝ ներսէն դրսէն ոսկիէ թիլթաղով (այ թէհնէքէով) պատած. ու վրան խուփը (կամ խափխախը) քառը մէկ կտոր թափծու ոսկիէ՝ որ ասիկայալ քսուն կըսվէր։ Ու ասոր վրա երկու ոսկիէ թափած քերովբէ հրեշտակ դըրած էր, մէկը աստիէն մէկալը անդիէն, որ թևերնին (այ խաղնատանին) բացած կըծածկէին տապանակը։ ու անոր մէջը կըպահվէր տասնաբանեայ պատուիրանաց դրած քարերը. մէկ ոսկիէ սափորով

(այ

(յՅ տէ ատիովմը) մանանան . ու է տքը
նաև ահարոնի գաւազանը որ հրաշ-
քով կանանչցաւ . աս իրեք բանըս ։
Ա՛սկե՛ի զատ՝ վկայուէ խորանին մէ-
ջը երկու սեղանաւ չինվեցաւ ոսկիով
պատած . առնց մէկը կըսվէր՝ սեղան
առաջադրուէ , որ միշտ տասվերկու
բաղարջ հաց վրան կըդրվէր . և մէ-
կալը՝ սեղան խնկոց , ուր ալ ընծայ-
ված բաները կըդրվէին ու խորանին
դրսիդին գաւթին՝ ուրիշ սեղանմալ
վրան ողջակէզ զոհ ընելու համար ,
զոհին ամէնն գործիքներովը ։ Ա՛յսև
մէկ մեծ ոսկիե թափած աշտանակ
(յՅ Հրոգկալ կիւ շամտանմիրնալ՝) բա-
րակ բանվածքներով զարդարած , որ
վերի դին եօթը ձեղ կըբաժնըվէր ,
ու ամէնն մէկին ծարը մէկմէկ կան-
թեղ . որ բոլոր գիշերը ան վկայուէ
խորանին մէջը պիտի վառէր ։ Ա՛յսև
երբոր բոլոր ղևեայ ցեղը՝ (որ ղևտա-
ցի ըսվեցան,) ած իր ծառայուէ համար
որ առաւ , ու ամոնց մէջէն մովսէսի
եղբայրը ահարոնը՝ իր զաւակներովը
որդոց որդի քհնյ ու քհնյապետ սահ-
մանեց որ ըլլան . անոնց նաև պաշտուէ
ատենի հագուստներնալ չինվեցան ։
ու ասո բոլոր բանածներըս՝ մովսէս որ
եղավ օծեց որ ալ նոմ իրվեցան ։ Ա՛յ
հայտ է խորանը երբոր ասանկ իր ամ
ն՛ն ալ տանուորութը որ լըմընցաւ ,

անաստեղը ՝ածած ամպով ծածկեց ա-
նիկա . ու քոլոր գիշերները մեկ ձայ
ուագոյնով լոյսը կերևար անոր վը-
րան։ Ո՛ամբա ըրած աւետեանին որ խո-
րանը կըժողվէին՝ ան ամպը անյայտ
կըլլար . ու տեղէ տեղ ուր որ բանակ
կըդնեին՝ խորանը կըհաստատէին ,
նոյնն ան ամպը կուգար խորանը կը-
պատեր , ու միշտ գիշերը ան լուսը
վրան կերևնար ։

ԳԼՈՒԽ ԺԳ ։

Ա՛հարոն ու աբիհուդ , և ուրիշ յանդասուք
հերը կըպատմվին ։

Ա՛ծ ուրիշ օրէնքներէն՝ իզաւտ ասաղ
հրամայերէք՝ որ քահանաները գի-
շեր ու ցորեկ կրակը միշտ վառ պա-
հեն ողջակիզաց սեղանին վրա . որ
ան տը կրակէն քանեցուներն քուր-
վառին մէջը՝ երբոր խորանը խնկար-
կել պէտք ըլլա։ Ա՛եկ անգամմը հան
տըպեցաւ որ՝ նադաբ ևիհ նադաբ ու
աբիհուդ՝ ահարոնի մեծ որդիքը (որ
իրենքալ քահանայ էին,) անհոգ ուշ
իրենց քուրվառներուն մէջը դըրսէն
ուրիշ կրակ դրած՝ անանկ խորանը
խունկ կըծխեինն՝ յանկարծ սեղա-
նէն կրակմը ելաւ՝ ու հոն խորանին
մէջը երեց մեռցուց իրենք ։ Ա՛ն որ
տեսան՝ ամմինքը ցաւեցան ու զար-

հուրեցան. ու մկկալ քՀնչներուն
իսրատ եղաւ որ՝ ինչպէս զգուշութիւ
պիտի կատարեն ան այ հրամայած
դրած ծէսերը։

Սկսե եղբը մկ անգամմը երկու
հոգի մկմկու հետ կռիւ ընելնի
նի՝ սատնցմէ մկը (որ հարը եգիպ
տացի ու մարը հէլացի էր,) ան բար
կուե մկջը մկկալին (որ հէլացի էր՝)
անունը հայհոյեց։ սա որ լսեցին քո
վի եղողները՝ ինքը բռնեցին մովսե
սի բերին։ Մովսեսալ այ հարցուց,
ու հրամայեց որ ան հայհոյիչը բա
նակէն դուրս հանեն, ու ըրած հայ
հոյանքը լսողները՝ երեսան ձեռվը
նին անոր գլխուն վրան դնեն՝ նշան
թէ իրենք վկայ են, և բոլոր ժողո
վուրդը անիկա քարկոծեն։ ու ա
նանկ մարդը ըսպաննեցին։

Ինկ հեղմալ շաբաթ օրմը հէլացի
մը գտան՝ որ լեռը երեր փայտ կըժող
վեր. ասիկա բռնեցին մովսեսի ու
ահարոնի առջևը բերին՝ որ անոր դա
տաստանը կըտրեն։ Ինանքալ տա
րակուսելով մարդը բանտը դրին՝ ու
հարցուցին այ։ Ինճալ հրամայեց որ
անիալ բանակէն դուրս հանեն՝ ու ա
նանկ քարկոծելով մեռցուննեն։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Ելևէջք երջանկեան այրեմ, ու երջան-ծելվին։

Ելևէջող քանակը մեկ տարիի չափ
ասնա ըեռան տակը կենալէն ետև՝
երբոր եկաւ անկեց իրեք օր Համբա
ըրաւ դէպ՚ի փառանուռ անապատը,
անատենը ժողովուրդը սկսաւ տըր-
տունջալ՝ այ դէմ՚ըէ ասա ինչ չսըրչա-
ըանք ե մեր քաշածը։ Ա՚նոր համար
սրդոզեցաւ ած՝ սոսկալի կրակմը ձը-
գեց վրանին՝ որ երեց լափեց քանա-
կին մեկ կողմը ուբտր ան տրանջոզնե-
րը կըլլային. անանկ որ՝ մովսէսէ ա-
ղօթքովը Հորով դադրեցաւ աս պա-
տիժըս. ու ան պատճառով ան տեղին
անունը՝ Հրայրեաց (այ եանդըն)՝ ըս-
վեցաւ։ Ա՚սկէ ետքը հասարակ վա-
րի ժողովուրդին մեկ փափաքմը ե
կաւ միս ուտելու. ու անանց հետ
մեկ եղած ազկայներնալ՝ անանկնըս-
տեր լսելով կըսկին. ախ թէ մեզի
միս տային որ ուտէինք. դեռ մըտ-
վընէս չելլար ան ձկները՝ որ եգիպ-
տոս ձրի կուտէինք, ուր է ան սեխը
ու ձմերուկը, ու պրասը, սոխն ու
սխտորը, որ անօթեցերնիք՝ ու մա-
նանայէն՝ի զատ ուչկընիս ալ ուբրիշ
բան չիտեսնար։ Ա՚ովսէսեալ աս բա-

նրա լսելով՝ տակնուվրա եղաւ, ու
սկսաւ գանկտելով ՚ոյ ըսել, Թէ ես
մինաւուր կասրողուն չունիմ ասչափ
ժողովուրդը հոգալ ու կառավարել.
ես ասոնց ուսկից պիտոր միս տամ,
որ չորս դիս առեր կուլան ու կրսան
Թէ մեզի ուտելու միս տուր. աս քա-
նրա ես մինաւուր դուրս չեմ կրնար
տանիլ. Հապա Թէ չէ՝ ինծի մեծ չը-
նորհք կընէիր որ իս մեռցունէիր՝ քան
որ աս Թշուառութիւնները տեսնամ։
Նահատակը ՚ուրախ եսթանասուն հո-
գի հասուն մարդիք ընտրել տրվաւ
ժողովուրդ մէջէն, ու մավսկի չնոր-
քէն՝ անոնցմէ տալով օգնական դը-
րաւ իրեն, որ հետը մէկտեղ ժողո-
վուրդին պիտանաւորութիւր հոգան։
Ու եաքը բարկութ հրամայեց որ՝ ան
ժողովուրդը պատրաստվի որ վաղ
վան օրէն սկսած միս ուտէ. չէ Թէ
մէկ քանի օրմը, հապա մէկ ամիսմը
ատեն, ինչվան որ ըսաւ՝ ալ յափրա-
նալնէն(՚ր պրխիշ ըլլալն) քիԹերը
նէն դուրս գաւ։ Նա ըսածին վրա մով
սէսալ զարմանալով ըսաւ ՚ոյ, ասա ժո-
ղովուրդիս մէջը միան կորիձներըը
վեց հարուր հազար հոգի են, ինչպէս
պիտոր ըլլայ՝ որ ասոնց ամիսմը միս
բաւէ. որչափ կով ու ոչխար պիտի
մորԹըվին, կամ Թէ բոլոր ծովու ձուկ
ները հա՛ մի պիտի բերվին։ Նա ծաղ
ի

իբեն պիտի տըվաւ Թէ՝ հիմա կիմա-
նաս ոյ կարդոլուիը, որ ան ինչպէս
պիտի ըլլա։ Նաստեցը ծովու դիէն
մէկ սաստիկ հովմը եկաւ, ու դէպ՝ի
հէլացող քանակը անշուտ լորտամարդի
(այ պըլտրձին) բերաւ ձգեց, որ բո-
լոր քանակը լեցուներէն ետև, քա-
նափին չորս դին օրով ձիմբա՝ երկու
կանգուն բարձրը գետինը դիպչած
կեցաւ, անանկ որ՝ երկու օր մէկ դէ-
շերը ժողովուրդը վրան Թափեցան,
ժողվեցին չէին կըշտանար, որ մէջեր-
նին պիտի քիչ ժողվողը՝ տասը քուռ
(իմ 400 հօխայի չափ) բան դիզեց.
անոր համար շատնալ ապրխատեցին
ու անանկ պահեցին։ Հայց շատ չան-
ցաւ՝ ու աս միտքը դէռ ժողովրդոց
բերանն էր, ուտեըսվ չէին հատու-
ցած, որ ամէ իր բարկութիը Թափեց
ան Հրէից հացող որկրամոլներուն վը-
րա. որ չարաչար ըսպանուեց իրենք։
Ու աս պատճառովը ալ ան տեղը
ըսվեցաւ՝ դերեզմանք ցանկուէ. ին-
չու որ հոն Թաղվեցան ան մեծին ցան-
կացողները։

ԳԼ. ԺԱ.

Ի Հարցն ոտ Տարեմ կըպատճըվին։

Ընկերց որ եկաւ հէլացող քանակը
ասերովՔ եկաւ, Տարեմ մեկնեցաւ

քուրը. (ինչպէս կրսեն՝) մովսէսի կրնկանը հետ կռվըտեցաւ. ինչու որ՝ աս կնիկը տեսնալով որ մովսէս իր երիկը անանկ՝ այ սիրելի եղաւ առաջ եւ լաւ, իրեն քիթնալ մեծցաւ, ու աշնով կըպարծենար։ Աստի աս բանիս չի դիմանալով մարիամ՝ որ մէկ եւթովպայի կիմմադիանացի կնիկին աւանկ գլուխ վերցունէ հպարտանա, իր ահարոն եղբօրը հետ մէկ եղած, սկսան մովսէսի դէմ՝ վար զարնելով ըսել թէ՝ միթէ ան մովսէսի՝ հետ կըխօսի, հապա՝ մեզի հետաւ խօսեր զուրուցեր է։ Մովսէսալ քնու թէ խիստ հեզ (այ մարդըմ) ու աշնուշ մարդ ըլլալով ամենևին անոր վրա չի սրդողեցաւ, դէմ չի զուրուցեց։ Հայց ան իրեն տէր ելաւ՝ ու աստիկ բարկացաւ վրանին. հրաշ մայեց որ երկուքնալ խորանը գան։ ու հոն տեղը դռանը առջևը ամպին մէջէն խօսեցաւ յանդիմանեց իրենք, ու ըսաւ. ասանկ գիտնաք որ՝ ուրիշ մարգարէներու հետ խօսելու կըլլամ՝ տեսիլքով անունց երածին մէջը կերևամ՝ այնպէս չէ ծառերնին կըխօսիմ. բայց մովսէսի հետ՝ որ իմ տանըս հաւատարիմ ծառան է՝ անանկ չեմ ըներ, հապա յայտնի բերնէ բերան կըզուրուցեմ. ուր մնաց որ ինքը իմ ածային փառքս ալ տեսեր է։ ասնան

նանկէնէ դուք ինչպէս չի վախցաք որ
աս իմ մովսէս ծառաս քամահրեցիք։
Երբոր երկուքնալ ատանկ չէին կե-
րած՝ այ առջևէն ելան որ երթան,
շուտմը պատիժը առաջ մտրիամու
վրա եկաւ, որ բոլոր մարմինը բոր
դուբս տըվաւ՝ ձունիպէս վրան ձեթ
ձերմակ կտրեցաւ։ Ան որ տեսաւ ա-
հարոն՝ դնաց մեղա ըսաւ մովսէսի,
ու իրմէ Թողուի խնդրելով աղաչեց
որ աս պատիժը վրանէրնէն վերցու-
նէ։ Մովսէս աւ անանց հասմար այ ա-
ղօթք որ ըրաւ. ան ատենը ած հրա-
մայեց որ մարիամը եօթը օր բանա-
կէն զատվի դուբս ելլէ կենա՝ ինչվան
որ բոլոտուէն բժշկըվի, ու անանկ
նորէն բանակը դառնա։

ԻԲ. ՄՕՉ։

Մովսէս լրտեսներ կղրկէ սահեայ երկի-
րը. ու ետքէն նորէն կղպատճըվին։

Երբոր իսրայէլացոց բանակը կա-
դէս բառնեցայ եկաւ հասաւ, (որ
փառանու անապատին մէջն էր,)
մովսէս իրենց ծանուցում ըրաւ Թէ՝
աւ աւետեաց երկիրը մօտեցան մտնե-
լու՝ որ ած խոստացեր էր որ իրենց
տա. բայց ժողովուրդը վախցաւ՝ սիրտ
չըրաւ որ աւ առաջ երթա, ու աղա-
չեցին մովսէսի՝ որ առաջ մէկ քանի

հոգիմը իրկէ ան երկիրները որ տես-
նեն թէ ինտորէ ։ Ա՝ովսէսաւ այ հրա-
ման առաւ , ու անանկ տասվերկու
քէլացող ցեղէն մէյմէկ մարդ ընտ-
րեց որ երթան , ու իրենց ապրանքը որ
աղէկմը նային տեսնեն ան երկիր-
ները ու մարդիքը . նաև
ան տեղի քաւսած պտուղներէնալ
հետերնին առնեն բերեն ։ Արնան
ատենները էր երբոր աս տասվերկու
լրտեսները ձամբա ելան գացին . ու
հոնքաւսուն օր ուշանալէն ետև՝ դար-
ձան եկան հէլացող քանակը , ու ի-
րենց ցուցունելու համար՝ անկեց փըր-
ցուցած հետերնին բերերէն պատ-
ուական նուռներ ու թուզեր , և մէկ
խաւողի կուզմը , որ անչափ մեծ ու
ծանր էր , որ մէջէն փատմը անցու-
ցած անանկ երկու հոգի կըվերցու-
նէին ։ Ա՝ս պտուղները ցուցունելով
ականպտամբ մնալեսի ու ահարո-
նի՝ բոլոր ժողովրդոց առջևը թէ՝ ի-
րաւի՝ ան երկիրները պարարտ ու քա-
րեբեր տէղմանք են՝ որ այսպիսի պը-
տուղ կուտան . բայց շատ զօրաւոր ու
ուժով են անոնց մարդիքը . քաղաք-
նին խոշոր ու պարիսպներով պատած
ամուրցուցած ։ Ա՝ողովուրդը աս բա-
ներս որ լսեցին՝ որտերնին սաստիկ
վախ ինկաւ , ու մէջերնին մէկ չը-
շընկացմը մնաւ , որ ականմնալեսի

դէմ

դէմ մրմնջաւ։ Ի՞նչ եղեր յուդայի ցեղին՝ որ ան տասներկուքեն մէկին եր՝ ինքը մեկաներուն ներհակ՝ ժողովը դուրս սիրտ կուտար լեհ մի վախնաք՝ կերթանք տակ կառնենք անոնք։ մեկալ տասը հոգին նորէն դէմ կըզըննէին, ու ժողովրդոց սիրտը աւելի վախ կրձգէին. ան մեր տեսած տեղը կրսէին՝ մարդածախ (այ մարդ կերող կիմ մարդ զայ ընող) երկիրմընէ. ա նոր մարդիքը խաղող մէյմէկ հսկայ են, անանկ որ՝ անոնց քովը մենք մատխաչ (այ պզտի չէքիրկէ) կըլմանէինք։ Ի՞նչ համար ժողովրդոց մէջը չատ մեծցաւ խռովութիւը, ու բոլոր ան դիւերը իրար անցած կուլային ու կըձըգոհային մովսէսի ու ահարոնի դէմ. չատ աղէկ եր կրսէին՝ որ մենք եգիպտոս մեռած ըլլայինք՝ կիմ աս անապատ տեղըս մեռնէինք, քան թէ մեզ ձեռ հան տանի՝ որ պիտըզմոլ ջարդըվինք՝ ու մեր կնիկները ու տղաքնիս թալըվին։ Ի՞նչը եւան ասանկ չըլլար ըսին՝ մենք եգիպտոս կըդառնանք. ու սկսան խորհուրդ ընել որ մէջերնին մէկը առաջնորդ դնեն՝ որ երթեն դառնան։ Ի՞նատեսը մովսէս ու ահարոն ժողովրդոց առջեը երթեղին վրա գետինը իննան, ու կաղաչէին որ աս բանը չընեն. անոնց հետ նաև յեսու որդի նաւեայ ու քաղէբ

որդի յեփոնեայ, (որ ան տասվերկու
լտեսներէն էին,) իրենքալ ատոր վրա
սաստիկ ցաւելով լսելնին պատ-
ուած կըյորդորէին ժողովուրդը՝ որ
ամենևին չվախնան հոգ չտանեանան,
միայն թէ ան հետերնին ըլլա, ան կը
պատերազմի կըսկին՝ իրենց տեղը,
Եայց ժողովուրդը մտիկ չըրաւ՝ հա-
պա կատղած սկսան վրանին վազել,
ու հոն տեղը ան չորսնալ կը քարկոր-
ծէին, թէ որ ան ժամանակը յանկար-
ծակի ոյ փառքը՝ վկայուե խորանին
վրա չերևնար, որ ամմինքը յայտնի
տեսան. ու կանչեց մովսէսը ու ըսաւ՝
աս քանի՞ մեկ է որ աս ժողովուրդը
իս կըարդոզցունէ. ասչափ հրաշքները
ըրի ատոնց աչաց առջևը՝ ու դեռ ին-
ծի չեն հաւատար. Թող տուր կըսեմ
ինձի՝ որ ըսպանունեմ կորսընցունեմ
ատոնք, ու քեզ քու ազգովդ ատոնց
մէ մեծցունեմ ու շատցունեմ։ ||՝ Ով-
սէսալ շուտուն սկսաւ նորէն աղաչէլ
ոյ, որ իր երկայնմտութեը աս անգա-
մալ իր ժողովրդոցը մեղաց թողուի
տա, որ չըլլա թէ եգիպտացոց և ու-
րիշ անհաւատ ազգերուն բերանը
խնա ձեզ, ու ըսեն թէ՝ հեղացոց ձեզը
անչափ բաներ ընելէն ետև, չի կըը-
ցաւ իրեն խոստացած երկիրը տանիլ
իր ժողովրդը, անոր համար տա-
րաւ անապատին մէջը ձգեց մեռցուց
ա

անոնք ։ և այսպիսի բաներ զուրուցե-
լով մովսէս՝ Ճորով քիչմը ՚ի սիրտը
առաւ՝ որ թողորովին չի ջնջէ իրենք ։
Ա՛յց այսու ՚ամիՀ երդում ընելով
ըսաւ ՚ած՝ Թէ ան եգիպտոսէն ելլող
մարդիկը՝քան տարիէն վեր մի՛ կը ան-
ապեստաց երկիրը պիտի չի մտնէ՝
ինչպես որ իրենք ուզեցին , յեսուէն
ու քաղեբէն՝ի զատ . հապա ամէնքը
ան անապատի Ճամբան ոսկորնին
պիտոր Թողուն ։ Ա՛սատի անկեց ետև
հրամայեց ՚ած որ Ճամբանին դար-
ձունեն նորէն դէպ՚ի կարմիր ծովը
երթան , ու անապատներուն մէջը
աստիս անդին մոլորած պրտըտին ,
ինչվան որ քառասուն տարին լըման
կատարվի , ու ետքը աւետեաց երկի-
րը հանին, փէնկ ան քառասուն օրվան
որ լրտեսները հոն ուշացան ։ Ա՛յ ՚ի
սպառնալիքը ու պատիժներնոր ելլա-
ցիքը լսեցին , մոքերնին դարձաւ՝ ըս-
կսան ցաւիլ ու զղջալ լրտածներնուն
վրա . ու մէկալ օրը առտվանց կա-
նուխ ելան մովսէսի եկան ըսին Թէ՝
մենք ՚ի դէմ լրտած Թերեհաւատու-
մեղքերնիս կուզենք սրբել . ուստի
հիմա դիմացի լեռան գլուխը կել-
լենք՝ ու անկեց պատերազմելով ալ
առաջ կերթանք ։ Մովսէս տեղէն չի
շարժեցաւ , ու իրենց ալ ըսաւ Թէ՝ մի՛
նեք ատ բանը , ՚ած հետերնիդ չի՛ ,

ձեր Թշնամիները ձեզ տակ կառնեն
կըկոտրեն Ձ՚նոնք մտիկ ըլլին՝ իրենք
իրենց գլխուն ելան գացին. ու մալ-
սկսի բաժինսպես ամպագկայիքը և
քանանացիքը դէմերնին ելան՝ ու
խելմը կոպըվեցան սոսնդմէ, ձեա-
ցածները խափք եղած՝ փախան քա-
նակը դարձան։

Ձ՚ս ինչացող պատիժէս եաքը՝ որ եռ-
սունըուԹը տարիի չափալ երկընցաւ
իրենց Համբորդուիլը. ած ան սահեն-
ները մալսկսի ձեռքով ուրիշ ալ շատ
խտրական ծէսեր ու դատաստանա-
կան օրէնքներ ինչացող տըվաւ, որ
Ո՚լ ևտացող ու Ձրկրորդ օրինաց՝ գըր-
քերուն մէջը տեղն՝ իսեղբ գրած են։
և ան ժամանակներն ալ՝ ինչպես կը-
սեն, Հանտըսեցաւ կորխա պատիժը,
որ Հիմա սիւոն պատմենք։

ԳԼ. ԺԱ.

Լորխ, դաԹան՝ ու աբիրոն՝ ընպարծըվին.
ու ախարոնին գաւազանը ընծաղին։

Լորխ ղևեսյ ցեղէն՝ ահարոնի Հօր
եղբօրը որդին, որ քհայուե կը-
բաղձար, ու դաԹան և աբիրոն (որ
առաբեանի ցեղէն մեծ մարդիք էին,)
աս իրեքըս մէկ եղած, ու ուրիշ եր-
կուՀարուր յիսուն Հոգի իսրաէլ ինչացող
իսօսքի տէր մարդիքներէն Հեռեր-
նին

Նին առած՝ մովսէսի ու աչարոնի դէմ գլուխ քաշեցին, յանդգնութիւն վրանին եան ըսին Թէ՝ աս քաւականէ որ ինչացոց ժողովուրդը սուրբ է, ու իրենց ուծը մէջերնին ունին, ալ ձեզի ինչ՝ որ յափշտակերէք ու ժողովուրդը, ու տակերնիդ առեր կիչնէք վրանին։ Նատանը մովսէս անանց ատջևը երեսին վրա ինկաւ, ու ալին տրվաւ Թէ՝ ած որնար ուզեցնէ՝ ան ընտրեց իրեն առաւ, ու չոզածները Թողուց։ ուստի՝ (կորխայ ըսաւ) աս բանիս վրա մէկալ չեղերուն մարդոյը պիտի պժարնին գար, չէ Թէ դևեայ չեղնին, որով ած քիզալ քու զաւկներովդ իրեն առեր մետեցուցեր է, ու աս բաւական չէ՝ քա Հանայալ կուզես որ ըլլաս։ Նտքը մովսէս աս նշանաւ դրաւ կորխայ, որ վաղը իր մարդիքներովը ամմէնը բաւվառնին ձեռվընին առած իրանը գան, որ հոն ած իր կամքը յայտնէ, ու ետև մարդ իրըրկեց որ գաձան ու աբիրոնայ իրեն գան։ Նանք ալ պիտի տըվին Թէ՝ չենք՛իզար, աս հերիք չէ ըսին՝ որ մեզ ան պատճառական եգիպտացոց երկրին հանեցիր՝ որ կաԹ ու մեղը կըբըներ, ու աս անաստատ տեղըս քերիր ու ամմէնքըս բռասանեես, նայէ սըվոյ ըսին՝ որ իչամանալ եղեր ու հեռերնիս սատ

տեղով (այն սերթ)ալ կըղուրուցէ. Թէ որ ըսին մեր աչքերնալ փորես հա նեսնէ՝ մենք քու ոտքդդ չենք՝ի գար։ Ա՝ովսէս աս բանս որ լսեց՝ սաստիկ ներքևվրա եղաւ. ու դարձաւ այ ըսաւ, ո՛ր՝ աս ապերախտներուն աղօթքը մի ընդունիր. ես ատոնցմէ ամենևին բանմը չեմ ուզեր առեր, ու մինակուն զրկանքմը չեմ ըրած, որ վրաս սանակ կըխօսին։ Ա՝ռտրվանց մովսէսի ըսածինպես կորխը իրեն երկու հարուրյիսաուն հետևողներով բուրվառնին ձեռքնին՝ մէջը խունկ դրած խորանին դուռն որ եկան, ու մովսէս ահարոնի հետ իրեն բուրվառնալ ձեռքը հոն կեցեր էին նէ, յանկարծակի ան տեղը այ փառքը տմպով երևցաւ բոլոր ժողովրդոցը, ու Ա՝ստ քարկուծէ հրամայեց մովսէսի ու ահարոնի՝ որ մէկդի կենան ան ժողովուրդին մէջէն, որ ինքը ան բոլորը մէկէն ջարդէ կորսունցընէ։ Ա՝ն ժամանակը հուտմը երկուքնալ երեսնին վրա ինկան այ աղջևը՝ ու աղաչելով ըսին. Ա՝ծ Ա՝ծ հոգւոց և Ա՝մ մարմնոց, մէկ մարդումը մեղաց համար բոլոր ժողովին վրա մի սիտի գա քու քարկուծիդ։ Ա՝տքը Ա՝ծ նորէն մովսէսի հրամայեց որ՝ ժողովուրդը աս իրեք ապրստամբներուն քովէն զատվին հեռու կենան, ու մովսէսալ աս բան

նըս

Ընս ժողովրդոց ապըսպրեց՝ ու ըսաց, Թէ որ աստուք ուրիշ մարդոցպէս մեռ նինիք՝ նշան ըլլա որ ձեզ իս ձեր վրա չէ խըրկեր. հապա Թէ կարգէ դուրս ցուցնքով ողջ ողջ գետինը անցնելու որ ըլլան, գիտնաք որ աս մարդիքը ձեզ սաստիկ սրդողցուցերեն։ Երբոր աս բանըս կըսեր՝ մէկմէկ յանկարծակի գոռալով գետինը ձըխքըվեցաւ բացվեցաւ, ու կորիսը, գաթիանը, և աբիրոնը ողջ ողջ իրենց տնով տեղը վը ձեզ բաներով մէջը առաւ՝ ծածկըվեցան անյայտ եղան։ ու անկէց ժողովուրդը սոսկալով անանկ մէկ զմէկ անցան շփոթվեցան՝ որ կարծես Թէ բոլոր իսրայէլացոց բանակը գետինը կանցնի կոր։ Ալսոնց ետևէն ան երկու հարուր յիսաուն հոգին ալ, որ գլուխ քաշեր անդին խորանին առջևը խունկ կըմատուցանէին՝ անոնց վրայէ կրակ ինջաւ՝ երեց մէխէր դարձուց իրենք։ Եւ Հրամայեց ձեզ որ անէրած մարդիքներուն ձեռքէն պղինձէ բուրվառները մէյտեղ ըներեն հալեն, ու տաւիղը ցուցած ողջակէզի սեղանին վրան անցունեն, որ յաւիտենական յիշատակ ըլլա ձեզային պատուհասին, որ մէյմընալ Ահարոնի զաւակը ներէն դուրս՝ ուրիշ օտար ցեղէ կիր ազգէ մարդ՝ ոչ առջևը խունկ չի ծըխէ,

Ալ

Ա՛ս սոակալի պատուհասանելոյը որ ե-
ղան, շուտմը անոր մեկալ օրը ժողո-
վուրդը նորէն սկսաւ մումալ մռմռե-
սի ու ահարանի դէմ, ու վրանին վա-
զելու կըսեին Թէ՝ դուք պատճառ ե-
ղաք որ երեկ անչափ հոգի չարդըվե-
ցան։ Ա՛նոնքալ ձեռվընէն խալըսե-
ցան խօրանն որ փախան՝ ամպը ին-
չաւ ծածկեց իրենք։ ան ժամանակը
ամէնալ սաստիկ բարկանալով՝ նորէն
աս երկուքին հրամայեց որ ինէլացոց
ժողովուրդին մէջէն զատվին ելլեն,
որ ալ մեկէն անոնք չնչէ։ Իրենք ալ
երթալ ՚ի առջև ինկան աղաչելու որ
Թողուէ տա իրենց, անատեներ ժո-
ղովուրդին մէջը չարդը ալ ըսկսեր
էր. ուստի մովսէս շուտմը ահարո-
նի ըսաւ՝ որ բուրվառը առնէ երթա
մէջերնին մտնա՝ ու անանկ անոնց
մեղքը քաւելով դադրեցունէ ՚ի
պատուհասը, բայց ահարոն ինչվան
որ գնաց դադրեցուցին՝ տասնը չորս
հազար եօթըհարիւր հոգի ալ մե-
ռած էին։

Ա՛տև ՚ած աս ինէլացոց տրտունջները
բոլորովին վերցունելու համար՝ ա-
հարոնի քահանայու Թիկը նոր հրաշ-
քովը ուզեց հաստատել։ Ուստի հը-
րամայեց որ՝ իսրայէլացոց տասներկու
ցեղնալ զատ զատ մէկ մէկ գաւազան
առնեն, ամէնին մէկ ցեղը իրեն գա-

ւազանին վրա իր ցեղին անունը գրե,
ու ահարոնի գաւազանին վրայալ
գատ իր անունը գրվի, և բոլորը մէյ-
տեղ վկայուե խորանը դնեն. ետքը
ասանց մէջէն որուն գաւազանն որ
ծաղկինե՝ նշան ըլլա որ ան անիկա
իրեն քէկյուե համար գատեր առեր
է: Նանկ ըրին՝ վկայուե խորանին
մէջ տապանակին առջևը դրին ասա
գաւազանները. ու մէկալ օրը մով-
սէս ու ահարոն խորանը մտան տե-
սան որ՝ անոնց մէջը միան ահարոնի
գաւազանը կանանչեր ծլեր ծաղիկեր
է, ու վրան ընկուզ (իր ձէվիզի պէս
տուղալ) բռւսեր է: ասոնք դուրս
հանեց մովսէս որ բոլոր ժէրդնալ
տեսան ան հրաշքը: Ետքը ան ծաղ-
մայեցւոց որ ան ահարոնի հրաշալի գա-
ւազանը առնեն տապանակին մէջը
դնեն՝ որ մէկալ բաներուն հետ պահ-
վի, յիշատակ ըլլա հէլացոց ան հնա-
զանդութը, որ մէյմալ չի տրտնջան՝
ու չի՛ջարդըվին մեռնին:

Այսչ հէլացիքը ասանց մէկ մէկու ետև
վրանին եկած պատիժներէս ալ զար-
հուրած՝ ու խիստ սրտերնին կոտրած՝
եկան մովսէսի ըսին. Ահ՝ մենք ալ օրսե
օր կը՛ջարդըվինք կը՛հատնինք կը՛կոր-
սըվինք. մէկ որ վկայուե խորանը կը
մօտիկնանք՝ կը՛մեռնինք կոր, ասոր մէկ
չարմը տեսա, մեզի ըսէ ի՛նչ ընենք:

Մով-

Մովսէսաւ ասյ հրամանովը իրենք նո-
րէն կարգաւորեց, որ խորանին մէջ
պետք եղածը՝ միան ահարոն իր տղայ-
մով ընէ. ու զևտացիները ասյ ծառայ-
ութե մէջ ինչ գործք իրենց դրածէ նէ՝
ան ընեն, անկէց աւելի բանի ձեռք
չիզարնեն. ու մեկալ մնացած բոլոր
ժողովուրդը խորանին հետ ամե-
նևին ին բան չունենան, դրսէն միան մէ-
կալնանց ծառայեն։

ԿԻ։ ՀԻ։

Ելեայոց ճամբորդութիւն վերջի տարին հան-
դեպածները։

Ճատ տարիներէն ետև երբոր իս-
բայէլացիք նորէն սին անապատը եկան՝ ու կադես քաղաքը նա-
կինին դրին, հոն մարիամ մովսէսի ու ահարոնի քոյրը մեռաւ՝ ու ան տեղը թաղվեցաւ։ Ասյց աս տեղըս ժո-
ղովուրդը նորէն ջրի պակասութեն որ քաշեց, սկսան տրտընջալով նորէն մովսէս ահարոն ամբառնել, թէ աս ինչ է որ մեզ աս անապատը բերեր-
էք՝ որ ծարվինն ջարդէք. երանի՛ թէ մենքալ ան ատյ տրված պատիժներուն վը մեր եղբարներուն հետը մեռած ըլլայինք, ու աս նեղութիները չի քա-
շեինք։ Մովսէս ու ահարոնաւ խոս-
քանը գացին ատյ դիմեցին, ատեն մով-

մովսէսի հլուսայեց որ գաւազանը առնէ, ու ահարոնի հետ քոլոր ժողովուրդնալ մէյտեղ երթան դիմացի լեռը, ու հոն ապառաժ քարէն ջուր հանեն՝ որ ժողովուրդը խըմէ։ Ա՝ովսէսալ անանկ դնաց եւալ ան ապառաժին վրա, ու տարակուսած՝ խելքը չիկարելով որ անկէ ջուր եւ-լէ ան Թերեհաւատներուն. աս քա-րէս ըսաւ՝ ձեզի ջո՞ւր մի պիտի հա-նենք. և աս բանըս ըսելունպէս ձեռ-քը երկու հեղ որ քարին զարկաւ՝ սկսաւ անկէց առատ ջուր բխել, որ ժողովուրդը իրենց անասուններովը խըմեցին։ Ա՝յայց աս բանիս մէջը ան-քարկացաւ մովսէսի ու ահարոնի, որ ինչպէս կըսեն՝ իրենք աս գործքըս ընեն հինի այ ըսածին վրա տարակու-սութիւն ցուցունելով չալ օրինակ տը-ւին ժողովրդոց։ Ա՝նոր համար եր-կուքնալ աս պատիժըս տրուաւ ան-որ աւետեաց երկիրը չի մտնեն։ ԵՒ ան պատճառովը աս ջրիս անունը՝ ջուր քամբասանաց կըսէ հակառակու-

Թէ ըսվեցաւ։

Ա՝տքը երբոր կադէսէ եւան հիւսիսը՝ հովը լեռան տակը եկան, (որ ալ իրենց եգիպտոսէ ելլելուն քառասուն տարին մնաս.) ան մովսէսի խմա-ցուց Թէ ահարոնի ալ ատենը հա-սաւ՝ որ իրեն ան Թերեհաւատութեը

պա-

պատիժ՝ աւետեաց երկիրը չի տե-
սած՝ մեռնի, ու ինչպես պիտոր ընել-
նէ՝ մովսէսի ապրեպորեց։ Ի՝ովսէս
ալ ՚ոյ լուածինպես առաւ ահարոնը
ան հովը լսած լեռը տարաւ, ու հոն
քՀ՚ոյսետական զգեստներըը վրայէն
հանեց՝ անոր եղիազար տղին հագվը
յուց, որ հորը տեղը լինքը քՀ՚ոյպտ
ըլլա։ ու ան լեռանը վրա մեռաւ ա-
հարոն հարուր քսանվիրեք տարվան.
ու հոն թաղվեցաւ։ Իսրայիքալ եռ-
սուն օր ահոր մահուանը սուգը կա-
տարեցին։

Ի՚ովը լեռնէն որ եկան սեմոնա եկան,
ժողովուրդը ալ աս Ջամբու նեղուի-
նելէն ձանծրացած՝ նորէն սկսան ՚ոյ
դէմ ձիգոհալ, ու մովսէսի ըսել՝ Թէ
մեզ եգիպտոսէ ինչու հանեցիր, ու
անօթի ծարաւ մեզ աս անապատնէ-
րուս մէջը կըջարդես, որ ալ գանե-
րնք ան անշահ մանանայէն՝ որ հա-
ցի տեղ կուտենք։ Ի՚ոճալ աս մեղա-
ցըս պատիժ՝ չար թիւնաւոր (ՙՙ զե-
հիրլի) օձեր վրանին խրկեց՝ որ շատ
մարդ զարկին սպանեցին, ինչվան
որ խեղճերին գլուխնին եկաւ՝ մովսէ-
սի դիմեցին՝ որ ՚ոյ աղօթք ընէ աս պա-
տուհասը վերցունէ։ Ի՝ովսէսալ ՚ոյ
հրամանավը մէկ պղինձէ օձմը շինեց՝
ձողի (ՙՙ սրունկի) վրա բարձրը կոյ-
նեցուց. որ ան օձերէն չարնըվտնէ

բը աս պղինձէ օձը նայելով կըբժշկվէին . ու ասանկ ընելով դադրեցաւ աս պատիժը :

ԳԼ : ԺԱՌ .

Բաղաամա պարմաւելը :

Իսրայիլները Համբանին առաջ եր- թալով երբոր հասան ամորհացոց երկիրը , ու իրենց չի դըպած խաղաղութիւն անկէց անցնել կուզէին . սէհոն ամորհացոց թագը դէմերնին ելաւ՝ չէր թուլըր որ անցնին . ուստի ա- նոնք ալ հետերնին պատրիմ ընելով իրենք տակ առին՝ ու տիրապետեցին ամորհացոց երկիրը : Անկէց ետև ե- կան բասան , ու հոնալ յաղթելով անոնց ուժգ բսած Թագաւորը՝ որ անաղդեմ կըդնէր . աւին անոր երկիրնալ : Ա- յս իսրայէլացոց յաղթութիւնէրն որ լսեց բաղակ մովաբացոց թագաւորը՝ վախցաւ որ իր երկիրնալ առնեն . ա- նոր համար խորհուրդ ըրաւ՝ քովը կանչելու զեց բաղաամ որդի բէովրա բսած մէկ մարդ արէմը , որ իսրայէլ- ները անիծէ , որ չըլլաս թէ իր վրան ելլեն՝ ինքնալ յաղթվի : ու երբոր իրկած մարդիքը եկան ըսին բա- ղաամու . անալ ա՛յ հարցուց : Ա՛ծ ար- գիլեց որ չերթաս : Բաղակ թագը ե- տևէն մէյմալ իրկեց իր իշխանները

ա-

աւելի՝ ընծաներով, որ չէ՝ լըսե գա-
ու իրեն խնդիրքը կատարե։ Ա՛տազ
ամալ առջի բերանը ան քերած ըն-
ծաներուն երեսը չնայեցաւ. ու թէ
որ ըսաւ՝ լսելը իր տանը արծաթն
ու ոսկին քաղակ ինծիկալ տա՝ ես այ
խօսքէն դուրս չեմ ելլեր. անոր տուն
տրվածէն աւելի պակաս բան չեմ
ըսեր։ Ա՛տքը ան գիշերը քովը բըր-
նեց ան մարդիքը՝ որ այ մէյմալ նը-
րէն հարցունէ, ու անանկ իրենց պիտ-
տա։ Ա՛ծալ երեւեցաւ բաղաամու՝
ու իրեն թող տրվաւ որ ելլէ հե
տերնին երթա, միան թէ ըսածէն
դուրս չելլէ՝ անկէծք չիկարդա ինելը
ցոց վրա։ Ա՛ւայց առտվանց որ ելաւ
բաղաամ՝ իր էշը հեծաւ ու անոնց
ետևէն կերթար. ած՝(դիտնալով որ
բաղաամու սիրտը ըստրկին վրա գը-
նաց, ու միտքը փոխվեցաւ՝ որ երթա
թէգրին կամքը ընէ.) բարկացաւ վը-
բան, դիմացէն հրեշտակմը խրկեց
ձեռքը թուր բռնած վերցուցած՝ որ
Համբուն վրա կեցած բաղաամը ար-
գիլե որ առաջ չերթա։ Ա՛յն որ աս
հրեշտակը անանկ դիմացը ելած տե-
սաւ, (որ բաղաամ չէր տեսներ,) վա-
խէն սկսաւ Համբէն դուրս մէկ դի
երթալ. բաղաամալ բանը չի գիտ-
նալով դաւազանովը զարկաւ էշը որ
շիտակ քալէ, քիչմը որ առաջ գացին՝
էշը

հշը մէյմալ առջև ը տեսաւ ան հրեշ-
տակը , ու նորէն ուզելով որ մէկ դի
քաշվի՝ ան տեղը եգիպտն պատին քո-
վէն անանկ քսվելովգնաց՝ որ թաղաա-
մու ուրքը ձմլեց ցաւցուց . ան ալ սըր-
դողելով նորէն իշուն զարկաւ որ ա-
ղեկ քալե : Յետքը գնաց հրեշտակը
մէկ նեղ ձամբուն վրա կեցաւ , որ
քովէն ամենևին անցնելու տեղ չի-
կար . հոն առջևնոր հասաւ եշը՝ ալ
ձորը հատաւ ան տեղը գետինը նըս-
տաւ : Նաատենը բաղաամ որ՝ալ չա-
րաչար կըծծեծէր եշը , ձեռ յանկար-
ծակի իշուն բերանը բացաւ , որ դալ-
ձաւ մարդուպէս բաղաամու ըսաւ .
ես քեզի ինչ ըրի որ սա իրեք անդամ
կըլլա որ իս կըծծեծես : Բաղաամալ
ըսաւ , անոր համար որ՝ իս ծաղը կը-
նեսկոր , անանկ որ ձեռքըս մէկ դա-
նակմը ունենայինէ հիմա քեզ անուղ
կըզարնէի ալ : Իշնալ նորէն իրեն ը-
սաւ . ես ան քու էշըդ չեմ որ պըզտը-
կուցմէ՝ ի վեր ինչվան հիմա վրաս կը-
հեծնեիր , ու երբ ծուլացա , քեզի
ասանկ բան ըրի : Բաղաամալ երբայր
խօսքը բերանը անոր պինն կուտար՝
թե չէ . յանկարծ ՚ած աչքը բացաւ
որ ինքնալ տեսաւ ան ահաւոր հրեշ-
տակը , ու շուտմը վար ինկաւ երկըր-
պագուն ընաւ իրեն : Հրեշտակնալ
էհեռ զինքը որ անանկ անզ թուէթ
ան

անբան անաստունը կրծեծելը . որ ես
ըսաւ՝ քու դէմդ ելլեր էի քեզ բռնե-
լու սրգիլէլու՝ որ ծուռ ձամբա կեր-
Թայիր . որոն՝ Թէ որ առջևէս չի
փախչըտեր՝ քեզ պիտոր ըսպանէի
ու անմեղ անաստունը Թող տայի որ
երԹար : Աղաւտամալ մեղմ ըսաւ՝
Թէ որ կամ նամակ ետ կըղառնամ:
Երեշտակը նորին Թող տրվաւ որ եր-
Թա , միան Թէ ըսաւ՝ ինչ որ քեզի ած
տուն տալու ըլլանէ՝ ան զուրուցես :
Երբոր գնայ հասաւ բաղտատ, բա-
զակ Թէքուրը իրեն առջևը ելաւ , ու
չատ մեծարանքով առաւ տարաւ ի-
րեն փառաւոր սեղան ըրաւ՝ բոլոր
իշխաններովը . ու ետքը մէկ բարձրը
տեղմը հանեց ինքը , որ անկէց իա-
րայէլացոց բանակը աղեկմը տես-
նալով՝ անէնգ կարդա վրանին : Աղա-
զատամալ կախարդական բաներ ա-
պրատրեց Թագաւորին՝ որ անաստունը
ընելով իրեն ձարմը ըլլա աստուծմէ
հրաման առնելու որ անիծէ անոնք :
Աղակ Թէքրնալ ասս ամմէն բանե-
րը ըրաւ , բայց չէ Թէ միան ուզածին
չի հասաւ , հապա անոր ներհակը՝ ա-
նիծելու տեղը ած բաղտատու քե-
րանը դրաւ որ իէլացոց վրա օրհնէնք
կարդա , ու անոնց ընելու յաղԹուԹի-
ները զուրուցէ . նաև իէլացոց աղ-
ղէն դալու մեսիային վրա փառաւոր

մարգարէներն ընկ ։ ամոր հաւմար
բաղաամու վրան սրդողելով ըսաւ ,
քեզ իմ թշնամիներս անիծելու կան-
չեցի , ու դուն անոնց օրհնեցիր տա-
լէն չես դադրիր . ինծի ալ սիտքը
չես՝ ուսկից եկարնէ դարձիր տեղը դ-
դնամ . ես միտքս դրեցի որ քեզ ալ
եվելոք պարգևներով մեծարեմ . ու
կրտեսնամ որ ասծ քեզ առ բարիքնե-
րէն զրկեց ։ Բաղաամալ պիտի տը-
վաւ թէ՝ քեզի չըսի որ տուընդ լեցուն
ոսկի ու արծաթալ ինծի տալու ըլ-
լաս նէ՝ այ իմ բերանըս դրածէն ա-
եելի կամ պակաս բան չեմ կրնար զոս-
ցել ։

Բրաւցունէ Թէպէտ բաղաամ չար
մարդմըներ, ու ինչպէս կերևա՝ նաև
կախարդ ալ էր , որ ասով անարժան
էր մարգարէութե . բայց ասծ իր մե-
ծագործութիը ցուցունելու համար չի-
գարչեցաւ իր ասբ պատգամը այսպէ-
սի մարդու բերանը դնել . ինչպէս
ասնոր տալու խրատը ու յանդիմանու
Թինալ արժանապէս իր անբան իշուն
բերանը դրաւ . որ երկուքնալ իրենց
բերնովը ըսածը չէին հասկընար ։
Ասնոր համար բաղաամ ան մարգա-
րէութիները խօսելէն ետև , բաղակ
Թագաւորին ձամբա ցուցուց որ ինչ-
պէս հեթանոսները մեզաց մէջ ձգէ ,
որ անով աստուածմէ պատժըվին ու

Ջարդելին : Եւ անանկ եղաւ . մինչ-
դեռ ու մադիամացոց երկիրը հե՛լա-
ցիները բանակինին որ դրին , սկսան
անոնց աղջիկներուն հետ պոռնկու՛թ
ընել . ու անոնքալ իրենք դ՛ելեկ հա-
նեցին՝ որ հետերնին երթան կուռ-
քերու զոհած կերակուրները ուտեն ,
ու թէլիեգոլը ըսած կուռքերնին
պաշտեն :

Ա՛ռ պիՀաւորը ՅԾծալ հե՛լացոց վրա
առաստիկ բարկացաւ , ու հրամայեց
մովսէսի՝ որ մարդ մարդու չի խնայէ՝
բոլորը առ կուռպաշտուն ընտրեները թը-
րէ անցունեն . որ անանկ՝ քսանը չորս
հազար հոգի ինկան : Եւ առ Ջարդիս
աստենը փենեհէս ահարոնի Թոռը՝
եղիազարի որդին՝ Յայ կողմանէ կե-
ցած մահառւոր վրէժխնդրուի ցու-
ցունելով , ՅԾ նորին հաստատեց որ
քահանայութիւնը ինչպէս եւթը սե-
դոց որդի իրենց ազգին մնա : Ա՛յց
առ բաներըս ըլլալէն ետեւ ՅԾ հե՛լա-
ցոց հրամայեց որ ան մադիամացոց
վրան ելլան ու առանց խնայելու Ջար-
դեն անոնք . որ առանկ խոսքերով մե-
ղաց տէր ըրին հե՛լացիները : Ա՛յս ան
պատճին մեկը բառաամալ անոնց հետ
բսպանդվեցաւ . ու թշնամիներէն
շատ կողոպուտ ձեռք ձգեցին հե՛լա-
ցիները . որ մեկերնին ամմինադաբ ար-
դարութ բաժնեց մովսէս . ու ին՛չ-

վան

վան ան տեղը յորդ անսնի քոյ առած երկիրները՝ մովսէս ՚այ հրամմնով՝ ռուբենի, գադայ՝ ու մնասէի կէս ցեղին տըվաւ։

Գլ։ Ի։

Ա՚ռվսէս էըվսէաճանի, ու յեսու անոր փե-ղը էանսնի։

Ա՚յ որովհետև մովսէսի արգիլըը էր՝ որ ինէացիները ինքը չիտանի ա-ւետեաց երկիրը, ու հոն չիկոխէ. ա-նոր համար ինէացող բանակը երբոր յորդանան գետին քովերը հասաւ, որ քանանացոց կիսաւերտեաց երկրին սահմանը (ՙի սիհոնէն)էր. մովսէսի հը-րամայեց որ՝ յեսու որդին նաւէայ՝ (որ իր աշակերտն էր) իր տեղը ինէա-ցող վրա գլուխ կիսառնորդ դնէ. ու ինքը մեռնելու պատրաստուիը տեսնէ։ Ա՚ռվսէսալ ինէացող առիջն քանը կարգի դնելէն ետև՝ յեսուն կանչեց, և ամէնուն առջևը ՚այ հը-րամանը իրեն յայտնեց, ու սիրտ տը-վաւ որ զօրանա, չի վախնա թշնամի-ներէն, քանզի ՚ան տանի հասցունէ ժո-ղովուրդը՝ ՚այ խոստացած երկիրնե-րը։ Ա՚սկէ՚ի զատ շատ խրատներ ու յորդորանքներ ըրաւ մովսէս ինէա-ցող՝ որ ՚այ տըված օրէնքները ու պատ-ուիրանքները աղէկ պահէն, որ քա-

ըորը հինկ գրքի մէջ գրած իրենց
Թողուց։ Այս ան վերջի առեղը մէկ
օրհնութիմբնալ չհնեց ՝ այ, որ կըս-
կսի՝ Այեցարուած երկինք. ու սորվեցուց
հիւլացոց որ ըսեն, և անոյ հնորհա-
կալ ըլլան ՝ծածկին անբաւ երախ-
տեացը՝ որ իրենց վրա ցուցուցերէ,
ու պիտոր ցուցունէ՝ Թէ որ հաւա-
տարմութ ՝այ ծառայեն։ Այնկէ ետև
յակոբնահապետինպես մարգարէա-
կան հոգւով ամմէն հիւլացոց ցեղե-
րուն վրա զատ զատ օրհնութիւններ կար-
գալով, ՝այ հրամանովը աբգարիմ կի-
նաբաւ ըսած լեռանը գլուխը ելաւ.
որ անկէց բարձրէն ՝ծածկին ցուցուց
ըոլոր հիւլացոց տալու երկիրները.
ու հոնտեղը առանձին վախճանեցաւ
ու Թաղվեցաւ, անանկ որ ամենևին
մարդ չիգիտցաւ իր գերեզմանը՝ Թէ
ան լեռանը ո՛ր կողմը Թաղված է։
Այ՝ովսէս մարգարէն վախճանեցաւ-
նէ Թէպետ հարուր քսան տարուան
էր, բայց ինչվան եօթի առեղը ծե-
րուէ նշան վրան չէր երևար, հապա
անանկ ժիր ու կայտառ էր՝ որ երեսը
կըրնձմռուքմը չիկար, ու ատվիները
առողջ աղեկ կրտեսնային։ Այսա-
ՙծ մարգարէպես՝ ինչպես ՙծած-
շունչը կըգրէ՝ ուրիշ մարգարէմը չէ
եղած, որ ՙծած դիմագէմ տեսնա, հե-
տը բերնէ բերան իսօսի, ու անչափ
մե-

ցին, որ աս յաղթեաւեա յիշատակը լլլա։ Լ՚ս երկու քաղաքները առնլվելէն ետև՝ յեսու նաւեան ինչացոց ժողովուրդը առաւ գերեալ ու գարիզէն ըսած լեռները տարաւ՝ որ մեկմեկու մօտ էին. հոն քարերով ՚ոյ սեղանմը շինեց՝ վրան զոհ ըլաւ, ու ՝ածային պատուիրանքներուն խօսքերը անոր վրա նորէն գրելով՝ գաս առ դաս ան երկու լեռնէն, ան օրհնութիները ու անէծքները կարդալ տուաւ. որ մովսէս երկրորդ օրինաց գրքին մէջը գրեց՝ ինչացոց ապրսպրեր էր, որ երբոր աւետեաց երկիրը մտնելու ըլլանէ՝ աս բանը ընեն։

Գլ. Գ.

Գաբաւոնացոց խաբէբայութիւնը, ու ինացոց հինգ թագաւորներուն կարգելելը։

Ինչացոց այսպիսի յաղթութիները ուաւալ գալը երբոր լսեցին անկողմերու քանանացոց ազգերը՝ սրտերնին սաստիկ վախ ինկաւ, ու մէյտեղ է կան խօսք դրին որ անոնց դէմ ելլեն։ ՚այց աստցմէ գաբաւոնացի ըսածները՝ աղէկ հասկընալով որ ուժով ինչացոց դէմ բան չեն կրնար տեսնել, մտածեցին որ խաբեբայով բարեկամութիւն ընեն հետերնին, ու անանկ երթնք խալըսին անոնց ձեռքէն։ Ասոր

սի հին պատրաստած Ամմօրդի լա-
թեր առին հագան վրանին, ու կոր-
տած մազած կօշիկներ ոտքերնին, ու
գինովի կարկատած տիկեր՝ ու քուրցեր
կըռնակներին զարկած՝ մէջը չորցած
որդնոտած հացի կտորվանք՝ իբր Ամմ-
բու պիտանաւորութե համար. ասանկ
եկան յեսուայ առջևը եւ՝ սկսին
ցուցունելով թէ՝ հեռաւոր աշխարքէ
գեսպան խրկըկըված եկերեն. ու ըսին
թէ մեր կառավարները լսելով հե-
ղոց մեծ անունը՝ մեզ խրկեցին որ
հետերնիդ ուխտ ու դաշինք ընեինք:
Յեսու ալ առ բանիս վրա ոչ չի հար-
ցուցած՝ հաւատաց ըսածներնուն, ու
խօսք տրվաւ որ հետերնին միշտ բա-
րեկամութի պահէ. հելացող իշխան-
ներնուալ երդումով դաշինքը հաս-
տատեցին: Երեք օրէն ետև երբոր
իմացաւ ժողովուրդը՝ որ առ գաբաւո-
նացիները հոն քովերնին մօտ քանա-
նացոց աղգերէն են եղեր՝ տրանջացին
իրենց իշխաններուն դէմ որ առանկ
խաբվեցան, ուստի օրդողելով ուզե-
ցին գաբաւոնացիները ջարդել բայց
իշխանները անոնք բռնեցին չի թո-
ղուցին, որ ոչ անուանքը վրա երդ-
ումնին դէմ չիգործեն, ու պատ-
ժըվին: Նոր Համար յեսու ետքը
կանչեց իրենք՝ ու առ խաբեբայուես
համար սաստիկ բարկանալով վրա-
նին,

նին, իրենց պարտք դրաւ՝ որ գերիւ-
սէս միշտ և հանապատ հետացող ապ-
դին ու ոյ խորանին փատ կոտրող՝ ու
ջուր կրող ըլլան։ անոնքաւ սիրով
ընդունեցան։

Ի. գոնիքեզէկ երուսաղէմայ Թիւրը
երբոր լսեց Թէ գաբաւոնացիները
իրենցմէ վատված գացին խարտիկա-
յոց տակը պիրենք ձգեցին, զարմա-
ցաւ. ու սիրտը աւելի վախ ինկաւ
հետացիներէն, ինչու որ՝ գաբաւոնա-
ցիները մէջերնին զօրաւորներէն էին
ու աստնկ բան լսին։ ուստի ուրիշ
չորս քանանացոց Թիւրնետալ կանչեց
իր հետը միաբանեց. անանկ հինգ
Թիւր մէկտեղ գաբաւոնացոց վրան
պատերազմ բացին։ Ի. գաբաւոնացի-
ներնաւ հետացոց դիմեցին, որ իրենց
տէր կենան ազատեն անոնց ձեռքէն։

Ի. նատենը յեսու՝ այ հրամանովը քա
զօրքեր հետը առած՝ գիլերանց ձամ
քա եկաւ, ու լուսնալուս ատենը յան-
կարծակի մէկէն գաբաւոն քաղքին
քովերը ասոնց վրա վազեց. ու չարա-
չար կոտրելով իրենք, երբոր աւ փախ-
չողներուն ետևէն ինկաւ՝ անժամա-
նակը ծածաւ վերէն ձգնեց հետացող,
որ խոշոր քարերուդես կարկուտ ան
Թիւնամիներուն վրան Թափեց. անանկ
որ՝ ասով մեռնողները սւելի եղան
քանԹէ Թրով զարդուածները։

Ի. յո

Ա. յսպիսի յաջողուբ ինչացող պատե-
րազմը ան օրը առաջ կերթար յեռա-
վախնալով որ չըլլա թե բոլոր Թշնա-
միները չի ջարդըված՝ գիշերը վրա
հասնի՝ ու ձեռքերնէն ազատին, այ
ինդրեց որ քիչմը արևը ու լուսընկան
տեղերնին կանչին։ Ան ալ՝ ինչպէս
կըսէ ածաշունչը, իր խնդիրքը կա-
տարեց, որ մէկ օրվան աաենի չափ
արևն ու լուսընկան ուր որ հասե-
րէին նէ՝ հրաշքով տեղերնին կանգ
առնել տրվաւ, որով ան մէկ ցորեկ-
վան օրը երկուք եղաւ. ինչվան ինչ-
ցիքը ան բոլոր Թշնամիները ջարդե-
ցին հատուցին, ու անոնց երկիրնե-
րը տիրապետելէն ետև՝ ելան գաղ-
գաղա իրենց բանակը դարձան։ Այց
աս պատերազմիս աաենը իմանալով
յեսու որ ան հինգ թագրները փախեր
մակեդա բսած տեղը մէկ այրի (ֆր
մաղարայիմը) մէջ մտեր պահվըեր են,
հրամայեց որ ան այրին բերանը քա-
րերով գոցեն՝ ինչվան որ պատերազ-
մը խաւլըսին։ Այսքը բանալ տրվաւ
ան հինգնալ հանեց պատկըցուց, ու
ինչցող զօրագլուխներուն բսաւ որ
ելլեն ոտքով անոնց վզերուն վրան կո-
խեն. ու անով սիրտ առնեն չվախ-
նան անոնցմէ, որ ան բոլոր ինչցող
Թշնամիներուն սասանկ պիտոր ընէ։
Այսքը ըսպանանել տրվաւ, ու ինչվան

իրիկուն մարմինն կախելէն ետև՝ վար առնէն նորէն այրին մէջը ձգե-ցին՝ խոշոր քարերով այրը գոցեցին։

Գլ. Գ.

Յեսու իջաւ աւետեաց երկիրը պրպտե-լէն ետև՝ ան իէլացոց կըճածնէ։ ու եփը կըմեռնի։

Ա Ս հինգ քանանացոց Թագաւորուն ջարդնոր եղաւ և երկիրնին իէլա-ցոց ձեռքը որ անցաւ. անգիէն հիւ-ահատյին կողմէն՝ յաբին ըսած սուրա Թագաւորը՝ որ ինքնաւ մեծերէն էր, չորս դին մարդ խրկեց մէկալ հնա-գոյած քանանացոց Թագաւորներուն՝ ամորհացոց, քետացոց, փերեզացոց, յերբուսացոց, խևացոց. ու ըսաւ-եց ոտք հանեց անոնքալ, որ ամմինը մէկէն անհամար զօրք Թափուն, անանկ իրենց երկրէն ջնջեն վերցնեն իէլա-ցիները։ Յորժոր այսպիսի մեծ պատ-րաստութիւն առնէք ժողվեցան եկան մեռան ըսած ջրին քովը, աւազիալա շատվոր, իրենց ձիերուվը ու պատե-րազմական կառքերով. ան յորդորեց սիրտ տրվաւ յեսու՝ որ ամենևին չէ-վախնա. հապա վաղը ըսաւ աս առէն ան ամմինը ձեր ձեռքը պիտի տամ, որ իրենք տակ առնեք իրենց ձիերուն ջղլերը ջարդէք ու կառքերը երէք։

Յեսուայ անանկ քաջութիւն ելաւ իր
զօրքովը՝ լեռան դիէն յանկարծակի
ասոնց վրայ հինգաւ, ու այլ ըսածինպէս
չարաչար կոտրեց իրենք. ետքը փախ-
չողներուն ետևէնալ հինգաւ անչափ
ջարդեց՝ որ մարդ չի խալըսեցաւ. ու
գնաց անոնց երկիրներնալ՝ իրենց
քաղքներովը առաւ։ Անանկ յաղթե-
լով ան ամէնէն դէմ կեցող թագաւոր-
ները ու աղգերը, հինգ վեց տարուան
մէջ բոլոր քանանացոց երկիրը տա-
կերնին առին խորտակելացիք ու տիրա-
պետեցին. անանկ որ՝ ան երկիրները
ալ բանի եկող թագաւորմը չի մնաց,
հապա մէկ քանի այլազգի տերուին-
ներ ու նախարարուիներ Թողուց ան-
հնազգացոց զբաստուհե ու զգուշուհե հա-
մար, որ պարապ կենալով չի Թուլա-
նան. ու պէտք եղած տեղը անոնց
ձեռքովը պատժէ խրատէ իրենք՝ որ
խելքնին գլուխնին ժողվեն։

Ինկէ ետև ան հրամայեց յեսուա որ
ան յորդանան գետէն աստին առած
երկիրները՝ մկալ կինուկէս ինէլացոց
ցեղերուն բաժնէ. որ երկու ցեղ ու
կէսը յորդանանէն անդին արդէն
մովսէսի տուները առերէին իրենց բա-
ժինը։ Յեսուայ եղիազար քհնյա-
պետին ու ինէլացոց ցեղապետներուն
հետ մէյտեղ եկած՝ մովսէսի սահմա-
նած կարգինպէս ամէնէն մէկ ցեղին
տեղ.

տեղվանքը զատ զատ որոշեցին ցրցուցին։ Ու զնատացող ցեղը, որովհետև ՅԱԾ ըսելրը որ մանաւոր տեղ չունէնան, անոր առին աս բոլոր հիւլացող ցեղերուն երկիրներուն մէջը ցրուվեցին՝ քառասունը ուրթը քիշ տրվին իրենց, ու անոնցմէ վեցը քաղաք ապաստանի ըրին, որ հոն ակամայ մարդ սպառնողը փախչերնէ՝ կրխալըսեր չէին բռներ, ինչպես որ ՅԱԾ ապրստպրերը մովսէսի։ Ա. սկի՛ զատ քաղէ բայալ, որ ան մովսէսի խրկած տասվերկու լրտեսներէն մէկն էր, իր բարի վկայուերը վարձ (ինչպես մովսէսի ձեռքով ՅԱԾ իրեն խոստացեր էր), մանաւոր տեղ տրվին։ Ե. յեսուա՝ յոյ հրամանովը իրեն զատ տեղ առաւ իր եփրեմի ցեղին երկրին լեռանմը վրա՝ Թամնասարա ըսած. անտեղը քաղաք չունէր՝ ու ալ ինչվան եաքը ինքնալ հոն կըբնակեր։ Ը. ս տեղերուն բաժանմունքներուն վրա՝ ան ատենը Թեպետ հիւլացող ցեղերուն մէջը չատ վէձեր եղան, բայց յեսու խաղաղեցուց իրենք՝ ու ամմինքը որչափ կարելի էր գոհ ըրաւ։ Թ. տքը երբոր ամմին մարդ ալ ակսան իրենց տեղվանքը չինել որ բնակին, վկայութիւն ըսրաննալ՝ տապանակովը ու իր ամմին քահանաներովը գաղտ-գաղտ վերուցին տէրով լսած քիշը տարին, որ եփրե-

մի ցեղին երկրին մէջը կըլլար ։ Ի-
անկեալ Թէպէտ եւս ինքեանք առին
տեղէ տեղ տարին , բայց իր հաս-
տատ տեղը հոն եղաւ՝ ինչպէս ասմ-
մանէլ մարգարէին ատենը ։

Ա. յսու կերպով յետու աս ամմէն ցե-
ղերը օրհնելով իրենց տեղը Հաստա-
տեցին եւս , մէկ բանմը հանդ ըսեցաւ՝
որ ինքեանց մէջը շատ չփոխուին ձգեց։
Ա՝ն երկու ցեղ ու կէսը ինչպէս ըսինք,
որ յորդանան գետէն անդին իրենց
բաժինը առին . երբոր ալ տեղերնին
գարձան՝ հոն յորդանան գետին քով
մէկ մեծ սեղանիպէս շինվածքմը շի-
նեցին ։ Ա՝ետկալ տասը ցեղը աստիճն
որ ասքանը խմացան՝ ծուռ միտք գա-
ցին վրանին , իբր Թէ իրենցմէ զատ-
ված՝ նոր հաւատք կուզեն հաստա-
տել . անոր համար մէյտեղ եկան խոր-
հուրդ ըրին որ անոնց վրա պատրազմ
ելլեն ։ Ա՝նայց նորին բանը աղեկմը
իմանալու համար՝ փենհէս քահա-
նան՝ ուրիշ խօսքի տեր մարդիքնե-
րու հետ մէյտեղ անոնց խրկեցին . որ
գնաց յանդիմանեց իրենք Թէ ատ-
պէս բան ընելով՝ կերևցունէք որ՝
դուք մէկալ ինքեանց ցեղերէն զատ-
ված՝ ձեզ պաշտուելիը Թողուցեր կուս-
պաշտուի կըսկըսիքկոր ընել . որով
բոլոր ազգին վրա ալ բարկութիւը կը-
շարժէք՝ որ նորին մեղ ամմէնուս պատ-

ժէ ,

ժէ , ինչպէս առեն առեն հանտըպե-
ցաւ : Ի՛նոնքաւ դարձան սկիզն տըվլին
թէ՝ քանւ լիցի որ մենք առ պատճա-
ռով չինած ըլլանք՝ որ զատ ած պաշ-
տենք՝ ու վրան զոհ մատուցանենք .
ինչպէս աս բանիս մեր ներ ածնալ
վկայ է. հապա ասոր համար չինեցինք
որ՝ մեր մէջը ու ձեր մէջը՝ որ մեր
եղբարն էք՝ միաբանութէ յիշատակ
մը ըլլա ասիկա՝ մեր ետևէ եկող տը-
ղաքներուն : Վենիհէսի սիրանալ առ
լսելով հանգչեցաւ՝ հաւնեցաւ անոնց
ըրածը , ու անոնկ եկոն հասկըցու-
ցին մէկալնոնց . ու անոնքաւ փառք
տըվլին ած՝ որ առ մեղքէս ազատ են
եղեր : Ի՛նոր համար յետուաւ ան սե-
ղանին ուսունը դրաւ՝ վկայութէի կամ
յիշատակ՝ որ ան ցեղերնաւ մէկալ-
նոնց հետ մէկ ած կըսպաշտեն :
Ի՛ս ամէն բաներէն ետև յետու եր-
քոր ալ ծերացաւ , քսըր հէլցոց մե-
ծերը քովը կանչեց . ու անոնց առջևը
դնելով ած ըրած անհամար բարե-
րարութիները , քարի խրատներով յոր-
դորեց իրենք , որ չըլլա թէ ան իրենց
քովը մնայած կռապաշտ աղգերուն
նայելով կամաց կամաց Թուրնան ած-
պաշտութիր Թողուն՝ անոնց կուռքե-
րուն ետևէն երթան . որ ան առենր
ածած վրանին բարկանալով՝ իրենք
երեսկ ձգէ , ուրնորէն երթան անոնց

տակը գերի ըլլան՝ ու չարչարվին հո-
գինին ելլել։ Այս ասոր վրա Հելացոց
քերնէն երդումով հաստատ խոսք ա-
ռաւ՝ որ յաւիտեանս յաւիտենից ի-
րենց ետր ետծը պաշտեն, անկեց ուրիշ
ալ ետծ չի ճանչնան. ու ասանիկ
յիշատակ՝ խորանին քովը մէկ մեծ
քարմը տրնկեց, որ սրտոց սրտին ասա
նորէն ալ հետ երթած ուխտուդաշին-
քը յիշեն։ Ինկէ ետքը բարի ծերուկ
Թէր Չարուր տասը տարիվան մեռաւ
յեսու նաւեան՝ իր Թամնաթսարա
ըսած քաղաքը, ու հոն իրեն քարէ
շինած գանակը հետը մէյտեղ դրած
անանկ Թաղվեցաւ։ Յեսուէյ է-
ռելէնալ շատ չանցաւ որ եղիազար
քհ՚ոյապետնալ մեռաւ, ու անոր
տեղը անցաւ փենհէս իրեն որդին։

ԿԻ։ Ն։

Յեսուէյ երթա Հելացոց որպիսութիւ՚ դրպա-
տրայ ապինդ։

Յեսուէյ մեռնելէն ետև՝ առջի
տարինները քանի որ անհին ծե-
րերէն մնացած կային՝ Հելացիք ետծ
պաշտուիը չի Թողուցին. բայց ե-
թոր անոնքալ մեռան հատան՝ կամաց
կամաց ժղէէրը իրենց քովը մնացած
այլազգիներուն հետ բարեկամութի
ընելով հետերնին խառնըվեցան, ու

ա

անոնցպէս ակաան կռապաշտուի ը-
նել։ Ա՛ծալ ան ծիկները հրեշտակ-
մը խրկեց, որ եկաւ մեղքերնին ե-
րեսնին տրվաւ խրատեց իրենք. սը
թէ չի դառնանանք ըսաւ՝ ամբ պա-
տիժնին կուտա։ Ինչպիսի ասա ըսե-
լով անատենը գղջումի յուզուցին լա-
յին։ ու այսու ամիւ իրենց քունած
չար ձամբէն որ ետ չդիտեցան, ամծալ
վրանին քարկանալով շատ անգամ
թողուց որ երթան գերի ըլլան ան
այլազգիներուն, որ անոնց տակը
տանջվելով խելքնին վրանին գա։
Ինանկ երբոր կըզգաստանային
նորէն այ կըդիմէին, ամծալ իրենց ո-
ղջմիտլով մէյմէկ ուժով մարդ կը-
հաներ մէջերնին, որ ան թշնամինե-
րուն ձեռքէն խալսեն, ու պէտք ե-
ղած առենը իրենք կառավարեն. որ
առնք դատաւոր կըսվէին։

Այսց առիւծ առաջ երբոր այլազգի
ներուն ձեռքէն չկրնալով ինկայի-
քը ձգի հնկան՝ ու առաջնորդմը խընդ-
րեցին, ամծ յուդայի ցեղը ցուցուց,
որ անալ շմատնվի ցեղը հետը առած
փերեզացիներուն դէմը ելան, ու
տասը հազար հոգի ջարդելով ա-
նոնց թագաւորը ադոնիբեզեկ ըսած
քունեցին, ու ձեռվըներուն ոտվընե-
րուն ծարերը կտրեցին։ Ինչնալ ան
առենը դարձաւ ըսաւ թէ՝ ինչ ըսա-

Ծիս պատիժը աստուածմէ ղըտա, որ եսալ եօթանասուն թիւերներ որ բռնեցի, անոնց ձեռվընտրուն ու ատվընտրուն ծարերը կտրած՝ սեղանիս ներքևը կրդնեի՝ որ չանպէս վար ինկած վիշտքներըս թերնով ասնեն ու տեն։ Ինձայիք ասանկ քիչմը քաջուներ ընելէն ետև՝ նորէն ծածպաշտուԹիւ Թուլցան, ու կուապաշտներուն հետ խառնըվեցան, մէջերնին աղջիկ արվին առին, ու անոնց թահաղ ըսած կուռքնալ պաշտեցին։ անոր համար ծած սրդողեցաւ վրանին, ու քուսարսաԹեմ ասորոց Թիւերին ձեռքը տրվաւ իրենք, որ ուԹը տարի անոր տակը չարաչար ծառայելէն ետև՝ խելվընին վրանին եկաւ ու նորէն ոյժ դիմեցին։ Ինձալ անատենը իրենց առաջնորդ տրվաւ գողԹոնիել քաղեբայ պզտի եղբարը, (կիմ ինչպէս կըսեն՝ եղբօրը որդին) որ քաջուԹիւ ելաւ յաղԹեց անոնք, ու ինձայիքը աղատեց անոր ձեռքէն. որ քառասուն տարի ապատ ինքնագլուխ մնացին։ ԳողԹոնիել մեռնելէն ետև նորէն ինձայիքը սկսան մեղանչել ծած Թողուլ. ուստի ծած իրենք նորէն մատնեց եգղոմ լուած մովաբացոց Թագաւորին ձեռքը. որ վրանին ելաւ տիրապետեց, ու տասնըուԹը տարի տակը առած կըչարչարեր իրենք.

ինչվան որ ալ չիդիմացան ՚այ ինկան՝
որ իրենք անոր ձեռքէն խալըսէ։ Ու
ժամանակը ՚ածալ իրենց ողորմելու՝
աւովդ ըսած մկկը բենիամենի ցե-
ղէն իրենց առաջնորդ ցուցուց, որ ա-
նանկ քաջ մարդիկներ որ՝ երկու
ձեռքնալ հաւասար կըբանեցուներ։
Պէտք եղաւ որ աս աւովդը ինչացող
ընծան կիմտուըքը՝ եգղոմ Թագաւո-
րին տանի. անատենը ինքնալ մկ
Թիւմը երկան երկայրի (՚ի երկու
բերնէ) դանակին՝ աջ մէջքը վերար-
կուին ներքևէն առաւ սպահեց, ու
անանկ ելաւ եգղոմի քովը եկաւ. ու
ընծաները տալէն ետքը՝ իր հետ
մարդ իքը քովէն դուրս ՚ածմբեց, ու
եգղոմի ըսաւ որ՝ քեզի հետ գաղ-
տուկ խօսքմը ունիմ։ եգղոմնալ քո-
վի մարդիքը դուրս հանել տըվաւ՝ որ
մնիկ ընէ։ Ու երբոր երկուքը միայ-
ուր մնացին, աւովդ նորէն ըսաւ ի-
րեն՝ Թագաւոր ես ՚այ կողմանէ եկած
քեզի բանմը պիտի ըւրուցեմ։ եգ-
ղոմնալ՝ որ խիստ գէր մարդ մըներ,
նատած տեղէն ելաւ քովնոր մօտեցաւ՝
անատենը աւովդ շուտմը ձախ ձեռ-
քովը իր աջ մէջքէն դանակը քաշեց
ու եգղոմի կուշտը անանկ ուժովմը
խոթեց որ՝ դանակին կոթնալ ձեռ-
քէն սըկըզեցաւ։ Հետը ներս մնաւ,
ու գիրուցը վրան եկաւ քաշեց՝ որ

ալ չկրցաւ դանակը դուրս հանել. ու անանկ արտորնօք մարդ չիտեսած դուրս ելաւ դուռը վրայէն գոցեց, պատուհանէն դուրս ցաթկեց փախաւ գնաց։ Վաճառորին ծառանելը անդին դուրսը կեցած, կարծելով թէ ինքը ներսը հարկի համար կուշանայ կոր՝ իեղմը բսպասելէն ետև, բանվոր բերին՝ դուռը բացին տեսան որ եգդոմը մեռած գետինը փքուվեր էր։ Երբոր իրենք սա բանիս վրա չփոթած իրար անցերէին, աւոմդ անսառենը գնաց շուտով ինէլացիքը ժողվեց՝ ու սոնց վրա եկաւ տասը հազար հոգի մէկ օրվան մէջը ջարդեց, ու անանկ ինէլացիները մինվաքացց գերուեն խալըսեց. որ ուրիշ ոնց տարիի չաի աղատ մնացին. ու ինչվան մեռաւնէ՝ աւոմդ անոնց դատաւորուի կնեը։ Ետևէն մէկ քանի մարդ եկաւ սամեդար ըսած օրդի անաթա, որ աս ալ շատ օգնուի ըրաւ ինէլացոց, անանկ որ՝ մէկ հեղմը գետին հերկելու հարորովը (ցի տապանով) վեց հարուր այլազգի մեռուց, ու անոնց անասուններէն՝ կով, ոչխար, հորթ, շատ բան կողոպտեց աստին առաւ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Պետրոսի, Բարթողոմէոսի, ու յոհանէսի պատմութիւնը։

Ամենգարի մեռնելէն ետև՝ հինլոյիք նորէն Համբանին փոխելով ած որ բարկացուցին, իրենք մատնեց յաբին ըսած քանանացոց թագաւորին ձեռքը, որ քսան տարի տակը առած չալչարեց։ Ան ատենները իսրայէլացոց մէջը մէկ բարեպաշտ մարգարէ կնիկմը կար դեբորա անունով եփրեմի երկիրը նստած, որ հինլոյիք մէջերնին վէճմը ունենայինն՝ անոր կերթային ան կըտեսնար իրենց դատաստանը։ Սիսկա քովը կանչեց բարակ ըսած մէկ մարդմը նեփթաղիմի ցեղէն, ու իրեն ըսաւ թէ՝ ած քեզի կըհրամայէ որ թափոր լեռը երթաս, ու նեփթաղիմի՝ զաբուղոնի ցեղերէն տասը հազար հոգի ժողվես առնես երթաս կիսոնի հեղեղատը (այ չայը), սիսարա ըսած յաբինի թագաւորին զօրապետին դէմ. որ հոն անոր բոլոր զօրքը քու ձեռքդ մատնեմ։ Բարակ վախցաւ սիրտ չըրաւ ինքը միևնաւոր աս բանըս ասմնելու, ու դարձուց դեբորայի՝ ըսաւ, թէ որ դուն նա հետս կուգաս՝ կերթամ, որ ինծի ատենովը իմացունես թէ

ՈՅԾ ԵՐԲ ԲԱՆԸՆ ԿԸՅԱՅՈՂԵ . ՉԷ ՆԷ՝ ՉԷՄԵՐԹԱԲ ։ Ի ԵՌԵՔՈՐԱՅԱԼ ԱՂՆԻՆ ՏԸՐՎԱՒ ԹԷ ԿՈՒԳԱՄ, ԲԱՅՑ ԳԻՏՆԱՒ ՈՐ ԱՆԱՏԵՆԸՐ ՅԱՂԹԱՒՈՒԻՐ ՔՈՒԿԸԴ ՉԸԼԱԲ ։ ՈՒ ԱՆԱՆԿ ՄՂՅՈՒԵՂ ԵՂԱՒ ՏԱՍԸ ՀԱՂԱՐ ՄԱՐԴ ԺՈՂՎԵՂԻՆ ԹԱՒՓՈՐ ԼԵՌԸ ԳԱՑԻՆ ։ Ի ՆՐԱ ԵՐԲՈՂ ԻՄԱՑԱՒ ԱՂՍԱՐԱՒ ԶՕՐԱՒԱՀԱՐ՝ ԲՈԼՈՐ ԻՒՐ ՂՕՐՔԵՐԸՔ ԱՌԱՒ՝ ԻՆՉՀԱՐՈՒՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԵՐԿԸԹԹԷ ԿԱՒՔԵՐՈՎ ԵԿԱՒ ԿԻՍՈՒԻ ՀԵՂԵՂԱՏԸՐ , ՊԱՏՐԱՍՏԸՎԱԾ ԿԵՑԱՒ ԻՆՁԱՑՈՑ ԴԷՄ ։ Ի ՆՐԲՈՐ ԱՏԵՆԸՐ ԵԿԱՒ ՈՒ ԴԷ ԲՈՐՅԻ ԸՍԱԾ ԻՆՊԷՍ ԲԱՐԱԿԸ ԹԱՒՓՈՐ ԼԵՒՆԷՆ ԻՆՁԱՒ՝ ՈՐ ԹԻՆԱՄԻՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՍԿԱՒ՝ ԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՅՈՅ ԱՆԱՆԿ ՎԱԽՄԸ ՃԳԵՑ ԱՂԱՐԱՅԻ ՍԻՐՏԸ , ՈՒ ՀԻՈԹՎԱԾ ՄԿ ԻՐԱՐ ԱՆՑՈՒՄՆԸ ԹԻՆԱՄԻՆԵՐՈՒՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋԸ՝ ՈՐ ՓԱԽՉՈՂ ՓԱԽՉՈՂԻ ԵՂԱՆ , ՈՒ ԲԱՐԱԿԸ ԻՒՐ ՂՕՐՔՈՎԸ ՀԱՒԱՔՆԻՆ ԻՆԿԱԾ ԱՄՄԻՆՔԸ ՔԱՐԴԵՑ ԱՐՔԵՑ ։ ԱՒՍԱՐԱՆԱՂ ԱՆ ԽՈՒՀՈՒԹԵ ՄԷՋԸ ՀՈՒՏՈՎ ՓԱԽՉԻԼ ՈՒԶԵԼՈՎ ԻՒՐ ԿԱՒՔԷՆ ԴԱՐՁԱ ՅԱԹԱԿԵՑ , ՈՒ ՈՏՔՈՎ ՎԱՂԵՑ ԴԷՍ'Ի ԿԻՆԵՑՈՑ ԿՈՂՄԸ ԳՆԱՑ ։ (Ի ՆՐ ԿԻՆԵՑԻ ԸՍԱԾԸ ՊՂԱՏԻԿ ԱԶԳՄՆԻՆ ՈՐ ԵԿԵԸ ՎՐԱՆՈՎ ԱՆ ՏԵՂ ՎԱՆՔԸ ԿԸՔՆՆԱԿԵՒՆ . ՈՒ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸՍԷՆ՝ ՄՒԼԽԷՍԻ ԿՆԿԱՆԸ ԴԻՒՆ ԻՆՁԱՑՈՑ ՔՆԱՄԻ ԸՆԴՈՒՄ ՀԵՏԵՐՆԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ . ԲԱՅՑ ԱՅԼԱԶԳԻՆԵՐԱՆՆ ՀԵՏԱՒ ԱՒԵՐՎԱԾ

ԷՆ

էլին։) Ի՞նչ առեներ յայէլ ըսած քա-
բերի կինեցիին հիւիկը իրեն դէմը
հանդրպեցաւ, ու մեծարելով կան-
չեց իր վրանը տարաւ սիսարան՝ որ
հանգչի, ու անանկ յոգնած տաքցած
խմելու ջուր որ ուզէր, յայէլը ջրին
տեղը կաթ տրվաւ որ զէն չընէ, ու
ներսը անոր ուզածին պէս գաղտուկ
տեղը պառկըցուց՝ վրան ծածկեց որ
մարդ գալու ըլլանի։ Սիսարա թէ հոն
փախեր է։ Երեսանց յայէլը ասանկ
բարեկամութիւն ըրցուց սիսարայի, բայց
իր սիրտը ինչացող հետ մէկ ըլլալով,
երբոր նորէն քովը դարձաւ տեսաւ
որ ալ պառկած խորունկ քունն եղեր
է, անատեղը վրանին ցիրը (չատր-
ուին խազը խոր) առաւ՝ անով գետինը
գամեց սիսարայի գլուխը, ու անանկ
մեռցուց ինքը։ Ետքը երբոր բարա-
կը վրա հասաւ՝ որ սիսարայի ետևէ
ինկէը կըփնտռէր, յայէլ առջևը ե-
լաւ ու ըսաւ՝ եկո՛ր որ քու փնտռած
մարդ ըզդ տեսնես. ու սնալ ներսը կը-
նայ տեսաւ սիսարան անանկ ինկած
մեռած։ Ի՞նչ կերպովըս ալ ինչացիքը
խաբեսթեցքանանայոց յաբինի Թագա-
ւորին ձեռքէն. որ անկէ ետքը քա-
սուն տարի ազատ հանգիստ մնացին։
Պ՚երթայաք բարակա հետ՝ այսպիսի
հրաշալի յաղթութեան վրա փառք տալով
ալ՝ չնորհկալութեան զոհասանքըմը ըրին։

Պ՚ի։

Գլուխ Լ.

Գեդէոն զքրապեա կընդրկվի՝ ու Եհեսպէ-
ները մատիսացոց չեռքէն կազատէ։

Ինչացիք կամաց կամաց նորէն ՚ած
բարկացաւնեըլով ու ՚այ երեսէն ին-
նալով անտէր անտէրունչ՝ մադիամա-
ցոց ու ամալեկացոց չեռքէն անանկ
բան քաշեցին, որ ալ մներնին տե-
ղերնին ձգեր՝ սատիս անդին ցիր ու
ցան եղած՝ լեռները այրերուն մէջ
անպաւարի տեղվանք դլուխնին քա-
շեր հան կրկենային։ Սանկ եօթը
տարի որ չարչարվեցան, ու ալ ՚ած
բերնին հատած դարձան ՚այ որ ին-
կան, ՚ած ողորմեցաւ վրանէն, աւա՜ջ
մարգսրեմը խրկեց իրենց՝ որ ըսած
մեղքերնին երեսնին տըվաւ՝ խրա-
տեց իրենք։ Սոքը հրեշտակմը խըր-
կեց գեդէոն ըսած մարդումը, որ
յովասի որդին էր մնասեի ցեղէն,
երբոր ասիկա մադիամացոց չեռքէն
փախած՝ իր հօրը կալը (այ հարմանը)
կաշխատեր ցորէն կըծեծէր. ու հր-
եշտակը եկաւ իրեն ըսաց թէ՝ ՚ած
քեզ ընտրերկ որ երթաս հեղացոց
ժողովուրդը իրենց թշնամիներուն
չեռքէն խալըսես։ Գեդէոն ան բա-
նիս վրա զարմանալով ետ քաշվեցաւ,
ըսաւ թէ՝ ես ՚ի՞վ եմ, մէկ հասարակ
մարդ

մարդը, որ իսրայէլացիքը ազատեմ։ Երեշտակնալ պէտն տրված ըլլ՝ ամէն հետըդ որ ըլլա՝ բոլոր մադիամացի-նները մէկ մարդու մըտիկ կըջարդես։ Գեդէոնալ ասոր ձկմարտուելը համար՝ որ ինքը աստուածմէ խրկած է, իրմէ մէկ նշանմը ուզեց, ու աղաչեց հրեշտակին որ հոն կենա՝ մինչեւ ինքը երթա իրեն համար սեղան պատրաստէ բերէ. ու դնաց գեդէոն շուտմը մէկ ուլմը խաշեց՝ ու բաղարջ հաց շինեց, առաւ ա-մանք հրեշտակին որ բերաւ, հրեշ-տակը ըսաւ որ առջևը քարին վրա դընէ ան բաները, ու ինքը ձեռքի գաւազանովը ան մսին ու բաղարջին դըպաճինպէս՝ կրակմը ելաւ ան քա-րէն երեց լափեց կերակուրները. ու ինքը հրեշտակնալ անհետացաւ եղաւ ան տեղէն։ Գեդէոն ասա բանս որ տեսաւ՝ ահ եցաւ, ու ալ հաւատաց որ հրեշտակ ամէ է եղեր. և ան տեղը ամէ մէկ սեղանմը շինեց։ Ան գիշերը ամէ իրեն հրամայեց որ՝ երթա բահաղ կուռքին սեղանը քակէ կործանէ, անոր քովը եղած կռապաշտական ծառերը կտրէ. և ան կտրած փա-ռերովը իր հօրը երկու եզը առնէ՝ մէկը ողջակէզ ընէ անոնց շինած սե-ղանին վրա։ Գեդէոնալ ցորեկը վախ ցաւ ասա բանը ընելու. ուստի մէկ

գիշերմը գաղտուկ ելաւ տասը հոգի իր հօրը ծառաներէն հետը առաւ՝ գնայ անանկ ան ալ հրամայածը կատարեց։ Առաւօտուանց երբոր ելան աս բանները տեսան քաղքին մարդիքը՝ ու փնտռեցին իմացան որ դեդէոն բերեր է, սրդողելով անոր հօրը վրան եկան, ու իրմէ կուզէին որ տըղան հանէ ձեռնընին տա որ սպաննեն։ Յարնալ առով խալըսեց գեդէոնը, որ անոնց քաւ Թէ՝ ձեր ինչ վրանիդ պէտք է, բահաղը Թէ որ ան է՝ Թող ինքը իր սեղանը կործանողնէրըն վրէժը առնէ (կիմ հախէն գա), մեռցունէ։ Եւ աս պատճառովը հարը գեդէոնի անունը յերոբոաղ՝ դըրաւ, իբրԹէ բահաղ կուռքը յաղԹեց։

Սակէ ետքը երբոր իմացաւ դեդէոն որ մադիամացիքը ու ամաղէկացիք մէյտեղ նորէն իրեարց վրա կուգան կոր, ինքը աստուածմէ ուժ առաւ՝ կանչեց ժողվեց իրեարցիները՝ ասերի, զաբուղոնի ու նեփթաղէմի ցեղերէն որ անոնց դէմ ելլէ։ Նայց նորէն պիտնալու համար Թէ իրաւ ան ինքը իրեարցոց առաջնորդ ընտրեր է՝ որ մադիամացոց ձեռքէն իրենք խալըսէ, ալ աս նշանըս ուղեց, որ մէկ գզաԹմը (չիթ փէօստէքիմը) գիշերը դուրս տեղ փռած Թողու, ու բոլոր գե-

գետինը չոր ցամաք մնա, ու ան պը
զանթին վրա միան անձրև գա։ Ա՛ծած
գեդէոնին խնդիրքը կատարեց, որ
երբոր առտվանց ելաւ ան գզանթը
քամեցնէ՝ վազած ջուրը կոնքըմը (չր
լէկենմը) լեցուց։ Ա՛ս հերիք չէ, ե
տևէն մէյմալ ՚ոյ խնդրեց որ՝ ասոր
ներհակը՝ ան գզանթը չոր մնա, ու
քոլոր գետինը թրջըվի։ Ա՛յրբոր աս
երկու հրաշքըս տեսաւ գեդէոն, և
անոր վրա աւելի սիրտ առած քոլոր
զօրքը հետը առաւ որ ալ թշնամինե
րուն դէմ երթա, անատենը ա՛ծ գա՛յ
ձաւ գեդէոնի ըսաւ որ՝ ատ զօրքդդ
շատ են, ես ատչափովդդ մադիամա
ցիքը ձեր ձեռքը չեմ՚ լատար, որ չե՛ր
լեն ՚ինքզիքը ըսեն թէ՝ մենք մեր
ուժովը անունք յաղթեցինք։ Հապա
իրենց ըսէ որ մէջերնին վախկոտնե
րը ետ դառնան։ ու աս խօսքիս վրա
քսանվերկու հազար հոգի ելան ետ
դարձան, որ միան տասը հազար մնա
ցին։ Ա՛տքը աստ՚ոյ համարալ ա՛ծած ը
սաւ թէ շատ են, ու գեդէոնի հրա
մայեց որ անոնք առնէ մէկ ջրիմը
քով տանի, որ ծարվելուին։ ու իր
մեընկին՝ նայի անոնցմէ որը ջուրը ա
իր առած մէջէն շանպէս լափէնէ,
անոնք մէկ դի կայնեցունէ, ու ո՛վ
որ ծնկան վրա ինկած իրմէն՝ անա
մէկալ դէն զատէ։ Ա՛նանկ որ ըրաւ
միան

միան իրեք Հարուր Հոգի եղան որ շան-
պէս լափելով խըմեցին. ու քոլոր մէ-
կալներըը ծնկան վրա ինկած ջուրերը
նին խըմեցին: անատենը ՝ած ըսաւ
գեդէոնի Թէ՝ ա՛ռ իրեք Հարուրովը
Հելայիք պիտի մադիամացոց ձեռքէն
ազատեմ. մէկալ քոլոր մնացածը ի-
րենց տունը Համբէ ու երթան: Հոքը
՝ած իրեն նորէն սիրտ տալու Համար՝
Հրամայեց որ ինքը մինաւոր իր փա-
րա ըսած մանչը Հետը առած՝ գիշե-
լանց գաղտուկ թշնամիներուն բա-
նակը երթա, որ լսէ Թէ անոնք մի-
ջերնին ինչ կըզրուցեն: գեդէոն
ան ըսածինպէս գնաց՝ ու մտիկ ըրաւ
որ վհնէորին մէկը մէկալին կըպատ-
մէր Թէ՝ երազ մը տեսա որ՝ մէկ գա-
րիւ չհնած նկանակմը (այ սոմունմը)
անդիէն կլսորվէլով եկաւ գէպ՝ի
մեզ, ու զարկաւ կործանեց քոլոր
մադիամացոց բանակը: մէկալնա-
նոր ըսաւ Թէ՝ ատ գեդէոնի յովասի
տղին Թուրը պիտոր ըլլա, կերևա
որ ՝ած մեզ անոր ձեռքը տըվեր է:
Ա՛ս որ լսեց գեդէոն՝ այ չնորհակալ
ըլլալով շուտմը իր բանակը դար-
ձաւ, ու ըսաւ՝ ա՛ լ ելէք երթանք,
՝ած մադիամացիները մեր ձեռքը տը-
վաւ. ու ան իրեք Հարուր Հոգին իրեք
դաս բաժնելով անոնց զինքի տեղ
ամմէնուն մէկ մէկ ձեռվընին եղջու-

րէ

ըէ փող (այ պուխտազէ շինած զուռնա-
մը՝) ու մէկալ ձեռվընին մէյմէկ վա-
ռած Հրաւ՝ առփորի (այ տէստիի)մէջ
դրած որ չերևա . ու իրենց ապրասը-
ըեց որ ինքը ինչ որ ընէ՝ ամէնք-
նալ անանկ ընեն : Ասաի կէս գիշեր-
վան մօտ ելան աստնք յանկարծակի
Թշնամիներուն բանակը գացին , ու
ըսածին պես մէկէն փողերնին չալե-
լով սափորնին կոտրտեցին Հրադնե-
րը դուրս երևցան , ու ամէնը մէկ
բերան սկսան կանչվըռտել Ուռ գն
Ե գէդէոն : Այ բանովըս ասծ մադ իս-
մացոց բանակին մէջը մէկ սոսկում
մը ձգեց , որ ան տղը իրար անյնե-
լով՝ան մէնթ գիշեր ատեն մէկը մէկ
կալը իրենց Թշնամիներէն կարծելով
անկնա առջևնին եկածը կըջըդէին,
անանկ որ՝ Հարուր քսան Հազար հո-
գի իրենցմէ Հոն կոտրըվեցան : Ու
տասնը Հինգ Հազարաչ որ աստիա ան-
դին սկսան փախչիլ , անոնց Համար
ալ մարդ խրկեց գեդէոն մէկալ իս-
րայէլացոց , որ երևան դէմերնին առնն
ու անոնքալ ջարդեցին . ու իրենց եր-
կու իշխաններուն ալ մէկը զորեբ ու
մէկալը զէբ ըսած՝ գլուխնին կտրե-
ցին գեդէոնի բերին : Իսրը գեդէո-
նալ ուրիշ երկու իշխաններ բռնեց՝
զէբեէ ու սալմանա ըսած , ասոնք-
ալ ինքը իր ձեռքովը սրրթեց :

Գեդէոն երբոր առջեւնին ըրաւ լը-
մընցաւ, անառատենը հետեւեալը իրեն է-
կան ըսին թէ՝ ասկէ ետեւ քեզի կը-
վայլէ որ դուն ու ետեւէդ քու տղաքդ
մեզի առաջնորդ իշխան ըլլաս՝ որ մե-
մադիամացւոց ձեռքէն ազատեցիր։
Նաեւ քաւ լիցի քեզ՝ ձեր իշխանը
ես չեմ. ես միայն ըսաւ՝ աս մէկ բանըս
ձեղմէ կը խնդրեմ, որ թշնամիներուն
կողոպուտներէն մարդ գլուխ հանեք
ինծի մէյմէկ օղ տաք։ (պատճառն որ ան
կտորըվաճներուն մէջը շատ իսմայէ-
լացիներ կային, որ ոսկիէ օղ կը դը-
նեին։) Նոքա ալ սիրով հանեցին տը-
վին։ որ ատանկ ընելով՝ բոլորը մէյ-
մէկ գեդէոն շատ բան ձեռք ձգեց,
ան մադիամացւոց իշխաններուն ոս-
կիէ զարդարանքներէն եւ շատ։ Նա-
քը ինքնալ առաւ անոնց աւելորդա-
պաշտական բաներ շինեց իր եփրա
ըսած քաղաքը. որ ան ետքը մեղաց
պատճառ եղաւ իրեն՝ ու իր զաւկներուն
ու բոլոր մեկալ Իսրայէլացւոց։ Մոկ-
պետ ինքը իր ձեռպաշտուհի ձեռքէ
չէր ծողուց, ու հետը Իսրայէլացի այ
ծառայելով՝ քառասուն տարի՝ քանի որ
գեդէոն ողջ էր նէ՝ աղատ մընացին
մադիամացւոց, և ուրիշ այլազգինե-
րուն ձեռքէն։

ԳԼ. Ը.

Ա. Բիմելեխայ Բռնակալութիւն։

Ա՚նկէ ետև հինգացիք ամ Թողուցին՝ ու սկսան բահաղ բերիլ ըսած՝ սիկիմացոց կուռքը պաշտել. ու մեծ ամբարտաւան ցուցուցին դեդէոնի որ իրենց անչափ բարիք եր ըրեր։ որ ասանկ եղաւ։ Դեդէոն որ մռուաւ՝ իրեն առած կնիկներէն եօթանասուն զաւակ Թողուցեր եր. ու ասոնցմէ զատ մէկ ուրիշմալ աբիմելեք ըսած՝ որ մէկ սիկիմացի կնիկէմէ եղեր եր։ Ա՚սիկա անատունը իրեն մօրը դիէն ազգականներուն ձեռքովը սիկիմացոց սիրտը իրեն քաշեց՝ որ անոնք բոլոր մէկալ եօթանասունն ալ Թողուն, ու ինքը Հօրը տեղը հինգացոց վրա իշխան դնեն. և ասիր իշխանութիւնը ապահովի ընելու համար՝ մէկէն առջի բերանը սիկիմացիներէն առած ըսարկովը սրիկա (որ Հովարտա ու եարամաղ) մարդիք վրան ժողվեց՝ ու շուտմը գնաց անիր եօթանասուն եղբարները բռնեց՝ վաթսունըվինը մէկ քարիմը վրա մորթեց. որ մէջերնին պինտ պզտիկը միան՝ յովաթամ ըսած՝ փախաւ պահվեցաւ մռունէլին խալըսեցաւ։ Ա՚տքը երբոր սիկիմացիները ուրիշ հինգացոց հետ մէյտեղ

եկած՝ աբիմելեքայ Թագաւոր դնե-
լուն Հանդէսը որ կընէին. ան առե-
նը գնաց յովաթամ առնց դիմացը
գալիկին ըսած լեռանը վրա, ու չէ-
ուրվանց կանչէ լով ըսաւ իրենց. մինչ
ըրեք սիկիմացիք՝ ինչ որ պիտի ձեզի
ըսեմ, Ա՛ստուերը ուղեցին որ իրենց
մեկ Թագրմը դնեն, ու գացին ձիթե-
նիին (յ՛ ձիթենի ծառին) ըսին Թէ՝
մեզի Թագւոր եղիր, անալ իրենց պէն
տըվաւ Թէ՝ ես ինծոր Թողում իմ
պարարտ եղըս, որ անով Աստ ու մարդ-
կը իս կրվեծարեն, ու գամ՝ ձեզի
պէս ծառերուն իշխան ըլլամ, եւթը
գացին Թզենիին (յ՛ ինձիրի ծառին)
ինկան՝ որ ան գա իրենց վրա Թագրէ.
ան ալ ըսաւ Թէ ինչպէս Թողում
իմ անուշ պտուղըս, ու երթամ փա-
տերուն իշխան ըլլամ։ Նան ալ որ չե-
ղաւ՝ գացին որթին (յ՛ ասմայիին).
որթնալ պէն տըվաւ Թէ՝ ես ինծոր
կըլլա որ իմ գինիս Թողում որ Աստ ու
մարդիքներուն ուրախութիւն է, ու
գամ ձեզի պէս փատերուն իշխան ըլ-
լամ։ Նա ալ որ չէ ըսաւ. ան ատեն
եղան դըժնիկին (յ՛ գարա չալըին) ը-
սին՝ Թէ դուն եկո մեր վրա Թագաւո-
րէ, դըժնիկինալ ուրախացաւ՝ ու ը-
սաց իրենց՝ Թէ որ իրաւ իս ձեր վրա
Թագր կըդնեքքան՝ եկէք իմ շուքիս տա-
կը պատսպարվեցէք, չէնէ՝ դըժնիկէն
կը-

կրակ կելլէ ու ձեզիպէս եղևնափայտ-
ները (այ չամի ծառերը) կերէ կուտէ ։
Ա՛ս առակիս հետևէն ըսաւ յովաթամ։
Նայեցէք,ատ արդարու՞մ էր մի՝ որ գե-
դէոնի ձեր բարերարին սատանկ հայ-
տուսյումըրիք, որ անոր եօթանասուն
զաւակը մէկէն ջարդել ուզեցիք , ու
աբիմելեքը անոր ազախինին որդին՝
ձեզի թիր դրիք . եթէ աս բանըս շի-
տակ է նէ՝ բարով կըվայլէք մէկ ըզ-
մէկ . հապա թէ չէ՝ պիտի կրակ ելլէ
ան աբիմելեքէն որ ձեզ երէ ուլափէ .
կա՛մ թէ՝ ձեզմէ ելած կրակը անիկա՛
կուտէ ։ Յովաթամ ասանկ ըսե՛լով՝
ելաւ փախաւ գնաց՝ երեսը ծածկեց ։
Ա՛յց իր լսածը Հրէշմարիտ ելաւ . որ
աբիմելեքը իրեք տարիի չափ անկար-
գութ՛ իշխացաւ տիրապետելէն ետքը ,
ալ չկրնցան սիկիմացիները անոր
բռնակալութ՛եը , ուստի մէկ գաղտ
լսած իշխանութ՛իը հետ մէկ եղած իր-
մէ գլուխ քաշեցին , ու հետևէ կին որ
գինքը բռնեն մեռցունեն ։ Ա՛բիմե-
լեքալ իր զօրքովը սիկիմացոց վրան
գնաց , ու ջարդելով իրենք՝ քերդին
կրակ տրվաւ հազար հոգւի չափալ
հոն երեց ։ Ա՛նկէց ելաւ թեբեսս ը-
սած քաղքին վրա գնաց, որ առնքալ
իրմէ գլուխ քաշերեին . ան քաղքին
մէջ տեղը մէկ ամուր բերդմը կար ,
քաղքին մեծամեծները իսկ՛մը անոր

մէջը

մէջը մուտն պահվեցան : Այրբոր սրբիմելէք ասոր տակը գնաց մօտեցաւ որ բերդին դռանը կրակ տա , ան աստեղը վերէն մէկ կնիկմը երկանի (ջրտկլիրմէնի) քարի կտորմը ձգեց վրան որ եկաւ աքիմելէքա գլխուն գտաւ թը ջարդուբուրդ ըրաւ . անոնչ չուտմը կանչեց իր կապարճակիրը (ջրսիլիհտարը) ու ըսաւ որ հանի թուրը ինքը ըսպանի , որ չըսվի թէ մէկ կնիկմը մեռուցեր ինքը . ու անանկ անտեղը չարաչար մեռաւ աբիմելէք, աստուծմէ առնելով իր անողորմուէն և չարութե պատիժը սիկիմացող հետ , ինչպէս որ առակով իրենք անիծեր էր յովաթամ :

Գլ : Ժ .

Յեփթայէի պատմութիւն :

Աբիմելէքայ ետև ի՛նչ լացող գատաւոր եղաւ Թովղոս մէկմը իսաքարի ցեղէն , որ քսանվիրեք տարի նըստաւ . անոր ետևէն յայիր գաղտայացին , որ եռասունվերկու որդի ունի՛ր , ու ասոնք եռասունվերկու աւանակ հեծած անանկ կ՚երթային . ու ամէնն մէկը մէյմէկ քաղաք ունէին , որ՝ ուստնք յայիրա ըսվեցան : Յայիր քսանվերկու տարի դատաւորութիւն ընէ՛լէն ետքն որ մեռաւ , ի՛նչ լացիք նորէն

ըլ կռաւ

կռապաշտուե եւ ևկ ինկան որ սկսան աստղոց, մովաբացոց, ու ամմնացոց կուռքերը պաշտել. անոր համար ած՝ ել սրդողեցաւ՝ իրենք երեսկ ձգեց, Թող տըվաւ որ տասնըուԹը տարի ան աղգերը աստին անդին իրենց ել՝ կիրները գան՝ տակնուվրա ընեն։ Ն՝ կե եւս երբոր ալ ամմնացիք բանա՝ կով առաջ եկան գալատացու մծոխ՝ ցան, որ անկեց ալ երԹան կարգով բոլոր ինկացոց երկիրները աղեկմը տիրեն. անատենը ինկացիքալ խել՝ վընին գլուխնին ժողվեցին, ու ան կուռքերը մէջերնէն վերցուցին, մե՝ ղա ըսին՝ այ գիմեցին։ Ու աս ամմնա՝ ցոց դէմ գալատացու մծերը ասանկ խօսք գրին մէջերնին, Թե ով որ ա՝ ռաջ իյնա պատերազմ ելլէ, անիկա իրենց իշխան նըստեցունեն։ բայց ետքը տեսնելով որ մարգ սիրտ չընկեր կոր աս բանիս, մտմտացին որ յեփ՝ Թայէն կանչեն թերեն՝ անիկա աս պա՝ տերազմիս ձարը հոգա։ Ն՝ յեփ՝ Թայէ ըսածըս մէկ ուժով քաջ գա՝ ղատացի մարդիկներ, ու անկեց իր՝ րեն եղբարները հայրենական ժա՝ ռագունէն դրկելով՝ տնեն դուրս վը՝ ռընտեր էին, դուն մեր հօրը խորԹ զուտ կենա ըսելով. ու ինքնաւ գացեր մէկ ուրիշ տեղ՝ քաջվեր՝ քովը սրիկ՝ կա մարդիք ժողված անանկ քաջուԹ

ինքնագլուխ կըկենար : Ասոնի նը-
պատ ասոնք իրեն եկան ալաչէ-
լու որ
ելլէ գա՝ ինքը աս պատերազմին ա-
ռաջ տանի , յեփթայէն առջի ըներանը
ծանրէն քաշեց , երեսին տըվաւ գա-
ղայադացոց իրեն դէմ ըրած անի-
րաւութիւը : Ինքը անոնցմէ երդումով
խօսք առած՝ որ եթէ ան յաջողէ
պատերազմը յաղթելնէ՝ ինքը իրենց
վրա իշխան ըլլա . անանկ ելաւ հե-
տերնին եկաւ մասեփա ըսած տեղը ,
ուր որ ժողովրդը մչտեղ ժողվեր
էին . ու մկկէն դեսպան խրկեց ամո-
նացոց թագաւորին՝ թէ դուն ինչու իմ
երկիրս եկեր պատերազմ կընես : Ա-
նոնալ իրեն պէտք տըվաւ թէ՝ աս տեղ-
վանքըս իմ երկիրներս էին , որ ելլա-
ցիք եգիպտոսէ ելան եկան տիրապէ-
տեցին : Յեփթայէնալ նորէն իրեն
խրկեց ըսաւ թէ՝ ան ատենը երբոր
աս տեղի մարդիքը մեզի չուզեցին
ձամբա տալ՝ հետերնիս պատերազմ
բացին , մենքալ անոնք յաղթելով մեր
այ օգնութիւը՝ պատերազմական իրա-
ւունքով աս երկիրները մեզի առինք ,
որ իրեք հարիւր տարի կըլլա ձեռվը-
նիս է . ու դուն հիմա ելեր կուզես
որ մեր ձեռքէն յափշտակես . ատ քու-
րըած անիրաւութեդ դատաստանը ձեծ
ինքը տեսնէ : Ինքը երբոր տեսաւ
յեփթայէն որ ան՝ իր խօսքին վրա կե-
ցեր՝

ցեր՝ կուզեկուր առաջ գալ. ան ա-
տենը ինքնակալ աստուածմէ չարժած
շուտմը եւլաւ նորէն զօրք ժողվեց. ու
դէմը պատերազմ երթալու ձմռը՝ այ
ասանկ ուխտ ըրաւ որ՝ ան ամմոս
ցիքը յաղթելէն ետև խաղաղութէ իր
ւոունը դառնալու ըլլանէ, ծվը սկիսո
առաջ տանը դունէն դուրս եւլլէ իրեն
դիմացը գալու, անիկա այ ողջակէզ
ընէ։ Ա՛ս ուխտը ըրած դնաց յեփ-
թայէ՝ այ օգնութը թշնամիները ա-
ղեկմը կոտրեց, քսան քաղաքալ ձեռ-
վընէն ետ առաւ. ու մնացածները
փախցունելով ցիրուցան ըրաւ։ Ետքը
մտածիա քէշքը իր տունովը կըդա-
նար՝ տեսնա որ իր մէկ հատիկ սիրա-
կան կույս աղջիկը պար բռնած ուրիշ
աղջիկներու հետ՝ ուրախութէ համ
քուկ զարնելով դիմացը եւլաւ։ Ա՛ն
ատենը յեփթայէնալ տանկուտվրա ե
ղաւ, ու սաստիկ տրտմութէն վրայի
լաթը պատռեց՝ վայ ինծի ըսաւ իմ
աղջիկս՝ ինչ ձուն բերիր գլուխս.
որ ես չի գիտնալով քեզի համար այ
ուխտ եմ ըրեր. ու խօսքես չեմ կրնար
ետ դառնար։ Ա՛ղջիկնալ քսկսաղը
տուէ վրա տըվաւ թէ՝ ինծի համար
ինչ որ ուխտերես նէ՝ պետք է որ կա-
տարես, որ անով ձեզի աս յաղ-
թութիւն տըվաւ. միան թէ ըսաւ՝ աս
կըխնդրեմ որ երկու ամիս ինծի ա-

տեղն տաս, որ աս իմ ընկերներուս հետ լեռները երթամ պրտրտիմ, ու իմ կուսուիս լամ ողջամբ։ Յեփթայ Գնալ ըսածինպես անանկ Թողտրվաւ, ու երկու ամսէն ետև որ դարձաւ՝ կատարեց իր ոյ ըրած ուխտը։ Ան ատենէն սովորութի մնաւ հիւսիսցոց մէջը՝ որ ամէն տարի չորս օր աղջիկ տղաքը մէյտեղ եկած յեփթայէլի աղջկանը վրա ողբ կընէին։ Ինկ ետքը եփրեմի ցեղը յեփթայէլին վրան նախանձելով յորդանան գետը անցան իրեն եկան սրդողելով ըսին Թէ՝ ինչու մեզ մարդու տեղ չի դրիր ու հետդ պատերազմ չի կանչեցիր. և աս բանիս համար վախ կուտային իրեն Թէ՝ տունդդ տեղդվրադ կերենք։ Յեփթայենալ սինն տրվաւ որ՝ ես ձեզ կանչեցի. ու տեսա որ մարդ չեկաւ նէ, ես իս վտանդի մէջ դրի, ու ոճ աչ բանըս աջողեց։ Ինքը երբոր յեփթայէ աեսաւ որ անունք նորէն հանդարտ չին կենար՝ բան կըդրգռեն կոր, դաղտյա դացոց սիրտը ծակելու խօսքեր կըսեն՝ շուտմը վրանին ղօրք հանեց ետևէ եկողները ջարդեց, ու փախչողները որ յորդանանի մէկ նեղուցեմը պիտոր անցնէին իրենց տեղը երթալու՝ բռնել կուտար ասոնք, ու իրենք փորձելու համար Թէ եփրեմի ցեղէն են մի՝

մի՝ իրենց ըսել կուտայ ասոնց եւ այլոց
ցոյց բառը՝ ընդդէմ, որ կընշանակէ՝
հասակ հիմցորենի գլուխ. ու ոմանք չի
տակ չեր կրնար ըսեր, հապա (ինչպէս
կըսեն) սխալելի կըսեր, ան եփրե
մի մարդոյը նշանը կը լսէր՝ անիկա կը
մեռցունէին. ու ասոնք քառասունվերկու հազար հոգի կոտրվեցան
անոնցմէ ասպետութենից մէջը:
Յետոյ ասանկ վեց տարի դատաւորութի ընթացքն եաքնոր մեռաւ, եւ
տեղն դուռը եղաւ եսեբեան բեթզեհէմացին, որ վաթսուն զաւակ ունէր՝
եռասունը մանչ, եռասունը աղջիկ. և
ասոնք ամէնքնալ ինքը իր ձեռքովը կարգեց. ու եօթը տարի ինկլացող դատաւորութի ըրաւ: Յետոյ եռեւէն նըստաւ ելոն զաբուղոնացի՝ տասը տարի դատաւորութի ըրաւ: Ելոնի մասքը աբդոն փարաթոնացի եփրեմի ցեղէն, որ քառասուն տղայք
ունէր, անոնցմէնալ եռասուն եղած՝
ծոլորը ձի կէն եօթանասուն աւանակ
կըհեծնէին. ու ասալ ութը տարի
դատաւորութի ըրաւ, ու մեռաւ:

Գ.Ի. Գ.Ո.

Աբդոնի պատմութիւնը:

Աբդոն փիրաթոնացի՝ ինկլացիք ոճծալաշտութի ժամանակ
լսէ ու քառասուն տարիի չափ անցաւ

մնաբուն նորին այլազգիներուն տակը
ինկան : Ա՛ն ատենները հեթանոց մէջը
դանայ ցեղին մէկմը կար մանուկ ա-
նունով , որ ատոր կնիկը ամուլ էր տը-
ղա չէր բերեր : Ա՛կ օրմը հրեշտակ
մը՝ մարդու կերպարանքով ատ կնկա-
նը երևցաւ , ու իրեն ըսաւ թէ՝ դուն
տղա պիտի բերես , որ անուխտաւոր
իր՝ ըլլայ նազիրեաւ պիտոյ ըլլայ . անոր
համար պիտի զգուշանաս որ բերա-
նըդ դինի կամ օղի (կամ ըռախի) և ու-
րիշ պիղծ կերակուրներ չի կնես՝ ու
երբոր տղան ըլլայ՝ ամենևին անոր
գլխուն մազերուն պիտի չի դըպչըվի
չի կտրըվի . ան պիտոյ հեթանոցները
այլազգիներուն ձեռքէն ազատէ :
Ա՛նովէ որ ատ բանըս չէր գիտեր՝
երբոր իր ընկերոջմէն լըսեց , աղա-
չեց ան որ ան ալ մարդը մէկմընաւ
խրկէ իրենց՝ որ նորէն ալէկմը իմա-
նան թէ՝ ինչ պիտոյ ընեն ատ տըղուն :
Ա՛ճաւ ան հրեշտակը նորէն կնկանը
երևցաւ , որ շուտմը վազեց երիկը
կանչեց անոր քովը բերաւ . հրեշտակ
նաւ ինչ որ առաջ կնկանը ըսեր էր՝
ան բաները նորէն ապըսպրեց : Ետև
մանուկ իրեն կերակուր բերած , ան
զոհ ընէ ընկնի , հրեշտակը ան կրակին
բոցովը դէպ՚ի երկինքը ելաւ անյայտ
եղաւ : ու երիկ կնիկ ատ հրաշքս որ
տեսան՝ սաստիկ վախցան , ու իմա-

ցան

ցան որ հրեշտակ ՚այ է եղեր ան իրենց
երևցողը : Նաև ատենն որ հասաւ՝
հինիկը մանչ տղամը բերաւ , որ անուն
նը սամիսոն դրին . ու ՚այ օրհնուիը
միշտ անոր վրան ըլլալով մեծցաւնէ
խիստ ուժով մարդմը եղաւ . ու իր
ծնողացը հետ մէյտեղ դանա ցեղին
մէջը կրկենար՝ սարսա ու եսթա
ուլըսած քաղքերուն մէջ տեղը :
Սամիսոն մէկ անգամմը ՚այնախախ
նամուքը թամնաթա ըսած այլազգի
ներուն քաղաքը գնաց , ու հոն մէկ
այլազգի աղջկանմը հետը սիրտը
կապվեցաւ , եկաւ իր ծնողացը ըսաւ
որ ան աղջիկը իրեն առնեն : ծնողքն
ալ չի գիտնալով որ աս բանըս աս
տուծմէն է (որ ան պիղծներուն մէջը մտնալով . ա
նոնց ըրած անիրաւութիւններուն հա
տուցումը տա ,) առջի բերանը իրեն
դէմ կացան , կըսէին թէ քու աղգէդ
աղջիկ մի կըպակսի՝ որ երթաս այլ
ազգիմը առնես : ետքը երբոր տե
սան որ ՚ձար չըլլար՝ իրենցալ սամիսո
նի հետ մէյտեղ ելան թամնաթա եր
թալու որ աղջիկը առնեն : Ա՛մլան
որ կերթային՝ սամիսոն գլուխը քա
շեց մինաւոր դեպ՚ի եգիներուն մէ
ջէն երթալնին՝ յանկարծակի մէկ
առիւծի (՚այ ասլանի) ձագմը իրեն
դիմացը վազեց . սամիսոնալ ձեռքը

զինքմը չուներ , անանկ ալ ուժ ա
ուած՝ասիկա բռնեց ու բերանը բացաւ
երկուք ձկըդեց մեռցուց . ու նորին
դարձաւ եկաւ ծնողացը քովը՝ բան
մը չըսաւ իրենց, որ անանկ եկան աղ
ջըկանը հետ խօսքը կապեցին , Ի՛նչ
մը ատենէն ետև նորին որ Թամնա
լիա դառնալու եղաւ սամիսոն՝ որ
ալ հալանիքը ընէն , գնաց ան մեռու
ցած առիւծը նայելու , ու տեսնա որ
մեղուներ մէջը մեղրը շիներ են , ինչ
նալ առաւ ձամբան սկսաւ ուտելով
երթալ , հօրը մօրնալ տըվաւ որ ու
տեն : Երբոր ալ հարանիքը սկսան
ընել , որ եօթը օր կըբըշխէր , վասնայ
իրմէն՝ անոր հաւնալ հետը եռասուն
կտրիճ մարդիք դրին որ ատոնց հետ
ընկերուին ընէ ուրախանա : Ի՛ն ու
րախութե ատենը սամիսոն մէկ հա
նելուկ մը (՚ի՛ սիրտէ ձէմը) ըսաւ ա
ռոնց , որ ան եօթնօրուան մէջ կը գի
նալու որ բըլլանն իրենց եռասուն կտոր
(կիմԹօի) բարակ կտաւ տա՛ ու եռ
ասունալ հագնելու լսեր . հապա որ
չի կրնան գիտնալ , անանիք աս բանն
ըրաս իրեն տան : և հանելուկը ա՛ս էր .
Ուտողէն ելաւ , ու ուտելիք ա
նուշ ելաւ : Ի՛սոր վրա իրեք օր տանջը
վեցան ան կտրիճները , ու տեսան որ
չեն կրնար մեկներ՝ եկան գաղտուկ
սամիսոնի հարսին ինկան , որ երիկը
լաս

խաբելով քերնէն առնէ իրենց զուրսկ , չէ նէ ըսին՝ գիտնաս որ քեզ քու տրնով տեղովդդ կերթնք , որ մեզ աղքատցունելու համար հոս կանչեցիր : Այնիկնալ սամիսոնի աղաչելով լսելով անչափ բան ըրաւ որ եօթներ որդ օրը ալ ձեր չերաւ քերնէն առաւ , ու գնաց զուրսցեց անոնց . որ անոնք ալ եկան սամիսոնի աստնկ ըսին . Այ՝ եղբեր ալ անուշ ինկնա , առնցնէն ուրիշ ինկնա : Այն ատենը սամիսոն անոնց խաբեբայուիը իմացաւ , ու ինքնալ առակով իրենց սկսաւ տրվաւ՝ ինչ որ ըսաւ էմ երկնքէ ըս (այ կենաձ կալնկըս) հեղը չի լըծէր՝ էմ հանելուկըս չէ՞ գիտեր : ու սրդողելով շուտմը եկաւ սակաղոն քաղաքը գնաց , ոյ օգնուիը հոն եղաւ նէն սկսաննեց , ու անոնց վրայի լաթերը քերաւ առնց տրվաւ . եոքը կնիկնալ հոն տեղը ձգեց՝ ինքը սրդողած իր հօրը տունը դարձաւ : Այտև առեղնով սամիսոնի բարկունին որ անցաւ , մկկ ուլմը հետը պարգև առած՝ նորէն ուղեց որ կնկանը քով երթա . ու հրբոր եկաւ տեսաւ որ անոնը իր կընիկը առեր ուրիշիմը հետ կարգեր է . առ բանըս պատճառ ա-ուաւ սամիսոն՝ որ այլազգիներէն աղէկմը ոխը հանե . ուստի գնաց իրեք հարուր աղուէս (այ թիլքի) բռնեց , (որ ան երկիրները շատ կըսեն.)

ասոնք երկու երկու պօչերնին մէյմէ
կու կապեց , ու մէջ տեղը մէկմէկ
ջահ կմ ձրաբ դրաւ կապեց , ու ա
նանկ այլազգիներուն ցուցնի արտե
րը Թող տրվաւ . որ գացին կրակ ձը
գելով երեցին մխիթր դարձուցին ա
նոնց բոլոր ցորեններըը էգիւներըը ու
ձիթենիներըը , որ քանմը չմնաց ։ Ա
սոնց տէրերը որ իմացան Թէ սա քա
նըս տամիսոն է ըրեր , ու պատճառը
իր անըը եղեր է՝ որ կնիկը հաներ
ուրիշի է տըվեր , եկան անոր տանը
կրակ տվին , որ իր աղջիկնաւ հետը
տունվ տեղով էրեցաւ ։ Այդ սա քա
նիերըս սամիսոն հերիք չեսեպելով
նորէն ուրիշ շատ այլազգիներաւ ըս
պանանեց . ու ետքը գնաց յուդայի ցե
ղին մէջը՝ եսեմ ըսած մէկ պլրմը՝
հոն կրկենար ։ Այլազգիներնոր ա
ըսեցին՝ զօրք ժողվեցին ու անանկ քա
նակով յուդայի ցեղին վրան գացին ,
ու անոնցմէ ուզեցին որ սամիսոնը
կապած իրենց ձեռքը տան ։ Յու
դայի մարդիքնաւ վախցան՝ իրեք հա
զար հոգի մէկէն եկան սամիսոնի է
կան , ըսին Թէ ատ ինչ է քու ըրածդ ,
չես գիտեր որ մենք այլազգիներուն
տէրու Թէ նեղըևն ենք . ուստի հիմա
եկանք որ քեզ կապենք ձեռվընին
տանք ։ Սամիսոնաւ ատաւ երդվեց
ցուց իրենք՝ որ չի բռնեն ըսպաննեն ։

ու անանկ Թող տըվաւ որ իրեք նոր հաստատմուր չըվաններով կապեն ինքը՝ որ այլազգիներուն տան խալըսին։ Երբոր սամփսոն ասանկ կապած այլազգիներուն բանակին եկաւ մտեցաւ, ու անոնքալ սկսան ուրախութիւն կանչըռտել՝ ու վրան վազիցին որ բռնեն, ան տեղը ՅԱյ ջօրուԹիր սամփսոնին հասաւ, որ մկկէն ԹօԹվեց կտրըտեց ան չըվանները, ու հին գետինը մկկ իշու ծնոտը (ՅԷնեէի ոսկորը) գտաւ, ան ձեռքը, առած վազեց այլազգիներուն վրան, ու անով հազար հոգի մեռցուց։ Ետ աշխատանքէս ետև սաստիկ ծարըվեցաւ սամփսոն՝ ու ՅայՅ ջուր խնդրեց։ ՅԱծաւ ան ծնօտէն ջուր բխեցուց. որ խմեց՝ ու անով ուժ առաւ։ Ետքը եկաւ սամփսոն գազա ըսած այլազգիներուն քաղաքը գնաց. ան որ իմացան իր Թշնամիները՝ եկան ան գիշերը քաղքին դուռները առին, որ առտուն ելլէն ինքը բռնեն մեռցունեն։ Հայց սամփսոն կէս գիշերանց ելաւ, ու քաղքին դուռները իր չեմերովը՝ կղպաքներովը փըրցուց կռնակը զարկաւ տարաւ լեռան գլուխը Հանեց ձգեց, ու անանկ ձեռքերնէն խալըսեցաւ։

Ետ ժամերըս ըլլալէն ետև՝ այլազգիներուն իշխանները տեսան որ սամիմ-

սան իրենց երկերը մեկ դալիլա բսած կընկանմը քով շատ անգամ կուգա, անոր հետ խօսք կապեցին՝ որ եթէ սամիսոնը խաբելով բերնեն առնէ իմանան որ՝ անոր ուժը ինչ բանով կը կապվինէ, մարդ գլուխ իրեն հազար ու հարուր արծաթի (կիմ խուռուշ) տան. ուստի ակաւ կնիկը անուշ անուշ խօսքերով սամիսոնի եռևէն ինկնալ ու աս բանըս բսէ իրեն։ Սամիսոն առնալ առջի թերանը բսաւ, Թէ որ եօթը նոր ջլովվ (յո քիրիշավ) իս կապեննէ՝ ուժըս վրայէս կրմխախտի, ու ինչ մարդիքներուպէս կըլլամ։ Կնիկ նալ անանկ կապեց ինքը ան ջլերովը. ու եռքը փորձելու համար եռևէն մէյմը կանչեց, սամիսոն՝ այլազգիները եկան հիմա վրատ կըհասնին։ (ու անատեղը անոնք գաղտուկ պահվըտեր էին, որ եթէ ըսածը իրաւ ըլլանէ՝ վրան վազեն բռնեն։) Սամիսոն աս ձանըս լըսածինպէս՝ մէկէն ցաթկեց եօթվեց կտրեց ան ջլերը՝ ու տեսաւ որ մարդ չիկար, ինքնալ ծաղրաբանուի (յո շախա) կարծեց։ անոր համար նորէն որ աղաչեց կնիկը որ իրաւը ըսէ, սամիսոնալ ըսաւ Թէ անանկ չէ՝ հապա Թէ որ եօթը նոր ամուր չըվանեներով կապվելու որ ըլլամ նէ՝ անատեղը ուժըս կըվատպին՝ ու կըբըտնըվիմ։ Նալ փորձեց կը

կնիկը, ու տեսաւ որ անովսէ չէ-
ղաւ, նորէն ապաչեց Թախանձեց որ
շիտակը ըսէ։ Սամիսոն մէյմընալ
ծաղրականութիւն ըսաւ՝ Թէ որ գլխէս
եօթը մազ բռնես ծարերը դերձանի
հետ կապես ու անոնք պատը գամես-
նէ՝ ուժըս կերթայ։ Կնիկը առ բանա-
ալ ըրաւ. ու տեսաւ որ անանկ զին-
քը կրնայ բռնկոր, ալ սրտանց սկսաւ
սամիսոնի ետևէն լխնալ չողոքոր-
Թել, ու անչափ բան ըրաւ որ սամի-
սոնի Ճարը հատաւ չի կրցաւ դիմա-
նալ, ալ բերնէն փախցուց ըսաւ
Թէ՝ գիտնաս որ ես իմ մօրըս փուչն
այ նաւիրած եմ, որ իմ գլուխըս պի-
տի ածըվի (այ ուստուռա) չիդ ըսէր,
ու Թէ ու մազըս կտրվի ըլլանէ՝
ուժըս վրայէս կրփախչի՝ եսալ ուրիշ
մարդ իքներուննպէս կրլլամ։ Նա-
տեղը ալ հաւատաց կնիկը՝ որ իրաւ է
գուրցածը. ուստի շուտմը այլազ-
գիներուն իշխանները գաղտուկ տու-
նը կանչեց, որ անոնքալ իրեն տալու
ըստակնին մէյտեղ առին եկան. ու
կնիկը սամիսոնը խաբխըբելով ծըն-
կանը վրա գիրկը առաւ քնացուց. ու
ան քունն մէջը գլխուն մազերը ա-
ծըլել տալունպէս՝ սկսաւ սամիսոն
Թուլնալ ու Թմրիլ։ Երբոր կանչեց՝ սամիսոն այլազգինե-
րը վրաս հասեր են. սամիսոն ար-

Թլնը-

Թընչյաւ՝ ուզեց մեկէն ելլել ցամ-
կել, բայց տեսաւ որ ան այլ զօրուներ
վրան չկան՝ հոն մնաց։ ուստի վրան
եկան այլապիներըը գինքը ալ բռնե-
ցին ու աչվընները փորեցին հանեցին,
երկաթներով կապած գաղա քաղաք
տարին, ու հոն գերիներէն ջա-
ղացքը (այ տեյիրմէնը) դրին՝ որ եր-
թա բանի աղա։ Ինչմը աւետնէն
ետքը որ ալ սամիսոնի մազերը սկը-
սեցին երկննալ, ու անով առջի ուժ-
նալ վրան գալուպես էր. այլազգի-
ներուն իշխանները իրենց դագան ը-
սած կուռքին մեծ տօնախմբութիւնը
ըրին՝ կեր ու խումով ուրախութ, որ
իրենց թշնամին սամիսոնը ձեռվընին
տըվերէ։ Ու երբոր ան ուրախութը
կընեին՝ իրենց կնիկներով տղաքնե-
րով անհամար բազմութի մեկ մեծ
պալատին մէջ՝ վերը վարը լեցուն.
ուզեցին որ սամիսոնն ալ հոն բերել
տան, ու առջևնին անանկ կուռ կուռ
խաղա՝ ծաղր ընլա, որ սրտերնին վը-
րան աւելի պաղշտըկի։ Սամիսոն
ալ առանկ խաղալէն ետու՝ գնաց ան
պալատին երկու սիւներուն (այ թէ-
մէլ տիրէկներուն) քովը՝ որ ան բոլոր
շինվածքը անոնց վրա հաստատված
կեցեր էր, ու դէպ՝ի ան կանչելով ը-
սաւ. Տեր Տէր զօրուեց՝ յիշէ իս, ու առ
մեկ հեղսալ ինձի ուժ տուր, որ այ-
լազ-

լազդ ինքնին իմ երկու աչացըս ոխը հանեմ։ Ա՛ս աղօթքը ըրաւ՝ ու երկու ձեռքովը ան երկու սիւները բռնեց, ես ալ սա այլազգիներուս հետ մեռնիմ՝ ըսելով՝ անանկ ուժով քաշեց թօթվեց, որ հոնտեղը մէկէն քայքայեցաւ հիմնայատակ եղաւ ան բոլոր շինվածքը, ու իրեն հետ մէյտեղ բովանդակ մէջի եղած այլազգիները վերացուց, որ մեծ ու պզտիկ իրեք հազար հոգի էին. ու ասով՝ ամէն մեռնելովը աւելի մարդ ըսպանեց՝ քան ողջուե ատենը։ Այտքը իրեն ազգականները եկան մարմինը անկէց վերուցին, իրենց երկերը իր հօրը գերեզմանը տարին թաղեցին. ու քսան տարի Իսրայէլ քաշած նեղութին չին թեթևցուց, ու անով գատաւորը ներուն կարգը սեպվեցաւ։

ԳԼ։ ԻՒ։

Աւետեան պատմութիւն, ու Բենիամինի ցեղին ջարդը։

Գատաւորաց գրքին մէջը ասոնիկա չեն եւս ուրիշ երկու պատմութիւն կը պատմվի, որ կերևա թէ յետոյ մեռնելէն ետքը շատ չանցաւ որ անոնք պատահեցան։ Առջինը, որ ինքա ըսած մէկ մարդը եփրեմի ցեղէն աւելորդապաշտու-

տուբ արծըԹԷ կուռքիպէս բանին
շինեց իր տունը դրաւ, ու ղեւտացի-
ին գտաւ՝ քովը բնակեց որ իրէն քա-
հանայուԹիւն կընէր։ Նատենննալ դա-
նա ցեղը, տեղերնին իրենց նեղլածք
գալով, հինգ հոգի լրտես իրկերէին
որ երԹան պըտըտին ուրիշ բնակե-
լուաք տեղ մ՚տնան։ Ասոնք Ճամբան
երԹալնինի ան մարքայի տանը ղեւտա-
ցիին հանդիպեցան. ու անոր ձեռ-
քով այ հարցուցին՝ իմացան իրենց
բանին յաջողուիը։ Երբոր գացին
բանէրնին տեսան, ու ալ վեց հո-
գուը հոգի մէկ եղած՝ ելան որ եր-
Թան լայիսա ըսած քաղաքը այլազ
գիներուն ձեռքէն առնեն հոն բնակ
կին, նորէն եկան՝ ան ղեւտացին իր
աւելորդապաշտական բաներովը մի
քանի տրնէն վերուցին յափշտակե-
ցին՝ ու հետերնին առին ան լայիսա
քաղաքը տարին, որ հոն իրենց ա-
նանծին քաղաքին ընե. ու քաղքին
անուննալ փոխեցին, Դան՝ դրին։ Ե-
ան տեղը մնաց ինչվան յերոբոամ
հէլացոց Թագաւորին ժամանակը,
որ անալ իր շինած երկու ոսկի հոր-
Թերուն մէկը հոս տնկեց, ինչպէս իր
տեղը պիտի պատմենք։

Երկրորդ՝ բենիամենի ցեղին ջարդը
կըպատմվի, որ մէկ ղեւտացիի կնկան
մը

մը պատճառով եղաւ։ Երբոր գա-
բաա բռած բենիամինի քաղքին ան-
շահ մարդիկը աս կնիկը խայտառա-
կուելէ մեռուցին, երիկը առաւ անոր
մեռելը տասներկու կտոր ըրաւ, ու
ղեւացոց ամէն ցեղերուն անկեց մէ-
մէկ կտորը խրկեց՝ որ երթան տես-
նան, ու ասոր դատաստանը ընեն։
Ինչպիսի աննօրէնութիւն վրա ար-
կաւով, մէյտեղ եկան խորհուրդ ը-
րին, ու մարդիկ խրկեցին բենիամին
ցոց՝ որ ան չարութիւնը ընողները երթան
բռնեն մեռուցանեն։ Հայց բենիա-
մինցիք տէր կեցան ան չարագործնե-
րուն, ու սկսան ասոնց դէմ պատե-
րազմի պատրաստութիւն տեսնել, որ
քսանըհինգ հազար եօթըհարիւր
քաջ պատերազմող մարդիկ հաւաքե-
ցին։ Ասոր վրա քանը տաքցաւ, ուս-
տի ասոնք ալ ղեւացոց բոլոր ցեղե-
րը մէկ եղած իրենք ալ չորս հարիւր
հազար զօրք ժողվեցին, ու այ հար-
ցուցին հրաման աւուն անանկ բե-
նիամինացոց վրա ելան։ Ղէի պատերազմը
վեղուն մէջը՝ քսանվերկու հազար իս-
րայէլացիներուն ջարդվեցան. անոր
վրա թէպէտ սրտերնին կտրեցաւ,
բայց նորէն նայ հարցուցին, ու ա-
նանկ մէյմալ որ պարնըվեցան, և ու-
թը հազար հոգի իրենց կորնցուցինին։
անատեղը ալ պաք պահելով ու ղոհ
մա-

մատուցանելով, տարակուսեցան՝ այդ
աղաչեցին որ իրենց յայտնէ թէ ինչ
ընեն, նորէն ելլան՝ թէ դադրին մի։
Ի՛ճաւ փենէհէս քէշիյապետին բեր-
նովը հրամայեց որ չիվախնան ելլեն.
որ վաղը անանք բոլոր իրենց ձեռ-
քը պիտի տա լսաւ։ Ու անանկ եղաւ.
մէկալ օրը քանըհինգ հազար ու հա-
րուր հոգի բենիամինէն ջարդեցին,
ու գաբաա մայրաքաղքը՝ և բոլոր իրենց
մէկալ քաղաքներնալ մնան առանց
խնայելու ամմէնը կոտրեցին կիխիկ՝
աղա՝ իրենց անպատուներովը, որ բան
չիխալըսեցաւ անոնց մէջը, ու չին
սպածքներուննալ կրակ տըվին. մնխիր
դարձուցին, անանկ որ բոլոր բենիա-
մէնի ցեղէն միան վեցհարուր կտրիճ
ձորով չորցուխ մէկ անտառիկ տեղ-
մը փախան ինկան, որ վէմ ռեմմոնայ
կըսվէր։ Ի՛տքը ասչափվսալ չիկըշ-
տացան հէլացիքը, հապա ալ գլուխ
նին տաքցած՝ ուզեցով որ ան ցեղը բո-
լորովին աշխարքէս վերնա, մէկ եղան
ալ առջևը երդումով ուխտ ըրին որ
ան մնացած վեցհարուր հոգիին իւ
րենցմէ մարդ աղջիկ չիտա։ Ի՛սանկ
որ չափը անցուցին հէլացիք. ետքէն
խեղճընկին վրանին եկաւ, ու սկսան
զղջալ ան ըրած երդումին վրա. ու
անոր ձարը այսպէս մտմտացին որ՝
յաբէս գաղաադէն մարդիքը ջար-
դէն՝

դեն՝ իրենց կոյս աղջիկներէն՝ իլատ, ու անոնք աս բենիամենի մնացած կարիճներուն տան, որ անոլ ան ցեղը մնա չիկորսըվի. ինչուր՝ բոլոր ինէլացոց մէջը միան յաբիսցիները գլուխ քաշեր՝ չէին եկեր ան պատերազմը, որ մէջերնին երդումով հաստատած էր ար՝ ամէնը գան։ Ետև երբոր տեսան որ յաբիսէ միան չորս հարիւր աղջիկ ելաւ, որ բաւականն չէր ըլլար ան բենիամենի կարիճներուն. մնացած երկու հարիւրնալէ լով քաղքէն ուրիշ ձամբով հանեցին անոնց տըվին. ու ասով բենիամենի ցեղը նորէն ոտքի վրա կանգնեցուցին։

ԳԼ. ԱՒՕ.

Յոսափեայ պատմուելը։

Ինէլացոց դատաւորներուն առեջը՝ ու ինչպես կերևա՝ ակիզբները աս հռութեայ քանը եղաւ. որ ամծաշուն չը դատաւորաց եաւէն մանաւոր գիրքով կը պատմէ, որ դաւիթ մաը դարեին պապերը կարդով բերէ, մանաւանդ թէ՝ յոի քոի մեսիային ցեղը ըստ մարմնոյ, որով իրեն ազգաց համարին մէջը հռութեանալ կը սիրէ աւետարանիչը։

Ինէլացոց երկիրը մեկ սաստիկ սովմը ինկաւ, ու ան պատճառով եղիմելէք

Ը-

ըսած մէկ մարդը յոզդայի ցեղէն
որ բեթղեհէմ կըկենար՝ առաւ իր
նոոմին կնիկը ու երկու տղաքը մը
վաթացող երկիրը գնայ որ հոն նստի
ապրի ։ Երբ ատ չանցաւ աս մարդը
մեռաւ , ու՝ ետքը ան երկու տղաք
նալ հոն կարգըվեցան մուաբացի
այլազգի հարսեր առին , մէկին ա
նունը որփա , ու մէկալինը հռութ ։
Տասը տարիէն ետև աս երկու տղաք
նալ որ մեռան առանց զաւկի , նոո
մին մարերնին լսելով թէ իհլացոց
երկիրը սէր չըտկըվեր է , ուզեց որ աս
հարսերը իրենց աներնին ձամբէ , ու
ինքը գլուխը քաշէ իր երկիրը գառ
նա ։ Ա՛ոնց մէկը ինչըր էնէ գնայ .
բայց հռութը ձար չեղաւ իր կեսու
րէն չհրատվեցաւ . ու ըսաւ որ իս
քեզմէն միան մահը պիտի բաժնէ .
դուն ուր որ երթաս՝ ես ալ հետդ
եմ . քու աղգըդ իմ աղգս է , ու քու
ածըդ իմ ածս ալ է ։ Ա՛յսպես որ ե
ղաւ , նոոմին հռութը հետը առաւ
բեթղեհէմ գացաւ . ու հոն եվմե
լեքի աղգականմը կար բոոս ըսած ,
ասիկա նոոմինին վրա ձեռք գրաւ՝ իր
րէնց տեղ տըվաւ որ բնակին ։ Ա՛ն
ատենը որ սիտերը ցորեն կըքաղեին՝
հռութ նոոմինի ըսաւ որ երթա ինք
նալ արտերը քանի , որ անով իրենց
աղքատութիւը անցունեն ապրին . ու

գնաց ան թոռի արտը ցորէն կորէ-
լու : Թոռս երբոր իմացաւ որուն
հարսը ըլլալը, վրան մանաւոր հոգ
ցուցուց, իր աղջիկներուն հետ դը-
րաւ որ կերակուրը մէյտեղ ուտէ.
ու բանվորներուն ապըսպրեց որ ին-
քը աղէկ նային . ու ցորենի հասկե-
րուն մնացածը թողուն որ կուզէնէ
ժողվէ տուն տանի : Ընձէն երբոր
տուն դարձաւ հոուԹ , ու թոռսի ի-
րէն ըրած պատիւնոր պատմեց կե-
սերօրը . անսալ շատ իմաստց վրան, ու
հոուԹի ձամբա ցուցուց որ թոռսի
հետը կարգըվի , ու ասանկ կըվայլէ
ըսաւ , ինչու որ՝ ան եղիմելէքի ազ-
գական է : Ասստի թոռս երբոր հոու-
Թի մտքը իմացաւ՝ չէ չըսաւ . բայց
որով հետև իրմէ աւելի մօտ եղիմե-
լէքի ուրիշ ազգականմըն ալ կար՝ որ
աւելի անոր կինար որ հոուԹը աւ-
նելու , բանը ասանկ ձգեց՝ որ կար-
գով ըլլայ : Աղջիկն ծերերը մէյ-
տեղ բերաւ՝ ու անոնց առջևը ան մե-
կալ ազգականին լսսաւ որ Նոոմինը
եղիմելէքի որբևարիւնն իր երկնէն մը-
նացած գետնիներուն մէկ կտորը ծա-
խել կուզէ , աւելի քեզի կինայ որ
առնես , չէնէ ես կառնեմ : ետև աս
ալ ըսաւ՝ գիտնաս որ՝ ան տեղը աւ-
նողը՝ իրեն հարսը հոուԹնալ պիտի
առնէ , որ անկէց ան մեռնողին ժա-

ռանգ

ուսոգ Թողու։ Ա՛ս որ լսեց ան մէկ
կալը՝ ետ կեցաւ, գնաց առ ըսաւ։
Ա՛նաստենը բոռոս վրկա բռնելով ան
ծերերը ու բոլոր հոն գտնուած ժո-
ղովուրդը՝ հռուռթը իրեն հարապատ
կնիկ առաւ, որ ամէնքը օրհնենք
կարդացին վրանին։ ու ծածալ օրհնե-
լով՝ շատ չանցաւ որդիմը տրուաւ ի-
րենց, որ անունը ովբեդ գրին, ու
անկից եղաւ յեսսէն դաւիթ մար-
գարէին հարը։

ԳԼ։ ԺԹ։

Ա՛նաչի աղօթքով սամուէլ կը ծնանի՝ ու
այ կ՚ընկերէ։

Եղի երբոր ծնելացոյց քհնյապետուն
կրնեը, որ Եփրը դաստաւորուն
ալ սկսաւ ընել։ անատենը եղկանա
անունով մէկ ղեւտացիմը կար արի-
մաթեմ քաղաքը։ որ երկու կնիկ ու-
նեը, մէկինն անունը աննա, ու մէկա-
լինը՝ փեննանա։ Ա՛ննան սմուէլ եր
տղա չեր բերեր, ու փեննանան զաւ-
կներ ուներ։ ուստի աննա միշտ սրըտ-
ցաւ եր աս բանին համար։ Այղկա-
նան տարուն մէկ տաղարին հեղ-
մը կնիկներըը ու տղաքը հետը մէկ-
տեղ առած ուխտ կերթար սեղմ
քաղքը՝ տասլանակին ըլլ։ Ա՛նկ ան-
գամմալ երբոր աստանկ ուխտ գացին,
եղ-

եղկանան ՚այ զոհ ընելէն ետև սե-
ղան որ նստաւ՝ փեննանայի ու անոր
տղոցը բաժիններըը մէյտեղ տրվաւ.
ու աննայիւ զատ մէկ բաժինմը որ
տրվաւ ,աննան անանկ միհաւոր նըս-
տած ուտե ընինի,նորէն միտքը ինկաւ
աս իր ամուսինը , ու ախ վախ ընելով
կըհաչըը կըմաշվէը. Թէզիտ եղկանն
աւելի սէր ունենալով աննայինվրա ,
սիրտ կուտար իրեն ու կըսէր Թէ՝ մի
վախնար ես քանի որ կամ՚նէ քեզի
տասը զաւկի տեղ եմ. բայց Հարը չէը
ըլլար որ աննան աս բանըս մտնէնա :
Աստի երբոր սեղանը խալըսեցաւ՝
աննան միհաւոր էլաւ գնաց ՚այ տա-
Հարին դուանը առջևը ինկաւ, ու սըր-
տանց լալով սկսաւ աղաչել պաղա-
տել ՚այ, որ իրեն ողորմի մէկ զաւակ
մը տա , ու ուխտ ըրաւ որ անկից ինք-
նալ ՚այ նըվիրէ : Ի՚ս աղօթքըս ընելէ-
ինի աննայի քերանը չէր հարժէր ,
հապա արտանց կըսէր ու կըՀառա-
չէր , անոր համար հեղի քՀնյպետը
որ Հոն նստած էր՝ բանը չիգխտնա-
լով, երբոր տեսաւ որ աննա շատ եր-
կընցուց Հոն անանկ կենալը , կար-
ծիք գնաց Թէ գինովցեր է . ու աղան
խրկեց որ երթա չահիե վըրընտե ան-
ՀԹ. տեղէն : Ի՚նայալ խոնարհութ ա-
նոր պիտի տրվաւ Թէ՝ քանի՞ ես գի-
նով չեմ. հապա արտմութ լըցված

կը-

հնիկ մըն եմ, որ ՚ի սուրբ առջև եկեր եմ իմ սրտիս ցաւը կըբանամ։ Հեզիաթ անատեռը իրեն ըսաւ, անանկ է նէ խաղաղութ երթաս, ածէ քու խնդիրքդ ըսէ։ Ան ալ խիստ միխիթարվեցաւ ասնա. և երբոր անկէց իրենց տունը արիմանեմ դարձան, անոնց յղացած մանչ զաւակմը բերաւ, ու անոր անունը՝ սամուէլ դրին, որ ըսել է՝ աստուծմէ խնդրուած։ Ինկէ ետև աննանայ էրկանը հետ սերտով ջիւնաց՝ ինչվան որ տղան քիչմը մեծցաւ ու կաթէն կտրեց. անատեռը առաւ ընծաներով սերտով բերաւ, ու հարը զոհ մատուցանելով անանկ ՚ի նըվիրեցին։ ու աննան տղան հեզի քէնիպետին ձեռքը ասլնինի ըսաւ, տեր իմ՝ ես ան կնիկն եմ, որ առենակ քու աչքիդ առջևը ՚ի զաչէդ աս տղիս համար, ու ածի իմ խնդիրքըս կատարեց. հիմա եսալ ինչպես որ ՚ի ուխտ ըրինք, ասիկա իրեն փոխ կուտամ կընըվիրեմ։ Անոքը աննան մարդարէական չնորհակալութեամբ օրհնաւ թիր ընելով ՚ի, որ կըսկըսի՝ «ապուրեցաւ սիրտ իմ ՚ի Տէր. հոն թողուց սամուէլը. ու ինքը հեղկի օրհնենքը առած՝ երկանը հետ տունդարձաւ։ Ծալ օրհնեց ինքը, ու սամուէլի տեղը, նորէն ուրիշ իրեք մանչ ու իրեք աղջիկ զաւակ սըվսու

իրեն . Այսպէս ինքը ամէնէն տարբեր որ սեռով կերեւար՝ սամուէլը չէր մոռնար , միշտ իրեն լաթ կըշինէր կըտանէր : Սամուէլ անանկ պըզտըկութիւնէսէ սկսաւ Տէր տանը ծառայութիւնը ընել , ու օրէ օր անուղղութիւնը մեծնալով՝ չէր թէ միայն Տէր՝ հապա ժողովրդոց առջեր կըմտնար՝ որ կըսիրէին զինքը :

Գլուխ Գ.

Հեղի էր պղտնեղովըհըպածըվի՝ չահանայուէն կէյնա , ու պեղը սոռուեղ կընըրըվի :

Հեղի քհնյասեւտը երկու որդի ունէր , մէկուն անունը ոփնի կըվէր , ու մէկալինը՝ փենէհէս : Տառնք երկուքնալ իրենց հօրը ներքեւ ինէյացոց քհնյուէի կըրնէին՝ Տէր տապանակին առջեւը՝ անոնց զոհերը մատուցանելու , և ուրիշ ծառայութիւնները կատարելու . բայց իրենց չար ու գայթակղական գործքերով ժողովրդին սիրտը կերեին , ուստի Տէրը խիստ սրդողեր վրանին : Հեղիալ թէ պետ Տառնց անկարդուհները միշտ կըլսեր գիտեր , բայց ինչպէս պետք էնէ աս բաներուն գեղ չէր դներ՝ չէր պատժեր իրենք . հապա անհոգութէ մէկ թուլ խրատովմը կանցուներ . որդիք կըսեր՝ ձեր վրա աղէկ չեմ լսեր , ինչու Տառնկ կընէք ։

ու անոնքալ իրենց գիտցածէն չէին
անցներ : Ի՛նոր հասաը ան՝ հեղինի
վրայալ սաստիկ բարկանալով՝ մէկ
հրեշտակմը իրկեց, որ եկաւ չարաչ
չար յանդիմանեց ինքը աս իր տղոցը
ըրածներուն համար. ու իրեն ան
տրվաւ թէ քհնյապետութիւնդ պիտի
քու տնեդ քնդեմ վերցունեմ, ու ու-
րիշ իմ հաւատարիմ ծառայիս տամ.
որովհետև ըսաւ դուն ապերախտ ե-
ղար իմ հնորհքիս. և աս բանիս նշանը
ան պիտոր ըլլա՝ որ ութնի ու փենե
հեսը մէկ օրվան մէջ պիտի իյնան
մեռնին :

Ի՛սրը ան բանըս սամուէլիալ
յայտնեց. որ երբոր ինքը տղակուց
տանջարը կրպաուկը, մէկ գիշերմը
յանկարծակի անկանչը ձանմը եկաւ՝
որ ինքը կրկանչէր՝ սամուէլ սամուէլ.
անոալ գիտնալով թէ հեղինն անդիմն
զինքը կրկանչէ, ելաւ վազեց քովը
գնաց՝ ահա եկա ըսաւ ինչ կրհրամ-
մես : Յեղիալ ըսաւ, ես քեզ չկանչ-
եցի ձրդի, գնա տեղդ պառկէ : Ի՛սանկ իրեք հեղ որ եղաւ՝ ու սա-
մուէլը վազեց քովը եկաւ. անատե-
նը հեղի կռահ գնաց թէ՝ ան տղա-
պանակէն ինքը կրկանչեկոր, ուստի
երրորդ անգամին սամուէլն իսրատ
տրվաւ, որ մէյնալ կանչելու ըլլանե,
ինքնալ ըսե՝ ան ինչ կրհրամմեա կը-

սես

սեսքու Ֆառայիդ։ Սամուէլալ հնա-
զանդեցաւ՝ որ երբոր չորրորդ հե-
ղը կանչվելուն անանկ լսաւ՝ ան-
ատենը ան իրենալ քանը քացաւ,
ու զուրուցեց թէ՝ ինտոր սատաիկ
քարկացեր է հեղիին վրա՝ իրեն տղա-
ցը պատճառովը, որ իրենք չի յան-
դիմաներ Ճամբա բերեր. անոր հա-
մար լսաց՝ Ճար չիկա պիտոր ղիրենք
չալուչար պատժեմ քէնդյաեուԹիը
ձեռվընէն առնեմ։ Երբոր առաու
եղաւ, սամուէլ վախէն չէր ուզեր այ
խօսացնները հեղիին պատմել. քայց
հեղի անչափ ետևէն ինկաւ՝ որ Ճա-
րով բերնէն առաւ, ու երբոր լսեց,
կամք ան որ նեալ եղիպի լսաւ. ու
անովալ չիզ պատացաւ. նամնապես
տղաքնալ իրենց լսածէն ետ չէին կե-
նար։ Այց ան ատենէն սկսաւ
ալ սամուէլի հետ ընտանուի լսել՝
իր կամքը անոր յայտնել. որ աստ
օրէ որ սամուէլի անունը բոլոր Իսրա-
ցոց մէջ հռչակվեցաւ, Թէ այ սիրելի
ու հաւատարիմ մարգարէ է ինքը։
Այտև ան աս հեղիին պատիժնոր տա-
լու եղաւ. Թող տրվաւ որ այլազգի
նները Իսրացոց վրա պատրամ ելլեն. ու
երբոր առջի զարնվելուն Իսրացիք
տեսան որ իրենք յաղԹվեցան՝ չորս
հազար հոգի կորսընցուցին, ուղեցին
որ ատապանակը այ բանակը բերեն՝ որ

անով ՝ ած իրենց օգնուի հասնի : Ա-
սելովին տապանակը որ վերցուցին
քանակը բերին՝ ուխի ու փենհէս-
ալ հետը . անատենը այլազգիները
հելացոց ժողովրդին ձանձն իմանա-
լով տապանակին գալը . սրտերնին
սաստիկ վախ ինկաւ . վայ է ըսին մե-
զի , ալ քաներնիս բուսաւ , ինչու որ
ան հելացոց ՝ ածը մէջերնին եկաւ՝ որ
ինչվան հիմա բոլոր իրենց Թշնամի-
ները ջարդեր կորսընցուցեր է : Ա-
տի մէկմէկու սիրտ տալով անանկ
յուսահատութ ՝ ը որ սկսան հելացոց
վրան վազել . ՝ ած այնպէս կարգաւո-
րեց՝ որ եռսունհազար հոգի հելացի-
ներէն կոտրեցին՝ ուխի ու փենհէս-
ալ մէյտեղ . ու մնացածը ցիրուցան
փախուցին , և ՝ այ տապանակնալ գե-
րի առին իրենց ազոլտոս քա՛ղքը տա-
րին : Ա՛ս որ եղաւ՝ շուտմը մէկ մարդ-
մը լաթերը պատռտած գլուխը հող
ցանած վազեց սելով քա՛ղքը՝ որ աս
խրդճալիներըս պատմէ . ու անատե-
նը հեզիաս ծերացած իննըսսունըու-
թը տարվան՝ որ աչքին լուսնալ կոր-
սընցուցեր էր , տանը դրանը առջևը
աթոռով նստեր կըսպասեր , ու սիր-
տը կեւիեր տապանակին վրան : Երբոր
աս մարդս լսեց որ՝ պատերազմին
բանը ձախորդ գացեր է , իր երկու
տղաքնալ մեռեր են , ու տապանակը

՝ ած

ին ատնըվեր է . ան տեղը հեղի սաս-
տիկ ցաւէն՝ աճուռէն կըռնըկին վրա
գետինը ինկաւ՝ ու մէջքը կոտրեցաւ
մեռաւ : Ընկէ ետև փենէհէսի կը-
նիկնալ , որ ան օրերը տղոգլերքի մօտ
եր , անալ իր պարոնտատին ու եր-
կանը մեռնիլը մէկէն լսելով՝ ցաւը
քունեց ու տղոգլերքին ատենը խեղ-
ճաբար մեռաւ :

ԳԼ : ԺԱ .

Ա յլազգինները պապանային պատճառով կը-
պատժվին՝ ու նորէն իրենց երկրները կը-
դարձվին՝ ու նորէն իրենց երկրները կը-
դարձվին՝ ու նորէն իրենց երկրները կը-
դարձ

պատիժ ալ խրկեց այլազգիներուն վրա, որ նստուկ տեղերնին խոց կելլար ասատիկ կըտանջվէին, ու անով ալ շատ մարդ կըմեռնէին։ Եւ իրենց արտերը անհամար մրկներ կը վնաստային ու բոլոր վարուցանքնին կուտէին կաւրէին։ Ես պատուհասներնուն ազովտացիքը տեսան, կարծիք երթալով որ տապանակին պատճառովը կըլլա, խորհուրդ ըրին մեկալ այլազգի իշխաններուն հետը, ու նորէն փորձելու համար՝ անկեց վերուցին գետ ըսած քիղը տարին. բայց հոնալ տեսան որ ան պատուհասները կըլլան, ու երբոր անկեց ալ ուզեցին որ ասկաղոն տանին, ասկաղոնցիները ասոր դէմ կեցան, մեք բոլորս ջարդըվիլ չենք ուզեր ըսին։ Աստի ասանկ եօթը ամիս տապանակը այլազգիներուն քովը կենալէն ետև՝ ալ մտմտացին որ նորէն հեռացոց Համբեն՝ խաչըսին աս պատուհասները. ու ասոր վրա իրենց քուրմերը խորհուրդ տըվին որ պատրաստ չիխաւրեն, հասկա այլազգիներուն հինկ իշխաններուն համրանքովը՝ հինկ հատ ոսկիե նստուկ տեղի պատկերք շինեն, ու հինկալ ոսկիե մրկներ, և ասոնք տապանակին նըվիրեն տան, որ ան պատիժները վրանէն վերնան։ Ասոքը ասա ալ ապըս-

պը-

ալըեցին որ՝ մէյմալ աղէկմը փորձէ-
լու համար, որ իմանան թէ ասա պա-
տիժներըս անկէց է՝ թէ չէ, տասպա-
նակը ան ըսած ոսկիէ քաներովը առ-
նեն մէկ նոր սայլի (որ առասպայիմը)
վրա դնեն, ու երկու մատղաշ կովերը
որ առջինեկ հորթեերնին քերերեն,
ան սայլին լծեն, ու հորթեերնին քո-
վերնէն քաժնեն տունը պահեն, ա-
նանկ ձամբա դնեն անոնք որ երթան.
եթէ տեսնան որ ան կովերը շիտակ
դէպ'ի հէլացոց երկիրը կերթանեն,
գիտնան որ ան պատիժները տասպա-
նակին պատճառովը եղած է։ Անոնք
ալ անանկ որ ըրին, ու ետևէն գա-
ցին նայելու. տեսան որ կովերը ա-
ռանց մէկ դին մէկալ դին ծռելու՝
շիփշիտակ գացին դէպ'ի բեթսամիս
ըսած հէլացոց երկիրը, որ անատենը
ցորեն կըհնձէին անոնք։ Ու յովսեա
բեթսամիսացիին արտը որ մտան.
հէլացիները իմացան խնտալով տա-
պանակին վրան վազեցին առին սայ-
լէն վերուցին. ու սայլը չարդեցին
վառեցին, անոր կրակովը ան երկու
կովերը եկան ղևտացիները ողջակէզ
ըրին տասպանակին առջևը։ Այդ տա
հէլացոց ուրախութիւը մեծ տրտմութ
վերջացաւ, որ յիսունն հազար ու
եօթանասուն հոգի անատենը ա
պատժըվեցան մեռան, ինչու որ, կը

սեն ինչ, երբոր տապանակը առանց
հոն հասաւ. ինչացիք մեծ ու պզտիկ
վրան թափեցան, ու առանց անոր
պատիճը պահելու սկսան տապանա-
կին դպչիլ հետաքրքրութենէ մէջը խառ-
նեցին նայելուն. որ առ քանըս իրենց
առատիկ արդիւնքները ածէ: Աստի քեմ
սամիւսցիքը ալ տապանակին առակա-
ղով դողալով կարիաթարիմցոց աղա-
չեցին որ իրենց քաղաքը առնեն տա-
նին. ու անանկ կարիաթարիմը տա-
րին, որ հոն շատ տարի կեցաւ ամե-
նադաբ քհնային տունը:

Ինչ քահանայապետին ետև ինչ-
պէս ըսինք՝ սամուէլ մարգարէն որ
սկսաւ ինչացիքը կառավարել, իր
առջի հոգը առ եղաւ՝ որ բոլոր կուռ-
քերը ու կռապաշտական բաները մէջ
երկնէն վերցուց մաքրեց, ու ածպաշ-
տութիւնը նորոգեց, մանաւանդ տապա-
նակը գառնալէն ետքը: Ու առ ա-
տենները բոլոր մէկ հեզմը սամուէլ բո-
լոր ինչայիները մէյտեղ մասեփաթ
ըսած տեղը ժողված՝ իրենց քարոզ
որ կուտար՝ ու այ աղօթք որ կընէին,
ան ժամանակը այլազգիները յան-
կարծակի ուզեցին վրանին պատե-
րազմ ելլել. ան որ խմացան ինչայի-
ները՝ սրտերնին դող ինկաւ, ու սա-
մուէլի դիմեցին որ այ աղօթք ընէ՝
ձեռքերնէն խալսուին: Սամուէլ ալ

ՄԿ գառնուկմը առաւ ՚ոյ ողջակէզ
որ ըրաւ . ՚ած երկինքէն անանկ սաս
կալի գոռալու ձանմը Հանեց , որ բո
լոր այլազգ ինները իրար անցած սկը
սան փախչիլ ու ին լացինները ետևնին
ինկած ջարդեցին իրենք , ու իրենց
քաղաքներնալ նորէն անոնց ձեռ
քէն առին : և ասով այնպիսի վախ ին
կաւ այլազգ ինեերուն սիրտը , որ սա
մուէլի օրը մեյմալ ին լացող վրա պա
տերազմ չի բացին ու ինքը ատմուէլ
մարգաբէն սովորութի՚ ըրեր էր , որ
տարին հեղմը կելլեր ին լացող քա
ղաքները կըպտըտէր՝ անոնց սիտա
նաւորութիը կըհոգար գատաստան
դին կըտեսներ , ու մեկալ ժամացած
ժամանակը արիմաթեամ իրեն տու
նը կըննըստեր :

ՄԱՏԵՆ ԶՈՐՐՈՐԴ

Պատմութիւն Թագաւորութեց և Ծագումդաց գլխաւորաց. իէլացոց Թագաւորութեան ատենը եղածը մինչև իրենց գերութիւնը։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Իսրայէլացւոց երկնաւոր կուռքին դնել. ձեռաւ առաջը իջնալ նագաւոր Իսրայէլացոց։

Երբոր աշխարհաս սամուէլ, կառավարուէ գեղը իր վրայէն քիչմը Թեթևցունելու Համար՝ իրեն երկու որդիքը յովել ու աբիա ըսած՝ դատաւոր դրաւ իսրայէլացոց վրա։ Ասոնք իրենց Հօրը բարեպաշտուէ ու արդարուէ Համբէն դուրս ելան, որ կաշառքներով և ուրիշ անիրաւութիւններով ժողովուրդը կը ջարչարէին։ Ասոր Համար ալ էն դիմանալով, ամէնքը եկան սամուէլի ինկան ու ասացին ըսին Թէ՝ մեզի մէկ Թագաւոր դիր, որ ուրիշ աշխարքի ազգերուն պես մենքալ մեր Թագաւորին կառավարվինք։ Եւ սոսվ ժողովուրդը չուզելմը ցուցունելով անմիջապես աստուծմէ կառավարվիլը՝ իր պաշ-

պաշտօնէից ձեռքով, (ինչպես ինչվան
ան առեւնը եղած էր.) սամուէլ որ
աս բանը լսեց՝ խիստ վշտացաւ ու
գանկտեցաւ ՚ի Տէր: Եւ ալ հրա-
մայեց որ անոնց ուզածը կատարէ,
միայն ըսէ՝ առաջ իրենց առջեւը դընէ
թագաւորներուն իրաւունքը, որ ին-
պես սովորութիւն է՝ ժողովրդոց վրա բեւ-
կըլլան, ու իրենք գերիպես կըբա-
նեցունեն: Այլ աս բաներուվա ալ
իսրայէլացոց աչքնոր չի վախցաւ,
և իրենց խօսքին վրա հաստատ կե-
ցերէին, ան առեւնը ՚ի նորին հրա-
մայեց սամուէլի որ սաւուղը իսրայէ-
լացոց թագաւոր ծէ: ու սամուէլ
եղաւ: Բենիամինի ցեղէն մէկ մարդ-
մը կար՝ կիս անունով. ասիկա մէկ
կտրիճ տղամը ուներ խիստ շնորհա-
լի պատուական, ու բարձրը հասա-
կով (ՙի պօյու պօսլու), անանկ որ՝
ինքը մէկ հատիկմընէր բոլոր ժեղա-
ցոց մէջը, որ սաւուղ կըսվէր: Պա-
տահեցաւ որ աս կիսը իր էշերը կոր-
սընցուց, ու ինքնալ ան սաւուղը մէկ
ծառայիմը հետը դրաւ երթալէն խրկեց
որ ան էշերը փընտռտեն, անոնք ալ
աս բանիս համար երկար շատ տեղ-
վանք պրտըտեցան. ետքը երբոր չի
գտան ու յուսահատած պիտոր ալ
ետ դառնայինք՝ յանկարծ ծառային
միտքը եկաւ սամուէլ մարգարէին՝ որ

Հանտեղվանքը կըգտնըվէր, ու ըսաւ
որ երթան իրեն հարցունէն ան կոր
սըված էշերուն համար։ Այդ օրով
առաջ ամէ յայտներէր սամուէլի թէ՝
վաղը ասատեն քեզի բենիամինի երկ
րէն սաւուղը պիտոր խրկեմ, որ ա
նիկա թագաւոր օծես իմ ժողովրդոցըս
վրա. ուստի երբոր ինքը տեսաւ սա
մուէլ՝ Աստուծոյ որ սաւուղն է. ու ան որ
պիտոր հանգչեցնել էր ըսելէն հետև
թէ իր հօրը էշերը գտնըված են,
բռնեց զինքը ուրախութէ հետո առաւ
սեղան տարաւ. ու հան պատիճ ըրաւ
ամմենեն վեր նստեցուց սաւուղը,
ու աղէկ պատուներնաւ իրեն առջևը
դնել տըվաւ։ Վեղանոր լըմընցան
չի թէսլուց որ երթա, ան գիշերը հան
բռնեց. ու առտըվանց ելաւ գըլոր
խը եղ լեցուց՝ ըսաւ թէ ահա քեզ թագ
դաւոր օծեց իր ժողովրդոցը վրա,
որ թշնամիներուն ձեռքէն իրենք ա
զատես։ Այտև ալ իր հօրը տունտոր
ձամբելու եղաւ, ան թագը ըլլալուն
ձյնարտուեր նշանի համար մէկ քա
նի բանմը մարգարէացաւ սամուէլ,
որ ան երթալնինի ձամբան իրեն պիտի
հանտիպին. ու հետը խոսք գրաւ
որ ետքը գաղդաղա քաղաքը երթա
իրեն սպասէ. որ եօթը օրէն ետև
ինքնալ հոն կուգա, ու ինչ որ պիտոր
ընէրնէ՝ ըսաւ կաղմանի՝ հոն տեղը իրեն

պիտի յայտնէ։ Ա՛նուամբն նշանները սաւուղի վրայ կատարվելէն ետքը, ինչպէս խօսք կապերելոնի, գնաց սամուէլ՝ ու բոլոր ժողովուրդը մասեփաճի ժողովեց, որ հոն իրենց Թագաւոր ընտրէ։ Ու այսպէս ըրաւ՝ առաջ տասվերկու իսրայէլացոց ցեղերուն վրայ վիճակ ձգել տըվաւ, ու երբոր բենիամինի ցեղին վրայ ելաւ վիճակը, ան ատենը սամուէլ ծածկեին յայտնուելէ սաւուղը պահվըտած տեղէն բռնեց բերաւ ժողովրդոց մէջը կայնեցուց՝ ու ըսաւ, ահա ան մարդը որ ձեզի Թագաւոր դրաւ։ Ժողովուրդնալ ուրախութէ մէկ բերան կանչեցին՝ կեցցէ արքայ։ Ա՛լ ծածկեին տըրվամամբը սաւուղի քովը սկսան ժողվըվիլ ուժով ու բանի եկող մարդիքները, որ անոնակ ինէլացոց նոր Թագաւորուն կայնեցաւ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Սաւուղ մեծ յաղթութէմը ընելէն ետքը՝ նոր բէնն խափանոր կծվի։

Ա՛մոնացոց Նաքաս մէկ ամսէն ետքը՝ նաս ամմնացոց Թագաւորը ելաւ իսրայէլացոց երկրին մէկ կողմը յաբէս գաղաադացոց վրայ։ ա՛նոնքալ դէմ կենալու ուժ չունենալով իրեն խրկեցին ըսին՝ մէջերնիս

նախ ուխտուդաշինք դնենք՝ ու անանկ
քու ներքևդ ըլլանք։ Ինալ ասանկ
պատասխան տըվաւ Թէ՝ մէջերնիս
դաշինքը աս ըլլա՝ որ ամէնն մէկերը
նիդ ձեր աջ կողմի (այ սաղ դիւ) աչ-
քերնիդ հանեք։ Այսիսկիքը աս որ
լսեցին՝ իրենց եօթը օր առեն ուզե-
ցին, ու աստին անդին իսրայէլացոց
երկիրը խմացուցին աս բանը։ Ասուա-
ղալ որ լսեց ան անիրաւ բանը՝ վառ-
վեցաւ ճածային զօրութ, ու ասոտիկ
արդողեղով առաւ իր երկու եղը կտոր
կտոր ըրաւ, ան կտորվանքը չորս դին
իսրայէլացոց երկիրը խրկեց ըսելու
Թէ՝ ովոր սաւուղն ու սամուէլի հետ
չի գար՝ ասանկ կտոր կտոր կընեն ա-
նոր եզները։ Ան բանովը անանկ
սոսկումը ձգեց Ժողովրդոց սիրտը,
որ ամէնքը ոտք ելան եկան սաւուղի
քով բոլորը վեցհարիւր եօթանա-
սուն հազար հոգի. ու սոնք սաւուղ
իրեք բանակ ըրած անանկ ան ամմնա
ցոց վրան վազեց, ու աղեկ ջարդմը
տալով մնացածը ցիրուցան փախուց
կորմնցուց։ Յաբէսցիքը ազատեց։ Ին
սաւուլ սաւուղ շատ սիրելի եղաւ Ժո-
ղովրդոցը, ու սըրտերնին տաքցաւ
վրան, անչափ որ՝ ոտք ելան թռնել
մեռցունել կուզէին ան մարդիքը,
որ սաւուղը բանի տեղ չի սեպելով
գլուխքաշեր իրեն տուրք չէին՝ ի տար-

ու

ու սամուէլ արգելեց խաղաղուց
ամէնքը։ Այսքը սամուէլ առաւ քո-
լոր հեղացիքը գաղգաղա տարաւ. ու
հոն չնորհակալութե զոհ մատուցանե-
լով այ, նորին սաւառնը Թագաւոր ը-
ծեց. ու ան տեղը ամէնուն առջևը
սամուէլ իր հնչվան ան ատենը ար-
դար կառավարութե վկայութիւն ժողովը-
գոց բերնեն առնելով, և այ իրենց
վրա ըրած բարերարութիները առջև-
նին դնելով, խրատեց ու յորդորեց որ
իրենց Թագաւորին հետ միաբան ա-
տուծմէ վախնան, անոր պատուիր
րանքները պահեն։ Այլ այս բանիս
նշան Թէ մեծ անիրաւութի ըրին այ
որ Թագաւոր ուզեցին, աղօթք ըրաւ
սամուէլ ու շուտմը երկինքը սկսաւ
աստիկ գոռալով անձրև Թափել
անշափ որ ժողովուրդը սոսկալովմ-
ևլ ըսին, աղաչեցին սամուէլի, որ ան
այ պատուհասը դադրեցունէ։

Գ.Լ : Գ.

Յաւուրն յորէն այլազգիները հէյաղիէ, ու
անհնազանդութիները համար այ ալչէն ինչնա։
Յոնաթան իր տղուքը ծեռնէչէն խաղար։

Ա՛նկ տարիէն ետև հեղացոց այս
տերազմ հանաբպեցաւ փղշտա-
ցոց հետ. աս բանիս համար ամէնը-
քը մէկտեղ գաղգաղա ժողվեցան.

ու սամուէլալ եօթնօրէն եւորը հոն գ-տնելուս խոսք տրվերէր՝ որ գա ՚ի մէզ վոհ մատուցանէ, ու ժողովրդոցը սիրտ տա պատերազմ ելլալու ։ որ ամմինքը սոսկացերէին՝ լսելով որ իրենց թշնամիները սաստիկ ուժով եռսուն հազար կառքով վեց հազար ձիաւորով ու աւ անհամար զօրքերով վրանին կուգանկոր ։ Երբոր եօթը օրը եղաւ՝ ու տեսաւ սաւուղ որ չի հասաւ սամուէլը, ու ժողովուրդնալ տրտնջալուվ կըցրվէինկոր, ինքը ձեռք զարկաւ զոհ մատուցանելու, որ աւ չըսպասէ թշնամիներուն դէմ ելլէ ։ Ո՛չնոր լըմրինալու եղաւ՝ ան ատենը հասաւ սամուէլ, ու խիստ սրդողելով սաւուղի անհամբերութեը և յանպըտգնութեը վրա՝ ըսաց թէ ծած քեզ ատ բանիդ համար երեսէ ձգեց, անանկ որ՝ քու թագաւորութիդ քեզմէ քու տղիդ պիտի չանցնի ։ ու այնպէս Թողուց եղաւ գնաց ։ Ի՛ս լսելով զօրքը՝ աւելի սրտերնին կոտրեցաւ, ու սաւուղ հետ միասն վեց հարիւր հոգի մնացած՝ անանկ սկսան թշնամիներուն դէմ երթալ ։

Ի՛ն ատենը յոնաթան սաւուղի որդին մարդու բանմը չըսած՝ միսն իր կապարձակիրը (այ սիլհտարը) հետը առած թշնամիներուն բանակը մտեցաւ, ու դնաց մէկ լեռանը հետ

նեղուցն բերան կեցաւ, անոնցմէ դէ-
մը եկածը մէկմէկու ետևէ քսան հո-
գի՛ չափ մեռցուց և աստղ՝ած անանկ
փախմը ու շփոթումը ձգեց Թշնա-
միներուն մէջը, որ կարծելով թէ
ետևնին կեցած է իսրայէլացոց մեծ
բանակը՝ սկսան ցիր ու ցան ըլլալ
փախչիլ։ Երբոր աս հեռվանց տե-
սաւ սաւուղ, ու բանը իմացաւ թէ
ինչտկտս եղեր է, ինքնաշ սիրտ առաւ,
(մանաւանդ երբոր Ժողովուրդնալ աս
բանը իմանալով նորէն տասը հազար
մարդու չափ իր քովը Ժողվեցաւ)
ուստի ուԺովետևնին ինկաւ աղեկմը
ջարդեց՝ ու ծնօցածը փախցուց։ Ա՛ս
մեծ յաղթութեըս մէջը զարմանա-
լին ան էր, որ իսրայէլացոց կողմէն
մոլոր այնչափ հոգիէն միան երկու-
քը՝ սաւուղ ու յոնաթան գեղարդ
ու Թուր ունէին, ինչուոր՝ այլազգիքը
իսրայէլացոց վրա տերապետած ա-
տեննին այսպիսի պատերազմական
զենքերը արգելէրէին անոնց, նաև եր-
կաթագործները անոնցմէ վերցուցե-
րէին. որ իսրայէլացիքը իրենց երկրա-
գործութե խուրը՝ մանգաղը ու գե-
րանդին սրելու համար՝ այլազգինե-
րուն երկիրը կերթային, ու հոն չի-
նել կուտային։

Այս աս փառաւոր յաղթութեըս ու
րախութիը մէկէն կորեց մէկ տրտմա-

լի

լի դիպուածքն՝ պատճառն որ՝ սաւուղ
ան այլազգիներուն վրա վազելուն ա
տենը անխոհեմութիւ՝ ալ երդումով
ուխտ ըրաւ՝ որ ան օրը ինչվան գոլոր
թշնամիները չի կորսըվիննէ՝ ինչվան
իրիկուն ծոմ կենան՝ մարդ բերանը
բան չի դընէ : Յոնաթան չէր դի
տեր աս իր հօրը երդումը , ուստի
մեղուներուն փեթակներուն քովէն
անցնիլնիլն՝ խոտ անօթի ըլլալով
ձեռքի գաւազանը երկնցուց անկէց
մեղրը առաւ կերաւ , ու անով աչքը
բացվեցաւ՝ ուժը վրան եկաւ : Երբոր
իրիկուն եղաւ՝ զօրքը ալ սաստիկ կոտ
նած ու անօթեցած , թշնամիներէն
ինչոր ձեռվընին ինկեր էր՝ ուխտար ,
հօրթ , անհամբերութէ գետինը սկը
սան մորթել , ու օրինաց դէմ արուն
թաթախ ուտել : Սիկա որ իմացաւ
սաւուղ մնացածը իր առջևը բերել
տրվաւ՝ ու մէկ քարի մը վրա մորթած
անանկ միսը արուինէն մաքրած իրենց
տրվաւ որ ուտեն : Յետքը ան գիշերն
ալ սաւուղ նորէն ուզելով որ թշնա
միներուն վրա երթա , քահանային
ձեռքովը հարցուց ՝ եր երբոր տեսաւ
որ ՚ած պատասխան չի տրվաւ , գի
տցաւ որ մէկ մեղքըմը պատահած է ,
անոր համար հրամայեց որ ամէնուն
վրա վիճակ ձգվի , ու թէ որ ըսաւ՝
Յոնաթան տղէն վրայալ վիճակը ել-
լէ

լենի՝ չեմ խնայեր մեռցուենել կսե-
տամ։ Ալ իշխակը որ ձգեցին, ու յով-
նաթանու վրա եկաւ. սաւուղ իրեն
հարցուց թէ ինչ ըրերես, անաշ ը-
սաւ թէ կտորմը մեղրը ուտելու հա-
մար ես պիտոր մեռնիմ մի. սաւուղ
ալ երդումը բրաւ թէ անակ է՝ պիտի
սօր մեռնիս։ Ժողովուրդը եկաւ ժո-
ղովուրդը սաւր դէմ կեցաւ, քանի լի-
ցի ըսին ինչպես սգանդրվի ան մար-
դը, որ պատճառ եղաւ իսրայէլացոց
աղատուելը. ու անանկ ժողովուրդը
սա մեղքս վրանին առած՝ այ աղօթք
ընելով՝ յոնաթանը մեռնելէն խա-
լսեցին։

Գլ. Գ.

Սաուղ ամաղեկացոց խնայելով, Տէրոջմէն
այ ալէկն կելլա։

Ամաղեկացոց մեղացը չափն որ լը-
վեցաւ, այ հրամանովը սամուէլ
գնաց սաւուղի ըսաւ որ՝ պատերազմ
ելլէ ամաղեկացոց վրա, ու չի խը-
նայէ գոլորը ջարդէ՝ երիկ մարդ՝ կը-
նիկ մարդ, ինչվան մնորը տղաքնաւ,
ու անոնց անասուններնաւ։ Սաւուղ
ալ զօրը ժողվեց չորս հարիւր եռասուն
հազարի չափ, ու եկաւ կոտրեց սամա-
ղեկացիքը։ Այայց այ հրամանը լը-
մանն չիկատարեց, ինչու որ ողջ թունեց
պա-

պահեց ազազ ըսած անոնց Թագաւորը, ու իրենց կենդանիներուն և ուրիշ բաներուն աղեկներնալ մեզքընցաւ պահեց։ Ա՛նոր համար ասանիկ բարկացաւ ՅԱ, ու աս բաները սամուէլի պատմելով հետը գանկըտեցաւ ու ըսաց Թէ՝ զղջացեր եմ որ սաւուղ Թագաւոր դրի, որ ասանկ իմ խօսքս չիմընաւ։ Սամուէլ ան գիշերը անանկ տրտմած՝ ՅԱ առջևը լինկաւ. ու առաւօն գնաց անոտենը վրա հասաւ՝ որ սաւուղ ամաղեկացոց առած կողոպուտները ՅԱ զոհ կըմատուցաներ. երբոր սաւուղ սամուէլը տեսաւ, առջևը վազեց ու ըսաւ. ահա ՅԱ հրամանը ինչպես ըսեր էրնե կատարեցի։ Ա՛ն ժամանակը սամուէլ ալ իրեն հարցուց, հապա ինչ է ըսաւ ան ոչխարներուն ու կովերուն ձանը որ ես կըլսեմ կոր. անալ պէն տրվաւ Թէ՝ առոնք ամաղեկացոց քերածս է, որ աղեկները ժողովուրդը ուզեց պահել որ ՅԱ զոհ ընեն։ Սամուէլալ ըսածային նախանձոյվառէ՝ հոն տեղը չարաչար յանդիմանեց ինքը, ՅԱ ըսաւ աւելի հաճոյ է հնազանդութիւը, քան Թէ զոհ մատուցանելը. անոր համար ինչպես որ դուն ըսած բանի տեղ չի սեպեցիր, ըսածալ քեզ երեսէ կրձգէ ու Թագաւորութիւդ ձեռքէդ կառնէ։ Ա՛ն բա-

նէս

նէս սաւուղի սիրտը դողայ՝ մեղա բաւ՝ թողուի տուր ինծի, ու եկոր մէյտեղ՝ այ աղօթք ընենք որ մեղքս թողու։ Սամուէլ ալ մտիկ չըրաւ, ու երբոր երեսը դարձուց որ երթայ, ետևէն վազեց սաւուղ, ու անոր վերարկուն բռնեց քաշէնինի որ չի թողուր երթայ, կտորմը պատռեցաւ ձեռքը մնաց. ասոր վրայ դարձաւ սամուէլ ու ըսրէն իրէն ըսաւ՝ թէ ասոր պատռեց ու քեզմէ առաւ ինծ քու թագաւորութիդ, որ քեզմէ աղէկ մարդուն ձեռքը տայ. ու ասա՝ այ ըսած բանը ետ չի դառնար։ Ետքը սամուէլ՝ ալ տեսաւ որ սաւուղի ձեռքէն չվայլըսիր՝ դարձաւ հետը եկաւ որ՝ այ աղօթք ընէ. ու ուզեց որ սուգ թագաւորը իր առջևը բերեն։ անալ երբոր դողալով առջևը եկաւ՝ նէ՝ անատունը թուրմը առաւ սամուէլ ու իր ձեռքովը հան տեղը մեռցուց գինքը, ասանկ ըսելով թէ՝ ինչպես քու թուրըդ անչափ կնիկները իրենց տղոցմէ զրկեր է, այսպէսով հիմա քու մայրըդ քեզմէ զրկըվի։ Ետքէ ետև՝ ալ սամուէլն սիրտը կոտրած՝ թողուց եկաւ արիմաթեմէր տունը գնաց, ու անանկ քաշված նստեցաւ, մէյմընալ սաւուղի հետ չի տեսնըվեցաւ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Դատաւորը խոստովանի։

ԱՅՍ որ այսպէս սաւուղը երեսէն հը-
գեց՝ անկէ ետքը սամուէլ մար-
գարէն մխիթարելով հրամայեց իրեն
որ ելլէ բեթղէհէմ երթայ, ու հոն
յեսսէին տղոցը մէկը, որ ինքը իրեն
կը յայտնէ՝ անիկա թագաւոր օծէ սա-
ւուղի տեղը։ Սամուէլ ալ բեթղէ-
հէմ որ գնաց, աս բանըս սաւուղէն
գաղտուկ ըլլալու համար՝ որ իրեն
զէնքը չընէ, ոյ հրամանովը՝ սասանկ
ձան հանեց թէ՝ զոհ ընելու համար
բեթղէհէմ եկեր է։ Յեսսէ երբոր
հոն ան գոհին եկաւ յեսսէ ըսած
մարդը յուդայի ցեղէն՝ իր տղաքնե-
րովը, սամուէլ ուզեց որ յեսսէն ա-
նոնք մէկիկ մէկիկ իր առջևը բերէ
որ տեսնէ։ Ու պինտ առաջ տեսնե-
լով եղիաբը յեսսէին մեծ տղան, սա-
մուէլ կարծեց թէ ան ըլլա ոյ քսը-
րածը, բայց ՚ած ըսաւ իրեն, ատոր
երեսը ու հասակին մեծութիը մի նայ-
իր, իմ ընտրածըս ատ չէ. մարդը
մարդուն երեսը նայելով անանկ դա-
տաստանը կընէ, բայց ՚ած մարդուն
երեսը չի նայիր, հապա սիրտը կը
նայի։ Ու սոր ետևէն յեսսէն բերաւ
աբինադաբ ըսածը, անաւ չեղաւ։

անկէ ետքը մէկալ մնացածները բո-
լոր եօթնալ կարգաւ առջևը ելան։
Եւ երբոր տեսաւ սամուէլ որ անոնց-
մէ մէկնալ ոյզածը չէ յեսսեի հար-
ցուց թէ՝ ատչափ է մի տղաքները դ.
անալ ըսաց, մէկ պզտիկմընալ կա որ
ոչխար կարածէ, որ դաւիթ կըսվի ։
սամուէլը կանչել բերել տըվաւ ա-
նիկայալ՝ ու տեսաւ որ մէկ շիկուկ
շնորհալի տղամըներ աս դաւիթ ը-
սածը, ու ՚այ հրամմնողը ան տեղը
սամուէլ անոր գլխուն վրա եղը լէ-
ցուց թագաւոր օծեց ինքը ։ ու ան ա-
տենէն՝ ալ ՚այ հոգին սաւուղէն ելաւ
հեռացաւ, ու դաւթին վրան եկաւ ։
Ա՚սանկ որ՚՚այ երեսէն ինկաւ սաւուղ,
ալ դև մտաւ իրեն, որ ատեն ատեն
անով խիստ կըտանջըվեր ։ ու աս նե-
ղութիս քիչմը թեթևցունելու հա-
մար՝ մէկ քնար (ջուն անթուռա) չալող-
մը փընտռեցինի՝ դաւիթը գտան,
սաւուղի քովը բերին ։ որ երբոր ա-
նոր ցաւը ու խեղճութիւնը կըքաննե-
նէ՝ դաւիթ անուշիկ չալելով կըդադ-
րեցըներ, ու կըհանգչեցներ ինքը ։
Ա՚տև անանկ սիրելի եղաւ դաւիթ
սաւուղի՝ որ առաւ իրեն կապարճաչ
կիր ալ ըրաւ ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Պատուհասը գողությունը կը պատանէ, ու անոնք որ այլազգիները կը պաղատին։

Այլազգիները նորէն ուժգնացուցին իրենց վրայ պատերազմ բացին, սաստկացնալով զօրքովը գնաց անոնց դիմացնին բանակը դրաւ կեցաւ։ Այլազգիներուն բանակը մէկ հրեա մարդմը կար գողնալէ անունով, որ վեց կանգուն ու մէկ թիզմը երկան էր՝ (իբր երկու մարդու հասակ կէս երկան), ու վրայի ունեցած զէնքերնալ անանկ խոշոր ու ահաւոր էին՝ զի լուխը պըղնձէ սաղաւարտ դրած, ու բոլոր մարմինը երկրթէ զրահով (յ՚զըռխով) պատած. վահանը (յ՚խալխանը) վրան առած, և ձեռքը իրեն մեծուն չափ մէկ ծանր տեգմը (յ՚մլըռախմը) բռնած. (ա նանկ որ՝ հրեայի թէ բոլոր վրայի զէնքերուն ծանրութիւը՝ իբր հարուր քսան հախայէն աւելի էր)։ Այսիկա առնէն իժիր իրենց բանակէն դուրս կուգար. ու դէպ՚ի հէլացոց բանակը քսմահրելով կրկանչէր թէ՝ դուք ով էք որ մեր դիմացը եկերէք. գոնէ ըսաւ՝ սանակ ընենք որ պարապ տեղը չի ջարդուիք. ձեզմէն մէկմը ընտրեցէք որ դիմացս ելլէ, ես ու ան մի

հակ

նակ ծեծկըվինք. Թէ որ ան իս յաղ-
Թելու սպանելու ըլլա՝ ինձ ձեր
ներքևը ըլլանք, հապա Թէ ես ինքը
յաղԹեմ նէ, դուք մերներքևը ըլ-
լաք, ու ասով պատերազմը դադրի։
Պատուղ և բոլոր ինէլացիքը ասս սոս
կալի հրսկսաս ան իրեն զինքերովը
տեսնելով՝ ու անոր ըսածը լըսելով
սարսափած կեցերէկին քառասուն օր,
ու չէին գիտեր ինչ ընեն։ ԹէպԷտ
խոստացաւ սաւուղ Թէ՝ ով որ սիրտ
ընէ, անոր դէմը ելլէ սպանանէ նէ,
իր աղջիկը անոր կուտա, ու ինքը իր
աղգովը ազատ կըգրէ. բայց մարդ
չի գտնըվեցաւ որ ասս բանիս սիրտ
ըներ։ Ան օրերը հանդըպեցաւ որ՝
յեսսէն իր պզտի դաւիԹ տղան իս-
բայելացոց բանակը խրկեց, որ երԹա
հոն իրեն իւրեք եղբարներուն հաց տա-
նի, ու տեսնի Թէ ինչպես են։ Հաս
ւիԹ որ եկաւ ասս գաղիաԹին բանը
իմացաւ տեսաւնէ՝ խիստ տաքցաւ
վրան, որ մէկ անհաւատ այլազգի-
մը ինչ բանակը ասսանկ քամահրէ։
ու սկսաւ ինքը՝ բանակին մէջը աս-
տին անդին ձան հանեց Թէ՝ ինչ կու-
տան ինծի, ես աստուծով անոր դէ-
մը կելլեմ ու կըյաղԹեմ։ Այդիաթ
իր մեծ եղբարը աս որ լսեց՝ չէսեց
ինքը, Թէ՝ անդին ոչխարները երե-
սին վրա ձգելը՝ ինչ հոս եկեր հետս

քըրքրուԹի կընես, ու մեծ մեծ կը-
զուրուցես։

Ի տքը սաւուղի անկաձը հասաւ աս
բանըս, ու երբոր առջևը կանչել տը-
վաւ. դաւիԹալ ըսաւ իրեն ԹԷ՝ ա-
մենևին մի՛ վախնար, ես կերԹամ
ան կը յաղԹեմ։ Սաւուղալ ըսաւ.
վսխնամԹէ չի կրնաս, ինչու որ դուն
տղամարնես, ու անիկա պղտիկուցմէ
պատերազմի մէջ մեծցած մարդ է։
ԴաւիԹ ասոր պէն տրվաւ ԹԷ, ես
քու ծառատ՝ իմ հօրըս ոչխարները
արածէնինի՝ երբոր առիւծ կամ արջ
վրա կուգար կը յափշտակէր, ես ե-
տևէն կըվազէի ու բերնէն կըփըր-
ցունէի կառնէի, ու ԹԷ որ վրաս ել-
լերնէ, անոր վիզէն կըբռնէի կըս-
պանէի. յոյսամ որ ասանկալ ած-
ոս այլազգիին ձեռքէն իս խալըսէ,
ու ան անհաւատին բերնէն ինձլա-
ցող տրված նախատանքը վերցու-
նեմ։ Սաւուղի խելքնալ պատկեցաւ
ան առենը աս բանիս վրա. ուստի
հրամայեց որ իր պետրմական երկը-
ԹԷ հագուստները դաւԹին հագ-
ցունեն, ու իր զէնքերը անոր տան՝ որ
անանկ գողիաԹին դէմը ելլէ։ բայց
դաւիԹ սորված չըլլալով այսպիսի
ծանր հագուստներու ու զէնքերու՝
մէկդի Թողուց անոնք, ու իր ցուպը
(որ տէյէնէկը) մէկ ձեռքը առաւ, ու
մէ-

մի կալ ձեռքը պարատատիկը (իր տալ փանը), ու հինգ քարալ առաւ իր մախաղին (իր չանթային) մէջը դնաւ, անանկ ելաւ գողիաթին առջևը։ Գողիաթն որ տեսաւ զինքը ասանկ մի կիշկուկ ու փափուկ տղայ մը՝ առանց պատերազմական զէնքի իր դէմը եկած, պահ ըսաւ՝ ես շունն եմ մի՝ որ ցուպով ու քարով վրաս կու գասկոր։ դաւիթ ալ իրեն պէսն տըվաւ թէ, շունկնալ դէշ ես. անալ ըսաց՝ եկո՛ր եկո՛ր մօտեցիր քովըս՝ որ քու միսդ թռչուններուն ու գազաններուն տամ որ ուտեն։ Դաւիթ ալ ըսաց, դուն քու զէնքերովդ իմ դիմացըս ելներես, բայց ես այ գօրուձեդ անունովը քու վրադ կու գամ. ու յուսամ ան որ քեզ իմ ձեռքըս կուտա որ ըսպանեմ, ու գլուխդ վրայէդ վեր ցունեմ. և քու ու քեզի հետ եղած բոլոր այլազգիներուն մարմինը առ օրըս թռչուններուն ու գազաններուն տամ որ ուտեն, և ասով բոլոր աշխարքս դիտնա որ՝ Իսրայէլ մէջն կ՚ Ձիմարիտ ան ծը, որ առանց Թուրի ու զէնքի հրբոր ինքը կրկամենա՝ յաղթուե ընել կուտա։ Ա՛ս որ ըսաւ դաւիթ՝ ու ալ քիչմը մօտեցան մէկ մէկու, շուտմը քարմը հանեց պարսատիկը դրաւ՝ դէպ՚ի վրան ուժով քաշածինպէս, քարը գնաց դողիա-

Թին Ձակատին մէջը մտաւ , ու հոն տեղը մէկէն երեան ՚ի վար գետինը փուվեցաւ . ան ժամանակը շուտմը վազեց վրան ցաթկեց դաւիթ , ու աՆոր Թուրը մէջքէն Հանեց անով իր գլուխը կտրեց փրցուց վրայէն : Լ.Ա. լազկինները աս տեսածինպէս սկսան ցիրուցան ըլլալ փախչիլ , ու ինչացիքը եաԼնին իյնելով խելմը ջարդեցին անանցմէ , ու բոլոր քանակը կոխեկին առին : Լ.տքը դաւիթ երբոր գողիաթի գլուխը անոր Թուրովը առած սաւուղի առջև եկաւ՝ սաւուղ զարմանալով վրան՝ըրեն Հարցուց Թէ դուն որուն տղան ես : Լ.նաւ պատասխան տվաւ որ՝ քու ծառայիդ որ յեսսէ քեԹղեհէմցի կըսվի : Լ.նաւեՆը յոՒնաթան սաւուղի տղան դաւիթին աս մեծ քաջուիը տեսնալով ու իրեն ասանկ չնորհալի զրուցվածքը , անանկ սիրտը հետը կապվեցաւ , որ իր վրայի զինվորական հագուստը ու զէնքերը Հանեց անոր տրվաւ , ու հետը խօսք կապեց աղբրդիր եղաւ : Լաւուղալ անկէց ետև չի Թողուց՝ որ դաւիթ իր հօրը տունը դառնա , հապա իր քովը առաւ :

ԳԼՈՒԽ Ը.

Սաուղի նախանձութիւնը դաւթի վրայ։

Դաւիթ ասքաջութիւն ընելէն ետև, երբորոտ սաուղի հետ պատերազմին կըդառնայինն, անատեներ ժողովուրդը քաղաքներէն չնահաւորելու սկսան դիմացնին ելլել, ու խրնդուռմով առջևնին ինկած, կիներնեը նուագ պար բռնելով ծնծղաներ չալելով՝ անանկ ուրախութիւ կերգէին ու կըսէին, սաուղ հազար ջարդեց, ու դաւիթ՝ տասը հազար։ Այսոր վրա սկսաւ խիստ նախանձիլ սաուղ, ու ըսաւ՝ նայէ դաւթի տասը հազար տըվին, ու ինծի միան հազար. ալ ինչ կըպակսի դաւթի, միան իմ թագաւորութիւն՝ որ անալ առնէ։ Ու ան օրէն ետև սկսաւ ծուռ ծուռ նայիլ դաւթի վրա, անանկ որ մէկ օրմը իր տվլորական դիւահարութիւը բռնած՝ երբոր առջևը քնար կըչալէր դաւթի, յանկարծ գեղարդը անոր վրա շըռկեց նետեց, ու հանտեղը կըսպանըներ, թե որ դաւիթը չխժըմներ անհէց փախչերնէ։ Այսքը աս ձևմ քաւս գտաւ սաուղ դաւիթը մեռցունելու։ ինչպէս որ առաջ ըսինք՝ սաուղը էր խօսք տըվածինպէս՝ միլովը ըսած էր մեծ աղջիկը դա-

Թի պիտոր տար , գողհաթը ըսպան-
նելուն համար . բայց անկէ ետև մոռ-
անցունելով աս քանըս՝ հանեց ուրիշի
հետ կարգեց անիկա . ետքը իմանա-
լով որ իր մկկալ մեղքով ըսած աղ-
ջիկը դաւթի վրա աչք ձգեր էր , մը-
տածեց սաուղ որ անով դաւիթը ո-
լոգայթի մէջ ձգէ որ մեռնի , ուս-
տի իրկեց դաւթի ըսաւ թէ՝ քեզմէ
ուրիշ բան չեմ ուզեր որ մեղքով աղ-
ջիկս քեզի տամ՝ ինծի փեսա ըլլաս ,
հապա ինծի երթաս հարուր այլազ-
գի մռոյունես ու անով կը յուսար
սաուղ որ այլազգիներուն ձեռքը
իյնա մեռնի : Ա՛ս քանէս թէպետ
առջի բերանը խոնարհուեցաւ ետ կե-
ցաւ դաւիթ , ըսելով թէ ես արժա-
նի չեմ թագուհի փեսա ըլլալ . բայց
ետքը դնաց քաջութիւն սաուղի ուզա-
ծը կատարեց , ու ողջ առողջ դար-
ձաւ , մեղքովը իրեն կին առաւ :
Դաւիթ անանկ սրէ օր յաճախին չնոր-
քովը որչափ առաջ կերթար , ու իր
խոհեմութիւնը և ըրած քաջութիւնները
սիրելի կըլլար ժողովուրդը , այնչափ
սաուղին նախանձութիւնը անոր վրա
կէվլէնար , որ ալ չկարենալ տես-
նելէն իյնալ որ ինքը սպաննէ : Ինչ-
պէս մկ օրմն նորէն իր դիւահարու-
թիւնը բռնած՝ երբոր առջևը քնար կը-
նչալէր դաւիթ , ան մկկալ հեղուն
սրէս

այս մէյմալ գէղարդովուզեց որ զար
նէ մեռցունէ : Դաւիթ առջևէն
փախաւ իր տունն որ գնաց , սաւուղ
ետևէն մարդիք խրկեց որ երթան
դիշերանց տանը դուռը առնեն՝ որ
առտուվանց դուրս ելածինպէս բըռ
նեն սպանանեն : Ա՝էղբօրը իմացաւ
աս բանս՝ ու ան գիշերը գաղտուկ
պատուհանէն վար ինջեցուց դաւիթ
՝որ երթա ազատի . ու իրեն փախ
չելու առեն տալու համար՝ մէկ խա
մաճիկմը (կիբխուխլամը) չինեց դաւ
թի պառկած տեղը դրաւ՝ վրան ծած
կեց , ու առտուվանց սաւուղէն խրը
կած մարդիքնոր եկան՝ ցուցուց ըսաւ
թէ՝հիւանդ է չի կրնար գալ : Ա
ւուղալ նորէն հրամայեց որ թող մա
հիճուվը առնեն թերեն . ու ետքը եր
բոր իմացաւ աս խաբէբայութիւը , ու
լսեց որ դաւիթ ելեր սամուէլի քով
փախեր է , անոր ետևէնալ թէպէտ
իրեք հեղ մարդիք խրկեց , ու ետքը
ձարը հատած՝ ինքնալ ելաւ գնաց ,
բայց ան հոնալ դաւիթը խալըսեց :

ԳԼՒՒ ԻԹ :

Դաւիթ սաւուղի ձեռքէն փախչիլով
կըպրծի :

Սաւուղ որչափ որ թշնամի էր դաւ
թի՝ անոր ներհակը յոնաթան

իր որդին՝ սրտանց սաստիկ բարեկամուի ունէր դաւիթի հետ, ու կըջանար որ հօրը սրտինալ նախանձուիը ու թշնամութիը հանէ։ Այլ ետքը երբոր տեսաւ որ ձար չկրնա ասոր քանի, դաղտուկ մէյտեղ խօսք դրած՝ դաւիթը գտաւ, ու լալով հետը պատմեցաւ իրեն ըսաւ որ գլուխը քաշէ երթայ՝ ալ չերևնայ սաւուղի առջևը։ Ասոնք դաւիթալ չուշցայաւ. ու ասնանկ առանց պատրաստուելե որ ձամբան ելաւ, շուտմը գնաց աքիմելէք քահանայապետին հանդըպեցաւ, ու անոր ասանկ ցուցուց թէ՝ թագաւորական բանիմը համար ինքը՝ ծածուկ տեղմը խրկըված է, ու հինկ օրհնաց հացերուն ուզեց առաւ անկէց, որ իրեն ու հետը եղած մարդիկներուն ձամբու պաշար ըլլա, ու դողիաթի թուրը որ այնըվրըված՝ հոն կըպահվէր՝ անալ վրան առաւ, ու այնպէս ելաւ այլազգիներուն երկիրը գնաց՝ անքուս ըսած՝ դեթացոց թագաւորին քովը։ Այլ անտեղը երբոր բանը իմացվեցաւ թէ՝ աս ան դաւիթն է որ ինչ ցոց մէջէն իրենց դէմ ան չարգուն թինները ըրեր է, անկէց դաւիթ սիրտը շատ վախ ինկաւ, ուստի սկսաւ անոնց առջևը անանկ ցուցունել ինքը թէ խենթմընի, (կամ թուխ ըրխլը)։ որ անոր թագաւորը քովէն վը-

վրդնտեց, ու ինքնալ առիթ գտաւ անկեց ելլելու ազատվելու։ Այտքը դնաց հեռլացող սահմանին մօտ մնալ քացոց երկիրը, ու իր քովը եկան իր հարը մարը եղբարները, նաև ուրիշ հեռլացող երկրէն փախստական մարդիք կամաց կամաց Հոն ժողվեցան դաւթի հետ մէկ եղան՝ բոլորը չորս հարուր հոգիի չափ, որ ասոնց գաւիթ գլուխ եղաւ՝ ու իրենց զօրապետ։

Դաւթի կրնկը։

Այս բաներս որ լսեց սաւուղ, ու իմացաւ որ աքիմէլեք քհնայետը դաւթի տերունէ երթեր, անիկա առջևը կանչեց՝ բոլոր իրենն ներքևը եղած քհնայներովը իրեք հարուր հինգ հոգի. ու վրանին սրդոդեցավ Հոն տեղը իր աչաց առջևը քհնայական զգեստոփնին ամմինքը ջարդել տալու՝ դովեկ սորիին ձեռքովը, որ ինքը եկեր սա քանըս մատներեր սաւուղի։ Այտքը ասոնալ սաւուղի սիրտը չի սպաղըշտրկեցաւ՝ խրկեց նոմբա քսած քահանաներուն քաղաքը Թրէ անցուներ տրվաւ՝ բոլոր բանդագակ Թէ մարդ՝ Թէ անասուն կենդանի, անանկ որ միան աքիմէլեքի մէկ տղան աբիաթար ըսած՝ խալըսեցաւ փախաւ դաւթի քովը գնաց, որ դաւիթալ սիրով ընդունեց ինքը քովը առաւ։ Անկէ ետև ալ սկսաւ սաւուղ զօր-

քով դաւիթի եւ ևս իմ՝ որ գըտա
ծինչպես ասլանն ինքը . դաւիթալ
իր հետը եղածներովը եկաւ աստին
անդին բարբարական կըպրտըտեր ,
ու ՚ած ամէն վըտանգներէն ինքը կը
խալըսեր : Ա՛ւ երկու հեղալ այն
պես յաջողեց ՚ած՝ որ սաւուղը դա
թի ձեռքը ինկաւ , ու թէ որ անոր
գէնմը ուզերնէ՝ կրնար ընել , ինչպես
իր հետի մարդիքնալ շատ վախ տըվին
անատենը՝ որ սաւուղը ապրննէ ու
խալըսի ձեռքէն . բայց դաւիթ ան
մեղ ու երախտագէտ ըլլալով , քա
լիսի ըսաւ որ ես աստուածմէ օծած
մարդուն վրա ձեռք երկնցունեմ , ՚ած
թող ինքը խրատէ : Ա՛ն ատենները
սամուէլ մարգարէն ալ խիստ ծերա
ցած վախճանեցաւ :

ԳԼՈՒԽ Ի .

Ա՛նաբաղի ու աբիգէայի պատմութիւն :

Դաւիթ երբոր փախստականութիւնը
ատենը հետը վեց հարիւր մար
դով կարմէղոս լեռը կըլլար , հոն մէկ
հարուստ մարդ մը կար նաբաղ անու
նով չար ու ագահմը . որ կնիկմը ու
ներ աբիգէա անուն՝ խիստ իմաստուն
ու գեղեցիկ , ու ինքը հազարաւոր
ոչխարներու և այծերու տէր էր : Ա՛ն
սոր հետ դաւիթ բարեկամութիւն կեր
թար ,

Թաղ, ու գողերին կըպահպաներ սա
նոր քանները, և չեր Թողուր իր մար-
դոցը որ նաթաղի վէնմը հասցունեն։
Ասոնի երբոր ուչիարներուն խուզե-
լու օրերը եկաւնէ, (որ ուրախու-
կեր ու խուսմավ սովորուն եր որ կրնե-
լին,) դուխԹ տասը Հոգի խրկեց նա-
թաղի, որ երԹան իրեն դինէն քաղա-
քաւարուԹ շատ բարև ընէին, ու ըսեն
որ՝ յիշէ՛ ան իր ըրած պահպանուԹը,
ու ինչպէս որ յարմար տեսնէ՝ իրենք
ալ ան ուրախուԹէն չլի զրկէ, իրենց
ալ բաժինմը Հանէ։ Նաթաղ որ աս
բանըս լսեց, արդողելով անոնց վրա
ըսաւ, ով է ատ դաւԹը՝ մէկ լը տէ-
րոջմէն փախստական ծառամը, որ
ես իմ մարդիքներուս բերնէն Հացս
կտրեմ, ու իմ չլի ձանչցած մարդիք-
ներուն տամ։ Այրքոր դարձան ան-
նաթաղի տըւած պէնը դաւԹի որ
ըսէն, դաւԹը կրակ կտրեցաւ վրան,
ու շուտմը չորս Հատուր Հոգի ԹաբԹը-
նին մէջերնին կասած՝ Հետը առաւ-
ձամբա ելաւ, որ երԹա նաթաղը իր
բոլոր բաներովը ջարդբուրդ ընէ ձգէ
Հոն տեղը։ Բայց ան տեսնը աս նա-
թաղին ըրած կոպտուԹը աբԹեցաւ կրնա-
կանը դժարն եկաւ չի Հանեցաւ։ Ու
սիրտը վկայելով վախնալով ԹէՀ աս
բանիս վրա մէկ բոԹմը կելլէ, ինք
նաւ շուտմը իր երկինէն գաղտուկ դը-

նաց երկու հարուր հայ ձուլեց, եր-
կու աման գլխի, հինգ եփած ոչխար,
ու ուրիշ ալ ուտելիքներ. ասոնցմով
ելաւ գնաց դաւիթը դիմաւորելց, ու
խոնարհութիւն իմաստուն և անուշ խօս-
քերով դաւթի սիրտը այնպես ինչե-
ցուց որ՝ անալ ընդունելով բերած ըն-
ծաները՝ ձամբէն ետ դարձաւ իր տե-
ղը գնաց։ Ա. Հիպեանալ երբոր տուն
գարձաւ տեսաւ որ երիկը գինովցած
ուրախութե մէջ է, բան չըսաւ իրեն
ան իրիկունը. ու առտուվանց ելաւ
տերն՝ի տեղը որ պատմեց իրեն՝ թէ
ծրսլիսի փորձանքէ խալըսեցրին, նա-
քաղ վախէն ու սաստիկ սրտադողէն
յանկարծակիի եկաւ հիւանդացաւ,
ու տասը օրէն ետքը մեռաւ։ Երբոր
լսեց գաւիթ որ նաբաղը մեռաւ,
փառք տըվաւ ՚ոյ որ արդարութէ նա-
քաղն դատաստանը կըտրեց, ու իրը-
կէց աբիզեան բերել տըվաւ իրեն
կին առաւ։ Ա. Նկէ ետև նորէն սա-
ւուղի ձեռքէն փախչելով դաւիթ՝ ի-
րեն վերհարուր մարդովը՝ ելաւ գնաց
այլազգիներուն երկիրը ան անքուա
լսաց գեթացոց Թագաւորին քովը,
բայց սա անգամըս խիստ սիրելի ե-
ղաւ դաւիթ անքուա Թագաւորին,
անանկ որ՝ սիկեւլակ քաղաքը դաւիթ
պարգեւ տըվաւ՝ որ իր մարդիքներովը
հոն կըննստէր, ու անկէց կելլար ա-

տեն

տեղն ատեն ուրիշ այլազգիներու վրա՝ որ անգութի թշնամի էին, անոնցմէ գերի կըլլային կողոպտուածներ կառնէր, որ ասովա դաւթի անունը շատ կըմեծնար։

ԳԼՈՒԽ Ի.

Պատուղէ մահը, ու դաւթի անոր վրա ըրած էպէի հարուածոմը։

Ա ս ատենները այլազգիները մէկ եղան զօրքերնին մէյտեղ ժողվեցին. ու սաստիկ ուժով ինէլացոց վրա պատերազմ բացին։ Պատուղալ բոլոր ինէլացիքը ժողվեց՝ գնաց գէղբվէ ըսած լեռանը քովը անոնց դէմ բանակը դրաւ։ բայց երբոր տեսաւ այլազգիներուն բանակը ահաւոր պատրաստուելը՝ սիրտը վախ ինկաւ. ուստի այ դիմեց հարցուց թէ ինչպէս պիտոր ըլլա ան պատերազմիս վերջը, կամ ով պիտի յաղթէ։ Ծալ ամենևին իրեն պատասխան չի տըվաւ, ոչ տեսիլքով՝ ոչ մարգարէի ձեռքով, ուստի ինքը ելաւ լաթերը փոխեց ու անանկ գաղտուկ գիշերանց մէկ վըհուկ (այ պիւ յիւձիւ) կընկանմը քովը գնաց, որ իրեն ցուցունէ սամուէլ մարգարէն, որ երկու տարիվան առաջ մեռած էր։ Ու կնիկնալ քիչմը դժուարութի ցուցունելէն ետքը՝ երեցուց իրեն

բեն սամուէլ մարգարէն, որ սրդողե-
լով բառճ սաւուղի, ինչու իս աչքաս-
ցուցիր տեղիս չարժեցիր, ինչ եկեր
կըհարցունես ինձի, որ Տճ քեզ է-
բեսկ ձգերէ, ու քու Թագաւորութիւդ
քու ձեռքէդ քաշեր սուբե՝ դաւթի
պիտոր տա, որովհետև դուն ոչ հնա-
զանդուի ըզբիր. ու քեզ հետդ եղած
ինըլայներովդ այլազգ ինըրուն ձեռ-
քը պիտի մատնէ, անանկ որ վաղը
դուն տղոցդ հետ պիտի մեռնիս: Ա-
որ լսեց սաւուղ՝ սարսափեցաւ ու հոն
գետինը ինկաւ, ետքը ելաւ գիշե-
րանց դարձաւ իր բանակը գնաց:
Աբթոր ատենը եկաւ պատերազմը
սկսան, ինըլացիքը յաղթըվեցան, ու
ջարդըվեցան, անոնց մէջը սաւուղի
իրեք տղաքնաւ զարնըվեցան ինկան.
ու սաւուղալ տեսնելով՝ որ ինքնաւ
նետով չարաչար զարնըվեցաւ, յու-
սահատած ըսաւ իրեն կապարձակի-
րին որ Թուրը հանէ իրեն խօթէ մեռ-
ցունէ, որ չըլլա Թէ այլազգինըրուն
ձեռքովը մեռած ըլլա: Կապարձա-
կիրն որ ետքաչվեցաւ չուզեց առ բանս
ընել: ան ատենը սաւուղ առաւ իր
Թուրը՝ ու փորուն կռթընցունելով
վրան ինկաւ՝ անանկ մեռաւ: Կ-
տքը իր կապարձակիրնաւ առ տեսնալով
չկրնացաւ՝ ինքնաւ իր Թրին վրա ին-
կաւ ինքը զինքը մեռուց: Ա-սանկ որ

է

եղաւ՝ այլազգիները մեծ խնտութիւն
եկան սաւուղի գլուխը վրայէն կտրե-
ցին, ու քաղքէ քաղաք իրենց կուռ-
քերուն տաճարները շնորհակալութիւն
տանելով պատցունելով բերին դա-
գոնի տաճարը դրին՝ իր զինքնալ հե-
տը մէյտեղ, ու նախատանքով իրեն
և իր տղոցը մարմինները բեթսան
քաղքին պարիսպէն վար կախեցին։
Ասոր դիւերանց գաղտուկ յաբիս գա-
ղայադացոց կտրիճները եկան անց
կեց գողցան ան մարմինները, յաբիս
քաղաքը բերին թաղեցին. ու քաղա-
քացիներնալ եօթը օր մեռելի սուգ
կատարեցին վրանին, որ իրենք բե-
նիամինի ցեղէն էին։

Այսց գաւիթ աս բաներուս վրա ու-
րախանալու տեղը, որ իրեն թշնամին
մեռաւ կորսըվեցաւ, էվէլջ սրտանց
ցաւ ցուցուց ու լացաւ, անանկ որ մէկ
ողորմելի ողջմիտնալ ըսաւ սաւուղի
ու յոնաթանի վրա, ու յաբիսացոց
երախտապիտութիւը խիստ գովելով օ-
րհնեց։ Ա՝անաւանդ աս ետքի գործ-
քովը ալ յայտնի ցուցուց իրեն քա-
րի սիրտը սաւուղի վրա. որ աս պա-
տերազմիս երկու օր եռև՝ մէկ առաղե-
կացիմը եկաւ բուրդուքաստուձ սիկե-
լակ դաւթի քովը՝ իբր թէ ինչացոց
բանակէն խալըսած կուգա։ Դաւիթ
հարցուց իրեն թէ ինչպէս եղաւ ինչ-

ցոց քանը, ով ով ինկաւ, սաւուղ ու յովնաթան ինչ եղան։ անիկայալ այս տասխան տրվաւ թէ գեղջվե լեռն էի եսալ. ու հոն տեսա որ սաւուղ իր նիզակին (այ մզրախին) վրա կրռ թընած գինքը մեւցունել կուզէր. երբոր դարձաւ իս տեսաւնէ, կանչեց աղաչեց որ վրան ելլամ կոխեմ որ շուտով մեռնի, ես ալ այնպես ըրի. ու մեռնելէն ետքը՝ ահա անոր գլխու թագաւորական թագը ու թևի ապարանջանները առի հրամանոցդ բերի։ ես որ լսեց դաւիթ սաստիկ տրտմութ վրայի լաթը պատռեց. ան որ տեսան իր քովի մարդիքնալ ան նանկ ըրին, ու ինչվան իրիկուն սուգ կեցան լացին ու ծոմ պահեցին։ ետքը նորէն ան մարդը առջևը կանչեց դաւիթ ու ըսաց, հապա դուն ինչպես չիվախցար աստուծմէ օծածին ձեռք դըպցուցիր ու ըսպաննեցիր։ անոստի հրամայեց իրեն մարդիքներէն մէկուն՝ որ հոն իր առջևը ըսպաննէ ան ամաղեկացին, ու ըսաց՝ արունըդ քու գլուխդ ըլլա, որ քու բերնովըդ բռնըվեցար։ ես ելացող դեմ պատերազմին մէջը անքուս գեթսցող թագաւորնալ գտնըվելով, թեպետ ոտջի բերանը դաւիթալ իր մարդիքներովը հետը առաւ, բայց ծածկին կարգաւորութիւն՝ ետքը թագաւորին

իշ-

իշխանները ասոր դէմ կեցան չուզե-
ցին որ մէջ մտնէ ։ Աստի երբոր ա-
սանկ դաւիթ ետ դառնալու եղաւ ,
գաւ տեսնէ որ՝ իր սիկեղակ քշքը սմա-
ղեկայինները մտեր կրակ տըվերեն, ու
իրենց բոլոր կնիկները ու տղաքները
ամմէն բաներովը կողոպտեր քաշեր
տարերեն ։ Ը ատ նեղուի քաշեց դա-
ւիթ աս բանիս համար՝ իր հետի ե-
ղած մարդիքներէն . հնչևան որ աս-
տուծմէ հրաման առած՝ ան թշնամի-
ներուն եաւէն հասաւ , ու աղէկմը
ջարդելով անոնք ու փախցունելով ,
ան գերի ինկածները բոլոր իրենց
յափշտակած կողոպուտներովը էվե-
լըք ձեռվընէն առաւ՝ անանկ քաջուե
ետ դարձուց ։

ԳԼՈՒԽ ։

Աստուծի պատիժը էշմարի , ու դաւիթ նոփա-
տորները առաջ կերթա ։

Աստուղի մեռնելէն ետքը՝ դաւիթ
այ հրամանովը իր ամմէն մար-
դիքներովը ու կնիկներովը՝ այլազգի-
ներուն երկրէն սիկեղակ դարձաւ ե-
լաւ , ու ինչացոց երկիրը դարձաւ ,
յուդայեն ցեղին քերթուն ըսած քա-
ղաքը եկաւ քանակեցաւ ։ Ո՛ն պինտ
առաջ եկան յուդայեն ցեղին մեծա-
մեծները զինքը Թագաւոր օծեցին ,

որ

որ այսպէս եօթը տարի ու կէս թա-
գաւորեց դաւիթ միայն յուդայի վը-
րա։ Պ՚ետ՚ուն որ՝ աբենները խօսքիտեր
մարդ՝ հէլացոց զօրապետը, սաուղ
մեռնելէն ետև՝ անոր յեբուսթէն ը-
սած տղան առաւ հէլացոց տասնըմէկ
ցեղին վրա՝ հօրը տեղը թագ՚ը դրաւ. ու
անանկ միշտ կըռիւը ու պատերազմը
պակաս չէր ըլլար անոնց՝ ու դաւթի
մարդիքներուն մէջը. թէպետ դա-
թի քանը օրէօր այլայլողութիը աւաջ
կերթար, ու անդիմիններուն ետ կը
մընար։ Այսքը աբենները մէկ պատ-
ճառովմը յեբուսթէի հետ որ աւրը
վեցաւ, ալ ետևէ էր որ անիկա թա-
գաւորութէն ձգէ ու բալոր հէլացիքը
դաւթի դարձունէ, բայց աս քանըս
եփելու ատենը՝ յովաբ դաւթի զօրա-
պետը որ առաջուց աբենների սիս պես
հէր էր՝ իր ասայէլ ըսած եղբարը ըս-
պանելուն համար, աբենները խոս-
թեցայութ կանչել տըվաւ, ու մէկէն
զարկաւ մեռուց։ Ինոր վրայէն շատ
ցաւեցաւ՝ սուգ մտաւ դաւիթ, ու
մարմինը պատվով թաղել տըվաւ,
և յովաբ սաստիկ սրդողելով ա-
նէծք կարդաց վրան։

Սկէ ետև շատ չանցաւ որ յեբուս-
թէն մէկ օրմը քնուն մէջը՝ իրեն եր-
կու զօրապետները դաղտուկ գացին
մըթնեցին, ու գլուխը առին դաւ-
թի

Թի ընծա բերին՝ իբր իրեն աչքի լաս
ընելով։ Բայց դաւիթ իրենց չնոր-
հակալ ըլլալուն տեղը. ինչպէս մէ-
կալ սաւուղի մեռնելուն աւետիս բե-
րողին ըրաւ, պատոյց վրայալ սաստիկ
բարկացաւ, որ անմեղ մարդը սպանկ
անողորմութ լսպանեներին, ու շուտ-
մը հրամայեց որ ան երկու հոգինալ
հոնտեղը բունեն մեռցունեն, ու ձեռ-
վընին ոտընին կտրեն՝ տանին կա-
խեն, ու ան բերած յեբուսթեի գլ-
լուխը մեծարանքով գերեզմանը թա-
ղեն։ Այս քաներորդը դաւիթ ինչ-
պոց աւելի աչքը մնաւ. անոր հա-
մար ալ տեսնալով անոնք որ սաւու-
ղի սպգին ուրիշ թագաւորութե յար-
մար մարդ չիմրնաց՝ մէկ մէ մինչբոս-
տեկն՝ ի զատ, որ յոնաթանի որդին
էր, ան ալ պզտի տղամբ՝ ու ոտընե-
րը կաղ անդամալուծ, (որ եաբը դա-
ւիթ իր հօրը սիրուն ինքը քովը առաւ
իր սեղանին կրկերցուներ.) ինչպոց
տասնըմէկ ցեղերուն մեծաւորները
եկան քեբրոն քաղաքը դաւիթի քով
եկան, ու հետը մէյտեղ ուխտ ու
դաշինք ընելով նորին ինքը թագա-
ւոր օծեցին բոլոր ինչպոց տասներ-
կու ցեղին վրա։

Դաւիթ երբոր բոլոր ինչպոց վրա
տէրութիը առաւ, ու անով աւելի ու-
ժոլցաւ, ալ ուզեց որ երթա առաջ
ե.

երուսաղէմը առնէ իր լեռանը վրայի
ամրոցովը (այ խալէովը), որ սիոն կըս-
վէր. որ անուտունը անհաւատ յեբուս-
ացոց ձեռքն էր։ Այրքան ասոր վը-
րա գնաց պաշարեց, Թշնամիները
ներսէն ծաղը ընելով դաւեթի ասանկ
պատասխան խաւրեցին թէ՝ դուն
հոս չես մտներ, պատճառն որ՝ կու-
րերը ու կաղերը քեզի դէմ ելլէր՝ կը-
սեն թէ դաւիթը հոս պիտի չիմըս-
նէ։ (ինչպես ոմանք կըմեկնեն՝ որ աս
ըսել էր թէ, պարապ տեղը եռևէ
մինար, ինչու որ՝ անանկ անառիկ
է բերդերնիս՝ որ միան մեր կուրերը
ու կաղերը դնենք անիկա պահելու-
նէ՝ մարդ չի կրնար անոր ուժ հայ-
յուներ առնէր)։ Այսպէս խօսքը դա-
ւիթ անոնց վրա դարձուց, իր զօրա-
պետներուն խաստացաւ որ՝ ով որ քե-
դին վրա վազէ առնէ՝ ու ան կուրերը
ու կաղերը ջարդէ անկեց վերցուն-
նէ՝ անիկա իմ զօրապետս ըլլա։ Ու
յովաբը եղաւ՝ որ գնաց քաջութիւ
անոր վրան վազեց առաւ՝ անանկ ը-
րաւ. ու աստի իր զօրապետութիւը
նորէն հաստատուեցաւ։ Դաւիթ
հան երբեն նորէն քաղաք չինեց, ու ա
նոր մէջը իր փառաւոր թագաւորա
կան պալատը աղիւր փայտերով, որ
իրեն խրկեց քիրամ թուրոսի թագա
ւորը։

Նոքը այլազգի փղշտացիները կը
բռը իմացան որ դաւիթ ասանկ օրէ
օր կը մեծնայ կուժանձնայ կոր, վախնա
լով թէ օրմը յանկարծ վրանին ելլէ.
իրենք առանց իմացունելու՝ մէկէն
ին ելլացոց երկիրը թափեցան, ու բեթ
զէհէմի և եղջիմի մէջ տեղը բանակ
նին դրին։ Դաւիթ ալ այ հարցուց՝
այնպէս ասոնց վրա որ եկաւ, ան ատե
նը մէկ հեղմը տաքուն պատրիկ ծար
վեցաւ դաւիթ, ու անանկ ինքիրեն
զուրուցեց՝ հայ թէ ըսաւ մէկը ինծի
բեթզէհէմի դրանքովիհորէն ջուրմը
բերէը որ խմէի ծարաւս անցնէր։ Ա
որ լսեցին իրեք հոգի իր քաջ զինվոր
ներէն չուտմը վազեցին գացին ան
թշնամիներուն բանակը ձրդքեցին
մէջը մտան, ու մէկ ամանովմը ան
ջրէն քաշեցին առին դաւթի բերին։
Դաւիթ որ աս բանըս տեսաւ՝ սիր
տը լեցվեցաւ, քաւ լիցի ըսաւ՝ որ աս
մարդիքներուն արունը ես խմեմ, որ
իրենց կեանքը ձեռնելու վտանգի
մէջ դրած՝ բերին ինծի. ու չխըմեց՝
այլ նըվիրեց ան ջուրը։ Ա տև ան
թշնամիներուն վրա քաջերմ յաղ
թեց. ու անանկ չարաչար փախցուց,
որ իրենց ուրիշ բաներուն հետ կուռ
քերնինալ հոն թողուցին գացին։

ԳԼ: ԺՐ.

Պատմի՝ ոյ պապանակը իշխէրցունէ երուա
սաղէմ իշխանի:

Ընկից եղբը ՝ածային օգնութը ու
րիշ յաղթութիներաւ ըրաւ դա
էիթ այլազգ ինէրուն դէմ. ու ամմէն
կողմանէ իր բանը յաջող երթալով,
ուզեց որ ՝ի շնորհակալութիւ բարե
րարութեը՝ ոյ տապանակը կարիա
թարիմէն վերցունէ՝ իր նոր շինած
եղէմ քաղաքը բերէ հանգչեցունէ:
Աստի բոլոր իշխացող մեծամեծները
և զէտացիները մէյտեղ ժողվեց. ա
նանկ եօթանասուն հազար մարդով
կարիաթարիմ գացին, ամմնադաբի
տանէն վերուսկին մէկ նոր սայլիմը վա
դրին, ու ուրախութ առջևէն կերպ
կերպ ծրնծղաներ չալելով, և ոյգ գո
վասանքներ կարդալով. ու ինքը
դաւիթ անանց հետը պար ցած
կելով՝ անանկ չամբա եղեր կըբե
րէին: Երբոր հասան քերն ըսած
մէկ տեղմը, սայլին կովերուն մէկը
անկարդ քալելով ծուեց տապանակը,
անատենը ոզա զէտացին ամմնադա
բի տղան՝ որ տապանակին քովէն
կերթար, (ինչպէս կրսեն՝ վախնալով
որ չըլլա թէ կործանի,) ձեռքը որ եր
կընցուց բռնեց տապանակը, ան տե
ղը

ղը յանկարծակի ինքը պատժեց ՚ած ,
որ գետինը փուվեցաւ մեռաւ : (՚Ի
պատիժըս ՚ած իրեն տըվաւ կըսեն՝
կամ որ՝ թէպէտ ոզան ղևտացի էր՝
բայց քահանայ չէր , որ անոնց միայն
կիյնար անմիջապէս ծառայել տա-
պանակին . և կամ որ՝ օրինաց դէմ
ուսերնին վրա չէին վերցուցած տա-
պանակը , հապա սայլի վրա դրեր-
էին :) ՚Ի նոր համար ասոր վրա ամ
մինքը զարհուրեցան , ու դաւիթաւ
վախցաւ անկէ ետև տապանակը թող
գաւորակոն քաղաքը իր տունը տա
նելու . ուստի մտածեց որ ան տեղ
վանքը մտ՝աբեդդարի գետացի ըսած
ղևտացիին տունը տանին դնեն. ինչ չ
վան տեսնա ինչպէս կըլլա բանը :
՚Ի րեք ամսէն ետև երբոր լսեց իմա
ցաւ դաւիթ՝ որ տապանակին պատ
ճառովը օրհնեց ՚ած աբեդդարի տու
նը տեղը՝ որ ամմէն բարիքներով ու
յաջողութ՚ը լեցվեցաւ , ինքնալ սիրտ
առաւ , ուսնուկն ուզեց որ ալ անկէց
վերցունէ առնէ եղէմ տանի , և հոն
անոր համար չինած մէկ խորանիմը
մէջ դնէ : ՚Ուստի առջինէն աւելի
պատրաստութ՚ը ու հանդիսաւորութ՚
կարդացմունքներով և ծեծղանելով
գնաց անկէց առաւ տապանակը , ու
անկէ ետև ալ ղևտացիներուն և քա
հանաներուն ուսը դրած վերցուցած

ա-

անանկ աւելի մեծարանքով երուսա-
ղէմ բերաւ :

Ա՛ս տապանակը բերելու հանդիսու-
թէս առնը դաւիթ ուրախու-
թէ տապանակին առջևը կրչալերու
պար բռնելով որ կրխաղար , ան որ
վերէն պատուհանէն տեսաւ մեղ-
քով սուտղն աղջիկը՝ իրեն անչը-
նորք բամբը երևցաւ դաւթի ըրած
ը . ուստի երբոր հանդիսը լըմբն-
ցաւ , դաւիթ տուն դարձաւնէ՝ ծաղր
ընելով առջևը եկաւ մեղքով ու ը-
սաց. ասոր ինչպէս փառաւոր կերևար
հիւլացոց թագաւորը՝ որ անանկ սօթ-
տըվածք իր ծառաներուն ու աղախին-
ներուն առջևը , մէկ կաքաւչի (կամ
չէնկիմի) պէս կրխաղար ու կրցամ-
կեր : Դաւիթ իրեն պատասխան
տըվաւ , անանկ է ըսաւ՝ այ առջևը
կրխաղամ, որ մէկդի ձգեց քու հա-
րըդ և եղբարներդ , ու իս առաջ-
նորդ ընտրեց գրաւ իրեն հիւլացոց ժո-
ղովրդոցը վրա . իրաւ է կրխաղամ ու
պար կրցամ կեմ այ առջևը , որ ա-
անանկ քու առջևդ բամբը չեմ երև-
նար , ու աղախիններուս առջևը ինչ
պէս ըսիր նէ՝ կրփառաւորվիմ : Ա՛ծ-
ալ (ինչպէս կրցուցուն ամբաշունչը՝)
աս բանիս պատիժ , մեղքողի ամե-
նևին զաւակ չի տըվաւ :

Դաւիթ երբոր տապանակը հղեմ

քերաւ՝ ու անոր համար չհնաձ խո-
րանին մէջը որ դրաւ , ետքը սկսաւ
խղճմտանքը զարնել Թէ՝ ինչպէս
կըլլա որ ես լսեն ու արձակ փառաւոր
պալատի մէջ քնակիմ, ու ոյ տապա-
նակը ան պզտի խորանին մէջ անանկ
կենա : անոր համար կանչեց խոր-
հուրդ ըրաւ նաթան մարգարէին
հետ , որ ձեռք զարնէ ոյ մէկ իրեն
արժանաւոր մեծ փառաւոր տաձար-
մը չինէ : Այլ ոճ նաթան մարգա-
րէն նորէն իրեն խրկեց ըսաւ որ՝ դուն
չինծի տաձար մի չիներ . հապա քեզի
մէկ որդիմը պիտոր տամ որ քու մե-
նէլէտ ետև՝ ան տեղը նստի , ու սա
պատիւը անոր պիտի ընեմ , որ իմ
տաձարըս ինքը չինէ :

Գլ : ԺԳ .

Դաւիթ ուրիշ յաղթութիւնները , ու իր մեծ
հեղը և ապաշխարութիւնը :

Ետքէ դաւիթ ալ ուրիշ շատ յաջո-
ղութիւններ ըրաւ դաւիթ այլազգի
թշնամիներուն վրա , ու անոնց ձեռ-
քէն շատ տեղվանք առաւ . և իրենք
որ ինէլացոցմէ հարկ կառնէին , ա-
նոնք տակը առաւ՝ իրեն հարկատու
ըրաւ , ինչպէս էդոմացիները , մո-
վաբացիները , ամմոնացիները , ու ասորի-
քը . և ասով էվէրջ ասկի՝ արծաթ՝

պղինձ դէզեց դաւիթ, որ եւթը տա-
ճարը շինելու ատենը պէտք եղաւ։
Իւիմը ժամանակ խաղաղանալէն
ետեւ՝ նորէն պատերազմ բացաւ դա-
ւիթ ամմնացոց վրա։ Ասոր պատ-
ճառը ան եղաւ որ, նաեւ ըսած ա-
նոնց թագաւորը դաւթի հետ խիստ
բարեկամ ըլլալով, երբոր ինքը կո-
կաւ մեռաւ՝ դաւիթ անոր անուն ը-
սած տղին (որ Հօրը ետեւէն նըստաւ,)
երկու դեսպան խրկեց, որ քաղաքա-
վարութիւն իր կողմանէ երթան Հօրը
մահուանը ցաւակից ըլլան ու մխի-
թարեն։ Հայց անոնք խրեն իշխան-
ներուն ծուռ խօսքը մտիկ ընելով,
(որ կըսէին թէ դաւիթ աւազմարդի-
քը քու երկիրներդդ լրտեսելի ընե-
լու խաւրերէ,) բռնեց ան դեսպան-
ները խայտառակելու համար մորուք-
նին ածըլել տըվաւ, վրայի լաթերը
նին մէջքէն՝ ի վար կտրած, անանկ
նախատանքով վռընտեց քովէն. որ
անոնքալ եկան երիքով կեցան ին՛չ-
վան որ մորուքնին նորէն երկննա։
Այս բանս որ լսեց դաւիթ՝ կրակ կըտ-
րեցաւ, ու ուզեց որ պատերազմով
անոնց ըրած նախատանքին հատու-
ցումը տա. ուստի յովաբ զօրապետը
իր քաջ զօրքերովը ան ամմնացոց
դէմ խրկեց, որ իրենքալ առաջուց
աս պատերազմիս վրա կուահ երթալ

լով՝ աստիւնն անդիւնն շահ զօրք իրենց օգնութի՛ առերէին։ Յովաբ՝ զօրքին կէսը աբեսա զօրապետին տրվաւ, ու կէսը ինքը առաջ՝ աստղ դէմ ելլան, ու քաջութ՛ եօթը հարուր պատերազմական կառքեր, ու քառասուն հազար ձիաւոր ան պատերազմին մէջը կոտրեցին, ու փախած ապրածները իրենց տակը առին՝ դաւթի հար կատաւ ըրին։ Հետքը ամմոնացիները աս ջարդովը չի կշտացած՝ նորէն որ ուզեցին պատերազմ ելլել. դաւիթ մէյմալ խրկեց յովաբը, որ ելաւ ա ղեկմը ջարդեց իրենք, ու առաջ քա լեց ինչման իրենց ռաբաթ ըսած թագաւորական քաղաքը որ հասաւ պաշարեց՝ և առնելու մօտ էր, խրը կեց կանչեց դաւիթը՝ որ գա իր ա նունովը առնելի։ Նանկ քաղաքնոր առին՝ չարաչար տանջանքով ըսպանեցին մէջի մարդիքը, ու շատ կողոպուտ վերցուցին անկէց, որ աստղ մէջը թագաւորական թագը կիր ամպհովանին խիստ փառաւոր քան էր՝ տաղանդի ոսկի ծանրութի ունէր, (որ ինչպէս կըսեն՝ իբր տասնըհինգ հօխա կուգար,) աղնիւ քարերով զարդարած, որ անկէ ետև անիկա դաւիթ ինքը առաւ քանեցուց։ Նա պատերազմիա առեններըդաւիթ Ղէմ իր տունը հանգիստ նստած

էր, մէկ օրմը իրիկվան դէմ Թագա-
ւորական պալատին երդիքէն վրա
ժուռգալնիկի՝ յանկարծ տեսաւոր
անդին մէկ ալվոր կնիկմը աւազա-
նին քովը կրվացվիկոր։ դաւիթ վառ-
վեցաւ անոր ցանկութիը, ու երթոր
իմացաւ թէ՝ ան քերսաքէն կ ուրիա
քեռացիին կնիկը, որ իր զօրապետանե-
րէն մէկներ, աս կնիկը քովը կան-
չել տրվաւ։ Ու անոր հետ մեղքը
կատարելէն ետև՝ երբոր իմացաւ որ
կնիկը յղի է, ան խայտառակութիը
ասանկ ուզեց որ գոցէ։ չուտմը խաւ-
րեց յովաբի քովէն ուրիա քեռացին
ճղէմ իրեն բերել տրվաւ, իբր թէ
անկեց պիորզմին ոգիսուիը տեղն՝ի
տեղը իմանա։ Ետքը երբոր ուրիան
եկաւ դաւիթի առջևը ելաւ, դաւիթ
պատերազմին բանները իրեն հարցու-
նելէն ետև ըսաց՝ որ երթա իր տու-
նը վրայվի սրբըվի քիչմը հանգչի։
Բայց ուրիան իր տունը չիգընաց,
հապա հոն դաւիթի պալատը ծառա-
ներուն քովը ննջաց պառկեցաւ։ Ետ-
քիմեն որ ասիմացաւ, կանչեց նորէն
իրեն ըսաւ որ՝ Ճամբէն եկած ես գը-
նա տունդ հանգչէ։ ան ալ պիտի տը-
վաւ թէ, տապանակը ՚այ ու բոլոր
ժողովուրդը անդին վրաններուն ներ-
քև են, ու յովաբ իմ տէրըս, ու քու
մէկալ ծառաներըդ բաց տեղը կե-
ցեր

ցեր են, ինչպես կըլլա որ ես իմ տու-
նըս երթամ ուտեմ խմեմ ու կնկա-
նըս հետ պառկիմ, քանի լուցի որ ես
ատ բանդ ընեմ։ Նոր մկաղ օլնալ
դաւիթ ձեղմ բռնեց ուրիան, ու իր
քովը աղեկմը կերցունելէն խմցու-
նելէն ետև, տեսաւ որ ան գիչերն
ալ ձար չեղաւ՝ ուրիան իր տունը պառ-
կելու չի գնաց, անատենը դաւիթ
առջի գործած մեղքը մկ ուրիշ ա-
ւելի մեծ մեղքովմը գոցել ուզեց։
Ասոր ալ առտուընց որ եղաւ ուրիան
չամբելու՝ յովաբի մկ գաղտուկ
թուղթմը ղրեց՝ իրեն ձեռքը տըվաւ
որ տանի, ու անոր մկրը կըհրամայ-
էր որ՝ ուրիան առնէ պատերազմին
վտանգաւոր կողմը դնէ՝ ու ինքը մի-
նաւոր թողուն որ զարնըվի մեռնի։
Յովաբալ ըսածինպես խելչ ուրի-
ան անանկ անիրաւութիւն սպանելէն
ետքը՝ երբոր դաւիթի խրկեց իմա-
ցուց. դաւիթ կեղծաւորութիւն՝ առջի
բերանը սաստիկ սրդողել ցուցուց
յովաբի անխոհեմութիւնը վրա՝ որ ա-
ռաջ վաղեր իրենք վտանգի մկ չ ձը
գերեն. բայց ետքը դարձուց բանը՝
թէ յովաբի լսէք որ սիրտը չի կոտ-
րի, պատերազմին բանը ասանկ է,
թուրը երբեմն աստիճն կըկարէ, եր-
բեմն անդիճն. դուն մի յուսահա-
տիր ըսաց՝ նայէ որ քաղաքը առնես։

Ներսաբէնալ երբոր իմացաւ որ ուրիա իր երիկը մեռերէ՝ սաստիկ տուպ մնաւ. ու սուգը անցնելէն ետև դաւիթ ինքը քովը առաւ, ու իրեն կը նիկ ըրաւ։

Ասյց աս բաներուս համար խիստ բարկացաւ ՚ած դաւթի վրա, ուստի ան չնաւթե զաւակը աշխարք գալուն պէս՝ խրկեց նաթան մարգարէն որ գնաց դաւթի առջևը ելաւ, ու աս աւակովքս իրեն ըրած մեղքերը և անօրէնութիները երեսը տրվաւ։ Էկ քաղաքիմը մէջ ըսաւ՝ մէկ հարուստ մարդմը՝ ու մէկ աղքատմընալ կար, հարուստը շատ ոչխարներու ու կովերու տէր էր. իսկ ան աղքատը աւուրիշ բան չունէր՝ հապա մինակ մէկ գառնուկմը՝ որ իր բոլոր ունեցածովը գներեր, ու անոր վրա դողալով կըպա էր, անանկ որ՝ իր զաւակացը հետ մեծցուցեր էր, ու իր բերնի հացը և ջուրը կուկերցունէր, ու իր ծոցը կը պառկեցունէր։ Էղաւ որ մէկ ՚ամ բորդմը եկաւ ինջաւ ան հարուստին քովը. ու ասիկա ազահութ իր ունեցած ոչխարներուն ու կովերուն չի խըմըշելմ գնաց քաշեց առաւ ան խեղճ աղքատին մէկ հատիկ գառնուկը, ու մորթեց իրեն եկած հիւրին (՚ր միսաֆիրին) առջևը անիկա կերակուր ըրաւ։ Էս որ լսեց դաւիթ

ու

անանկ՝ սրդողեցաւ կրակ կտրեցաւ՝ որ նաթան խօսքը չիլըմընցած՝ ինքը ցաթկեց ըսաւ Թէ, ՝ած վկա որ՝ մեռնելու արժանի է ատ քանը ընողը, ու եօթը հեղ պէտք է որ տուժէ վըճարէ ան գառնուկին տիրոջը։ ՝Ի՝նչ ատենը նաթանալ դարձաւ Դամարը ձակուընէ երեսը զարկաւ. դուն ես ըսաւ ան մարդը՝ որ ատ քանը ըսիր. ՝որ ՝ած ինծի հեղի քեզի կըսէ որ՝ ես քեզ Թագաւոր օծեցի բոլոր հիւլացոց վրա, ու քու տիրոջդ տեղը նստեցուցի. և քեզի այսչափ բարիքներ ընեցես ես, ու՝ դուն իմ օրէնքս կոխես, ուրիա քետացիին կնիկը յափշտակես. ու աս հերիք չէ՝ ինքնալ Հաւատարիմ ու անմեղ մարդը անգԹուընէ այլազգիներուն ձեռքը մատնես ըսպանելնես։ ՝Ւստի ըսաց՝ չի կարծես Թէ աղոր պատիժը պիտի չիքաշես, հապա աստանկ գիտնաս որ՝ Թուրը յաւիտեան պիտի քու տընեդ չիսպակսի. ու քու կընիկներուտ Թողում որ ուրիշը լայտառակէ։ դուն աս մեղքերդ գաղտուկ ուզեցիր ընել, ես յայտնի ամմինուն աչաց առջև պիտի ընեմ աս ըսածներդս։ ՝Դաւիթ ՝այ կողմանէ աս յանդիմանուԹիները որ լսեց՝ շատմը ըրածին վրա զղջաց, ու խոնարհուընէ մեղա ՝տն ըսաւ։ ՝Նաթան՝ ալ իրեն պէտք տրվաւ Թէ՝ ՝ած մեղա-

ցըդ Թողուի կուտա՝ որ դուն չխմես նախ, բայց մեղացըդ պատիժ՝ ան քու չնուքը ծնած որդիդ մեռնի։ ու ըսաւ ծինպէս եղաւ, շատ չանցաւ հիվընցաւ մեռաւ տըղան։ Կտոքը այ օրհնութիւնը դաւթի հարազատ կնիկ եղաւ քեռսաբէն, և անկէց ծնաւ սղոմոնը, ու ետ նաթան մարգարէին ձեռքովը՝ յեդեդի կանչել տըւաւ անոր անունը, որ սիրելի այ ըսել է։ Մէնպէտ ինչպես ըսինք՝ աս ըլած մեղքերուն կատարեալ Թողութիւնը առաւ դաւիթ՝ չխմարիտ զղջումով մեղաւորգոչեց ու ապաչխարեց, բայց մեղացը պատիժները ինաց ոչ քաշե, ինչպէս կըտեսնենք աս եռևի գըլխուն մէջը։

Գլ. Ժ.

Աբիսողոմի յեռչէն դաւթի փաշած հնդրնիները՝ երբոն մեղացը պատիժ։

Դաւիթ՝ իր մասքաս ըսած կըսնի կէն երկու զաւակ ունեցաւ, մէկը մանչ՝ որ աբիսողոմ կըսվէը, ու մէկալը աղջիկ՝ Թամար ըսած։ Աս աբիսողոմիս մէկ անլման գեղեցկութիմը ունէը, որ բոլոր իսլացոց մէջը անորպէս չիկար աղվոր՝ ու լեցուն գեղեցիկ մազերով, ու իրեն Թամար քրոջնաւ աղվորութիը իրմէ վար չէը ինար։

մնար. անոր համար երբոր ամմն դաւ-
թի անդրանիկ որդին աչք զարկաւ ա-
սոր ու պղծեց. աբիսողման պատճա-
ռովը սաստիկ ոխ պահեց ամմնի վրա,
որ կուզէր անկից ընպանիլ։ Ասոր
իրեք տարիէն ետև Եղէմէ դուրս իր
գեղը մէկ սեղանմը ըրաւ, ու իր բո-
լոր եղբարները հոն կանչեց՝ ամմնալ
հետերնին։ Երբոր կերան խըմե-
ցին՝ ամմնիալ գլուխնոր տաքցաւ, ա-
բիսողմ իր ծառաներուն ձեռքովը
անտեղը ամմնը ըսպանննեց. ան պատ-
ճառով ամմնիկը ցիրուցան եղան, ու
ինքը աբիսողմալ ելաւ գեսուր ըսած
այլազգ իներուն երկիրը փախաւ։ Ա-
սոր վրա շատ որտադող քաշեց դա-
ւիթ, ու սաստիկ բարկացերը աբիսո-
ղմի վրա. բայց իրեք տարիէն ետև
յովաբ զօրապետը մէջ մտաւ, ու
վարպետ ձամբովմը դաւթէն հրա-
ման առաւ՝ որ երթա աբիսողմը
Եղէմ դարձունէ բերէ. անանկ որ՝
գա իր տունը նստի՝ պալատը չերթա
դաւթի առջևը չերևա։

Աբիսողմ երկու ամիս անանկ կե-
նալէն ետև՝ ըրաւ չըրաւ նորէն յովա-
բի ձեռքովը գնաց Հօրը հետ հաշտը
վեցաւ. ու անկէ եաքը ալ կամաց կա-
մաց սկսաւ իր Հօրը կենացը ու թա-
գաւորութը որոգայթ լարել, որ ա-
նիկա վար ձգէ՝ ու ինքը տեղը նստի։

Ասսի պինտ առաջ նայեցաւ որ ժո-
ղովրդոց սիրտը վաստկի : ամէնն օր
ձիով ծառաները առջևէն կանուխ
կելլելը դուրը կերթար , ու սվ որ կը
հանդըպէր՝ որ կուգար իր վէճը դա-
տաստանը Թագաւորին առջևը տես-
նելու կտրելու , աբիսողոմ ասոր դէ-
մը կելլար՝ սիրով իրեն կըհարցուներ ,
ուսկից եկեր ես ինչ քան ուներս : ու ա-
նոր գանկատը լըսելով արտցաւ կըլ-
լար իրեն , ափսոս կըսէր որ Թագա-
ւորը մէկ մարդմը չէ դրեր որ աս քա-
ներս հոգա . ովր էր որ ես ձեզի դա-
տաւոր ըլլայի , ու ամէնուն պիտա-
նաւորութիւն տեսնի : ու Թէ որ մէկը
կուգար իրեն ծունկը բարևելու ,
շուտմ կըբռներ կըպաղներ անիկա :
Այսպէս տարիիչափ այսպիսի կեղծաւո-
րութիւն ու խաբեբայութիւն ժողովուրդին
սիրտը իրեն քաշելէն ետև , հօրմէն
առաջ հրաման ուզեց որ քեբրոն քա-
ղաքը երթայ իր ուխտը կատարէ , որ
փախատականութենէ առեներ՝ այ լրբե-
րէր կըսէր : Այրեայ առանկ աբիսո-
ղոմ երկուհարիւր հոգի բանի ե-
կող մարդ իքներէն հետը առած քեբ-
բոն գնաց , հոն իր Թագաւորութենը բա-
նը դուրս հանեց . ու ան որ լսեցին՝
գրեթէ բոլոր Իսրայէլ ժողովրդը հե-
տը մէկ եղան , դաւիթը Թողուցին՝
ինքը Թագաւոր Հանչցան : և աստնց

հետ

հետ աքիտոփել ըսած դաւթի խորհրդակիցը՝ որ շատգէտ մարդ մընար, ինքնալ դաւթէն բաժնըված՝ աւելի սոզոմի քովը գնաց, որ իրեն խորուրդ տա ձամբա ցուցունէ. որ ալ ելեր դէպ՚ի երուսաղէմ դաւթի վրա կըքաշէր։

Ա՚ս բաներս որ լսեց իմացաւ դաւիթ՝ չորս դին ջուր կտրեցաւ, ու ապէկ հասկընալով որ աս այ բանին՝ ձար չի կա դէմ կենալու, զինքը այ ձեռքը յանձնե լով իր քովը գըտնըված քիչ մը զօրքը հետը առած ինքնալ եղէմէ ելաւ որ փախչի՝ երթա երեսը պահէ։ Ա՚ս ատենը սաղոմի քէնյապետը բոլոր քէնոնները մէյտեղ տասնապետ կը վերուցին որ հետը առնեն երթան. դաւիթ ետ դարձունել տվաւ, թէ որ ըսաւ՝ ած իս արժանի ըլլալնէ՝ նորէն կըդառնամ իր փառքը կըտեսնամ. չէնէ՝ ահա իր ձեռքն եմ, ինքը ինչպես կը կամինէ անանկ ընէ։ Ա՚տքը սաղոմ կայ ասըսսլրեց որ՝ ինքը ու իր տղաքը հան կենան, որ աքիտոզոմի ընելիքները գաղտուկ իրեն խրկեն իմացունեն։ և ատոնցմէ՚ի զատ՝ իր քոսի արաքացի ըսած բարեկամինալ ասըսպրեց՝ որ աքիտոզոմի քովը երթա, ու հետը բարեկամուի ցուցունելով՝ աքիտոփելին տըված խորուրդը փչացունէ, և ինչըր աքիտոզոմ պիտոր ը-

նէնէ՝ իմանամ , ու իրեն իմացունէ ։ Դաւիթ քանը ասանկ կարգի դնէ լէն ետև՝ լալով ու բոպիկ ոտքով երթար Ձամբա ելաւ կերթայր, մէյմալ ան դիւէն իրեն դէմը ելաւ սեմէի ըսած մէկ մարդմը՝ սաւուղի ազգականնէրէն , որ հազար նախատինք տալով դաւթի , վրան քարեր կրնետեր , ու քամահրելով կըսէր . ելիր կորիր ա րընտէր անօրէն մարդ , հիմա քու գլուխդ բերաւ Թափեց Ա՛ծ սաւուղի տանը արունը . դուն անոր Թագաւորութիւը քաշեցիր առիր , անոր հա մար Ա՛ծած քու ձեռքէդ առաւ՝ ու աբիսողոմ տղուդ տըվաւ . և ուրիշնէն ըրածդդ քու գլուխդդ դարձուց ։ Ա՛ն տեսնը ոբեսսա զօրապետը յովաբի եղբարը՝ ալ չիդիմացաւ ասոր , դարձաւ դաւթի ըսաւ , աս ինչ է՝ որ մէկ սատկած շունմը ասանկ կըհայհոյէ իմ տէր Թագաւորըս . ես՝ ալ չեմ համբերեր , հիմա կերթամ ես անոր վրայէն գլուխը կառնեմ ։ Դաւիթ ալ իրեն սրդողելով , ձեզի ինչ ըսաւ՝ Թող տըվէք որ ընէ , Ա՛ծ անանկ կու զէ՝ որ անիկա դաւիթը անիծէ ու հայհոյէ , ով կրնա իրեն դէմ ըսած ը սեր . ահա իմ որդիս որ իմէ եղած է՝ իմ ետևէս ինկեր իս մեռցունել կուզէ , հապա ինչ պիտոր ընէ սաւուղի ազգականը ։ Ասոր մի դպչիք՝ Թո

Թողուցիք ըսաւ՝ որ իս սասանկ անխ
ծէ . կարելի է որ ՚ձեզ տեսնելով աս
իմ քայլած տառապանքս՝ ինծի անոր
տեղը բարիք հատուցանէ : Սաւիթ
սասանկ ըսելով խոնարհաւ Թէ իրեն
մարգիքներուն կը քալէր կերթար .
ու սեմհինալ եռանին չէր գտներ ան
նախատանքները կը դուրսցէր՝ ու վը
րանին հող ու քար կընետէր . ինչման
որ ալ ամմինքը հոգնած մէկ տեղը
եկան ինկան՝ որ հանգչին :

Այս տեսնողը աքիտողմալ մէկալ
ի իրեն եկաւ եղեմ մնաւ տիրապետեց՝
ու պինտ առաջ աքիտոփելի խորհր
դովը՝ դաւԹի հոն տունը Թողուցած
կնիկները խայտառակեց : Այտքը ս
քիտոփել իրեն ըսաւ Թէ՝ ատեն չկայ
կրնանք , հապա տասվերկու
հաղար հոգի ինծի հերիք է , որ չուտ
մը դաւԹի եռանին երԹամ՝ քանի որ
անոր զօրքը հոգնած է . ու ինքը միան
մեռցունեմ , հետի եղածները քու
կողմդ դարձունեմ : Այս խորհուրդս
որ շատ գեղ էր դաւԹի համար , ՚ձեզ
իր ոզորմութիւնը այսպէս խափանեց՝ որ
աքիտողմ աս բանըս քուսի արաքա
ցիկնայ՝ (որ դաւԹի հետ ինչպէս ը
սինք՝ գաղտուկ սրտանց բարեկամ
էր ,) ուզեց որ հարցունէ : Այուսինալ
ըսաց Թէ՝ աս հեղուս աքիտոփել ա
զեկ խորհուրդ չտրվաւ : ու ալ ինքը

ըս-

սկսաւ աբիսողոմի աչքը վախցունել թէ՝ վտանգաւոր բան է ատանկ մէկին վրանին վազելը , դուն գիտես ըսաւ՝ որ քու հարըդ ու իր հետը եղածները ինտոր ուժով չար մարդիկ են . հապա խոհեմութիւն պէտք է որ առաջ զօրքըդ շատցունես՝ ու անանկ վրանին ելլես , որ անոնք բոլորը մէկին կրնաս : Ուսի ասով ուզեց որ աբիսողոմ ուշանա ետ մընա , որ դաւիթ փախչելու պատրաստուի տեսնալու ատեն ունենա . անոր համար շուտմը գաղտուկ խրկեց բանը դաւթի անկաձը հասուց : Ես խորուրդիս՝ ՚ձծ կուրացուց , որ խիստ հաւնեցաւ աբիսողոմ . բայց աբիսողոմէ աւսով յայտնի տեսնալով աբիսողոմի կործանումը՝ ինքը գլուխը քաշեց եւ լաւ իր տունը գնաց , ու յուսահատուէն ղինքը կախեց խրխտեց :

ԳԼ : ԺԶ .

Հուսի աբիսողոմ կը պատանեցնի , ու դաւիթ նորէն իր տեղը կը դառնա :

Աբիսողոմ որ ասանկ ուշացաւ՝ դաւիթ անդին ձմկ գտաւ որ յորդանան գետը անցնի . ու նորէն զօրք ժողվեց , անիկա իրեք բանակ բաժնեց , ու վրանին զօրապետ դրաւ յովաբը , աբեսսան , ու եթթի գեթացին .

ցին. և ինքնաւ ուզեց որ Հետերնին
մէյտեղ ելլէ, բայց զօրապետները չէի
Թողուցին։ Յաջը աս զօրապետներն
որ ալ Ջամբա դրաւ երթալու, սիր-
տը չիդիմացաւ անոնց ապրեսպրեց որ՝
աբիսողոմին խնայէն չիմեռցունեն։
Յորմր աբիսողոմաւ իր զօրքովը ե-
կաւ, (որ վրանին զօրապետ դրբերէր
մէկ քաջ մարդմը ամեսայի ըսած, որ
անաւ դաւԹի ազգականն էր,) ու յոր-
դանան անցաւ սկսաւ դաւԹի զօրաց
ցը հետ պատերազմիլ՝ մէկէն քսան
հազար իրմէն ջարդըվեցան։ ետքը
ցիրուցան եղած եփրեմի ըսած անտա
ռին մէջնար ինկան՝ հոնաւ ԹրովմԹ
ռածներէն աւելի մարդ փՁայաւ կո
րաւ։ Աբիսողոմաւ իր զօրին հե
ծած ան անտառին մէջէն փախչիլնի
նի՝ գլխուն մազերը մէկ կաղնիիմը
ծառին Ձեղերուն պըլըվեցաւ, ու
ջորին տակէն ելաւ՝ ինքը անանկ կախ
վեցաւ մնաց։ Ա քանըս մէկ զինվոր
մը տեսաւ՝ շուտմը եկաւ յովաբայ
պատմեց, ան ալ իրեն ըսաւ ԹԷ ինչու
չսպաննեցիր, որ ես քեզի հիմա յիս
տուն սիկղ արծաԹ ու մէկ Թուրմը
կուտայի։ Ո ինվորնաւ իրեն պիտի
տրվաւ ԹԷ՝ հազար ալ տայիրնէ ես
իմ ԹագաւորԹա տղին վրա իմ ձեռ
քըս չէի երկնցունեը, որ մեր առջևը
ձեզի ապրեսպրեց որ աբիսողոմի խը
նայ.

նայէք։ Ա՛ն ատենը յովաբաբ լսաւ, հիմա կրտեսնես թէ ես ինչպէս կը մեռցունեմ. ու գնաց իրեք նետ զարկաւ աբիսողոմի. ու անովալ որ չի մեռաւ՝ տասը հոդի յովաբի մարդիքը վրան հասան, հոն տեղը պարնեղով մեռցուցին, ու մէկ խորունկ փոսիմը մէջ ձգեցին անոր մարմինը։ Ա՛տքը յովաբ փող չալեցով վերջացունել տըվաւ պատերազմը. ու երկու հոգի մէկմէկու ետևէ՝ մէկը ազքիմաաս ըսած, մէկալը քուսի՝ վազեցին եկան որ դաւթի աւետիս տանին։ Դաւիթ երբոր հարցուց՝ անոնցմէ իմացաւ որ աբիսողոմը մեռած է, վրան սաստիկ տրտմեցաւ. ու մինաւոր տեղը քաշված, սկսաւ լալ ողբալ ու ըսել, որդեակ իմ աբիսողոմ, աբիսողոմ որդեակ իմ, երանի թէ ես քու տեղդ մեռած ըլլայի՝ աբիսողոմ որդեակ իմ։ Ա՛տու յովաբը որ զօրքերովը դարձաւ, ու իմացաւ որ դաւիթ աբիսողոմի վրա սաստկ լաց ու ողբ կընէկոր, քովը գնաց՝ ու իրեն ծանրը խօսքեր զուրցելով, առաւ ինքը դուռը քերաւ, որ ան պատերազմին յաղթող դարձած զօրքը սիրով ընդունի։ Ա՛յսչափ ասով և առջի ըրած յանդգնական գործքերովը՝ յովաբ անանկ դաւթի աչքէն ինկաւ որ, ան ամեսայէ ըսած աբիսողոմի զօրքա-

րապետին խրկեց դաւիթ խօսք տը-
վաւ թէ՝ քեզ յարմար տեղը ինծի զո-
րապետ կրնես։ Ու ասանկ քանըս յոյս-
քալ լսելով մէկ օրմը կեղծաւորու-
ամեսային բարեկընկինի դանակը փո-
րը խոթեց մեռցուց, ինչպես ատե-
նով աբենեղի սուսուղի զօրապետին
ալ ըրեր։ Երբոր քանը ասանկ
դարձաւ, ու բոլոր ինչացոց ցեղերն
ալ դաւթի առջևը գացին՝ որ զինքը
մեծարանքով առնեն յորդանան գե-
տէն աստիս անցունեն՝ նորէն Եղէմ
իր աթոռը բերեն նստեցունեն, ան
ատենը սեմկինալ հազար հոգի բե-
նիամենի ցեղէն հետը առած՝ ինք-
նալ արտոցաց դաւթի առջևը ելաւ
իրեն պատիճ ընելու, ու գնացց ատքը
ինկաւ՝ մեղա ըսաւ ան իրեն ըրածնե-
րուն համար։ Ան որ տեսաւ աբեն-
սա զօրապետը, ինչ ըսաւ՝ պիտոր սե-
մկին չլմեռնի՞ մի, որ ոյ օծեալը հայ-
հոյեց։ Դաւիթալ անկից չէխելով,
դարձաւ երդում ըրաւ սեմկին թէ՝
մի վախնար քեզ չեմ մեռցուներ։ Ա-
տև մեմփիբոսթէ յոնաթանի որ
դինալ խոնարհութիւ եկաւ դաւթին
թողուի խնդրեց, ու պատճառը ը-
սաւ թէ ինչու ինքնալ դաւթի փախ-
չելու ատենը հետը չէ գտնըվեր. ու
քանը հասկըցուց որ՝ իր սիբա ըսած
ծառան՝ սուտ գացեր իրմէ դաւթի
առ

անցեր է, ու անուվ քոլոր սաւուղի ժա-
ռանգութիւնը իր վրա դարձուցեր։
Դաւիթ ալ ասոր բանըս իմանալով ի-
րեն հրամայեց որ՝ ան ժառանգու-
թիւնը մէջերնին սիրայի հետ կիսվա-
կէս բաժնեն։

Դաւիթ որ փառաւորապէս եկաւ
նորէն Եէմնստաւ, ան առենը մէկ
մարդմը բենիամինի ցեղէն սաբէէ
անունով՝ գլուխ քաշեց դաւիթի դէմ,
ու յուդայէ՛ի զատ մէկալ ինէլացոց ցե-
ղերէնալ շատ մարդիք իրեն ետևէն
գացին։ Յովաբ ու աբեսսան իրենց
զօրքերովը անոր ետևէն որ ինկան,
անիկա գնաց աբէլ բոսած քաղքը մտաւ
գոյլեցաւ. ասոնքալ վրան գացին ու
քալաքը պաշարեցին պարիսպներնոր
սկսան կործանել, վերէն պարիսպէն
մէկ խելացի հնիկմը կանչեց յովաբը,
ու ինքը մէջ մտաւ իր քաղքի մարդիք
ներսուն խօսք անցուց՝ որ սաբէէի գլու-
խը կտրեցին վերէն պարիսպէն վար
յովաբայ առջևը ձգեցին, որ անանկ
պատերազմը վերջացաւ։ Ասկէ ետև
իրեք տարիի չափ մէկ սովմը հնկաւ
հեղայոց երկիրը դաւիթալ հարցուց
ոյ, ու իմացաւ որ սաւուղի պատճա-
ռովնէ, որ գաբաւոնացիները (հեղա
յոց յեսուէայ ատենի ըրած երդումին
դէմ,) սաւուղը ջարդեցեր. ուստի
գաբաւոնացիները կանչեց դաւիթ

ու

ու հարցուց թէ ինչ հատուցում կու-
ղեն որ սաւուղի ընտանեն : Ընդունքալ եզ-
թը հոգի ուզեցին սաւուղի մնացած
տղաքներէն կիր թոռներէն , որ կա-
խեն մեռցունեն : Դաւիթ ալ սաւա-
սաւուղէ երկու մնացած խորթ տղա-
քը , ու մերոմբ աղջկանը հինգ տղա-
քը՝ ձեռվընին տվաւ , որ անանկ
մեռցունելով , սա սովը դադրեցաւ :

ԳԻ : ԺՕ .

Ներսայէլացոց վրա ծած բարկանալով իրենց մեղացը համար , դաւիթ թագաւորեաւ որ հայարտուքիմբ անունց ամմինուն համրանքը գիտնալ ուզէ , երբոր ալ ամմէն դիէն հանգըստա-ցած բոլոր ինէլացոց վրա խաղաղութ-նատեր կըտիրապետեր : ուստի յովաբ զօրապետին հրամայեց՝ որ երթա ծա-րէ՛ի ծար պըտրտի , ու բոլոր ժողվդոց համրանքը իրեն բերէ : Յովաբ ասբանիս դէմ կեցաւ , տէր իմ ըսաւ ինչ պէտք է համրել , ծած տա որ եղածին վրա հարուր անչափալ էվէլնան : Բայց այնու ծամիճ դաւիթ մտիկ չըրաւ , ու ասոր վրա սաստիկ վատվածՙ խօսքը որ ուզեց քալեցունել . ան առենըն յովաբ բալ ելաւ ինը տասկն էվել պըտրտե-ցաւ՝ ու ժողվեց համրանքը բերաւ ,

որ

որ ծերերէն՝ տղաքներէն՝ և կնիկնե-
րէն՝ի զատ՝ միան կտրիճ մարդիքը
որ պատերազմ կրնային ընել՝ հեծե-
ցոցը՝ ու թըշհարուր հազար ե լան , ու
յուդայինը՝ հինգ հարուր հազար ։
Այց աս քանըս դաւիթ ընել չեն ու-
խղճմըտանքը զարկաւ՝ թէ՝ այ դէմ
ըրի , ուստի շուտըմ մեղմ գոչեց՝ այ
ու Թողուլ խնդրեց ։ Ճաշ ատոր մէ-
կալ օրը դադ մարգարէն խրկեց որ՝ ա
նոր համարաս իրեք պատիժս մէկը
ընտրէ . այ՝ կամ իրեք տարի սով ըլլա
երկրիդ , կամ իրեք ա-
միս պատերազմով չարդըվիլն՝ ու ին-
քը բարբարական ըլլա թշնամիներուն
ձեռքէն , և կամ իրեք օր այ Թըրին ներ-
քև ը ինկած՝ մահտարաժամ ըլլա իր
երկրիդ տէրութեը մէջ ։ Ան ատենը դա
ւիթ սաստիկ նեղած պատասխան
տըվաւ Թէ , որ դին դառնամ՝ գէշ
է . բայց ինչ որ է նէ ըսաւ՝ աւելի լաւ
է որ այ ձեռքը իյնամ՝ որով ողորմած
Թիրը շատ է , ու մարդու ձեռք չիյնամ՝
ուստի աս իրեքէս մահտարաժամը
ընտրեց ։ Ու վրան շատ չանցաւ՝ շուտ
մը սկսաւ մահը , անանկ սաստիկ որ՝
ան առտըվընէ ինչվան կէս օրվան ա-
տենը եօթանասուն հազար հոգի մե-
ռան ։ Դաւիթ երբոր տեսաւ հրեշ-
տակը այ՝ որ ունայ յեբուսացի ըսած մէկ
մարդուն՝ կալչին (այ հարմանին)

վրա ,

վրա, որ օդը կեցած տուրը ձեռքը առ պատիժս կուտար ժողովրդոցը, խոնարհութիւ աղաչելով ըսաւ, տէր ես հովիւը մեղանչեցի, ես գոլոր չարիքը ներուս պատճառ ես եմ, առ ոչխարները ինչ մեղք ունին. ուստի առնիք թող տուր՝ ու իս, և իմ տունըս պատժէ: Այն ժամը ՚ի ճակատ դուռն շարժեցաւ՝ դադրեցուց պատիժը, և նորէն գազ մարգարէին ձեռքովը դաւթի հրամայեց որ երուսաղէմ՝ ան կալլին մէջը շուտմը սեղան շինէ՝ ու ՚ի զոհ մատուցանէ, որ անոլ ՚ի հաշտեցունէ: Դաւիթ վազեց գնաց, ու բոտակ առաւ ան կալլին տէրը՝ իրեն երեսովը երկրպագութիւ ըրաւ. տէր իմ թագաւորը ուրախութիւն գնեց. հոն սեղան շինեց՝ ու եղները ՚ի ողջակէզ ըրաւ. որ աստուած ան մահուան պատիժը դադրեցուց ՚ի ճակատ: Այս տեղըս կըսեն թէ այն է, որ եռքը սողոմոնի տաճարը շինվեցաւ:

ԳԼ: ՄԱՂ.

Դաւիթ իր երեսին սողոմոնը թագաւոր կըդրնէ՝ ու ինչը կըվախճանի:

Երբոր դաւիթ ալ ծերացաւ, աղդ նիա՝ որ անոր մնացած տղոցը մէջը մեծն էր, հարը չի մեռած ուզեց որ թագաւորութիւ պետստուի տեսնէ՝ որ հօրը եռևէն ինքը նստի. ու յովաբ

զօ-

զօրապետնալաբիաթար քէնյապետին
հետ իրեն դիէն աս բանըս կընայէին
որ առաջ տանին, (չիդիտնալու զար-
նելով դաւթի ըսածը՝ որ ատենով
խօսք տրվերէր որ՝ սողոմոնը բերաս-
քեի որդին իր ետևէն թագր նստի։)
Ա՛կ օրմը ադոնիան աս իրեն բա-
րեկամներուն, և ուրիշ իշխաններուն՝
Եղէմ դուրս մէկ տեղմը մեծ սեղան
որ ըրաւ, ան ատենը նաթան մար-
գարէն ալ գնաց աս բանը հասկըցուց
բերսաբէին, ու ապրսպրեց որ երթա
դաւթի միտքը ձգէ իր սողոմոն ազին
վրա ըրած խոստմունքը. դուն գնա՛
ըսաւ, որ ետքը եսալ վրա կըհաս-
նիմ՝ ու ըսածներըդ կըհաստատեմ։
Բերսաբէնալ գնաց դաւթի առջևը
երկրպագութի ըրաւ ու ըսաց. տէր
հրամանքըդ ինծի երդումդ ընելով
խօսքարվիր որ՝ սողոմոն տղաս ետևէդ
թագաւոր նստեցունես, ու հիմա ա-
դոնիան առանց քու գիտնալուդ թա-
գաւորուի կընէ. քոլոր ինէլայինները
քու բերանդը կընային՝ որ չիմեռած
իրենց թագաւորը յուդունես. չէնէ
ըսաւ՝ ետևէդ ադոնիան կելլէ ու ի-
ալ սողոմոնի հետ թրլէ կանցունէ։
Ես որ բերսաբէն կըղուրցեր՝ անժա-
մանակը նաթան մարգարէն ալ վրա
եկաւ՝ ու ինքնալ դաւթի հարցունե-
լով սկսաւ ըսել. տէր թագաւոր հրաս-
մանդ

մանքըդ ըսէրես որ ադոնիան ետևէդ
թագաւոր նստի, ինչու որ՝ ասօր գա-
ցեր մէկ փառաւոր սեղանմը ըրեր է,
ու բոլոր թագաւորի տղաքը, և զօ-
րապետները հոն կանչեր է, աբիա-
թար քահանայ մէյտեղ. ու ամմինքը
կերած խմած՝ էեյնէ ապտնիա կը-
սեն. միան ես ու սադովկ քահանայ, ու
բանեա որդի յովիդեա զօրապետը,
ու սողոմոն տղադ թողուց չի կանչեց:
Այն ատենը դաւիթ քերսաքէն քովը
կանչեց՝ ու նորէն իրեն երդվընալով
ըսաւ թէ՝ իմ ետևէս սողոմոն որդիս
պիտի նստի: ու շուտմը հրամայեց որ
սադովկ քահանան, նաթան մարգա-
րէն, ու բանեան՝ առնեն սողոմոնը
իր թագաւորական ջորին հեծցու-
նեն, ու գեհոն ըսած տեղը տանին,
հոն թագաւոր օծեն բոլոր իսրայէլ
վրա: Երբոր ռնանկ ըրին, ու փող
չալելով էրթա դին իմացվեցաւ որ սո-
ղոմոն թագաւոր օծվեր է, ու բոլոր
ժողովուրդը պար բռնելով ուրախու-
թէ՝ էեյնէ ապտնիա կրկանչէին,
անդին ադոնիայի հետը եղած բարե-
կամները ամմինքը սարսափած վա-
խերնուն ելան փախան ցիրուցան ե-
ղան. ու ադոնիահաղ իր յանցանքը
գիտնալով՝ ինքնաղ վաղեց ու խորանը
ապաւինեցաւ, ու անկէց դուրս չէ-
լաւ՝ ինչվան որ սողոմոն իրեն խօսք չի-
տրը

տրվաւ՝ ու չրսաւ՝ թէ որ հանդարտ
կենաս՝ քեզ չէմ մեռցուներ։ ու անանկ
ելաւ իր տունը գնաց ։

Դաւիթ սրէ օր ալ մեռնելու որ մո-
տեցաւ, կանչեց սողոմոնը՝ իրեն քա-
րի խրատներ տրվաւ որ ՚այ պատուճի-
րանքները աղէկ պահէ, ու մովսէսի
օրինաց ըսածինպէս արդար դատաս-
տան ընէ, որ ՚ածալ իր Թագաւորու-
թիը օրհնէ։ եաքը ասալ ապրսպրեց
որ յիշէ յովաբի ըրած անիրաւ մար-
դասպանութիները, ու արդարու թէ ի-
րեն գիտցածինպէս անունց հատու-
ցումը ընէ՝ զինքը մեռցունէ. ասանկ
ալ սեմէիին բանը հոգա, անոր ըրած-
ները իրեն չվնասզու՝ անալ մեռցու-
նէ ։ Ի՚ սկիզ՚ի զատ՝ ՚այ տաճար չինելու
վրա իրեն ապրսպրեց յորդորեց, ամ-
մէն բաներուն օրինակնալ ցուցուց
տրվաւ թէ՝ ինչպէս պիտի ընէ. նաև
այսպիսի մեծ գործքիա համար իր ա-
ռաջուց պատրաստած ոսկին արծա-
թը և ուրիշ նվէրները սողոմոնի ձեռ-
քը յանձնելով. ու սիրտ տալով և օրհ-
նելով լինքը, բարի ծերութիէ եօթա-
նասուն տարվան վախճանեցաւ, բո-
լորը քառասուն տարի Թագաւորութիէ
ընեէլէն ետև. ու իր եղէմ քաղաքը
Թաղվեցաւ ։

Դաւիթ՝ մանկուէն ըսկսած անչափ
սիրելի եղաւ ՚այ որ՝ իրեն Թշուրուէ՝

'ի զատ ։հարդարեականն ընտրհքալ տը-
վաւ ՝ած , որով չարադրեց ան օքան-
չելի սաղմոսները յօրհնուի և՝ ի փա-
ռաբանուի ՝այ . որ միշտ և հանապազ
աղօթագիրք եղաւ ՝ամ ՝ած ասպաշտ
ժողովրդոյ ։ Ու սոսկք հերիք չէ ,
նաև երդուեալով իրեն խոստացաւ ՝ած՝
որ մեսիային մարմնաւորն ծնունդը իր
աղգէն ըլլա , ինչպէս որ կըցուցանեն
աւետարանիչները ։

ԳԼ ։ ԺՒ ։

Սողոմոնի նագաւորութիւնը ։

Սողոմոն տասներկու տարեկան եր-
բոր թագաւոր օծ վեցաւ ։ ուքիչ-
մը առեն հօրը հետ կենալէն ետև՝
երբոր սկսաւ ինքնագլուխ թագա-
ւորուի ընել , անառենը ադոնիա իր
մեծ եղբայրը նորէն թագաւորութե
ետևէ կխնայողվ , գնաց բերսաբեէի ա-
ղաչեց որ՝ երթայ սողոմոնի իր տղին
խօսք անցունէ՝ որ աբիսակ սոմնացի
ըսած կոյս աղջիկը , (որ դաւիթ ծե-
րուէ առեղը քովը առերէր ,) իրեն
կնիկ առնէ ։ Երբոր բերսաբեէն միամ-
տութեամ բանը բացաւ սողոմոնի՝ ու
աբիսակը ուզելու եղաւ , սողոմոն
ադոնիայի վրա՝ սաստիկ բարկանա-
լով իրեն սպան տրվաւ ըսե՝ ինչու ա-
բիսակ սոմնացին կուտես , հապա իմ

թագուհիս ըսէ որ ադոնիայի տամ, որ
ինքը իմ մեծագոյն է, ու աբիաթար
ու յովաբ զօրապետը խօսքիտեր մաղ-
դիք՝ իրեն դինեն։ Սլատի շուտմը
վրան վազիրը կտրեց սողոմոնն, ու քա-
նեա որդի յովիդեայ ըսած զօրապե-
տը խրկեց որ երթա ադոնիան ըս-
պանէ. ու աբիաթարնալ քահա-
պետութէ ձգեց՝ իր անաթովքը գե-
ղը աքսորեց, անոր տեղը սադովկը
դրաւ։ Յովաբ ասա բաներս որ լսեց,
ինքնալ իր վրա վախնալով վազեց ՅՀ
խորանը մտաւ ապաւինեցաւ՝ որ չի
բռնեն մեռցունեն, սողոմոն անոր-
ալ բանեա որդի յովիդեան խրկեց ը-
սաւ որ անկէց ելլէ։ անանալ որ չուզեց
ելլել, անատեղը սողոմոն բանեայինն
հրամայեց որ երթա հոն տեղը յո-
վաբը սպաննէ. ու անոր տեղը բա-
նեան զօրապետ ըրաւ բոլոր հեղացող
վրա։ Նաքը սեմէինալ առջևը կաթ-
չեց սողոմոն, ու իրեն վրա ասա պատր-
քըս դրաւ որ գա եղեմ քնակի, հա-
պա թէ անկէց դուրա ելլելու ըլլա-
նէ՝ ըսպանըվի։ Երեք տարիի չափ
անանկ կեցաւ սեմէին. ետև հեղմը
պատահեցաւ որ իր ծառաները իս-
րայէլացոց երկրէն փախան գեթ գա
ցին. սեմէիալ անոնց ետևէն որ գը-
նաց՝ բռնեց եղեմ բերաւ, անատե-
նը սողոմոն քովը կանչեց ինքը ու ի-

րեն ան հնազանդութիւնը և առջի բոլոր անօրէնութիւնները երեսը տալով հրա-
մայեց բանեցնել որ անալ սպաննէ ։ Սողոմոնի թագաւորութիւնը երբոր հաս-
տատվեցաւ , պիտի առաջ իշխանները ու քահանայ ժողովրդոց հետը ա-
ռած ելաւ գաբաւոնը բոլոր տեղը գը-
նաց , (որ հոն էր մովսէսի շինած վը-
կայութեան խորանը ։) որ ոչխար ընէ ։
ու ան տեղը հազար ողջակէզ մա-
տուց ։ Ի. Ձոյլ ան գիշերը քնաւն
մէջը աղաղոմոնի երևեցաւ ու բսաց թէ
ինչ որ կուզեանես խնդրէ իսմէ ։ ասղ-
ղոմոնայ չնորհակալ ըլլալով ։ ոչ իբ
հօրը և իր վրա ցրցուցած բարիքնե-
րուն համար , որ անանկ պըզտըկուց
գինքը թագաւր ընտրեց գրաւ անկա-
մար ինչացոց ժողովրդոց վրա ։ ուրիչ
բսաւ՝ բան չեմ ուզեր , միայն ինձի
իմաստութիւն տաս որ՝ ասչափ ժողո-
վուրդս կառավարեմ , ու արդարութ-
անոնց գատաստանը տեսնեմ ։ Ի. ա սղ-
ղոմոնի ըրած խնդիրքը անանկ հաւ-
նեցաւ ։ ձի , որ բսաւ իրեն ։ որովհե-
տև գուն ոչ երկան կեանք , ոչ հա-
րըստութիւն , ոչ թշնամիներուդ վրա
յաղթութիւն , հապա միայն իմաստուն
իամ խնդրեցիր ։ ահոր համար քեզի
անչափ իմաստութիւն կուտամ , որ քեզ-
մէ առաջ այնպիսի իմաստուն մարդ
աչխարք եկած չըլլա , ու քեզմէ ե-

տեսալ պիտի չլիգա ։ և ասկէ՛ի վար՝ ան որ դուն իմմէ չի խնդրեցիր՝ քեզի այնպիսի հարբստուի տամ որ՝ քու օրերուդ բաւական ըլլայ ։ ու քեզ որ իմ պատուիրանքներս աղեկ պահես, ու քու հօրդդ դաւթի շիտակ ճամբէն դուրս չելլեսնէ՝ քեզի երկար կեանք տեսցունել կոտամ ։ Ասուն որ եղաւ Եղէմ քիշքը դարձաւ սողոմոն, հոնալ նորէն այ ողջակէզ ընելէն ետև, շուտմը յայտնի վեցաւ իր խնամուտիը պինտ առջի դատաստանովը՝ որ ասանկ եղաւ ։

Երկու պշտարի կնիկ՝ սողոմոնի առջևը դատաստան ելան. ասոնցմէ մէկը կըսեր թէ՝ Ես ու ասա կնիկը մէկտուն կրկենայինք՝ ու մեզմէ՛ի զատ ուրիշ մարդ չիկար ան տանը մէջը. ես տղա բերի, ու իրեք օրէն ետև ասա կնիկնալ իր տղան բերաւ ։ Ետև որ՝ մէկ գիշերմը ասիկա իր տղին վրա ինկած պառկեցնինկ՝ տղան մեռուցեր, ու իմ քունս մէջը եկեր գողտուկ իմ ողջ տղաս գրկէս առեր տարեր՝ իր հետ պառկեցուցեր է. ու իր մեռած տղան իմ գովլուս դրեր է ։ առտուվան դէմ ելլէմ ըսի կաթտամ տղուս, տեսնամ տղան որ մեռած է. ետքը աղէկմը որ լուսցաւ, նայիմ որ ան իմ բերած տղաս չէ ։ Ասկալ կնիկ

նալ

նալ անոր դէմը ելլեր կըսեր Թէ՝ ա
տանկ չէ , հապա մեռածը քոմ տղատ
է , ու ողջը իմն է , ու այսանկ մէյմէ
կու դէմ կեցեր կռիւ կընէին : Ո
ղջմին ասոր ուրիշ ձար չի գտնելով ,
մայրական սիրովը ուղեց իմանալ
բանիս ճշմարտութիւնը . ուստի հրա
մայեց որ Թուրմը բերեն՝ ան ողջ տը
ղան երկու կտոր ընեն , կէսը մէկուն՝
ու կէսը մէկալին տան : Ա՛ս որ լսեց
ան ողջ տղին մայրը՝ սիրտը չդիմա
ցաւ իր հարազատ զաւկին վրա , ու
աղաչեց որ միան Թէ չի մեռցունեն ,
Թող ողջ անոր տան : Մէկալ կնիկը
նորին չէ կըսեր , ոչ ինծի ըլլա ոչ ա
նոր՝ Թող կտրըվի : Սղոմոնեան բանը
իմացաւ , ու հրամայեց որ տղան ան
մեռցունեն չուզողին տան , որ ա
սավ իր անոր հարազատ մայրը ըլլա
լը ցուցուց : Ա՛ս սղոմոնի ըրած խե
լացի դատաստանը որ Իսրայէլացոց ժո
ղովուրդը լսեց , ամէնքը իր իմաս
տուԹէ վրա զարմացան մնացին . ու
խելքնին կտրելով Թէ այ գանն է ,
սկսան սղոմոնը մեծ սեպել , իրմէն
պատկառիլ վախնալ :

Գլ. ԺԲ.

Սողոմն պաշարը ու իր պալատը հիմնէ։ Աթոռ նստիլին իրեն պէս կուգա։

Ինչպէս որ ըսինք՝ դաւթի սրտին բաղձանքը՝ որ կուզէր այլ մէկ իրեն վայել փառաւոր տաճարին շինել, ձեռ սողոմոնի յաջողուելու տրվաւ որ անիկա գործքով կատարէ։ Աստի ինքը ամէնն դիէն խաղաղ ու հանգիստ ըլլալով, և անով հարբստուելնալ օրէ օր էվէլնալով, իր թագաւորութեն չորդ տարին մեծամեծ պատրաստութիւնք ձեռք զարկաւ որ աս տաճարը շինէ։ ամանակ որ՝ ուխտաւնէսզար հոդի դրաւ՝ որ լեռնէրէն անոր շինվածքին սիմք եղած քարերը կրտրեն, ու ուրիշ հօթանասունն հազար հոդիայ՝ որ ատոնք կրեն բերեն. և աս քանվորներուսալ վրակէցու՝ երեք հազար հինգ հարիւր հոդի կայնի, թողունք ուրիշ վարպետ արվեստաւորները. որ քիրամ տիւրոսի թագաւորը, ու փարաւոն եգիպտացոց թագաւորը՝ սողոմոնի հետ բարեկամ ըլլալով՝ իրեն խրկեցին։ Ա՛ս կերպով վրս տաճարը եօթը տարիին մէջը շինվեցաւ. ու անանկ փառաւոր քանի եղաւ՝ որ աշխարքիս վրա անոր նմանը չիպատմվիր, թէ հարբստութեն դիւնն,

դիէն, որ բոլոր մէջը ազնիւ փառե-
րով չինած՝ ու արծաթով ոսկիով ծե-
փած էր, և Թէ վարպետաբան զար-
դարանքներուն կողմանէ, իր ամէն
պիտանաւորութիւնը։ Այլ բոլոր ասոնք
տաճարը լըմընցաւ, ու այլ տապանակ
նաւ մեծ հանդիսաւորութիւնե բերաւ
ան տաճարին մէջը իր տեղը դրաւ,
տասնըչորս օր բոլոր ներկայիքը մէկ
տեղ ժողված՝ մեծ տօնախմբութիւն կա-
տարեց. և ան ատենը քահանայապետ
Հազար կոչ՝ ու Հարուր քահանայ
ոչխար զոհ մատուց այլ։ Այս ան օրհ-
նեալ ու այնպիսի լեզու ատենը՝ ինչը
տաղտմնալ ամէնեանն առջևը Թևե-
րը վեր տարածած սկսաւ այլ աղօթք
ընել, Հնարհակալ ըլլալով իր բարե-
բարութեյը՝ որ արժանի ըրաւ ինքը որ
ան տաճարը շինէ՝ ի փառս այլ. ու
խնդրեց որ ինչ աղօթք և խնդրուա-
ծածք ժողվուրդը ան տեղը ընէնէ,
ան լսէ՝ ու աղաչանքնին կատարէ։
Այսանկ երկան աղօթք ընելէն ետև՝
ձեռնադրութեան Հրաշքով ցըցուց որ
աս տաճարը իրեն ընդունելի ելաւ,
անառեսնը մէկ լուսաւոր ամպով ե
կաւ բոլոր տաճարին մէջը լեցուեցաւ,
ու երկինքէն կրակ ինջաւ ան ըրած
ողջակէզներուն ու զոհերուն երեց լա-
փեց. ու ան որ տեսաւ ժողովուրդը՝ սաս-
կալով երեսնին վրա ինկան փառք

հուսայինն ես, Աստը ան գիշերը ած
մէյմալ երևցաւ սողոմոնի, ու ըսաւ
թէ՝ քու բոլոր աղօթքներդ մտիկ ը-
րի, ու սա տաճարիս համար ինչ որ
խնդրեցիրնէ կրկատարեմ. անիկա
իմ տունըս կըսեպեմ, միան թէ իմ
տրված օրէնքներըս և պատուէրքնե-
ներըս պահես. ու դաւիթ հօրդ-
պէս հաւատարմութ ինծի ծառայես.
որ անատեղը ոդուց ոդի քու թա-
գաւորական աթոռըդ կրհաստա-
տեմ. հապա թէ դուն կիրքուս ոդի-
քըդ կիմոդովուրդը դառնաք՝ կու-
ըլք պաշտելու ու ըլլաք, ձեզ կըջն-
ջեմ կըլերցունեմ սա երկիրներէս,
ու սա տաճարը երեսէս կըձգեմ՝ կը-

Թողումը երեքա կոչմանէ։

Տաճարը լըմընցնալէն ետև սողոմոն
սկսաւ իր թագաւորական պարտը
շինել, անանկ հարուստ՝ մեծաշէն ու
փառաւոր՝ որ տեսողին աչքը կառ-
նէր, բովանդակ մէջի քանեցուցած
փառերը ու տախտակներըն սուրբ ու
ազնիւ՝ լիբանան լեռանը մայր ըսած
ծառերէն կըտրըված էր. անոր հա-
մար, ինչպէս որ կըսեն՝ պատ անպատճէն
չէ անանուն ըսվեցաւ ան պալատը։ Ա-
ռաւոր մէջը ամէնէնէն փառաւորը քանը
իր թէվրաական աթոռը (կիմ Թախտն)
էր, որ փղոսկրէ (ի ֆիլտիշէ) էր,
ոսկի զարդեր անոր վրա հագցուցած,

վէց

վեց աստիճանով վեր կելլելը, ու
ամէնն մէկ աստիճանին վրա երկու
դ իչնալ մէյմէկ առիւծի կերպարանք
շինած էր։ Ա. սկի՛ զատ՝ մէկ առան
ձին խիստ փառաւոր պալատմընալ
սողոմոն շինեց փարաւոն Թագաւո
րին աղջկանը համար, որ իրեն կը
նիկ էր առեր։ և ասոնց բոլոր շինվածք
ներըս քսան տարիվան մէջը խալըսե
ցաւ։ Ա. տոքը ծովու վրա նաւերալ շի
նել տրվաւ սողոմոն՝ ու սովփեր ըսած
երկիրը խրկեց. որ իրեք տարին հեղ
մը անկէց շատ ոսկի ու ազնիւ քարեր
և ուրիշ հազար բարիք կբերէին սո
ղոմոնի։ Ա. յսպիսի կերպով սողոմոն
իր մեծ իմաստութի՛ն զատ հարըս
տութե՛ կողմանէալ մէկ հատիկ ե
ղաւ, անանկ որ՝ չորս դին աշխարքըս
իր անունը եղաւ. ու ան պատճառալ
շատ մեծամեծ մարդիք անոր տե
սուն կըկարօտէին։

Ա. սոնցմէ մէկը որ սաբա ըսած աշ
խարքին Թագուհին էր, իր զօրքերո
վը՝ ու ուղտերով ընծաներ վրան բեռ
ցուցած երուսաղէմ եկաւ՝ որ սողո
մոնը տեսնէ, ու անոր իմաստութի՛ը
փորձէ նայի Թէ ըսածները իրա՛ւ է մի։
Ա. ստի երբոր սողոմոնի առջևը եղաւ,
ու իր միտքը դրած բաներըը հարցուց,
անկէց տեղն՝ իտեղը ամէնուն իմաս
տութի՛ պատասխանը առաւ։ Եւև

անոր պալատին փառաւոր շինվածք-
ները, ու իր սեղանին կերակուրները
և հարուրաւոր ծառաներուն կարգն
ու կանոնը, ու տանջարը ըրած զոհե-
րը. աս ամէնն բաներն որ տեսաւ՝
խելքը թռաւ արմընցաւ մնաց, ու
դարձաւ սողոմոնի ըսաւ. Այս հեռը
վանց լսելով քու խոստումիդ ու մե-
ծութիդ՝ հաւատալը չէր իւրտ. բայց
հիմա իմ աչքովս որ տեսա, աս կը-
սեմ որ՝ ան լսածներուս կէսնաչ չէ ե-
ղեր աս էվելըը տեսածներուս, երա-
նի՛ ըսաւ անոնց որ միշտ քու հետդ
են, ու քեզի կըծառայեն, և քու իմ
մաստութիդ կըլսեն։ օրհնեալ է Տէր
Աստծը, որ խնդացնելը սիրեցաւ քե-
զի պես մարդ վրանին թագաւոր դը-
րեր՝ որ արդարութիւն կատարես իր
րենք։ Այսըը ան հետը բերած պար-
գևները ընծայեց սողոմոնի, հարուր
քսան տաղանդ ոսկի, (որ մէկ միլիոն
մը խոպոպհոսրուշինաւելի կըներ կը-
սեն), ու պատուական քարեր (յիւ ձէ-
փհիրները), ու կերպ կերպ անուշա-
հոտ ալիւր խունկերը (յիւ պուհուր-
ներ)։ Սողոմոնալ աս ընծաները ա-
ռաւ, ու ինքնալ անոր տերը ինչ որ
ուզեցնէ տըվաւ իրեն. ու անանկ ե-
ղաւ Թագուհին սաքա իր երկիրը
դարձաւ։

Գ Ի Ր Ք Ա

Աղօթքն Սղոմոնի, ու խոհք։

Սղոմոն տարիքն որ առաւ՝ կամաց կամաց ու սիրուն պաղեցաւ, ու մարմնական ցանկութե տրվաւ զինքը. անանկ որ՝ փարաւոնի աղջկէն ի զատ չորիւն աւելի ուրիշ շատ կիներ առաւ այլազգի կուռապաշաններէն. որ աս ալ ծոց օրինաց մէջը խիստ արգելեր էր։ Այսքը աս անհաւատ կիներուն կամքը կատարելու համար՝ չի թէ միայն անոնց կուռքերուն տաճարներ չինեց, հապա ինքնալ սկսաւ անոնց ծէսերը պաշտել իրեն կիներուն հետը առջևնին զոհ մատուցանել։ Ասոր համար ծածալ սատկիկ բարկացաւ Սղոմոնի, ու ըրած ապերախտութիւնը՝ երեսը զարնելով, (որ իրմէն այսչափ բարիք առած մէկդի ձգեց գնաց սուտ կուռքերուն երևելէն ինկաւ,) իրեն ըսաւ. որ՝ ահա քու մեղացդ պատիժ ձեռքդ կը պատռեմ կառնեմ քու Թագաւորութիդ՝ ու քու ծառայիդ ձեռքը կուտամ։ Այսչափ բանըս, իմ հաւատարիմ Դաւիթ ծառայիս սիրուն համար քեզի չնայեցողմ, քու օրերդ չեմ ըներ, և թոլորովին Իսրայելացոց քու ազգիդ չեմ առներ, հապա միայ մէկ ազ-

ւսզանմը կ՚ըլեղմը կըԹողում՚քեզի։ Լ՚տքը ՝ած ինչպէս որ ըսաւ՝ ընելիքը պատրաստեց, որ սողոմոն աչքը չէր գոյած՝ երկու հոգի այլազգ իներէն մկկը ածեր ըսած, ու մկկալը ուսան, իրեն դէմ կուխ քաշեցին, ու Թշնամութի կընկերին իսրայէլացոց հետ։

Լ՚սոնցմէ՝ ի զատ՝ մէյմընալ յերոբոամ վամորդի նաբատայ ըսած՝ իէլացոց մէջէն եփրեմի ցեղէն՝ որ սողոմոնէ ծառայուե մէջն էր, ՝ած աքիա սիլոնացի մարգարէն ասոր խրկեց՝ որ նոր լաթմը վրան առած եկաւ յերոբոամի քովը, ու ան լաթը պատուեց տասներկու կըտոր ըրաւ։ Լ՚տւե անոր տասը կտորը յերոբոամի ձեռքը տըվաւ ըսաց Թէ՝ ՝ած պիտի այսպէս սողոմոնի Թագաւորութիը պատուէ, ու անկէց տասը ցեղին տէրութիը հանե քեզի պիտոը տա, ու միան երկու ցեղը անոր տղին պիտի Թողու, որ ելիա ՝եղէմ Թագաւորութի ընէ. ան ալ դաւԹի սիրուն համար. ու ասա քանի պատճառն որ՝ սողոմոն ապերախտուե ՝ած մէկդի ձգեց՝ ու գնաց գաղշելի կուռքերուն ետեւէն ինկաւ։ Լ՚ւ դուն՝ ալ ըսաւ՝ Թէ որ ՝ այ պատուիրանքները պահես՝ինչպէս իմ դաւԹի ծառաս ըրաւ, քու վրա ձեռք կըդրէ՝ նէմ՝ որ որդւոց որդի Թագաւորու-

Թ՚ը քու անէդ չհալակի ։ Ա՚ս բանը երբոր սողոմոնի անկածը հասաւ, ուզից որ յերուսաղէմը քանէ մեռցունէ. անալ շուտմը փախաւ եգիպ տացոց թագաւորին քովը գնաց, ու անկէց չի դարձաւ՝ ինչման որ սողոմոն մեռաւ. որ քաղքը քաւսուն տա րի թագաւորուի քշեց ։

Ե՚ատ վդ՚ատանեը կըսեն որ սողոմոն եօթերը խելքը վրան ժողվեց ու ըրած մեղքերը ապաշխարեց, և անտեղը ան ողոքող ըսած գ իրքը գրեց աշխարքիս ունայնութեը վրա, որ սասանկ կըսկըսի, Ունայնո՛ւ ունայնո՛ւեց ամ ինչ ընդունայն է ։ Այդ որովհետև ամաշունչը իր մեղքերը պատմելէն ետև՝ անոր դարձին վրա յայտնի բանը չի յիշեր, անորհամար ինչ ման ա՛ս օրըս տարակուսանքի տակ կըսեպվի անոր փրկուինը կամ դատապարտութիւնը, թէպէտ և իր գրածնեը ամաշունչին կարդին մէջն է ։

Կ՚Ա. Ի՚Ա.

Ի՚ԷԼայոյ Թագաւորութիւնը երկու կըտակ ընէ ։

Սողոմոնի մեռանելէն ետև երբոր ռո բոամ՝ (իրեն՝ ինչպէս կըսեն՝ մէկ հատիկ մանչ զաւակը) սիկիմ քաղաքը գնաց՝ որ բոլոր Իսրայիլը

հան

հան ժողված յերոքսովմայոլ հետեր-
նին՝ զինքը Թագաւոր դնեն . առաջ
աս ժողովուրդը միաբան ասանկ խրն-
դիրք ըրին ոռքսովմի , քիչմը ըսին՝
մեզ ԹեԹևցւոր ան հօրըդ դրած
ծանրը տուրքերէրն, որ քեզ Թագաւոր
Հանչնանք ու քեզի ծառայենք : Ռո-
քսովմայոլ իրեք օրէն ետև եկէք ըսաւ,
որ ատոր պատասխանը ձեզի տամ : ու
ինքը առաջ ժողովնին խորհրդատու
ծերերուն հարցուց աս բանըս . ա-
նոնք ալ մէկ բերան իրեն խորուրդ
տուին որ՝ անոնց ուզածը ընէ , ու ա-
ջի բերանը հետերնին անուշութէ վար-
վի որտերնին վաստկի , որ ետքը իր
ուզածնպէս անոնք կառավարէ :
Ռոքսովմայոլ , աս ծերերուն տը-
ված խելացի խորուրդը հերիք չիսե-
պեց , նորէն կանչեց խորուրդ հար-
ցուց իրեն բարեկամ տղոցը (կ՚ի-
րեն պօյտաշ Հահիլներուն) . անոնք
ալ տուն տուին՝ որ ատանկ պատաս-
խան տա ժողովրդոցը . գիտնաք ըսէ՝
որ իմ պիչուկ պզտի մատրս հօրրս մէջ-
քէն հաստէ . հարցա ձեր վրա ծանրը
բեռ դրաւ , ես ան բեռնաթը վրա նո-
րէն սիտի էվելցունեմ. հարցա ձեզ
գաւազանով կը ծեծէր , ես ձեզ քու-
քով (կ՚ի փշոտ Թօփուզով) պիտի ծե-
ծեմ : Ռոքսովմայոլ այ Թօյտովնէն
հուլացած՝ ծերերուն խորուրդը մէկ
դէ

դի Թողուց, ու աս անխելք խոսուր-
դիս հաւնեցաւ, ուստի խօսք դրաւ
ծինպէս երրորդ օրն որ անանկ պա-
տահան տըլաւ, ան ատենը ինչա-
ցոց ժողովուրդնալ գլուխ քաշեց ու-
դինքը Թոմէվէլով ըսին՝ մենք այսու-
հետև մնան քաժին չունինք դաւԹէ
տանը հետ, դուն նայէ որ քու ցեղիդ
վրա ԹագաւորուԹի ընես։ Ալ ասանկ
երեսնին դարձուցին՝ տասը ցեղը մէկ
եղած գայլին որ իրենց Թիւր դնեն
ան յերոբոամէմ որդի ինն նահապետ, որ
ասոնց ըրցուցերները աքիա մարգարէին
ձեռքովը։ Իսկը ռոբոամ ատոնք
խաղաղեցունելու չամար ետևնին
մէկ իշխանմը խրկեց ադոնիրամ ը-
սած, բայց չար չեղաւ, անանկ որ
ան ալ քունեցին քարկոծելով մեռցու-
ցին։ Ինկէց ռոբոամնալ վախցաւ
ելաւ էգիմ փախաւ. ետքը երբորդ
րէն հարուր ութսուն հազար մարդ
ժողվեց իր տակը եղած յուդայի ու
բենիամենի ցեղէն՝ որ մէկալ իչլա-
ցոց վրա պատերազմ ելլէ իրեն հնա-
զանդեցունէ։ Ասոնց ատմէ անուռնով մէկ
մարգարէմը իրեն խրկեց, որ ըսէ Թէ
աս բաժանուԹիս ինչ կամքովը եղած
է, պարապ տեղը պատերազմ չընէ։
Ան անանկ վերջացաւ բանը, որ ռո-
բոամ միան յուդայի ու բենիամենի
ցեղովը մնաց, ու յերոբոամ որդին
նա-

նաբաստոյ՝ զատ թագաւորուն սկսաւ
ընել մկալ հելացոց տասը ցեղերուն
վրա ։ Ա. յոպես որ հելացոց մկ տե-
րուն երկօք բաժնուելեցաւ , երկու-
քինալ ետևէ ետև մկ ատենի մէջ
զատ զատ թագաւորներ նստան։ ։ ա-
տի մենքալ ասոնք մկյտեղ չի խառ-
նելու համար՝ հիմա առաջ հելացոց
տասը ցեղի թագաւորներուն վրա կը
պատմենք . ու ետքը յուդայի թա-
գաւորներուն պատմուիը կըդնենք ։

ԳԼ ։ ԻՐ ։

Յերոբոամի հելացոց Նագաւորին մեղը ,
և իրեն չար յաջորդները ։

Յերոբոամ ուզելով որ իր տերու-
թիւը հաստատ պահէ , ու վախ-
նալով թէ չըլլա որ հելացիք ա՛ծպաշ-
տուե համար՝ յուդայի երկիրը եղեմ
տաճարը երթալով , կամաց կամաց իւ-
րեն ձեռքէն ելլեն՝ ու անոնց տերու-
թէ ներքեւը մտնեն . անոր համար իր
թագաւորութէ երկու գլխաւոր տե-
ղերուն մէջը , մէկը դան՝ մկալը թե-
թէ ըսած քաղաքները՝ երկու տա
ճար շինել տրվաւ . ու ան երկուքին
մէջինալ մէյմէկ ոսկիէ թափած հորթ
դրաւ ։ Ա. ու արգիլեց իրեն ժողովրդո-
ցը՝ որ մէյմալ եղեմ չերթան , հապա
ասա տաճարներուն մէկը երթան՝ հոն

իւնց վրէն ՚ի մատուցանէն ։ ու իւ
րենց ըսաւ որ՝ ասանք ան ՚ծխելն են ,
որ ինձացիքը եգիպտոսի գերուէն ա
պատեցին ։ Ա. սկէ՚ի զատ լեռներուն
գլուխը ուրիշ ախտաւորներալ տար
մանեց , ու իր ուզած ինպէս ղևտացի
ներէն զուրս ուրիշ քահանաներալ
դրաւ ։ ու այսպիսի բաներով ինձա
ցոց մոգացաւ Աշմարիա ՚ծածը , որ ալ
սկսան յայտնի կուապաշտուիլնել ։ և
անոր համարալ գրեթէ միշտ ՚ի պա
տուհասը վրաներնէն պակաս չեր
ըլլար ։ Ա. ս յերոբոամ Թագաւորը
սինտաւաք երթալ սեղանին
վրա ելած՝ ան իր դրած կուռքին
առջևը ինքը իր ձեռքովը հանդիսա
ւոր զոհը կըմատուցանէր , անդիէն
յուդայի երկրէն մէկ մարգարէմը
՚ծած խրկեց , որ հոն եկաւ ու ան զո
հին ատենը կանչեց բաւ՝ սեղանն սէ
ղանն , ՚ծած կըսէ որ դաւթի յեղէն
մէկը պիտի ըլլա յոսիա անունով ,
որ պիտի քու վրատ զոհ կրնէ ատ քուր
մերը , որ հիմա վրատ զոհ կըմատու
ցանեն ։ (Ա. ս բանըս հարուրատ որ
տարիներէն ետքը կատարվեցաւ՝ եր
բոր յոսիա ան քուրմերուն ոսկորնե
րը գերեզմաններէն հանեց , ու ան
սեզանին մնացած քարերուն վրա ի
րեց ։) Ա. ս խօսքիս նշան որ Աշմարիա
կըսեմ՝ ըսաւ , հիմա ատ սեզանը
եր

Երկուք Աշղքըվի , ու վրայի եղածը
Թափի : Երօբովամ ասոր վրա սա-
տիկ բարկացած՝ երբոր ձեռքը եր-
կընցուց ու ըսաւ Թէ՝ բռնեցէք սա
մարդը , ան տեղը ձեռքը չորցաւ մր-
նաց , ու առջևի սեղանը մարգարէին
ըսածին նման երկու կտոր եղաւ : Ա-
տենը Երօբովամ աղաչեց ան մար-
գարէին , ու անոր աղօթքովը բժշկը-
վեցաւ , բայց անանկ խելքը գլու-
խը չժողվեց ու չդարձաւ ան կռա-
պաշտութենէ մեղքը , որ անհաւատ ժո-
ղովրդոյալ մեղայ պիտի եղաւ : Ա-
սի ալ ասոնց պատիժ բարկացաւ վրան , ու
պատժեց իր աթիա ըսած որդին , որ
երբոր անանկ ծանրը հիվընցաւ ,
Երօբովամ իր կնկանը ըսաւ որ լա-
թերը փոխէ՝ որ մարդ ինքը չիճանչնա ,
ու հետը ընծաներ առած երթայ Աե-
ղով երթա սն աթիա մարգարէին՝ (որ ա-
ռենով իր թագաւորութեը համար մար-
գարեացեր էր ,) ու տղին բժշկութը
համար հարցունէ իրեն : Անիկա
երբոր ասանկ եկաւ մարգարէին տու-
նը մտաւ , թէպէտ անիկա ծերութէն
աչքը չէր տեսներ , բայց շուտմը ան-
յայտնեց իրեն . որ անաւնը տալով
քովը կանչեց կնիկը , ու ըսյ կողմանէ
Երօբովամի ըրած սալերախտութը
ու կռապաշտութը երեսը զարնելով
ըսաւ՝ որ անոր համար ան ծանր իմքը իր
տը-

արնով տեղովը և իր զաւկնեբովը պի-
տի ջնջէ վերցունէ՝ Թագաւորութիւնը
ձեռվընէն առնէ . ու հիմա դուն ը-
սաւ տունըդ դառնալուդ պէս՝ ան ա-
քիա ձեր տղան պիտոր մեռնի : ու ա-
նանկ մարգարէին ըսածինպէս քանը
կատարվեցաւ :

Յերոբովամ ինչվան եարբը այսպիսի
չարութէ քսանվերկու տարի Թագաւո-
րութի քըշեց . ու մեռնէ էնև Թէ-
պէտ իրեն նագատ ըսած որդին տե-
ղը անցաւ , (որ ինքնալ հօրը կռատպաշ-
տութե ձամբան բռնեց ,) բայց երկու
տարիէն աւելի չի Թագաւորեց : ին-
չու որ՝ բաւսաբըսած վօրսպետը իրմէ
դլուխ քաշեց , ու նագատի վրա պա-
տերազմ եղավով ըսպանեց՝ Թագա-
ւորութիը ինքը առաւ . որ սքիա մար-
գարէին ըսածինպէս՝ բոլոր յերոբո-
վամի տունը Թրէ անցուց :

Ա՛ս բաւսաբըսածնալ մէկ աղէկ մարդ-
մը չէր , ինքնալ կռատպաշտութիը ձեռ-
քէ չի Թողուց . անորհամար ան չկու
մարգարէին քերնով յանդիմանեց
պինքը , ու սպառնացաւ որ յերոբովամ
միպէս իրեն կեղնալ պիտի ոչընչա-
նա : Ա՛ս անանկ ըսածինպէս կատա-
րեցաւ . քսանվերկու տարի Թագաւո-
րելէն էնքը երբոր մեռաւ , ու իր որ-
դին էլա ըսածը սկսաւ Թագաւորել ,
և դեռ չէր լըմնցած Թագաւորութէ

երկ-

Երկրորդ տարին, իր զօրապետներուն
մէկը զամբրի անունով երբոր ասկ է
լա Թագաւորը կերուխուսի մէջ էր՝
մտաւ սպաննեց, ու ինքը յափշտակե-
լով Թագաւորութիւը՝ մեռցուց ջնջեց
բոլոր բասասպի ցեղին մարդիքը։
Յ. Յափխի անօրէն արուեստիր մար-
դաս ձեռքնալ քիչ՝ ցն եօթը օր միան
մնաց տէրութիւը. ինչու որ՝ ամրի ըսած
մեկալ զօրապետը անդին իր ներքևի
մարդիքը Թագաւոր դրին, ու ինք-
նալ շատ զօրքով ասոր վրա եկաւ Թեր-
սա Թագաւորականքաղաքը։ զամբրի
երբոր տեսաւ Թէ քաղաքը կառնըվի-
կար՝ ու ինքը իր Թշնամիին ձեռքը սի-
ամի իյնա, իր պալատին կրակ տըվաւ՝
ու անանկ ինքնալ մէջը իր բանեռսվը
երեցաւ։ Յ. Օր եղաւ՝ նորէն ժողո-
վուրդը երկուք բաժնըվեցան, կէս
մը ամրիի հետ եղան. ու մեկալ կէ-
սը եկան մեկ ուրիշ մարդմը Թամիի
ըսած՝ կուզէին որ Թագաւոր դնեն։
բայց վերջը յաղթեց ամրի՝ ու ինքը
Թագաւոր մնաց, Թերսա քաղքը Թո-
ղուց՝ գնաց իրեն ուրիշ Թէլբրսկան
քաղաք շինեց սամարիա անունով։
Յ. սիկայալ տասվերկու տարի յերը-
բոլամիպէս կռապաշտութէ Թագա-
ւորեցին հոգը որ մեռաւ, եւեւէն
Թագաւոր նստաւ իրեն որդին՝ որ ա-
քսիաթ կըսուէր։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Աղէա մարգարէն ապագային չարութիւնը կ'ըսէ պիտանի՝ ու կը պատժէ։

Քոյաք Թագաւորին կռապաշտութիւնը ու անօրէնութիւնը անցուց իր մէջ առաջնատող իսրայէլացոց Թագաւորներուն ըսածը. պատճառն որ՝ եղաթէլ ըսած իր կնիկը քուն այլ ազգի Թագաւորի աղջիկ ըլլալով, սա նաւ ղինքը կը յորդորէր այսպիսի չար բաներ ընելու։ Ինոր համար ՝ծ՚ալ սաստիկ բարկանալով վրանին՝ եղիա մարգարէն խլուկեց որ աքայաբի ըսկ Թէ՝ հէլացոց երկիրը տարիներով պիտի չորնա Թէ պատժէ, ամանակ որ ամենևին անձրև պիտի չիգա։ եղիայի ըսածին պէս որ եղաւ՝ ան պատճառովը նաստիկ սովմը հնկաւ հէլացոց երկիրը։

Ինատեներ ՝ծ՚ հրամայեց եղիա մարգարէին որ անապատ տեղմը քոռաԹ ըսած ջրին քովը երԹա քնակի։ ու հոն ագռաւները (այ խառդանները) առտու իրիկուն իրեն հաց ու միս կը բակուր կը բերէին։ Ինոր առենով երբոր ան ջուրնալ ցամքեցաւ, նորէն ՝ծ՚ հրամայեց որ անկէց ելլէ երԹա սարեփԹա ըսած սիդոնացոց քաղքը, որ հոն իրեն մէկ որբևարի կը նիկ

նիկոմը կերակուր տա։ Աստի ան սո-
վուն առնեը՝ առ ըսած հնկանը քով
առրեցաւ եղիա այլազգի իներ ուն եր-
կիրը. որ անոր քիչմը ալուրը ու եղը
հրաշքով անանկ առնեցուց՝ որ որչափ
կուտեինեն անկեց չեր պակսեր։ Ա-
կնիզատմէ կ ուրիշ հրաշքմաւ ըրաւ,
որ ան որբևարի հնկան տղան (որ պա-
տահմամբ հնկաւ մեռաւ,) եղիա ա-
ղօթքով ողջնցուց անիկա։ Այց առ
առեննեերըս աքսայաբ ու եզաբել
սատանի սովէն կատղած՝ եղիա մար-
գարէն կրնիրնտաւէին որ ըսդանեն,
ինչպես Թէ անոր խօսքովը առ պա-
տուհասրս եկած կլսեսկէին։ Ինքն որ
չիգտաւ՝ իրենց կատազութիր մէկալ
անձառատ մարգարէներուն վրա Թա
փեցին, ձեռվընին հնկածը կրմեռ
ցունէին։ Յովին իրեք տարին որ է
ղաւ, ան նորէն եղիայի հրամայեց
որ երթա աքսայաբի երևնա։ անալ
երբոր գնաց տեղը եկաւ, աքսայաբ
սրդողեցուլ ըսաւ իրեն, դուն ինէլա
ցոց խռովիչն ես մի։ եղիայալ առանց
վախնալու պինն տըվաւ, քանի մի ես
չեմ խռովեր իսրայէլացիները, հա-
պա դուն ըսաւ՝ ու քու հօրըդ տունն
է. որ Թողուցիք ուր ան՝ ու բահաղ
ըսած կուռքերուն ետևէն գացիք։
Այդը ասանկ խոսք դրաւ աքսայաբի
հետ, որ ան բոլոր կուռքերուն քուրմ-
մե-

մերը ու Թը Հարուրյհսուն Հոգի մէյ տեղ գան ժողվին, երկու եղ կիր կով բերեն, ասոնց մէկը որն որ կուզեն իրենք առնեն կտրըտեն՝ ու չոր փայտերու վրա դնեն, ու անոր վրան իրենք իրենց կուռքերը կանչեն։ ու մէկալ մեսցած եզը ինքը առնէ, և ինքը եղիայայ իր ոտը ածը կանչէ իրենին վրա. անատեսը որուն վրան որ կը րակ ինչի երկնէ, անոր ոտծնէ ձըլմայրա ոտծ։ Ա՚ս բանիս բոլոր ժողովուրդնալ հաւնեցան. ու ըսածին պես քուրմերը պինտա առաջ իրենց եզը չոր փայտերուն վրան դրին, և առտուվանց սկսան ինչվան օհարսակ ալ նոր քով կրպըտըտելին ու կը կանչելին քահալ ոտծը, ու ձանձուն չինկար, եղիայայ անատեսը իրենք ծաղր ընելով կըսեր, ամմուր կանչեցեք որ արթընա լա՝ չըլլա թէ քնացած է ձեր քահալ ոտծը։ ԵՒ ասանկ ինչվան իրիկուն պարապ տեղը կանչելէն ետքը, անոնց մէկդի կեցեք ըսաւ եղիայ. ու ինքը սկսաւ պատրաստել իր զոհը մէկ խորունկ սեղանիմը մէջ. չոր փայտեր շարեց, անոր վրա կտրըտած դրաւ եզը. ու վրան տասվերկու ապփոր ջուր լեցունել տըվաւ, անանկ որ՝ան փայտերն ու միսը կըլըզայեն ան ջրին մէջը. ու երբոր ատենը հասաւ, դէպ՚ի երկինքը կանչեց եղիա ու ըսաւ,

ասէ, ՚ձեր ՚ձեզ աղբահամուռ խաչակից և ՚ընկեր, աս կլուակովը գիտցուր քեզ՝ որ դուն ես ՚ձմարիտ ՚ձեզը ՚ընկացող, ու ԹԷ՝ քու հրամանովդ ես աս բանս ըրի։ ՚Ա՚ս որ լսաց եղիան՝ անտեղը շուտմը երկինքէն կրակ ինջաւ, ու երեց լափեց անոզջակիզը փատերովը ու ջրովը։ քոլոր ժողովուրդնալ աս հրաշքս որ տեսան՝ աւելինքը երկսի վրա ինկան ու ըսին ԹԷ՝ իրաւ՚ի աս է ՚ձմարիտ ՚ձեր ՚ձեզը։ ՚Նաւտեղը եղիայալ հրամայեց ժողովուրդին որ բռնեն ան քահաղի քուրմերը որ չի փախչին, ու ամենքը ջարդեց։ ՚Յետև եղիա աղօթքալ ըրաւ ՚ձեյ որ անձրև տա, և անձրևին ՚նշանը մարդ կարծիք չիդնայած ինքը միան գիտնալով աքսյաթ Թագաւորին ըսաւ որ՝ շուտով տուն գնա կերակուրդ կեր՝ անձրևը քեզ չիբռնած։ ու անանկ եղաւ՝ որ ՚ձորով աքսյաթը տուն հասաւ ան սաստիկ անձրևէն ՚ձամբան չիբռնըվեցաւ։ ՚Ա՚ս եղիայի ըրածնէրը երբոր լսեց եզաբէլ, մնաւ անդ ան քուրմերուն ջարդը, վրան անանկ սաստիկ սիրդ եղեցաւ որ՝ երդում ընելով իր կուռքերուն վրա՝ եղիայի խըրկեց ըսաւ որ՝ վաղվան օրը իրեն անանկ սիւռը ընեմ՝ ինչ որ ինքը ան քուրմերուն ըրաւ։ ՚Ելիա ան ժամանակը վախցաւ երեսը ծածկեց, ու ելաւ

դէպ՝ի յուդայն երկիրը անապատը փախաւ։ Ղ՚ամբան շատ նեղուԹի քաշելով անօԹի ծարաւ, հրեշտակ ՚ոյ իրեն կերակուր բերաւ. որ անով ուժառած՝ քառասուն օր քառասուն գիշեր՝ քորեբ ՚որ լեռը դնաց հասաւ։ ու հոն մի՛կ քարայրի (իր մաղտրայիմը) մէջ կեցած՝ ՚ոյ հետ կըխօսէր կըգանկտեր ան ինչ ալացոց կառպչտուԹը համար։ Ւ՚տքը ՚ոտ՚ալ իրեն սիրտ տալով հրամայեց որ՝ չվախենա նորէն ինչացոց երկիրը դառնա. ու երԹա աղայէլ լսած մէյմէ ասորոց Թագաւոր օձէ, ու յիւս զօրապետնալ ինչացոց ԹիԹը չինէ. ու եղիսէնալ առնէ իրեն տեղը մարգարէ դնէ. որ ասոնցմով աքսայաք ու եզաբէլ իրենց չարուԹը պատիժ՚էն գտնեն։ Ւ՚ղիւ ոյալ ՚ոյ լսած ինպէս եկաւ՝ պիտ՚ոտ աւալ եղիսէն կանչեց իրեն աշակերտ ըրաւ, ու ետքը անոր ձեռքովը անմի՛կալ երկուքնալ Թիւր օծվեցան։

Գլուխ Ժ.

Ե՚լիայէի ասելն գործերը, ու իր կատարումը։

Ասդի աղերայ լսած ասորոց ԹագաւորՀ՚ուրիշ այլազգի Թագաւորներու հետ մի՛կ եգած՝ ինչացոց վրա պատերազմ ելաւ, եկաւ ամա-

ըիա Թագաւորական քաղաքը պա-
շարեց. ու աքայաբի դեսպան խրկեց՝
ըսաւ որ, քու ունեցած արծաթներդ
ոսկիներդ՝ կնիկներդ ու զաւակնե-
րդ քոլորը ինծի են։ Քայաբալ վա-
խէն իրեն պինի տրվաւ Թէ՝ անանկ
է՝ քոլոր ունեցածըս հրամանոցդ է։
Սորոց Թիշբը նորէն իրեն իրկեց
ըսաւ Թէ՝ այնպէս է նէ՝ վաղը իմ
մարդիքըս կրխրկեմ որ քոլոր ատոնք
քովէդ ժողվեն առնեն ինծի բերեն։
Քայաբ ասոր վրա խորուրդ որ կան-
չեց հէլացոց ծերերը, ու անոնքալ
դէմ կեցան ըսին Թէ ատ ըլլալու բան
չէ. անատեռնը ասորիները ալ սկսան
պատերազմի պատրաստուի տեսնել։
Ին ժամանակը մէկ մարդ արէմը ե-
կաւ ՅՀ կողմանէ աքայաբի ըսաւ որ՝
չիվախնա պինտ առաջ ինքը վրանին
քալէ. ու տեսնէ որ ինչպես ՅՀ ա-
նոնք իրեն ձեռքը պիտի մատնէ։ Ու
ըսածինպէս որ յանկարծակի հէլա-
ցիք վրանին ելան՝ անոնցմէ խելքը
չարդելլն ետև՝ յիրուսաղէմ իրենք
իրենց Թագաւորներով, ու շատ կո-
ղոպուտ ձեռք ձգեցին։ Ասոր
րինները մըտվըննին ասանկ դնելով
Թէ հէլացոց ՅՀ ծը լեռներու ՅՀ է՝ ա-
նոր համար անոնց քանը յաջող գը-
նաց՝ ըսելով, անոր մէկալ տարինո-
ըն պատերազմ քացին հետերնին

յա

յափնիկ ընած դուռը գաչտին վրա։ Այլ անտեղնալ ած նորին ան մարգարէն աքայաբի իրկնեց ըսաւ որ՝ ինքը չէ թէ միան լեռներուս՝ հապա դաշտերուալ ած է. ու այնպիսի յաղթութիւն տըվաւ նէ ըսելոց՝ որ մէկ օրվան մէջը ան ասորիներէն հարուր հազար հոգի կոտրեցին, ու ողջ մընացածները իրենց քաղաքն որ փախան՝ անոնց վրայալ քաղքին պարիսպը փըլաւ՝ ու քսանըեօթը հազարալ հոն մեռան։ Նաեւ նը ասդոց թագաւորնալ մէկ գաղտուկ տեղմը փախստական եղած, իրեն իշխաններըը՝ խոնարհութէ վրանին քովը հագած ու գլուխնին չըվան փաթաթած՝ (որ աս յաղթըվելու նշան էր,) եկան աքայաբի աղաչեցին, որ Թողուի տա թագաւորին՝ իրեն բան չընէ։ Աքայաբ Թողուի տալէն ետև կանչեց մեծարեց անոնց թագաւորը, իր քովը հանեց կառքը նստեցուց, ու հետնալ ուխտ ու դաշինք ընելով անանկ բան իրեկամութէ Թողուց որ երթա։ Այլ ած ասըրածիս վրա սրդոդելով աքայաբի մարգարէին խրկեց, որ եկաւ մէկ առակովմը երեսը զարկաւ իրեն ծաւռ բռնած Աամբան. ու ըսաւ որ ան մահապարտ մարդը չի մեռցընելոդ ու ազատելոդ համար քու կեանքդդ անոր տեղը պիտի տաս, ու

քու ժլատդրդ ամոր ժլատդրին տեղը
պիտոր ջարդըվի : ինչպես որ քիչմը ե-
տև ըսածինպես կատարվեցաւ :
Ասկե ետքը աքայաբ ու եղաբելցրի
օր իրենց անօրէնութիւը և չարութիւը կ-
վերցնելով աս ալվրան դրին : Ալ
քովէթ ըսած մկ մարդմը կար՝ որ կ-
գիմը ունէը աքայաբի պալատին քո-
վը . ասոր եգիւին աչք ձգեց աքայաբ
որ առնի իրեն պարտեզին հետ խառ-
նէ ու մեծցունէ : Ալ քովէթ ոտք կո-
խերը չէր ուզեր տալ : կըսեր Թէ
իմ հայրենական ժառանգութիւս ձեռ-
քէս չեմ հաներ : Նաաեմը աս բա-
նիս ձարը եզաբէլ իր վրան առաւ
որ հոգա , ուստի սուտ վկաներով
պրպարատու Թի (յիֆտիրա) ընել տը-
վաւ Նաբովէթի վրա՝ ու քարկոծելով
սպաննել տրվաւ անմեղ մարդը . ու
անանկ յաջտակեց աքայաբ Նա-
բովէթի էգին : Ասյց աս անօրէնութես
համար ձեծ խրկեց եղիա մարգարէն՝
որ աքայաբի ըսկ Թէ՝ ուր որ ան-
մեղ Նաբովէթին արուընը շներըն ու խո-
զերը լափեցինին՝ անտեղը քու արու-
նըդ պիտի անանկ լափեն , ու եղբայ-
ել քաղքին պատին տակը եզաբելի
մարմինաւ շները պիտի ուտեն . և
անկե ետքը Նաև աքայաբի ցեղինաւ
բոլոր պիտի ջնջէ ձեծ , ինչպես իրմէ
առջի Նատաճ չար Թագաւորներուն

ըրաւ։ Եւ ոյ ըսած ինպէս շատ չանցաւ որ աս պատիժները տասնկ կատարվեցաւ։ Երեք տարիէն ետև ած Թոյլ տըվաւ որ աքայաց միքիա մարգարէին ըսածը մէկ դի ձգէ, ու իրեն սուտ մարգարէներուն խօսքովը նորէն պատերազմ բանա ասորիներուն վրա՝ որ ռամաթ գաղայադու ըսած քաղաքը անոնց ձեռքէն առնէ։ Եւ ան պատերազմին մէջը աքայաց չարաչար վիրաւորված որ մեռաւ, իրեն նստած կառքնալ որ արունվը լա եղեր էր՝ սամարիա քաղաքը անոնք բովէն էդիենց տեղը բերած վանալնինի՝ շներըն վրան Թափեցան արունը կըլըզեին։ Աքաբը եպաբելի պատիժնալ վրան հասաւ, ինչպես տեղովը պիտի զուրուցենք։

ԳԼ։ ԻԸ.

Միռղէայի պարծիը. և եղիա մարգարէին երկինքը վերանալը։

Աքայաբ քսանվերկու տարի Թագաւորեցին ու չորաչար մեռնեցին եւոքը՝ Թագաւոր նստաւ իրեն աքաղնա ըսած ուղան, որ ինքնալ իր հօրը ու մօրը չար ձամբէնը դուրս չելաւ։ Եւ երկու տարիէն աւելի չի Թագաւորած՝ տասնկ մեռաւ։ Ինկ օրմը յանկարծ ակի ասիկա տանը պատու-

Հանէն վար ինկաւ չարաչար հիվընտ-
ցաւ , անոր համար շուտ մը մարդիկ
խրկեց ակկարոն քաղքը՝ որ հոն ձան-
ձիկ ըսած կուռքին հարցունեն իր
հիվընտութեը համար՝ թէ պիտի բժշ-
կըվի՞ մի , ինչպէս պիտոր ըլլա : Ան
ժամկը ասոր հրամանովը եղիա մարգա-
րէն ասոնց մարդիկներուն դիմացը հան-
տրպեցաւ , ու յանդիմանելով ըսաւ
իրենց . ամօթ ձեզի՝ որ երթ ինկլա
ցոց մէջէն ասծ պակսելէ՝ որ դուք
ակկարոն կերթաք որ ձանձիկ կուռ-
քին հարցունէք , չէ՞ ատանկ չէ՞ ը-
սաւ , հապա ատանկ կըհրամայէ ասծ ,
որ ոքոզիա թագաւորը պառկած տե-
ղէն մէյմալ պիտոր չելլե , հոն պառ-
կած տեղը պիտի մեռնի : Երբոր ատ
բանըս լսեց ոքոզիա թագաւորը՝ ու
իմացաւ որ եղիա թեղբացին է ատ
ըսողը , եռևէն յիսուն զինվոր խրկեց
իրենց գլխաւորովը՝ որ գտնեն իրեն
բերեն : գնաց յիսնապետը եղիան
գտաւ՝ ու ըսաց , ովվ մարդ ասյ , թա-
գաւորը կըհրամայէ որ ելլես իրեն
գաս . եղիայալ ըսաց , թէ որ ես մարդ
ասյ եմ նէ , հիմա երկինքէն կրակ իջնա
ու քեզ եւ քու յիսսունովդ
ու անանկ եղաւ՝ ըսածինպես հոն տե-
ղը կրակը ինջաւ իրենք երեց , եռև-
էն նորէն ուրիշ յիսսունալ խրկեց
թագաւորը , ու անոնց վրայալ ատ-
ջին

ջինները ուն փորձանքը եկաւ։ Նկեց եղբը մէկ յիսնապետմալ խրկեց իր յիսունեակը. որ ասիկա իրմէ առջին ներուն օրինակը տեսնելով եկաւ խոնարհութիւ եղիայի առջևը չոքելով աղաչեց որ իրեն խնայէ՝ այնպիսի պատիժ չիտա։ Նատեցնը եղիա այ հրամանովը եկաւ հետը՝ թագաւորին գնաց, ու համարձակ երեսն ի վեր յանդիմանեց իրեն կռապաշտուիը, եղբը լսաւ թէ դուն պիտոր մեռնիս։

ու շատ չանցաւ մեռաւ ոքօղիան։ Նատեն ինքը որդի չունենալով, իր յուրամ ըսած եղբարը թագաւոր նրստաւ՝ տասներկու տարի։ ասիկա թէպետ իր հօրը ու մորը չար Ջամբէն քիչմը դուրս եր, բայց յերոբովամի մեղքէն աղատ չեղաւ, ան երկուս։

Հորթեր պաշտելը չիթողուց։

Նոր օրը կամեցաւ Ա՛ որ եղիա մարգարէն ողջ ողջ աշխարքէս վերցունէ, ու յայտնեց եղիայի. անալ կուզեր աս բանըս գաղտուկ պահել, որ մարդ չիմանա։ Նայց եղիսե իր սիրելի աշակերտը կաւահ երթալով աս բանիս, ուր որ եղիան կերթար կառանձնանար՝ անալ քովէն չեր պատլեր։ Նայքը եղիայալ Ջար չունենալով որ անկէց բաժնըվի, եղիսեն իր հետը առաւ՝ ու հրաշքով յորդանան գետը պատռեց, մէջէն քալելով մէկալ դին

որ անցան, ալ յայտնեց եղիսէի Թէ
ես պիտի աշխարքէս վերնամ երթամ,
ուստի ինչ որ ըսաւ՝ կուզեմնէ խընդ-
րէ խմէն՝ որ տամ քեզի։ Ա՛ղիսեաւ
ըսաւ Թէ՝ քու հրկին հոգիդ իմ վրաս
ըլլա, այ՝ մարգարէու Թիր և հրաշա-
գործուիր. կամ հրկին (այ երկու խաթ)
զօրուիդ։ Ա՛ղիսայ պէնն տըվաւ Թէ՝
դժվար բանէ ուզածդդ. բայց այսու
ամենայնիւ Թէ որ երկինքը ելլելըս տես-
նեսնէ՝ Թող անանկ ըլլա։ Ա՛յդպէս ան
քանները մէկմէկու հետ խօսելով կեր-
Թային, մէյմնալ տեսան որ հրեղէն
կառքեր հրակ կտրած ձիերով եկան
երենց երկուքին մէջը մտան, ու ե-
ղիսա մարդարէն առին յափշտակեցին
դէպ ի վեր երկինքը կըտանէին։ Ա՛ս
որ տեսաւ եղիսէն՝ սկսաւ եռանէն
կանչել՝ հայր իմ հայր իմ, ուր կըԹո-
ղուս կերԹաս՝ որ ինէլացող կառքն-
ու կառավարնալ դուն եիր։ Ա՛նանկ
որտմնէ Թէ եղիսէն վրայի լաԹերը
պատռեց, ու եղիայի վերարկուն ձեռ-
քը առած՝ (որ եղիան վերէն իր վրան
ձգերեր, նշան Թէ ուզած խնդիրքը
կրկատարէ) եկաւ անիկա յորդանան
գետին վրա զարնելով մէջէն երկու ք
բաժնեց ջուրը, ու նորէն աստիս
անցաւ։

ԳԼՒԽՈՑ.

Նշխէ մարգարէին հրաշագործութիւնը։

Երբոր եղիսկէն դարձաւ՝ երիքովն քաղաքը եկաւ եղիսէն, քաղքին մարդիքը իրեն դիմեցին՝ ու կըզանկատելին իրենց երկրին անբերութիւնը (այ խուաձուները) համար, որ լեղի ու անշահ ջուրերէն առաջ կուգար. եղիսէսալ գնաց ան ջուրերուն բխած տեղը աղ ձգեց, որ ասով երիքովի ջուրերը անուշցան, ու երկիրը պտղաբեր եղաւ։ Սկսեց ետև երբոր երիքովէն ելլեր բեթէլ կերթար եղիսէ. ձամբան մանրը տղաքներ իրեն առջևը ելան՝ ու հինքը ծաղրը ընելով կըսէին՝ ել կընտակ, ել կընտակ, (այ տաղ գլուխ). եղիսէնալ անոնք անիծելուն պէս՝ անտեղը մօտ անտառէն (այ օրմանէն) երկու արջ դուրս ելլելով՝ ու պատառ պատառ ըրին ան տղաքները, որ քառասունվերկու հոգի էին։

Ան կողմնալ բարեպաշտ որբևարի կնիկը եկաւ եղիսէին առջևը լինկաւ, ու լսելով իր խղճուիլը կըպատմէր թէ՝ անչափ աղքատութէ մէջ լինկեր է որ՝ իրեն պարտքատերը եկեր երկու զաւակնալ քաշել տանիլ կուզեկոր իր պարտքին տեղը։ Եղիսեալ իրեն հարցուց թէ՝ տունեդ բանմը չի

մնայ մի. կնիկնաւ ըսաւ որ՝ ալ սմբ-
նևին բանմը չի կա՝ որ միան ամանով
քիչմը եղ մնաց: Այղիսկ հրամայեց
իրեն որ երթա իր դրացիներէն փոխ՝
պարապ ամաններ ուղէ որչափ որ կըր-
նա. ու տղացմանը իր տունը մնաած՝
ան քիչմը եղով ան ամանները լեցու-
նէ: Այնաց անանկ ըրաւ կնիկը, որ
հրաշքով ան քիչմը եղը շատ աման-
ներ լեցուց, անանկ որ՝ անոնցմէ ա-
ւելիալ ամաններ գտնըվերնէ՝ անոնք-
ալ կըլեցվէին: Այտքը ան եղը ծա-
խելով՝ իր պարտքէն խալըսեցաւ:
Այ աենով եղիսէի բան պէտք եղաւ որ
շատ անգամ սոսկա ըսած քաղաքը
կերթար. ու հոն մէկ բարեպաշտ ա-
մուլ կընիկմը իր երկանը հրամանո-
վը սիրով ու պատուով իր տունը կընդ-
ունէր մարգարէն: Այղիսկ ասոր քա-
րի արտին հատուցումը ուզելով որ ը-
նէ, աստուածմէ խնդրեց որ անոր զա-
ւակմը եղաւ. ու ան տղան մեծնալէն
ետքը՝ յանկարծ որ ինկաւ մեռաւ, է-
ղիսէն աղօթքով ողջացուց անոր կա, ու
կենդանի մորը ձեռքը տըվաւ:
Այաև աստնցմէ ի զատ ուրիշ հրաշա-
գործութիւններալ ըրաւ եղիսէ մարգա-
րէն. որ գլխաւորներէն մէկը եղաւ
նեեմանի բժշկութիւնը: Այս նեեման ը-
ստածըս ասորոց թագաւորին զօրա-
պետն էր, որ շատոնցմէ բորոտութեամբ

ախ-

աիտով կըտանջըվեր ։ ասիկա լսե-
լով որ ինէլացոց երկիրը մէկ հրաշա-
գործ մարգարէին կայ՝ իր Թագաւո-
րին հրամանով ու Թղթովը հետը շատ
ըստակ և ուրիշ պարգևներ առած՝ ե-
կաւ ինէլացոց յովրամ Թագաւորին
առջևը ելաւ , ու Թուխտը իրեն տը-
վաւ , որ մէջը գրած էր Թէ՝ ահա իմ
նէեման ծառաս քեզի կըխրկեմ, որ
բորոտութէն բժշկես ինքը ։ Երբոր
աս տեսաւ ինէլացոց Թագաւորը՝ սիր-
տը դող ելաւ վախցաւ Թէ՝ աս մէկ
վարպետութիմբնէ որ իրեն վրա աստ-
ղոց Թագաւորը առիթ կըփնտռէ՝ որ
պատերազմ բանայ , ուստի ըսաց Թէ՝
ես ա՛ծ եմ՝ որ մարդ սպաննեմ կամ
բժշկեմ ։ Երբոր աս բանըս բերնէ
բերան անցնելով եղիսէի անկաձը որ
իսկաւ , իրկեց Թագաւորին ըսաւ
Թէ , ինչ կըվախնաս , Թող քովըս գա
նէեման , ու ինքնալ գիտնա որ ինէլա-
ցոց մէջը մարգարէ մարդ կա ։ Նէե-
մանաւ իր ձիերովը ու կառքերովը
երբոր եկաւ եղիսէի դրան առջևը ,
եղիսէն չերևցաւ իրեն , հապա ուրի-
շի բերնով հրամայեց ըսաւ որ՝ երթա
յորդանան գետը , ու հոն եօթը ան-
գամ մտնա վըւացվի՝ որ բժշկըվի ։ Նէ-
որ լսեց նէեման՝ բարկանալով ըսաւ ,
ես կըկարծէի Թէ աս մարդը պիտոր
ելլէ ձեռքը վրաս դնէ , ու իր ա՛յ կար-

դայմանքներ ընելով իս բժշկէ, մեր
դամասկոսի գետերը հեղացող ջրե-
րէն աղէկ չէն մի բսաւ՝ որ ես հոն չեր-
թամ վըտլայվիմու բըժշկըվիմ։ Այր
բոր նէեման ասանկ սրդողած թոռ-
վից եղիսէն՝ու կուզեր որ ալ ետ դառ-
նա երթա, իր ծառաները նորէն մէջ
մտան յորդորելէն ինքը, թէ մորդա-
րէին ըսածը թէեթև բանմրնէ՝ թող
փորձելու համար ընէ։ Այն ատենը
նէեմանալ յորդանան գետը գնաց.
ու եղիսէի ասըսպրած ինպէս հոն ե-
թը հեղ որ վըսյվեցաւ՝ այնպէս կա-
տարեալ բժշկըվեցաւ որ՝ վրայի մորը
մէկ մանուշակ տղիմը մարմին դարձաւ։
Այս հրաշքը որ եղաւ, եւաւ նորէն ե-
ղիսէին քովը դարձաւ, ու շնորհակա-
լութիւն փառք տալով ՚ոյ, կըսէր որ՝ հի-
մա կըհաւատամ թէ աշխարքիս վրա
ալ ուրիշ ՚ած չի կայ՝ հեղացող երկրէն
՚ի զատ։ ու իր բժշկութիւնը համար է
րախտագիտութիւն ցուցունելով, ան հե-
տը բերած ընծաներէն եղիսէի տա-
լու որ եղաւ. եղիսէն ամենևին բան
մը չուզեց առնել։ Այն ատենը նէե-
մանալ կատարեալ դաւանալով ՚ած
պաշտ ըլլալով՝ բարի հաւատքով եղի-
սէէն խնդրեց որ՝ երկու ջորիի բեռ
հող վերցունէ ան հեղացող երկրէն
առնէ հետը իր երկիրը տանի, որ ա-
նոր վրա՝ իբր թէ աբ երկրի վրա կե-
ցած՝

ցած՝ Հ՚մարիա ոչ իր աղօթքը ու բա-
րեպաշտու՚իր ընկ ։ Ա՚այց մէկ զարմա-
նալի գիպուածմալ պատահեցաւ ան
նեղեմանի կեցկը բարով ընելու եր-
թալու առենը ։ Ա՚ղիսէն մէկ փոքրա-
հոգի ուներ գեղգի անուշով , ասոր
դժվարը եկաւ թէ՝ ինչուն եղիսէ նեղ-
մանէն քանմը չառաւ՝ որ մարդը սի-
րով հաներ կուտար կոր . ուստի ինքը
ետևէն վազեց պնաց հասաւ նեղեմանի,
ու իրեն սուտ ըսաւ թէ՝ վարդապետս
իս քեզի խրկեց որ՝ բերած ընծանե-
րէդ մէկ տասղանդմը արծաթ , ու եր-
կու ձեռք հագնելու լաթ տաս . որ
երկու աղքատ մարդիքներու պիտի
տամ , որ իմիսա կարօտուէ մէջ են ։
Ա՚նեմանալ սիրով յօժարու թ՚ը իրեք
տասղանդ արծաթ հանեց երկու պար-
կի (կիս՚չուվալի) մէջ լեցընել տրվաւ՝
և ան հագուստներնալ , ու իր երկու
ծառաներուն կռնակը տրվաւ գեղ-
զիին հետը ձամբեց ։ Ի՚րիկվան դեմ
մը թով մարդ չիտեսած՝ գեղգինաս քա-
ները տուն առաւ իսոթեց , ու եոքը
ատենոր եղաւ՝ կեղծաւորու՚ը քան
չըսած երբոր եղիսէին առջևը ելաւ
որ իր ծառայու՚իը ընկ . եղիսէն դար-
ձաւ հարցուց իրեն թէ ուակից կա-
գասկոր . անալ ըսաւ , ծառադ հոս
կի՚ տեղմը չեմ գացեր ։ Ա՚ն ատենը
եղիսէ սրտողեցով երեսը տրվաւ ու

ըսաց , գիտես թէ իմ հոգիս հոն չէր մի՝ երբոր նեհեման արծաթներըը ու հագուստները հաներ քեզի կուտար . որ դուն անոնցմով երկիրներ ու էգիւներ ու կենդանիներ առնես , մեծ նաս ծառաներու տեր ըլլաս . անոր համար կըսեմ որ նեհեմանի բորը քու վըրադ ու քու զաւակներուդ վրա անյնի : Ու ըսածին պես շուտմը ձու նիպես գեհեդինի վրա բորը դուրս տըվաւ :

Ու սկէ ետքը աստղոց Թագաւորը նըրկնուզեց պատերազմ բանալ Իէլացոց հետ . ու կընայէր որ գաղտուկ վարպետ ամբաններով Իէլացոց վրան ելլէ յաղթէ , բայց քանի անդամ որ կըներ՝ չէր յաջողեր , ինչու որ՝ եղիսէ մարգարէն կիմանար ու Իէլացոց Թագաւորին կըյայտներ . որ անոր ըզգաստ կենալով փուճ կըլլար Թշնամիին բռնած ձամբան : Ու բանիս վրա աստղոց Թագաւորը կըզարմանար . ու երբոր եաւէ հնկաւ իմացաւ որ եղիսէ մարգարէն է պատճառը , վրան զօրքեր իրկեց՝ որ երթան դավ լայիմ քաղաքին բռնեն իրեն բերեն : Երբոր եկան քաղաքը պաշարեցին առ զօրքերըս , եղիսէի փոքրաւորը ա հավ դողով վազեց իրեն քովը՝ ըսաւ , տէր՝ մեր բանը ինչպես կըլլայ : Եղիսէ տը պատասխան տըվաւ Թէ՝ մի վախնար ,

նար, մեր հետի եղածները աւելի շատ
են քան թէ անոնց հետը ։ ու աս ըսե-
լով խնդրեց ՝ոյ որ տղին աչքը բանաս
որ տեսնէ ։ ու անոր հրաշքով տեսաւ
որ իրենց դիմէն բոլոր լեռը ձիաւոր
զօրքերով ու հրեղէն կառքերով պա-
տած էր ։ Աստքը եղիսէ նորէն աղա-
չեց ՝ոյ՝ որ աս թշնամիներուն զօրքը
կուրացունէ ։ ու անանկ գնաց անոնց
մէջը մտաւ , ու իրենց ըսաւ որ հե-
տս եկէք ձեզ ան մարդուն քովը
տանիմ ։ անանկ առջևնին ինկած բե-
րաւ սամարիա քաղաքը՝ ու հոն աչքը
նէին բացաւ , նայեին որ սամարիա ը-
պած թագաւորական քաղաքին մէջ
բռնուած են ։ Իսրայէլ թագաւորը
ան բանս որ տեսաւ՝ հարցուց եղիսէի
թէ սոնք ջարդեմ սպաննեմ մի ։ Ան
ղիսէ՛ալ իրեն ըսաւ , թէ անոնք որ
քու թրովդ չես բռնած , իրաւունք
չունիս մի՛ սպաննէլու ։ հապա կերցու
խմցու իրենք , ու իրենց տիրոջը քովը
դարձ ։ անանկ այնպէս ըրաւ ։
Ասոր վրա շատ չանցաւ որ ասորոց թա-
գաւորը նորէն եկաւ պաշարեց սամա-
րիա քաղաքը , ու այնպէս նեղը ձգեց՝
որ սաստիկ սովէն ծնողքը տղաքնին
կրմնրթէին կուտէին ։ Ան բանիս
համար յովրամ թագաւորնալ եղիս
սէի վրա խիստ շփոթված ու կատ-
ղած , (իբր թէ ինքը այնչափ հրաշ-
գործ

գործ մարդ է՝ ու աղօթքով աս նե-
ղուհս ձարը չի հոգարկող,) երդում
ըրաւ որ անոր գլուխը կառնեմ : Ու
ասանկ ապառնալիքով երթոր մարդ
խրկեց՝ եաքը ինքնալ ետևէն գնաց
եղիսէի առջևը ելաւ , ու յուսահա-
տած կրնաօաէր աս բանիրուս վրա . Ե-
ղիսէ մէկէն իրեն պիտի տրվաւ թէ՝
ձեծ ասանկ կլսէ որ՝ վաղվան օրը աս
ատենուս այնպէս առատութիւն պիտոր
ըլլա , որ մէկ գրիւ (չ քիլե) ձարակ
ոլորը՝ մէկ սիկղ (իբր կէս խուռուշ)
պիտի ընէ : Ա)ագաւորին իշխանե-
լուն մէկը ան ժամը դարձաւ իրեն ը-
սաց , երկինքէն անձրև իպէս մի պիտի
գա՝ որ ատ ըսածդը ըլլա : եղիսէ ը
իրեն պէտն տրվաւ որ՝ աս բանս դուն
աչքովդդ պիտոր տեսնես՝ ու անկից
չուտես : ու բանը այսպէս կատար-
վեցաւ : Ասամարիայի քաղաքէն դուրս
չգա բօրօտ մարդիք կրկենայինն , ա-
սոնքաւ անօթութէն սաստիկ տանջը-
ված՝ ու յուսահատված՝ ան առտուն
կանուխ մուխուն ելան ասորոց բա-
նակը գային՝ որ գոնէ հոն բանմը ձեռք
ձգեն ուտեն : ու բանակին մէջը վեր-
վար պտըտելով տեսան որ մարդ մար-
դաձան չկա : Ա)ետևէն որ՝ ձի ան-
կ իշերը մէկ վախմը ձգերէր անոնց
մէջը՝ ձիերու ու զօրքերու ահաւոր
ձայներով . որ անոնքաւ զ իսնալովէն
հեռաւ

հեղացիք ուրիշ Թագաւորներու հետ
մեկ եղած վրանին կը հասնին կոր ։
վախերնին ամէն բաներնին հոն թող
ղած բուրդ ու բասուձ փախերնին ։
Ասոր ատ բորտները երթոր ասանկ
ամէն բարիքով լեցուն գտան բա
նակը ։ անտեղը նստան աղեկմը կե
րան իրմեցին, ու արծաթով ոսկիով
ալ լցված, եկան սամարիա քաղքին
պահապաններուն աւետիս տըվին՝
գուրուցեցին։ Ասոնալ որ լսեց՝
առջի բերանը կարծեց Թէ Թշնամի
ները իսրեքայուէ ետ քաշված ըլ
լան ։ բայց ետև երթոր մարդիք խըր
կեց ու նշանները՝ն իմացաւ որ՝ Թշնա
միները անանկ լեզապատառ փախ
բեն՝ որ Յամբուն վրայալ լաթերնին
ու ուրիշ բաներնին Թողուցերին ։
անկեց ետև ալ բոլոր քաղաքը ելան
Թշնամիներուն բանակին վրա վազե
ցին, ու ժողվող ժողվողի անանկ լեց
վեցան անոնց բարիքներուվը, որ եղի
սեի ըսածինպես ցորենը ու գարին
ոչինչ դրնով կըծախվեր ։ Եւ ասա
չիտեռուես մէջը ան վերի ըսած Թե
բերհասատ իշխանները, որ քաղաքին
դուռը Թագաւորը վերակեցու դրեց
էր՝ որ ժողովըրդոց աղմուկը կար
գաւորե ։ անտեղը ան բաղմութ եղը
ղին մինուոյն ոտքին տակը ինկաւ մե
ռաւ, ինչպես որ եղիսե մարգարեա
ցե

ցերեր։ Ա. սոնցմէ՝ իշատուրիշ հրաշք-
ներաւ լրացաւ եղիսէ մարգարէին, ինչ-
վանի իր վախճանելէն ետքնաւ։ Ալ երբ
բոր յովաս Թագաւորին օրերը մե-
ռաւ ու Թաղվեցաւ. անկէց մէկ տա-
րիէն ետև մէկ մեռելը որ գերեզ-
մաններէը Թաղելու տարեկէին. ան
Թաղողներուն վրա աւազակներ հա-
սան, անոնքալ վախերնուն շուտմը
մեռելը հոն եղիսէի գերեզմանը ձգե-
լունակս՝ մեռելը ոսկրընցաւ ոտքի վը
րա ելաւ կայնեցաւ։

ԳԼ։ ԻԱ։

Յետոյ ասոյաբէի ցեղը կըՆկէ ինչը կըԱգա-
տէ, և անոր էտևէն նստած Իելացոց ըն-
գաւորները։

Ասորոց հետ պատերազմ որ
բացին Իելացիք, ու յովրամ Թա-
գաւորը առ պատերազմին մէջը վիրա-
ւորված երբոր եղրայել քաղաքը բերին՝ որ հոն իրեն պետ ընեն. անատոնը ալ հրամանովը եղիսէն իր աշակերտներուն մէկը հրամայեց գաղտնի խրկեց, որ հոն գետ ըսած իշխանը Իելացոց վրա Թագաւոր օծէ, որ աքսիայաբի տանը վրա չատունցմէ ալ սպառնացած պատիժը կատարէ։ Յե ունալ Թագաւոր եղածինպես զօրքերը ժողվեց շուտմը եկաւ եղրայէլ քա-

քաղաքը յովքամ Թագաւորին վրա գնաց ։ յովքամ որ փախչել կուզէր , յէուն ետևէն հասաւ՝ նետով վինքը հոնտեղը սպաննեց . ու անոր մարմինը նաբուվքի էգին՝ (որ անտեղվանքը կըլլար) ձգել տրվաւ . որ ասով եղիա մարգարէին խօսքը կատարվեցաւ ։ Յետքը դարձաւ յէու՝ եղբայրէ քաղաքն որ պիտի մտներ , տեսաւ որ եղաբէլ հադված կտպված աչլերնեը ծարիր (յր սիւրմէ) քաշած՝ աղվորցած՝ անանկ իր պալատին պատուհանը կեցեր իրեն խօսք կընեատէր , քարի եկար կըսեր՝ զամբրի սիրասպան , իբր Թէ յէուհազ զամբրիինպես իր տէրը սպաննեց , ու անոր Թագաւորուբիւնը ինքը յափշտակեց , ինչպես որ վերը պատմեցինք ։ Յէուհազ հրամայեց եղաբելի քովը եղած երկու ներքինիներուն՝ որ բռնեն վինքը անկէց վար ձգեն ։ ու ձգածնիններն՝ անանկ կտոր կտոր ջախջախեցաւ ու ձիերու ոտքն տակ ինկած կորսրվեցաւ եղաբելը , որ ետքը Թագելուհամար ձորով գլխուն գագաթը ուձեռաց Թաթերը միան գըտան . ինչպէս ան պատիժսալ ըսերեր ։ Ետքէ եղիա մարգարէին բերնովը ։ Ետկէ ետքը յէու բռնեց ջարդել տրվաւ ազգայաբի մնացած մկկալ եօթանասուն որդիքը . նաև ձամբովը խա-

քեց

քեց բոլոր բահաղ կուռքին քուրմե-
րը մի կտեղ ժողվել տրվաւ իր տաձա-
րին մեջը, ու բանեց ամմինքը Թրև
անյուշ. ու բահաղի արձանը երեց,
տաձարը կործանեց, ու ոտից ձամբա
չինեց։ Ես յեհու Թագաւորին ըրած
նախանձայուզութիւնը վարձք տրվաւ
ած՝ որ չորս պորտ իրեն զաւկէն Թա-
գաւոր նստին։ Սակայն յեհու այսպէ-
սի գովելի բան ըրաւ, որ աքայաբի
հրապարակ ցեղը բոլորովին աշխարքես
չնջեց վերուց. բայց ինքնաւ յերոբո-
վամի որդւոց նաբատայ մեղքէն եա
չկեցաւ՝ անոր դրած հորթերը պաշ-
տելը չի վերուց։ անորհամար ած՝ա-
իրեն պատիժ՝ նորէն ասորոց ազգին
Թագաւորը ինէլացոց վրա հանեց՝ որ
իրենցմէ շատ տեղվանք առաւ ու չար-
չարեց իրենք։

Յեհու քսանըուԹը տարի Թագաւորե-
ցին ետքը որ մեռաւ՝ եւսեբն նստաւ
իրեն յաջաքազ ըսած որդին, տաս-
նըեօԹը տարի. որ ինքնաւ ան յերո-
բոամի կռապաշտութիւնը չի վերցուց.
և ան պատճառովը ած՝ա ինէլացինե-
րը երեսի ձգեց, որ ուժերնին գը-
նաց՝ ու ասորիները իրենց երկիրնե-
րը եկան տիրապետեցին։

Յեհուն Թէրուեը առաւ իրեն որդին
յովաքազ։ Ես ատենը եղիսե մարգա-
րէին որ հրվըշտացեր ալ մեռնելու մօ-
տը,

էր, քովը գնաց յովաս Թագաւորը, ու սկսաւ վրան լալ ու ըսել թէ՝ դուն որ մեռնիս ինչացոց բանը ինչ պիտի ըլլայ։ Ղևսէնեայ իրեն հրամայեց որ՝ աղեղը (կամ օխեայը) ձեռքը առնէ, ու իր ձեռքը անոր ձեռքին վրան դրած՝ ըսաւ որ պատուհանէն դուրս դէպ՚ի արևելք երկիրը շտկէ նետէ, որ ասոր նշան ըլլայ ասորիները կատարելու։ Յետագայ ասանկ իրեք հեղ նետեցին եւս կանգ որ առաւ, ասոնց վերջինը եղիսէն ցաւեցաւ՝ վախ ափսոս ըսաւ, որ մէկ իրեք անգամ պիտի ասորիները ջարդես. չէ նէ՝ հինգ կամ վեց հեղ նետած որ ըլլայիր՝ բոլորովին կըջնջէիր անոնք։ Ու անոնց եղիսէի ըսածին պէս յովաս իրեք անգամ յաղթեցաւ ընդդէմ ասորոց վրայ՝ իր հօրը առնէն ինչացոց կորսընցուցած քաղքերը նորէն ետ առաւ։ Մնացեալ ամսոց ըսած յուդայի ցեղին Թագաւորնալ, որ հպարտութիւն իր վրայ պատերազմ բացաւ, անոնց յաղթեց՝ պատերազմին մէջը բռնեց, ու ինչպէս եղեմ գնաց առաւ, ու անկէց շատ կողոպուտ վերուց սամարիա բերաւ։ Սիկայալ տասվերկու տարի Թագաւորեցին եւս. որ մեռաւ՝ տեղը իր տղան Նստաւ յերոբոամ երկրորդ ըսած, որ քառասունը մէկ տարի Թագաւորուն քշեց։ Նոր ե-

տևէն իրեն որդին նստաւ գաքարիա անուանով. ու ասիկա չէու Թագաւորին ցեղին պիտի ըլար, որ միան վեց ամիս Թիւրուի ըրաւ։ Ու աս չորանալ առնի յերոբովամի կռապաշտութենէ չդարձան գացին, ա նոր համար ալ պատիժնալ վրանէն պակաս չեղաւ. ինչվան որ անոնէն՝ ք գաքարիայի վրան եկաւ սեղղում ըսած մէկը՝ ու սպաննեց անիկա, ինքը Թագաւոր նստաւ անոր տեղը մէկ ամսուամբ չափ։ Ու տևսեղղումի վրայալ եկաւ մէկ ուրիշ գօրաւոր մարդ մը մանայեմ անունով, ու սեղղումը սպաննեց ինքը Թագաւորեր առաւ։ ու ասիկա Թերսա իրեն գէմ կեցաւ, երբոր վրան գնաց առաւ նէ՝ շատ անողորմութիւններ ըրաւ անտեղը։ Ու տքը ծանրը տուլքեր ձգեց ժողովուրդին վրա, ու առաւ փաւա ըսած ասորեստանի Թագաւորին տուաւ՝ որ ձեռքէն խալըսի վրայէն երթա, և իրեն կրնանակ կենա։ Ու սալ տասը տարի կռապաշտութէ Թագաւորելէն եաև մեռաւ նէ՝ իր տղան անոյաւ տեղը, փակէհ ըսած. ու անոր ալ Թագաւորութէ տասը տարին որ եղաւ՝ իրեն իշխանները սն մէկը՝ որ փակէհ որդի ռամելեայ կըսվէր, ուրիշ ուժով մարդիք

նե-

ներու հետ խօսք դրած՝ եկաւ մեռ
ցուց Թագաւորը, ու ինքը յափշտա
կեց տէրութիւը։ ու ասալ իրմէ առջինը
ներէն վար չիմընաց կուապաշտուե և
ուրիշ անօրէնութիւններու կողմանէ,
ուստի ասոր օրերը եկաւ Թագդաթ
փաղասար ասորեստանի մեծ Թագա
ւորը, ու հէլացոց շատ տեղվանքը ա
ռաւ տիրապետեց, ու անոնցմէ շատ
գերի բռնեց ասորեստան տարաւ։
Այսքը փակէի Թագաւորութիը քսան
երիդ տարին՝ իր վրան մէկ ուրիշը ե
կաւ ովսէէ որդի եղայի ըսած, ու ան
սպանեց՝ ինքը յափշտակեց տէրու
թիը. որ աս՝ հէլացոց Թէբերութն
վերջինը եղաւ։ Վասն որ՝ աս ովսէէ
Թագաւորը ինքը հպարկատու ըլլա
լով ասորեստանի Թագաւորին, խօսք
դրաւ եգիպտացոց Թէաորին հետ՝
որ իրեն օգնէ՝ ու անոր տակէն ելլէ։
Այնորհամար ովսէէ Թագաւորութիը
եօթներորդ տարին՝ եկաւ սաղմա
նասար ասորեստանի Թագաւորը, ու
երեք տարի սամարիա քաղաքը պա
շարելէն ետքը՝ մտաւ առաւ. ու բո
լոր հէլացոց տասը ցեղին երկիրները
նալ տիրապետելով, ովսէէ Թագա
ւորը շղթաներով կապած ան հէլա
ցոց հետ ասորեստան գերի տարաւ։
Ան անոնց տեղը՝ ասորեստանէն և ու
րիշ երկիրներէն աստիճն անդիէն
մարդ

մարդ իբ ժողված քերաւ սամարիայի
կողմերը ընակեցուց . որ սոնք ետ
քը մէկ զատ ազդ իմրպես եղած Աա
մարացիք լսվեցան : Ա՚ոջի քերանն
որ աս կուտպաշտ մարդ իքը եկան , ած
իրենց պատիժ իրկեց՝ որ առիւծները
վրանին կուգային՝ չատ մարդ կըմեռ
ցունէին : իրենքալ աստրդան Թագա
ւորին հասկրցուցին աս քանըս՝ Թէ
ան երկրին աստուձոն օրէնքը չէ
դ իտնալով կըպատժվինկոր : Ա՚նը
ատենը Թագաւորնալ՝ հէլացոց բըռ
նած գերի տարած քահանաներին
մէկ կը իրկեց իրենց, որ եկաւ բե Թէլ
քաղաքը նստաւ , ու մովսիսական
օրէնքները անոնց կրսորվեցունէր :
Սամարացիներնալ ան ընդունեցան ,
բայց իրենց ունեցած կուռքերնալ
ձեռքէ չի Թողուցին , անանկ որ՝ աս
տուծոմէալ կըվախնային , ու իրենց
կուռպաշտութիւնալ կրնէին :

Ա՚յսպիսի կերպով վերջացաւ հէլա
ցոց տարը ցեղին Թագաւորութիւը . որ
երկու հարիւր չիստուն տարվի չափ
դիմացաւ առջի յերոբովամէն սկը
սած՝ ինչվան աս ետքինըս յովսէէ , որ
տանըվինեւորդ Թագաւոր եղաւ :
Ա՚ս բոլոր հէլացոց Թագաւորները
մէկ քան զմէկ չարանալով՝ ու կուռ
պաշտութ տալով իրենք՝ ներքևի ե
ղած ժողովուրդնալ իրենց գէշ օրի

նախովը գլխէ հանեցին. այնքան որ՝ ալ մեղքերնուն չափը լեցվելով, ա՛ծ ալ ձեռվընէն առաւ Թագաւորութի՛ն. ու երեսէ ձգեց Թողուց, որ ինչ պես ըսինք՝ երեան գերի ծառա ըլլան ան Թագաւորներուն և ազգե՛ր ուն, որ անոնց կռապաշտութեը ետևէն կիյնային գառնային. ու ամենևին չէին մնար այնչափ ազ մարգարէից խրատներուն. որ ամէն կամ ետևէ ձա՛ իրենց կրկրկեր՝ որ քա՛ րոզեն։ Այս Թեպետ յուդայի ցեղին մէջնալ պակաս չեղաւ կռապաշտութեը, ու շատ Թագաւորները. բայց բարիներալ գըտնըվեցան՝ որ ա՛ծ պաշտութիը ձեռքէ չի Թողուցին. ու անով քիչմը աւելի քշեց իրենց տէ՛ րութիը. ինչպես ալ Հիմա պիտի դառնանք անոնց վրա պատմելու։

Գ. Լ.

Յուդայի ցեղին Թագաւորները՝ ասոնցմէ ետքը եկածները։

Այս ցեղը տասը ցեղն որ բաժնըվեցան՝ ինչպես վերը պատմեցինք, միայն յուդայի ու բենիամենի ցեղին վրա Թագաւոր ճնաց ռոբովամ անուղմանի որդին, որ քառասունը մէկ տարվան մարդ էր։

ա. Այսիկա՝ առջի իրեք տարին ա՛ծ

այնտուր աղէկ անցուց. բայց անկից
ետքը իր հօրը չար օրինակին հետևե-
լով՝ Յամբան փոխեց, անանկ որ՝ այ
տաճարը մէկ կը թողած՝ կուռքերու
տեղվանք չինեց լեռներուն ու ան-
տառներուն մէջը, որ ասով իրեն տա-
կը եղած յուդայի ժողովրդնալ դ՚լսէ
հանեց։ Ի՚նչոր համար շատ բարկա-
ցաւ Ա՚ծ, ու իր Թագաւորութիւնը հին-
կերորդ տարին Թագ տրվաւ որ տուսա
կիմ եգիպտացոց Թէգլաթ անհամար
զօրքով եկաւ յուդայի երկիրը մտաւ՝
լինչման եղէմ հասաւ, ու բոլոր տա-
Ճարին և Թագաւորական պալատին
ոսկեղէն ու արծաթ Թեղէն բանները
ժողվեց առաւ. ու վրանկինալ Ծանրը
տուրքեր դրաւ. Ի՚նչոր վրա քիչմը
խեղճկելին կլսէ ինչին ժողվեցին՝ ուրտը
վամ ու իր մեծամեծքը. յայտնի տես-
նալով Ա՚ծային բարկութիւը, որ իրենց
առջևը դրաւ սամիաս մարգարէն,
ու ասով Ա՚ծալ դադրեցուց պատիժ-
նին որ Թշնամին իրենք Թողուց ելաւ
իր տեղը գնաց։ Ի՚նայց այսու Ա՚միճ
ուրթովամ նորին իր առջև չար Ճամ-
բան դարձաւ բռնեց լինչման իր մա-
հը, որ տանը եօԹը տարի Թէգլեթլէն
ետև մեռաւ ու երուսաղէմ քա-
ղաքը Թաղվեցաւ։

Ը. Ի՚բիաս կիաքիւ՝ ուրթովամի որդի
սանը ուԹը որդոց մէջ հօրը աւելի
սէ-

սիրելի զաւակը՝ իր եւանէն Թագա-
ւորեց . որ ասոր չարութիւնները կատ-
պաչտուէ դիւէն՝ իր հօրմէն շատ վար
չէր մնար : Եւ որովհետեւ մէկ Թըշ-
նամութիւն կը նեղհակուիմը կար յու-
դայի, ու իսրայէլի սահմանը մէջը՝
ան ատենուան ազգերնին բաժնըվելնուս
պատճառովը , նորէն մէկ մեծ պա-
տերազմը բացվեցաւ աս աբիայի ու
Յերոբովամի հետացող Թագաւորին
մէջը : Աբիայի դիւէն յուդայի զօր-
քը չորսհարիւր հազար էին . ու յե-
րոբովամի դիւէն հետացող զօրքը՝ ու-
Թը հարիւր հազար : Երբոր պատե-
րազմ սկսելու եղան՝ աբիաս անատե-
նը ածպաշտուէ կողմը բռնելով ե-
լաւ կանչելով հետացող յուդայնքին
ըսաւ՝ որ նորէն գան դաւթի Թագա-
ւորուէ ներքեւը դառնան , ու Աչմա-
րիտ ածպաշտութիւնն իրենց տանջարին մէ-
ջը : Եւ ասաւ ըսաւ՝ իրաւ որ հիմա
դուք մեզմէ շատավոր էք , բայց ձեր
օգնականը յերոբովամի հինաստ հոր-
թէ սուտ ածնէրը ըլլալով , ու մեր
հետը՝ մեր Աչմարիտ Տէր ածը , հի-
պես ձեր բանը պիտի աջողի , որ ա-
սով ձեզ դէմ եկեր կըպատերազմիք :
Եւ քանի որ կըսեր աբիան՝ յերոբո-
վամ անդիւնը իր բանակը անանկ կար
գաւորեց որ՝ հետացիք եւանէնը գա-
ցին յուդայի զօրքը մէջերնին առնե-

Ա՛նաստեղը ալ իսկապէս իր ղօրքովը սուտ
տիկ նեղը ինկած՝ սկսան այլ աղաղակել օգնութեի խնդրել. ու անանկ չար
բաչար մէկ մէկու հետ պատերազմելով՝ քահանաներնալ այլ աղօթք չկրնալով փողերնուր կըչչչէին. այծ օգնութեի հասաւ յուդայի բանակին, որ անտեղը հինկհարուր հազար հոգի խորտակեցնելուն կոտրեցին. (որ մէկ զարնելով դեռ այսպիսի մեծ ջարդ աշխարքիս մէջը լսուած չէ,) ու ճեղած իրենքհարուր հազարին ետևէն ինկած փախուցին ցիրուցան ըրին, ու առաջ դացին շատ տեղ վանք առին ձևլացող երկիրներէն։

Ա՛յծ աս բանըս ըսաւ՝ որ ցուցնէ իր ամենակարող զօրութիը՝ քայց աստուած չիշահվեցաւ աբխայի սիրտը՝ որ կռապաշտութիը Թողու ու այլ դառնա. անոր համար այծաչ արժանի չի տեսաւ որ ինքը իրեք տարիէն աւելի Թագաւորէ։

Ը. Ա՛սա աբխայի որդին իր ետևէն Թագաւոր նստաւ։ Ա՛ոջի բերանը շատ գովելի ու բարեպաշտական գործքեր ըրաւ ասիկա. Քանզի որ կռապաշտութիը բոլորովին վերցուներ իր տերութէն, այնքան որ՝ չի խնայեց իր մանաքա ըսած մօրնալ, որ կռապաշտութիը մէջ հաստատ կեցեր՝ ինքը Թագաւորութիէ վար ձգեց։ Ա՛սա իր հօրմէն

մէն աւելի ղօրքը շատցուց, որ՝ միայն
յուդայի ցեղէն իրեք հարիւր հազար
ունէր, ու բենիամէնի ցեղէն՝ երկու
հարիւր վեցասուն հազար, բոլորը
քաջ պատերազմող զինուորներ։ Օ՜ֆ
ըհ եղուկպացող թագաւորը ասայի
վրան եկաւ հազար հազարով՝ (այ մի
լիոնմը ղօրքով) ու իրեք հարիւր պա
տերազմական կառքերով։ առայաձ
այ օգնուիր խնդրելով անոր դէմը ե
լաւ, ու մեկէն սաստիկ զարդմը տա
լով աւրեց ցիրուցան ըրաւ անոնք,
և ուրիշ շատ կողոպտուներէն՝ իշատ
եօթը հարիւր՝ կով՝ ու ուրիշ հազար
ոչխար անոնցմէ ձեռք ձգեց. որ առ
յաղթուելս համար՝ իշնորհակալուն
այ՝ քերաւ անոնք տաճարը զոհ մա
տուց։ Ասաքը ազարիա մարգարէին
խրատովը ժողովուրդը մէյտեղ ժող
վեց. ու նորէն ուխտ ու դաշինք ը
րաւ այ հետ, որ բոլորովին կռապաշ
տական բաները իր տերութէն մաքրե
վերցունէ, ու միայն այ ծառայեն։
Ասա բարի բաները ընելէն ետև՝ ա
սան իր թագաւորութեան երեքերորդ տարի
նները կամաց կամաց փոխվեցաւ, ու
նորէն սկսաւ ծուռ ճամբա երթալ։
Այ՝ էմը՝ որ իր մէջը՝ ու բաւական ըսած
նէլայոց թշնամին մէջ պատերազմ որ
բացվեցաւ։ ասան այ չհնազանդ՝ ինչ
պէս առջի անգամը, հապա մարդ

կային Համբա քանեցունելուլ ոսկի արծաթ ժողվեց, նաև այ տաճարին աչ քան առաւ, ասորոց Թագաւորին խրկեց՝ որ իրեն կրճնակ կենա օգնե։ և այսպիսի իրեն Թերահաւատութեբը համար անանկա մարգարէն երբոր ղինքը կրխրատեր, ասա վրան որդոզեցաւ բունեց մարգարէն քանը դնել տրվաւ, ու աս բանիս ժողովուրդոյ մէջին դէմ խօսօղները՝ ըսպանել տրվաւ։ Երկրորդ՝ երբոր ասա իր ծերուե ատենը մէկ սատիկ ոտքի ցաւովմը ինկաւ պառկեցաւ, ինքը փէսկ այ դիմելու՝ բժիշկներուն ինկաւ անոնց վրա իր յոյսը դրաւ. որ անոնքալ իրեն Տէրմը չիկրնալով ընել՝ մեռաւ իրեն Թագաւորութեբը քառասունը մէկ տարին. ու շատ փառաւորութբ ղինքը Թաղեցին։

Ը. Յովսափատ ասոյին բարեպաշտորդին՝ ետևէն Թագաւորեց, որ իր հօրմէն շատ աւելի հոգ ու ջանք ցուցուց ածպաշտուե և արդարուե վրա. ուստի իշխանները՝ զև տասի քահանայ ներու հետ՝ իրենելբև եղած քոլոր քաղաքները և գեղերը խրկեց, որ Տէրոջ օրէնքները ալէկմէ սորվեցունեն ժողովրդոյը։ Նոր համալ Տէրոջ օրհնեց իրեն Թագաւորութբը, որ իր օրերը յուդայի երկրին ամէնէն քանը յաջող կերթար. անանկ որ՝

ասաց

տասնըմէկ հարուր վաթսունհազար (՝ի մէկ միլիոնմը ու հարուր վաթսուն հազար) պատերազմող զօրքի տէր եղաւ. ու իր բերդերը և քաղքերնեը ամուրցուց, որ ասով իրեն սահմանակից այլազգի տէրութիւնները իրմէ կըվախնային և տուրք կուտային. որ անով շատ մեծցաւ ու հարստացաւ։ Ա՚ս եղև պատճառն որ՝ աքայաք ինքզգոց Թագաւորնալ ասորոց դէմ պատերազմ ունենալով՝ յովսափատ Թագաւորին ազաչեց որ իրեն հետ ելլէ. անալ չէ չըսաց, միան Թէ ուզեց որ մարգարէիմը ձեռքով՝ այ կամքը իմանա։ Ա՚քայաքաս քանիս վրա իր տուտ մարգարէները աւելի հաւտալով՝ որ յաջողուի կըսէին, քան Թէ միքիա Չիմարիա մարգարէին՝ որ ճախորդ գուշակուի կըներ ան պատերազմին. այնչափ յորդորեց յովսափատը՝ որ իր հետ պատերազմ հանեց։ Այդ աս պատերազմս մէջըեղբայր յաղԹվեցան՝ ու չարաչար մեռաւ աքայաք. յովսափատալ ձորով իր անձը խալըսեց երուսաղէմ դարձաւ. և ասոր հարմար ծանրը յանդիմանուի ըսեց յեհու մարգարէն՝ Թէ դուն ինչու այ աստէն մարդուն հետ բարեկամուի կըներես՝ ու անոր խօսքը կըմռես, իրաւ քաս՝ աս քանիս պատիժը կրպտ-

նէյիր , եթէ ՝ած քու առջի բարեգոր-
ծուիներուդ համար չխնայեր քեզի։
Յովսափատաւ ասոր վրա ղղջալով
նորէն հոգ տարաւ որ իր տերութեը
մէջ ՝ած պաշտութիը զարդարվի , ու
՝ած ային օրէնքները աղեկ պահվին ։
Ա՛սկէ ետքը ամենայիք ու մովաբա-
ցիք և ուրիշ այլազգիներաւ մեկ ե-
ղած յովսափատի վրա պատերազմ
բացին . յովսափատաւ աղօթքով ու
պաքով ՝ի օգնականութիը խրնդրեց
եւս անոնց դէմ . ու պատերազմը
չըսկսած , ՝ած թշնամիներուն բանա-
կին մէջ անանկ մեկ վախմը ու շիս
թուիմը ձգեց՝ որ գրեթէ բոլոր մեկ
զմեկ ջարդ ելով հատուցին . ու այն
չափ բարիք Յորդուցին հանտեղը , որ
Ձորով իրենք օրվան մէջը կրեցին ա-
ռին երուսաղէմ բերին ։ Ու ասանկ
քսանըհինգ տարի յովսափատ խա-
ղաղութ թագաւորեցին ետքը մե-
ռաւ ։ Յովսափատ՝ ինչպէս ըսինք ,
թէպէտ այսպիսի բարի թագաւոր
եղաւ , բայց վերի ըսածէն եռև աս
պակասութիս մէջնաւ ինկաւ , որ ոքո-
զիսայի աքսյաբի տղին Հետաւ բարե-
կամութ ՝ի զատ իրնամիուն ըրաւ ,
անոր քովը եզաբելի աղջիկը իր տը-
ղին կինիկ առաւ ։ Անոր համար աս
առածմէ աս պատիժը եկաւ վրան ,
որ երբոր ոքոզիսայի հետ մէյտեղ ըն-
կե-

կերուբէ նաւերը խրկերէին որ երթան
սովիերէն ոսկի բերեն , նաւերնին
Ձամբան կոտրըտեցան :

Ե. Յովհամ յովսափատի անդրանիկ
տղան , որ իր հօրը առենէն Թագա-
ւորութիւնը բաներու մէջ էր. երբոր ա-
նոր մեռնելէն ետևեայ ինքնագլուխ
որ ըսկսաւ Թագաւորել , իրեն մե-
կալ վեց եղբարները , որ իրենց հօր-
մէն աստին անդին քաղաքներու վրա
իշխան դրված էին , բռնեց մեռցուց-
ու իրեն գոդոդիա ըսած կնկանը չար
խրատովը , որ աքսայաբի ու եղաբե-
լի աղջիկն էր , Թողուց իր հօրը քա-
րեպաշտութիւնը Ձամբան , ու նորէն կը-
ռապաշտուի մտցուց յուդայի երկի-
րը՝ խորայէլացոցպէս : Ինոր համար
Ա՛ծային պատիժնալ ետևէն շատ չու-
շացաւ վրան հասաւ , որ իրեն ներ-
քևը եղած հարկատու ազգերը իր
մէն գլուխ քաշեցին , ու ուրիշներուն
հետ մէկ եղած եկան իր երկիրը մտան
կողոպտեցին յափշտակեցին . և իր
կնիկները ու զաւակները բոլոր՝ որը
ըսպանեցին , որը գերի բռնեցին
տարին . անանկ որ՝ միայն պինտ պըղ-
տի որդին ոքոզիաս ըսածը մնաց իր մե-
րը հետ : Ոչտքը ինքը յովհամազ չա-
րաչար հիվընտաւ փորհարուի (ցա-
խաւրով .) քիչմը աւուենին մէջ ինկաւ
մեռաւ որ քառասուն տարուան կըտ-

ըլիմ էր . ու քալորը ուրիշ տարի Թագաւորութիւն ըրաւ :

Կ. Լ : Լ.

Յովսիայ չէղին Խոփաւորները ոչոխեայէ պատճ էնչէան ոչոչ :

Ջ. Աբոզիա քսանվերկու տարվան էր՝ երբոր Հարը մեռաւ . ու ա նոր տեղը ինքը Թագաւոր նստաւ : Ա.սիկայալ քալորովին աքայսքի կեղին կուապաշտութիները՝ ու ինչացող երկիրը գործըված անօրէնութիները յուդայի տէրութե մէջը մոցուց՝ իրեն գոզողիա մորը խրատովը : Ա.նոր համար Մէկ տարիէն աւելի չի Թագաւորած՝ առաջուծ մէ առաւ իր արժանաւոր պատիժը . որ ինչացող յովրամ Թագաւորին քովը գտնըվելով՝ որ ա նոր հիվանդութես գացեր էր , հետը մէյտեղ սպանվեցաւ յեհու Թագաւորին , երբոր այ Տրուանովը եկաւ քալոր աքայսքի կեղը Թրէ անցուց : Գոզոզոդոզոլիայալ երբոր տեսաւ որ ոքոզիան մեռաւ , ինքնալ շուտմը ջարդել տըվաւ քոլոր Թագաւորութե մնացած ժառանգները . ու ինքը նստաւ քըրնեց յուդայի Թագաւորութիը : Ա.ն ա տեղը յովսաբեթ ոքոզիայի քուրը ուրիշ մօրմէն եղած , որ յովիադա քահանայապետին կնիկն էր , գաղտուկ ա

առաւ պահեց ոքովիայի զաւակնե-
րուն մէջէն պինտ պզտիկը յովաս ը-
սած՝ որ մէկ տարեվան տղա էր . ու յո-
վիադաքահանայապետին ձեռքը տը-
ւաւ , որ գողողիային գաղտուկ՝ առ-
նէ քովը տաձարը պահէ :
Ե . Կ՚ատքը աս յովասը երբոր ալ մե-
ծցաւ եօթը տարեվան եղաւ՝ յովիադա
քահանայապետը ձեռաց տակէն իմա-
նուց բոլորը թագաւորուե մէջը խօս-
քի տէր մարդիքներուն՝ ու զօրապետ-
ներուն , ու մէկ շաբաթ տօնախմբու-
թէ օրմը ատոնք ամէնքը մէյտեղ կան-
չեց տաձարը բերաւ , ու հոնտեղը ա-
նոնց առջևը յովասը՝ գլուխը թագը
դրած թագաւոր օծեց , որ ամէնք-
նալ ուրախութէ ծափ զարնելով ու
ցնծութեամբ ընդունեցան՝ կեցէ պրէյ ը-
սին : Կ՚ոդողիա որ բանը չէր գիտեր՝
աս ժողովրդոց իրարանցումն որ լսեց ,
ինքնալիր մարդիքներուվը վազեց տա-
ձարը գնաց , ու երբոր տեսաւ թա-
գաւորը աթոռը նստած՝ ու քովը իշ-
խանները և բոլոր ժղիէրդը խնամ-
ութ որ փողեր չալելով օրհնենք կը
կարդային , կատղեցաւ՝ վրայի լա-
թերը պատռեց ու ըսաւ՝ աս ինչ դա-
ւաճանութի է ձեր ըրածը : Կ՚ոնատեսը
ժղիէրդը ան տեղը ուզեցին որ բռնեն
սպաննեն զինքը . բայց յովիադա չէ
թողուց , ըսաւ որ տաձարին դուրս

հանեն , անանկ մեռցուներն դոդո-
ղիան՝ եր խորհրդակիցներնալ հետը
մչյաեղ : Նկե ետև յովհաղա քա-
հանայապետը նոր Թագաւորին ու
իշխաններուն ու խտու դաշինք ընել
տրվաւ , որ կռապաշտական բաներըը
մչջերնէն վերցունեն , ու ածայրին զ
բենքները աղեկ պահեն : անոր համար
շուտմը գացին կործանեցին բահաղ
կուռքին տաձարը՝ որ դոդողիան շի-
նել տրվերէր , ու բոլոր յուդայի եր-
կիրը կուռքերէն և կռապաշտական
բաներէն սրբեցին մաքրեցին : ետքը
ձայ տաձարը նորոգելուալ չեռք զար-
կաւ յովաս՝ ու անալ պետք եղածին
պես չինեց կարգի դրաւ : Նանկ ածը
պաշտուելը ու արդարուելը աղեկ կերը
Թար յովաս Թագաւորը՝ քանի որ յո-
վիադա քահանայապետը ողջ եր՝ ու
անոր խրատներովը կրկառավարվեր :
բայց երբոր յովիադան մեռաւ , կա-
մաց կամաց իրեն իշխաններուն ծուռ
խորհուրդներուն մտիկ ընելով , ինք-
նալ ածը Թողուց՝ ու սկսաւ կռապաշ-
տուի ընել : Նու աս բանիս վրա Թէ
պետ շատ խրատվեցաւ մարգարէնե-
բէն , բայց չհմըր չեղաւ : հապա ա-
զարիանալ յովիադային որդին որ աս
տուծմէ խրկած անալ որ իրեն խրատ
տալու եղաւ , Թէ այնպես ընելով
բանըդ չի յաջողիր . յովաս անանկ
սրդ

սրբոցեցաւ վրան, որ անոր հօրը ի-
րեն վրայ ըրած երախտիքը քաղցրութիւն
մտնելով, տաճարին սրահին մէջը ա-
նիկայալ քարկոծելու տալ մեռցուց.
որ անմեղ մարդնալ մեռնելու առե-
նը ըսաւ, «Ծ տեսնէ՝ ու քու դատաստդ
ընէ։ Ա՚նոր համար ասոր մէկալ տա-
րին Թագ տրուաւ Ծ՝ որ ասորիները
քիչմը ջորքով յովասի վրա եկան, ու
իրեն շատերը զրքը ջարդելով, Թա-
գաւորական գանձը կողոպտեցին ա-
ռին՝ անանկ ելան տեղերնին դար-
ձան։ Ա՚տքը ինքը յովասնաւ՝ որ ասոր
համար սիրտը կոտրած հիվընցած
պատկեր էր, ան տեղը քանիմը հոգի
իրեն ծառաներէն մէկ եղած ան ան-
մեղ ազարիա մարգարէին մահուա-
նը ոխը հանելու համար, գայլին
ինքը իր մահիճին մէջը մորթեցին.
որ քառասան տարի Թագաւորուե
ըրաւ։

Ը. Ա՚մսիաս յովասի որդին քսանը
հինգ տարեկան էր՝ երբոր հօրը տեղէն
Թագաւոր նստաւ. ու ան իր հօրը
մեռցունողները բռնեց ըսպանեց։
Ա՚սիկասլ առջի բերանը քարեպա-
տուի ցուցուց. ու ուզեց որ եդոմայե-
ցիները որ յովրամ Թագաւորին տեղ
նէն գլուխ քաշեր էին՝ նորէն իր տա-
կը առնէ. ու իրեն իրեքհարիւր հա-
զար զօրքը բաւական չհասնելով իս-
րայէ-

րայելացոցմէաւ Հարուրհազար զօրք՝
Հարուր տաղանդ արծաթ վարձք տը-
ւաւ քանեց , որ չորսհարուր հազա-
րով անոնց վրա երթա : Երբոր ա-
սանիկ պատրաստըվեր էր , իրեն մէկ
մարդ արկմը եկաւ ՚ոյ կողմանէ ըսաւ
որ , թէ որ կուգես յաղթուի ընել՝ ան
ին ելացոց զօրքը ետ ձամբէ , որ ՚ոճ հե-
տերնին չէ : Ի՚մասիանալ պէնն տը-
ւաւ թէ՝ հաւտա ան ըստակըս պարապ
մի երթա : Ի՚արգարկնալ մի՚ վախ-
նար ըսաւ , ՚ոճ անոր տեղը քեզի տ-
ւելի շատը կուտա : Ի՚նատենը ամա-
սիա թագաւորնալ հնազանդեցաւ ,
ու ան ին ելացիները Թողուց՝ միան իր
զօրքովը եդոմայեցիներուն վրա որ
գնաց , անոնց տասը հազարը ջար-
դեց , ու տասը հազարնալ գերի բըռ-
նած չարաչար տանջանքով ըսպան-
նեց : Ի՚այց աս յաղթութիրըս իրեն
գէշ դուռմը բացաւ , որ եդոմայեցոց
կուռքերը առաւ Եղեմ բերաւ , ու
Թողաւց ՚ոճ՝ սկսաւ անոնք պաշտել :
Ու երբոր ՚ոճ մարգարէն խրկեց որ
եկաւ ինքը խրատեց՝ Թէ դուն ինչ-
պէս ան ՚ոճները կըպաշտես՝ որ իրեն
ժողովուրդը քու ձեռքդէ չի կրցան
խալըսել , ու ատոր համար պատիժ ըդ-
պիտի աստուծմէն գտնաս : ամասիա
արդողելով քովէն վրուընտեց անիկա
ու ըսաւ՝ Թէ որ մէյմալ ղուրուցեմնէ՝

քեղ կըմեռցունեմ։ Լուրը սասանկ պատիժը վրան եկաւ որ՝ ամսոխա հպարտացած ու իր ուժին վրա ապաւինած՝ յամսոխի հետ լացող Թագաւորին դէմ պատերազմ բացաւ. ու ան պատերազմին մէջը անանկ չարաչար յաղթուեցաւ որ՝ ինքնալ բռնըվեցաւ. ու հետացիքը ինչվան եղէմ եկան ուռին, ու պարիսպները փլցուցին, և բոլոր ոսկին արծաթը Թալեցին տարին։ Նոկէ ետև ամսոխայի զօրքը իրմէ գլուխ քաշեցին, ինքնալ որ վախցաւ երեսը ծածկեց լաքիս քաղաքը փախաւ, ետևէն գացին հոն սպանեցին զինքը, ու ետքը անկէց մարմինը բերին Եղէմ Թաղեցին։ որ բոլոր քսանըվինը տարի Թագաւորեց։

Թ. Ուղիա կամ ազարիա ամսոխայի որդին տասնըվեց տարվան էր երբոր Թագաւոր դրին իր հօրը ետևէն։ Ասաջ առջի տարիները բարեպաշտութիւն ու ճշմարտութիւն կըկառավարէր իր տէրութիւնը՝ անոր համար բանը կաջողէր, ու յաղթութիւններ կրներ այլազգի Թագաւորներուն դէմ. ու իր երկիրը նոյնչափ շինութիւններ ըրաւ, և զինվոր բանական բաներըը անանկ ծաղկեցուց, ու քաղքներուն պարիսպները հորդեց ամուրցուց որ՝ չորս դիկն ուրիշ տէրութիւնները իրմէ կըվախնային։ Այսչափ ասանկ երջանկութիւն Թագաւո-

ըեւէն եաբը՝ կամաց կամաց սիրաբ
այնչափ մեծցաւ հպարտացաւ որ՝ ու
պեց քրիստիական բաներուաւ խառնը-
վիլ։ Նոր համար մէկ օրմը երբոր այ
տաճարը մտած քուրմաւորը ձեռքը սե
ղանին վրա եւլած քրիստիպէս՝ խունկ
կրծխէր՝ դիմացը եւլաւ ազարիա քա
հանայապետը ուրիշ քահանաներու
վը՝ ու յանդիմանելով ըսաւ Թէ՝ առ
քու բանըդ չէ, հապա ահարոնի ցե
ղին քահանաներուն միայն տրւած է՝ որ
այ առջևը խունկ մատուցանեն, ուս
տի նայէ չըլլա Թէ առով այ հաձոյ
լան ընես ըւ ուղը՝ զինքը բարկացու
նես։ Ազիայաւ քրիստիտին դէմ սաս
տիկ սրտողէնինի՝ յանկարծակի այ
պատիժը վրան հասաւ, որ հանտեղը
չարաչար մարմինը քորոտեցաւ. ինք
նաւ շուտմ ձգեց ելաւ անկեց, ու
անկէ ետև իր տունը քաշվելցաւ քո
րոտած նստաւ մինչեան իր մահը, որ
յիսունվերկու տարի Թագաւորեց։
Եւ ան ատենէն իր յաւեԹամ ըսած որ
դին դրաւ՝ որ Ժողովուրդը կառա
վարէ։

Ը. ՅովաԹամ քսանը հինգ տարեկան
էր երբոր Հօրը մեռնելէն ետև ալ
ինքնագլուխ սկսաւ ԹագաւորուԹիւն ը
նել. ու տասնըվեց տարի այծպաշտու
Թէն և խաղաղուԹէն կառավարեց իր
տէրուԹիը. ու շատ շինուԹիւններ ըրաւ իր

երկրին մէջը : Ետքը մէկ պատճառ ուզեմը հետը պատերազմ որ բացին ամենացնելը յաղթեց ու իրեն հարկատու ըրաւ անոնք , որ տարին հարիւր տաղանդ արծաթ , տասը հազար քոռ ցորեն , ու տասը հազար քոռ գարի կը բերէր իրեն ամենացոց Թագաւորը : Յուդայի տէրութենէն վրա կուգէր եղել փակել ինչացոց Թագաւորը՝ ասոնն ատորոց Թագաւորին հետ . բայց դեռ պատերազմը չըսկըսած՝ մեռաւ յովաթամ ու Եղէմ Թագաւորեցաւ :

Ժա . Ի քսաք յովաթամի որդին իր հօրը տեղն Թագաւորուն որ առաւ , այ պատուհասէն չի վախնալով՝ որ Ժողովուրդոց մեղացը համար՝ ինչպես ըսինք՝ ալ գալու վրա էր . (ու Ժողովուրդնալ անոր հոտը առնելով՝ ահու դողի մէջ էր , որ անատենը եասյի մարգարէն իրենք մխիթարելու համար՝ իրենց ետքի ազատուելը ուան Թշնամիներուն կործանումը մարգարեցաւ) : Ինքը չարութիւն նորէն կատարեաշտուի մըտցուց իրեն տէրութեան մէջը՝ հինգացոց Թագաւորներուն օրինակը նայելով . ու անչափ չարացաւ ոյ՝ ուրիշ այլազգի կռապաշտներուն պես ինչվան իր տղաքը կուռքերուն առջևը կերեր զոհ կընէր : Աստի ան՝ ալ վրան սաստիկ բարկանալով Թագաւորը

տրվաւ որ՝ առաջ մէյմը եկաւ ռաստն
ասորոց Թագաւորը . որ աղէկմը իր
բանը չարդեալէն ետև՝ խելմըտնալ գե-
րի բռնեց գամասկոս տարաւ : Ետոր
ետևէն եկաւ փակէչն որդի ռումե-
լայ հինգտարի Թագաւորը , ու ինքնաւ
անանկ չարդմը տրվաւ որ մէկ օրվան
մէջը հարուրքսան հազար հոգի կոտ-
րըվեցան յուդայի դիէն . ու իրեք հա-
րուր հազարաւ իրենց կնիկներուվ տը-
ղաքներովնիհլացիները անոնցմէ գե-
րի բռնեցին , ու ուրիշ կողոպտուանք
բուն հետը առին տարին : Ասպէտ ետքը ովգեդ մարգարէին
խրատը մըտաբերմէ խղճացին վրանին ,
ու իրենց պիտանաւորութիւը հոգացին
անանկ ետ դարձուցին ան ողորմելի
գերիները : Այսչափ այսու ետևիւ երբոր
աքսոր իրեն բռնած չորս ձամբէն ետ
որ չիկեցաւ , ինչ նորէն ռաստն ասո-
րոց Թագաւորը , ուրիշ այլազգինե-
րուն հետը անոր վրան հանեց , որ ե-
կան իր երկիրներէն շատ տեղվանք
առին : Ետևը ատենը աքսորել չարը հա-
տած՝ իր գանձը ու տունճարին գանձը
ժողվեց Թագլաթփաղասար ըսած ա-
սորեստանի Թագաւորին խրկեց , որ
գա ինքը անոնց ձեռքէն խալըսէ : ու
անանկալ չար չեղաւ , ինչու որ՝ Թագ-
լաթփաղասարը ան մէկալ Թագա-
ւորները չաղճելէն ետև՝ նորէն ինք-
նալ

նաև աքաղին վրան եկաւ , ու իրեն և իր իշխաններուն քոլոր մեացած ըս-
տակը քաշեց առաւ . ու իրեն հար-
կատու ըրաւ : Ա. քսող աս Թշվառու-
Թինեւսալ տեսնելով խելքը գլուխը
չիժ ողվեց , հապա իրեն կուապաշտու-
Թեր մէջ հաստատ կեցած՝ մնլորած
կլսեր Թէ՝ աստրեստանի ածխերը ա-
ւելի զօրաւոր են եղեր՝ որ իս յաղԹե-
ցին . անոր համար եաալ ոյսու հետև
ան ածխերը կրպաշտեմ՝ ու անոնց զոհ
կրնեմ , ոք ինձիսալ օգնուի հաւանին :
ու դամասկոսի կուռքերուն սեղանին
օրինակն որ տեսեր էր՝ անոր պես եղէ-
մի ալ տաճարին մէջը շինել տրվաւ ,
ու անոր վրա ինքնալ զոհ կրմատու-
ցանէը : ետքը ան տաճարին դրռնեը-
նալ գոցել տրվաւ : Ա. յապխի անսրե-
նուէ տասնըվեց տարի Թագաւորուի
ըրաւ աքաղ՝ օր անանկ մեռաւ :

ԳԻ : Ի :

Ա. ղէկիա Թագաւորին պատմուԹիը , ու էր
եօԹէն նոսրաց յոտպայէ ցեղին Թագաւորնե-
րը՝ Ինվան վերջը :

ԺԶ . Ա. քսալի եօԹէն եղեկիա անոր
որդին Թագաւորու Թիը ա-
ռաւ՝ որ քրսանըհինգ տարվան էր :
Ա. սորպես բարեպաշտ ու ածխավախ
Թագաւոր չեղաւ բոլոր յուդայի ցե-
ղին

ղին Թագաւորներուն մէջ. որ նա-
լունպէս՝ իր հօրմէն ու առջի Թագա-
ւորներէն մեծ գոլոր կուռքերը ու
կուասլաշտական բաները ջնջեց վեր-
ցուց, ու ՚ի տաձարին դուռը նորէն
բացաւ՝ առջինինպէս մաքրեց զար-
դարեց տաձարը, և քահանաները ու
ղևտացիները իրենց կարգին կանո-
նին մէջ դրաւ, որ անպակաս զոհերը
ու պատարագները ըլլան՝ ինչպէս որ
դաւիթ ու սողոմոն սահմաներ էին. ու
ՀԱծապին տօները իրենց առենովը կա-
տարվին։ ՚Ի,ահաւ իր նախած առջի տա-
րին՝ չորս դին գոլոր հեղացող երկիրը
Թզթով մարդիք խաւրեց, ու յորդո-
րելով մկկալ հեղացող ցեղերէնալ
շատ մարդ ժողվեց Եղեմ բերաւ. ու
անանկ փութաւոր զատկի տօնախմբու-
Թիմը ըրաւ, որ սողոմոնի առենէն՚ի
վեր այնպիսի ՀԱծապաշտուե հանդէս
տաձարին մէջը եղած չէր. որ երկու
հազար կով ու տասնըեօթը հազար
ոչխար ՚ի պահ ըրին։ ՚Ի,ու տասնը չորս
օր ամ տօնախմբութիՀը քշելէն ետև
ժողովուրդը իրենց տեղնոր դարձան,
անոնքալ կուռքերնին վերցուցին, ու
ըսկըսան ՀԱծ պաշտել։ ՚Ի,նոր համար
ՀԱծալ եզեկիա Թագաւորը սիրեց և
իր բանը յաջողեց, որ իր հօրը ժխկին
կորսընցուցած տեղվանքը նորէն այ-
լազգիներուն ձեռքէն ետ առաւ։

Նոքը աստիճանի Թագաւորին
տուրքնաչ՝ որ իր հօրը տեսնէին դը-
րած էր, չուզեց վճարել. և աս պատ-
ճառովըս կարծիք ունենալով Թէ ա-
նիկա իրեն վրա գա, իր բերդերը ա-
ղեկմը ամուրցուց։

Յաճախ որ ըրաւ եղեկիա՝ իր Թագա-
ւորուն տասնըչորս տարին սենեքե-
րիմ աստիճանի Թագաւորը սաս-
տիկ ուժով եղեկիայի վրա պատե-
րազմեցաւ. ու ետևէ ետև քաղաք-
ները առնելով առաջ որ եկաւ, ու լա-
քիս ըսած քաղաքը հնաւաւ, ալ եզե-
կիա վախցաւ Թէ եղեմցի կուգա
կառնէ. անոր համար շատ տալանդ
արծաթ ու ոսկի ձարեց իրեն քրկեց՝
որ հետը հաշտուի վրայէն երթա։
Բայց սենեքերիմ անսալ հերիք չը-
սեպեմ հպարտութէ խրկեց ոսփսակ ը-
սած իր մեծ զօրապետը՝ որ եզեկիայի
ըսէ Թէ՝ Ձեր չիդա պետք է որ քաղա-
քիդ դռները ինծի բանաս, որ առանց
մէկումը ղէն հասցունելու գամ խա-
ղաղութէ մտնեմ։ Ոսփսակ եկաւ
ու զորը ժողովըրդոց առջևը կան-
չելով ըսաց Թէ՝ եզեկիայի բերանը
նայելով ձեր ոյ վրա յոյս չունենաք՝
որ ձեզ իմ ձեռքէս խալսէ։ Ուր է՝
ինծի կրցածնին դէմ կենալ այնչափ
երկիրներուն աստները, որ ես իմ ու-
ժովս յաղթեցի ներքևս առի. որ ս-

ասոր

սանկալ ձեր ոճը եղևմը իմ ձեռքես
ազատե : Ա՛ս հայհոյական բաներս
որ լսեց եղեկիա՝ սոսկալով վրայի լա-
թերը պատռեց , ու մեկ քուրձմը հա-
գաւ՝ անանկ խոնարհութե ելաւ ոյ տա-
ճարը գնաց՝ որ աղաչէ ու պաղատի
որ՝ ասոր ձարը ինքն հոգա իր անհուն
ողորմութը . ու նաև մարդ ի՛ք խրկեց
եսայի մարգարէին՝ ըսաւ Թէ հիմա է
նեղութե ու տառապանաց օրը , որ քու
աղօթիդ կրկտօտինք՝ որ ոճ աս ան-
սակայ հայհոյական խօսքերը լսէ՝ ու
մեղի ողորմի : Ա՛յսայի մարգարէնալ
նորէն խրկեց ան մարդիկը եղեկիայի
որ իրեն ըսեն Թէ՝ սիրտը ամուր բռնէ,
չի վախնա՝ ոճ կեցեր է , որ սենեքե-
րիմ՝ չեղեմ ճանէ՝ ու ոչ պաշարէ, հա-
պա խախք խոյտառակ եղած եռ սին-
տոր դառնա ուսկից որ եկաւնէ : Ու
անանկ մարդ արեին ըսած ինպես ե-
ղաւ , որ անոր ետևի գիշերը ոճ մեկ
հրեշտակմը խրկեց սենեքերիմին բա-
նակը՝ ու հոնտեղը հարիւր ութսու-
նըհինգ հազար հոգի մեկէն սպան-
նեց գետինը փռեց։ Սենեքերիմ առտը
վանց որ ելաւ աս բանըս տեսաւ՝ ինք
նալ բուրդ բապուճ մնացածներովը
փախաւ նինվէ իր երկիրը գնաց, ու հոն
ալ շատ չմնայաւ՝ որ իր երկու որդիքը
մեկ պատճառովմը ինքը սպանեց-
ին , ու իրենք Հայաստան փախան :

Նա-

Այտքը աս տաստիկ նեղու թէ՛ն՝ Եղեկիայի մէկ ծանրը հիվընտու թիմը եկաւ, անանկ որ՝ եսայի մարգարէն երբոր քալը գնաց տեսնելու, իրեն ըսաւ թէ՝ կըտակըդ ըրէ՛ դու կըմեռնիս չես խալըսիր։ Եզեկիանալ անտեսը լալով՝ այ դիմեց որ իրեն ողորմի։ Ածալ Տէրն քալը խաւրեց եսայի մարգարէն՝ որ իրեն ըսաւ. քու աղօթքդ լսեցի, ուստի քեզի անանկ կատարեալ քժշկուի կուտամ, որ ասկից իրեք օրէն կարօղ ըլլաս տոքի վրա ելլել՝ ու այ տաձարը երթալ։ Այսու տակէ՝ ի զատ խոստացաւ իրեն՝ թէ տասը հինգ տարիալ պիտի ապրի։ և սեհեքերիմի ձեռքէն բոլորովին պիտոր խալըսի ինքը՝ ու եղեմ քաղաքը։ Ետքը աս ըսածներուս ձշմարտուելը՝ եսայի մարգարէն նշանալ տրվաւ իրեն, որ աքաղու ըսած արևի ժամացուցին շուքը հրաշքով տասը աստիճան ետ շարժի։ Եզեկիայալ անանկ ըսածնիպէս կատարեալ որ ողջընցաւ՝ ի՛նչնոր հակառակ թէ այ ան օրհնաւիլը չինեց ոլ՝ կըսկսի Եւ տասի ի վերանալ։ Նատեցը բարիացող թագաւորնալ որ եղեկիայի հետ բարեկամ էր, անոր՝ հրաշքով եղած քժշկուիը լսելով, ինքնալ դեսպաններ խրկեց իրեն աչքիկուսի թուղթ խրկեց, ու ընծաներալ հետը։ Եզեկիա ալ

շատ

չատ սիրով ընդունեց անոր դեսպանները, ու պարծենալով առջևնին բացվեցաւ բոլոր իր ունեցած մեծութիւնը և հարստութիւնը ցուցուց իրենց։ Այց աս բանըս ինծ չի հաւնեցաւ, ուստի իրեն խրկեց եսայի մարգարէն՝ որ այ կողմանէ յանդիմանեց զինքը, ու ըսաւ թէ՝ մեկ օրմը ատ բոլոր ցուցած բաներդ բաբիլոն պիտոր երթան, ու քու տղաքներդ և թոռներդալ բաբիլացոց թագաւորին քով պիտի ծառայ ըլլան։ Եզեկիայալ ասչափիս հնորհակալ եղաւ այ, որ իր օրը պիտի չըլլայ ան չարութիւնները։ Եսայիսի բարեպաշտութիւն քանըվին տարի թագաւորելէն ետքը՝ մեռաւ Եզեկիա, ու եղեմ քաղաքը փառաւորապէս թաղվեցաւ։

ԺԶ. Եզեկիայի եւեէն թագաւոր նստաւ Մանասէ իր որդին, որ տասվերկու տարվան տղա էր. ու վարքը ամենևին չէր նմաններ հօրը բարեպաշտութիւնէ։ Նոր համար տերութիւնը առածինպէս՝ փոխեց իր հօրը դրած ձամբան, նորէն կռապաշտութիւն դարձուց ժողովուրդը. ու անանկ բրաւ որ՝ ալ կուռք չմընաց այլազգիներուն մէջը որ չսառնէ ու պաշտել չիտաւ ժողովուրդոցը։ Նաև այ տաձարին մէջը կուռք տնկեց՝ տաձարը սրբեց կռատուն չինեց. ու իր տղոց

մինաչ ան կուռքերուն զոհ կըմատուցանէր ուրիշ կռապաշաններուն պէս. ու ասկէ իզատ կախարդութիւններու և այսպիսի ուրիշ չար բաներու տըվըր վինքը։ Ասալ հերիք չէ, իրեն քարոզողները ու խրատ տըվողները, որ ետ կենան այսպիսի անօրէնութենէն կըբռնէր կսպաննէր, որ անանկ շատ անմեղ մարդու արուն մտաւ. ասոնցմէ մէ կնալ կըսեն Թէ՝ եսայի մարգարէն եղաւ, որ վինքը խթատելուն հաւատար՝ բռնեց մանասէ, ու փայտէ սղոցով մէջքէն կըտրել տըվաւ՝ չարաչար սպաննեց. Ասոր մանասէին անօթեւանները, որ անցուց բոլոր իրմէ առջի եղած յուդայի և իսրայէլի չար Թագաւորներուն ըրածը, այնչափ արդ ոյզցուց ան, որ ալ կատարել վէհու կտրեց ըսաւ Թէ՝ ինչպէս հեթանոց Թագաւորու Թիր բոլորովին ջնջեցին վերցուցի, ասանկ յուդայինն ալ պիտի ջնջեմ։ Այս նորէն իր անհուն ողորմութիւնը ապաշխարութեա օրինակը տալով բոլոր աշխարքիս, հինայեց մնասէի, ուստի Թագ տրվաւ որ ասորեստանի Թիրը գա եզեմ առնէ, ու մանասէն երկեմ չղԹաներով կապած բաբիլոն տանի, և հոն բանտին մէջը ան իրեն չնորհք տըվաւ որ ձանչնա իր ըրածները՝ ու մեզպա գոչէ ան, և ապաշխարելով ինչպէս կաւանդեն

ան աղօթքը ընէ, որ կրսկրսի Տէ՜ր
նակալ ՝ձեզ աբրահամոս։ Ի՞սանկ որ սըր
տանց դարձ եկաւ մանասէին, ՝ձեռալ
իրեն ողորմեցաւ, որ ան գերութէն
ազատեց, նորին իր թագաւորուքը
դարձուց, ու անկէ ետև ՝ոյ առջևը
խոնարհած՝ եկաւ վերցուց բոլոր իր
գրած կուռքերը, ու հրամայեց որ
ինչպէս առաջ ՝ձեպաշտուի ըլլա։ ԵՒ
անանկ բարեպաշտուքը ատրելով իր
մընացած աստնը, մեռաւ յիսունը
հինգ տարի թագաւորելէն ետքը։
Ժէ. Ի՞մն մանասէի որգին քսան
վերկու տարվան թագաւորեց իր հօ
րը ետևէն, ասիկա իր հօրը առջի չար
ձամբուն հետևեցաւ, նորին կռա
պաշտուքն մոցուց, ու անոր ապաշխա
րութէն չկնայեցաւ՝ քարի օրինակ չտ
ուաւ։ Ի՞նորհամար ՝ձեզ ինքը պատ
ժեց. որ թագաւորութէը տասվեր
կու տարին՝ իր ծառաները տանը
մէջ զինքը բունեցին սպաննեցին՝ որ
ուրիշմը թագաւոր նստեցունեն։
Ժէ. Ի՞տքը ժողովուրդը մեկ եկած
ան թագաւորին սպաննողները մեռ
ցուցին, ու յովսիա ըսած անոր որ
դին (որ ութը տարվան անմեղ տր
ղամրնեը,) թագաւոր նստեցուցին։
Ի՞ս յովսիան խիստ բարեպաշտ ըլլա
լով՝ բոլոր իր հօրը գրած կուռքերը՝
անկէց առաջել ՝ինացած կռապաշ

տա

տական քանելը ուզեց որ վերցնի մաք-
րելի յուդայի երկրին . նաև բոլոր
հեղացող երկրին ձեռքը հասած տեղ
վանքը բոլոր կուռքերը ու անոնց սե-
ղանները կործանեց . ինչպես յերո-
բոամի հեղացող Թագաւորին՝ մար-
գարէն ըսեր էր իրեք հարուր վաթ-
սուն տարի չափ առաջ : Նկէ եւս
քը երբոր ձեռք զարկաւ որ այ տա-
ճարը նորոգէ ու զարդարէ , տաճա-
րին մէջը քահանաները խառներ
շուկընկինի՝ օրինաց գիրքը գտան հը-
նուց՝ ինչպես կըսեն՝ մովսես մարգա-
րէին ձեռքովը գրած . ասկա երբոր
տարին Թագաւորին առջևը կարդա-
ցին , ու հոն հասան՝ որ ամծայինն օ-
րինքները չիպահողներուն պատիժ-
ները կըգրեր , Թագաւորը սաստիկ կըս-
կիծէն վրայի լաթերը պատռեց՝ մոռ-
քը բերելով Թէ՝ իր հարը ու իրեն
պապերը ինչեր ըրեր են այ դէմ . ո-
րով ամծ անչափ սրդողցուցեր են : Ա-
տի շուտմը մարդիք խրկեց որ երթան
մէկ մարգ արեխմը հարցունեն Թէ ինչ
տոր պիտոր ըլլա սա իրենց բանը : Ա-
նոնք երբոր գացին ոգդան ըսաւ
մրջրեաւ հիին . ահեկայալ այ պիտին
ըսաւ Թէ բոլոր ան գրքին մէջի գրած
պատիժները պիտի գան . բայց Թա-
գաւորին ամծ կողորմի իր բարեպաշ-
տու Թերը համար , որ ինչման իր մահը

խաղաղութ ապրի, որ ան դալու վայե
լը չիտեանի։ Յովսիա Թագաւորը
ան լըսածինպես՝ բոլոր իշխանները
իր քովը ժողվեց. ու անանկ միասան
ժողովուրդնալ մէկտեղ գացին տա-
ճարը, ու հոն ան դրքին բանները առ-
ջևնին կարդալէն ետև՝ ուխտ ու դա-
շինք ըրաւ՝ որ ան կէ ետև այ սպատ-
ուիրանքները բոլոր սրտով պահէն՝
ու կուռքերուն բանները ինչքերնէն
վերցունեն, և այ միայն Հաւատարիմ
մնան Թագաւորին։ Անանկ պատուիր
բանապահաւ չտկրվեցաւ բոլոր ժո-
ղովուրդը՝ Թագաւորին քարի օրինա-
կը միշտ առջևնին ունենալով։ Եւ
ասկէ՝ ի դատ Յովսիա մէկ փոքուար
պատիկմնալ ըրաւ բոլոր մովսիսական
օրինաց բսածինպես. անանկ որ՝ նմա
նը մէկ Թագաւորմը չեր ըրած, որ
եռսուն հազար ոչխար ու այծ, ու ի-
ւրեք հազար կով զոհեց ան տունը։ Եւ
այ տապանակը պատվով առաւ տա-
ճարին մէջը իր տեղը դրաւ։ Ա՛ս ամ-
մէն բարիքները Յովսիա ընելէն ետ-
քը՝ իր Թագաւորութե եռսունը մէկ
տարին կամեցաւ ան որ ալ աշխարհ-
քես վերցունէ զինքը, որ ժողովրդոյ
վրա գալու պատիժները չիտեանի՝
ինչպես շատ անգամ ապստամբութերը.
անոր համար Թոյլ տրվաւ իրեն որ
պատերազմ բանա նեքաւով [illegible]

եգիպտացոց Թագաւորին .գէմ. որ
սորեստանի վրա պատերազմ եղէ-
լէր. և ան պատերազմին մէջը յով-
սիա մէկ նետովը զարնըվեցաւ՝ ա-
նանկ որ ինչվան եղէմ բերինն՝ մե-
ռաւ, ու մահուանը վրա սաստիկ
սուգ ըրաւ Երուսաղէմ, և փառա-
ւորապէս տարին Թագեցին իր գերեզ-
մանը, ու երեմիա մարգարէնալ վրան
ողբմը շինեց։

ԺԹ. Յովսիայի եւանէն Երուսաղէմը անոր
տղոցը մէկը յովաքազ ըսած քսան-
վիրեք տարվան՝ Թագաւոր դրին ի-
րենց վրա. որ իրեն հօրը բարեպաշ-
տութիւը Երուսաղէմ, ու անկէ առջի չար
Թագաւորներուն հետևեցաւ։ Նոր
համար ՚ձգալ իրեն Թագաւորութիւը
կարձըցուց, որ իրեք ամսին եօթը
երբոր նեքաւով եգիպտացոց Թա-
գաւորը սորոց պատերազմէն դար-
ձաւ, եղէմ եկաւ՝ յովաքազը աթո-
ռէն վերցուց, ու շղթաներով կապած
եգիպտոս տարաւ, որ հոն մեռաւ։
Նա անոր տեղը Թագաւոր դրաւ ա-
նոր մեծ եղբայրը քսանը հինգ տար-
վան եղիակիմ ըսած. ու ինքը փոխեց
անոր անունը յովակիմ դրաւ, ու
վրան ծանրը տուրքեր կապիլով ար
տարիէ տարի վէմարէ իրեն՝ անանկ
Երուսաղէմ եկաւ գնաց։

ԺԷ. Եղիակիմին յովակիմ ըսած

սալ յովսիայի իր հօրը նըմանն չելաւ.
հապա մէկալ եղբօրմէնալ չար ու ապ
նօրէն ձամբա բռնեց. և Թէպետ
շատ անգամ կըխրատէր զինքը երե
միա մարգարէն, բայց շահ մը չեր ը
ներ։ Այսուհետև յօրս տարիէն ետև եկաւ
նաբուզոդոնոսոր բաբելացոց Թա
գաւորը առաւ եղեմ, ու չղԹանեռով
կապած բաբելոն տարաւ յովակիմ
Թագաւորը. և քիչմը ատեն պահե
լէն ետքը վրան ծանրը տուրք դրաւ
ու անանկ Թող տըվաւ։ Յովակիմըլ
քիչմը ժամանակ աս տուրքս վճարե
լէն ետքը գլուխ քաշեց ապստամբե
ցաւ նաբուզոդոնոսորէն. անորհա
մար նորէն եկան բաբելացիքը ու
քաղդէացիքը, ու երկրան ատեն հե
ռը պատերազմըն ելով, եղեմ առնին
մեան կողոպտեցին, ու ինքնալ տասը
նըմէկ տարի Թագաւորելէն ետև
չարաչար սպանեցին։

ԺԹ. Այսեղեն Թագաւորնստաւ իրմէն
ոդին յեքոնիա՝ որ յովակիմալ կըսվ
ըր, տասնըութը տարվան։ ասոր
չարուճճիալ իր հօրմէն վար չէր մնար.
ուստի շատ չանցաւ իրեք ամսէն ետ
քը նորէն եկաւ նաբուզոդոնոսոր
պաշարեց առաւ երուսաղէմ, ու քա
ղըր քաղքին և տաճարին ոսկին ու
արծաթը կողոպտելով, Թագաւորը
նալ իր քաղըր պալատի մարդ իրմէ
ըն

բովը ու իշխաններովը և ուրիշ հա-
զարաւոր գերիներով՝ եղէմը պար-
սից բաբիլոն տարաւ, ու հոն մնա-
ցածներուն վրա Թագաւոր Թողուց
իր իշխանուԹենները՝ սեդեկիան ը
սակ յոյսիա Թագաւորին պղտի տը-
ղան՝ քսանըմէկ տարուան։

ԺԹ. Ի՛նչ սեդեկիայի չարուԹիները ու
անօրէնուԹիները անցուց եր եղբար-
ներուն ըլսածնելը, անանկ որ՝ իր չար
օրինակովը բոլոր տակը մնացած ժո-
ղովուրդնալ աւրեց, որ կռապաշտ-
ներէն վար չէին մնար. և ամենևին
մարգարէից քարոզուԹիները չէին մը-
ռեր, հապա ծաղրալ կընէին։ Ի՛նչ
համար Թողլ տրվաւ ամե՝ որ նորէն ի
րենց երդումին դէմ՝ գլուխ քաշէն
նաբուգոդոնոսոր Թագաւորին. որ
անոր ձեռքովը ալ բոլոր բովանդակ
ջնջէ վերցունէ աս յուդայի ցեղին մը-
նացած տերուԹիը, ինչպես հեղացոց
տաբը ցեղինը առաջ ըրեր էր։ Ի՛նչ որ
եղաւ, նաբուգոդոնոսորալ մումտաց
որ բոլորովին հրէից տերուԹիը վերցու-
նէ, ուստի անհամար զօրքով նորէն
հրէաստան եկաւ, ու առաջ եգիպ-
տացիքը յաղԹելով որ հրէից օգնա-
կան եկեր էին, ետքը գնաց եղէմի
վրա, ու երկու տարի չարաչար պա-
շարեցին ետև՝ սաստիկ աւժովմը վրա
տալով պալատին մէկ կողմէն փլցուց

մնաւ քաղաքը : Ընատենը գիշե-
րանց քաղքի մարդիքը փախչոյ փախ-
չոյն , սեդեկիա Թագաւորնալ մ ջնէն
դուրս սրկրդվեցաւ երաւ որ փախչի .
քաղդէացիքը Հանչցան՝ ու հաւէն լի-
կան բռնեցին՝ նաբուզոդոնոսորի
առջևը տարին . նաբուզոդոնոսորալ
իրեն անհաւատարմութիւը երեսը զար-
նելով հոն բերել տրվաւ իրեն տղա-
քը ու իր խորհրդակից իշխանները՝
ու աչացը առջևը անոնք սպանել
տրվաւ : ետքը իրեն երկու աչքնալ
հանել տրվաւ , ու անանկ շղթանե-
րով կապած բաբիլոն տարաւ : Ընտե
նաբուզարդան գահճապետ ըսած իր
քովի իշխաններէն մէկը Եղեմ խրը-
կեց , որ եկաւ ՚ի տաճարը ու Թագա-
ւորին պալատը Թալեց՝ ամէն բա-
նը վերցուց , ու կրակ տրվաւ էրեց .
և քաղաքին պարիսպները հինայա-
տակ փլցուց , ու բոլոր ՚ի ծամածքը
և ունեւոր մարդիքը բռնեց բաբիլոն
գերի տարաւ . անանկ որ՝ միայն աղքա-
տները ու բանի չեկող անչահ մարդի-
քը և երկրագործները հոն մնացին :
Ու ահա Ծոցած ժողովրդին վրա նա-
բուզոդոնոսոր՝ հրեից ազգէն մէկ
իշխանմը դրաւ գոդոդիա ըսած որդի
աքիկամայ , որ մնաբափա կընաւէր :
Ընսկա քիչմը առեն խաղաղութ կա-
ւավարեց , ինչվան որ մէկ ուրիշին
յաւ-

յուդայի թէ՛ բարեկան ցեղէն եմայել ըսած սրդ ինձ անթանիայ՝ դնաց իսկ թեբայու թէ՛ ան գոդողիան երեն հետը միաբանած հրեաներով ըսպառնեց ու ետքը երթը անկէց թալլած բաներովը ելեր կըփախչեր. յոյնաթան ըսած մկմը որդի կարէի՝ զօրքով հետևէն ինկաւ, որ անալ բանեըը թողած ձորով գլուխը փրցուցած մնացող թագաւորին քով գնաց, որ իրեն խրատովը գոդողիայի սպանուելնիը ըրեր էր։ Ետքը ասոր յոյնաթան ըսածը՝ որ ան մնացած հրեաները քովը ժողված ինքը անոնց իշխանուի կընէր, իրեն սիրանալ վախմտաւ թէ քաղդեացիք նորէն իր վրայալ գան. ու ասոր համար թէ պետ հարցուց երեմիա մարգարէին, և անկէցալ ալ հրամանովը ըսեց, որ ըսաւ թէ չի վախնաստեղ չիշարժի. բայց այսու ամենայնիւ խօսքը չիմրուեց՝ բոլոր ժողովուրդը մէյտեղ առաւ և գիպտոս փախաւ. որ ետքը հոն իրենց սպատիժնին տրվաւ ամ։

Այսպես բոլորովին վերջացաւ յուդայի թագաւորութիւնալ, ինչպես շատ անգամ սպառնացեր էր ամ՝ իրենց մեղքերը ու անօրէնութիւնները՝ մարգարէներուն (և մանաւանդ երեմիա մարգարէին) բերնովը երեմիին տալով, ու ըսելով թէ որ չի դառնանան

իրենք զոլորովին պիտի կործանէ, ու այլազգիներուն ձեռքը գերուէ պիտոր մատնէ, ինտոր եղաւ։ Ինկէց Եօթանասունն տարիէն ետև Թէոպիտ նորէն ազատեաւ ած՝ որ իրենց երկիրը դառնան. բայց միշտ ուրիշի տէրուէ ներքև եղան, և մէյմընալ ան իրենց առջի ինքնագլուխ ազատութիւն ձեռք չի ձգեցին. ինչպէս որ կարգով իր տեղովը պիտի պատմենք։ Հիմա պատշաճ կերևա որ՝ մնասնաւոր անձանց վերաբերեալ պատմութիւնը դնենք՝ որ հելլացոց և յունգայի Թագաւորութե, կիր եռքը՝ գերուելնե ա տենը եղեր են։

ՄԱՍՆ ՏՈՆԳԻԼՈՒՐԻ

Պատմութիւն մանկաւուր անձանց, որ հեղացող գերութեէ առենները կամ ա-ռաջ եղեր են։

ԳԼ. Ա.

Պապմութեէ Տոբիայ։

Տոբիթ հեղացի էր նեփթաղեմի յեղէն՝ Թիշբեացուէ ըսած քաղաքէն, հեղացող տասը յեղէն կուապաշտուէ առենը։ որ ինքը միշտ ուծապաշտութէ ու բարեպաշտութէ տարբերով ան յերուսաղէմի դըրած հորիթերը չէր պաշտեր. հապա մովսիսական օրինաց հետևելով, ամէնէն ուծայինն տոնախմբուէ օրերը կելլեր յուդայի երկիրը կանցներ՝ եղեմ տաճարը կերթար, ու հոն իր ուխտը և աղօթքը կըկատարեր։ Այրքար հեղացող տասը յեղը գերի տարաւ սաղմանասար սորեստանի թագաւորը, տոբիթ ալ հետերնին քանըվեցաւ նինուէ գնաց. ու հոն ալ իր աննա ըսած կնկանը հետ՝ մէկ կհատիկ տոբիա տղեկովը ան կաւագաղոներուն մէջը էր բարեպաշտութիւնը չէ թողուց. ու իրեն ազգին պերինեերուն շատ օգնուէ կըհասնէը։

Ա.նոր համար ամբաւ ղինքը օրհնեց՝ ու սաղմանասար Թագաւորին սիրելի եղաւ. այնչափ որ՝ իրեն վարձատ֊ հան (ՅԻ վէքիլհարճ) ըրաւ, ու տո֊ բիթի աղատուն տրլաւ՝ որ ուրուզէ֊ նէ երթա քալէ։ Սաղմանասարին ե֊ տևէն երբոր սենեքերիմ Թագաւոր եղաւ, ու եզեկիային պատերազմին՝ (ինչպէս վերը ըսինք,) յաղթըված դարձաւնէ, ինչացոց հետ սաստիկ թշնամութը կրլարվեր, ու շատ մարդիք կըսպանվեր։ Տոբիթաւ գիշեր֊ քանց գաղտուկ կերթար ան մեռե֊ նները կրթաղեր։ ասոր բանին համար ուղեց Թագաւորը որ տոբիթնաւ ըս֊ պանէ. անաւ գնայ պահվեցաւ. ուստի իր բոլոր ունեցածները Թա֊ գաւորական դիէն յափշտակեցին։ Երբոր ըսպանվեցաւ սենեքերիմ, տո֊ բիթաւ իր տունը դարձաւ, և իր առ֊ ջի բարեպաշտական գործքերը ձեռ֊ քէ չի թողուց։ Ինչպես մկզմընաւ իր ազգականներուն հետ փառաւոր տեղան պատրաստած՝ կերակուր սի֊ ամի ուտերնէ, խրկեց իր տոբիա որ դիմ, որ երթա պըտըտի՝ ինչացոց ազգէն աղքատ ու կարօտմոր գըտնէ֊ նէ, բերէ իրենց հետ նստեցընէ. դը֊ նաց տղան ու շուտմը դարձաւ պատ֊ մեց հօրը՝ թէ ինչացոցմէ մկմբ ըս֊ պանած փողոցը ձգած է։ Ա.ս ալ

լսեց տոբիթ թաղուց առջևի կերա-
կուրը, ու չուտմը դնաց վերցուց մա-
ռելը տուն բերաւ՝ դաղտուկ պահեց,
ու գիշերանց եկաւ թաղեց. և ան գի-
շերը մավխասկան օրինաց ըստ ծի՛նք
պէս՝ պիղծ սեպվելով՝ տունը չի մտաւ
պատկելու, հասյա դուրսը պատին
տակը հոդնած կռնըկին վրա ինկաւ։
ու հոն ակչքը բաց քնանալնինի վե-
րէն ձնձղուկնեըն որ կըծրտէին, ան
ծիրտը տաք տաք տոբիթի ակացը
մէջ երթալով կուրցաւ աչվընեըը,
անանկ որ՝ ալ ձար չեվաւ բայվելու։
Բայց տոբիթ աննեղուհաւ, որ եղ-
բայրսիրուե պատճառով հանդըպե-
ցաւ իրեն, զարմանալի համբերու-
կըքաշեր, ու փառք կուտար ին. մա-
նաւանդ որ՝ անկէց ետև աղքատուհին
ալ կոխեց վրան, որ ալ միան կընկալ
նըլ ձեռքը կընայեր, որ մանած մանե-
լով խղճաբար կըպահեր իր տունը։
Ու թշվառութեա մէջը տոբիթ կար-
ծելով թէ ալ ինքը պիտի մեռնի եր-
թա, քովը կանչեց իր մէկ հատիկ տո-
քիա որդին, ու անոր քարի քարի
խրատները կըտակ ընելով, ըսաց՝ թէ
ես ատենով տասը քանքար՝ (ըսինք՝
քէսէ) ըտակ տըղերեմ գաբայելի՝
որ մարաց երկիրը կըլլա։ ու հանեց
իրեն տըվաւ անոր ձեռագիրը, որ
երթա առնի, բերի՝ ան ըստակը։ Ու
Ինչ

Համբորդուեն ընկերը գըտնելու համար տոբիա տնէն դուրս ելածինպէս՝ շուտմը առջևը տեսաւ մկկմը Համբորդի կերպարանքով, որ ան հետ փայել հրեշտակն էր, որ ած խրկեր էր իրեն. ասիկա առաւ քերաւ իր հօրը քովը։ Տոբիթաւ հրեշտակին ըսածինպէս՝ կարծելով Թէ ինքը աւ նահիայի իր բարեկամին որդին է, ուրախութիւ իր որդին յանձնեց աղնոր՝ որ մարաց երկիրը տանի, ու հետը խօսք դրաւ որ իրեն պըը դրամմը վարձք տա, ու իր կերակուրը։ Եւ աս գործքըս կատարելէն ու առողջութիւ գառնալէն ետքը՝ խօսք տըվաւ ուրիշ բան աւ իրեն տալու։ ու օգնելով իրենք Համբաւ գրաւ։

Նըբօր ասոնք եկան հասան եփրատ գետը, ու տոբիա գնաց գետին քովը որ քիչմը վըլացավ հանգչի, յանկարծակի անդիկեն մկ մեծ ձուկմը վրան վազեց. անատեները հրեշտակը հրեշտակը ըսաւ իրեն՝ մի վախնար բռնէ գնըւս քաշէ. անաւ ցամաքը քաշեց. ու հրեշտակին տըված խրատինպէս՝ անոր սիրտը, լերդը, ու լեղին մկ գի դըրաւ պահեց, ու ձուկը եփեցին կերան։ Ընկերք ետքը նըբօր աւ եկ լատան ըսած մարաց երկիրը հասան. հրեշտակը գալէաւ տոբիայի ըսաց Թէ՝ երթանք աս գիշերըս հոս հռա-

գը

դուէլի տունը կենանք , որ օտար մարդ չէ՝ քոյ ազգականդ է . ու ասմէկհատիկ սառա աղջիկը ունի, խելք ու իմաստուն . քեզի կըվայլէ որդուն առնես անիկա , կուզեմնէ ես հօրը հետ կըխօսիմ՝ ու բանը կըշինեմ : Յորիայալ իրեն ըսաւ՝ ես կըվախնամ , լսեր եմ որ եօթը հոգի ան աղջիկը առնելու եղերեն , ու եօթնալ հարսնիքին առջի գիշերը՝ մէկ դևմը կուգայ , որ եկեր մեռուցեր է իրենք . ես հօրս ու մօրս մէկ հատիկն եմ , թէ որ ինձի ալ անանկ պատահինի՝ մեղք է իմ ծնողացս : Երեշտակը նորէն սիրտ տուաւ , աղին որ չի վախնա , ու սորվեցուց իրեն՝ թէ ինչպես առ փորձանքէս պիտի խալըսի . ասաւ որ առջի գիշերը հետը քիչմը կրակ առնէ , ու ան ձկան սիրտը ու լերդը անոր վրա դնէ ծխէ . և հարսին հետ մէկ տեղ աղօթք ընեն աղաչեն ՝այ . ու ան հոտեն ըսաւ՝ ան դևը կըփախչի կըկորսըվի , ու ՝այ օրհնուէ մէկ տեղ կըծերանաք , զաւակ ներու տէր կըլլաք , որ քեզի միայն պահերեր ՝ած աս աղջիկը : Երբոր եկաւ հասաւ էլի տունը որ գացին , հասափայել հրեշտակը ինչպես որ ըսերեր , մէջ մտաւ խօսեցաւ աղջկանը հօրը մօրը հետ : Ինանք ալ շատ ուրախացան ասոր վրա որ աղջիկնին

նին տոբխայի պիտի տան՝ որ իրենց աղգականն էր : Երբոր ալ սկսան հարսնիքը ընել. և ան գիշերը տոբխա հրեշտակին ապրսպրածինպես ընելու բանը որ յաջող գնաց. ամմինքը փառք տալով՝ տասնըչորս օր ալ երկնցուցին հարսնիքին ուրախութիւնը : Ան օրերնուալ գնաց հրեշտակը ու ըստակնալ (ինչու համար որ Ամմբա եկեր եկերէին,) գաբայէլ քովէն ազատ բերաւ, ու անանկ տոբխայի հետ հարսը մէկ տեղ առած իր ըուզակնեըրով բանեըովը եկան դառնալու. նինվէ դալու: որ տոբխա ալ իրեն կնկանը հետ աչվընին Ամմբան կըսպասէին, արտերնին կըհալեր կըմնային՝ թէ այսչափ ուշանալով չըլլա թէ տղին փորձանքմը հանդիպած ըլլայ: Երբոր աչնինալէ քաղաքը մօտիկցան, հրեշտակը տոբխայի հետ առաջ անցան՝ ու տուն եկան, և անատենը շուտմը տոբխա հրեշտակին ըսածինպէս ան պահած ձկան լեղին իր հօրը աչքը քսեց, ու անով բժշկըվեցաւ տոբխա՝ աչվընները բացվեցան. ու աէնանէլունպէս՝ ուրախութ իր սիրելի զաւկին վիզը պըլլըվէլով փառք կուտար ան. մանաւանդ երբոր կըլըսեր տոբխայի՝ թէ ան Ամմբադուեը առնը ինչպէս ողորմեցաւ ան՝ որ ամմին բանը աղէկ յաջողեցաւ, ու ին-

ինքը իր ազգին Հարա բերաւ իր տուն
նը : անօրհամայր եօթն օր ալ տոբիթ
նորէն Հարսնիքին ուրախանալ ըրաւ ,
և տքը տոբիթ իր տղին հետ խորհուրդ
ըրաւ որ՝ ան բերած ըստակին կէսը
առնէ մեդիա ցուցուռնող կտրիճին վարձք
տան . որ իրենց այսպիսի ծառայուի
ներ ըրաւ , Հալալը բժշկեց , ըստակը
գնաց Հաւատարմութեամբ առաւ բերաւ ,
ու իրեն կուրցած աչքերը բացվե
լու՝ պատճառ եղաւ : Ասստի երբոր
անիկա առջևնին կանչեցին՝ ու ան
բերած ըստակին կէսը իրեն վարձք
տալու եղան , ան ատենը հրեշտակը
ալ յայտնեց անոնց Թէ ինքը Հոգիակ
և Հրեշտակ է : Ան որ լսեցին՝ սրտերը
նին վախ ինկաւ ու խիստ շփոթվե
ցան : անալ ըսաւ իրենց , մի՛ վախնաք ,
Հապա փառք տրվեք աստ , որ ձեր ը
րած ողորմութիւնները և ուրիշ բարե
գործութիւնները տեսնելով ես խրկեց
որ ձեզի օգնեմ . և հիմա ալ ատենը
Հասաւ որ՝ նորէն իս խրկողին քովը
դառնամ . ու ասոնք՝ ալ անոնց աչա
ցը առջևէն անհետացած եղաւ հրեշ
տակը : Ան ատենը տոբիթ փառք
տալով աստ օրհնութիւնը շարադրեց . որ
անոր մէջը Հոգիակալ կըլլաս աստ ը
րած բարերարութեդը վրա , ու կրնար
գարեհանալ Թէ իրեցիքը ան գերու
Թէն ալիսի դառնան , ու եղեմ նորէն

պէ

սիտի չինվի ։ Ահա եղբը քարի ծէ-
րունքէ ապրեցաւ տօքիմ ինչվան որ
Հարուր չիսսուն տարվան եղաւ , ու
մահուան ատենը զարմանալի խրատ-
ներ կտակ ընելով իր տօքիա տղին՝
հոգին աւանդեց ։ Յօքիայալ հօրը ա-
պըսպրածինպես՝ վինքը , ու իր անունա
մարը նինվէ քաղաքը Թադելէն եաև՝
իր սուտա կնիկովը եկաւ ատան ա-
ներոջը քովը գնաց ։ Հոնալ աներն ու
զոնքանչը ինքը Թաղեց ։ ու անոնց ու-
նեցածնալ ինքը ժառանգեց ։ ու իր
հօրը խրատներովը միշտ բարեպաշ-
տուԹէ ապրելով , ինքնալ ծածկին
օրհնուԹէը ծերացած՝ հարուր քսանը
եօԹը տարվան վախճանեցաւ ։

ԳԼՈՒԽ Ը ։

ՊատմուԹիւն Յոսէփայ ։

Ա պա ուզտոնոսոր աստուածտանին Թա-
գաւորը՝ արփաքսադ ըսած մա-
րաց մեծ Թագաւորն որ յաղԹեց , ա-
նով ալ աւելի սիրտ առած անանկ
քիԹը մեծցաւ հպարտացաւ որ , ալ
կուզեր բոլոր աշխարքիս տիրել , ու
ամէնեն ալ պատերազմել ։ Ասոր
ընտրեց իր զօրապետներուն մէջէն
մէկը աւելի քաջ ու զօրաւոր՝ հողե-
փեռնէս անունով . և անոր ձեռքը
հարուր քսան հազար հետևակ (յա-
ետ

եայան) ղօրք տըվաւ , ու այնչափ ալ ձիաւոր , որ ինչվան ուր որ հասնինէ երթա իր իշխանութե նեղքևը առնէ . ու դէմ կելողին չի խնայէ , ջարդէ աւրէ ու ոչընչացընէ : Հողեփեռնէս այսպիսի մեծ պատրաստութե ելաւ նինվէէն , ու առջևը հանդըպած տեղութիները ու ապգերը , անողորմաբար կոտրէլով և թալէլով ու իր տակը առնելով՝ եկաւ հասաւ հրէաստանի քովը , ու հոն բանակը դրաւ կանկառաւ ամսումըն չափ՝ որ ղօրացը ուտելիք պատրաստէ : Հրէայքը երբոր աս իմացան՝ ու տեսան որ ալ կարգը իրենց հասաւ , մեծ վախի մէջ ինկան . մանաւանդ անաղ կըլլսէին թէ ամէն տեղաց կուռքերը ու չաճնները Հողեփեռնէս կրվերցունէր , ու նաբուդոնոսորը պաշտել կուտար . անոր համար բոլոր սրտով՝ պաղատ ու աղօթքով՝ իյ դիմեցին , որ իր տաճարը իրենց աղգովը խաչըսէ աս բռնաւորիս ձեռքէն : ու իրենք ալ ձեռնհաս եկածին չափ իրենց սահմանին բերդերը ջրբ դրին ամուրցուցին : Բեթիւղա բսած հրէից քաղաքմէ կար՝ Թշնամինէրուն դրած բանակին առջևը , որ հրէաստանի դրռանպէս էր . աս ալ աղէկմը ամուրցուցած դէմ կեցեր էր :

Հողեփեռնէս երբոր աս բանը իմացաւ՝

ցաւ՝ կրակ կտրեցաւ , քովը կանչեց
Ժողովեց ան տեղացի իշխաններըը ,
ու զարմանալով հարցուց պատճառը
Թէ՝ աս ինչ լայի ըսած պիտի ազգը
իրենց ինչ բանէն վրա յուսալով սիրտ
կընեն կոր ինձի դէմ կենալու : Ան
առենը աքիոր ըսած ամենայոց գըլ-
խաւոր իշխանը , սկսաւ զուրցել
Թէ՝ մվ են աս հրեայները , և ինչպէս
զօրաւոր ՝ ան ունին , որ քանիոր անոր
տալէ ՝ օրէնքները կըպահենեն , մարդ
անոնց չի կրնար յաղթել : անոր հա-
մար հիմա հետերնին խնալու ժամա-
նակը չէ ըսաց , որ աղէկ կերթանի ի-
րենց աստուածուն հետ . ըսպասենք
որ մեղանչեն՝ ու աւերըվին հետը , ան
առենը բանմը կրհոգանք . չըլլա Թէ
հիմա վրանին ելլենքնէ՝ խափ ըլ-
լանք : Ան որ լսեց Հողեփեռնէս՝ սաս-
տիկ սրդողեցաւ աքիորի վրա , Թէ
ինչու՞ անանկ բանմը չի սեպե լավ նա-
ւուզոդոնոսորի ուժը յանդգնուԹը
դէմ խօսեցուս : Ուստի ասոր պատիժ՝
հրամայեց որ ոտքը ձեռքը կապած
տանին աքիորը բեթուլվայի բերդին
տակը ձգեն , որ երբոր ըսաւ գամ
քաղաքը մտնեմ՝ նէ , դուն ալ անոնց
հետ քու պատիժդ կատարեալ ըլլաս
նես : Անանկ որ ըրին . հեղացոց պա-
հապաններըը ան տեսնելնուն՝ բեր-
դէն ելան վրան վազեցին , ու աքիորը
բե-

բեսիղվա բերին ։ ան ալ Հռնտէղը
ամէնուն առջևը պատմեց Թէ ինչ
պառճառով Հողեփեռնէս իրեն ա-
սանկ ըլաո , ու ինչպէս կըպատրան-
ալվի կոր գալու իրենք ջարդելու ։
Հողովուրդը սա լսելով ահռելցան ,
ու սկսան պաղատիլ՝ որ նայի անոր
Հպարտութը , ու իրենց ողորմի ։ Ա-
նաւանդ անկէց ետքը երբոր տեսան
որ Հողեփեռնէս բոլոր անհուն զօր-
քովք ալ եկաւ չորս դին բերդը պա-
շարեց՝ ու ջուրին ջուրը կտրեց ։ Կո-
առունը չորս օր որ առ պաշարումը քա-
շեց, ալ ծարաւէն Ջաբերինին հատած,
քաղքին իշխանները կըմտմտային որ՝
Թէ հինգ օրէնալ ետ իրենց չյողդրկի
ազատինք , ալ քիչը բանան Թշնա-
միին ձեռքը տան ։

Ա՛ս բեսիղվա քաղքիս մէջը մէկ ու-
նևոր օրիորի կնիկմը կար շատ-
նի ցեղէն՝ յուդիթ ըսած , խիստ աղ-
վոր տեսքով, և ինանկ զարմանալի
պարկեշտ , ուճախ , ու առաքինի
որ՝ իր մանասէ ըսած երկանը մեռնե-
լէն ետքը ալ չուզեց կարդըվիլ , հա-
պա առանձնացած իր տունը կրնա-
տեր , ու սլաքով աղօթքով պահպան-
արբուք կապրեր ։ Յուդիթ երբոր
լսեց իմացաւ սա բաներըս , (ինչպէս
կըսեն՝) աստուածմէ լուսաւորված ,
իր քովը կանչեց քաղքին իշխանները

ու յանդիմանեց իրենք ան Թերեհա-
ւատական բանին վրա՝ որ հինկ օ-
րէն Թէ որ ոճ մեզի չպըրմինէ՝ քա-
ղաքը Թշնամին ձեռքը տանք : Ա-
քը ալ ուրիշ խրատներով ու օրինակ
ներով յորդորելով անոնք՝ որ աստուծ-
մէ յոյսերնին չի կըտրեն , ըսաւ ի-
րենց Թէ՝ միայն դուք աղօթից մի
դադարիք , աս հինկ օրվանըս մէջ կը
յուսամ որ ոճ իմ ձեռքովըս ձեզի
բարի եղբմը տա . ու դուք իմ եռանեա
միյնաք իմանալու՝ Թէ ես ինչ պիտոր
ընեմ : Նանակ գնաց յուդիթ իր ա-
ղօթք ընելու տեղը , ու վրան քուրձ
մը հագած , և գլուխը մոխիր ցա-
նած՝ ապաշխարուե նշան , ինկաւ ոճ
առջև , ու սաստիկ աղաչանքով պա-
զատանքով խնդրեց ոճ՝ որ ողորմի իր
ժողովրդոցը , և կարողուի տա , որ
ինչպես իրեն լոյս տըվերէ ընելու
նէ՝ յաջողութ կատարէ : Ա-
ւար եւ
լաւ վճռվեցաւ սրբըվեցաւ , մազե-
րը հուսեց շտկեց , ու ինչ փառաւոր
հագուստներ ուներնէ առաւ գլխէն
ինչման ոտքը զարդ արվեցաւ . ու այն-
պես հագուած կապուած՝ հետը ա-
ռած իր մէկ աղախինը , ու անոր ձեռ-
քը տըվաւ իր կերակուրին համար ա-
նանկ քաղքէն դուրս եկան :
Այրը որ քիչմը առաջ գացին , շուտմ
վրանին հասան հողեփեռնէսի զին-
վոր-

վրնեերը, ու զարմանալով Թէ ինչ
քան ուժի ասպիսի կնիկ Չոն տեղ-
վանքը, իրեն Հարցուցին Թէ ո՞վ է,
ու առին Հողեփեռնէսի առջևը տա-
րին։ Նաև երբոր տեսաւ խեղջը դէ-
նաց, ու սիրտը կապվեցաւ անոր
աղվորութեը վրա. Հարցուց իրեն Թէ
ո՞վ է՝ ուսկից կուգաս։ յուդիթաւ
խելացի կերպով անուշ շարժմունք-
ներով, (որ անոր սիրտը ալ աւելի խ
րեն քաշէ ու գինքը խաբէ,) անոր պա-
տասխան տուաւ Թէ, տէր իմ՝ տես
սա որ ես ծառկացերէ մեր ազգին,
ու ոչ երեսէ իմկած Թշնամիներուն
ձեռքը պիտի չարտչար մահնալվի մեր
ազգը, անոր Համար ես փախա եկա
քու քովդ աղաչելին ըլլալու։ Ու
գիտնաս որ՝ ես ձեծ ապաշա եմ, ուստի
կըխնդրեմ՝ որ ինձի հրաման տաս,
որ մարդ չիդպչի՝ գիշերները մինաւոր
բանակէն դուրս ելլեմ, ու իմ ա-
ղօթքս առանձին կատարեմ, ու դա-
նամ. որ ես անանկ իմ աստուծմէս
առենը իմանալով առանց մեկին քու
զօրքէդ կոտրըվելու, քեզ առնեմ ե-
րուսաղէմի մէջը տանիմ։ Հողեփեռ-
նէս ասոր բաներըն լսելով սիրտը ա-
ւելի կապվեցաւ ու տաքցաւ յուդի-
թի վրան, և անոր քովը ըսածնե-
րուն Հաւտալով հրամայեց որ ներ-
ը իր քովը առնեն թերեն գինքը. ու

ա-

ապրանքին որ իր ալնիւ կերակուր-
ներին ու գինիներին անոր տան ։
բայց յուդիթ ազատեց ըսաւ որ՝ես ձեր
կերակուրներուն չեմ կրնար դպչիլ ,
անոր համար հետս լինձի կերակուր
բերեցեմ , կը հրամայեմ ես անկէց
ուտեմ ։ Ա՛սանկ իրեք օր իրեք գիշեր
անցուց յուդիթ հողեփեռնէսի հե-
տը . ու ըսածինպէս գիշերները մի-
նաւոր բանակէն դուրս կելլէր՝ու այ
առջև կիյնար աղօթքը կընէր , որ
ինչ բանի համար եկերէնէ՝ աջողվի
Ա՛ւրդ իրիկունը հողեփեռնէս ուզեց
որ մէկ փառաւոր սեղանմը ուրախու-
մը ընէ իր զօրապետներուն . յուդիթ-
ալ հոն կանչեցին՝ որ եկաւ հագուած
հառած՝ իր հետը բերածներէն կու-
տէր . ու անաստնը հողեփեռնէս որ
չափ կընայէր յուդիթի վրա՝ այնչափ
ցանկութիւնը աւելի շարժելով ղինքը
կը կորսնցնուցնէր ու գինին կըխը-
մէր ։ Երբոր սեղանը լըմընցաւ՝ ե-
լան ամէնն մարդ իրենց տեղը գա-
յին , ու յուդիթ հողեփեռնէսի հետ
մինաւոր մնաց . հողեփեռնէս ալ թըմ-
րած ինկաւ իր մահիճին վրա . ու ա-
ռանց յուդիթի դպչելու՝ խորունկ
քունն եղաւ ։ Ա՛յնաստենը յուդիթ ը-
սաւ թէ հիմա է ժամանակը . ու քո-
վը գնաց անոր թուրը հանեց , մէկ
ձեռքովը մազերէն բռնեց՝ որ ուժ

ըսաւ

լսաւ՝ դուռ օգնէ ինձի, ու մինչ ձեռ-
քովը երկու հեղ զարկաւ կտրեց հո-
ղեփեռնէսի գլուխը. ու վրայէն ա-
ռաւ դուրս ելաւ, իր աղախնին տը-
ւաւ՝ որ ան իրեն կերակրին ամանին
մէջը դնէ. Ու անանկ՝ մարդ չիմա-
ցած՝ (որ ամէնքը հոդնած քուն էին,)
դիւերանց բանակէն ելաւ՝ բեթուղ-
ւայի պարսպին տակն որ հասաւ՝ ու
լախտը պահապաններուն կանչեց
լսաւ, ալ դըռնները բացէք՝ ասծ մեզի
հետ է, Իսրայէլ որ լսեցին՝ վազեցին բա-
ցին, ամէնքը հոն եկան՝ ջահերով
ձրաչներով վրան թափեցան, որ
տեսնեն թէ՝ ինչ է. յուդիթ ալ ամա-
նէն հանեց ցուցուց իրենց, ահա ը-
ւաւ հողեփեռնէսի գլուխը, որ հը-
պատուելէ մեր ասծը կըքամահրեր.
որ ինծիսկս մեկ կնիկին ձեռքովըս
սպաննեցի զինքը. Յոզովուդն ալ
փառք տըվին ասյ, ու ուրախութեն էրեն
գիտեր ինչպես ընոր հակալ ըլլան յու-
դիթի՝ որ զինքը այնպիսի վտանգնե-
րու մէջ ձգեց իրենք աղատելու հա-
մար. Հոնտեղը կանչել տըվաւ յու-
դիթ ան աքիոր ամմնացող իշխանը.
որ երբոր եկաւ լսեց աս բաներըս՝ ու
հողեփեռնէսի գլուխը տեսաւ, յու-
դիթի ոտքը ինկաւ էր գիտեր ինչ
լսե, ու ինքնալ դարձաւ ասծապաշտ
եղաւ. Երբոր լուացաւ առաւոտ է

գաւ՝ յուդիթի ըսած ինպէս առաջ ե-
լան ան հողեփեռնէսի գլխէրը իրենց
բերդին վրա կախեցին . ետքը դուրս
վազեցին գացին Թշնամիներուն քա-
նակին վրա : Անոնքալ աս բանըս
տեսնելով շուտմը գացին հողեփեռ-
նէսի ձան տալու՝ որ հիմի ինչպէս
պէտքէնէ աստղ դէմ պատերազմին :
Երբոր հողեփեռնէսի պատկած տե-
ղը մտան , ու տեսան որ անիկա ա-
րունթաթախ գետինը փրռւած՝ գը-
լխնալ վրան չէ , բանը իմացան , ու
ակսան կանչել վայ տալ իրենց՝ որ
ինչպէս մէկ հիւղայի կնիկը խախ-
ըրաւ իրենք . ու շիտ թաղ ամէն բա-
ներնին հոն թողուցին՝ ցիրուցան ը-
կսան փախչիլ : Բեթայքը ետևնին
ինկած շատ ջարդեցին անոնցմէ . ու
բոլոր ունեցածնին թալանեցին տուին,
անանկ որ՝ եռասուն օր քրշեյ աս բո-
լոր Թշնամեաց բանակին բաները
կրելը՝ քաղաքը բերելը : ու հողե-
փեռնէսի խորանը (այ չատրըը) իր բո-
լոր արծաթեղէն և ոսկեղէն բանե-
րովը յուդիթի հանեցին ընծա տը-
ւին . որ անալ ետքը եղէմի տաճա-
րին նըվիրեց : Ան՝ի հարկալուծ
աս յուդիթի ըրած քաջութիւնը՝ ջրա
դիէն ամէն քաղքներէն մեծամեծ
նները՝ երիկ մարդ կնիկ մարդ կուգայ-
ին յուդիթ տեսնելու , ու աչքիլուս

ընելու ։ Այսու հեղմէն յովակիմ քա-
հանայապետնալ եկաւ , ու օրհնեց
զինքը ։ յուդիթալ աս քաջուհիը ու
փառաւոր յաղթուհիը՝ այ հարիւր
լով , մէկ յորդորական օրհնուհիմը
երգեց այ ։ Ու այսպիսի ուրախութիւ
իրեք ամիս քրիստեղն եաքը , յուդիթ
նորէն իր առջի Ճամբան դնուեց՝ գը-
նաց իր տունը առանձին կրկնեաւ ,
ու անանկ բարի վայրքով ապրեցաւ
ինչման հարուրըհինգ տարի . ու հոն
թեոիղվա քաղաքը թաղվեցաւ իր
երկանը քովը ։

Գ. Լ : Գ.

Պատմուհիւ Աստերայ ։

Աստաշես մեծ ու զօրաւոր պարսից
Թագաւորը , իր Թագաւորուհիե
երրորդ տարին երբոր փառաւոր յաղ-
Թուհիը ըրաւ՝ որ հարուր քսանըեօ
Թը գաւառ հնդկաստանի երկրին իր
տակը առաւ . ուզեց մէկ մեծ կո-
չունքմը և ուրախութիմը ընել իր իշ-
խանութեուն՝ սիսկա ըսած Թագաւո
րական քաղաքին մէջը , որ վեց ամ
սի չափ առեն քրիստեց . անկէց եաքը
անորպես վեցօրալ ուամիկ (այ պայա
ղի) մարդիքներուն ըրաւ ։ Ու ան
չափ փառաւոր և ամմէն դիւեն զար
մանալի եղաւ աս կոչունքներըս , որ

չի լրսված Թէ անոր նմանը եղած
ըլլա աշխարքիս մէջ ։ և աս չէ որ մի
ան երիկ մարդոց , հապա անորպէս
ուրիշ կոչունքալ ըրաւ ասԹինէ Թա
գուհին՝ կանանց կողմը (յր հարկմը,)
բոլոր մեծամեծաց կնիկներուն ։ Ա՛ս
ուրախութիներուս Հաքի օրը սրտա
շէս Թագաւորը աւելի զուարճացած
(յր քէֆ չաԹիլ ըրած,) խրկեց կան
չեց որ ասԹինէ Թագուհին ելլէ աս
տին գա՝ որ իր իշխաններուն ու քո
լոր մարդոց առջևը երևնա ցուցնէ
իր գեղեցկութիը ։ Երբոր ասԹինէ չի
Հնազանդեցաւ Թագաւորին՝ ու չու
զեց գալ ։ Թագաւորը շատ սրդողի
ցաւ վրան , ու իր իշխաններուն հետ
խորհուրդ ըրաւ որ՝ աս բանըս առանց
պատիժ տալու Թողունքնէ՝ ամէն
նուն կնիկները ասկէց չար օրինակ
կառնեն ու իրենց երիկնէն չեն սե
պեր՝ ոտից տակ կառնեն , ուստի Թա
գուհիուէ վար ձգեց Հանեց ասԹի
նէն ։ և բոլոր պարսից տէրուէ մէջ
հրաման եղաւ որ՝ գեղեցիկ աղջիկ
ներ ժողվըվին , որ անունցմէ ասԹի
նեի տեղը ուրիշմը ընտրվի ։
Ա՛ն ժամանակները սիսիս քաղաքը
հրէսմը կայ մնւրդքէ անունով՝ քե
նիամինի ցեղէն , որ նաբուգոդոնո
սորի առեւնին գերի եկածներէն էր ։
ու ասիկա իր հօրը եղբօրը աղջիկը ,
(որ

(որ որք ինձ երեր, եսթեր անունով
խիստ գեղեցիկ,) պղտիկուցմէ քովը
առած կըսպահէր. ու ան եսթեր-
ալ, ինչպէս ըսինք՝ արտաշէս թագա-
ւորին համար ընտրած աղջիկներուն
մէջը առին։ Երբոր առնը եկաւ՝
ասոնք թագաւորին առջևն որ հա-
նեցին, մէջերնէն թագաւորը եսթե-
րը հաւնեցաւ ընտրեց որ՝ իրեն թա-
գուհի ըլլա ասթիկին տեղը. ու ա-
նոր համար փառաւոր թագաւորա-
կան հարսնիք ըրաւ։ Բայց եսթեր
մուրդքէի խրատը պահելով առջի
բերանը չի յայտնեց իր ինչ ազգէ ըլ-
լալը, ու դաղտուկ ներսըվանց իր
ծնողաչուեթիը ձեռքէն չի թողուց։
ինչպէս ինքը մուրդքէնալ անանկ
կրնէր, որ թագաւորական պալատին
մօտաւորները մէջ էր։ Երբ ան առեն-
ները ասալ պատահեցաւ՝ որ երկու
ներքինի (կամ թագաւորական հարէմին
վերակացուներէն,) մէկ պատճառով
մը թագաւորին վրա ոխ պահելով
դաղտուկ խօսք դրին՝ որ թագաւո-
րը մեռցունեն. մուրդքէն որ ասիտ-
ցաւ՝ կամացմը հասկըցուց ներսը ես-
թեր թագուհին. թագաւորնալ ան-
կեց քանը իմանալով, բռնեց կախել
տըվաւ ան ներքինիները. ու հրա-
մայեց որ ասմուրդքէի ըրած հաւա-
տարմութիը՝ յիշատակարանը գրվի։

Ասյց արտաշէս Թագաւորին իշխանն ներուն մէջը գլխաւոր մէկմը կար՝ համան ըսած, հպարտ ու ամբարտաւան մարդմը. ասիկա աւելի երեւ գրանալով Թագաւորին առջեւը, հրամայեց հանել տրվաւ որ՝ բոլոր պալատի մարդիքը Թագաւորէն ետքը ինքը չանչնան՝ և իրեն երկրպագուԹիւն ընեն: ու ամէնքը հնազանդեցան անանկ կրնեին՝ միայն մուրդքէն՝ի զատ՝ որ ինքը համանի երկրպագուի չէր ըներ: Համան աս բանիս վրա այնչափ առնրվեցաւ ու կատղեցաւ որ, անոր ոխը բոլոր հրէաներն կուզէր հանել, (դիտնալով Թէ մուրդքէն հրէայ է,) ուստի հասկըցուց Թագաւորին՝ Թէ աս հրէից ազդը մէկ խաբեբա խռովարար ու վնասակար ազգմրնէ, պէտք է որ բոլորովին վերցրվի մեր մէջէն, որ մեր տերուԹիւը խաղաղուի կանէ: Ու Թագաւորական հրովարտակով (իր ֆերմանով) հրաման հանել տրվաւ որ՝ հրէից ազատ ամէուն տասվիրեքին բոլոր պարսից իշխանուԹե մէջ եղած հրէաները, որ քաղաք որ կանրվին նէ՝ էրիկ մարդ՝ կնիկ մարդ, ծեր, տղա, ամէնքը ան մէկ օրվան մէջ Թրէ անցունեն, ու իրենց ունեցածը առնեն: և աս հրովարտակը աւաջ հուն Թէբերական քաղաքը կար-

պատ-

դացվեցաւ, ու անկեց չորս դին խըր-
կըվեցաւ՝ որ ան ըսած օրը ամմինը
պատրաստ կենան։ Հրեաները եր-
բոր աս բանս լսեցին՝ ալ յուսահա-
տած չէին գիտեր ինչ ընեն, պարտ-
ու աղօթքով կաղաչէին Աղ՝ որ աս
փորձանքէս իրենք խալըսէ։
Ա՛ուրքենալ որ աս իմացաւ՝ սաս-
տիկ ցաւէն խելքը գլխէն Թռաւ,
ուստի վրայի լաթերը պատառ պա-
տառ ըրած, ու մէկ քուրձմը հագած՝
գլուխը մխիր ցանած՝ փողոցները
ինկեր աստին անդին կըկանչէր կը-
սեր Թէ՝ ինչ ըրաւ իմ ազգըս որ ա-
սանկ պարապ տեղը պիտի կորսըվի։
Ա՛տքը մէկ ներքինիին ձեռքով խըր-
կեց ներսը եսթերի ըսէլու Թէ՝ յիւ
շէ իս՝ և քու ազգըդ, ու Թագաւո-
րին խօսք անցուր որ աս փորձանքէս
ազատինք։ Ա՛սթերալ պին խրկեց
Թէ՝ չեմ կրնար, ինչպէս գուն ալ գի-
տես օրէնքը, որ եթէ ինքը չկան-
չած Թագաւորին առջևը մտնդ ե-
ղեն՝ կըմեռնի, ու աս պատճառովը
ես եռասն օր է՝ որ Թագաւորին
քովէն չեմ դացեր։ Ա՛ուրքէն նորէն
խրկեց ըսաւ Թէ՝ Եսթեր՝ չի կարծես
Թէ աս փորձանքէս դուն ազատես։
կարող է ան մէզ ամմինըս ազա-
տել, ու քեզ քու ազգականներովդ
պատժել, (որ ձեռքէդ կընար գար

աս բանիս Ձարմը հոգալու,) Թէ որ գուն անհոգ ըլլաս : Այս որ լսեց եպ. Թեր տակնուվրա եղաւ, անձրևեցաւ՝ ու չէր գիտեր ինչ ընէ : Նորէն խրկեց ապըստրեց մուղքեի, որ ինքը երթա ան սիսես քաղքի հրէաները մկկաեղ բերէ՝ ու իրեք օր գիշեր ցըլեկ ծոմ պահեն իրեն հետ՝ ու աղօթք ընեն, որ ՚ած իրեն ուժ կարողուի տա Թագաւորին առջևը երթալու. Թէ և ըսաւ՝ ասով իմ կենացըս պէնմիրնալ հասնելու ըլլա : Աստի ինքը եսթեր Թագուհին ան ատենը իր Թագաւորական փառաւոր լաթերը հանեց վրայէն, ու մկկ քուրձը հագաւ, և անուշահոտ եղերն ու խունկերը վերցուց՝ ու մէկէր ու աղը ցանեց գլուխը, անանկ ինկաւ այ առջև՝ ու խոնարհութ աղօթք ընելով կազաչէր որ՝ իրեն լսես տա ինչ որ ընելուն նէ : Այսանկ երեք օր ապաշխարութ աղօթելէն ետև՝ երրորդ օրը հանեց վրայէն ան քուրձերը, ու իր փառաւոր լաթերը հագած՝ զարդարուած, հետը երկու աղախին առաւ՝ ու այնպէս սիրտ ըրաւ ելաւ գնաց Թագաւորին առջևը : Այս երբոր Թագաւորն երեսը սրդոզած իպես տեսաւ, որ առանց կանչելու իր առջևը ելլերէ, եսթեր սաստիկ վախէն մնըրեցաւ իյնալու որ եղաւ, ան առենը

՚ած

ած Թագաւորին սիրտը շարժեց. որ
շուտմը ցաթկեց ելաւ աթոռէն՝ և
կաւ բռնեց վերցուց ինքը. ու անուշ
խօսքերով սիրտ տալով իրեն ըսաւ՝
մի վախնար ես Թեր տիկին, իս քու
եղբարդ սեպէ՝ ու անանկ համարը
ձակ հետս խօսէ: ասս ըսաւ՝ ու ոսկիէ
գաւաղանը առաւ վրան դրաւ:
Նաթեր ասոր վսաքիչմը իրեն եկաւ,
բայց խօսիլնին մէկմալ սիրտը վախ
ինկաւ՝ ու մարեցաւ: Նատեռը Թա
գաւորը իր ծառաներովը նորէն վը
րան գորգորալով՝ բռնեցին վերցու
ցին, ու Թագաւորը ըսաւ Թէ՝ ես
Թեր տիկին՝ ինչ է ուզածդ, գիտնաս
որ կէս Թագաւորութիւնալ ուզեսնէ՝
քեզի կուտամ. Նաթերալ ան ժա
մնակը բերանը բացաւ ըսաւ, ու
զածս ա՛ս է՝ ասոր համար ես մէկ սեղանմը
սպատրաստերեմ, կրնանգրեմ որ՝ հա
մանը հետդ առնես հրամմէս իմ
սեղանըս գաս: Թագաւորնալ ես
Թերի խնդիրքը կատարեց, կանչեց
համանը՝ ու մէկտեղ գացին ես Թերի
սեղանը: երբոր կերան խմեցին, Թա
գաւորը նորէն ես Թերի ըսաւ որ՝ նա
մէ խնդրէ ինչ որ կուզեսնէ, որ քեզի
ընեմ: ես Թերալ ըսաց, կրնանգրեմ որ
վաղընորէն հրամմես համանի հետ իմ
սեղանս գաս: Նա թանիս վրա համանը
նալ սաստիկ ուրախանալով, երբոր

ելաւ տուն կըդառնար, Ջամբան պատհմամբ մուրդքին դիմացը տես նելով՝ որ իրեն երկրպագուի չըրաւ, նորին թարկուելը շարժեցաւ վրան։ Ապաքը տուն որ գնաց, խնտուսմով իր փառաւորուելները սկսաւ պատմել իր կնկանը՝ ու թարեկամներուն առջևը. ու պարծենալով ան ալ ըսաւ թէ՝ եսթեր թագուհին թագաւորին սեղան ըրաւ, ու անոր հետը խմի՛լատ՝ ալ ուրիշ մարդ չիկանչեց։ Ապայց ատոնք ըրաւ՝ առջևը բանին չէն երևար՝ երբոր կըտեսնեմ մուրդքէն՝ որ մէկ անշահ հրեամը թագաւորին պալատը մըտեր՝ գլուխ չի սիպեր։ Ապնոքաշ ըսին թէ՝ ատ մէկ դըժուար բանմը չէ. յիսուն կանգուն բարձրը մէկ փատմը շինել տուր. վաղը գնա թագաւորին հաակըցուր, ու բունէ անկէց կախել տուր մուրդքէն։ ատ բանիս համանման միտքնալ պառկեցաւ ու շուտմը հրամայեց որ փատը պատրաստեն։

Ապայց սա՛ մ՚ալ բանը, որ ան իրիկունը թագաւորնոր եսթերի սեղանէն դարձաւ՝ ամենևին քունը չի տարաւ. ուստի ելաւ նըստաւ, ուզեց որ անցած գացածներուն յիշատակարանները առջևը բերեն կարդան։ Ապրբոր կըկարդային՝ ու հոն հասաւ որ գրած էր թէ՝ երկու նեղբինի կու-

զէին

զԵհին Թէ՛ւրը մեռցունել. ու մուրդ-
քէ հաւատարմութ՛ եայտնեց Թագա-
ւորին անունց խորութիւը. անատենը
Թագաւորը դարձաւ հարցուց Թէ՝
ասոր համար մենք մուրդքէին ինչ
վարձք տըվինք: Ծառաներնալ ըսին
Թէ՝ բանմը չեղաւ իրեն: Ետքը Թա-
գաւորը ան բանիս վրա ինքիրեն մըտ-
մըտալով, առաւըվանց կանուխ եկաւ
հարցուց Թէ՝ ով կա դուրսը եկած.
(Համաննալ վերը ըսածինպես կա-
նուխ եկեր Թագաւորին դուռը եկեր
էր, որ հրաման առնէ մուրդքէն կա-
խելու:) Ծառաները նայեցան, ըսին
Թէ, Համանը եկեր է: Թագաւոր-
նալ ներս կանչել տըվաւ Համանը,
ու ան հարցուց իրեն, դուն ըսէ ը-
սաւ, Թէ որ ես մէկը ուզեմ փառա-
ւորելնէ՝ ինչ պէտք է որ անոր ընեմ:
Համաննալ մտմտաց Թէ՝ իմ՛ իզատ
ով պիտոր փառաւորէ Թագաւորը,
ուստի պատասխան տըվաւ Թէ՝ ան
մարդուն՝ Թագաւորական հագուս-
տը կըհագցունեն, ու Թագաւորին
ձին կըհեծցունեն, ետքը Թագաւո-
րին խոտ սիրելին ձեռքը կուտան,
որ ան կառնէ կըքալեցունէ քալըր
քաղաքը, ու անոր առջևէն քարոզ
(յա Թէլլալ) կըկանչըվի Թէ՝ ասանկ
կըլլա ան մարդուն՝ ով որ Թագաւո-
րը կըփառաւորէ: Ա՛ս համանի պատ-

ծին Թագաւորնալ հաւնեցաւ՝ խիստ
աղեկ է ըսաւ, գնա՛ատ քոլոր ըսած-
ներդ մուրդքեի ըրէ. որ անանկ հա-
ւատարմուի ցուցուց մեզի։ Յամանը-
նալ ասանկ իր խօսքովը բռնըված՝
շուտճի հնազանդեցաւ Թագաւորին՝
գնաց ան բաները մուրդքեին ըրաւ։
ու ասոր վրա սաստիկ սիրտը կոտրած
գլուխը կախ իր տունը դարձաւ։ Յա-
քը ալ ժամանակը հասաւ՝ որ եկան
ինքը կանչեցին, եսթեր Թագուհիին
սեղանը գնաց։ Հոն Թագաւորը ու-
տել խմելին ետև, նորէն եսթերի
հարցուց Թէ՝ ինչ է քու խնդիրքդ,
գիտնաս որ՝ Թագաւորութեանկէսնալ
ուզեսնի՝ քեզի կուտամ։ Յեսթերալ
անատեղը սիրտ առաւ, ու բանը բա-
ցաւ ըսաւ Թէ՝ իմ, և իմ ազգիս կէ-
անքը քեզմէ կըխնդրեմ. որ ատ բան-
սարկու՝ ու խաբէբա Համանը քեզի
ծուռ հասկըցունելով, ուզեց որ մեզ
քոլորըս ջարդէ։ Յ՚որ լսեց Թագա-
ւորը՝ ներքև վրա եղաւ՝ ուստի ձգեց
դուրս ելաւ։ Համանալ անատեղը մէ-
նաւոր որ մնաց՝ ելաւ եսթերի ոտքը
ինկաւ՝ հաչալէր որ իրեն խնայէ։ Յ՚.
նոր վրա նորէն որ դարձաւ Թագա-
ւորը՝ ու ան տեսաւ, բարկութենն կը-
րակ կտրեցաւ, կարծեց Թէ Թագու-
հիին բռնաբարութեն կընէ. ուստի
շուտմը հրամայեց որ բռնեն տանին

պին

գինքը ան փառէն կախեն , որ օրով առաջ ինքը մուրդքէի համար պատրաստեր էր ։

Ու ան օրը համանի բոլոր ունեցած բարիքը՝ Թէշտը եսթերի պարգևատրվաւ. և ասաւ իմանալով որ մուրդքէն եսթերի ազգականն է՝ համանի իշխանութիւնը մուրդքէին վրա դարցուց . ու ան հրէից վրա եղած հրովարտակին դէմ նորէն ուրիշ հրովարտակ չինեց՝ ան առջի լսածները դարձուց ետ կանչեց . ու հրաման հանեց որ՝ հրէաները իրենց թշնամիները ջարդեն ադար ամսուն տասվիրեքին, ան օրնոր իրենք պիտի ջարդվէին , ինչպէս որ համանը դրեր էր ։ Ու անանկ միան սիսիս թագաւորական քաղաքը ան օրը հինգ հարիւր հոգի սպաննեցին . ու համանի տասը զաւակներուն հետ հարուրաւոր հոգի հրէից թշնամիներէն կոխեցին . ու բոլոր պարսից տերութեան մէջ աստին անդին ան պատճառով հազարներով սպաննեցին ։ Ինքը ան ազատութեան համար՝ ի շնորհակալութիւն ալ հրէաներուն տուն հաստատեցին ադար ամսուն տասնըչորսը . որ ինչվան այսօրըս կը պահեն , ու իրենց լեզվովը փուրիմ կըսեն , որ վիճակ ըսել է. պատճառն որ՝ ան օրըս վիճակ ձգելով հանեց սահմանեց համանի՝

որ

որ հրեայքը ջարդէ ու իրենք ալ ը-
ղըմուէթը ան օրը իրենց թշնամի-
ները կոտրել տըվին ։

ԳԼՈՒԽ Ը ։

Պապմուէթ Արգարէից ։

Աճաունչին մէջը շատ մարգարէ-
ներ կըյիշվին, որ անոնցմէ ամենք
մեզքաւ տեղովը մէջ թերեւնք ։
բայց մանաւոր գիրքով մարգարէու-
թէն գրողն (բաց՝ի մուսէս մարգա-
րէէն , որ Ծածաունչը ծարէն ինչվան
իր ժամէն պատմուէրը ինքը գրերէ ։ ու
սամուէլ մարգարէէ , որ անոր ինչ-
պես կըսեն՝ դատաւորաց սոնինէն
ինչվան իր մահը եղած պատմուէնե-
րը գրեց ,) մնացածը միան տասնըվեց
են՝ որ իրենց գրվածքը ոչ գիրք սեպ-
վեցան ։ Անոնց չորսը են՝ եսայի , երե-
միա , եղեկիէլ , դանիէլ , իրենց մար-
գարէական գրվածքին շատութէնը
համար՝ մեծ մարգարէ ըսվեցան ։ իսկ
մէկալ տասներկուքը՝ որ մարգարէա-
կան գրվածքնին կարճկէկ է , փոքր
մարգարէ ըսվեցան ։ Հիմա կարգը
կըգտնէ որ՝ ասոնց վրայալ համառօտ
կերպով տեղեկութիւն տանք, ու իրենց
գրվածքէն երևելի պատմութիւնները
հոս դնենք ։

Եսայի մարգարէն որդի ամովսայ՝
յու-

յուդայի ցեղին տերունէ մէջը՝ ոչիա
Թագաւորին ատենէն սկսաւ իր մարգ
գարէուները , ու ինչվան եզեկիայի ա
տենը քըշեց. որ իրեն շատ օգնուի հա
սաւ ՚այ կողմանէն , ինչպես տեղուվը
ըսերենք : Ասսիրին՝ մեսիային վրա
գրած մարգարէութիւնները անանկ
տեղն՝ իտեղը բաց ու յայտնի են , մա
նաւանդ անոր հրաշալի ծնունդը՝ ու
նախատուելից մահը , որ կարծես թէ
աւետարանչիպես եղածը կըպատմէ :
Ասոր տեսիլքներուն մէջը գլխաւո
րը ան եղաւ որ՝ իր մարգարէութէ
սկիզբը տաձարին մէջը տեսաւ ՚ած՝
բարձրը փառահեղ աթոռ նստած ,
ու բոլոր տաձարը լուսաւոր հրեշ
տակներով լեցուն , սերովբէները՝ ՚այ
հոյս դին պատած վեց վեց թևերով
(՚ի խանտաններով) , որ երկու թևը
վը երեսնին կըդոցեին՝ ՚այ ահէն , եր
կուքովը ոտվընին կըծածկեին , ու մէ
կալ երկուքովը կըթռչըտեին , ու
դաս դաս կանչելով կերգեին , Սէ ՚ե
՚ծ ՚ր ջ՚ռ՚ե՚ յ՝ լի է ամ երկիր փառօք նո՚
ու ան սաստիկ ձայնէն բոլոր տաձա
րը ահռելով կըթընտար : Ասոր տե
սաւ մարգարէն , ինքնալ սոսկալով
վայ ինծի ըսաւ , որ ես ողորմելիս ՚ր
ջրուեցը աչքիս առջևը կըտեսնամ ,
ու ասանկ կասլված կեղեռեմ ; սա
ձառն որ՝ պիղծ բերան մարդ եմ ես ,

ու պիղծ բերան ժողովրդոց մէջ կը
կենամ։ Ո՛ն ատենը սերոբէներէն
մէկը ունելիով (՝ի մաչույով) սեղա-
նին վրայէն մէկ կրակէ կածմը ա-
ռաւ բերաւ մարգարէին բերանը մը
տեղուց՝ ու ըսաւ, ասիկա քու բերնիդ
դպչելով՝ կարթէ կրմաքրէ քու մեղ-
քերդ ու անօրէնութիւններդ ։ Յոթը
եսայի լսեց որ ՚ած կըհարցուներ կը
սեր Թէ՝ ով խրկեմ՝ ով երթա ան ժո-
ղովուրդին քովը։ Ինքնալ պէնն տըվաւ
Թէ՝ ահա ես կեցեր եմ, իս խրկէ ։ ՚ած
ալ ան ՚ի պէնն խրկեց ինքը , որ երթա
քարոզէ հեղացոց ։ Ու շատ տարի քա-
րոզելէն ետև՝ ինչպես վերը լսեր էնք,
մանասէ Թագաւորին հրամանովը
սղոցվելով վախճանեցաւ ։

Յրեմիա մարգարէն որդի քեղկեայ՝
ղևտացի քահանայական ցեղէն անա
Թովթ քաղաքը ծնաւ . որ մօրը փո
րէն ՚ած սրբեց՝ իրեն մարգարէ ընտ
րեց . ուստի սրբազնութ սկսաւ մար
գարէնի ընկէ յովսիա յուդայի Թա
գաւորին ատենէն , ինչման որ բոլո
րովին կործանեցաւ հրէից տէրութիւն ։
Ո՚ճ երեմիայի շատ տեսիլքներ ցու
ցուց , որով հրէից վերջի գալու մօտ
կործանումը կիմացուներ ։ Ո՛ն տե
սիլքներուն մէջը մէկնալ սա եղաւ
որ՝ երկինքը հիւսիսային դիւէն մէկ
հովթամը (՝ի խաղանմը) աստիճ
քո-

քոցով կրակի վրա դրած կեռարկոր.
ու ասով ՝ած իմացուց որ ան կողմէն
պիտոր քաղդէացիքը հրկէից վրա խրկէ
իրենց մէ ղացը պատիժ : Երեմիա
ամէն մարգարէներէն աւելի իր ազ-
գին անօրէնութեցը ու թշվառութեցը
վրա կըտանջուէր ու կու լար. որ եաքը
ալ յուսահատութ ան խղճալի ողքը
ըսաւ վրանին որ կըտկսի . Օ՜խ դա-
պաս նորա հայհոյեալ քաղքն էպհաթո-
ղէ : Երէմի պաշարման ատենը ե-
րեմիա այսպիսի երած սրտով ՝ոյ իր
թերանը դրած խոսքերը ու յանդի-
մանութիները հաստատակ որ կըբարո-
ղեր հրկէից. անոնք դաւնալու ա-
պաշխարելու տեղը՝ սաստիկ կատէին
ու կըհալածէին զինքը : և աս հերիք
չէ , եաքը խոսքալ դրին որ բանեն
ըսպաննեն , իբր թէ ինքը սասանկա-
րողութիներով ժողովրդին ձեռքը կը-
թուլցունէ՝ որ Քշնամիին դէմ կը-
պատերազմէին : Ու երբոր ինքը բըռ-
նեցին՝ սեդեկիա թագաւորին առջևը
տարին , ու անոնք մեղքընցաւ քան
չուզեց ընել . անոնք բանութ առին և
երեմիան մահապատնեռուն գուբը
(՝ր խանըլըխույուն) ձգեցին՝ որ եր-
թա մեռնի : ու հոն կըմեռնէր՝ թէպր
աբդամելէք եթովպացի ըսած իշխա-
նը՝ չուտմը մէջ չէմտնար՝ թագաւո-
րին հաւկըցուներ թէ՝ աս ներսը թէ

ա

ատենը այսպիսի սուրբ մարդ մեզի հարկաւոր է ըսելով. ու անանկ երեմիան դուքսն հանեց, որ անկէ ետև ինչման եղէմի առումը քանտը կէ- ցաւ: Այսքը երբոր նաթուզարդան դահճապետը եկաւ Հրէաները գերի բռնեց բաբիլոն տարաւ, երեմիան անկեց լսնդրեց որ ինքը իր քարոզքը ած աշակերտին հետը՝ (որ անալ մարդարէութի կրներ երեմիայի ձեռաց ներքևը) երկուքնին եղէմ մը- նան: Հայց անկէ ետև յոհնաթան որ դի կարէի բաածը երբոր տիրեց մնա- ցած հրէաներուն վրա. ու նաթու- զոդոնոսորէն վախնալով ժողովուր- գը մէյտեղ առած եգիպտոս փախաւ, երեմիայալ ան ատենը անանց հետ տը- րաւ. և հոն եգիպտոս կըսեն թէ՝ հրէաները չիդիմանալով իրեն բռած քարոզութիներուն՝ վերջը քարկոծելով մեռուցին զբ մարդարէն:

Զեկիէլ մարգարէն որդի բուզեայ՝ ղևտացի քահանայ էր. որ նաթուզո- դոնոսոր երբոր եկաւ ու յոյակիմ կիմ յեքոնիա թագաւորը եղէմէ քանեց բաբիլոն տարաւ, եզեկիէլ ալ ուրիշ հրէից գերիներուն հետը մէյտեղ հոն գնաց. ու բոլոր մարգարէութիննե- րը և ածային տեսիլքները հոն իրեն յայտնըվեցան: Այ. ջի տեսիլքը ած եզեկիէլի այսպիսի կերպով ցուցաւ.

որ

որ երբոր մէկ անգամմը ինքը քոքսար
գետին քովը կեցերէր, յանկարծակի
երկինքը ամպերուն մէջը մէկ սոսկա-
լի մեծ կատքմը տեսաւ՝ ամմէն դիէն
աչվընտրով լեցուն, որ չորս կենդանի
անիկա կը քաշէին կըտանէին. ու
կենդանիներուն մէկը մարդու կերը
պարանք ուներ, երկրորդը՝ առիւծի,
երրորդը՝ կովու. ու չորրորդը՝ արծիւի
և ասոնց ամմէնը չորս չորս երես ու-
նէին, ու չորսական թևերով (այ խա-
նատներով) էին, որ երկուքովը մար-
մինին ծածկեր էին, ու մէկալ եր-
կուքովը կըճռչէին։ ու անանկ լու-
սաւոր էին և կըփայլէին ասոնք՝ որ
աչք չեր դիմանար վրանին նայելու
տեսնելու՝ կարծես թէ կայծակներ
կըցաթկեցունէին իրենց վրայէն։ Ու
ասոնց վրան երկինքը սաստիկ պայ-
ծառ ու լուսաւոր բացված՝ մէջ տե-
ղը տեսաւ որ մէկ փառահեղ մարդ-
մը աթոռը նստած, ու չորս դին բո-
լոր ծիրանի գօտիներես ձառագայթ-
ներով պատած՝ ինքը մէջը արևուպես
կըփայլեր։ Ու տեսիլքովը, ինչպես
կըսեն ումանք՝ ան ու ըզեց հրեից յու-
ցունել թէ՝ իրենց չհնազանդ տաճարին,
ու հոն տեղը դրած քերուբէից ինքը
կարօտ չէ. որ իրենց տաճարին վրա
պարծենալով մարդարէից դէմ կը-
սէին թէ քանի որ մեր տաճարը եղեմ
կե-

կեսերէ՝ մեզի Թշնամին չկրնար մո-
տենար . որ ասանկ չէ , հապա ամէն
տեղ անկեղ ալ շատ փառաւոր՝ու ըս-
քանչելի կերպով ինքը կըպաշտըվի
իրեն ըստեղծուածներէն . ու Թէ որ
մեզբերնէն չիդառնանենք՝ չի խնայելու
ան տաճարը նաբուգոդնոսորի ձեռքը
կուտա . որ ան Թիպիկտ քնուշ մարդ
է , բայց ան իրեն անանկ զօրու-
Թի պիտոր տա որ՝ առիւծիպես ու-
ժով ըլլա , արծիւիպես աչքերնայ
սրատես, ու կովուպես ջարդուբուրդ
ընող . որ այնպես հիմնայատակ ընէ
իրենք իրենց տաճարովը : Բայց եկէ-
կիւել աս տեսիլքը տեսածինպես՝ սար-
սափելով Երեսին վրա որ ինկաւ , ան
ատենը ձայնը լսեց որ իրեն կրսեր՝
որդի՛ մարդոյ , ելլէ ոտից վրա կեցիր՝
որ ըսածըս լսես . ու անանկ սկսաւ
ան իրեն գանկտիլ՝ նայցոց ըրած ա-
պերախտութիւը . ու հրամայեց որ եր-
Թա քարոզէ իրենց , որ ծուռ ձամ-
բանին Թողուն՝ այ դառնան : Բայ-
քը դեպ՛ի ինքը ձեռքմը երկընցաւ՝
որ մէկ դիրքմը բռներ իրեն կուտար ,
ու կըհրամայէր որ՝ բերանը դրնէ ու-
տէ . ու ան գրքին ներսը դուրսը ողբ
ու վայ գրած էր . մարգարէնալ ա-
նանկ երևցաւ որ՝ ան ուտէ լունպես
բերանը անուշցաւ , ու ան հրամայեց
որ անոլ լեցված՝ երթա քարոզէ :

Ա. սեղկիել մրգերս՝ հնձացող մեղքը ու անօրինութիները երեսին տալով իրենց վրա եկած՝ և դալու Թըշվառութիները՝ շատ առաւելութով ու օրհնաբերով քարոզելէն ետև, ած հինգացող մկ ուրախական տեսիլքը նաև իրեն յայտնեց, որ ան իրենց գերութիւնը բոլորովին չի յուսահատվիներ ու ասանկ եղաւ։ Ա. Եկ օրմը ած եղեկիելը մկ դաշտը (որ ովա տեղը) տարաւ, ու չորս դին պըտըտցուց՝ տեսաւ որ բոլոր մեռելներու ջրցած ոսկորներով լեցուն էր ան դաշտը. ու հան եղեկիելի ըսաւ որ՝ կանչէ հրաժայէ՝ որ ամէն մկ մարդու ոսկորները իրենց տեղը դան չարվին, ջիլ ըով (որ սինայերով) կապվին, միս գա լեցվի, ու մորթը վրանին պատէ։ Երբոր ըսածին պես անանկ կատարեալ մարմիններ եղան, նորէն իրեն հրամայեց ած որ՝ ըսէ որ չորս դիին հով փչէ վրանին. ու ան հովէն ան մարմինները կենդանացին ամէն մինքը ելան ոտքի վրա կայնեցան, այնպես որ՝ բոլոր դաշտը անհամար մարդով լեցվեցաւ։ Ա. ասով հասատացուց ած իր՝ հինգացող ըրած խոստումնը, որ մկ օրմը պիտի անունք չորս դիին գերուձին աղատե մկ յտեղ բերի՝ մեռնելէն յարուցի առածիպես։

Ա. սկէ՛ի զատ ած եղեկիել մարգարէին

րւ.ին տեսիլքներուն մէջը Եղէմի տա-
ձարին մէկ նոր ձեւը ցուցուց , որ
ինչպէս կըսեն՝ Հեղացիք գերութենէն
դառնալու ատենը՝ անոր պէս նորէն
շինեն ըսյ տաձարը ։

գ.լ : ւ.

պաղտատի Դանիէլի մարգարէին ։

«Ա,աբուզոդոնոսոր բաբիլացոց թա-
գաւորը երբոր եկաւ Եղէմ ա-
ռաւ , ու մարդիքը հետը քշեց բաբի-
լոն գերի տարաւ , իր իշխաններէն
ասիանէզ ըսած մէկին յանձնեց որ՝
ան հրեից գերիներէն՝ ընտրհալի խե-
լացի ու սըրամիտ տղաքներ ընտրէ ,
Թագաւորական ճախքով առնէ պա-
հէ , ու իրենց քաղդեացոց լեզուն՝ և
ուրիշ ուսումներ սորվեցունէ ։ Ա՛ս
ընտրածներուն մէջէն էին՝ դանիէլ
յուդայի Թագաւորական ցեղէն , ու
իրեն իրեք ընկերները , անանիա , մի-
սայէլ , ու ազարիա , որ անոնց անուն-
նը փոխեց ասիանէզ ։ դանիէլի ա-
նունը բաղտասար դրաւ , ու մեկալ-
ներուն՝ սեդրաք , միսաք , սբեդնաքով ։
Ա՛ն երը ասլըսպերներէր , որ աս տղոցը
կերակուրը իրեն սեղանէն երթա ,
սղէկ ուտելիքներ ու ըմպելիքներ
տան ։ Բայց դանիէլ ու իրեն իրեք
ընկերները մովսիսական օրէնքը պա-

հե-

հելով աղաչեցին վերակեցուին , որ իրենց միան հունտեղէն տա ուտելու , ու սոսկ ջուր տա խըմելու : Ինչ ալ տառչի բերանը աս բանիս թող չէր տըվաւ , վախնալով թէ տղաքը սնանկ կըհալին կըմաշին , ու ետև ինքը թագաւորին խօսք կըլըսէ : Այսչ եաքը փորձեց տեսաւ որ՝ ան չորսը սնանկ ձգնաւորիպես հունտ ուտելով , մէկալ տղոցմէն՝ (որ թագաւորին փառաւոր կերակուրներէն կուտէին ,) աւելի գեր ու կայտառ էին : Չրբոր աս տըղայը սորվելու ատենին լըմընցաւ , ու փորձելու տեհնելու համար թագաւորին առջևն որ եկան , դանիէլ և իրեն ընկերները ամմէնէն աւելի գիտուն ու իմաստուն երևցան . որ ինչ որ կըհարցունէր թագաւորը , ամմէն բանին պէնը տեղնիտեղը կուտային՝ մանաւանդ դանիէլ . անանկ որ՝ բոլոր բաբիլացոց կարդացողներուն բէրսոնը բաց կըմնար , ու իրենց չի գիտցածները անիկա կըզուրցէր , ու կըմեկներ :

Ան դանիէլ մարգարէս , ինչպէս կըսեն՝ տասներկու տարուան տղա էր , որ իր իմաստութիւնովը շուշան բաբէպաշտ կինը մեռնելէն խալըսեց : որ ասանկ եղաւ բանը : Իրեից բաբիլոն եկած քնակած գերիներէն մէկ

մարդ-

մարդ մը կար յովակիմ անունով , որ
մէկ շուշան ըսած կնիկը ունէր՝ տես-
քովն խիստ աղվոր , և հոն պետք է
ըսած ատենը հրեաներուն ծերերը ա-
սոր տունը կու գային՝ իրենց մէջի դա-
տաստանը կրտեսնեին , և ծեր դա-
տաւորներէն երկուքը շատ գալով
երթալով յովակիմի տունը՝ շուշանին
աչք ցարկին , ու դիպուկ ատեն կը-
փընտռէին որ իրենց կամ ցանկութիւն
կըշահագործնեն , Ասոր մէկ օրմը որ
շուշանը խիստ տաքէն նեղացած և-
լաւ իր պարտէզը գնաց , որ հոն աւա-
զանը մտնա վըացվի . ու երբոր իր ա-
ղախինները տուն իրկեց որ ածուա
(իւ սապոն) բերեն , ու ինքը մինա-
ւոր մնաց . ան ատենը աս երկու դա-
տաւորները որ ետևէն գացեր մէկ
կողմը պահվըտեր էին , եկան շուշա-
նի վրա հասան , ու կըսեն թարէին
որ իրենց կամքը կատարե , հա-
պա թէ չէ՝ քեզ կըմատնենք ըսին ,
թէ մէկուն հետ բռնեցինք՝ որ մեղք
կըգործէիր : Որ տեսաւ շուշան՝
ան ըսաւ՝ որ դուն գատնամ գէշ է .
ատ բանը ընելը՝ ինձի մեռնելու չափ
է , ու թէ որ չընեմ՝ ձեր ձեռքէն
պիտի չկրնամ ազատիմ . բայց այսու ամե-
նայնիւ կընտրեմ ատ չարութիւնը չընել՝
ու ձեր ձեռքը մատնըվիլ , քան թէ
մեղ առջև մեղանչեմ . ասանկ ըսաւ

շուշան՝ ու սկսաւ կանչվըռտել։ Ա՛ն
առենը անոնք ալ կանչվըռտեցին. ու
երբոր մարդիք վրա եկան, բսին Թէ
մենք պարտեզը ժուռգաչինի, տե-
սանք որ մկկումը հետ մեղք կըգոր-
ծէր, և երբոր վրանին երթալու է-
ինք, մարդը ձգեց փախաւ։ Ա՛սանկ
ղրպարտուելի ընելով, մկկալ օրն որ
գատաստան հանեցին անմեղ շուշա-
նը, ամէն որ գինքը կըձանչնային՝ կը-
զարմանար՝ որ ասանկ բանի մարդ-
կարծիք չուներ վրան։ բայց ետքը ան
երկու ծերին հաւատալով ալ վճիռը
կտրեցին Թէ՝ մովսիսական օրէնքով
պէտք է որ մեռնի։ Շ ուշաննալ ան
ծիկը կանչէց ու բսաւ. «ծ յաւիտե-
նական՝ գուն որ ամէնին գաղտուկ
բաներըը ըլլալէն առաջ գիտես, ալ
ալ գիտես զր՝ ասոնք սուտ կըվկայեն-
կոր իմ վրաս. ու այնպիսի անօրէնութե
համար կըմեռնիմ՝ որ չեմ ըրած։
Ա՛ծաւ լսեց անոր աղօթքը, ուստի
երբոր ալ մեռնելու կըտանէին, ձամ
բան հոգին՝ զբ լսես տըվաւ դանիէ-
լի, որ ժողովուրդին մէջէն առնուր
ձանով սկսաւ կանչել, ես անպատա
եմ ատոր արունը մտնալէն։ Ա՛յրբոր
ասա լսեց բոլոր ժողովուրդը՝ կտակ ա-
ռին, ու հարցուցին Թէ ինչ կըսէ։
Ա՛նալ բսաց՝ ատանկ անխելք եղաք
որ՝ առանց բանը իմանալու՝ գատա-

պարտեցիք ատ անմուղը . դարձիք նո-
րէն դատաստան ըրիք : Արձակ քո-
լոր ժողովուրդը , նորէն դատաստան
նստան . ու դանիէլը առին մէջ տե-
ղերնին նստեցուցին , ու աղաչեցին որ՝
ինքը ատ դատաստանը նորէն տեսնէ ։
անակ կանչեց ան երկու չար դատա-
ւորները , ու մէկիկ մէկիկ հարցընե-
լով անոնց սուտ վրկայու Թիւը ու չա-
րութիւը յայտնի ցուցուց . ու անանկ
մեռնելէն խալըսեց անմեղ շուշանը ։
և անոր տեղը սպաննեցին ան երկու
ծերը դատաւորները : Ասով դանիէլի
անունը շատ հռչակվեցաւ հրէանե-
րուն մէջը ։ և օրէ օր մեծնալով քա-
քիլացող առջևնալ շատ անուն ա-
ռաւ , մանաւանդ երբոր ետքը նա-
բուգոդոնոսորի տեսիլքները կիմ ե-
րածները մեկնեց . ինչպէս որ հիմա
կըսպատմենք :

Նեբամմը նաբուգոդոնոսոր Թագա-
ւորը քնուն մէջը երածմը տեսաւ , ու
երբոր արթընցաւ՝ անոր վախէն չիմ-
Թած՝ բոլորովին մոռցաւ մտքէն ե-
րաւ տեսած երածը . ուստի շուտմը
ելաւ հրամայեց , առջևը կանչել տը-
ւաւ բոլոր թաքիլացող կսրդացողնե-
րը և իմաստուններները , որ իրեն ըսեն
Թէ ինչ էր երածը . ու անոր մեկնու-
Թիւը տան : Երբոր ատոնք չիկրցան
գիտնալ , նաբուգոդոնոսոր սաստիկ
սրդը-

սրդողեցաւ վրանին, ու հրամայեց
որ բոլոր քաբէլացոց կարդացողները
ըսպաննեն։ Ու բանըս դանիէլի՝
և իրեն իրեք ընկերներուն անկաձը
հասաւ, որ իրենքալ ան կարդացողնե-
րուն մէջը կըսեպվէին։ անաստեղը
դանիէլաւ ինդրեց որ մէկ օրմը ա-
պեն տան իրեն, որ ան երազը ինքը
զուրուցէ Թագաւորին։ ու ան գիշե-
րը ինքը ՚այ դիմեց աղաչեց, որ աս
բանըս իրեն յայտնէ. ու առտուվանց
Թագաւորին առջևը ելաւ՝ խնդրեց
որ դադրին՝ պարապ տեղը չի ըսպան-
նեն կարդացողները. ինչու որ ըսաւ՝
ատ քու Հարցուցած բանըդ ադամ
որդի չի կրնար գիտնալ, թէ որ ւոճ
երկնքին անոր չի յայտնէնե, ինչպէս
ինձի յայտնեց՝ որ քեզի ըսեմ։ Այրա-
ծիւ մէջը ըսաւ՝ Թագաւոր՝ դու մէկ
մեծ արձանմը տեսար առջևդ կայնած՝
ահաւոր կերպարանքով. ատոր գլու-
խը ոսկիէ էր, ձեռվընները կուրծքը
ու Թևերը՝ արծրթէ, մէջքէն ինչ-
վան ծնկվընները՝ պղինձէ, սրունքնե-
րը երկրէթէ, ու ոտվըներուն կէսը
երկրէթէ ու կէսը հողէ։ Այս նայինչ
ինի՝ տեսար որ անդիւէն լեռնէն մէկ
քարմը փրթաւ՝ ու եկաւ անոր ոտվը-
ներուն զարկաւ, ու ձգեց ջախջա-
խեց փոշի դարձուց ան արձանը, եւ
քը անալ հողը փչեց տարաւ. ու

ան քարը աձեցաւ՝ մէկ մեծ լեռմը եղաւ, այնչափ որ՝ բոլոր աշխարքըս լեցուց։ Յետևէն ասոր մեկնուինալ գուրուցեց դանիէլ. ան արձանին ըսաւ ոսկի գլուխը՝ քեզ կընշանակէ, որ Թագաւորներուն Թագաւորն ես. քու ետևէդ ուրիշ Թագաւորութիմը պիտոր ելլէ քեզմէ վար, որ ան արծաթը կըցուցունէ. անոր ետևէն մէկ ուրիշմալ աւելի տկար. ու անկէց ետքը չորրորդը՝ երկաթովը կըցուցունէ որ՝ անիկա իր ուժովը պիտոր մկալընոնք կործանէ. բայց անոր կէսը հողէ ըլլալը՝ անորոշ տկարութիւը կերևցունէ։ Յետև ասոր ատենը՝ ՚ած մէկ նոր Թագաւորութիմը պիտոր հանէ, որ բոլոր Թագաւորները պիտի կործանէ ու իր տակը առնէ. ինչպէս ան քարը՝ որ ամիհնը ջախջախեց, ու ինքը լեցուց բունեց բոլոր աշխարքս. ու ինքը միհնակ յաւիտեան պիտի մնա։ (Ս. ետքի ըսած Թագաւորութիը՝ Թէպէտ ամնանք հռոմայեցոց վրա ուզեցին իմանալ. բայց ամմէն կողմանէ աւելի յայտնի կըմեկնեն եկեղեցւոյ վարդապետները՝ մեսիայի Թագաւորութե վրա՝ հոգևորապէս իմանալով սա բանս։) Յաբուգոդոնոսոր երբոր սա լսեց, չուտմը ելաւ դանիէլի առջևը հինկաւ երկրպագուի ըրաւ, ու հրամայեց որ՝ ա-

նոր

նոր խունկ ու զոհ մատուցանեն. և ըսաց իրեն թէ՝ Հիմա իմացա որ՝ ձեր աձնե բոլոր աձխներուն աձը ու Թագաւորներուն Թագաւորը, ու ինքը միայն գիտե բոլոր ծածուկները՝ որ քեզի յայտնեց։ Այս ասոր վրա Թագաւորը դանիէլի շատ պարգևներ տալէն ետև՝ զինքը դլխաւոր դրաւ բաբիլացոց իշխանութիւնն ու բոլոր կարդացողներուն վրա։ Դանիէլ Թագաւորէն խնդրեց, ու իրեն իրեք ընկերները անանիան միսայէլը ու ազարիան սուաջ քաշեց՝ Թագաւորական բանէ վրա դրաւ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Իրեք մանկանց պատմութիւնը։

Նաբուգոդոնոսոր իր Թագաւորութեան տասնըուեցերորդ տարին՝ ոսկիէ արձանմը շինել տուաւ, վաթսուն կանգուն երկնքը, ու վեց կանգուն լայն. և աս բերաւ կայսեցուց դէերսի ըսած դաշտին մէջը բաբիլացոց երկիրը։ Այսքը չորս դին իր տերութեանը մէջ խրկեց հրաման հանեց, որ բոլոր մեծամեծները ու իշխանները և ամմէն գլխաւոր մարդիքը դան հնազանդվելին, ու մեծ հանդէսով պաշտեն աս արձանը։ Ան արձանին քովը նաև մէկ հնոցմը կար կրակի վառած

չինել տրվաւ, որ՝ ով որ իրեն չի հնազանդի՝ ու ան չի պաշտեին, հոն կը-
րակը ձգեն զինքը։ Ապաւորին ը-
սածինպես եկան ամէնքը, ու կերպ
կերպ նվագարանները (ջալղըները)
չարելով աս հանդէսը կրնեին, և ամ-
մէնքը երկրպագութի կըմատուցա-
նէին ան արձանին։ Ա՛ս քանիս՝ դա-
նիէլի իրեք ընկերները՝ անանիան մի-
սայէլը ազարիան՝ չի հնազանդեցան՝
ու չեկան պաշտելու. ամոր համալ
նաբուգոդոնոսորը որ իմացաւ՝ սրդո-
ղելով առջևը բերել տրվաւ անոնք,
ու հարցուց թէ՝ իրաւ է որ դուք չէ-
կաք իմ արձանս պաշտելու. ու խրատ
տրվաւ յորդորեց որ գան երկրպա-
գուի ընեն, ապա թէ չէ ըսաւ՝ գիտ-
նաք որ՝ ձեզ ան կրակին մէջը ձրդել
կուտամ. ան ատենը ան՝ ածը պիտոր
գա ձեզ իմ ձեռքէս խալըսե՞ ըսաւ։
Ա՛նոնք ալ չվախցան համարձակ ի-
րեն ըսին թէ. Թագաւոր՝ աս քանիս
համար աւելորդ է որ մենք քեզի պէնս
տանք. բայց նորէն քեզի կըսենք որ՝
մենք քու կուռդ չենք պաշտեր. մենք
մեր ածը ունինք երկինքը, մենք ան
կրպաշտենք, որ քու կրակիդ մեզ
կարող է ազատել, ու քու ձեռքէդ
կրխալըսե։ Երբոր աս բանըս լսեց
նաբուգոդոնոսորը, սաստիկ բարկու-
թիւ կատղեցաւ վրանին, ու շուտմը
հրա-

հրամայեց որ՝ հնոցին կրակը չափէն աւելի վառեն, և ասոնք անանկ լի բերնց վրայի լաթերովը բռնեն կապեն՝ ան ոսկեայ կրակին մէջը ձգեն. ու այնպէս որ բրինձ եւևէ եամ ան չափ կակըծուղին ասկրակա որ՝ բոցը քառասունըվինը կանգուն վեր կելլէր, ու չորս դին դանըված մարդիքը կերկրի կըլափէր։ Ան ատենը ՅԾ հրեշտակմը խրկեց ան կրակին մէջը աս իրեքին քովը, որ եկաւ իրենք կրակէն պահէց, անանկ որ՝ մէկ բաները նին չերեցաւ. և մէկ սպաղուկ հոմմը նալ փչել տըվաւ հընոցին մէջը՝ որ տաքինալ չէին նեղըր. ու իրենք ան հրեշտակին հետը մէկտեղ կրակին մէջը ժուռդալալ ուրախութիւ փառք կուտային ու կըգոհանային ՅԾ. և ան տեղը ազարիան իրեն մէկալ ընկերը ներսէն հետ ան օրհնուիը բաւ, որ կըսկըսի. ( )րհնեալ ես ՅԾ հարցն մեր, գովեալ և փառաւորեալ է անուն քո յաւիտեան։ Ան ձաներըս ու օրհնուիր ներըս երբոր Թագաւորին անկաձը հասաւ, ինքնալ վազեց եկաւ որնայի. ու զարմանալով կըհարցուներ Թէ՝ աս ինչ բան է, մենք երեք հոգի կապած կրակին մէջը ձգեցինք, ու ես հիմա չորս մարդ կըտեսնեմ որ աշձակ հանգիստ ժուռկուգան կըր, ու ան չորրորդը՝ ՅՈՅ օրդի կըննմանի, (որ

ան՝ ինչպես կըսեն, իր կուռքերուն տղոցը մէկ կը կարծեց). եւ քը հնոյին քերանը գնաց ու կանչեց, սէդրաք, միսաք, աբէդնագով՝ ծառայք իմ քարձրելոյ՝ ելէք դուրս եկէք։ Նոյնպէս եր քրոր ելան. ամէնքը եկան վրան նին Թափէցան՝ ու տեսան որ ամենևին կըրակը չէ Թէ միանիրենց պէնդի չէր ըրած, հապա վրայի հագուստները ուներնալ չէր դըպած չէր խանձած։ Նաստեներնաբուգոդնոսոր ասմած հրաշքըս տեսնելով ինքնալ զարմացաւ մնաց. ու սկսաւ փառք տալով՝ ըսել Թէ իրաւի ամէնէն մեծ ածը ան է՝ որ այսպիսի կարողուԹիւն ունի, և այսուհետև ըսաւ՝ ով որ աստուած դէմ զուրս գիէնի՝ կըմեռցուեմ պինքը։ Եւ սա քանիս համար՝ անանիայի միսայելի և ազարիայի՝ առաջինեն աւելի պատիւ ու իշխանուԹիւն տըվաւ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Պատիժ տըգիտըէն ճարտար պարսից Բնիներէ։

Սա քաներէս ետև՝ նաբուգոդնոսոր Թիգրը նորէն ուրիշ տերուԹիւն ըրաւ վրա յաղԹուԹիւն ընելով, ու սատիկն անդիւնն շատ կաղզապուռներ ձեռք ձգելով, անով բարձրացաւ քիչըը որ եվերաբ հա-

Հարբստացուց՝ մեծցուց, իր սիրտնալ
չափէն աւելի մեծցաւ ու հպարտա-
ցաւ։ Այս ան ատենը մէկ երածմը տե-
սաւ. որ երկրիս մէջ տեղը մէկ ծառ-
մը տնկուած կեցեր է. անանկ մեծ
որ՝ անոր բարձրութիւնը երկինքը կը-
հասնէր, ու լանուիը աշխարքիս չորս
դին կը տարածուէր. ասոր տերևները
շատ աղուոր էեցուն, ու պտուղը այն-
չափ շատ էր՝ որ ամէնուն կօգտէր
ուտելու, ու իր շուքին տակը կը ման-
կէին բոլոր գազանները, ու իր ճիւ-
ղերուն վրա թառեր էին բոլոր թռու-
չուանները, ու անկէց կը կերակրուէին
բոլոր կենդանիները։ Նկէ ետքը
տեսաւ որ՝ երկինքէն մէկ հրեշտակ
մը ինջաւ, կանչեց թէ՝ կտրեցէք ատ
ծառը, ու տերևները թափեցէք, պը-
տուղները ցիրուցան ըրէք. և անոր
ներքևէն ու վրայէն գազանները ու
թռչուները ելլեն. միայն անոր ար-
մատը երկրիս վրա թողէք՝ երկաթէ
ու պղնձէ գլինճիով կապած՝ բայց տէ-
ղը խոտերուն մէջը գազաններուն
հետը, մարդ կային սիրտը վերցըվի
իրմէն, ու անոր տեղը գազանի սիրտ
տրվի իրեն՝ ինչպան եօթը ժամանակ։
Այս աբուգոդոնոսոր ասա երածիս վրա
շատ շիոթեցաւ. ու ատի բոլոր կար-
գացողները քովը կանչեց՝ որ իմանա
թէ ասինչ պիտոր ըլլա, ու մէկը չկրը-

կըլսցաւ ասս երածըս մեկնել. ինչվան որ գանկիլը եկաւ՝ ու իրեն սկսաւ մկկիկ մկկիկ զուրուցել։ Ն. ծառը ըսաւ՝ մեծ ու բարձր՝ գուն ես Թագաւոր, որ անչափ մեծցար ու զօրացար որ՝ քու տերութիդ բոլոր աշխարքիս վրա տարածվեցաւ։ Ն. ան հրեշտակը որ եկաւ ըսաւ, կտրեցէք ու ապականեցէք ատ ծառըդ. գիտնաս տէր իմ Թագաւոր, որ ՚ՁԾ քու վրատ ասանկ վճիռ կտրեր է, որ մարդիքներուն մէջէն գուն վռընտվիս ելլես, ու անբան անասուններուն հետ դուրս տեղը կենաս, եզանպէս խոտ ուտես՝ եօթը տարիէ չափ, մինչվան որ իմանաս Թէ ՚ՁԾ կրտիրէ աս մարդկային Թագաւորութիներուն վրա, ու ինքը որուն որ կուզէ նէ՝ անոր կուտա։ Ա. ան որ ըսաց Թէ՝ արմատը միայն Թողէք, կիմացունէ Թէ՝ ՚ՁԻ կարողուիը իմանալեդ ետքը, Թագաւորութիդ նորէն քու ձեռքդ պիտոր անցնի։ Ն. նոր Համար աս խրատս կուտամ քեզի ով Թագաւոր, նայէ որ քու մեղքերըդ օձ անօրէնութիներըդ՝ աղքատաց ողորմութի տալով սրբես. կարելի է որ ՚ՁԾ այսպիսի բարեգործութիի տեսնելով քու մեղքերըդ Թողու։

Ա. բան շատ չանցաւ որ՝ աս բոլոր դանիելի ըսածները եկաւ ելաւ։ Ա. էկ

ուա

թաւրիէն հաքը օրմէ երբոր ասնաքուշ դօդոնոսորի թագաւորը իր պալատին վրան եկած՝ բաբելոն քաղաքին վրա նայելով ու զուարճանալով կը քալէր. և հպարտութե կրսկսի թէ՝ ան ան քաբելոնը չէ՞ մի՝ որ ես իմ ուժովը՝ իմ փառացս ու պատուս համար շինեցի. ան տեղը խօսքն որ բերանն էր՝ կը զուրուցէր՝ մէյմալ երկինքէն ձանմը եկաւ թէ՝ քեզի կըսեմ նաբուդոդոնոսոր թագաւոր, թէ թուրքիդ քեզմէ վերցրված է, մարդոց մէջէն ելլես՝ ու գազաններու և անասուններու հետ կենաս։ Ու ան վարկինին մէջը նաբուգոդոնոսոր գետինը ինկաւ՝ ըսածինպէս եղաւ, մէկ եղանմը կերպարանք փոխվեցաւ. որ տարին ուրիշ անասուններուն քովը կասկեցին, անոնց հետ խոտ կուտէր։ Նանկ եօթը տարի կենալէնետև խելքը վրան եկաւ՝ Ճանչցաւ այ կարողութիը, ու անոր ինքնիշխան տէրութիը. ուստի ետ ծածալ նորէն իր առջի կերպարանքը դարձուց վինքը, որ եկաւ իր թագաւորութիը նստաւ։

Նա նաբուգոդոնոսորի, որդին մի կըլլա՝ կամ թոռը ըսենք՝ բաղտասար անունով, որ իրմէ ետև բաբելացոց կրթագաւորէր. անգամմը մէկ մեծ սեղանմը ըրաւ իր մեծամեծ իշխանները՝ Հազար հոդիի չափ մարգաւ։

ու հոն ուտել խմել ընկնի՝ բաղտա-
սար Թագաւորը հրամայեց որ՝ եր-
թան ան ոսկիե ու արծըրեթ սման-
ները՝ (որ առեռով նաբուգոդոնոսոր
Եղեմի տաճարին կողոպտեր առեր
էր ,) հոն սեղանը բերեն՝ որ անոմ
ալ խըմեն : Երբոր առ ոչ նըվիրած
ամանները՝ ալ Թագաւորը զոհար-
ձացած իր իշխաններուն հետ իր կը-
նիկներովը ու հարճերովը խնոցումալ
դինի կըխըմեին ՝ի պատիւ իրենց
կուռքերուն. ու ձիւարիա ոչ յիշատա-
կը մոռընկեն չեր անցնիր , այն ատենը
յանկարծակի ասոնք դիմացնին տե-
սան , որ մեկ ձեռքմը եկաւ՝ ու ճրա-
գին լուսուն առջեր պատին վրա գան-
մը գրեց : Ա՛ս որ եղաւ՝ Թագաւորը
ահռելին խունկ կտրեցաւ , ու կը-
դողար . ուստի շուտմը կանչեց թե-
լեր տըվաւ բոլոր քաբիլացոց մոգե-
րը ու կարդացողները , ու խոստա-
ցաւ իրենց Թէ՝ով որ ասոնց գրվածքս կար-
դանէ՝ իրեն մեծ պատիւ կընեմ ,
ինչվան Թագաւորութեան երրորդ մասը
իրեն կուտամ կըսեր : բայց մարդ չի
գտնըվեցաւ որ ան գիրը կարդա ,
ուր մնաց որ մեկնէ : որ անանկ շատ ի-
րար անցու մեղաւ մեջերնին : Ա՛ս շը-
փոթուԹեան մեջը յանկարծ Թագու-
հիին միտքը ինկաւ , ու Թագաւորին
ըսաւ որ՝ Դանիէլը կանչեն , որ նա քա-

գողոնոսորի ատենը այսպիսի շատ խորհրդական քաներ մեկներ էր։ Այրեր կանչեցին՝ եկաւ դանիէլ, Թագաւորը շատ մեծարանքով առաւ հետը խօսեցաւ, ու ան մէկ լինոյ ըրած խոստմունքները իրենաւ ըրաւ, միան Թէ ան գիրը կարդա՝ ու մեկնէ։ Դանիէլաւ իրեն պատասխան տըւաւ որ՝ ատ ընծաներդ քեզի ըլլա, ու ատ պատիւդ ուրիշի տուր, ես ան գիրը ձրի (ՅԹ Ճապա) կըկարդամ՝ ու կըմեկնեմ քեզի։ ու Թագաւորին ըսաւ տալով ՅԴմ ըրած ապերախտութիւնը, որ իր հօրը վրա եկած պատիժներովը չիխրատուէ լսի ՅտՃաքին ու ամանները պղծեր է։ Այդ գարձաւ գրին վրա նայեցաւ ու ըսաւ. ասոնկ գրած է։ ՅԱ՝նէ. ՅմէՀէղ. ՅփաՀսէս։ ՅԱ՝նանկ՝ըսել է Թէ, Համրեց ՅԱստ քու Թագաւորութիդ օրերը, ու վերջացուց։ ՅմէՀէղ, կշիռքով կըշռուեցար, ու պակաս ելար։ ՅփարԱս, երկուք բաժնըվեցաւ քու Թագաւորութիդ, կեսը մարդոց տըրվեցաւ, կեսը պարսից։ Այս բանիս վրա Թագաւորը շուտմը հրամայեց որ կապոտ հագցունեն դանիէլի, ու ոսկի վզնի Ձիլ վիզը ձգեն. ու առջևէն քարոզ (ՅԹԷլաԼ) կանչէ Թէ՝ իշխան եղաւ դանիէլ Թագաւորութեր երրորդ մասին։ Այդ դանիէլի տրված մեկ

նուիրը չատ չուշացաւ՝ շուտով կա-
տարվեցաւ, ինչու որ՝ դարեհ մարդաց
Թագաւորը որ եւիլը քաբիլոնը պա-
շարելիքը, ան պիշելը մտաւ քաղա-
քը, ու քաղտեասարը լսալանեց՝ անոր
Թագաւորութիւնալ ինքը առաւ։
Դանիէլ աս դարեհ Թագաւորնալ
շատ սիրելի եղաւ՝ իրեն իմաստութիւը
ու հաւատարմութիւը. այնչափ որ՝
Թագաւորը զինքը իր իշխաններուն
գլուխ էր ըրեր. և աս պատճառո-
վըս բոլոր իշխանները կընախանձէին
վրան, ու ետևէ էին որ մէկ պակա-
սութիւը գտնեն վրան՝ որ անով զինքը
Թագաւորին աչքէն հանեն։ Վասն
աս ձեմարտվըս ուզեցին որ զինքը ձը-
պեն. Թէրբին ասանկ հրամանմը հա-
նել տըվին, որ եռասուն օր մարդ մէ-
կէմը խնդիրք չընէ, ոչ մարդէ և ոչ
աստուծմէ, հապա միայն Թագաւո-
րէն ըլլա խնդիրքը. և ով որ ասոր
դէմ ընէ՝ առիւծներուն գուբը ձըգ-
վի։ Ասոր հրամանիս դանիէլ մտիկ չը-
րաւ, հապա իր սովորութեըդէս օրը
իրեք անգամ իր տունը կերթար, ու
վերնատունը կելլէր պատուհանին
առջևը՝ որ դէպ՚ի Երուսաղեմ կրնայէր՝ ու
իր աղօթքը կընէր։ Դանիէլի թշնա-
միները աս որ իմացան՝ շուտը գացին
հասկցուցին Թագաւորին Թէ՝ քու հրա-
մանիդ չի հնազանդեցաւ դանիէլ՝

Թա

Թագաւորնալ չատ ուզեյ որ՝ Ձարմը
ընկ դանիէլը խալըսե , բայց ետ-
քը Ձարը հասաւ՝ հրաման տըվաւ որ
առիւծներուն գուբը ձգեն . ու իրեն
ասանկ ըսաւ Թէ՝ քու ածդ. որ միշտ
կըպաշտէիր՝ քեզ կըխալըսե : ու եր-
բոր ձգեցին , մէծ քարովը գուբին
բերանը գոյեցին՝ ու Թագաւորին մատ-
նիավը կնքեցին : Ա՛ն իրիկունը Թա-
գաւորը տրտմութիւն ու քան կերաւ՝
ոչ քունը տարաւ , ուստի առտուվանոյ
կանուխ ելաւ գնաց՝ գբին բերանը
բանալ տըվաւ , ու տեսնէ որ դանիէ-
լը ողջ առողջ կեցած՝ փառք կուտար
ՅԱՅ որ զինքը խալըսեր է ան առիւծ-
ներէն : ու ասոր վրա Թագրը խիստ ու-
րախացաւ , շուտմը անկեց հանել տը-
վաւ դանիէլը , ու հրամայեց որ անոր
տեղը իր Թշնամիները իրենց տղոքնե-
րովը ու կնիկներովը գուբը ձգեն , որ
ասոնք գետ վար գետինը չի հասած՝
առիւծները վրանին ցաթկեցին բզիկ
բզիկ ըրին : Ա՛նանկ ՅԱՅ օգնականու-
Թիը իր իշխանու Թիը մէջը ցոյց ա-
նիէլ՝ բոլոր դարեհի Թագրուե ատե-
նը . ու անոր ետևէն կիւրոսի ժամա-
նակինալ , որ պարսից Թագը ըլլալով՝
դարեհի մեռնելէն ետքը եկաւ քա-
բիլացոց Թագաւորութիւնալ ինքը
առաւ :

Ա՛ս կիւրոսի առենը քաբիլացիք մէկ
կուռք

կուռքմը ունէին քէլ ըսած, որ շատ մեծարանքով ասիկա կըպաշտէին, անանկ որ՝ ամէնէն օր կապած (կամ Թային եղած) էր անոր՝ տասվերկու արդու (կամ քիլէ) բարակ աղուր, ու քառասուն ոչխար. ու վեց մալ (կամ մետրէ) գինի։ Պատառոյնալ կըպաշտեր աս կուռքըս, ուսոի մէկ օրմը Հարցուց Դանիէլին Թէ՝ դուն ինչո՞ւ չես պաշտեր քէլը. Դանիէլալ պէն տըվաւ Թէ՝ ես մարդու ձեռքով շինած կուռք չեմ պաշտեր, հապա կենդանի Աստուածը կըպաշտեմ. որ երկինքն ու երկիրս ստեղծեր է։ Նէ, ատենը Թագաւորը դարձաւ ըսաւ իրեն, Ինչ՞ կարծես որ քէլը կենդանի Աստուած չէ՞ մի. չես տեսներ որ ամէն օր որչափ կուտէ կըխըմէ։ Դանիէլալ աս բանիս վրա խնտալով ըսաւ. Մի խաբվիր Թագաւոր, ատ քէլըդ ներսէն հողէ է, ու դրսէն պղինձէ շինած է. ամենևին ատ ոչ կերթրէ ոչ խըմելու է։ Նէ բանիս վրա արդողեցաւ Թէրը, ու ան կուռքին քուրմերը կանչեց ըսաւ իրենց. Թէ որ ինձի չըսէք որ՝ ով կուտէ ան կերակուրներընէ՝ձեզ կըսպաննեմ. հապա Թէ յայտնի ցուցուներ որ ան բոլորը քէլը կուտէ՝ դանիէլը կըմեռցունեմ, որ ատնկ հայհոյանք ըրաւ քէլի դէմ։ Դանիէլալ Թէրին ըսաւ որ՝ անանկ

ըսած իդպէս Թող ըլլա։ Աստի Թա
գաւորը գանիէլի հետ ելան եկան
բելի տաճարը. ու հոն քուրմերը գա
ցին ըսին որ՝ ահա մենք դուրս կել
լենք, ու դուն Թագաւոր՝ բելին առ
ջևը կերակուրները ու գինիները գիր
դուները գոցէ՝ ու մատնիովըդ կնքէ.
ետքը գանք առտուն տեսնենք որ բե
լը կերած չէ ատ բաներդ, ան ատե
նը մենք մեռնինք. Հապա Թէ կե
րեր, դանիէլը մեռնի, որ մեր վրա
ատանկ սուտ զուրուցեց։ Քուրմե
րը ասանկ բանիս վրա վախ չունէին,
պատճառն որ՝ սեղանին ներքևէն մէկ
ծածուկ Ճաբամբ ըրերէին. որ միշտ
անկէց կըմտնէին ու ան կերակուր
ները կուտէին։ Երբոր դուրս ելան
ատոնք, ու Թագը ան կերակուրները
բելին առջևը դրաւ. անատենը գա
նիէլ մխիր բերել տըվաւ՝ ու ուրիշ
ներէն գաղտուկ Թագրին աչքէ առ
ջևը բոլոր տաճարին գետինը ցա
նել տըվաւ։ անանկ դուրս ելան
դուռը գոցեցին, ու Թագրին մատ
նիովը կնքեցին՝ ելան գացին։ Ինչ
չերնալ քուրմերը՝ որ եօԹանասուն
հոգի էին, իրենց սովորութեբէս՝ ի
րենց կնիկներովը ու տղոյմովը ան
ըսած դաղտուկ Ճամբէն տաճարը
մտան, ու բոլոր բաները կերան խը
մեցին՝ ու ելան գացին։ Առտուվանց
կա-

կանուխ Թշուրը դանիէլը հետը ա-
ռած եկաւ տաճարին դուռը, ու դա-
նիէլի ցուցունելով որ ինչպէս ամ
բողջ կեցերէ իր կնիքը՝ (այ մշօհիւ
րը,) երբոր դուռը բացաւ տեսաւ որ
կնրակուրները հատած են, ուրա-
խութէն սկսաւ կանչել. մէծ ես դուն
սիլ քէչ, ու ալ ամենևին խաբէ բայ-
ուի չկայ քու վրատ։ Այն առենը դա
նիէլալ ծիծաղելով բռնեց Թագա-
ւորը որ ներս չի մտնէ, ու ըսաց, մէյ-
մը գետինը նայի՛, տես Թէ ինչ օտա-
վրներուն հետքեր կան։ Ինքնալ նայե-
ցաւ, ու ըսաւ՝ մարդու՝ կնկտոց՝ ու
տղոց ոտքի նշանները կրտեսնեմ կոր։
և անանկ որ իմացաւ անքուրմերուն
ըրած խաբէբայութիւնը, եարը ան
գաղտուկ չինած ձամբանալ որ տե
սաւ, սաստիկ սրդողեցաւ, ու հրա
մայեց որ անոնք ամէնքը իրենց տը
ղոցմով ու կնիկներովը մեռցունեն։
ու թելի կուռքը դանիէլի ձեռքը տը
ւաւ, որ ջարդէ ու անոր տաճարին
ալ կործանէ։

Այն առենները բաբիլացիք մէկ ա
հաւոր վիշապմը (այ աժտեհրմը) կը
պահէին, որ ամէնքը սոսկալով՝ այ
տեղ դրած անիկա կըպաշտէին։ Թե
կուռքին բանտոր ասանկ եղաւ, Թա
գաւորը դարձաւ դանիէլի ըսաց Թէ՝
ատ վիշապիս համար ալ չես կրնար
ասել

սել որ պղնձէ չինած է. ահա կ'ինչ
գանի է, կսաէ, կըխըմէ. ուստի
պ'ուննալ մեզի հետ ասոր երկրպա-
գուէ ըրէ։ Դանիէլալ պէհն տըվաւ,
ես իմ աստուծուս երկրպագուէ կը-
նեմ, որ կենդանի ու անմահ ՝ած է։
ու թէ որ ինձի հրաման կուտասնէ՝
ես ատ վիշապը քու առջեւդ առանց
նետ ու գաւազան բանեցնելու
սպանանեմ։ Պաղաւորնալ հրաման
որ տըվաւ, գանիէլ քիչմըշ եղ, ձիւթ
(յ՛ ղիփթ) առաւ, ևանոր մէջը պը-
րաւ, ձարպ ու մազ, ատոնք մէկտեղ
եփեց կունտմէ շինեց, ու ան վիշա-
պին բերանը նետեց. որ ուտելուն
պես ան տեղը ձաթեցաւ վիշապը։
ու գանիէլ իրենց երեսը տըվաւ թէ
նայեցէք որ ինչ կըսպասէնիք։ Ա՛ս-
թիւացիքը աս բանիս վրայ սաստիկ
կատղեցան, ու թագաւորը հրեայ եղաւ.
սկսին թէ թագաւորը հրեայ եղաւ.
որ թելը կործանեց, վիշապը սպան-
նեց, ու քուրմերը ջարդեց. ուստի
գայլին թագաւորն քովէն քաշեցին առին
գանիէլը՝ ու տարին առիւծներուն
գուբը ձգեցին։ Իրեն եօթը առիւծ
կային. ատոնց սովորութի էր որ՝ օրը եր-
կու մարդու մարմին ու երկու ոչխար
կուտային. բայց երբոր գանիէլը առ-
ջևնին ձգեցին՝ անատեղը բանմը չի-
տըվին՝ որ երթան շուտով ուտեն պին-
քը։

քը ։ Ի՛ն օրերը ամբակում մարգա-
րէն որ հրեաստան կըլլար , ապուր
եփերը ու մէջը հացալըրդած , ա-
նանկ ամանի մէջ դրած առեր արտը
կրտանէր որ իր բանվորներուն տա ։
Ճամբան իրեն հրեշտակը հանդը-
պեցաւ , ըսաց որ՝ ատ կերակուրըդ
բաբիլոն դանիէլի տար , որ առիւծ-
ներուն գուբը կըլլա ։ Ի՛մբակումն-
ալ անոր ըսաւ , տէր՝ ես բաբիլոն
չնացած չեմ , ու գուբը չեմ գիտեր
ուր է ։ Հրեշտակը անատեռը անոր
գլխուն մազերէն բռնեց վեր վերցուց ,
ու ինքը շուտմը բաբիլոն տարաւ՝ ա-
ռիւծներուն գուբը ինջեցուց ։ ու
ձեռքի եղած կերակուրը հոն դա-
նիէլի տալէն ետքը , ան վայրկեանը
նորէն ամբակումը իր տեղը դարցուց ։
Դանիէլ անանկ վեց օր գուբին մէջը
կենալէն ետև , երբոր եօթներորդ
օրը Թագաւորը գուբին բերանը գը-
նաց՝ որ ցաւակից ըլլա դանիէլի վրա ,
աւ նայեցաւ տեսաւ որ հոն դանիէլը
ողջ նստեր ։ սպաղեցաւ մընաց՝ ու
կանչե լով ըսաւ , մեծ ես Ա՛ստուած դա-
նիէլի՝ իրաւ որ քեզմէ ուրիշ Աստ չի-
կայ ։ ու շուտմը հրամայեց որ անկէց
վեր հանեն խօսլըսեն ։ և անոր տեղը
իր թշնամիները ձգեցին , որ ան դա-
նաներուն առջևը ինկածնինալա
բզիկ բզիկ եղան ։

Դա-

Դանիէլ մարգարէին ամէն շատ խոր
հրաշալոր տեսիլքներէն՝ ի վեր՝ մե-
սիայական գալստեանը վերայալ ըստուգ
ատենովը յայտնեց։ Որ երբոր ան
գամը դանիէլ իր ազգին գերութեը
վրա արտասուած պաք պահելով՝ այ ա
ղօթք կընէր. ու ինչպէս կըսեն՝ ան
երեմիա մարգարէին ըստծին վրա կը
մրտմռար թէ՝ երբ պիտի լըմընայ
հրէից գերութիը եօթանասուն տա
րին, որ ամէն աս չափիս դրերէր. յան
կարծակի գաբրիէլ հրեշտակը իրեն
երևցաւ. ու սիրով քարևելով, դա
նիէլ այր ցանկալի ըսաւ. ամէն քու ա
ղօթքդ լսեց, ուստի եկայ որ քու ու
զած խնդիրքդդ քեզի հասկըցունեմ։
Ու սկսաւ իրեն տեղն՝ իտեղը զուրս
ցել՝ մեսիային գալը, և իրեն մահը,
որ մինչև ան ատենը եօթանասուն
եօթներորդը ամէն մէկ եօթներորդը ամէն մէկ
տարի իմանալով, կընէ չորս հարիւր
քսանըհինգ տարի. ինտոր որ ձշմարտա
պէս ատենովը կատարվեցաւ։ Ինոր
համար եղբէ եկած անհատատ հրէ
անները՝ ալ ասոր դէմ ուրիշ ձար չի
գտնելով սկսան դանիէլ մրգրելն սուտ
մուտ խաբեբա պատճառներով՝ մրգրել
ներուն կարգէն դուրս սեպել. իբր
թէ՝ մէկ մը պատմագիրմընեը կըսեն՝
որ եղած հանդիպած բաները դրեց։

Վ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Նբէոպասան մարգարէները։

Ինչպէս վերը լսինք՝ չորս մեծ մարգարէներէն՝ ի զատ տասներկու մարգարէութիւն գրողաց եղան, որ իրենց գրվածքին քիչ ութիւնը համար՝ փոքր մարգարէ լսվեցան. և ասոնք ալ մեկ ալնոց առենները ճշմարիտ յայտնուէին մարգարէութիւն կընէին հեղացոյ մեջը, ու ոչ հրամանովը չաստն քիչը գրի վրա անցուցին իրենց մրգերնուիը։ ու իրենց անուններն ասեն. Ովսէէ, Յոէլ, Ամոս, Աբդիու, Յովնան, Միսաէ, Նաում, Աբակում, Սոփոնիա, Անգէա, Զաքարիա, Մաղաքիա։ Ասոնցմէ որովհետև միան յովնան մարգարէին նինվէացոյ քարոզութիւն պատմութիւնը ճշմարտութիւն մեջը տեղն ի տեղը երկան գրածէ, (որով բոլոր իր մրգերութիւնը կըբովանդակի.) ուստի հիմա անկըպատմենք։

Յովնան մարգարէին պատմութիւնը։

Յովնան որդի ամաթեայ, որ երկրորդ յերոբոամի ինկացոյ թագաւորին առենը հրեաստան մարգարէութիւն կընէր. ասծ հրամայեց իրեն որ երթայ նինվէ քաղաքը

նեբրուն մեծ Թագաւորական քաղաքը, ու հոն իրենց քարոզութի՛ւնէ, որ մեղքերնին դառնան ապաշխարեն, որ ան չկիպատուհասէ ու քանդաքնին վրանին չկործանէ։ Յովհան մարդ արկնալ առ նոր կերպ այ հրամանին վրա զարմանալով, որ նէլացոցմէ դուրս ինքը այլազգիներուն կրներկէ որ քարոզէ. ուստև առ ալ մտմտալով որ ան ողորմած է, անոնք որ ապաշխարելու ըլլան՝ պիտի ըսած պատիժը չիտա, ու անատեղը ինքը սուտ մարգարէ պիտոր երևնա նին. վեցաց առջևը. ուստի (ինչպէս կըսեն՝ շիտեված առանկ կարծիք երթալով թէ՝ այ յայտնութիւը միան հեղացոց երկրին մէջը կրլլա, ու անկէց դուրս երթնէ՝ կրնաալըսի առ վտանգ նէս,) ինքնաւ փախաւ երթալ յոպպէ քաղաքը գնաց, ու անկէց նաւը մտաւ՝ որ Թարսիս ըսած հեռու այլազգիներու երկիրը երթա՝ երեսը առուծմէ ծածկէ։ Այց երբոր նաւը ծովը ելաւ քիչմը առաջ գնաց, յանկարծակի ան մէկ անանկ սաստիկ մրրիկմը (ան խայտը) հանեց ծովուն մէջը՝ որ ալեկոծուէն ալ նաւը ջարդելու վրա էր. ու նաւավարները զոզալով ամէնը իրենց ածները օգնուի կրկանչէին, ու թեռներնին ծովը կրձգէին՝ որ թեթևնան խալը-

ոին։ Ի՞ն սատեՙնը յոՙչխան մարգարէՙնաՙ, վախէն մի կըլլա՝ կի՛ սատիկ տրտմուՙէն՝ հաւուն մէկ կողմը քաշ-ված մնած խըռկալով որ կըքնանար, հաւապետը գնաց էֆէլով ինքը արթընցուց՝ աա ինչ է ըսաւ որ անհոգ պառկեր կըխրոկա, դո՛ւնաՙ եղիր քու ոդիդ ուղղքըրէ՝ կարելի է որ ան՝ լաւ ու մեզ աս փորձանքէս խոսըլտ։ Ի՞սկէս որ կերթարչէր գադրեր ան ծովուն ալեկոծուիը, նաւարարները ըսին Թէ՝ չըլլա որ մէջերնիս մէկուն գաղտուկ մեղացը համար աս ոյ պատիժը վրանիս եկաւ. ուստի խորհուրդ ըրին որ մէջերնին վիճակ ձգեն՝ տեսնեն Թէ օրուն հասմը է։ Իրըր վիճակը յոՙնանուվրա եկաւ, սկսան իրեն հարցունել Թէ՝ դուն ո՛վ ես՝ ինչ բան ունիս, ուր կերթաս։ ան ծովը յոՙնանալ իրենց յայտնեց Թէ՝ ես ոյ ծառան եմ՝ որ ծովուցյամքը ինքը լստեղծեր է. ու անոր ձեռքէն ուզեցի որ փախչիմ, անոր համար աս պատիժը գտայ հետս կըքաշէք կոր։ Ի՞նոնք ալ որ անձրկած չէին գիտեր ինչ ընեն, յոՙնանն իրենց ըսաւ որ քանեն գինքը ծովը ձգեն՝ որ ան ալեկոծուէն խաղըսին։ Նաւարարները այսու տեսնայնիհ մեղքընցան վրան՝ ու կըջանային նաւը դէպ՚ի ցամաքը դարձունել.

եւ տըը ալ բոլորովին որ Ձարեհինն հա-
տաւ , իրեն ըսած ինալիս , (բայց ա-
ռաջ ՚ոյ աղաչելով որ աս բանը մեղք
չիսեպէ ,) բռնեցին յոշնանը ծովը
ձգեցին , ու շուտմը հովը դադրեցաւ՝
ծովը խաղաղեցաւ : մարդիքնալ աս
հրաշքը տեսնելով փառք տըվին ՚ոյ՝
ու զոհ մատուցին ՚ի նոյնոր ծովուն
մէջը ՚ոճ մէկ մեծ ձուկը խլկեց որ
եհաւ յոշնան մարգարէն կըլլեց . ու
իրեք օր իրեք գիշեր անոր փորուն մէ-
ջը ողջ կեցաւ յոշնան , ու իր մեղայը
Թողուի խնդրելով՝ ան աղօթքը կը-
սէր՝ որ կըսկըսի . ՚ի՝ Նեղուեր էմոմ աղա-
ղակեցի առ ՚որ ՚ոճ էմ :

Տըը ՚ոյ հրամանովը մէկ ցամաքի-
մը քովՀինաց ան ձուկը՝ ու հոն ողջ
ողջ դուրս ու փըսխեց յոշնան մարգ-
գարէն , ՚ոճ նորէն իրեն հրամայեց
որ ինչպես առաջ ըսերէր՝ նինուէի քա-
ղաքը երթալ քարոզել : Յոշնանալ
անձմիկը հնազանդելով ՚ոյ՝ նինուէի
գնաց . (ու աս անանկ մեծ քաղքմի-
ներ որ՝ իրեք օր կու զեր բոլորը քալե-
լու ,) առջի օրն որ իրեն քարոզելիք
լսեցին նինուեացիքը , որ կըսկանչէր Թէ
՚ոճ իրենց մեղայը պատուիժ՝ իրեք օրէն
ետև պիտի նինուէի քաղաքը վրանին
կործանէ . շուտմը մարգարէին լսա-
ծին հաւտացին , ու սկսան մեղայ գո-
չել : ՚ի՝ և Թագաւորն որ աս իմա-

ցաւ , ինքնաւ վրայի լաթերը հանեց ու քուրձ հագած մխիթի մէջը նըստաւ . ու հրամայեց որ մեծ ու պզտիկ՝ ինչվան անբան անասունները՝ ամէնքը քուրձ հագած ծոմ պահեն ապաշխարեն : Ի վերջացիքը ասանկ սրտմտեց իրենց մեղացը վրա որ պղնջացին՝ ոչ գութ նաւ շարժեցին՝ որ ողորմեցաւ մեղքերնին Թողուց , ու ըսած պատիժը չի խրկեց : Որ վրա սաստիկ դըժվարը եկաւ յոնիան մարդարէին , որ առաջուրուց երևցաւ անոնց առջևը . ուստի ըսկսաւ ոչ գանկատիլ Թէ՝ ահա ան էր պատճառն որ ես փախայ՝ չուզեցի որ հոս գամ քարոզեմ . գիտէի որ դուն ճշմարիտ աղոթքդ գթած երկայնամիտ ես , որ պղնջացողներուն մեղացը Թողուլէն կուտաս : անոր համար կըխնդրեմ քեզմէ՝ որ հոգիս առնես մեռնիմ երթամ : Ու ասանկ տրտմած դլուխը քաշեց եղաւ նինուէ քաղքին դիմացը իրեն մէկ տեղմը շինեց՝ հոն տարարկ վեցցաւ , որ անկէց տեսնի Թէ՝ այսու ամիւ քաղքին պատիժը կուգամի , անոր վերջը ինչպես պիտոր ըլլա : Ու ճալ ան տեղը մէկ դդմենիսը (ք խասպախի փիտանմը) բուսցուց , որ շուտմը մեծցաւ տերևներովը շուք ըրաւ յոնիանի վրա՝ ան սաստիկ արևուն տաքէն կըպահպանէր . որ ինք

նաւ

նալ շատ ուրախացաւ ասոր վրա։ Այսպէս այսպիսի Հանգիստ մէկ օրմը կ՚ենալէն ետև՝ անոր մէկալ օրը առտուընց ան մէկ որդմը խրկեց՝ որ գընայ ան դղմենին արմատէն կտրեց. եւ ետքը տուն դարձաւ, տաք Հովմընալ գարկաւ վրան՝ ու դղմենին չորցաւ։ ան առտնը յոյնան սաստիկ տանջըվելով ան արեւուն տաքէն, նորէն ըսկսաւ ոյ գանկտիլ Թէ՝ մեռանիմ ու աս տուռաստանքէս խալըսիմ։ Այն ժամը ան ծառ դարձաւ խրատելով ըսաւ իրեն դուն ատչափ կըցաւիս ու կրտանջըվիս ատ մէկ դղմենիին Համար, որ՝ դուն չէս աշխատեր տընկեր ու ջրծցուցեր, ինքիլեն մէկ գիշեր վան մէջ քուսեր ես՝ ու մէկալ գիշեր չորցեր ես. Հապա ինչպէս կուզիր որ ես չողորմիմ անանկ մեծ նիւմէ քաղքին՝ ու շուտմը կործանիմ, որ Հարիւր քսան Հազար Հոգի՝ն ապրիլ են՝ միան անոր անմեղ (տղաքը,) որ չորը քարին չեն դիտեր. Թող տուր իրենց անՀամար անբան անասուն ներըը։

ՄԱՏԱ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պատմութիւն եղբայրասէր և մակաբայական գրքերուն. հրէից գերութէն դառնալէն ետև հանդիպածները։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յունաց թագաւորին գերութէն կըդառնան։

1 Յետ քարկուշէ չափը երթալ լըմընցաւ, (որ եօթանասուն տարի ատեն սահմանուեր աս ինկլացող գերութիւնը,) կիւրոս ըսած պարսից թագաւորին սիրտը շարժեց, որ քարկլացոց վրա թագաւորող նատելուն ատենը հրաման հանեց, որ իր տերութեանն մէջ գըտնըված հրէանները բոլոր իրենց բաներովը ելլեն երթան իրենց տաճարը նորէն շինեն։ 2 Նոյնո համար որչափ ոսկի ու արծաթ ամաներ կար՝ որ առենով նաբուգոդոնոսոր երկմէ կողոպտեր առեր բաբելոն տարեր էր, բոլորը հանեց կիւրոս հրէից տըվաւ, որ իր տեղը դարձունեն. ու ասկէ՝ի զատ՝ հրամայեալ տըվաւ՝ որ ան տաճարը շինելու համար որչափ ըստակ կիրնայ (ըլ քերեստե) սէտք ըլլալնէ՝ թագաւորական գանձէն տըրվի։

Ասոր

Ասոր առջև բերանը աս հրամանիս վրա՝ յիսուն հազարի չափ հրեայ՝ իրենց առաջնորդ ունենալով զօրաքաջը սաղաթիէլեանց ըսած՝ որ յեքոնիա յուդայի թագաւորին թոռն էր, ու յեսու յովսեդեկեանց՝ որ անոնց հրէից քահանայապետները, ելան Եղեմ եկան՝ ու առաջ սկսան քիչմը քիչը նորոգել, և եօթը շուտմը ձեռք ղարկին տաճարը շինելու։ Բայց աս շինվածքներս առաջ չի գնաց անոնց. պատճառն որ հոն իրենց մօտ եղած սամարացոց ազգը՝ հրէից դէմ թշնամի ըլլալով, գրեցին՝ զանխաւռնեցին Թագաւորին իշխանները, որ անանկ ուշացաւ շինվածքը՝ մինչև կիւրոսի եռևէն ու րիշ Թագաւ նըստաւ. որ անոր օրը՝ ալ կատարեալ հրամանհանել տըվին աս սամարացիքը որ խափանվի տաճարին շինվածքը։ Ինչպես տասնըհինգ տարին չափ բոլորովին խափանած մնաց, մինչև դարեհ Թագաւորին երկրորդ տարին, որ նորեն հրամանհանեց որ շինվի տաճարը ու եղեմ քաղաքին պարիսպները։ Ինչ աս պատուէրս հրամանը այսպիսի կերպով եղաւ.

Դարեհ Թագաւորը մեկ մեծ փառաւոր սեղանմը ըրաւ իր իշխանները, և աս ուրախութիս եօթը եր-

բոր ելաւ իր սենեակը գնաց որ քի՛չ-
մը քուն ըլլա հանգչի , ան ատենը
Թագաւորին իրիք սենեկապանները
(որ անմիջապէս իր քովը ծառայողնե-
րը ,) որ ատոնց մէկին ձեռքը զօրաբաժին էր ։
(կարելի է Թէ նորէն հրեաստանէ
դարձած եկեր Թիւերին ծառայութիւ-
մտերը ,) մէկ տեղ խորհուրդ ըրին՝
որ իրիքնալ գատ գատ մէյմէկ խելա-
ցի բան գրեն , ու օրմէն բանին որ
Թագաւորը աւելի հաւնինէ՝ անիկա
մեծամեծ պարգեւներ առնէ , ու մեծ
պատիւ հասնի ։ անանկ որ՝ Թագա-
ւորին ետքը ինքը ըլլա , ու Թագա-
ւորին պինտ առջի բարեկամը սեպվի ։
ուստի անանկ իրիքնալ գրեցին իրենց
կարծիքը , ու Թղթերնին կնքած Թա-
գաւորին բարձին ներքևը դրին ։ Ա՛-
ռոնց առջինը գրեր եր Թէ՝ ամէնէն
բանէն յաղԹողը ու զօրաւորը գինին
է ։ երկրորդը Թէ՝ ամէնէնէն յաղԹո-
ղը ու զօրաւորը Թագաւորը է ։ և երրոր-
դը՝ որ զօրաբաժին եր , գրեր եր Թէ՝
ամէնէնէն յաղԹող ու զօրաւոր կնիկ-
մարդիքն են ։ ու անոնցմէ ալ աւելի
յաղԹող՝ Ճշմարտութիւնն է ։ Թագաւո-
րը երբոր պրծընցաւ ու ան ԹղԹե-
րը կարդաց տեսաւ , առջևը կանչել
տրվաւ իր բոլոր մեծամեծները ու իշ-
խանները , և անոնց առջևը հրամայեց
աս իրիքին՝ որ ամէնին մէկ կը իր գրա-

ծը

ծը պատճառներով հաստատե ցու-
ցունէ։ Այրգոյ ասոնք ելան մէյմէկ ու-
եւէ խօսեցան իրենց դերած քնա-
քանին վրա. ամէնքը առհարկ զօ-
րաթաթէլին ըսածին հաւնեցան, ու
սկսան կանչել թէ՝ մեծ է Աչմարտու-
թիը, ու ամէնէնէն յաղթողը և զօրա-
ւորը ան է։ Երբոր որ եղաւ, դա-
րեհ Թագաւորնալ զօրաթաթէլի ը-
սաւ, խնդրէ իմէ ինչ որ կուզեսնէ,
որ գրածներէդ աւելի քանալ կու-
տամ, որով հետև ամէնէնէն էմելի է
մեստուն դուն գտնըվիեցար։ Ընա-
տեղը զօրաթաթէ ընալ ուրիշ բան չու-
զեց՝ որ Եղէմի տաճարին շինվածքը
(որ կիւրոս Թագաւորին ատենէն
խափանած կեցեր էր,) հրամայ տա
որ շինվի խալըսի։ Դարեհ շատմը
հրամանն հանուց չորս դին գրեց թէ՝
ինչոր պէտքէնէ Թէզերական գան-
ձէն տան՝ որ Եղէմի մէջ այ տաճա-
րը շինվի։ Ու անանկ ինքը զօրաթա-
թէլը իշխան կեցած հրեից ազգին վրա
չորս տարվան մէջ բանը գլուխ տա-
րաւ՝ շինեց լըմընցուց տաճարը, ու
ետքը ուրախութիւն շատ զօհեր մատու-
ցանելով նըվիրեցին այ։

Երբոր որ Եզրաս քէնանալ արտա-
շէս Թէզերկին հրամանովը, (որ դարե-
հի ետևէն նստաւ,) եկաւ Եղէմ, ու
հրեից, (որ այծպաշտութիէ չամբէն

Թուլցեր էին,) նորէն մովսիսական
օրէնքները առջևնին կարդաց, ու
սորվեցուց իրենց։ Եւ ասա արտա-
չէս Թագաւորին առեներ նէեմիաս
ըսած հրէից գլխաւորներէն մէկը,
որ Թագաւորին քովը կըծառայեր,
ու իրեն շատ սիրելի եր եղեր. ասիկ
կայսր նորէն հրաման առաւ Թագա-
ւորէն, ու ինքնալ գնաց Եղեմ քաղ-
քին պարիսպները վրա կեցուլ շինել
տրվաւ։ Անեպէտ ասոր վրայալ
նախանձելով սամարացոց իշխաննե-
րը՝ սանաբաղատ ու տուբիա ըսած՝ և
Թագաւորին ծուռ հասկըցունելով՝
շատ ետևէ ինկան որ խափանեն,
բայց բանմը չի կրցան ընել. անանկ
որ յաջողութեն այ քիչ ժամի մէջ կա-
տարեց նէեմիաս, ու քաղքական բա-
ներնալ կարգի դրաւ. ինչպես եզրաս՝
ձածային օրինացը բաները։ Եւ սանկ
Եղեմը և ուրիշ հրեաստանի քաղքը-
ներնալ կամաց կամաց շինվելով, նո-
րէն հրեայքը աստիճն անդիճն հոն
եկան ժողվեցան՝ յուդայիս ու բենիա-
մինի ցեղէն՝ ի զատ՝ նաև ուրիշ ցեղե-
րէն ալ. որ սաղմանասար Թագաւորին ա-
ռեևնէն՝ ի վեր՝ ուրիշ տերու Թեց մէջ
ըլլած էին. ինչպես որ իր տեղովը
պատմեցինք։

ԳԼՈՒԽ Ի.

Ի՛նչ Հարկն ընկալեալ եւան՝ հրեայ ազգին հանդերձեալքն։

Երեսք գերուձ գաւնալէն եառնալ քհնայապետն՝ ի զատ իւրենց ազգէն ուրիշ ինքնագլուխ թիւրմբ կամ իշխանմբ չունէին. Հապա անանկ պարսից տէրուձէր ներքեւը մընացին երկու Հարուր քսան կամ երեսուն տարիի չափ, որչափ որ մեսց պարսից տէրութիւնը. ինչվան որ մեծն ալէքսանդր եկաւ պարսիկներըզարկաւ, ու բոլոր աշխարքիս տիրապետեց։ Ալէքսանդրի մեռնելէն եաւ չորս կտոր որ բաժնվեցաւ իր տերութիւնը, հրեաստան պտղոմէոսի (որ սատեր ալ կըսվիր,) տակը ինկաւ, որ եգիպտացոց Թագաւոր եղաւ։ Ան՝ ու իր երկու յաջորդ Թագաւորներուն օրերը հրեայքը հանգիստ անցուցին։ Հապա անոնց եաւեւէն՝ պտղոմէոս փիլապատորը անտիոքոսի յաղթեցէն եառքը երբոր եբուսաղէմ եկաւ, հրեայքը զինքը սիրալի ընդունեցին. ու ինքնալ ուրախութէ տաճարին մէջը զոհ մատուցանելէն եաւ, ալ չափը անցունելով հետաքրքրութէ արքուն սրբոցն մտնալ ուզեց մեռնալ սեմսեր. որ հին քհնայապետն՝ ի զատ ուրիշ մարդ չէր կրնար

մանալ։ Այս բանիս շատ դէմ կեցան հրեայքը. բայց ձար չեղաւ, ուստի երբոր գնաց ներս մտաւ՝ աստուծմէ իր յայտնուելը պատիժնալ գտաւ. որ ան տեղը դողմը եկաւ վրան՝ ու ապտին անդին զարնուելովը անդամալուծ գետինը փռուած ինկաւ, անանկ որ՝ վրան հասան իր ծառաները բռնելին դուրս քաշելին, ու խեղմը առնելին եւս ձորովի խելքը վրան եկաւ։ Երբոր ասիկա իր երկիրը դարձաւ, զղջալուն տեղը՝ չարաչար ալ պահելով հրեից վրա, հրամայեց որ՝ բոլոր իր թագաւորութեանը մէջը եղած հրեաներըն իրենց հաւատքը թողուն՝ ու կուռք պաշտեն. և ով որ չի հնազանդիլ՝ բռնեն շղթաներով կապած աղէքսանդրիա քաղաքը բերեն։ Ետ հրեայ բռնեցին աս պատճառովը՝ երիկ մարդ՝ կնիկ մարդ, ծեր, տղա, մարդու չեին խնայեր։ ու Թագաւորին հրամայածնպես ժողվեցին բերին ատոնք մէկ մեծ տեղը գրին, ու հինգ հարիւրի չափ փղ պատրաստեցին՝ որ կատղեցուցած ատոնց վրա թողուն, որ կոխկռտելով անանկ տանջանքով աս ողորմելիները լսպաննեն։ Երբոր աս բանիս պատրաստուելը կըտեսնէին, հրեայքնալ մէկ գիշեր ամբողջ ննջած կանչվռտելով գնալին ու կաղաչէին

որ

որ ողորմի՝ իրենք աս փորձանքէս խա-
լըսէ : Ա՛ն ատեեր յանկարծակի եր-
կինքէն երկու հրեշտակ ինչան՝ ու
Թշնամիներուն մէջը մէկ անանկ վախ-
մը և շիւոթումը ձգեցին, որ ան փի-
ղերը իրար անցնելով սկսան իրենց
տերերը կոխկռտել սպաննել : Ա՛ճ-
ալ ան ժմկը Թագաւորին սիրտը կա-
կըղցուց, որ սկսաւ մեղքննալ ան
խեղճ հրէաները, ու հրամայեց որ
արձկեն՝ Թողուն իրենք : և աս հե-
րիք չէ՝ նաև ուր որ պիտի ան ողորմե-
լի ըսպաննուԹիը ըլլար, հրամայեց
որ Թագաւորական ըստըկով ան տե-
ղը սեղան ըլ լըվի. որ եօԹն օր ուտե-
լով խմե լով ուրախուԹի ընեն հրէայքը
իրենց ազատուԹը համար : Ա՛տև ա-
նոնց Ջամբուն պիտանաւորուԹիը հո-
գալով անանկ մեծարանքով ամենէն
մարդ իրենց տեղը Ջամբեց՝ ուսկից
որ բերել տըվերեր :

Ա՛ւ անկէ ետքը ալ սեր կապեց պըտ-
ղոմէոս հրէից վրա, ու հրէայքնալ
հաւատարմուԹ իրեն տակը կեցան.
ինչվան որ անոր մեռնելէն ետև ե-
կաւ անտիոքոս մեծ ըսած ասորոց
Թագաւորը, ու եգիպտացոց Թագրու-
Թիը տակը առնելով հրէաստանի վրայալ
տիրեց : ու ասիկայալ շատ սիրով քա-
րեկամուԹ գնաց հրէից հետ, անչափ
որ տարեկան տուրքալ կապեց տաճա-

րին զոհերուն համար։ Իր մեռնե-
լէն ետև՝ իր որդիներուն սեվերիոս փի-
լոպատորը ըսածը, ինչքան առջի ըե-
րանը հօրը ձամբան բռնեց՝ բարեկա-
մութ կըվարվէր հրէից հետ։ Ուրեք
նէրնալ անատեններըը խիստ հան-
գիստ ու բարեկարգութ կերթային՝
ոնիա ըսած բարեպաշտ ու խոհեմ
քէնյպետին կառավարութենէրքև։

ԿԱ. Գ.

Ներէոդոսի պատիժը։

Այս սեվերիոսի առենին հրէից հան-
գստութիը՝ տակնուվրայ ըրաւ սի-
մոն ըսած մէկ գլխաւոր հրէամը.
որ իր անկարգութէը համար ոնիա քա-
հանայապետէն յանդիմանվէլով. և
ան պատճառով քէնյպետին վրայ ոխ
պահելով՝ գնաց սպողնիոսի, (որ ան
կողմերուն վերակէցու գօրապետն
էր,) մատնեց անկաձը էեցուց թէ՝
Ներէոդոսը անհամար գանձ պա-
հած կա, թէ որ թիբերին պէտք էր
նէ՝ կրնար անկէց առնել։ Սեվերիոս
թիբերիոսէ երբեմն ասա բանը իմացաւ.
շուտմը Ներէոդոսը ըսած մէկմը իր իշխաններէն, որ երբ
թա ան ըսած գանձը առնէ իրեն բե-
րէ։ Երբոր եկաւ Ներէոդոսը ասա
գանձա ուզեց. ոնիա քէնյպետը առ-

ջևը

ջևը ելաւ ըսաւ թէ՝ իրմէ չորս հա-
րուն քանքար արծաթէ ու երկուհա-
րուր քանքար ոսկի կա . բայց սանիք
որքերուն ու որքևարիներուն ապ-
րուստն են , որ տաճարին հաւատացեր
տրվեր են , ու անկէց կասրին ողորմե-
լինելը . որ մեծ անիրաւուի կըլլար
ատ յափշտակելը : Եզեկիադոյոս մե-
տիկ չէր ըներ , կըսեր թէ՝ պէտք է
որ Թէդելին հրամանը առաջ երթա ,
ու ատդանիկը իրեն հասնի . ուստի օր
սահմանեց որ՝ ինքը երթա տաճարը
մտնէ ու անկէց իր ձեռքովը սուռն ։
Նանիկ ատենն որ եկաւ՝ հեզեկիադո-
րոս տաճարը մտաւ , քշնյասիոը իր
բոլոր քշնյներով , ու բոլոր քաղաքը
իրար անցած՝ ակսան լալ ու աղաչել
Եյ՝ որ ասա բանիս ձարը ինքը հոգա
ողորմի ան խեղճ որքերուն ։ Ծալ
լսեց անոնց աղաչանքը . ուստի հոն
տեղը տաճարին մէջը հեզեկիադորոս իր
հետի մարդիքներուըը Թուլցած Թըմ
րած գետինը ինկան փռվեցան . ու
յանկարծակի մէկ փառաւոր ձիաւոր
մարդ մը հետը երկու աղվոր կտրիճ
ներով (որ հրեշտակներ էին) հեզե կիա-
դորոսի վրա եկան՝ ու չարաչար ծեծե-
լով ինքը մահվան դուռը հասուցին ,
որ ալ մեռելիսկս ինկած բան չէը
իմանար , միան շունչը վրան մնացեր-
էը . ու այնպէս վերուցին տաճարէն

դուրս

դուրս որ հանեցին, անատեղը հեղի-
ոդորոսի հետ եղողները ոնեա քահա-
նայապետին ուրբը ինկան՝ որ աղօթք
ընէ վրան որ բժշկվի։ Ի՛նչ պատ-
հառ անոր համար ալ զոհ մատուցա-
նելու առեղը՝ նորէն ան փառաւոր
կտրիճները ինչան եկան հեղիոդո-
րոսի ըսին թէ՝ գնա՛ շնորհակալ եղիր
ոնեա քահանային, որ ձեզ անոր ա-
ղօթքովը քու կեանքդ քեզի դար-
ձուց. ու դուն ատ քաշած պատիժդ
գնա՛ ամէնուն պատմէ՝ քարոզէ ալ
մեզ կարօղութիւր։ ու անանկ անէ-
րևոյթ եղան։

Հեղիոդորոսալ անժամանակը բժշ-
կվելով ելաւ ինքնալ զոհ մատուցա-
նել տրվաւ ալ. ու շնորհակալութիւն
պարգևներ տալով ոնիա քահանային,
դարձաւ թէդրին քովը եկաւ. ու ամ
մէնուն ուր որ կըհանդըպէրնէ՝ աս
հրաշքները կըպատմէր։ Այլ թա-
գաւորին միտքը աս բանիս վրա ա-
ղէկմը չիպաւակէլով, երբոր ուզեց որ
նորէն մէկ ուրիշ մարդմը խրկէ, ան
ատենը հեղիոդորոս երած սրտով ի-
րեն ըսաւ թէ՝ ով որ քեզի թշնամի
կըհամարիա, կիմքեզի դեմ մեծ յան-
ցանքմը ըրեր է, ու դուն ինքը պատ-
ժել կուզեանէ՝ անիկա աս բանիս հա-
մար եղեմ խրկէ. ու կըտեսնես թէ
ինչպէս չարաչար մեծած փեթատած
կը-

կըզ առնա , միան Թէ չիմանայ ողջ
մնաս. ասոյգ է որ՝ ամէն այն զօրուի-
մը կա ան տակաւին մէջը , որ ոչ որ
անոր պըտպէտլու ըլլա՝ չարաչար կը-
պատժըվի :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը Գ .

Հրէից խաղաղութիւնը ներկայանալ հռոմ անդ
պետրոսի առնելը :

Վեսպասիանոս մեռանելէն ետքը անտիո-
քոս եպիփան կիր երթալի ըսած ա-
նոր եղբայրը յափշտակեց Թիւրուին ,
որ սաստիկ Թշնամի էր հրէական
օրինաց : Ան ատենը յառն ունիա
քէնյպետուին եղբայրը դնաց Թիւրին
աւելի տուրք ըստակ խոստացաւ ,
ու իրեն խօսք աբվաւ որ հրէից մէջը
հռոմպաշտական քաներ մնցունէ ,
կամաց կամաց անոնք հռոմպաշտու-
Թի դարձունէ : ասանկ ընիայի ձեռ-
քէն քէնյպետուին ինքը առաւ յափշ-
տակեց : Ասոյց ասչար յաստը՝ իրենք
տարի իր ըսածինպէս հրէից բարե-
կարգութիւնը ու ծածկաշտութիւնը աւերելէն
ետքը , երբոր մեռնեղաւոս ըսած մե-
կիմը ձեռքովը իր տարեկան տուրքը
անտիոքոս Թիւրին խրկեց . մեռնեղ-
ւոսը դնաց Թագաւորին սիրտը իրեն
դարձուց , ու յաստնի վըրա ինքը տա-
րեկան տուրքը էվելցնելով եկաւ յա-
ռ-

սոսի ձեռքէն յափշտակեց քՀիյպէ-
տուիը։ Այդը աս մենեղաւոսը տես-
նելով որ չի կրնար անչսոի խոստացած
Թէրլին տուրքը լեցունել, գաղտուկ
տաճարին արծԹեղէններուն ձեռք
զարկաւ, ու անկէց խելմը անդրոնի-
կոսի կաշառք տրվաւ, (որ Թէրլին մեծ
իշխաններէն մէկն էր,) ու կՀամձնաւ
ծախեց։ Այտև երբոր իմացաւ որ՝ ո-
նիա քՀիյպետը աս իր ըրած գողուիը
դուրս Հանեց, անդրոնիկոսի ձեռ-
քովը անողորմաբար բռնել տրվաւ։ Ու
նիկոսի ըրած անօրէնութիւնը վրա աս-
տիկ ցաւեցաւ Ժողովուրդը. ուստի
երբոր պատին Թագաւորին դանկտե-
լով աս անողորմութիւնը որ Հասկըցու-
ցին, անորալ անանկ գութը շար-
ժեցաւ՝ սիրտը լեցվեցաւ անմեղ
մարդուն վրա, որ շուտմը Հրամայ-
եց որ անդրոնիկոսի վրայէն իշխա-
նական զԹեղը Հանեն, ու անանկ
խայտառակ բոլոր քաղաքը պըտըտ-
ցունելէն ետև՝ ան ոնիայի սպանուած
տեղը տանին՝ գլուխը կտրեն։
Այս աստենները լիւսիմաքոս մենեղա-
ւոսի եղբայրը, որ մենեղաւոս Թէրլին
քովը երԹալէնին՝ իր տեղը եղեմ
քՀիյպետ դրեր էր, ու իրեն յանձ-
նելէր որ տաճարին արծաԹեղները կա-
մաց կամաց կողոպտէ իրեն խրկէ։

ժողովուրդն որ աս բանըս իմացան՝ ամբ
ողջ էլան ղինքը ձգել կուզեին ։ Յուսի-
մաքոսալ անոնց վրա երեք հա-
զար հոգի հանեց . ու երկու դիէն էլ
բար անցած՝ մէկ մէկէ շատ մարդ
սպաննեցին ։ ու աս խռովութիներուս
պատճառով Թէսպէտ հրէից կողմանէ
Թիւերին առջևը ամբաստանվեցաւ
մինեղաւոս , բայց Թագաւորին մէկ
բարեկամին ըստակ խոստանալով ,
անոր ձեռքովը բանը անանկ դար-
ձուց որ՝ իր տեղը ան ամբաստանող-
ները յանցաւոր ելնկան , ու բոլոր-
նըվեցան ։ Յ. Եղէմի խղճութեա ա-
տենը ածալ վէրին նշան տըվաւ և
զածները ու գալու Թշնամութիները
ցուցունելով . որ քառասուն օր Եղէմի
վրա երկինքը ձիաւոր մարդիք կերև-
նային՝ պատերազմական գործիքներ
ձեռվընին , ու մէյմէկու հետ կըզար-
նըվեին . անանկ որ՝ աստնց ձաննալ
կըլըսվեր. ու ժողովուրդը սոսկալով
կաղաչէին Աստ որ՝ ի բարին կատարէ
աս նշանները ։

Նկէ ետքը անտիոքոս Թէոսը եգիպ-
տացոց վրա պատերազմ որ գնաց , ու
հոն քիչմը ուշացաւ . աստին Եղէմի
կողմերը սուտ ձանմը ելաւ Թէ՝ Թա-
գաւորը մեռաւ ։ ու աստղ վրա հը-
րէայքը ուրախանալ որ կըցուցունէին ,
անդիէն յասմնալ որ ամենացոց ևը-
կի-

կիրը փախստական էր եղեր, շուտմը հազար մարդով եկաւ եղեմ մտաւ՝ որ քհնյսետուիը նորին ձեռք ձգէ. ու մնեղաւոսը անկէց փախցունէ. լավ լինքը սկսաւ տիրապետել. ու իր ազգին հայրութի ընելու տեղը՝ գա հիմիպէս մարդու չէր խնայէր անդ զարմանքար կըջարդէր: Այց շատ չկըշէց՝ որ իմանալունպէս թէ անմտրոս թագաւորը ողջ է, նորին եկաւ փախաւ ու տեղ տեղ փախստական պատեալով և ամենուն աւելի կըսպառնալով եռքը անանկ օտար երկիրները չարաչար մեռաւ: Նմտրոս երբոր աս հրեից մէջը եղածները լսացաւ, կարծիք երթալով թէ հրեայքը իրմէ ապստամբիլ կուզեն, եգիպտացոց յալթելէն եռքը՝ գա զանիպէս կաւաղած իր բոլոր զորքով եղեմի վրա եկաւ. ու քաղաքը մրտաւ ծինպէս՝ հրամայեց որ ամենևին մէկուն մը չխնայեն՝ բռնածնին ջարդեն. ու անանկ միայն երեք օրվան մէջը ութսուն հազար հոգի կոտրըվեցան, ու քառասուն հազարաւ բռնեցին գերիպէս ծախեցին:

Այսքը սաչափսմսալ չի կըշտացաւ, հապա մնեղաւսոի մատնութը տաշարինալ ձեռք կարկաւ, յանդգնուեթէ մտաւ տաշարը՝ ու բոլոր բովանդակ արծաթ եղէնները ու ոսկեղէնները

նե-

նեերը ուրիշ պահծու բանելու հետ՝
հազար եօթը հարուր քանքարի չափ
ժողվեց առաւ, անտիոք իր թիկրա-
կանքիքը տարաւ. ու Եղէմ մնացած
հրեից վրա մէկ փիլիսոս անունով
փոխպետի չար բարբարոս մարդը
իշխան դրաւ՝ որ անխնա չարչարէ հը-
րեայքը։ Ի՞նչէ եաև ապրանիոս ը-
նած մէկ զօրապետովը քանի հազա-
րով հրեից վրա խրկեց՝ որ երթա թա-
գաւորական տուրքերը ժողվէ ա-
նանկամէ, ու չափահաս մարդիքը՝ որ
զինվորութէ կրնան դար՝ ջարդէ ա-
նանք՝ ու իրենց մնացած կնիկներն ու
տղաքներն ծախէ։ Ի՞պողնիոս որ ե-
կաւ, առջի քերանը սիրով վարվե-
ցաւ հրեից հետ, սպասեց մինչև շա-
բաթ օրը, և ան ատենը ապահով
ըլլալով թէ հրեայք շաբաթը պա-
հելով դէմ չեն կրնար կենալ, յան-
կարծակի վրանին եկաւ՝ ու խելքը
մարդ ջարդեց։ Ի՞նչը շատ չանցաւ
որ անտիոքոս թիկրը մէկ ծեր իշխան
մալ խրկեց հրեաստան՝ աթենոբիոս
անունով, որ ինչ կընէ ընէ՝ բոլոր
հրեաները հեռապաշտական օրէնք
գարձնէ, վերցունէ զոհ մատու-
ցանելը, շաբաթ պահելը, ու տա-
ճարը կուռքերու տուն չինէ, անանկ
որ հրեայ անունը մէյմալ վերջանի,
ալ կուռքերու զոհ մատուցանեն, ա-

նոնց

նունց նրվիրած տօնախմբութիւը կատա-
րէն. եւ ոմ որ չէր հնազանդեր ասանկ
չէր ըներ, ամենևին առանց խընայել
լու կրսպաննէր։ Այս լսեց որ երկու
կնիկ իրենց նոր ծնած տղաքը մոլախ-
ատկան օրինացպես Թլփատեր էն.
ատոնք բռնել տրվաւ, տղաքնին ծը-
ծերնէն վար կախած՝ անանկ մերկ
խայտառակ բոլոր քաղաքը պտըտ-
ցունելէն ետև՝ բարձրը պարիսպէն
վարձպել տրվաւ։ ու ալ ուրիշ ասանկ
անողորմ տանջանքներով կրսպանէր
ով որ չէր ուրանար։ Այս ատենաց
ոմ շատ մարդիք եկան անապատ
տեղվանը փախան, որ հոն գաղտուկ
իրենց ծածպաշտութիը պահեն։

Գլ. Ա.

Ակսպակութիւն եղիպտար ծերունիին, ու
ելքը եղբայրց մոլեբայեցոց էրենց մօրը հետ։

Այս ատենիկ հալածանացս ատենը
քրիստոնեայ բռնեցին եղիպտար ա-
նունով, որ մեկ տարիքը առած չնար
հալի ու ծածավախ իմաստուն վար
դապետմընէր. ատոր բերանը գայլ
(ֆր քէլէփէն) գրած՝ անանկ բռնի բա-
ցած՝ խոզու միս կրխոթեին, որ օրի-
նաց գէմ ընէ՝ ուտէ։ Այնաւ բոլոր ու-
ժովը ատոր դէմ կենալով, կրսեր որ
աւելի կուզեմ մեռնիլ՝ քան թէ օրի-

նաց

նաց դեմ ընել, ու յօժարուէ տանջա-
նաց տեղը կը վազեր կերթար։ Տանող
ներուն մէջէն իր ձանչվորները վրան
խզձալով՝ գալատու կ'սրատ կուտային
կը յորդորեին թէ՝ քեզի ուրիշ մի
կուտանք որ ուտես, ու դուն ցուցուր
թէ թագաւորին կը հնազանդիս խոս-
զու մի կուտես, որ զանկ առանկ խաչ
բերով մեռնելէն ազատիս։ Այսց ե-
ղիազար՝ քաւ լիցի կըսէր՝ ատ քանզդ
ինծի չի վայլեր՝ որ կեղծաւորու թէ
խղճմտանքս մոռաւ պահելու համր՝
կորնչ մարդիքը գայթակղեցունեմ,
որ ըսեն թէ՝ նայե եղիազարը ինչըս-
սուն տարուան ծերութ՝ ալ մահուն դու-
ռը հասած՝ չի համբերեց գնաց այլ-
ազգի եղաւ. ու ասով իրենց չար օ-
րինակ ըլլամ, և ծերուես ատենը աս
գեղ անունը իմ եռևէս Թողում վա՛հ
որ ըսուս՝ ուրանալովը անլսափ տարի
ալ տան ինծի, ու հանգիստ ապրիմ
որչափ որ ապրեցանկ, այսու՝ ամիմ
այ ձեռքէն ոչ կենդանուես ատենր՝
և ոչ մեռնելես եառքը կընամ մէկ
տեղմը փախչիլ. ուստի աղեկը ան է՝
որ իմ ծերուես ինչպես կըվայլենկ՝
քաջուէ աս աշխարքես երթամ, ու քա-
րի օրինակ Թողում կըտրիճներուն.
որ անոնքալ ինծիպես առանց վախ
նալու արտանց՝ օրինացը վրա կեան
քերնին տան։ Այսանկ ըսելով սի-

րով զինքը տանջողներուն ձեռքը տը-
վաւ . ու ալ Հոգին աւանդելու առաջ
նը Հառաչելով ըսաւ , Տէր՝ դուն որ
ամէնն գիտես , ասալ կրտես
նես որ ես կրնայի մեռնելէս խոյը
սիլ քայց քու արդար դատաստանդ
վախնալով՝ մարմնովը չարաչար կը-
տանջվիմ , ու Հոգւովս սիրով կը-
Համբերեմ : Ու անանկ Հոգին տը-
վաւ :

Պղհատարի եռակէն ուրիշ եօթը եղ-
բար իրենց մօրը Հետ մէյտեղ բանե-
ցին Թագաւորին առջևը Հանեցին .
երբոր ան բանիս վրա իրենց սկսան
Հարցունել , մեծ եղբարնին առաջ
Ելաւ՝ ու ըսաւ . Ինչ կեցեր պարապ
տեղը մեզի քան կը Հարցանէք , մենք
պատրաստ ենք կեանքերնիս տա-
լու՝ քան Թէ մեր Հայրենական օրէնք-
ները Թողունք : Ի՛նչ որ վրա սաստիկ
սրդողեցաւ Թշնամը , ու Հրամայեց որ
շուտմը անոր լեզուն ու ոտվընտերուն
ու ձեռվընտերուն մատներուն ծարե-
լը կըտրտեն , ու գլխուն կաշին քե-
Թեն երեսին վրա գարձունեն : ան
տանջանքներէս ետև երբոր տեսաւ
որ գեռ ողջ է տղան՝ Հրամայեց որ
կրակին վրա գնեն տապկեն : Ի՝նչ
կալ եղբարերը մօրերնուն Հետ ան
սոսկալի տանջանքներըս տեսնելով
սկսան մէկմէկու սիրտ տալ , ըսել
Թէ՝

թէ՝ մենքսալ ասանկ քայլուելը մեռ-
նինք , ու մեր անունը՝ և հոգինիս
փրկենք՝ի փառս Աստ : Այնոր ետևէն
երկրորդ եղբարը առաջ քաշեցին, ու
աստրակ չլխուն կաշին մազերովը քեր-
թեցին երեսին վրա ձգեցին , ու կը-
սէին՝ հնազանդե խոզի միս կեր , բո-
լոր մարմինդ կտոր կտոր չեղած : ան-
ալ հաստատուն կենալով իր օրինա-
յը վրա՝ ան տանջանքով վախճանե-
ցաւ . ու հոգին տալեն առենը Թա-
գաւորին ըսաւ , ով հպարտ ամբար-
տաւան՝ դուն մեզ աս կեանքեն կը-
զրկես , բայց գիտնաս որ՝ բոլոր աշ-
խարքիս Թագաւորը ՅԱ՝ մեզի յարուցի
առնել կուտայ յաւիտենական կենաց,
որ հիմա իրեն օրինացը համար կը-
մեռնինք կոր : Անկէց ետև երրորդ
եղբարը կանչեցին , ու մեկալնե-
րուն պէս երբոր լեզուն ուզեցին որ
դուրս հանէ , շուտմը հանեց . ու ա-
նանկ առանց վախնալու ձեռքերը
նալ երկնցուց որ կըտրտեն , որ Թա-
գաւորնալ զարմացաւ ինձց տղին քա-
ջասրտութեը վրա : Այնոր մեռնելէն
ետքը չորրորդ եղբօրնալ ան տան
ջանքը տըվին . որ մեռնելուն առե-
նը ըսաւ , երանի՛ ես մեզի՝ որ Տիրէն
յարուի առնելու յուսով աս աշխար-
քէս կըբաժնըվինք կերթանք , քան
Թէ քեզի՝ որ կենդանի ես , ու ան

յա-

յորուՀէն ղրկրված ես։ Այրթոր հինգ-
երորդը եռանէն սկսան տանջել զինքն՝ թե
Թագաւորը նայեցաւ ու ըսաւ, դուն
մահկանացու մարդ մը լլլալով՝ մարդ-
կային իշխանութիւնդ ինչ որ կուզես
նէ կրնես, բայց ասով չի կարծես՝ Թէ
մեր աղջնալ ՚այ երեսէն քոլորովին
ինկած խեղճ մնացերէ, կեցիր քիչմը
որ տեսնես ՚այ ամենակարողութիւնը՝ Թէ
ինչպէս քեզ քու աղգովդ պիտի տան-
ջէ։ Ալ հոյերորդն ալ նոյն տանջանք
քովմէն եռնելու առեն դարձաւ Թա-
գաւորին ըսաւ, անով մի՛ խաբվիր ու
հպարտանար՝ որ մեզի ասչափ բան
կրցար ընել. որ՝ մենք ՚այ դեմ մեզան
չենք ուզա համար աս չարչարանքներս
կրքաշենք կոր. ուստի զարմանք չէ.
բայց դուն նալ որ ՚այ դեմ ելեր պա-
տերազմ կրնես, չի կարծես Թէ ա-
տոր պատիժը պիտի չի քաշես։ Ա-
սունք նահատակվելու առեն՝ իրենց
ելևանելի մարը քովերնին կեցած՝ իրենց
լեզվովը՝ որ ուրիշները չեին հասկնար,
ամէնն մէկուն սիրտ կուտար կլոր-
դորեր որ սիրով ու քաջուԹ ան տան-
ջանքներուն համբերեն՝ ի փառս ՚այ։
Առջը երբոր կարգը եօԹնեցիդ եղ-
բօրը հասաւ, որ ամէնէն պզտիկն
էր. Թագաւորը իրեն ամէն սեպեց
որ գոնէ անանցմէ մէկը՝ իր տրված
տանջանքներովը չկրցաւ դարձու-

ժէ նել.

նել. անոր համար չամ ասս պղտիկիս
եսաւէն ինկաւ՝ քովը կանչեց անուշ ս
նուշ խօսքերով յորդորեց զինքը, ու
մեծաւոր պարգեւներ և մեծուն ի
րեն խոստացաւ տալու, միան Թէ իր
հայրենական օրինացը դառնար բայց
հոգը տեսնելով որ անանկաւ Ճար
չեղաւ տղին միտքը փոխելու. կանչ
չեց մօրը տրվաւ՝ որ ան ալ ասս քանիս
վրա խրատ տաւ։ Ի՝ արնաւ առջի բե
րանը չուզեց խօսիլ. բայց երբոր շատ
վրա տրվաւ Թադաւորը՝ ինքնաւ ա
նոր դէմ սկսաւ տղան յորդորել ու ը
սել. ողորմի՛ ինծի իմ սիրելի որդեակ՝
յիշէ որ ինը ամիս քեզ արգանդը
կրեր եմ. ու իրեք տարի իմ գիրկս
կաթով պահերեմ, ու ատ հասակդ
քեզ հասուցերեմ. քեզ տեսնեմ որ
դի. նայէ երկինքը ՝ծածկա քեզի օգնա
կան, չըլլաս որ ատ անողորմ դահիճը
քեզ վախցունէ. դուն ալ մէկալ եղ
բարներուդ Ճամբան բռնէ՝ մեռնի
լը՝ աւելի լաւ սեպէ՝ քան Թէ ասս աշ
խարքիս կեանքը, որ անդին այ ողոր
մութէ ատենը՝ քեզալ քու եղբայր
ներուդ հետ նորէն մէկտեղ ինծի
առնեմ ընդունիմ։ Ի՝ն ատենը դեռ
խօսքը մօրը բերաննէն՝ որ տղան է
վէրջ սիրտ առնելով սկսաւ կանչել.
օրհնն կըսպասէք, ինչ կուշանաք կոր.
Թադաւորին հրամանին չեմ հնազ

զանդիր , հապա մեր օրինացը հնաձ
զանդերեմ, որ մովսէսի ձեռքովը ետ
տրվերէ ։ Լատքը դեպ'ի թէ՛ երնալ
դարձաւ ու ըսաց , դունալ մի պիտի
անօրէն մարդ , որ ոչ ծառաները
այսպէս կըտանջես , գիտնաս որ ա
նոր արդար դատաստանէն պիտի չի
խալըսիս ։ ու քու հպարտութեդ և
անգըթութեդ արժանաւոր պատիժը
քաշելուդ առեներ՝ իմանաս որ ինքն է
միայն Ձմարիտ Աստուածը ։ նաև աս ալ
գիտնաս որ՝ ես իմ եղբարներուս հետ
մեր հայրենական օրինաց համար
մարմինիս ու կեանքերնիս առ չարչա
րանքներուս տալով , կըյուսանք ետ՝
որ մեզի աւսոր տեղը յաւիտենական
կեանք կուտա ։ ու աւսով մեր թոլոր
ապրինի մեղացը թողուելընէ ։ Ա՛ն
դաւորը երբոր աս բաները լսեց , ա
րեվի կատղեցաւ աս սըրտմկին վրա ,
ուստի աւելի սաստիկ տանջանքով
ինքնալ Հոն տեղը սպանել տըվաւ ։
Ու ամմինէն ետև՝ ան երանելի տղ
ցը քաջասիրտ և երանելի մարը ։ որ
ամմինեմէկ որդւոցը հետ կերեցած՝ սրը
տովը կընահատակվեր , ու մէկիկ մէ
կիկ ոչ ձեռքը կընըվիրեր անանք ,
ինքնալ նոյն տանջանքներով՝ չուշա
ցաւ ետևնին հասաւ , որ անոնց հետ
մէկ տեղ վայելէ ոչ պատրաստած
բարիքը ։

Պ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Պատմէ Հայկազեան ոստիկանին իր որդւոյն եւ բնակարանէն , և յաջողութենէն ։

Ընտիրքոսի սատափիկ հալածականաց ատենը՝ անուճանի ու արքակաց քաջ հանասէր կար Եղէմ՝ մատաղթիւս ը սած , որ հինկ հատ հասած կարիճ որդիք ունէր . մէկուն անունը յովհաննէս , երկրորդինը՝ շմաւոն , երրորդինը՝ յուդա մակաբէ , չորրորդինը՝ եղիազար աւարան , հինգերորդինը՝ յոնաթան ։ Պահկս տեսնելով քաղաք հրէաստանի՝ մանաւանդ Եղեմի այսպիսի խղճութիւնը , ալ չկրնալով դիմացաւ՝ իր որդիքը առաւ դնաց մինչ դիմի ըսած քաղաքը քաշվեցաւ . և հոն անոնց հետ անմխիթար կողբաց ու կուլար իր ազգին ողորմելի գերութեանը վրա . ու թէ ինչպես նոյ տապարը պղծըվեր է , ու իրեն ալ կահ կարասիքը կողոպտվեր են ։ ասոնք քանի մը տարի համան ալ սատափիկ սրտցաւէն վրայի ըլլալնին պատուոյ քուրձ կըհագնէին ։ Ընտանեները անոնց քաջ թագաւորէն խրկած մարդիքը՝ նեղը մտիկ իմ ալ եկան , ու հրեաներըը կըստիպէին որ կուռք պաշտեն ։ ու շատ մարդ վախերնէն հնազանդեցան՝ կռապաշտութիւն գործեցին ։ Այլ

մատաթիա առանց վախնալու հա-
մարձակ պիտի տրվաւ իրենց ու ըսաւ
թէ՝ աշխարքիս բոլոր ազգերնալ թա-
գաւորին հրամանին հնազանդին, ու
բոլոր իրենց օրէնքը թո-
ղուն, այսպէս դիտնաք որ՝ ես ու իմ
որդիքըս և եղբարներըս մեր հայրե-
նական օրէնքը չենք թողուր՝ ու կուռք
պաշտեր։ Ա՛նդամին աս լսանը ըսել-
նէնի՝ տեսաւ մատաթիա որ անդիէն
մէկ ուրացող հրէամբ եկաւ հոն տե-
ղը կուռքին զոհ մատուցանելու.
ինքնալ ան տեղը աստիկ ած-այնին
նախանձայուզութէն չի դիմացաւ՝ ա-
նոր վրան վազեց՝ ու ուրքով անանկ
զարկաւ որ՝ ան տեղը կուռքին առջևը
սատկեցուց անիկա։ Ա՛ն թագա-
ւորական մարդը որ եկեր զինքը կը-
յորդորեր՝ ան ալ անտեղը մեռցուց,
գնաց կուռքը կործանեց. ու սկսաւ
ամուր ձանով կանչվատել թէ՝ ով որ
հայրենական ած-այնին օրինաց կուզ-
տեր կայնիլ պահպանել՝ իմ հետըս
գա։ և անանկ ինքը իր տղոցմով ի-
րենց ամմէն բաները հոն թողուցին,
քաղքէն դուրս ելան մէկ լեռը գա-
ցին։ Ա՛նոր նայելով շատ ած-ապաշտ
մարդիք իրենց տընով տեղովը ելան
քովը գացին, ու մէկտեղ հոն լեռը
այրերու մէջ անառիկ տեղվանք կը-
քնակէին։ Ա՛խչնամինները աս բանս որ
իմա-

իմացան , շաբաթի օր եկան վրանին եկան՝ ու կըսորդորէին որ դառնան Թիւրքին հրամանին հնազանդին ։ Ա՛տքը երբոր տեսան թէ շաբաթ օրվան պատճառով ան հրեաներէն իրենց դէմ կեցող չկայ, ալ համարձակ վրանին վազեցին՝ ու հազար հոգի ջարդեցին անոնցմէ ։ Ա՛ս որ տեսաւ մատաթիա՝ շատ ցաւեցաւ , ուստի ժողվեց խորհուրդ ըրաւ որ անկէց ետև շաբաթ օր թէ որ վրանին Թշնամի գալու ըլլանք , առանց խղճմտանքի՝ ձեռքին օրինացը համար պատերազմին ։ Ա՛նկէ ետև ուրիշ հրեաները ալ մատաթիայի քով եկան հետը միաբանեցան՝ ու անչափ շատցան որ՝ ալ խումբ կազմած կելլէին կռապաշտիից հետ կըպատերազմէին , կուռքերուն նըվիրած տեղվանքը կաւրէին կըկործանէին , ուրացողները կըջարդէին , ու ձեռքին օրէնքները պահել կուտային ։ Ա՛ս քաջութիւնները ընելէն ետքը՝ տեսնելով մատաթիա որ օրէ օր ալիր մահը կըմօտենակը , առջևը կանչեց իր որդիքը՝ ու քարի խրատներով իրենց ըսաւ նահապետութիւնը օրինակ թողուլ որդորեց իրենք որ չի վախնան Թշնամիներէն , հապա ակնսած քարին քաջութիւն առած տանին , ձեռնաշտու Թիւր նորէն հաստատուին ։ ու շատուն եղբարնին՝ իրենց

գլխաւոր ուխտ տեղ դնելով, և յուդա մակաբէն՝ իրենց զօրապետ, ասանկ իր հայրական օրհնութիւնը անոնց տալով հոգին աւանդեց։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Յուդա մակաբէին յաղթութիւնները։

Յուդա մակաբէն հօրը մեռնելէն եւս երբոր զօրապետութիւնը ձեռք առաւ՝ կանայց որ իր գործքը շատցուցնէ. ու անոնք միան կընտրեր հետը կաւներ, որ միշտ ճակատին օրինաց մէջը հաստատ մնայերէին։ Ապրջի բերանը բոլոր վեցհազարի չափ մարդով ապողոնիոսի դէմ ելաւ, որ աւելի գործով իրեն վրա եկերեր. ու յուդա ճակատին օգնութիւնը անանկ յաղթեց անիկա՝ որ իր ձեռքովը ապողոնիոսը մեռցուց, ու ուրիշ շատ կողոպտուածներն ի զատ ապողոնիոսի թուրը վրայէն առաւ, ու անկէ ետքը ասնիկա ինքը սկսաւ քանեցուներ։ Ասյաղթութիւնովս յուդայի անունտոր մեծցաւ հոմս դին տարածվեցաւ։ Երուսաղէմ կիսերտն ըսած ասորեստանի կողմին մեծ զօրապետը՝ ալ աւելի զօրքով յուդայի դէմ ելաւ։ Յուդայի զօրքը իրենց քիչութիւնը տեսնելով՝ վախցան դէմ դնելու. յուդայ այս բանովը իրենք որ չի վախնան ու ոյ ապաւէնին

նին՝ քաջուքե վազեց վրանին, ու ու-
ներ Հարուր հոգի ջարդելով՝ Թշնա-
միներուն քանակը ցիրուցան ըրաւ
փախցուց։ Ա՚ն առենը անտիոքոս
Թագաւորը աս յուդայի ըրած յաղ-
Թութիները լսելով շատ գժվարը ե-
կաւ, մանաւանդ որ իր զօրը տերուչին
նորէն զօրք ժողվէ, ու ինքը իր բա-
ղարուժովը անոր դէմ ելլէ՝ ջնջէ վերց
ցունէ Հրէից ազգը։ բայց տեսնելով
որ աս գանձս առաջ տանելու քաւա-
կան ըստակ չունի իր գանձին մէջը.
անոր Համար ուզեց որ առաջ պատրաստ
երկիրը երթա զարնէ՝ ու անկէց ըս-
տակ հանէ։ Ա՚ւստի երթալու ատե-
նը՝ իր տեղը լիսիաս անունով մէկ
իշխանմը Թողուց, ու անոր յանձնեց
աս պատերազմին բանները. և իր ան-
տիոքոս ըսած որդինալ անոր ձեռ-
քը հաւատաց՝ որ ինքը պահէ մեծցու-
նէ։ Ա՚ուսիասալ խնդ ընելով փիլիպ-
պոսի Հետ, (որ եղեմի քաղաքապետն
եր, ինչպես վերը ըսինք,) աս հրէից
դէմ պատրաստին վրա իրեք հոգի զօ-
րապետ ընտրեց՝ պտղոմէոսը, նիկա-
նորը, ու գորգիասը. ու ատոնց ձեռքը
տուաւ քառասուն հազար հետևակ
զօրք, ու եօթը հազար ձիաւոր. որ
երթան բոլոր հրէաստանի երկիրը
աւրեն, ու հրէայքը բոլորովին աշ-
խարքես վերցունեն, ինչպես որ ան-

տիրօրոճ Թագաւորը մըտմտացեր էր ։ Ո՛չ քանիս յաջողուԹիւնը վրա անանկ ատոյգ էր նիկանուր՝ որ վաՃառականներէն կանչեր հետերնին խօսք կապեր էր՝ որ սա պատերազմիս մէջ դէրի բռնած հրէաները իրենց ծախէ՝ ինչ ընըսուն մարդ՝ մէկ քանքարի , ու կը կարծէր որ՝ միան սա հրեից գերիներուն գնալը հռոմայեցոց հարուր կիմ երկու հարուր քանքարի տարեկան Թագաւորական տուրքը վճարվի ։ Յուդա մնկաբէի հետ եղած զօրքը՝ որ միան վեց հազարի չափ էին , երբոր Թշնամիներուն պատրաստուԹիւը իմացան՝ շատ վախ ինկաւ սրտերնին ։ Յուդայալ քաջուԹիւ սկսաւ իրենց սիրտ տալ , առջևնին դնելով այնչափ մեծամեծ հրաշքները՝ որ ինծ ատեն ատեն ըրեր էր՝ իրենց նախահայրքը Թշնամիներուն ձեռքէն խալըսելու ։ Ինչքը բոլոր հրէից աղօԹք ու պաք դնելով՝ որ ինծ սա պատերազմիս բաքրի կատարուին տա . զօրքը կարդի դրաւ , ու անանկ Թշնամիներուն դէմ ըլաւ , ոյ օգնուԹիւը յաղԹելով՝ ան պատերազմին մէջը հրէայքը ինը հազար հոգի Թշնամիներէն ջարդեցին , ու միւսացածներնալ՝ որ աստին անդին ցրուած կըփախչէին՝ իրեք հազարի չափ կոտրեցին , անանկ որ՝ իրենց ամբարտաւան նիկանուր զօրաս

պե

պետը աղքատի լաթեր հագած՝ (որ
չի ձանչնըվի ու բռնըվի,) այնպէս
խայտառակաբար անտիոք փախաւ։
Ի սակէ՝ ի զատ հրեայքը Թշնամինե-
րուն բանակէն խելքը կորսպուտալ
ձեռք ձգեցին. ու ան վաճառական-
ները որ շատ ըստրկով՝ նիկանորի ը-
սածինպէս որ իրենք գնելու եկեր
էին, անոնքալ բռնեցին՝ ու ըստակ-
նին ձեռվընէն առին. և սա կորը-
պուտները յուդայի հրամանովը դին-
վորաց ինկած բաժինէն՝ ի զատ առա-
տապէս աղքատաց ու որբոյ բաժնե-
ցին։ Ինկէ ետև յուդա նորէն յաղ-
թունինալ ըրաւ մէկալ երկու զօրա-
պետներուն՝ տիմոթէոսի ու բաքիդի
դէմ, քսան հազարալ անոնց զօրքէն
ջարդեց, ու փախցուց իրենք. ու ա-
նոնցմէալ շատ կորսպուտ առաւ։
Իսիտուս անտիոքոսի փոխանորդը,
յուդա մակաբէի յաղթունիները որ
տեսաւ, ուզեց որ ինքնալ դէմը ել-
լէ անոր ուժը փորձէ. ուստի մէկ
տարիէն ետքը վաթսուն հազար հե-
ւնակ զօրքով՝ ու հինգ հազար ձիա-
ւորով հրեաստան եկաւ։ Յուդայալ
բոլոր տասնըմէկ հազրով միան անոր
դէմ ելաւ, ու աղօթքով իր բոլոր
յոյսը ՚ի վրա դնելով երբոր ակամն
պատերազմիլ՝ մէկկէն հինգ հազար
ջարդեցին Թշնամիներէն, ու անով՝

բոլոր բանակը ցիրուցան ըրին փա-
խուցին։ Ի. յոպէս որ յաջողեցաւ ը-
րելից բանը՝ ու ալ գրեթէ բոլոր այլ-
ազգիները հրեաստանէ հանելին փա-
խուցին, անկէ ետև յուդա մակա-
բէն՝ որ ալ բոլոր հրելից իշխան էր ե-
ղեր, եկաւ երուսաղէմ, որ իրեք տա-
րի կռապաշտ այլազգիներուն ձեռ-
քը մատնըված էր. ու բոլոր կուռքե-
րու և կռապաշտական բաներու նը-
շանները անկէց վերցուց կործանեց.
ու ձեռք զարկաւ այ տաճարը մաք-
րելու նորոգելու։ Ի. նոր մէջը ամ
մէն կահ կարասիները նոցին չինեց,
ու քահանաները զատեց իրենց կարգին
կանոնին մէջը գրաւ։ և աս յաջո-
ղուեաց համար՝ ի զնորհակալուի այ՝
եօթը օր տօնախմբուի սահմանեց,
որ բոլոր հրեայքը ուրախութ կատա-
րեցին։ Ի. յոպիսի հրելից յաջողուի-
նները տեսնելով իրենց սահմանակից
կռապաշտ ազգերը, նորէն սկսան
թշնամուի ընել հրելից դեմ, յուդայ-
ա ասոնց ամէնուն յաղթեց յայտնի
այ օգնականութիբը. անանկ որ՝ ան-
դամմընալ կըպատմվի թէ հինկ փա-
ւաւոր ձիաւոր կտրիճներ երկինքէն
ինջած երևցան պատերազմին մէջը,
որ յուդան մէջերնին առած կըպահ
պանէին, ու թշնամիներուն վրանեռ
ձգելով կըկուրցունէին անոնք, որ

շիւ

շփոթված իրար կանգնեին, ու ա-
նանկ կը յաղթըվէին։

ԳԼ. Բ.

Անտիոքոս ապստամբը, ու անոր եղեռնա-
նապած ըլլալուն պատճառը հրեից դէմ։

Անտիոքոս Թագաւորին մեռքը դը-
րածը պատերազմաստան որ չի յաջո-
ղեցաւ. ու անկէց խայտառակ ետ
դարձաւ բաբիլոնի կողմերն որ հա-
սաւ, հոն լսելով ան իր զօրապետնե-
րուն Հրեից յաղթըվիլը. ու յուդա
մակաբեին հրեաստանի տիրապետե-
լը. սաստիկ կատղեցաւ ասանկ բանին
վրա. ուստի ալ ուզեց որ ինքը իր
ձօրքով հրէից վրա երթայ ջինջ ամ-
ինքը թրէ անցուընէ, եղեմ քաղաք
քը հիմնայատակ ընէ։ Այդպէս ձամ-
բա ելաւ ու իր կառքը նստած սաս-
տիկ արտօրնաք կրակիպէս քշել կու-
տար, որ օրմէ ժամմը առաջ հասնի՝
ասանկ մեռքը դրած անօրէնութիւնները կա-
տարէ. անատեռնը ալ պատուհասնաւ
իր վրան հասաւ. որ յանկարծակի
կառքէն վար ինկաւ, ու ջարդուբուր
ըդ եղաւ բոլոր մարմինը. ու ներ-
սէնաւ ալիքներուն զէն դրսպաւ՝ որ
խօցվեցան. ու քիչ քիչ անանկ փըթ-
տեցան՝ որ չորս դիէն որդերը դուրս
կըթափէին, ու սաստիկ գարշահո-

տուչին մարդ քովը չէր կրնար մտնել-
նար : Ինտիքոս սասանկ մահվան
դուռնոր հասաւ , անատենը խելքը
վրան եկաւ , իմացաւ որ աս պատի-
ժը ան մեղ հրեից վրաց ընած անողը-
մուխնէրուն համար կրքքաչէ . ուստի
սկսաւ առաջադրութիւն ընել թէ՝ ա-
ռողջանալու ըլլանք՝ հրեից ամմէն
քանները իրենց դարձունէ, ու տաճա-
ը աւրինինպէս իր ըստկալ ամմէն
կողմանէ զարդարէ. ուսնաև ինքնալ
հրեայ ըլլա , և այ մեծ կարողութիւն
ամմէն տեղ քարոզէ : Այց այ ողոր-
մութե չսփը ըցվելով, իր արդար դա-
տաստանովը երեսէ Յողուց ինքը՝ որ
երթա անանկ չարաչար սատկի օտար
աշխարքի մէջ :

Իւսիպաս երբոր անտիոքոսի մեռնիլ-
ը լսեց , շուտմը անոր տղան անտիո-
քոս անուանով, հօրը տեղը Թագաւոր
աթոռը անցուց , ու իրեն մականուն
դրաւ՝ Եւպատոր կամ հօրամոյն՝ այ
ալնիւ հօրե ծնած . ու ինքը լիւսիաս՝
անոր փոխարքայ (այ վէզիր) եղաւ :
Այսալ իր հօրը ձամբան բռնեց՝ հը-
րեից դեմ թշնամանք ընելու . ուստի
նորէն պատերազմ բացաւ վրանին :
Այց յուդա մակաբեին ըրած քա-
ջութիւներն յաղթութիւնով, (որ աս հա-
մառօտութեան մէջը կրնաղունք չենք
երկընցուներ.) Եռքը հաշտութ ըրաւ

հե-

հետերնին։ Նկէ ետև շատ չանցաւ որ՝ դեմետրիոս իրեն հօլեղաօրը որ դին եկաւ անտիոք քաղաքը մնաւ, ու լսելանելէ տալով աս անտիոքոս Թէոսը՝ լուսիանաւ հետը, ինքը տի լսելու անոր տէրութիւը։

Նատեցը շուտմը աղկիմոս լսած ինկ հրեաստը՝ որ առջի պղտորութեե ժամանակը եղեմ քհնայապետութի էր ըրեր, ու ետքը բարեկարգութե առնը՝ ինկած անկէց վրնտած էր. կը նաց Թագաւորին առանկ հասկըցուց Թէ՝ քանի որ յուդա մնկաբէն կեցրե, ոչ քու տերութիդ հրեաստանի վրա ապահով է, և ոչ մեր աղգը հանգիստ խաղաղ կըլլա։ Նա լսած ուրիշներնալ վրա տըվին՝ տըրդեցին Թագաւորը, որ աղկիմոսը մեկ քանի զօրապետիմբ հետ եղեմ խրկեց՝ որ երթան աս հրեից քանեքը կարգի գնեն։ Նայց եբբար եկան ասոնք, խաբեբայութե խելմբ մարդ յուդայի բարեկամներին բռնեցին սպաննեցին. և յուդայիալ հետևեն որ ինկան, ու տեսան որ յուդան իր եղբարներովը իրենց դեմ յայտնի պատերազմի պատրաստուելի կըտեսնեկոր, անտիոքոս Թոլոմեին դարձան Թագաւորին քով, ու նորեն յուդայի վրա անանկ գրգռեցին ու սրդողցուցին Թագաւորը, որ անալ անոնց տեղը

ղը մէկ երևելի իշխանմը նիկանոր ը
սած՝ աւելի շատ զօրքով խրկեց որ եր
թայ յուդան բռնէ, ու իր զօրքը ցըր
վէ վերցունէ, ու աղկիմոսը հրէաս
տանի քահանայապետ դնէ։ Այրբոր եկաւ
նիկանոր՝ ու տեսաւ որ յուդա զօրքո
վը իրեն դէմ պատրաստուած կեցեր
է. ու գիտնալով անոր քաջութիները,
չուզեց հետը պատերազմ ընել. հա
պա ուզեց որ խաղաղութիւն բանը
լըմընցունէ։ Այայց յուդա միշտ իր
զգուշութիը ընելով որ չըլլայ թէ խա
բէութիւն բանմը ընէ, թող տըվին որ
նիկանոր եղէմ եկաւ, ու յուդայի
հետ սկսաւ անանկ աստիկ սիրով
ու բարեկամութիւն վարվիլ, հետը խը
նամուելով ընել, որ աղկիմոս կար
ծիք գնաց թէ նիկանորի միտքը ըն
լորովին փոխվեցաւ. անոր համար
շուտմը գնաց ամբաստանեց թագա
ւորին։ Այագաւորնալ շատ սրդողե
ցաւ, ու գրեց նիկանորի թէ ատ ձեր
ըրած բարեկամութիը չեմ հաւնիր.
հապա ինչպես հրամայեցինէ ատվը
ները ձեռվընիրը կապած յուդան ին
ծի խրկես։ Այս բանս որ իմացաւ յու
դա՝ երեսը ծածկեց։ Նիկանորալ
ամի կերպով ետևէ հնկաւ գինքը բըռ
նելու. ուստի գնաց եղէմ տանտերը
քահանայուն կըպաւ, որ թէ ըսաւ յու
դան պահերէքնի՝ հանեցէք ձեռքըս

տրվիք. էհ նէ ըսաւ, (ձեռքը տաձա-
րին վրա զարնելով,) աս ՚ոյ տաձարս
հիմնայատակ կընեմ, ու աստր տեղը
կուռքի մեհեան կըշինեմ։ Վհատա-
նաները աս որ լսեցին, սոսկալով
տաձարը մտան՝ ու լալով կաղաչէին
՚ոյ որ պահէ իր տաձարը, ու անոր
ըրած հայհոյանքը իրեն չի թողու։
Վհիկանորաւ անկէ ետև կատղած՝
մարդու չէր ողորմէր, հրեպայքը տակն
ու վրա սկսաւ ընել։

Ա՚յս առենները հռաւքա ըսած մէկ
ՙոճ ապաշտ ու խելայի անուանի ծեր
մը կար Եղեմ. նիկանոր աստր ետևէն
լինկած վրան հինկ հարուրի չափ զին-
վոր խրկերէր՝ որ ողջ բռնեն իրեն քե-
րեն։ Ա՚յդ ասիկա ուրեմն ընտրեց
քաջութիւ մեռնիլ քան թէ ան կոտ-
պաշտին ձեռքը իյնալ. ուստի երբոր
ալ զինքը բռնելու եղան, ան առենը
աստր ձարը հատած՝ ինք իր ձեռքով
Թուրը իր փորը խոթեց ձրդքեց. ու
անանկ զինքը սպրիսպէն վար ձգեց։
և հոն դեռ չմեռած՝ այնպէս արուն-
վըլա ոտք ելաւ կայսեցաւ՝ փորոտիքը
ձեռքը բռնած դէպ՚ի վար երկինքը
դուգուց՝ ու ըսաւ, ՙոր՝ այսպէս դա-
ալ իրեն հատուցանես. ու անանկ ին-
կաւ հոգին աւանդեց։

Ա՚յդը նիկանոր իմանալով որ յու-
դա մակաբէն սամարիայի կողմերը

զօրք ժողված պատրաստ կեցեր է, ապասեց ինչվան շաբաթ, ու ան օրը ուղեց որ իր բոլոր ուժովը վրան վազե։ Եւ երբ իր զօրաց մէջ շատ հրեայքը կային. ասոնք երբոր աղաչեցին որ ան օրը Թագու՝ շաբաթը՝ զօ պահեն՝ ինչպես ամէն հրամայերէ. նիկանոր ա առնց սըրդողելով հայհոյեց այ գեմ ու ըսաւ, ամէն Թագ երկինքը հրամայէ, երկրիս վրա մէկ որ ուժովէ նէ՝ ան կը հրամայէ որ զենք վերցունեն պա տերազմին։ Յուդա մակաբեա՝ ան դին իր զօրքը յորդորելու սիրտ տա լու առեն՝ ամէն իրեն մէկ տեսիլքը ցուցուց, որ իր մարդոցը պատմելով՝ աւելի զօրացան. ու տեսիլքը ասէր. Տեսաւ որ անհամբ քէնյապետը իր ընորհալի կերպարանքովեւ ձեռ վրնները տարածած հրեից համար ա ղաչեք կընէր. ու յուցունելով անդին կեցած մէկ ուրիշ փառահեղ ծերու նիմը, կըսեր Թէ՝ ան երեմիա մար գարէն է, որ եղբայրսիրուք միշտ և հանապազ ձեզի համար կաղաչէ այ։ ասա ըսեւինին՝ երեմիան մէկ ոսկիով պատած Թուրմը յուդայի ձեռքը կուտա ու կըսէ. առ աս աստուածմէ սպարգևած ամբ Թուրըս, ու ասով ըսպանանէ քու բոլոր Թշնամիներդ։ Լսածը երբոր նիկանորի հետ գեմ ազեմ եկան, հրեայքը որ քիչվը էին՝

խրենց զօրասէտին յուդայականքովը
սիրտ առնելով՝ ու քաղցրովին ու ա-
պահինելով, անանկ քաջութ պատե-
րազմ ըրին, որ ան մէկ ղարնըվելուն
մէջը եռասունըհինգ հազար հոգի
Թշնամիներէն կոտրեցին, նիկանոր
ալ անոնց մէջը. ու մնացածը ցիրու-
յան ըրին։ Այսքը ուրախութ օրհնենք
տալով ՚ին. Հրամայեց յուդա որ նի-
կանորի գլուխը՝ ու աջ Թևը կարեն
վերցունեն վրայէն. ու եղեմ բերաւ
ամէնուն ցուցուց. և անոր հայ-
հոյիչ լեզուն հանեց կտոր կտոր ջար-
գեց՝ Թռչուններուն առջևը ձգեց,
ու գլուխը բերդին վրա կախել տը-
վաւ. և ան ձեռքնաչ որ տաճարին
զարկեր սպառնացեր էր՝ Թէ պիտի
հիմնայատակ ընեմ, տաճարին սա-
ջևը կախեցին։ Այս աս յաղԹութԹէ
օրս ալ՝ մեծ տօն սահմանեցին ՚ի շը-
նորհակալութԹէ ՚ին։

ԳԼ. ԼԹ.

Յոպպա մայրէն էքսունի, ու յոյնականց
անոր տեղը կանգնի։

Նիկանորը յաղԹըվելնէն ետքը՝ հրե-
աստանի երկիրը քիչմը ժամա-
նակ խաղաղեցաւ. ուստի յուդանաշ
առեն պտաւ Հռոմայեցոց դեսպան
խրկելու, որ մէջերնին եղած ուխտ-
ու

ու դաշինքնին նորէն ամուրցունեն ։ Բայց դեմետր Թաւաւորը նիկանոր մի մեռնելէն ետև՝ նորէն բաքիդը աղիմոսիհետքսանհազար հետևակ զօրքով, ու երկու հազար ձիաւորով յուդայի դեմ խրկեց ։ Յուդայի զօրքը, որ անատենը միան իրեք հազար էին, երբոր Թշնամիներուն շատ բուները տեսան՝ սրտերնին կոտրեցաւ յուսահատեցան, ու շատնալ քովէն պատվեցան ցրվեցան ։ որ միան ուԹը հարիւր ձիաւորով մնաց յուդա, ու ատոնքալ կըյորդորէին վինքը Թէ՝ ասանգամ որ ասանկ քիչվոր մնացինք ետ կենանք՝ ինչվան որ նորէն մարդ ժողվինք ։ Յուդա իրենց պատասխան տալով՝ քանի որ ես Թշնամին ներս երեսը դարձունեմ փախչիմ. հապա՝ Թէ որ ժամանակը հասերնէ՝ քաջութէ մեռնինք մեր եղբարներըը ազատելու համար ։ Ասանկ ըսաւ՝ ու անուԹըհարուրովը Թշնամիներուն մէջը մտաւ, և առտվանց ինչվան իրիկուն անանկ քաջութէ պատերազմեցաւ, որ անոնց աջ Թևը վարկաւ յաղԹեց ։ Բայց ետքը անոնց ետևէն իյնալնին, ձախ Թևին զօրքը եկան վինքը իր մարդիքներովը մէջ առին, ու անատենը յուդայալ՝ նայ այնպես կարգաւորելովը՝ ինկաւ. ու մնացած զօրքը փախան ցիրուցան

եղան։ Նաթբը շմաւոն ու յուխանամ
իր եղբարքը՝ եկան վերցուսին յու-
դայի մարմինը՝ տարին իրենց հայրե-
նական գերեզմանը Մաղեցին. ու
վրան մեծ սուգ ըրին ինկլացիքը։
Յուդայի մեռնելէն ետև անտեր որ
մնացին հրեայքը, շատ նեղուի կրե-
լով բաքիդի ձեռքէն, յուխանամը
անոր եղբարը իրենց քհեայապետ ու ա-
ռաջնորդ դրին։ Բաքիդ անոր ետև-
էն ինկաւ որ բռնէ սպանել. յուխա-
նամայ հետը զօրք ժողված մէկ ա-
նապատ տեղին քաշվեցաւ։ բաքիդ
վրան գնաց ու շաբաթ օր պիրզմ
բացաւ հետը. բայց յուխանամ դէմ
ելաւ ու անանկ քաջութիւն պատերազ-
մեցաւ՝ որ հազար հոգի կոտրեց բա-
քիդի զօրքէն՝ ու դինքը փախցուց։
Անկէ՛ի ետև նաև ուրիշ անգամմը
բաքիդ յուխանամի թշնամիներէն
դրգռվելով՝ ու հետը պատերազմե-
լով, երբոր յաղթվեցաւ, ալ իր խել-
քը կտրեց որ յուխանամի քաջութի-
նաչ յուդայէն վար չի մընար. ուստի
ալ անոր ուզած հաշտութիւը՝ բաքիդ
լաւ տալով, հրեաստանէն ելաւ՝
ու անտիոք քաղաքը դարձաւ. մանա-
ւանդ որ՝ հոն դեմետր Թէոբրնաչնե-
ղութե մէջ էր ազգքսանդր եպիփան
ըսածին կողմանե, որ նոր Թէոբրուէ
հաստատեց իր տահմանին քովը։ Ա-

որ

որ վրաքիչմը հանդիպ խոտ դտուս յոմնաց
Թան, ու մաքմաս քաղաքը նստած,
սկսաւ ժողովրդը կառավարել. ինչու
որ երուսաղէմի բերդը դեռ դեմուտ
րի Թագաւորին զօրաց ձեռքն էր։

ԳԼ։ Ժ։

Յոհաննան յահանայապետին մասած պատ
մուելիները։

Յոհաննան քաջուԹիը չորս դին
հռչակվելով, աս երկու հրեայ
տանի սահմանակից Թշւրները դե
մուտ ու աղէքսանդր՝ որ մկմկ կու
դէմ էին՝ իրարու ձեռքէն յոմնաԹա
նը կըջանային իրենց կողմը գարձու
նել, գիտնալով որ անոր օգնուիը ի
րենց շատ ուժ կուտար։ Այդ յոմ
նաԹան խոհեմուԹիւ երկու դինալ
հաւասար կըբռնէր, Թեպէտ միտ
քը բերելով դեմուտրի՝ հրեից դէմ
ըրած անօրէնուԹիները, անոր ըրած
բարեկամական խոստմունքներուն
անչափ չէր հաւտար։ Հապա աղէք
սանդրի վրա աւելի հաւատարմուԹի
ուներ, որ գինքը քհնյապետ Ձանչ
նալով՝ ոսկի Թագ ու ծիրանի կապա
խրկեց իրեն. որ աս մեծ սիրոյ ու
բարեկամուԹեան նշան էր։ Այդքը գի
մեորալ աս բանս լսելով Թեպետա
նորին բարեկամուԹեան ԹուղԹ գրեց
հր.

հրեից, որով շատ ապատուելներ կու-
տար իրենց. բայց այսու ամենի հրե-
ալքը չի հաւատացին իրեն, հաստատ
կեցան աղէքսանդրի հետ։

Ա.սկէ ետքը աղէքսանդրը պատե-
րազմ ելաւ դեմետրի վրա՝ ու քաջու-
թիւ յաղթելով սպաննեց դեմետրը,
ու երբոր անոր տերութիւնը բոլոր իր
տակը առաւ, պտղոմէոս եգիպտա-
ցոց թագաւորին հետևնալ ուղելով
բարեկամանալ՝ անոր դէղեպատուհա
ըսած աղջիկը իրեն կին առաւ։ Այր-
քոր աս Թէզրական հարանիքիս պատ-
ճառովը ան երկու Թէզրոնները մէյ-
տեղ պտղոմայիդ քաղաքն էին, յոյս
նաթանալ աղէքսանդր Թէզրէն հրաժ
վիրված՝ մեծ մեծ պարգևներով գը
նաց ան հարանիքը. ու հոն աղէք-
սանդրը ինքը շատ մեծարեց, ու նո-
րէն ծիրանի կապա հագցունելով
փառաւորեց. և ամենևին մտիկ չի
դրաւ յոյնեանցին թշնամիներուն՝ որ
գացեր վրան ամբաստանուի կընէին
թագաւորին. ու անանկ փառաւոր
րապէս ելաւ նորէն Եղեմ դարձաւ։

Ա.ս աղէքսանդր Թէզրը քիչմը ատե-
նէն ետքը՝ կամաց կամայ Թուլնալ
ու զինքը ուրախուէ (կմ զէֆքի
սէֆայի) տալով, անդրէն՝ մեռած
դեմետր Թէզրին մեծ որդին դեմետր
Նիկանոր ըսած՝ ելաւ իր հօրը տերու-

Թիը

Թիլը նուիէն ձեռք ձգեց, ու անտիոք քաղաքը եկաւ նստաւ. Ասիկա ոխ պահելով յոշիաթանի վրայ՝ Թէ ինչու իր հօրմէն զատվեցաւ՝ աղէքսանդրի դին եղաւ. անոր համար ապրղոնիոս մկիմը զօրապետ ըրաւ, ու ուրիշ հազար հեծելակ զօրքով և իրեք հազար ձիաւորով հրեաստան յոշիաթանի վրա խրկեց։ Ասոր դէմ ելաւ յոշիաթան իր շուրջն եղբօրը հետը՝ տասըհազար զօրքով, ու անանկ քաջութիւն պատերազմ ըրաւ, որ անոր ուրիշհազարը ջարդեց, և դագձն կուռքին տաճարը՝ հոն փախչողնեբուն վրան երեց, ու անոնցմէ շատ կողոպուտ առած անանկ եղեմդարձաւ։ Ասոր բանին համար էվէրգետ ուրախանալով աղէքսանդր Թագաւորը, նորէն յոշիաթանի Թշնամիանը՝ պարգև խրկեց, ու անոր իշխանութեն երկիրը մծծցուց։ Ասնկէ ետև շատ չանցաւ որ մեռուցին աղէքսանդրը, ու պտղոմէոսնալ մեռաւ՝ որ խաղեցայութիւն մտեր յաջտակեր էր աղէքսանդրի տէրութիւը, ու իր կղէոպատրա աղջիկը անկից հաներ դեմետր Թշնամին տվեր էր։ Ասոր վերկուքին մեռնելէն ետքը դեմետր աւելի զօրացաւ, ու բոլոր իր հօրը Թշնամիը տիրապետեց. և ան վերի ըսած պատերազմէն ետև հինգնալ ըս-

ակսաւ յոշիսաթանի հետ բարեկամութիւն ընել։ յոշիսաթանայ անկէ եւս գինքը գլուխ չանչնալով՝ շատ պարգեւներով գնաց առջեւը ելաւ. անակ գինքը նորէն մեծարելով հրեից ազատուելէ գիր տըւաւ։

Ն՚ին աստենները տրիփոն անունով մէկ գօրապետ մը, մեռած աղէքսանդր թագաւորին տղան անտիոքոս ըսած՝ կուզէր հօրը տեղը թագաւոր դնել. անոր համար դեմետրի վրայ որ պատերազմ ելաւ՝ յոշիսաթան դեմետրի ուզածին պէս իրեն իրեք հազար ձիաւոր զօրք օգնական խրկեց. որ եկան քաղաքը տասը հազար հոգի թշնամիներէն ջարդելով ձեռ վրէնէն խալըսեցին դեմետր թագաւորը։ Ասոնց դեմետրը ինչ որ խոստացեր էր՝ աս բարերարութեան փոխարէն հրեից ընելու, ազատվելէն ետեւ՝ խօսքէն դարձաւ չի կատարեց. անոր համար ինքնակալ պատիժը գտաւ, որ ետքը բոլոր զօրքը գինքը թողուցին՝ ու անտրիփոնին հետ մէկ եղան, ու գինքը փախցունելով անտիոքոսը թագաւոր Հանչցան իր տեղը։ Ն՚ին ալ երբոր աթոռը նստաւ՝ ուխտ ու դաշինք հաստատեց յոնաթանի հետ, և գինքը քհ՚նայապետ ու գլուխ Հանչնալով հրեից՝ իրեն թագրական ընծաներ խրկեց, և անոր շնորհեց եղբայրնալ

զ։

զօրապետ դրաւ : Այսքը ասս երկու եղբարքսաւ շատ քաջութիւներ ըրին՝ անտիոքոս Թէոսը իրեն Թշնամինե րէն պահելու. անոնցմէ մէկնալ ուրիշ մնսը եղաւ, որ անտիոքոսը ըսպանե նել կուզէր՝ որ ինքը անոր տեղը Թա գաւոր ըլլա. ու երբոր տեսաս որ յոնիացիան քառասուն հազար ոչ ժով զօրքով կեցեր է, վախցաւ դէմը պատերազմ բանալու : Ուստի խաբէ ութիւն հեռը սկսաւ բարեկամուի ցու ցունել, ու անանկ զօրքը քովէն հե ռացունելով՝ միայն հազար հոգի հե տը առած պտղոմէոսին քովը մտաւ յոնիացիան. տրիփոն քաղքին դռնե րը վրան գոցել տրվաս. ու այնպէս ինքը բռնեցին կապեցին, հետի ե կած մարդիքը բոլոր Թրէ անցուցին : ու անկէ ետև տրիփոն նորէն զօրք ժողվեց, պատրաստվեցաւ որ հրե աստանի վրա երթե :

ԳԼ : ԺԱ՛ :

Ի Յաւան կը յաջողի յոնիացիանի :

Երբոր յոնիացիան բռնվեցաւ, հր բէաստան անանկ ձան եղաւ Թէ սիռած է, ուստի սաստիկ տրտմած՝ ու գրե Թէ յուսահատած էին հրեայ քը : Այն աւուրը շմաւուն (որ ինչպես ըսինք՝ մատաԹիայի հինկ որդւոց մէ

ջը պինտ մեծերնին էր,) քովը կան-
չեց հրեայքը ու մխիթարելով սիրտ
տալաւ իրենց՝ ու ըսաց Թէ՝ եասէ
իմ եղբարներս ասպէս՝ այ օրինացը ու
մեր աղգին ազատուելը համար պատ-
րաստ եմ իմ կեանքըս տալու։ (Տղա-
վուրդնալ շատ ուրախացաւ ասոր վը-
րայ. ու ինքը յոյնաթանի տեղը իրենց
առաջնորդ ընտրեցին։ (Տքը տրի-
փոն երբոր հրէից վրայ եկաւ՝ ու տե-
սաւ որ շմաւոնը ալ զօրապետ եղած՝
պատերազմի սղնէկ պատրաստուելու
տեսեր է, ինքնալ խաբէութիւ քանը
փոխեց, դեսպան խրկեց շմաւոնի ը-
սելու Թէ՝ յոյնաթանը հարուր քան-
քար արծաթ տալիք ուներ Թէլեմա-
կան պանծին, անոր համար քովը
բանըմած կեցեր է. ուստի եթէ կու
գիք որ աղատի, աս ըստակըս խրկե-
ցէք, ու անոր երկու տղաքնալ իմ
ձեռքս պատանդ տըլէք, որ գինքը
Թողում Ը մաւոն Թէպետ իմացաւ ա-
նոր չար միտքը, բայց այսու ամենայ-
նիվնայնէս խրկեց ան ըստակը ու տղա-
քը, մոածելով որ՝ չըլլա Թէ աստին
չիտըվաւ, ու կորսընցուց ան պիտուա-
կան մարդը։ (Ւ անանկ եղաւ. տրի-
փոն ասոնք առնելէն ետև՝ չէ Թէ յոյ-
նաթանը չիխալըսեց, հապա բանից

մեռցուցած . ու ինքը եկաւ իր տեղը դարձաւ : Ն՚ը որ լսեց շմաւոն , մարդիք խրկեց անկէց վերցուց յոյնաց Թանի մարմինը մովը իմ քրիստոնեաց՝ իր հօրը ու մկաւ եղբարց գերեզմանը դրաւ : և առ գերեզմանն ներսէն վրա փառաւոր քարաշէն շինվածք չինեց, որ յիշատակին անմոռաց մնայ : Ն՚ակէց ետև ալ շմաւոն ղրղզեցաւ տրիփոնէ , որ առ յոյնաց Թանի երրած անգթութէն՝ի զատ՝ գնաց գաղտուկ անտիոքոս Թագաւորը սպանել տրվաւ , ու ինքը անոր Թագերուն Թիը յափշտակեց : Կաստի առաջ իմանալով որ անդիէն դեմ տար Թագաւորը նորէն իր տերութիը կուժովցունէ կորո , ինքնաւ անոր ընծաներով դեսպան խրկեց , ու ահկէց հրեից շատ զաստուհներ առաւ :

Ա՚սոր վրա խեըմը ատեն խաղաղութիւն վարեց շմաւոն իր իշխանութիը , ինչ՚ վան որ անտիոքոս ըսած մկկմ՚ Թագաւորական ցեղէն , որ սկիզբը շմաւոնի բարեկամուհի կրցուցունեը , ետքը երբոր եկաւ յաղթեց տրիփոնի ու Թագերուհը բոլորովին տիրապետեց , սկսաւ շմաւոնի հետ Թշնամութիւն երեալ , ու տրվաճ ընծաները , և երկու հազար իրեն օգնութիե համար խրկած զօրքը , անարգեց ետ գարձուց : Ա՚տքը աՌենոբիոս իր բարեկամ

կամը խրկեց շմաւոնի ըսելու Թէ՝ իմ հայրենական քաղաքներս որ սա- չափ տարի բռնուած տիրապետեր էք, ու անչափ տեղվանք աւերեր էք՝ ա- նոնց գինը տրվեք, ու անկէ՛ի զատ ասչափ ատենի Թագաւորական խափան- ված մնացած տուրքերը տրվէք. Թէ որ չէք ուզեր՝ որ բռնութիւն վրանիս ելլեմ: Ը մաւոնայ չի վախցաւ իրեն պիտի տրվաւ Թէ՝ օտարի երկիրը մենք յափշտակած չէնք, մեր հայրենա- կան երկիրները Թշնամիներուն ձեռ- քէն առեր ենք. միայն յոպպէ ու դա- զարա քաղաքներուն համար որ դուք հարուր քանքար կուզէք, անոր ըս- տակը կուտանք: Ա. սիմոն որ լսեց, առաջիկ սրդողեցաւ Թագրը, ու կէն- դե բոս ըսած մէկ զօրապետմը շատ զօրքով հրեաստան խրկեց: Ը մաւոն- ասլ ան ատենը քսան հազար զօրք տը- վաւ իր երկու տղոցը ձեռքը, որ ա- նոնց մէկը յուդա կըսվեր, ու մէկալը յոհան. ու անոնց սիրտ տրվաւ յորդո- րեց՝ որ այսուհետև իրենք հրեից ազ- գին Թշնամիներուն դէմ ելլեն պատե- լազմին, որովհետև ինքը՝ ալ ծերա- ցեր էր: Ա. նանկ ալ օգնութիւը որ ե- լան ասոնք՝ շատ ջարդ տրվին յաղ- Թեցին Թշնամիները. ու յոհան փա- խըտականներուն ետևէն իյնալով տարաւ հասուց ազովտոսի կողմերը

մէկ բերդմը, ու բերդը վրանին երե-
լուլ երկու հազար հոգիեալ հան մեռ-
ցուց. ու այսպիսի քաջութիւ հրեաս-
ուան դաբձաւ։

Ին ատենները պողոմէոս աթու-
քենց ըսած մէկմը կար՝ որ շմաւոնի
փեսայ էր եղեր. ու երիքովի կողմե-
րը իշխան դրված էր։ Ին սիկա շմա-
ւոնի տերութիւնը վրա աչք տնկելու
սկսաւ՝ ու կողմերը տես
երթալնինի, դուք քսած քաղաքը՝
պողոմէոս խաբէութիւ ինքը սեղան մե-
ծարեց՝ անոր երկու տղաքնաւ հետը
մատաթի ու յուդա. ու հոն տեղը
ուրախութիւ ուտել խմելին ետքը՝ յան-
կարծ պողոմէոս՝ որ իր մարդիքներո-
վը պատրաստուած էր՝ վրան վազեց
ու սպանեց շմաւոնը իր տղաքնե-
րովը և ծառաներովը։ Ետքը աս բա-
նըս շուտմը խրկեց իմացուց անտիո-
քոս թագաւորին, որ իրեն օգնական
զօրք խրկէ՝ որ հրեաստանը բռնեն
տիրապետեն, մակաբայեցոց ձեռ-
քէն հանեն. ու գազարա քաղաքնաւ
մարդիք խրկեց՝ որ շմաւոնի մէկալ
յովհան տղանաւ հոն բռնեն մեռ-
ցունեն։ Ետյց յոհան աս բաներըս
առաջուց իմանալով՝ շուտմը անեկող-
հները բռնեց սպաննեց, ու իր հօրը
տեղը ինքը անցաւ՝ քահանայապետ
եղաւ։

Հոս կը վերջանայ մակաբայեցոց գիրքը, ու հրեից բոլոր պատմութիւնը, որ հին կտակարանաց գրքերուն մէջ կը պատմըվի։ Այսց յորմէ կերևայ որ ասկէց սկսեալ ինչվան յայի քրիստոնեից մերոյ Ցնուննդը, ցի միացած Հարուց եռասունը մեկ տարվան ատենի գրեխաւոր հրեից աղգին հանդիպածները՝ համառօտ պատմենք, որով շարունակեալ կրկպչի հին կտակարանին պատմութիւը նոր կտակարանին հետ։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յաւելուածք հրեից պատմութենէ ինչվան ժամ ծնունդը։

Յոհան շմաւոնի որդին՝ որ հիւրկանոս կոչվեցաւ, (ինչպէս կրսեն՝ հիւրկանիա դաւառը մեկ յաղթութիւն մը ընելու պատճառով,) պտղամէոսի յաղթելէն ետև՝ բոլոր հրէաստանի ինքը սկսաւ տիրապետել իր հօրը տեղը։ Այս թէպետ անկէ ետքը անտիքոս իր թշնամիներէն խաղաղանալով նորէն բոլոր ուժովը եկաւ երեմ պաշարեց. բայց յոհան քաջութիւն պատերազմելով քանը հոն հասցուց որ՝ աղբեթէ անոր ձարը հատած հաշտութիւն ըրաւ հետը։ Այսքը աս անտիքոս մոս անչափ բարեկամացաւ յոհանի հետ, ու քաջութե դիէն անանկ մեծ

կըսեպէր անիկա , որ պալոսից դէմ պիտըմ ելլալու առենըր յոհաննաւ իր ղօրքովը հետը առաւ , որ հոն շատ յաղթուիներ ըրաւ ; Իայց ետև անտիոքոսի քանը ձախորդ երթալով երբոր ինքը դինքը ըսպանեց , ու ան պատճառով զօրքն որ ցրվեցան , ան ատենը ալ յոհան փառաւորապէս հրէաստան դարձաւ , ու քալորովին ազատութեի գտնելով հրէաստանի սահմանը նորէն մեծցուց , քոլոր քովը եղած մանրը աղգերը քաջութէ իր տակը առաւ : Իսայն թէ աս ալ կըսպատմըվի որ՝ ան ատեններըը հրեից մէջ սադուկեցիի ու փարիսեցիի աղանդներըը տարածված ըլլալով , յոհան եօթերը զինքը սադուկեցինեըրուն կողմը ցուցուց . որով մակաբայեցոց քարի անունը աւրեց , ու աւով ինքնալ իր զաւկընեըրովը հրեից ատելի եղաւ :

Յոհանի հինգ տղոցը մէջէն արիստոբուղոս ըսածը հօրը մեռնելէն ետև առաւ իշխանութիը , ու ինքը զինըը հրէաստանի թագւոր անուանեց : Այս ան անուն հաստատ պահելու համար՝ իր մարը , որ անալ իշխանուհի ետևէ էր՝ մեռցուց . ու իրեք եղբարներըը քանաի մէջ գոյել տըվաւ . և մէկալ եղբարը անտիգոնոս ըսած , որ իրեն թագւորուհի ընկեր էր առեր , ան

անգամմը պատերազմին յաղթուէ դառնալնիւին, անոր վրայ արիւտ
քուղոս կարծիք առնելով թէ ինքը
կուզէ թիւրուիլը յափշտակել. անո
ղորմելաբար ան ալ մրթել տրվաւ։
Այլ այդ դատաստանն ալ շատ չուշա
ցաւ՝ վրան հասաւ, որ մէկ տարիէն
աւելի չի քաշեց իր իշխանութիւը. հա
պա ինչպէս կրպատմեն, ուր որ իր
եղբօրը անմեղ արուները թափել տը
վաւ՝ անտեղը իրմէ սկիզբն արուն ե
կաւ՝ որ ալ խըխտըված ինկաւ հո
դին փչեց։

Ա՛րիստաբուղոսի կինը զաւակ չունէ
նալով երկանը մեռնելէն ետև իր
տադերը մէկը աղեքսանդրոս յան
նէոս ըսածը՝ բանտէն հանել տըվաւ,
ու հետը կարգըվեցաւ, և առջի եր
կանը տեղը անիկա թիւրը ընտրեց։
Ա՛սիկա երբոր իշխանութիւը ձեռք ձը
գեց՝ թէպէտ պատերազմական քա
ջութիւն հրէաստանի սահմանը շատ
մեծցուց. բայց իր անկարգութիւը և
մանաւանդ անգութ անողորմութիւը
սաստիկ ատելի եղաւ հրեից, անանկ
որ՝ ալ սկսան գաղտուկ ետևէն պը
տրտիլ որ ինքը ըսպաննեն։ Ա՛յդ
սանդրոս ասոր իմանալով աւելի կատ
ղեցաւ, ու ինչպէս կըսեն՝ վեց տար
վան մէջը յիսուն հազար հոգի գը
լուխ կտրեց, և մէկ հեղմամբ ուրիշ

Հարուր հոգի հրեից մեծամեծներ
ին, որ աս իրեն ըրած բռնակալու
թիները չէին հաւներ՝ իրեն դէմ կը
խօսէին, բռնել տրվաւ՝ ու ինքը սե
զան նատած ուրախութ ուտել խմե
լու առեն՝ մէկէն առոյք խաչի վրա
կախել տրվաւ. ու աս հերիք չէ, ան
ազգմէ լիներուն կնիկները ու զաւակ
ները իրենց աչաց առջևը բերաւ մոր
թել տրվաւ։ Ա. աղեքսանդրոս Թա
գաւորը ետքերը չափն աւելի ղին
քը դինիի տալով, և ան պատճառավը
իրեք տարիւայ հիվանտուհի քաշելէն
ետև՝ իր իշխանութիները քանը եօթը
տարին մեռաւ։ Ա. տաւէն Թէպետ եր
կու որդիք Թողուց՝ մէկը հիւրկա
նոս՝ ու մէկալը արիստոբուղոս ը
սած, բայց աոյնք դեռ պզտիկ ըլլա
լով՝ Թագաւորութե ժառանգուհիը իր
աղեքսանդրա ըսած կնկանը յանձ
նեց. որ ան ալ քէյպեատուհը՝ հրա
կանոսի տրվաւ, ու Թագաւորական
կառավարութիը ինքը կըներ, փարի
սեցիները առաջ քաշելով ու անոնք
իրեն կռնակը ընելով. որովհետև
ինչպէս կըսեն՝ անժամանակները աս
փարիսեցիները բռներ էին, ու իրենց
խօսքը խիստ անցուկ էր։

Ա. ղեքսանդրա Թագուհին՝ որ աղա
մէ ալ կըսվի, ինը տարի խելօք ու
խաղաղութ կառավարելէն ետքը ևր
լար

քոր մեռաւ՝ բոլորովին հիւրկանոսի ձեռքը մնաց իշխանութիւն։ Այլ հիւրկանոս մեկ թուլ ու անզօր մարդմը ըլլալով, ու արիստոբուղոս՝ իր եղբայրը անոր ներհակ՝ յանդուգն ու տաքարուն՝ (որ իրեն մօրը առեներկինքը գլուխ քաշեր էր,) հիւրկանոսի վրան պատերազմ ելաւ. ու հիւրկանոսը յաղթըվելով՝ դեմ չկրնալով գնել՝ խոնարհեցաւ գնաց հաշտութիւն խնդրեց եղբօրմէն։ Արիստոբուղոս ալ աս դաշամբ հաշտութիւը ըրաւ հետը՝ որ թագաւորական ու քհնայապետական իշխանութիւնը ինքը ընէ, ու հիւրկանոս երթա իր տունը հանդիստ նստի։ Սանկ իրեք տարիէն չափ խաղաղութիւ կենալէն ետքը՝ մեկ անդիպատրոս ըսած ունևոր մարդմը եդոմայեցի կիւսակաղոնացի, նորէն տրդեց հիւրկանոսը, որ գնաց արեւտաս արաբացոց թագաւորին ինկաւ՝ որ իրեն իրաւունքը պաշտպանէ. ապետասալ զօրքով արիստոբուղոսի վրա եկաւ, ու արիստոբուղոսը փախցունելով ինքը սկսաւ հրէաստանի վրա տիրապետել։ Ինչվան որ սկսաւ ըսը ըսած մեկ հռոմայեցոց զօրապետմը արիստոբուղոսէ չորսհարուր քանքար առաւ՝ արեւտասի աչքը վախցուց, որ Երկէմ ելաւ գնաց. ու նորէն արիստոբուղոս հիւրկանոսի վրան

վախճ եօթըհազար հոգի ջարդեց՝ անանկ ինքը առաւ տէրութիւը։ Կայ՚ն ան առեններըը պոմպէոս հռոմայեցոց մեծ զօրապետը ասորեստանեայ կազմերը գանըվելով, (որ ութ գրան հայոց Թագաւորը հռոմայեցոց հետ հաշտութի՚ ընելով իրենց Թագուցեր էր, որով քոլոր հրեաստան հռոմայեցոց տէրութե՚ նեըքեր անցեր էր.) աս երկու եղբարքս՝ հիւրկանոս ու արիստոբուղոս՝ պոմպէոսի պարգևներով դեսպան խրկեցին, ու աղաչեցին որ իրենց գաւառտանը ինքը կորե՚ իրաւունքը ցուցունէ։ Պոմպէոսալ երբոր հրեաստան երթալու եղաւ որ աս բանըս տեսնէ, արիստոբուղոս իր վրա վախ ունենալով սկսաւ բերդերը ամրոցունել ու պատերազմի պատրաստութի՚ տեսնել։ Կայց աս բանըս աւելի գեշ եղաւ, ինչու որ՝ պոմպէոս ալ թշնամութի՚ գնաց եղեմը զարկաւ առաւ, ու հիւրկանոսը նորին քահանայապետ ու Թագաւոր դրաւ. և հրեայքը հռոմայեցոց հարկատու ընելով աս տուրքերուս անդիպատրոսը վերակեցու գրած՝ ինքը արիստոբուղոսը իր զաւկներովը կապած հետը առաւ անանկ յաղթութի՚ հռոմ դառնալու։ Ա՚ս Համբորդուներս մէջը ա. ղեքսանդրոս բռած արիստոբուղոսի մէկ որդին՝ ձեռքէ փախաւ հրեաստան

տան եկաւ. ու իրեն հետ խելքը զօրք
ժողվեց մէկ քանի թերդմը առաւ՝
սկսաւ հռոմայեցոցմէ գլուխ քաշել
տիրապետել. անոր վրայալ գաթխա-
նաս հռոմայեցոց զօրապետը հասաւ
յաղթեց զրուէնք իրենք, ու աղէքսանդ-
րոսը փախուց։ Ալեքը տարիէն ետքը
արիստոբուղոս իր մէկալ անտիպո-
նաս բսած տղովը հռոմայի բանտէն
ինքնալ փախած հրէաստան եկաւ,
ու երբոր աղէքսանդրոս տղին հետ
պատրաստուելի կըտեսներ որ նորէն
գլուխ քաշէ, հռոմայեցիք բռնեցին
ղինքը ու նորէն իր երկու տղաքներո-
վը հռոմ խրկեցին։ Ինկէ ալ ետքը
Թէսպէտ յուլիոս կայսեր հրամանովը
ազատեցան, բայց ինքը արիստոբու-
ղոս ալ մէյմալ ետ չի դարձաւ, հա-
պա հոն պոմպէոսի բարեկամներէն
դեղով մեռաւ, ու աղէքսանդրոսալ
եկաւ անտիոք քաղաքը բռնըվեցաւ՝

հոն ըսպանընըվեցաւ։

Ի՛նչ ատեններըս յուլիոս հռոմայեցոց
կայսրը՝ պոմպէոսի Թշնամին՝ աս-
րեստանի կողմերը գտնըվելով, Թէ-
պէտ անտիգոնոսը արիստոբուղոսի
որդին՝ գնաց լալով անոր ոտքը ինկաւ
ու իր հօրը և եղբօրը մահը առջևը
դնելով, (որ միայն իրեն կողմը ըլլա-
լուն հմար պոմպէոսի բարեկամներէն
սպանընըվեցան,) հրէաստանի իշխա-

նուիրը ինքը ուղեց առնել. քայց քանի մը չիկրցաւ ընել. որով հետեւ անդիպատրոս, (որ հիւրկանոսի հետ խիստ բարեկամութիւն կապվելով, մէյտեղ եղած պէս կըկոտաւարէին հրեաստանը,) յոյլիոսի աչքը անանկ մտած էր որ՝ նոքեն անմնց իշխանուհիը հաստատեց յուլիոս։ Անդիպատրոս կամայ կամայ կառավարուեր մէջ լոթեայ իր երկու որդիքը, մեկին անունը փաասայել ըսած՝ որ եղեմդրաւ, ու մեկալը հերովդէս՝ գալիլեայի կողմերը։ Ան երկուքսալ իրենց կառավարուեր մէջը շատ խելք ու քաջութիւնկը ցուցընելով՝ ամմինուն սիրելի եղան, մանաւանդ հերովդէսը. անանկ որ՝ հիւրկանոսի անունը միանկար, ու քոլոր կառավարութիւնը անդիպատրոս իր տղացմանը կըտեսնէր. ինչման որ ինքնալ մեկ ուրիշէմը դեղած մեռաւ. ու անկէ ետքը հերովդէս ալ աւելի երես գտնելով հռոմայեցոցմէ՝ սկսաւ ինքնիշխան թագաւորի պէս վարել իր տերութիւը։

Ան ծիկը անտիպատրոսալ ինչպէս ըսինք՝ տեսնելով որ հռոմայեցոց աղաչելով՝ բանմը չիկրցաւ ընել. դարձաւ բազափրան ըսած հայոց մեծ զօրապետին դիմեց, (որ սիդրան Թագաւորը զինքը նորէն շատ զօրքով հռոմայեցոց դէմ իրըկեըեր.) ու անոր խոս-

խոստացաւ որ՝ եթէ հիւրկանոսի տե-
ղը վնաքը եղեսի քահանայապետ ու թա-
գաւոր դնեն զնե , իրեն հազար քան
քար ոսկի տա՝ու հինկհարուրալ սաղ-
վոր կնիկ : Հիւրկանոս ու փասայէլ
տեսնելով բազափրանի մեծ ուժը, որ
զօրքը դնել զօրապետին ձեռքը ար-
ված՝ վրանին խրկեց. ալ դէմ չի դրին՝
հետը հաշտուի ըրին , սիրով ընդու-
նեցան իրենք. բայց հերովդէս աւելի
շատգէտ փրթաւ , որ շուտիմ տուները
տեղը ժողվեց գնաց մէկ անառիկ
բերդմը մտաւ . ու ետքը անկէց ալ
մնաւար եղաւ հաւտ փախաւ : Հա-
քը երբոր հիւրկանոս ու փասայէլը
անանկ խափված եղան բազափրանի
քով գացին՝ որ իրենց բանը հաղա .
անատունը բազափրան երկուքնալ
կապած անտիգոնոսի ձեռքը տը-
վաւ : Անտիգոնոս ալ մէկէն հիւր-
կանոսի անկաճները կտրել տրվաւ ,
(կամ ինչպէս կըսեն՝ կատզած ինքը
վրան վազեց խածնելով փրցուց ,) որ
թէ մէկմնալ բանը փոխվինի՝ քահա-
նայապետ չկրնաս ըլլալ . ինչպէս
մովսիսական օրէնքը կարգիլէ , որ
այսպիսի պակասաւոր մարդ քահա-
նայապետ չըլլաս : Փասայէլնալ բան-
տը դրած՝ ձեռվընեղնոր կապված կե-
ղերը , յուսահատութէն ինք իրեն
գլուխը քարի զարնելով սպաննվ-

ցաւ

զինքը։ Ու բազմփրան՝ անանկ անդ
տիգոնոսը եղեմ Թէրը ու քահանայա-
պետ դնելով, հիւրկանոսը բռնած
ուրիշ հրէից գերիներուն հետը ա-
ռաւ Հայաստան տիգրան Թէրւրին
տարաւ։ Նոքը ատենով ասա հիւրկա-
նոսը Թէպէտ գերութէն դարձաւ,
բայց մէկմընալ քահանայապետուն
չըրաւ։

Լակ հերովդէս ինչպես ըսինք՝ հռոմ
որ գնաց՝ աս բաներըս պատմեց, ան-
կէց անտոնինոսի հիւպատոսին ձեռ-
քովը, (որ առաջուց իրեն հօրը և
իր հետը շատ բարեկամէր,) հռո-
մայեցւոց շատ տուրք խոստանալով
բոլոր հրէաստանի Թէրութէրը ինքը
առած, հռոմայեցւոց զօրքովը դար-
ձաւ եկաւ անտիգոնոսի վրաս։ Ին-
տիգոնոսալ հայոց մնացած զօրքը իր
բեն կըռնակ ունենալով՝ անանկ ի
րեք տարիվ չափ դէմ դրաւ հերով-
դէսի՝ որ բան չկրցաւ ընել։ Այլ
ետքը երբոր եկաւ անտոնինոս՝ ու առ
սիոս ըսած զօրապետը վրան խրկեց,
անալ հինկ ամսի չափ պաշարելէն
ետև եղեմը առաւ՝ ու հերովդէսը
հոն Թագաւոր դրաւ, ու անտիգոնոս
կապած անտիսը քաղաքը անտոնինո-
սի խրկեց, որ հերովդէսի ուղածին
պես ան տեղը խայտառակաբար գը-
լուխը կտրել տըվաւ։ Ասիկա պինտ

եղ

եաքի իշխանըն եղաւ մակաբայեցոց
ըսած ղևւտացի քՀնյականցեղէն. ու
անկէ ետև ալ մՀյմնալ Հրեից աղ-
գէն իրենց իշխան չի նստաւ. որով
Հետև քՀն մեսիային Ձնմարիտ Թա-
գաւորին, և քՀնյաբետին գալստեան
ատենը ալ Հասեր էր, որ ասկէ եռ-
սունվիրեք տարիէն ետքը ծնաւ,
ինչպէս որ յակոբ նահապետը մոր-
գարեցեր էր, որ կըսէ՝ ծննդոց. խԹ.
10. ՈՒ՝է պակասիլ էշխան՝էյուդայ, և
մի պէտ յերանաց նը՝ հինչև եկեալ նա՝ ո-
րոյ իրն է հանդերձեալն, և նա է ակնկա-
լութի հեթանոսաց։

Ա՛յդ ադամ ցուցա՝ նախահայր ընար հէ,
Որ չէառա երիսաս՝ փրկիչ աշխար հէ.
Ներպատակ բանից՝ ձգեան պա ռէ,
Հերոսին երինաց՝ առեպարա նէ:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՅԱՃԱԽՈՒՆՁ ԳՐՈՑ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ.

Պատմութիւն վարուց յայսմ քսան ամս մերոյ, հաւաքեալ ի չորից աւետարանչաց:

ԳԼՈՒԽ.

Պարբերել հրեշտակապետիդ առեխս հոտոտ պարտիայն, ի հոտին մարխոռ.

Երբոր ալ աստուծմէ սահմանած ժամանակը հասաւ, որ մեսիան աշխարքիս փրկիչ խրկէ, ինչպես մարգարէից բերնովը շատ անգամ խոստացեր էր. պինա առաջ անոր կարապետը (յովհաննէսը) ծնաւ ուզեց խրկել, այս կերպով՝ Հերովդէսի թագաւորութեան ատենը, իբր անոր եռաւունը հինգ տարին. հրեաստան մէկ քհնյմը կար զաքարիա անունով, ու կնիկմը ունէր եղիսաբեթ ըսած. ա-մուլ

մուլ էին՝ որ ինչ֊ման ծերուե ատեննին
իրենց զաւակ չէր եղած։ Ա՛ս զաքա֊
րիաս եղէմի տաճարը խորանը մտած
ա՛յ առջևը լսնկարկե ընինի՝ հրեշտակ
մը երևցաւ իրեն, ու ըսաւ, մի՛ վախ֊
նար զաքարիա՛ քու աղօթքդ լսեց ա՛ծ,
որ քու եղիսաբեթ կնիկդ քեզի որ֊
դիմը պիտի ծնանի, անոր անունը
յովհաննէս դնես, (որ կընշանակէ
չնորհք ա՛յ,) որ ան՝ քեզի և շատ մար֊
դիքներուն ուրախութե պատճառ պիտի
ըլլա, ինչու որ՝ ա՛յ խիստ սիրելի
է։ Հաստի նայէ որ՝ գինի ու սղի չի
խըմէ։ ու մարը փորէն հոգւոյն սրբ֊
չնորհքովը պիտոր լցվի. ու իսրայէ
լացուցմէ շատ մարդիք պիտոր դար֊
ձունէ իրենց ո՛ր աստուածնուն, ու ա֊
նոր առջևէն երթալով՝ եղիա մար֊
գարէինպէս, ծողովրդոց սիրտը ա֊
նոր հետ պիտի կապէ։ Զաքարիա
երբոր աս լսեց՝ տարակուսեցաւ ու
ըսաւ, ատ ինչպէս կըլլա՝ որ ես ծե֊
րացեր եմ, ու կնիկսալ տարիքը ա֊
ռած է։ Հրեշտակնալ իրեն ըսաւ
թէ՝ ես գաբրիէլ հրեշտակն եմ, որ
ա՛ծ իս խրկեց աս բանս քեզի աւե֊
տիս տալու. բայց դուն որ չիհաւա֊
տացիր, անորհամար աս քեզի պատիժ
ըլլա՝ որ համր (այ տիլսիղ) մնաս մին֊չ
վան ան օրը՝ որ ըսածս իր ատենովը
կատարվի։ Ու անանկ եղաւ. ըստ֊
մը

մը լեզուն կապվեցաւ պապանձեցաւ. ու երբոր ելաւ տունն գնաց՝ մէկ քանի օրէն ետքը եղիսաբեթը յղացաւ, ու անապատը իմանալով փառք կու-

տար՝ որ աս չնորհքս իրեն ըրաւ։ Աստ վրա հինգ ամիս անցնելէն ետև՝ նորէն ած գաբրիէլ հրեշտակը խրկեց գալիլեայի մէկ քաղքը նազարէթ անուն, որ հոն կըբնակեր կոյսն մարիամ, (որ նշանած էր յովսէփ ըսած մէկուն հետ՝ իրենցպէս դաւիթ մարգարէին ցեղէն.) ու իրեն եկաւ հրեշտակը բարև տալով ըսաւ, ուրախ ըլլ բերկրեալդ կիր ի քեզ տէր ընդ քեզ։ Կոյսն մարիամ ան հրեշտակին որ տեսաւ, ու աս բանս լսեց՝ շփոթեցաւ, սկսաւ ինքիրեն մտածել թէ աս բարևը ինչ պիտոր ըլլա։ Հրեշտակնալ ըսաւ. մի վախնար մարիամ, այ այնչափ սիրելի եղար՝ որ ահա պիտոր յղանաս որդիմը ծնանիս, ու անոր անունը՝ յիսուս դնես, (որ կընշանակէ՝ փրկիչ կամ ազատիչ,) որ մեծ պիտոր ըլլա, ու որդի բարձրելոյն պիտի ըսվի, ու ած անոր դաւիթի հօրը աթոռը իրեն պիտի տա, ու յաւիտեանս յաւիտենից թագաւորէ յակոբա՝ այ իսրայէլացոց ազգին վրա։ Անատեղը կոյսն մարիամալ զարմացաւ ըսաւ հրեշտակին. ինչպէս աս բանը ինձի պիտոր ըլլա՝ որ ես երիկ մարդ

չէմ

չեմ Ճանչնար ։ Երեշտակնալ պիտի
տըվաւ թէ՝ Հոգին Սրբ քեզի կուգա,
ու Ամենայն ամենակարողութիւնը աս
քանը կըկատարէ. որովհետեւ այն Սրբ
զաւակը որ քեզմէ պիտոր Ծնանիմ՝
որդի Այ պիտոր ըսվի ։ Նաեւ աս
գիտնաս որ, քու եղբայրդ Ելիսաբեթ ալ
կանդալ՝ որ ամուլ կըսեին, աս Ա-
ռաջ ատենը անաւ վեց ամիս կըլլա
որ յղի է. որովհետեւ Այ աւետիս
կարելի բան չիկա ։ Մարիամ ան
ժամանակը ըսաւ. Ահա ես Այ աղա
խինն եմ, ինչպէս որ ըսիր՝ ինծի
անանկ թող ըլլա ։ ու աս ըսելուն
պես՝ յղացաւ Քրիստոս մէր իր աւետած
արգանդին մէջը ։ Նաեւ այնպէս քովէն
եկաւ դնաց Հրեշտակը ։

Գլ. Ա.

Այսան մարդիկ ձեռնարկեցին կարգել պատմութիւն,
ու եղբայրներ յովհաննէս մկրտչին կըճանչնան ։

Աւետումէն առնելէն ետքը՝ կոյս մա-
րիամ երաւ որ եղբայրը Ելիսաբեթի քովը
երթայ տեսնէ, ու անոր տունը մտած
ինքը բարեւելուընպես, եղբայրը Ելիսաբեթի
փորուն մէջը վեցամսուան յղացած
որդան (երբ թէ ուրախութենէն) շար-
ժեցաւ, ու շուտմը եղբայրը Ելիսաբեթ Հոգ-
ւով աբէլ լցուած՝ խմացաւ թէ ոնկ
իրեն քովը եկողը, ուստի կանչելով
կու-

կու սին մարիամա ըսաւ. Երկնեալ
ես որդի՛ կանայք, և օրհնեալ է պտուղ որո-
վայնիդ քո. ասկէ ինչ պատիւ է լինի՛ որ
իմ Տեառ մարը՝ իմ ոտքս գա, երանի՛ ա-
նոր որ կը հաւատայ թէ՝ քու վրատ ինչ
որ ան ճ ըսեր ինկն՝ պիտոր կատարվի։
Անատեղը մարիամա՛ի չնորհակա-
լուի այ սկսաւ անո խորհրդաւոր օրհ-
նուիր ըսել. Անեծոյսոյէ անչնէմ ըլոր,
ևա։ ու անանկ եղիսաբեթի քով իրեք
ամիս կենալէն ետքը, նորէն իր տու-
նը դարձաւ։

Եղիսաբեթինալ երբոր ատենը հա-
սաւ՝ ու տղան ծնաւ, իր աղգականն-
ները քովը ժողվեցան շատ ուրախու-
թի ըրին՝ ու փառք կուտային անոյ։
Ասքը ուրիշորդ օրը մնխիսականո-
րինացպէս երբոր պիտի տղան թլփա-
տաւէին, անատեղը ուզեցին որ ա-
նունը հօրըպէս զաքարիա դնեն. մա-
րը չէ կրսեր՝ հապա յովհաննէս դրե-
րեք։ ուրիշները չեին ուզեր, կրսեին
թէ՝ ձեր ազգին մէջ ատ անունը չի
կա. ուստին նշմարով հօրնալ հարցու-
ցին թէ՝ ինչպէս կուզէ. անալ չիկը-
նալով աբտնով ըսեր երբոր տախտակ
մը ձեռքը առաւ, ու սկսաւ գրել
թէ՝ Յովհաննէս է ատոր անունը,
անատեղը շուտմը զաքարիայի լե-
զուն արձրկվեցաւ, ու ինքնալ հոգ-
եւոր սքիվ լցված սկսաւ մարգարէա-

նալ

նայում ան օրհնուիր ըսել ։ ( )ւհնեալ
ար ած Է եէլի , ևն ։ Ա՛ս հրաշալի բաներս
ան կողմերը չորս դին որ հաչակվե-
ցաւ , լսողները կըսոսկային ու զար-
մանալով մէյմէկու կըսկսին Թէ՝ ինչ
պիտոր ըլլաս աս տղաս , որ այ չնորհ-
քը միշտ վրան է ։ Ու յովհաննէս ա-
նանկ սրբուհի մեծնալուընպէս՝ գնաց
անապատը քաշվեցաւ կեցաւ ինչվան
որ ժամանակը եկաւ , ու սկսաւ իս-
րայէլացոց մէջը քարոզուի ընել ։

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը Գ ։

Ն Ո Ւ Ա Ն Ը Ը Յ Ե Ի Վ Ր Ե ։

Այսպէս մարիամ երբոր եղիսաբեթի
քովէն եկաւ իր տունը դարձաւ ,
ու յովսէփ իր նշանածը ինքը տեսաւ
որ յղացեր է , չի գիտնալով Թէ՝ հոգ-
ւոյ սրբէ բանը եղած է , շատ շը-
փոթվեցաւ վրան ։ թայց քաւրի ու ար-
դար մարդ ըլլալով չուզեց մովսէ
սական օրինաց ըսած ինպէս , քանը
գուրս ձգէ՝ խայտառակէ զինքը , հա-
պա կրմտմտաւ որ առանց ձանձուն
հանելու՝ քովէն ձամբէ զինքը ։ Այս-
քար աս բանը առանկ միտքը դրած
կըքննարկէր , հրեշտակ այ երևցաւ
իրեն ու ըսաց ։ յովսէփ որդի դաւ-
Թի , մի վախնար մարիամ կարտըդ
քովըդ պահելու ։ գիտնայս որ անոր
յղու-

յղուիը հոգւով սքով եղած է, ու անկ
կէ ծնած տղին անունը՝ Յիսուս դնես,
պատճառն որ՝ ան պիտոր ազատէ ի
րեն ժողովուրդը իրենց մեղքերէն։
Այս ասով կրկատարվի ան ըսածը
Եսայի մարգարէին բերնովը, թէ
Ահա կոյս կղասնի ու ծնանի որդի, ու կոչես
ըն անունը Էմմանուէլ, որ նշանակի՝
ընդ մեզ աստ։ Ա՛ս քանիս վրա յովսէփ
որ արթընցաւ, ալ սիրտը հանգչեցաւ հրեշտակին ըսածինպես ըրաւ.
իր քովը առաւ մարիամ կոյսը, ու ա
նանկ սրբուէ կեցաւ հետը մինչվան
որ իր ծնաւ։ որ այսպէս եղաւ։
Երբոր յիսի ծնանելուն աստենը եկաւ,
որ մրգրկներուն ըսածինպես բեթ
ղհեմ քաղքը պիտոր ըլլար. ահա ա
նանկ կարգաւորեց որ՝ օգոստոս հռո
մայեցոց կայսրը հրաման հանեց՝ որ
բոլոր իր իշխանութեն ներքև եղած
մարդու անունները իրենց ցեղովը ու
քաղաքներովը գրվին։ Ա՛ս պատճա
ռովը յովսէփալ կոյսն մարիամ հե
տը առած նազարեթէն ելաւ բեթ
ղհեմ երթալու՝ դաւիթ մարգա
րէին ցեղէն ըլլալնուն համար, որ
բեթղհեմի էր։ ու երբոր հոն հա
սան, ան աստեղը աստենը եկաւ՝ որ կոյսն
մարիամ ծնաւ իր անդրանիկ զաւա
կը, ու ան իջևանին (այ խոնախին)
մէջ, (որ մեկ գոմիրներ կըսեն) ուր

որ

որ մանր էին ուղղ յունական համ
ձարուրով փաթաթեց տղան ու մտու-
րը (յո կենդանիներուն եղմլիկը) դը-
րաւ գինքը ։
Վիշեր ատեն ըլլալով աս ծնունդս ,
հովիւներ կային անկողմերը , որ բա-
ցը արթուն կեցած իրենց ոչխարնե-
րը կը պահէին. անատենը ասոնց ատ-
տիկ լուսաւորուբ հրեշտակ մը երե-
ցաւ անոնքալ աս տեսնելով շատ վախ-
ցան ։ Հրեշտակնալ ըսաւ իրենց , մի
վախնաք . ես եկեր եմ ձեզ մեծ ու
բախտական բանմը ձեղի աւետիս տա-
լու , որ ան՝ բոլոր աշխարքի ալ ուրա-
խութի է . որ դաւթի քաղքին մէջ
ղաքը ձեղի սաօր փրկիչ ծնաւ , որ է
ծեալ տէր (կիրքո ամծ.) ու անոր նշա-
նը աս ըլլայ ձեղի՝ որ գտնէք
թաք մէկ տղեկմը կըգտնէք խամնա
րուրով փաթաթած ու մսուրը դրած ։
Ա.ս ըսէ լսելնուէս մէկմալ յանկարծա
կի ուրիշ անհամար հրեշտակներ ա
նոր հետը երևցան , ու ըսկսան այ
օրհնութի կարդալ՝ ու ըսեր . Փառք
բարձրեան այ , և յերկիր խաղաղութի մար
դկի հաճութի ։ Յաթը երբոլոր երկինքը
եկան աներևոյթ եղան հրեշտակ
ներըը , հովիւներըը շուտմը եկան քա-
ղքէն եկան . ու հան փնտռելով եր-
թար գտան մարիամը ու յովսեփը և
տղեկը մսուրը դրած , հրեշտակին ըսա

ծ[illegible]ինպէս , ընդհակառակ ըլլալով փառք կուտային ու . ու եթէ ան քաներըս որուն որ կըպատահինեն , ամէնքը կըզարմանային : Ինկէ եաև ուխտ օր եղածինպէս՝ մովսիսական օրէնքը կատարելով Թլփատեցին . ու անուն ը Յ[illegible]ս դրին , ինչպէս որ հրեշտակը առաջուց իրենց ապրսպերեր :

Կ[illegible] : Գ ·

Իրեւ մոգերը յան երկրպագուէ կուգան , ու հերովդես բեղուզիի մահոնտը կըլարէ :

Յետ ծնած տեղը՝ իրեք մոգ կամ աստղաբաշխ (ֆիլիզոֆոս) թագաւորներ՝ արևելքի երկիրներէն մէկ տեղ միաբանած՝ եղեմ եկան , ու ասոր անոր կըհարցունեին թէ ուր է ան նոր ծնած հրեից թագաւորը . որ մենք անոր աստղը տեսանք մեր երկիրը՝ որ պինքը կըպաշտենք , ու նոր համան եկերենք որ իրեն երկրը պագուի ընենք : Հերովդես (որ հրեաստանի թէշարու թինը ինքը յափշտակեր էր ,) ասա քանսոր լսեց՝ շատ վախցաւ շփոթեցաւ , ու քաղքը եղեմցիքալ ան պատճառով տակնուվրա եղան : Ասոնի քովը կանչեց քահանայապետները ու կարգացողները , հարցուց իրենց թէ՝ քրիստոս ուր տեղ պիտոր

ծնանի։ Ի նոնքաւ ըսին Թէ՝ բէ Թղէ հէմ քաղաքը, ինչպէս որ կըդրէ մի քիա մարդարէն։ Ի նատենը հերովդէս գէս գաղտուկ քովը կանչեցաւ իրեք մոգերը. ու տեղն՝ իտեղը աստղին ե րևնալուն բանը անոնցմէ իմանալէն ետև, Թագ տրվաւ որ բէԹղէհէմ երԹան, ու իրենց ասըսպրեց որ՝ աս ծնած տղան գտնելու որ ըլլան, ա նոր տեղը իրենալ իմացունեն, որ ինքնալ երԹա անոր երկրպագուԹի ընե։ Իդրոր մոգերը հերովդէսի քո ւէն ելան, ան աստղը նորէն իրենց երևնալով առջևնին լնկաւ լինչման բէԹղէհէմ բերաւ. ու երԹալով յոի եղած տեղին վրա կենալով ա նանկ ցուցուց իրենց։ Ի նոնքաւ եր բոր մտան տեսան յա տղեկը իր մօրը հետը, ուրախանալով անոր առջևը լնկան երկրպագուի ըրին, ու հանե ցին իրեն պարգև տրվին. Ի ոսկի, կընդրուկ (կիմ անուշահոտխունկ,) ու զմուռս (կիմ սրբությեան։) Ի տև՝ ան գիշերը աս մոգերըս հրեշտակէն իմանալով հերովդէսի չար միտքը, ալ իրեն քով չդարձան, հապա ու րիշ ճամբով ելան երենց տեղը գա ցին։ Հերովդէս երբոր տեսաւ որ մո գերը մէյմալ քովը չդարձան, շատ սրդողեցաւ. ու վախնալով Թէ չըլ լա որ՝ աս բէԹղէհէմ ծնած տղան

մէկ օրմը ելլէ իր ձեռքէն Թագաւո-
րութիւը առնէ, անոր համար զինուոր-
ներ խրկեց՝ ջարդել տալու բոլոր
բեթղէհէմի ու անոր քովի տեղե-
րուն մանչերը տղաքը՝ երկու տարուը-
նէ՛ի վար, որ անոնց մէջը յիս ալ ըս-
պանուելու։ Բայց խաբուեցաւ Հերոդ-
դէս. պատճառն որ՝ յովսէփ առա-
ջուց հրեշտակէն իմանալով Հերոդ-
դէսի չար կամքը, առեր յիս մօրը
հետ եգիպտոս քշելը փախուցեր էր.
ու հոն կեցաւ՝ ինչպէս որ Հերոդիդէսի
մեռնելէն ետքը նորէն ըսաւ հրեշտա-
կը՝ որ Ինէլացոց երկիրը դառնայ։ Յով-
սէփալ երբոր եկաւ տեսաւ որ արքե-
ղայոսը Հերովդէսի տղան Թէվր նրա-
տեարը, (որ անոր չարութիւննալ Հօր
մէն շատ վար չէր միայ,) վախցաւ նո-
րէն Երուսաղէմ կամ բեթղէհէմ երթալ,
հապա հրեշտակին առաջնորդութիը
գալիլեայի կողմերը նահարեթ քա-
ղաքը դնաց բնակեցաւ, որ արքեղայո-
սի երկրին՝ անդիպատաս Հերովդէս ը-
սածին իշխանութեն տակն էր։

ԳԼՈՒԽ Ե.

Յիսուսի պատմութիւնը ընծայելը. ու պատկերա-
պարման պատճառին վրայ գրուելիքը։

Ա՛ռդերուն գալչին առաջ, կամ (ինչ-
պէս կըսեն ուրիշները,) անոնց

մէ քիչմը էտքը՝ քէ Թուլէհէմի տղոցը կոտրըվէլէն առաջ, երբոր ալ յօ մնաւնուկը քառասուն օրվան եղաւ, մինչսական օրինացը ըսած ինպէս՝ երկու տատրակի (յոր խումրիի) կամ երկու աղաւնիի (յոր կէօվէրճինի) ձագ հետերնին առած՝ յօ Եղէմի տաճարը տարին որ ոյ ընծայէն։ Նատենը Եղէմ մէկ ոբ ու արդար ծերունի մարդմը կար ախմէոն անունով, որ մեսիային կըսպասէր, ու հոգին ըբաալ յայտներէր իրեն Թէ՝ ինչվան որ ան չիտեսանէնի՝ պիտի ինքը չիմեռնի։ Ս ծերունիսալ ան ժամանակը աստուծմէ իմանալով՝ տաճարը եկաւ, ու ուրախութէ գիրկը առաւ յօ մանուկը՝ փառք տալով ոյ՝ ըսաց. Տէր ինչպէս ըսիր նէ՝ աղ ասկէ ետև Թող տուր որ երթա խաղաղու Թէ հաճդչի քու ծառատ. որովհետև աղ աս աչվընէրս տեսան քու աշխարքըս փրկելդ. հեթանոսաց լոյս ծագելով, ու հեղջիքը որ քու ժողովուրդդ են՝ աւելի փառաւորելով։ Տքը դարձաւ դէպ՝ ի կոյսն Մարիամ, ու իրեն մարգարէանալով ըսաւ Թէ՝ ասիկա հեղյացց շատին կործանումու շատին փրկութի պիտոր ըլլա, ու սոր վրա շատ նեղ հակուի պիտի ըլլա, այնչափ որ քու սիրտդալ իբրև Թէ սրով պիտի խոցվի աս բաներուս համար. (ինչպէս որ

եաքը հանդըպեցաւ յոի չարչարա-
նաց ատենըն։ (Ի՞ն ժամանակը անկա-
մարգարէնալ՝ (որ եօթը տարի երկա-
նը հետ ապրեցէն եաքը ինչման ուխ-
տունը չորս տարին որբևարի կեցեր
էր, ու գիշեր ցորեկ պաքով և աղօթ-
քով տաճարին չէր զատվեր,) ուրա-
խութիւն փառք տալով Աստ, յոի մեսիա
ըլլալը սկսաւ քարոզել անոնց՝ որ յու-
սով կըսպասեին։ Ի՞նանկ օրինաց ը-
ստիճապէս կատարեցէն եաքը՝ առին
յոը ու նորէն իրենց նազարեթ քա-
ղաքը դարձան։ Յետ օրի օր սկսաւ
աճիլ ու մեծնալ, և իմաստութիւն զո-
րանալ՝ Աստ չնորհքովը, որ վրան վրայ
էն անպակաս էր։

Յովսէփ ու կոյսն Մարիամ սովորուի
ոունէին որ տարին հեղմը զատկին՝
Երզեմ տաճարը ուխտ կերթային. մէկ
անգամալ երբոր յոհ տասներկու տար-
վան էր, ասանկ որ ելան ուխտ գա-
յին, անկէց դառնալնին՝ ինչպէս ե-
ղաւ որ՝ առանց իրենց գիտնալու յոհ
Երզեմ մնաց։ Իրենք կարծելով թէ
ուրիշ ճամբորդներու հետ կուգա,
առջի բերանը հոգ չըրին. եաքը օր-
վանմը ճամբան ընելէն եաև՝ երբոր
աստիճ անդին փնտռեցին՝ ու չի գը-
տան, նորէն Երզեմ դարձան։ Ան-
ալ իրեք օր եաևէն պըտըռտելէն եաք
քը՝ տաճարը գտան, որ վարդապետ-

նէրուն մէջը նստած՝ անոնց ըսածնէ-
րը մարիկ կըդնէր, ու իրենց բանէր կը-
հարցընէր. անանկ որ՝ ամէնն լսող-
ները կըզարմանային իրեն իմաստու-
թիւը ու չնորհալի կերպով տրւած պա-
տասխաններուն վրա: Ան ատենը
կոյսն մարիամ զարմանալով ըսաւ ի-
րեն. ուրդի աս ինչ բան ըսիր մեզի, որ
ինչվան հիմա կըշարչըրկէինք եռևէդ
ինկեր քեզ կըփնտռէինք: Յետ ալ
ըսաւ, իս ինչու ուրիշ տեղ կըփըն-
տռէիք, չէիք գիտեր որ իմ հօրս տա-
նը մէջ պիտի ըլլամ: Այսքը ելաւ
հետերնին նազարէթ եկաւ, ու ա-
նոնց ձեռաց ներքեւը հնազանդութիւ
կըեցաւ, և օրէ օր աւելի աճելով հա-
սակով ու իմաստութիւ, ու Աստուծոյն շը-
նորհքովը լըցւած, որ անանկ մարդ
դիքներուննալ սիրելի կըլլար:

Գլ. Ը.

Յոհ մկրտութիւը, ու աստուածային խոչնդիւնը:

Յոհ քանի ալ աշխատըրիս յայտնըվէ
լու ատենը հասնելով. յովհան
նէս մկրտիչ՝ որ ինչվան ան ատենը ա-
նապատը կըձգնէր, այ հրամմնուվը
եկաւ յորդանան գետին քովերը, ու
սկսաւ ժողովրդոցը ապաշխարութի
քարոզել. ասանկ կըսէր Թէ ապաշ-
խարեցէք, մտերցաւ այ Թագաւորու-

Ու յովհաննու մկրտչի քովնոր կերը
Թային անոր քարոզութիւը մտիկ ընե-
լու՝ ու ապաշխարելով մեղքերնին որ
կրնաստովանէին, իրենք կրմկրտէր
՝ի նշան ապաշխարուե։ Ետքը բոլոր
ժողովուրդը տեսնելով իր բարի վար-
քը ու սրբակաց կերպը՝ խմսցան Թէ
այ իրկած մէկ մարդ մրնէ յովհաննես
մկրտիչը. ուստի վրան կարծիք գնա-
ցին Թէ մեսիան ինքն է։ Ետ բանիս
համար երբոր մէկալ հրէայքնալ իրեն
քահանաները իրկեցին՝ որ հարցունեն
Թէ դուն ով ես։ յովհաննես մկրտի-
չը սկսեր տրվալ Թէ՝ ես մեսիան չեմ,
հապա անոր կարապետը (այ խըլա-
ւուղն) եմ, ինչպես էսայի մարգա-
րէն ըսեր է ինձի համար, Ձայն էաղ-
եաւոյ չանապարհ. որ մեսիային ան-
ջևէն կուգամ՝ ճամբաները շտկելու
ու պատրաստելու, որ իմ եանէս պի-
տոր անալ հասնի. որ ես արժանիալ
չեմ ծառայիլես անոր կօշիկները (այ
ատից վօստալները) քակելու կիմ վեր-
ցունելու։ Ետ միան ջրով ձեզ կը-
մկրտեմ՝ ինչպես ապաշխարուե. բայց
անիկա պիտի ձեզ մկրտե հոգւով սրբ՝
որ կրակիպես ձեր մեղքը կերկ։
Երբոր յովհաննես աս քարոզութի-
ները ու մկրտութիւնները կըներ, յա-
լ եհուան տարվան չափ եղած նա-
զարեթէն յորդանան գետը գնաց

որ ինքնաբ մկրտելի : Յովհաննէս երբոր առ տեսաւ՝ քանզի լեցի ըսաւ , ինձի պէտք է որ քեզմէ մկրտուիմ , ու դուն ինծի կուգաս որ քեզ մկրտեմ : Յիսուս իրեն պատասխան տուաւ . հիմակուան հիմա թող տուր՝ որ սանակ ըլլա , որովհետև մեզի կը վայլէ որ բոլոր արդարութիւնը պարտքը կատարենք : Ապա յետոյ ըսելով երբոր մկրտուեցաւ յիսուս , ու ջուրէն դուրս ելաւ ահագին ձայն որ կըսէր , յանկարծ երկինքը պատուեցաւ՝ ըսյվեցաւ՝ լոյս ծագեց , ու հոգին որ աղաւնիի կերպարանքով յիսուսի գլխուն վրա ինջաւ , երկինքէնալ ահաւոր ձայնմը եկաւ թէ՝ դուն ես իմ սիրական որդիս՝ որ քեզմէ եմ հաւներ :

Յիսուս մկրտուելէն ետքը անապատը քաշուեցաւ , ու հոն քառասուն որ քառասուն գիշեր ծոմապահելէն ետև որ անօթեցաւ , սատանան ինքը փորձել ուզեց . ու երևցաւ ըսաց իրեն , թէ որ դուն ըսյ որդի նէ՝ հրամայէ որ ասոնք քարերըս հացը ըլլան : Յիսուս պէտք տուաւ թէ՝ ծածաշունչին մէջը գրած է որ՝ միայն հացով մարդ չապրիր , հապա ամէն ըսյ բերնէն ելած խօսքերովնալ : Ապա սատանան յիսուս վերցուց երուսաղէմ տարաւ , ու տաճարին բարձրը աշտարակին (այ խուրձին) վրա կեցուց , ու ըսաւ իրեն .

րեն . Թէ որ ոյ որդինեանէ՝ քեզ ասկէ վար ձգէ , պատձառն որ՝ գրած է (սաղմոսին մէջը՝) Թէ ոճ քեզի հաւատը իր հրեշտակներուն ապրեսլըներ է՝ որ քեզ ձեռքերնուն վրա վերցունեն բռնեն՝ որ ջըլլա Թէ ոտքդ քարի զարնես : Ոյաւ ըսաւ , հոն սաւալ գրած է Թէ, ջըլլա որ փորձես քու որ ոճդ : Ոյնկէ ետքը սատանան առաւ յոր մէկ բարձրը լեռնանըը վրա հանեց , ու անկէց բոլոր աշխարքիս Թագաւորութիւնները փառաւորութիւնները ցուցունելով , ըսաւ իրեն . աս ամէնը բաներըս քեզի կուտամ՝ Թէ որ առջևըս իյնես ինձի երկրպագութի ընես : Ոյն ատենը յիս ալ ըսաւ . գնա քովէս կորիր սատանա . գրած է որ՝ քու որ աստուածդ երկրպագութի ընես , ուան միան պաշտես : Ոյս փորձութինեըրես ետև հրեշտակները եկան յսի քովը , ու իրեն սեղան գրած կըծառայէին : Ոյսկէ որ եղաւ դարձաւ յս՝ որ ալ աշխարքիս յայտնըվի . ու նորէն յորդանան գետին քովէն անցնելնելի երբոր տեսաւ զինքը յովհաննես մկրտիչը , (որ միշտ հոն կեցած կըքարոզեր քոի աշխարք գալուն վրա , ու իրեն աշակերտներուն շինեըր ,) իրեն աշակերտներուն ցուցուց յոր՝ ու ըսաւ , ահա սա է քո՝ ոյ գառը , որ աշխարքիս մեղքը պիտի վերցունէ :

Լ՚ս որ լսեցին՝ ան աշակերտներէն եր-
կուքը ելան յոի ետևէն գացին . ու
անկէ ետքը ուրիշներու սկսան յոի
աշակերտ ըլլալ ։

ԳԼ : Լ ։

Կանա գալիլեացոց հարսնիքը , ու անկէ եկած
յոի հանդիպած բաները ։

Կանա ըսած գալիլեայի մէկ քաղքը՝ հարսնիքը եղաւ . որ հոն յոի մարնաւ կոյսն մարիամ հարսնևորնեբուն մէկն էր , ու յոա ալ կանչուած՝ իր աշակերտներովը գնաց ։ Երբոր աս հարսնիքին մէջը գինին պակսեցաւ՝ որ ալ չի մնաց , կոյսն մարիամ եկաւ յոի ըսաց թէ՝ գինի չունին։ Յոա ալ պիտի տրվաւ , մեր ինչ վրան պետք է , աաեն ըսաւ չէ եկեր ։ Ասյց կոյսն մարիամ պատասխանով յոի միտքը , ծառանեբուն ապրպրեց որ՝ յոա ինչ որ ըսէնի՝ անանկ ընեն ։ Լ՚ս հարսնիքին տունը վեց քարե թաղկյկ (յոա ջրի տեստի) կար , որ ամէնն մէկը երկու կամ իրեք մար (յոա քառասուն կամ վաթսուն օթայի չափ) բան կառներ ։ յոա հրամայեց որ ասոնք ջրով լեցունեն , ու տաճարապետին (յոա այլախձի պատշիին) բերեն ցուցունեն ։ Լ՚նոնքալ անանկ ինչվան բերանը ջրով լեցուցին , ու տաճարապետին բերին ։ անալ

ալ երբեր համը առաւնէ՝ տեսաւ որ պատուական գինի է եղեր . ու չի գիտնալով թէ սա ուսկի է , (բայց ծառաները գիտէին , որ ջուրը իրենք լեցուցին ,) դարձաւ փեսային ըսաւ թէ, սովորութիւն չես գիտեր՝ որ առաջ աղեկ գինին կը բաժնեն կուտան , ու երբ որ ալ խմած կլլան , ան աստենը գէշը կուտան . ու դուն ասոր ներհակը ինչպէս հիմա պահեցիր առ պատուական գինիդ : Այս սա հրաշքովը սկիզբ առաջ սա մարդիկներուն յայտնեց իր մեծութիւը , ու աստվ աշակերտներնալ հաւատացին իրեն : Ասկէ ետև յիր մօրը ու աշակերտներուն հետ կափառնաում եկաւ , ու անկէցալ մէկ քանի օրէն ետքը զսաղիմ պատճառովը երուսաղէմ գնաց : Երբոր տաճարը մտաւ տեսաւ՝ որ հոն տեղը կով՝ ոչխար՝ աղաւնի՝ կըծախէին , ու լումայափոխները (այ սուռաֆիները) նըստած առուտուր կընէին , յիս մէկ չըվանէ խառրաչանմը (այ խամչիմը) շինեց , ու անոնց վրա սրդողելով իրենք ծեծելով սեղաննին (այ թէկկեահնին) կործանեց , ըստակինին ցրվեց՝ անանկ ամինքը դուրս վըռընտեց , ըսելով թէ՝ տարէք կորսընցուցեք ասկէց , իմ Հօրըս տունը առուտուրի տուն մի ընէք : Անոնք տեսնելը հրեաները դար-

ձան ըսին իրեն , ինչ նշան կը ցուցնես մեզի՝ որ դուն ատ բանը ընելու իրաւունք ունենաս , յն ալ առակով իրենց պիտի տրվաս , (իբր թե ըսելով՝ նշանը աս ըլլա ,) քակեցէք ըսաւ ատ տաձարը , ու ես իրեք օրվան մէջը ան նորէն կը կանգնեցունեմ : Հրէաները նալ անոր ըսին թէ՝ քառասունըվեց տարի շինվեցաւ աս տաձարը , ու դուն ինչպես իրեք օրվան մէջ պիտի շինես : Ու անանկ չմտացան որ յն իր մարմինը՝ տաձարին նմանցունելով աս բանը ըսաւ . ինչպես աշակերտները նալ յետ մեռնելէն ու իրեք օրէն յաղթուի առնելէն եաքը՝ աս բանս մրտվեցին բերին , ու ըսածը իմացան որ Աշմարիտ է եղեր : Ո՛ատկին ատենը շատ մարդիք տեսնելով յն ըրած հրաշքները՝ իրեն հաւատացին , բայց յն չէր խաբվեր , ու զինքը իրենց չէր հաւատար , աղէկ գիտնալով մարդկային անհաստատութիը :

Ու աս ատենըս հաւատացողներէն մէկ նալ Նիկոդիմոսը եղաւ՝ որ իշխանմներ փարիսեցի աղանդով . որ մէկալ հրէաներէն գաղտուկ գիշերով յն քովը եկաւ , որ Աշմարիտ հաւատքը իմանա . ու յն սորվեցաւ որ՝ մարդ չի կրնար երկնային արքայութիը երթալ՝ ինչվան որ վերստվելովը անոր հոգին նորէն չծնանի . և ասկէ ՚ի

զատ

զատ յոի մարդեղու թէ խորհուրդը
տոլվեցաւ , ու խնացաւ թէ՝ ոչ սիրե-
լուն չափը հոն հասաւ՝ որ չկրնայեց
իր մէկհատիկ որդին անոնց սիրուն
համար տրվաւ , որ երթա խաչվի ու
մեռնի , և ով որ անոր հաւատանէ՝
փրկվի , ու ով որ չհաւատանէ՝ դա-
տապարտվի : Այսքը եղեմ դեպ՛ի
յորդանանի կողմը դարձաւ յիւ , ու
ինքնաւր իր աշակերտներուն հետ ըս-
կսաւ քարոզել՝ ապրտուի ընել : Այսոր
վրա յոհաննու մկրտչին աշակերտնե-
րը նախանձուի ցուցունելով , երբոր
գացին իրենց վարդապետին դանկ
տեցան . յոհաննէս անոնց խրատ տը-
վաւ ցուցուց թէ՝ յիւ Աշմարիտ մեսիան
է , ու ես ըսաւ անոր առաքեալը ըլ-
լալով՝ ինչպէս որ ձեզի քարոզերէի ,
ալ հիմա ժամանակը եկաւ որ՝ ան ա-
շխի ուծնա , ու ես քաշվիմ պըզտկնամ :
Այծալ անանկ կարգաւորեց , որ ասկե
ետև շատ չանցաւ՝ յովհաննէս մկրը-
տիչը՝ հերովդէսը խրատելուն համար՝
բռնըվեցաւ բանտը մտաւ :

ԳԼՈՒԽ Ը .

Աշակերտի ինկանը պատմութիւը , ու նոփա-
տուրաչին ոչին բժշկութիւը :

Յիւ երբոր լսեց թէ յովհաննէս մը-
կրտիչ բռնըվեցաւ , ու գիտնա-

լով փարիսեցոյ իրեն դէմ նախանձը, ան կողմերէն ուզեց հեռանալ նորէն գալիլեա երթալ. ու ճամբան սա մարացոց երկրէն անցնելնիկ՝ կէս օրվանատեն հոդնած՝ մէկ հորումը քովն նստաւ որ քիչմը հանդչի։ Նա տենը սամարիա քաղքէն մէկ կնիկ մը եկաւ որ ջուր առնէ։ Ան ալ անկէց խմելու ջուր որ ուզեց, կա մաց կամաց մէջերնին խօսք բացվեցաւ մեսիայի աշխարք գալուն վրա, ու քանը հոն հասաւ որ կընիկը դարձաւ հաւատաց յն, ու շուտմը վազեց քաղաքը քարոզելու ըսելու թէ՝ ասանկ մէկ մարդարէ մարդմը կա, որ կերևա թէ քմն է։ Երբոր կնիկը գնաց՝ աշակերտները տեսնելով որ յս կերակուրը մուգեր քան չուտեր կոր, միտքը ձգեցին որ հաց ուտէ։ Ան ալ ըսաւ թէ՝ ես ուտելու կերակուր ունիմ, որ դուք չէք գիտեր։ Աշակերտներնալ սկսան մէկ մէկու հարցունել թէ՝ ով իրեն ուտելու բան բերաւ։ Ան ժմըչ յս ալ ըսաւ. իմ կերակուրս ան է՝ որ զիս խրկողին կամքը ընեմ ու անոր գործքը կատարեմ։ Երբոր աս բանները կըլսեն կըհասկընան. մէյմալ տեսանին որ կնիկը անդիէն խելմը մարդիք հետը առած յն քով կերաւ. ու անոնք ալ հաւատացին յն, ու աղաչելով հետերնին

աւին տարին յաղթէին որ հոն քովերը
նին բռնեցին . ու նորէն յոխ քարոզը
լսելով ուրիշ լաւ մարդիք սասա-
րացոցմէ հաւատացին , անանկ որ՝ ան
կնականը կըսէին թէ՝ այսուհետև չէ
թէ քու խօսքիդ համար կըհաւա-
տանք , հապա մենք մեր անկախուելը
լսեցինք , ու գիտցանք որ ան է ճշմա-
րիտ փրկիչը բոլոր աշխարքիս :

Անկէ ալ երբոր եղաւ յն գալիլեա եկաւ՝ ու իր նազարէթ քաղքը գնաց , ան առենը հանդըպեցաւ կըսեն յոխ՝ հրէաներուն ժողովարանը (յն սինագոկան) մտնելը , ու եսայի մարգարէին բանը կարդալը թէ՝ հոգի տն ի վրէ իմ : Ալ երբոր յն ան բանս իր վրա մեկնեց , ու հրէից կուրութիւնը և ապերախտութիւնը երեսնին տալաւ , այնչափ նախատինքներ ու արդոզներ յոխ վրա , որ բռնեցին զինքը քաղքէն դուրս լեռան գըլուխը հանեցին , որ անկէց վար ձգեն մեռցունեն : բայց յն հրաշքով մէջերնէն դուրս ելաւ խօսըլըսելա :

Անտըր երբոր նորէն կանա գալիլեացոց գնաց , ան տեղը մէկ թագաւորական ցեղէ մարդմը կար , որ լսելով թէ յն եկեր է , քովը գնաց ու կաղուչեր որ հետը կաֆառնաում գա իր որդին բժշկէ՝ որ մեռնելու վրա էր . յնալ իրեն պէս տալաւ թէ՝ ինչման

հրաշքը չիտեանէքնէ՝ չէք հաւատար։ Ինձ ալ կարտոլցուներ ու կրսէր՝ ՝ձր շուտ ըրէ հասնիր՝ որդիս չիմեռած։ Ես ալ ըսաւ, դուն գնա քու որդիտ ողջ է։ Ես արդնալ հաւատաց, ու երբոր Յամրա հասաւ երթալու, մէյմալ տեսաւ որ իր ծառանները դիմացը եկան՝ ու իրեն աւետիս տուին թէ՝ որդիտ ալ ապրի է։ Յարնալ բժշկութիւնը ատենը հարցուց իրենց։ անոնքալ ըսին թէ՝ երեկ եօթը ժամին ջերմը դադրեցաւ։ Ես ատենը ինքնալ իմացաւ որ՝ յս ըսելնպես թէ որդիտ ողջ է, ան վարկեանը անդին տղան բժշկըվեր է։ ուստի ան քանիս վրայ ինքնալ իր անուանը տեղուը դարձաւ հաւատաց յսի։ Ես նկատ ետքը յս երբոր կափառնաում գնաց, հոն ալ քահանայութիւնը գնաց, հոն ալ քահանայութիւնը ընելով շատ հիւանտներ ու դիւահարներ բժշկեց, որ ասոնալ յսի անունը չորս դին հռչակվեցաւ։

Գլ. Ի.

Ես ասելով՝ հրաշքով յոհ բռնելը, ու ծովին ալեկոծութիւնը դադրիլը. և գերգեսացոց դեմ դիւահարներուն բժշկութիւնը։

Ես հնդամեն յս գալիլեա գաւառին մէջ գեննեսարէթ քաղաք ալ գնաց, ու հոն ժողովուրդը բազմութիւնն հետզհետէ

սաւ որ երկու ձկնորսի (յն պալլիս ձկի) նաւ կար սպարապ կեցած. ա
սոնց մէկը սիմոն պետրոսին էր, և
մէկալը յակոբոսի ու յոհաննու՝ զե-
բեդեայի որդւոցը։ յն ալ սիմոնին
նաւը մտաւ՝ ու անկէց սկսաւ ժողո-
վրդոցը քարոզ տալ։ Երբոր քարոզը
լըմընցաւ՝ յն սիմոնի ըսաւ որ դէպ՚ի
ծովը բացվի՝ ու ուռկանը ձգէ ձուկ
բռնէ։ Սիմոն պետրոսալ գանկտե-
ցաւ թէ՝ վարդապետ բոլոր գիշերս
աշխատեցինք՝ բանմը չենք բռնել.
բայց հիմա ըսուս քու ըսածիդ կը հնա-
զանդինք։ ու անանկ երբոր ուռկա-
նը ձգեցին, այնչափ ձկներով լեցվե-
ցաւ, որ եթէ մէկալ նաւը վրա չհաս-
ներ ու չօգնեցին՝ պատռտ պատռտ
կըլլար ուռկանը. և ան մէկ քաշե ը
վըերկու նաւնալ ձկով անանկ լեցվե-
ցան՝ որ ալ քիչ մնաց կընկղմեին։ Եր-
բոր սիմոն պետրոս աս հրաշքս տե-
սաւ՝ ահռելով եկաւ յսի ոտքը ինկաւ
ու ըսաւ, տէր քովէս հեռու կեցիր,
ոլովհետև ես մէկ մեղաւոր մարդմը
նեմ՝ այնպէս ալ վախցան մէկալ իր
հետը եղողները յակոբոսը ու յով-
հաննէսը։ Ետև ըսաւ՝ մի վախնար՝
այսուհետև քու արվեստդ ձկան
տեղը մարդ բռնել պիտի ըլլաս՝ որ
արքայուն տանիս։ Ետքը նաւը ցա-
մաքին քովը քաշեցին, ու ամէնն թո-
ղին

նեբունին Հոն Թողուցին՝ վազեցին յոի
ետևէն գացին, ու մէյմալ ձկնորսու-
թիւ ընելու չի դարձան։
Սակայն ետև շատ չանցաւ որ՝ մէկ օր
մընալ յոհուզեց իր աշակերտներուն
հետ նաւով ապ գալիլեացիծովուն մէ-
կալ դին գերգեսացոց երկիրը անց-
նիլ. ու երբոր նաւը մտան սկսան
քայվիլ երթալ, յոհ մէկդին նաւուն
խեղքին (ուխորչին) վրա գլուխը քար
ձին դրաւ՝ ու կրքնանաը։ Անոնը
նը յանկարծ մէկ սաստիկ հովմը ե-
լաւ ու անանկ ալեկոծեցնելը որ կար
ծէին թէ նաւը ընկղմելու վրա է։
Ապ որ տեսան աշակերտները վախեր-
նէն արթընին փրթաւ, ու յոը սր-
թընցունելով կըսէին՝ վարդապետ
վարդապետ կըկորսվինք կոր, եւ յոը
մեզ խալըսե։ Յետոյ արթընցաւ ու
ըսաւ, ինչ կա, ձեր հաւատքին պակ
կասուէն է որ ատչափ վախցաք։ ու
ելաւ՝ ծովուն հրամայելունպես թէ
դադրի պապանձի, չուտմը հովը կըտ-
րեցաւ՝ ու ծովուն ալիքը դադրեցան,
խաղաղեցան։ Աւուրին մէջը եղողնե-
րը ամէնքը երբոր աս հրաշքս տե-
սան՝ սոսկալով սկսան մէկմէկու
նայիլ ու ըսել. աս ումի պիտոր ըլլա,
որ ասանկ հովին ու ծովը իրեն հրա-
մանին կըհնազանդինկոր։ Երբոր
անդին գամաքը գերգեսացոց երկի-
րը

րը ելան, մէյմըն անդիւնդ երեսմանը
ներքեն երկու կատաղած դիւահարներ
կուգային, որ անանկ սոսկալի էին՝
որ մարդ չեր կրնար անցնիլ անկէ
քեն։ ու մերկ հոն տեղվանքը կրկե-
նոյին, ու գիշեր ցորեկ կանչվռտե-
լավ քարերով կրծեծ կրվէին, և մարդ
չեր կրնար ասոնք չդիտցողվան բըռ-
նել ու կապել։ Ասոնք հեռըվանց յի-
տեմնելուընպես վազեցին եկան ու-
ջևը ինկան. ու կանչվռտելով ըսին՝
յի սրդի ՚այ, մենք քեզի հետ ինչ
բան ունինք՝ որ եկեր ես ատենէն ա-
ռաջ մեզ կըտանջեսկսր. պոհ՚ՀՀն որ՝
յի կըհրամայեր սատանային որ ել-
լէ։ Ինչո՞ւ յի Թէ ձեր անունը ինչ
է, անանքաւ ըսին՝ մենք լեգէոն կըս-
վինք, (որ կըցուցունէ Թէ շատ սատա-
նաներ էին մէկտեղ եկած մտած)։
Ասոր ելլելու որ եղան՝ յոի աղա-
չեցին որ՝ իրենք դժոխքը չիխրկէ։
Հապա ան կողմերը խոզեր կարծէին՝
իրենց հրաման տա որ ան խոզերուն
մէջը մտնեն։ յոհ ալ հրամայեց որ ա-
նանկ ըլլա։ Ասատանները ասոնց
ները ան մարդիքներէն ելած խոզե-
բուն մէջ մտնելնուսպես, խոզերը՝ որ
երկու հազարի չափ կային, անանկ
դիւահարեցան որ՝ բարձրը տեղայ
գիրենք ծովը նետեցին՝ ու բոլորը
խըխտըվեցան։ Խոզերուն պահպանե-
ները

ներկնալ սոսկալով փախան քաղաքը գային ասս բաներըս պատմելու։ Ի՝աղպքի մարդիքնալ երբոր եկան տեսան որ դիւահարին մկկը խելքը ցած չնի առջև նստած էր, զարմացան մնացին եղած հրաշքին վրա. ու վախնալով չոի զօրուչէն՝ աղաչեցին որ ելլէ իր տեղը երթա։ Երբոր չոալ նաւ մտաւ որ դառնա՝ ասս բժշկվածդիւահարնալ երմէ չէր բաժնըվիր՝ կուզէր որ հետը երթա. բայց չո չկ թողուց, հապա՝ տունդ դարձիր ըսաւ, ու գնա պատմէ իմ քեզի ըրած ողորմածութիւնը։

Գլ. Ի.

Հնդամալուծին բժշկութիւնը։ Աղբեռա աւետեցին կոլոմը։ Հայրուհի աղջկանը, ու պեսպես հիւանդ բժշկութիւնը։

Երբոր գերդեսացոցմէ ելաւ գալիլեա դարձաւ չո. ու կափառնաում քաղաքը մէկ օրմէ տանը մէջ կըքարոզէր հրէից վարդապետութիւն ու կարդացողներուն առջևը, որ չորս դիւէն իր քովը ժողվերէին որ լսեն. ան առենը չորս հոգի մէկ անդամալուծմը իր մահիճովը (այ եաթախովը) վերցուցած եկան, որ չոի առջևը դնեն որ բժշկէ։ Հայց երբոր առնք տեսան որ անչափ բազմութէ

Ժողովրդոյ ձար չիկա որ դունչնեբս
խօթեն, կերպովմբ ան յօր կեցած
տեղին տանիքին վրա ելան, ու ա-
ռաստաղը քակելով բանալով, ան-
կեց վերէն ի վար կախած՝ անդամա-
լուծը իր մահիճովը յօր առջևը լին-
քեցուցին։ Յետ տեսնելով սուրց
հաւատքը՝ ասրձաւ անդամալուծին
ըսաց, ովդի՛ Թողութի՛ ըլլա քու
մեղքերուտ։ Ան որ լսեկին ան կար-
գացողները՝ սկսան մտքերնուն մէջը
գաւռել թէ՝ յա հայհոյական բան կը-
սէ. որ՝ միայն Աստ կրնա մարդուն մե-
ղացը Թողութի տալ։ Յետ լմնա-
նալով անոնց ծուռ միտքը, հարցուց
իրենց, ատ ինչ է որ կըմըտածէք.
մէկ անդամալուծիմը որը դիւրին (իր
խօսքայ)է ըսելը, աս թէ՝ Թողութի ըլլա
քու մեղքերուտ, թէ ըսելը՝ ելի կայ-
նէ վերցուր մահիճդ ու ասկէ գնա։
Նայց դուք ըսաւ ատալ կ'ուտնաք որ՝
ես երկրիս վրա իշխանութի ունիմ մե-
ղաց Թողութի տալու. ահա կըհրա-
մայեմ քեզի (ըսաւ անդամալուծին,)
որ ելլես մահիճդ առնես ու քու
տունդ երթաս։ Ան որ ըսաւ յօ՝ ան-
գամալուծը չուտմբ ելաւ կայնեցաւ
ու ներքևը եղած մահիճը կունակը
զարկաւ, ու փառք տալով Աստ ան անդ
տունը դարձաւ։ Ու ատ հրաշքս տե-
սնն տեսնողները զայրացուց, որ ի-

լինք.

րեւնքաշ փառք տալով Աստուծոյ կրսեին թէ՝ ասանկ բան տեսնըված չէր։

Ընկէ ետքը տնէն դուրս ելաւ յոտ ու քարոզելով՝ մաքսատան (ըան կէօմրիւկին) կողմերը քալելնէնի՝ տեսաւ մէկ մարդ մը մատթէոս անունով՝ որ մաքսաւորուն կըներ։ յս գալնաւ ասոր ըսաւ ելլիր իմ հետս եկիր։ Ընաշ շուտմը ամմէն բանը թողուց՝ ու յոի հետը գնաց։ Ատքը առաւ յոր իր տունը տարաւ, ու փառաւոր սեղանմը ըրաւ յոի իր աշակերտներուն հետ, և սա սեղանս ուրիշ իրեն քաղրեկամ մաքսաւորներով կանչըված կէին։ Ի՝ աքսաւորու թէ արվեստը հըրէից մէջը գէշ անուն ունենալով, ու պիղծ անօրէն սեպվելով մաքսաւորները։ փարիսեցիները ու կարդացողները երբոր սա իմացան, սկսան յոի ու աշակերտացը վրա մռմռալ թէ մաքսաւորներուն ու մեղաւորներուն հետ կընստին՝ կուտեն կըխըմեն։ Ընաշ անոնց պէն տըվաւ թէ՝ ողջերուն բժիշկ պետք չէ, հապա՝ հիվանտներուն։ ես ալ չէ թէ արդարներուն՝ հապա մեղաւորներուն համար եկերեմ, որ իրենք ապաշխարուն ընելու կանչեմ։ Ընոր վրա մէկ խօսքմամբ ելաւ որ՝ յոհաննու մկրտչի ու փարիսեցիներուն աշակերտները շատ պահք կըպահեն՝ երկան աղօթք կը-

կընեն, ու յոհնները՝ ուտե լու խըմե-
լու հետեն։ Յետոյ աս բանիս առա-
կով սկսաւ տալ ըսել, ատե-
նը կուգայ որ՝ իմ աշակերտներս յոյժ
տանկ ձգնուխներ պիտի ընեն։
Երբոր աս բաները կըխօսէր յիս, մէկ
հրեայից իշխանմը եկաւ քովը յարգու
անուանով, ու յոտը ոտքը ինկաւ՝ կաղա-
չեր որ իր մէկ հատիկ տասվերկու տա-
վան աղջիկը, որ այլ մահուան դուռը
հասեր էր՝ շուտով գայ ձեռքը վրան
դնէ բժշկէ։ Յոյժ Երբոր իր աշա-
կերտներով եղաւ՝ որ հետը երթայ,
ձամբան բազմութե ժողովրդոց մէջը
մէկ տեղատես կնիկմը, (որ խեղճը
տասվերկու տարի աս հիվանդութե
կըտանջըվեր, ու բոլոր ունեցածը
բժիշկներու տալով իրեն ցաւուն
ձարմը չեր տեսած, հապա կվեյ-
ցեր ալ։) յոտի ըրած բժշկութինե-
րը լսելով, հոն եկաւ՝ ու բարի հա-
ւատքով կամացուկմը ետևէն յոտի լը
թերուն դըպաւ, ու շուտմը կատա-
րեալ բժշկըվեցաւ։ Նատեցը յոյալ
իր ամենապիտուքը աս բանս իմա-
նալով ետևը դարձաւ դէպ՚ի ժողո-
վուրդը, ու հարցուց թե՝ ով իմ լը
թերուս դըպաւ։ Աշակերտներնալ
ըսին որ՝ վարդապետ այսչափ ժողո-
վրդոց մէջը սըխմըվեր ես, ու կը
հարցունես թե ով ինձի դըպաւ։ Յո-
ան։

ալ ըսաւ . գիտեմ որ մէկը ինծի մաղ
նաւար կերպովմը դրպաւ , ու իսմի-
զօրութիւնը ելաւ ։ ու նոյնէն սկսաւ
չորս գիւն նայիլ՝ որ աս քանիս ընդոդը
գտնէ ։ Ա՛ն ժամը երբոր տեսաւ կին-
կը որ ըրած քանը ալ չի ծածկուիլ-
կոր , գաղտուկ ընելուն համար վախ
նալով ու դողալով՝ ինքիրէն եկաւ յոհ
ոտքը ինկաւ , ու տէղն խոեղը սկսա-
ծեց թէ՝ ինտոր դըպչելուն պես թժ-
կըվեցաւ ։ Ետաւ ըսաց իրեն . սիրտդ
առնուր բռնի՛ աղջիկս , քու հաւատքդ
քեզ բժշկեց՝ խաղաղութիւն երթաս ։
Ա՛ս հինկանը քանը լըմընցնելու
վրա էր յա՝ որ անդ իրեն իշխանին տը-
նեն մորդիը վրա հասան՝ ու հօրը ը-
սին թէ՝ աղջիկդ մեռաւ՝ ալ մի՛
աշխատցուներ վարդապետը ։ Ետաւ
երբոր աս լսեց , դարձաւ սիրտ տը-
վաւ իշխանին որ չի՛ վախնա , թէ որ
քաւ հաւատքդ առնեսնի՝ ան
կողջընա ։ Ա՛սանկ երբոր յա տուն
նը հասաւ , ու տեսաւ քալմուի հոն
ժողված՝ լալկաններով գոռում գո-
չում , (ինչպես սովորութիւն է հրեից որ
մեռելին վրա կընեն.) անոնց ըսաւ ,
թինչ շփոթած կուլաք , աղջիկը մե-
ռաւած չէ՝ հապա քուն է ։ Ա՛նոնք ալ
կլինտային ըսածին վրա , հաստատ
մովընին դնելով թէ մեռաւած է ։ Ա՛տ-
քը յա միան իրեք աշակերտը՝ ու աղ-

ջրկանը հարբ մարբ հետ առած՝ դնաց մօտեցաւ մեռելին քովը, ու այնոր ձեռքէն բռնեց ըսաւ. այդ իմ՝ քեզի կը հրամայեմ որ ելլես կայնիս։ Ան ըսելուն պես շատմը ողջընցաւ աղջիկը, ու ցոյն կեց ելաւ սկսաւ քալել։ Ցոյն աս հրաշքս հաստատ ընելուն համար՝ հրամայեց ծնողաց՝ որ աղջկանը կերակուր տանուտելու։ Ան սնկէ ելլելէն եռքը՝ յոյսուրիշ բժշկութիւներալ ըրաւ՝ կուրբ ըրաւ ու դիւահարներու։

ԿԱ. ԺԱ.

Պրոպատիկէի անպտղութիւնն, ու ՅԵՒՈՒ ընդդէմ մարդուն, և ուրիշ գաւազաններ բան բժշկութիւնը։

Ընգամընալ զատկի տօնին յո եղեմ գնաց, ու հոն մէկ աւազանմը (որ հաւուզմը) կար՝ պրոպատիկէ կոչեցեր հեզգա ըսած, ու ասոր քովը կերպ կերպ յաւազարներ կեցած կը սպասէին. որ երբոր հրեշտակ մը ջուրը գա խառնէ՝ ինչնէ մէջը ձըգէն. ու ով որ ան ջուրը խառնելու ատենը առաջ ինքը կը ձգերնէ՝ ան միան կատարեալ կը բժշկուէր, ինչ ցաւի տէր որ ըլլարնէ։ Ցոյ աս աեղ մէկ մարդմը տեսաւ, որ եոսանըսը թը տարի էր որ անանկ ցաւագար

ւմեսցեր, ու գնաց քովը Հարցուց
իրեն թէ՝ ողջըննալ կուզես ու։ Ն-
ալ ըսաւ. ո՛ր մեկմը չունիմ որ ես
առեւտուրը քեզի տալ, ու
ես ինչվրան որ չարժիմ միշտ ուրիշը
իմ կարգս կառնէ։ Ն-ժամանակը
յիր իրեն ըսելուն պես թէ՝ երթը կալ
նէ վերցուր մահիճդ ու գնա, ըսբնտ-
ցաւ մարդը՝ ու իր մահիճը կռնակը
առած երաւ կրպտորտեր, ու օրնալ
շաբաթ էր։ անոր համար հրեանե-
րը երբոր առանկ տեսան ասմարդ՝
սկսան սրդողիլ վրան՝ թէ ինչմու շա-
բաթ օր՝ որ արդելած է օրինայ՝ մա-
հիճը վերցուցեր կրտանիս։ Ն-նալ ի-
րենց պիտի ըսէր թէ՝ ես բժշկողը ին-
ծի ըսաց որ այսպես ընեմ։ Ուրիշ
ներնալ հարցուցին թէ՝ ան ինչ մարդ
է որ քեզի առանկ ըսաւ։ Ն-բժշկուած
նալ չէր գիտեր ով է, ինչու որ՝ յես
բժշկելուն պես տեղէն գնաց երե-
սը պահեց։ Ն-այց ետքը տաճարին
մէջը աս մարդուս հանդիպեցաւ յես,
ու ըսաւ իրեն, ահա ըրբնտցար,
նայէ որ մեկմընալ չի մը գանչես, որ
աւելի դէշ չըլլա քանիդ։ Ն-արդնալ
անկէ ետքը գնաց պատմեց հրէա
ներուն թէ՝ ինքը բժշկողը յես էր։
Ն-նոր համար հրեաներնալ սկսան
յիր հալածել, որ շաբաթ օր աստանկ
բան ըրերէ։ Ն-նալ իրենց պիտի տը-
վաւ

վաւ թէ՝ ինչպէս իմ հարս միշտ գործը կընէ, անոր հետ եսալ կընեմ։ Այս բանիս համար աւելի կը կատղէին հրէաները՝ ու կուզէին որ սպանեն, ինչու որ չէ թէ միայն շաբաթը օր չէր պահեր, հապա Աստուած իրեն հայրն է կըսեր, ու աստով զինքը Աստուծոյ հետ հաւասար կընէր։ Այն ժամանակը յոյսով երկան վարդապետութիւնը ան հրէից իրեն վրա առած կարծիքնին հաստատեց թէ՝ ինքը հօր հաւասար՝ որդի Աստուծոյ է։

Այսօր ետև մէկ հեղմամբ իր աշակերտներովը շաբաթ օր արտերուն միջէն անցնելնիկ՝ աշակերտները սկսան հատկերը փրցուցին՝ ու ափերնուն մէջը շփելով ըստրկեցին ու կերան։ Այսոր վրայալ երբոր փարիսեցիքը սկսան մեմռալ թէ՝ շաբաթ օրը՝ չէն պահեր՝ կըբանին, յոյսը դաւիթ մարդարէին՝ ու քահանաներուն օրինակովը իրենք պապանձեցուց։ Այսպէս նոքա կուրացեալ ըլլալով նորէն անոր մէկալ շաբաթը յոյսինակոկայ ին մէջը քարոզ տալնիկ՝ հոն մարդ վրդոյ մէջը մէկ մարդ մընալ կար որ աստր ամէն ձեռքը չորցեր։ փարիսեցիները յոյսի վրա ուղեղով չարախօսուի ընել՝ փորձելով հարցուցին յոյսի թէ՝ շաբաթ օր բժշկուի ընել կըլլա

մի ։ Յետ անոնց չար միտքը հասկը-
նալով՝ ան ձեռքը չորցած մարդը առ-
ջևը կանչեց կայնեցուց , ու հարցուց
անոնց թէ՝ շաբաթ օրը բարի բան
ընելը մի աղէկ է՝ թէ չարութիւն դուր-
ծելը , մէկին կեանքը ապրեցունելը
մի , թէ թողու որ կորսուի , սիրը ա-
ղէկ է ։ Նայեւ առաջ հարցուց թէ՝
ձեզմէ մէկը ոչխարմը ունենայ , ու ա-
նիկա շաբաթ օրը երթայ փոսը ին-
նալու ըլլայ , չերթայր մի ան ոչ-
խարը բռներ անկէց հաներ . հապա
մարդը որ ոչխարէն շատ աւելի պիտ-
ական է , պէտքը չէ՞ որ շաբաթ օր
բժշկըվի ։ Ու առ ըսածներուըլլա նը-
րին պատասխան եցունելով չը անոնք՝
հրամայեց ան մարդուն որ ձեռքը եր-
կրնցունէ ։ անոր շուտմը բժըշկը-
վեցաւ՝ ու ձեռքը երկրնցուց , որ մէ-
կալ ձեռացպէս ողջառողջ եղաւ ։
Նորպէս ուրիշ անդամմալ՝ չը շա-
բաթ օր սինակոկան քարոզչ ընկնի , ան
ժողովրդոյ մէջը մէկ կնիկմը կար ,
որ տասնըութը տարի էր որ աստա-
նան ասոր մտերիմ էր , ու մէջքը ծռած
բռնըվէրէր՝ որ վեր չէր կրնար նայիլ ։
չը առ կնիկը կանչեց առջևը , ու ձեռ-
քը վրան դրած՝ ըսելունալէս թէ՝ կը-
նիկ դուն ալ հիվանդութենդ խալը-
սերես . շուտմը ան ողորմելին բժշ-
կըվեցաւ շըտկեցաւ , ու փառք կու-

տար

տար ՝ ու ։ Անտակոպային վերակեցուն
աս որ տեսաւ , յոր ըրածին վրա՝ սըր-
դոցելով չեմեց ժողովուրդը ու ը-
սաւ , շաբթուն մէջը վեց օր գործք
ընելու օր է , ան օրերը բժշկվելու
եկէք , չէթէ շաբաթ օրը ։ Յետոյ
ասոնկ պապանծեցուց զինքը թէ՝
շաբաթ օր օրէնքը Թող կուտա՝ որ
առնէն մարդ իր անասունը ախոռէն
արձակէ ու տանի ջուր տա . Հապա ը-
սաւ աս կինկըս որ աբրահամ նուհա-
լետին վաւակներէն ըլլալով , տաս-
նը ուժը տարի է որ սատանայէն
կապված եր , սիմտքը չէր մի շաբաթ
օր արձակել աղատել ։

ԴԻՑ ԺԸ ։

Տաճկերիս առաջելոց ընթրուելը , ու Բար-
պին և հրէից պետին ձառային բժշկուելը ։

Ցա մէկ հեղմը լեռը ելաւ՝ որ մինա-
ւոր աղօթք ընէ , ու ան մեղոր
գիշերը հոն անցուներէն ետքը՝ առ-
տուընց լինչաւ քովը կանչեց իր հա-
ւատացեալները , ու անոնցմէ տաս-
վերկու հոգի ընտրեց՝ ասոնք իրեն
առաքեալ անուանեց . որ միշտ հետը
գըտնըվին և սիրոք եղած ատենը աս-
տիս անդին խրկէ քարոզելու ու բժշ-
կուի ընելու ։ Յետ ասոնց անուններն
կըսվէին՝ ա . Ամին , որ յոն անունը

փոխեց պետրոս դրաւ : ՟բ . Յակով-
բոս : ՟գ . Յովհաննէս աւետարանի-
չը . ասոնք երկուքը եղբարք էին՝ զե-
բեթիայի որդիքը , ու ասոնց անուն-
նալ չի փոխեց՝ բանեբեդէս դրաւ , որ
որդիք որոտման լսել է : ՟դ . Անդ-
րէաս՝ սիմոն պետրոսի եղբայրը : ՟ե .
Փիլիպպոս : ՟զ . Բարթուղիմէոս : ՟է .
Ա՛ատթէոս մաքսաւորը , որ աւետա-
րանիչ եղաւ : ՟ը . Թովմաս : ՟թ . Յա-
կոբոս պզտի ըսածը՝ ալփէոսի որդին :
՟ժ . Թադէոս , որ յուդայ ալ կըսվիր :
՟ժա . Սիմոն կանանացի կի՛ նախան-
ձայղ : ՟ժբ . Յուդա իսկարիովտացի,
որ եսբը յիսը մատնեց : Ա՛ս առա-
քեալները ընտրելէն ետև՝ յիս իրենց
մասնաւոր իրատներ տըվաւ . ու ան
ատենը երթար ժողովուրդնալ վրա է-
կան Թափեցան՝ նատաւ իրենց ան ելլ-
կան քարոզուներ ըրաւ , սկսելով ինչ
երանուԹէն : Ա՛տըը երթար ըմընցաւ
ու լեռնէն վար ինջաւ յիս առջևը մէկ
բարոտ մարդմը եկաւ , որ երկըրպա-
գուի ընելով կըսէր , տէր՝ Թէ որ կա-
մենաս՝ կարող ես իս բժշկել : Յի-
ալ իրեն ըսելուն պես Թէ՝ կուզեմ որ
բժշկվիս , շատմը բորը վրայէն գը-
նաց՝ սրբըվեցաւ : ու եսբը յիս ատրա-
պրեց որ՝ ասոնց անդէն չիմանալը
նած՝ մովսիսական օրինաց ըսածին
պես երեմա՛ ինքըզինքը քահանային
ցու-

ցուցունէ ։ և աս թժշկուհեան նշան՝ այ
ղօհ մատուցանէ ։

Ինկէ եաւս յա երբոր կափառնաւսմ
քաղաքը դնաց , հոն մէկ հարիւրա-
պետին (որ իւզպաշիմը) կար , որ իրեն
մէկ հատիկ սիրական ուս սիրտական
ծառան սաստիկ հիվընտցած պառ-
կած՝ ալ մեռնելուս վրա էր ։ ասիկա
այլազգի ըլլալով ու ինքնին սիրտ
չընելով որ յոի գա , հրեից իսօքի տէր
մարդիքը խրկեց՝ որ երթան աղաչեն
յոի , որ գա թժշկէ ։ Յետ ան անանկ
երբոր եկաւ որ երթա , ուս ալ անոր
տունը մօտեցերը , հարիւրապետը
իր բարեկամները յոի դէմը խրկեց ա-
ղաչելու՝ որ չաշխատի՝ ինչման տուն
չի գա , որովհետև ըսաւ ինքը անար-
ժան էր աս պատվուս ։ անանկ որ՝
ինքնալ սիրտը ըլրաւ յոի առջևը գալ
ու երևնալ ։ Ասոր այսուս ամենայնիւ
եարը երբոր իմացաւ որ յա մտիկ
չընիր առաջ կուգա կոր՝ ան առենը
ինքը վաղեց յոի առջև եկաւ , ու խո-
նարհուելէ սկսաւ իրեն ըսել , որ՝ մի՛
աշխատիր գալու ։ ես արժանի չեմ
որ իմ տունըս մտնես , հապա մէկ
իսօքիդ միայն հերիք է իմ մարդս
թժշկելու ։ Ինս որ լսեց յա՝ շատ զար-
մանք ցուցուց , ու դարձաւ իր հետը
եղած ժողովուրդը ըսաւ ։ Չմտածիս
կըսեմ ձեզի , որ ինչացոյց մեջտեղ

այսչափ հաւատք չեմ տեսեր. ուստի
դիտնաք որ յորս դիմէն արևելքէն ու
արևմուքէն պիտոյ Թաւիին արքայու-
թիւը՝ աբրահամու իսահակու ու յա-
կոբա հետ. ու անոնց որդիքը դուրս
պիտոյ իյնան դժոխք երթան: Այտ-
քը հարիւրապետինալ ըսաց. գնա՛
տեղըդ, ու ինչպէս հաւատացիր՝ նոյ-
թիդ անանկ ըլլա: Ու առ ըսելուն՝
պէս՝ հիվանտը բժշկըվեցաւ:

ԿԻ: ՀԻԿ.

Այսին դպչին վերջին ողջննալը. ու մե-
ղաւոր կնոջը դարձը. և սերմանացոյին
առակը:

Այսր մէկալ օրըն իր աշակերտնե-
րովը ելաւ որ նայիի ըսած քղքը
երթա. ու երբոր քաղքին դռանը
մօտիկցան, տեսնեն որ անկէց մէկ
մեռելը կը հանէին, որ տրեւարի
կրնկանանը մէկ հատիկն էր, ու հետը
շատ ժողովուրդ կային: Երբոր մե-
րը լայը տեսաւ յն՝ գութը շարժե-
ցաւ, ու գնաց ձաղին մօտեցաւ, ու
ըսաց Թէ՝ մի լար: Ետքը դարձաւ
մեռելին՝ ու ըսածինպէս Թէ՝ ովվ պա-
տանի քեզի կըհրամայեմ որ ելլես.
շուտմը ելաւ նստաւ մեռելը, ու ըս-
կսաւ խօսիլ զուրուցել: Ան որ տե-
սան ժողովուրդը՝ զարմացան ամօջին,

ու

ու փառք տալով՝ այ սկսան ըսել. «Ան-
մեզ կըսիրէ եղեր՝ որ մեզերնիս այս-
պէս մեծ մարգարէմը հանեց։

Այս բանս չորս դին հրեաստանի մէջ
տարածվելով, նաև քանտին մէջը
յովհաննու մկրտչին պատմու-
թին թէ՝ յո այսպիսի մեծամեծ սքան-
չելագործութիւներ կընէ։ անալ իր ա-
շակերտները քոի հաւատքին վրա
հաստատելու համար, երկուքմը երը
կերթ յոի հարցունելու թէ՝ դուն գա-
լու մեսիան ես՝ թէ ուրիշի ըսպա-
սենք։ Յետոյ անոնց առջևը հիվանդ-
ներու, կուերու, ու դիւահարնե-
րու բժշկութիւներ ըրաւ. ու առաք-
պրեց որ երթան տեսածնին պատմեն
յովհաննու մկրտչին։ Ու ինքը յո ան-
կէ ետքը սկսաւ ժողովրդոց առջևը
յովհաննու մկրտչին վրա փառաւոր
գովասանքները ըսել, թէ անոր պես
մեծ մարգարէ աշխարքս եկած չէ,
ու վայ տրվաւ հրեից որ այսպիսի մարգ-
դու քարոզութիւը չհլարժեցան՝ ու մե-
ղաց չի դարձան։

Անկէ ետքը մէկ օրմը փարիսեցիին
մէկը սիմոն ըսած՝ յո իր տունը հա-
ցի ձևնեց. ու երբոր յո անոր սեղանը
նստերկր, ան քաղքին մէջը մէկ ան-
ճանի մեղաւոր կինիկը իմանալով
որ յո հոն է, հետը ալաբաստրոն
հոտ եղ առած՝ եկաւ յոի ոտքը կին-

կաւ . ու այնպէս կուլար՝ որ արցունք
քովը ոտվընները կը թրջէր , ու գլխուն
մազերովը կը սրբէր , ու ոտվընները
պագնելով ան եղը վրան կը քսկսէր :
Պարիսեցին երբոր աս տեսաւ՝ ինք ի
րեն մտքին մէջը կըսէր թէ , յիր
որ մարգարէ մարդը ըլլար նէ՝ կի
մանար թէ՝ ատ մեղաւոր կնիկմընէ
որ իրեն կը դպչի կոր : Յետոյ անոր
միտքը իմանալով ըսաւ . Սիմոն՝ մէկ
բանմը քեզի պիտոր հարցունեմ. մէկ
մարդումը երկու հոգի պարտկան
էին , մէկը հինգհարիւր դահեկան
տալիք ուներ , ու մէկալը յիսուն :
պարտքին տերը ամենեքովն որ ասոնք
կարողուէ չունին , երկուքինալ չնոր
հեց (յր պաղչեց) իրենց տալիքը : հի
մա ինչ կըսես՝ աս երկուքէս որը ա
ւելի կըսիրէ ան պարտքը թողուցող
մարդը : Սիմոնն ալ պէնն տրվաւ թէ՝
ինծի անանկ կերևա թէ , ան՝ որ շատ
պարտք ուներ : Յետոյ ըսաց թէ՝ շի
տակ դատաստան ըրիր : ու ետքը
դէպ՝ի կնիկը դարձաւ՝ նորէն սիմո
նին ըսաւ . կը տեսնէ՞ս աս կնիկը ինչ
ըրաւ , ես քու տունդը եկա՝ ու դուն
(ինչպէս հրէաներուն սովորութիւն
է) ջրով ոտքս չիվըլացուր . ու աս կիկա
իր արցունքովը ոտքս թրջեց՝ ու մա
զերովը դրաւ սրբեց . դու մէկ սիրոյ
համբոյրմը ինծի չի տրվիր , ու աս
քա-

քանի որ նստերեմ՝ ոտիքներս պագ-
նելէն չի դադրիր . եղուկ դուն իմ
գլուխս չծծեցիր , ու ահա անուշահոտ
եղուկ ծծեց : ուստի քեզի ըսածըս աս
պիտոյ ըլլա , թէ իր այնչափ ըրած
մեղքերուն Թողուի կըլլա , պետճուն
որ՝ չատ սիրեց : Ետքը կրնկանանալ
դարձաւ ըսաց . քոլոր մեղքերուդ
Թողուի ըլլա : Ինչ որ ըսաւ՝ ան տե-
ղը նորէն ուրիշները սկսան մտքեր-
նին մէջը դատել Թէ՝ աս ո՛վ է որ
մարդու մեղսայ Թողուի կուտա : Ին-
աաեւնը յիս ալ նորէն կրնկանանը ըսաւ ,
քու հաւատքդ քեզ փրկեցին , խա-
ղաղութե՛ երթիր գնա :

Յետ ասկէ հետև քաղքրները ու գեղե-
րը պտըտելով , ու ժողովրդոց կերպ
կերպ առակներով քարոզուի ընե-
լով , աս առակաալ ըսաւ Թէ՝ մէկ սեր-
մանացանմը (յիւ էքինճիմը) իր ար-
տը որ կրցանէր , ան հունաերէն մէկ
մասը ձամբուն վրա ինկաւ , որ կոխ-
վեցաւ՝ ու Թռչուննները եկան կերան .
մէկ մասնալ ապառաժ տեղվանք ին-
կաւ , որ հողուն մէջը արմատ չունե-
նալով՝ ծըլելուընդես արեւուն տաքին
չդրցաւ . և մէկալ մասը փուշերու
մէջ ինկաւ , ու հոն քուսնելով խըն-
տըվեցաւ պտուղ չի տըվաւ : Ա՛յլ
ան մասը որ աղէկ ու պարարտ տեղը
ինկաւ , քուսաւ աճեցաւ առատ պը-

տուղ տրվաւ , անանկ որ՝ ումանք մէկին եւսուն , ումանք՝ վաթսուն , ու ումանք ալ հարուր տրվին ։ Ս առակս աշակերտները աղէկմը չի հասկըցան՝ եաթը նորէն հարցուցին , յծաղ մեկնեց իրենց ։ Նունտը ըսաւ՝ այ խօսքն է . Ձամբան ուր որ հունտը՝ ինկաւ՝ լըսողներուն մէկ մասն է , որ շուտմը կուգա սատանան՝ ու անոնց մտքէն այ խօսքը կըվերցունէ , որ չըլլա թէ հաւատան ու փրկըվին ։ Պատաժ երկիրը անոնք են , որ այ խօսքը լսելունպէս՝ թէպէտ մէկէն ուրախութէ կընդունին . բայց արմատ չի ձգելով քիչմը ատեն կըհաւատան , ու եաթը փորձուիմը կիմ նեղուիմը վրանին գալունպէս՝ կըյաղթըվին կիյտան ։ Փուշերուս մէջ ինկած հունտը անոնք կընշանակէ՝ որ թէպէտ այ խօսքը կըլսեն , բայց աշխարքիս զբաղմունքներով կիմ հարստութիներով և ուրիշ բաներով խըխտըված՝ պտուղ չեն՚ի տար ։ Ինչ աղէկ երկիրը ինկած հունտը՝ անոնք կըցույսունէ , որ բարի պտուղ այ խօսքը կընդունին՝ կըպահեն , ու համբերութէ պտուղ կուտան , մէկին հարուր՝ կիմ վաթսուն՝ կիմ եւսուն ։

ԳԼ: ԺԴ:

Յովհաննու Դպրչի գլխատումը: Յետ հինգ հայր, և եօթը հայր՝ հաղարաւոր մարդ կղտայանելը. և ծովեան վրայ երեսնալը:

Հերովդէս չըգտանելէտը խելքը առնէն՝ ի վեր յովհաննէս մկրտիչ քառներ քանտը դրեցեր. պատճառն որ՝ յովհաննէս կըսյանդիմաներ ու կըխըրատեր ղինքը գայթակղական պըղծագործութեանը համար, որ իր եղբօրը կնիկը հերովդիա ըսածը՝ ինքը առեր յափշտակեցեր: Այս քանիս համար Թէպետ հերովդէս կուզէր յովհաննէս մկրտիչը սպաննել, բայց ժողովուրդէն կըվախնար՝ որ յովհաննէսը մեծ մարգարէ կըսեպէին, ու հերովդէսալ՝ որ ու արդար մարդու տեղ դրեցեր ղինքը: Այսու ամիճ երբոր հերովդէսի ծննգեան օրը եկաւ, ու (ինչպէս անստեճնը սովորութեն էր,) իր մեծամեծներուն Թագաւորական սեղան ըրաւ հերովդէս, և անունց առջևը հերովդիայի աղջիկը որ ելաւ խաղայ. հերովդէս անչափ հաճնեցաւ ասոր խաղը՝ որ երդում ըրաւ՝ աղջկանը բսաւ Թէ՝ ինչ պարգև որ կուզենայ կուտամ, Թագաւորութեն կէսնալ ուզեսայ: Աղջիկը սա բանիս վրա առաջուց իր մըր

մէն

մէն խրատուած ըլլալով, ձեռքը մէկ սկուտեղ(ի պէս)մը բռնած խընդրեց Հերովդէսէ՝ որ յովհաննու մկրտչին գլուխը անոր վրա դնէ իրեն տա։ Հերովդէս առջի թերանը ասոր դժվարուն ցուցուց, բայց ետքը ըրած երդումը պատճառ բերելով, խրկեց գլխատել տրվաս բանտին մէջը. ու աղջկանը ուզածին պէս սկուտեղով գլուխը բերին իր ձեռքը տրվին, անալ տարաս իր հերովդիա մորը տրվաս։ Յետքը յովհաննու մկրտչին աշակերտները գացին մարմինը վերուցին թաղեցին, ու եկան ասոնց բանին պատմեցին։

Երբ ատենը յիսուս հերովդէսի ըրած չարութիւը լսեվով, ու գիտնալով թէ իր վրայալ իմացեր է, և կրփընտռէ թէ ով պիտոր ըլլա յիսուս. ինքնալ հերովդէսի իչխանութէ տեղէն ելաս, ու աշակերտներովնաւը մըտաս դէպ՝ի թէթսայիդա գնաց։ Յողովուրդն որ իմացաս՝ չորս դիէն վրան ժողվեցան, ու յիսուս անոնց հետ մէկ անապատ լեռմը ելաս՝ ու հոնիրենց քարոզ կուտար, անոնց ցաւագարները կըթժըշկէր։ Յերբոր ասանկ բանը երկնցաս՝ որ կէրսակուրին առեննալ հասաս, յսի գուէթը չարժեցաս ժողովրդոցը վրա, ու փորձելով փիլիպպոսի հարցուց թէ՝ այսչափ մարդու ուսկից հաց

հաց պիտոր գնենք որ ուտեն։ Նաև ըսաւ որ՝ երկու հարուր դահեկանի հայը ասոնց հերիք չէ՝ մէկ մէկ պատառ ուտելու որ ըլլան։ Նկէ եւ քիչ մը որ անցաւ՝ առաքեալները չորի ըսին թէ՝ ալ իրիկուն եղաւ թող տուր որ ժողովուրդը սմմէն մարդ իրենց տեղը երթան հացերնին ուտեն։ Ան իրենց ըսաւ՝ պէտք չէ որ երթան, անոնց ուտելուն դուք տուէք։ Նդրէասաւ ըսաւ թէ՝ մենք քովերնիս բան չունինք, հապա հոս մէկ մանչը կայ որ հինգ գաւրիւ հաց՝ ու երկու ձուկ ունի. բայց ան ինչ պիտոր ըլլա անչափ մարդոց։ Ան ալ ըսաւծը առնելը բերել տուաւ, ու հրամայեց որ ժողովուրդը դաս դաս հարուր հարուր՝ չիսուսն չիսուսն խոտերուն վրա նստեցնեն. ու ան հինգ հացը ու երկու ձուկը ձեռքը առաւ օրհնեց, ու մանրելով աշակերտներուն տուաւ՝ որ բաժնեն ան մարդոցը, որ հինգ հազարի չափ էին՝ կընիկներէն ու տղաքներէն զատ։ Նոնք ամմէնը ալեկմը կշտանալէն ետքը՝ յո աշակերտները ապրսպրեց որ՝ եվելցուք կտորվանքը ժողվեն մէկ տեղ պահեն. որ տասվերկու սակաւի (կիսէպիեթ) լեցուց, ու խէլխալ ձուկէն աւելցաւ։ Ան մեծ հրաշքըս ժողովուրդը տես-

նե-

նեւլով, յոր վրա խնամ սէր ձգեցին, ու սկսան լսել թէ աս ձկմարիտ մեսիան է, ու անսնկ մէջերնին խորհուրդ ըրին՝ որ երթան առնեն զինքը՝ իրենց թագաւոր դնեն։ Այլ յետ քան որ իմացաւ՝ երեսը ծածկեց՝ եւ լաւ մինաւորնորէն լեռը քաշվեցաւ, ու աշակերտաց ըսաւ որ՝ իրենք նաւուլ ծովին մէկալդին անցնին, ինչվան ինքնալ ցամաքէն քալելով եւանկին գայ։ Երբոր աշակերտները նաւը մտան՝ թացվեցան, ու գիշերնալ վրա հասած՝ իրենք մէկ սաստիկ հովմը առաւ՝ անանկ ալէկոծելով որ կերթային, մէյմալ տեսնեն որ անդիէն ալիքներուն վրա՝ յոր քալելով դէպ իրենք կուգար։ Նաատենը սոսնք շփոթած սկսան կանչվտել. յոյալ անդիէն իրենց կանչեց թէ՝ ես եմ՝ սրտերնիդ ամուր բռնեցէք մի վախնաք։ Պետրոս շուտմը ցաթէկեց ըսաւ, որ թէ որ դուն ես՝ հրամայէ ինծի որ ջրին վրա քալելով քովդ գամ։ Յոյալ ըսելունպես թէ՝ ելիր եկոր, պետրոս նաւէն վար ինջաւ, ու ծովուն վրայէն քալելով դէպ՝ի յոր մօտեցաւ, անատենը ան խոշոր ալիքներէն՝ վախմը ինկաւ պետրոսի սիրտը՝ ընկղմելուպես եղաւ, ու ըսկսաւ կանչվտել թէ՝ տէր իս խալսա՛ զմ. յոյալ շուտմը ձեռքը երկնցուց

զը-

քառնեց, Թէ՝ւահաւատ լսաւ՝ ինչու՞ տարակուսեցար։ Այսքը յո՛ հետեւ-նին նաւը մըտնեք ընկալին՝ ծովը ին-ջաւ հանդարտեցաւ։ ու նաւը ե-ղողները աս որ տեսան՝ ամէնքը յոն առջևը ինկան երկրպագուն ըսին, ու ըսին Թէ՝ ճշմարտապէս դուն որ դի՛ն ես։

Ասրիշ անդամ ելլան քաղմուխի ժող-ված՝ իրենք օր անդադար իրենց քարո-զուԹի՛ն ընելէն ետև՝ գուԹը շարժե-ցաւ անոնց անօԹուները վրա։ ու աշա-կերտացը քովը գանըված միան եօԹը հացէն՝ ու քիչիկը ձկնեղէնէն՝ չորս հազար հոգի՝ կշտացուց, կնիկներէն ու տըղոցմէ՛ի զատ։ և եօԹը զամ՛ քիչ լեցուն՝ ան հացին կտորվանքնե-րէն էվէլցաւ։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ։

Վանանայի ինկան աղջկանը բժշկութիւնը։

Ասկ հեղմը յո՛ իր նախանձոտ Թըշ-նամիներէն քիչիկ ատեն երեսը պահելու համար, հրեաստանէ ելաւ, ու դէպ՛ի ինքը կանչելով կաղաւէր ու կըսեր։ Տէր որդի դաւԹի՛ ողորմի՛ ինձ։

ինձի՝ որ աղջիկը սատանայէն բռնը-
ված կըտանջըվի : Յետոյ առջի թեր-
նը անոր պիտի չի տըվաւ : Այսքը եր-
բոր աշակերտները յոհ աղաչեցին
թէ՝ սա կնիկը ձամբէ որ ձանը կըտ-
ւէ : Նատեցը յոհ պիտի տըվաւ թէ՝
ես չէ՛ թէ ուրիշի՝ հապա Հեղատոց
կորսըված ոչխարներուն համար իրը
կըվաճ եմ : Կնիկը նորէն եկաւ յոհ
առջևը ինկաւ՝ ու երկրպագուէ ընե-
լով կըսեր . Տէր ինծի օգնէ : Յոհ
իւրեն նորէն պիտի տըվաւ թէ՝ Թոյլ որ
առաջ տղուքը կշտանան . չի վայլեր
որ տղուցը առջևէն հացը առնըվի՝ ու
շընեռուն ձգվի : Նա ըսաւ՝ Տէր ը-
սածդ ճշմարիտ է . բայց շընեռնալ ի-
րենց տիրոջը սեղանէն ինկած փըշ-
րանքները կուտեն : Յն ձկնը յոհ ի-
րեն ըսաւ . կըՙնիկ՝ քու հաւատդ
մե՛ծ է , անոր համար՝ ինչպէս որ կուզ
զեանէ անանկ ըլլա : ու սա ըսելուն
պէս՝ անոր դիւահար աղջիկը բժըշ-
կըվեցաւ :

Այսքը սա տեղվանքը յոհ առջևը
բերին մէկ խուլ ու համր (այ տիլսիզ)
մարդ մը՝ որ բժշկէ : Յետոյ բժշկեց՝ ու
ասպրսպրեց որ աստին անդին չի ձանչ
ձլունէն , որ փարիսեցւոց նախանձը իր
վրա աւելի չիտրդեն : բայց Հար չեր
ըլլար՝ բժշկվողները կհըլհին չորսդին
կըպրսըսցնեին : Նոկե եորը երբոր
նոր

նորէն հիւանդոց բեթսայիդա ըսած
երկիրը եկաւ , հոն յոյն առնելը մէկ
կուրին բերին , ու անոր բժշկեց աչ-
քը բացաւ : Ու անկէ ետև՝ աշակե-
րտաւ յո հետևելով սկը-
սաւ յո կամաց կամաց իր աշակերտ-
ներուն քանալ թէ շատ չարչարանք-
ներ ինքը պիտոր քաշէ հրեից քահա-
նայապետներէն ու կարգացողներէն,
ու պիտի ըսպանուիլի . բայց իրեք օ
րէն յառնել պիտոր յարուի առնէ :

ԳԼ : ԺՕ .

Յիսո այլակերպուիլը . ու մէկ լուանոպիկը
բժշկուիլը . և մանրը պղտը խոնարհու-
օրինակ պալը :

Ա՛ս բաներէս ետքը՝ յո իր հետը ա-
ռած միայն իրեք աշակերտը՝ պետ-
րոս , յակոբոս , ու յովհաննէս՝ մէկ
բարձրը լեռանմը վրա ելաւ (որ Թա-
փոր կըսեն.) ու հոն աղօթք ընելէն
նի՝ յո կերպարանքը բոլորովին փոխ-
վեցաւ , ոնանկ որ՝ երեսը արևուպէս
կըճառագայթէր , ու վրայի հագուս-
տը ձունիպես ճերմակ լուսաւոր կը-
փայլէր : Ա՛ս որ եղաւ , քովը երկու
հատաւոր մարդիք եկան երևցան ,
մովսէսն ու եղիան , որ սկսան յո հետ
խօսիլ՝ իրեն չարչարանացը ու մահ-
ուանը վրա , որ Եղէմի մէջ պիտոր
ըլլար : Աշակերտները որ անատենը
քունն

քուն էին, երբոր արթընցան սա քա-
նըս տեսան՝ զարմացան մնացին։ Ա-
քը երբորայ մուխէս ու եղիա յոի քա-
ղէն անյայտ եղան, պետրոս սահմըռ-
կած ու շիտիած՝ ըսածը չիգիտնա-
լով, սկսաւ յոի աղաչել թէ՝ վայրդա-
պետ՝ աղէկ կըլլայ որ հոս մնայինք,
ու իրէք տաղաւար (այ չատըռ) շինէ-
ինք՝ մէյմը քեզի, մէյմը մուխէսի,
ու մէյմալ եղիայի՝ որ մէջը կենայինք։
Բայց սա որ կըսէր՝ մկէն՝ի մկ լուսէ
ամպմը եկաւ վրանին ծածկեց իրենք,
ու անկէց ասանկ ձայնը եկաւ թէ՝
սա իմ սիրական որդիս է՝ որ իրեն
հաւնեցայ, անոր ըսածին մտիկ դը-
րէք։ Աշակերտները սա ձայնը որ լսե-
ցին՝ անտեղը վախերնուն երեսնին
վրա ինկան։ Յոբը իրենք ուրախ հա-
նեցյա, ու սիրտ տուաւ ասկըսկըսեց որ
մարդու չի պատահիր՝ ինչվան որ ինքը
յարութի առնէ։

Ինոր մէկալ օրը երբոր յոբ լեռնէն
ինջաւ, տեսնէ որ՝ իր մէկալ աշա-
կերտներուն հետ բազմաւի ժողովը
դոց՝ իրար անցած կըզրուցէին ու հա-
կաճառուի կըլնէին։ Յոբ երբոր ա-
սոր պատճառը հարցուց, անսաւնը
մէկը եկաւ յոի առջևը ինկաւ՝ ու ը-
սաց. վայրդապետ ես մէկհատիկ տը-
ղամը ունիմ, որ չարաչար սատանան
բռներ աստին անդին՝ կրակին ըլլայ՝

Ջուր

ջուր ըլլա՝ կը ձգե զինքը, ու կը փրփրի
ցուն՝ սաստիկ կը տանջէ զինքը. եա
ալ ասիկա քու աշակերտներուդ քե
րի որ բժշկեն, քայց անոնք քանմը
չկրցան ընել։ Յն ասոր սրդողեւով
ալին տրվաւ. ով ազգ անհաւատ ը
սաւ՝ մինչվան երբ ձեզի հետ կենամ,
ու ձեզի համբերեմ. աւջևս բերէք
ըսուս՝ որ տեսնեմ։ Երբոր բերին, ու
աս դիւահարը յոր տեսաւ, աւելի
կատղած զինքը գետինը զարկաւ, ու
բերնէն փրփուրներ կըվազցունէր։
Յաւ հօրը հաւատքը նայելով ողոր
մեցաւ իրեն, ու ըսաւ. պիղծ սատա
նա՝ քեզի կը հրամայեմ որ ասկէց ել
լես՝ ու մէյմալ հոտ չմտնես։ Ան
տեղը շուտմը պոռալով դևը անանկ
սաստիկ տանջեց՝ ու մեռեալիպէս ա
տիները ձգեց տղան, որ տեսնողները
կըսէին թէ՝ մեռաւ։ Բայց յս ձեռ
քէն բռնեց վերցուց, ու ողջառողջ
տղան հօրը ձեռքը տրվաւ, որ ամէնն
քը զարմացան մնացին աս մեծ հրաշ
քիս վրա։ Երբոր աշակերտները՝
առեն դարձան, հոն ալ առանձին յս
հարցուցին թէ՝ մենք ինչո՞ւ չկրը
ցինք բժշկել։ Յն ասոր ըսաւ, ձեր թե
րհաւատութեր համար եղաւ։ ու աս
ճշմրտ կըսեմ ձեզի, թէ որ մանանե
խի (յն հատուկի հատի) չափ պզտիկ
կրնք հաւատովալ ըսեք աս դիմաց
ցի

ցի լեռանց՝ որ անդին երթա, լսած
նիդ կըկատարվի, ու ձեր առջևը ան
կարելի բան չըլլար։ Այլ ես ալ
դիտնաք որ՝ այսպիսի սատանան ա
ղօթքով ու պաքով միան կելլե։
Ինկե ետքը յո հեղմը Ճամբան եր
թալնինի աշակերտներուն մէջը մէկ
հակաճառութիմը եղաւ, թէ յո որ
(ինչպես իրենք կարծիք ունէին) թա
գաւոր նատիկ, իրենցմէ ուրիշին
առաջ պիտոր ելլէ՝ մեծնա։ Յիսուս
ալ տուն հասան, յո իրենց հարցուց
թէ՝ Ճամբան ինչ կըղըրուցէիք։ Անոնք
կերտնեղնալ ամչնալնուն անատեղը
պատասխան չիկրցան տալ. ու քիչմը
ետքը նորէն յոի Հարցուցին թէ՝ երկ
նից արքայութիւը՝ մեր մէջէն մեծը
ով պիտոր ըլլա։ Յիսուս ասանկ պիտի
արվաւ, ձեղմէ ուր որ կուզէ առջին ու
մեծ ըլլալ, ամէնուն ետքինը՝ ու ամ
մէնուն ծառան ըլլա։ Ու ասոր ըսած
ըլս օրինակովալ ուզեց ցուցունել,
ուսոի քովը մէկ պզտի տղայմը կանչ
եց, դիրկը առաւ ու ըսաւ. Ձեզի
Ճշմարիտ կըսեմ՝ թէ որ ատ կարծիք
քէն չի դառնաք, ու ասոր պզտի տղու
պէս անմեղ ու խոնարհ չըլլաք նէ՝
երկինից արքայութիը չէք մտներ։
Ուրիշ հեղմընալ յոի առջևը մանրը
տղաք բերին՝ որ օրհնէ իրենք, ու
աղօթք ընէ վրանին։ Ու բանիս եր

բոր

քոր աչակերտներըը դէմ կեցան ու վըրընաեցին , կարծելով որ յոն նե- ղուի ըլլա . յն իրենց ըսաւ՝ Թող որ- վէք որ քովըս գան . ինչ կըկարծէք՝ արքայութիւն ոչ այդպիսիներուն է : ու անանկ փիրկը առաւ օրհնեց ան տղաքը :

ԳԼ : ԺԹ :

Պարաբղանին ոս սամարացիին՝ առակները . և պատ բողոնէրոն բժշկիլը :

Յ ամէկ հեղմը եղբայրական յանդի- մանութե վրա քարոզ տալով ըսաց Թէ՝ եղբարդ եօթը անգամալ քեզի դէմ մեղանչէ , ու եօթն անգամալ գառնա քեզի մեղա ըսէ նէ , իրեն Թողուի տուր : Ա՚ս քանիս վրա պետ- րոս տարակուսելով , ու ուզելով իմա- նալ Թէ՝ ասս եօթը հասմրանքին վրա մի կապած է Թողուի տալը , երբոր հարցուց յն , մտալ պիտի տալ Թէ՝ չի Թէ միան եօթը անգամ , հասկա եօթը անգամ եօթ անասուն ալ ըլլա նէ . յն առանց հասմրանքի՝ քանի՛ հեղ որ հանդըլալի նէ , և ասս բանըս՝ առա- ջակալը հաստատեց : Վարգապետրմը ըսաւ՝ ուզեց հաշիւ ընել , (յն հնասպ տեսնել) իրմ ծառաներուն վրա ան- ցածներուն . ու ասոնցմէ մէկը Թա- պաւորին պարտական ելաւ տասը հա- զար

զար քանքար (կի՛ քեսե բստակ), ու
սակիւս երբոր կարողութի՛ն չունեցաւ
առչափ բստակը վճարելու՝ Թիւրը
հրամայեց որ առնեն զինքը իր կնիկ-
նը ու որդիքներուն հետ ծախեն՝ ը-
նդր ունեցածով, ու անանկ պարտքը
վճարե։ Ա՛ն ատենը աս պարտքիան
ծառան՝ Թիւրին ոտքը ինկաւ աղա-
չեց որ իրեն քիչմը ատեն տա՝ որ կա-
րող ըլլա պարտքը վճարել։ Թագա-
ւորնալ վրան գութը շարժեցաւ՝ ան
պարտքը՝ իրեն թողուց, ու աղատեց
որ երթա։ Ա՛սկա խաչըսեղունպէս
եղաւ իրեն ընկերներէն մէկուն հան-
դիպեցաւ, որ Հարուր դահեկան (կի՛
խուռուշ) իրեն պարտքիան էր. կը-
նաց բռնեց անոր պարտքիանը՝ ու կը-
խըխտեր զինքը Թէ՝ առնելիքս տուր։
Ա՛ն աղաչելնալ ասոր ոտքը ինկած
կաղաչեր կըսեր Թէ՝ քիչմը համբերէ՝
կուտամ։ ան՝ մտիկ չեր ըներ, այնչափ
որ՝ տարաւ զինքը բանտը դնել տը-
վաւ՝ մինչեան որ պարտքը վճարէ։ Ա՛ս
ամնողորմելին որ տեսան Թիւրին մէ-
կալ ծառաները, շատ ցաւեցան ան ո-
ղորմելի մարդուն վրա. ու երբոր է-
կան Թիւրին պատմեցին անոր ըրած
ը, Թիւրնալ զինքը նորէն առջևը
բերել տըվաւ, ու սաստիկ սրդողե-
լով ըսաւ իրեն, ովչար ծառա՝ ես քու
աղաչանքիդ նայե լով քեզի ողորմե-

ցա՝ քու բոլոր պարտքդ Թողուցի։ քեզի ալ պէտքը չկը որ իսմէ օրինակ առնէիր՝ քու ընկերոջդ ողորմէիր։ Ի նման կորին բռնեց՝ դահիճներուն ձեռքը տըվաւ զինքը, որ չի Թողուն մինչեւ որ բոլոր պարտքը չի վճարէ նէ։ Ի տըրը աս առակէն՝ յիւ աս պատուիրը հասնեց. այսպէս ալ ըսաւ, իմ երկնաւոր Հայրս ձեզի կընէ՝ Թէ որ դուքա՛լ ձեր եղբօրը մեղացը սրտանց Թողուն որ չիտաք։

Ուրիշ անգամմընալ մէկ օրինագէտ վարդապետին՝ փորձելով յիսու հարցուց Թէ՝ ինչ ընեմ որ արքայուն երկնաւ։ Յիսու իրեն ըսաւ՝ օրինաց մէջը ինչ պէս գրած է։ Ի նալ պէտն տըվաւ. Ա՛իրեայէս պէր ձէ ս՛ո յամ ասպէ ս՛ոսմի. ևէ. Ե ղբնիդր ս՛ո էբրե պանի ս՛ո։ Յիսու ըսաց, աղէկ պատասխան տըվիր, առ ըսածդը կատարեանէ կըփրկըվիս։ Ի նալ ՀպարտուԹը՝ ու պարծանքով ցուցանելով Թէ՝ այնպէս ըրերէ, ըսաց. ուրիշ ինծի ընկեր ով կըգտնըվի։ Ի՛ն աոեոնը յիս զինքը յանդիմանելով աս առակս պատմեց։ Ա՛ՀԿ հրեաներ ըսաւ Եղեմի երիքով քաղաքը երթալնիին՝ աւազակները առին վրա եկան ու բոլոր բաները Թալանելին եւև՝ զինքնալ վիրաւորեցին, ու հոն Թողուն վրա մեռելիսկես Թողուցին ձգեցին՝ երան գացին։ Ի՛ն

Համբէս՝ հանդըպեցաւ որ մէկ քա
հանաին անցաւ, ու աս ողբումե լինի
հոն տեղը տեսնելու համոզ եղաւ ա
նոր ձարին ընելու, ու անանկ եկաւ
քանը գնաց։ Յետևէն մէկ ղևտացի
մընալ անցաւ անկէց, ու ասորալ հո
գը չեղաւ՝ եկաւ գնաց։ Նկէ ետ
քը մէկ սամարացի մարդ մընալ ան
կէց անցաւ. ու երբոր տեսաւ աս
խեղճը, վրան գութը շարժեցաւ,
գնաց խոցերուն վրա ձէթ ու գինի
քըսեց, ու փաթաթած անանկ վինքը
իր ձիուն վրա հանեց դրաւ, և մէկ
պանդոկի (այ լաստարիամը) տարաւ՝
հոնտեղը հոգաց ինքը։ Ու մէկալօ
րը երբոր ինքը ալ Համբա եկաւ գը
գաւ՝ հանեց անոր համար երկու դա
հեկան տըվաւ պանդոկապետին՝ որ
անոր պէտ ընէ, և ալ ինչ որ աւելի
լաստակ երթանէ ըսաւ՝ նորէն ասկէ
դառնալուս ատենը՝ բուղրը քեզի կը
վըհարեմ։ Այս առակը պատմելէն
ետքը՝ յիւ դարձաւ ան վարդապետին
հարցուց. հիմա ըսաւ աս իրեքէն ո՞րը
քեզի աւելի բարեկամ կերևնա ան
խեղճ մարդուն։ Նա ալ պէնն տըվաւ
ըսաւ, ան՝ որ ողորմեցաւ վրան։ Յետ
ըսաւ՝ գնա դուն ալ անանկ ըրէ։
Ինչ անգամըմը յիւ գալիլեացի ու սա
մարիայի մէջ տեղէն անցնիլ երթալ
նկինէ՝ Համբան տասը բորոտ իրեն
հան

հանդերձեցան . ու հեռվանց կեցած դէպ՚ի ինքը կրկանչէին . յա վարդապետ մեզի ողորմի : Յետ իրենց ըսաւ , դնացէք ձեզ քահանաներուն ցուցուցէք : ու երբոր երթան որ երթան՝ շուտմը ամմէնքը բժշկուեցան : Մէնջմէ մէկը որ հրէա չէր՝ հապա սամարացի էր , երբոր բժշկուեցաւ , վարդ տալով՝ յայ՝ շուտմը դարձաւ եկաւ յոտը ուրը իննկաւ , ու իրեն չնորհակալ կըլլար : Ան որ տեսաւ յո՛ ըսաց . տասը հոգի չէին մի բժշկուողները , հապա մէկալ իննը ուր են , ինչու չի գարձան որ փառք տան Աստուծոյ , ու միայն սա այլազգի մարդս ըրաւ : եառքը իրեն ըսաւ . ելի գնա , քու հաւատքդ քեզ աղատեց :

ԳԻՒՂ ԺԷ .

Յօրնանասունվերջին աշակերտները : Աստուծոյ տէրութեան : Ի ծնէ կուրին բժշկութիւնը : Յետ իր յաջորդները յայտնի տարունելը :

Տասվերկու առաքեալներէն՝ իջան եօթանասունվերկու աշակերտ ալ ընտրեց յո , ու առանց խրատ տալ թէ ինչպէս սիւրի վաթին ժողովրդոց հետ , երկու երկու կրնկրկեր առաջին անդին հրեաստանի քաղաքները , որ իրմէ առաջ երթան քարոզեն : Ա՛ս աշակերտները երբոր յոտի հրաման

մանը կատարելին, ու քովը դարձան՝ սկսան ուրախութիւն պատմել ու ըսել իրար, թէ տէր՝ սատանաներնալ մեզի կը հնազանդին երբոր քու անունդ կու տանք։ Յետոյ իրենց ըսաւ, սատոր վրայ պիտի չի զարմանաք, որովհետեւ ձեզի իշխանութիւն տըվեր եմ՝ որ անոնք ոտքի տակ առնէք. հապա ուրախացէք որ ձեր անունները երկինքը գրված են։ Նոյն ատեն յոյն սիրտնալ մանաւոր ուրախութիւն եղեվեցաւ, ու երկինքը նայելով ըսաւ. Խոհուրդ կըմատուցանեմ քեզի՝ ով հայր ու երկնի և երկրի, որ սա խորհուրդս իմաստուններէն ու գիտուններէն գոյեցիր, ու միամիտ տղաքներուն յայտնեցիր։

Նգամմը քեթանիա ըսած գեղը գնաց յիս, ու հոն մարթա ու մարիամ ղազարի քոյրերը յիր իրենց տունը առին։ մարթան շուտմը վազեց գնաց կերակուրներ պատրաստելու, ու մարիամ յոտի առջևը նստած՝ խօսածներուն մըտիկ կընդներ։ Նս որ տեսաւ մարթա՝ եկաւ յոտի գանկտեցաւ թէ՝ նայէ քոյրըս իս մինակ թողներ է՝ որ կաշխատիմ կոր, ըսէ որ ելլէ ինծի օգնէ։ Յետոյ պիտի տըվաւ ու ըսաւ, մարթա մարթա, դուն շատ բաներու ետևէն ինկած՝ պատրաստ տեղը կըչարչըրկիս, որ հոս քիչմը բան

նալ

նալ հերիք է. մարիամ ընտրած բա-
տինը աւելի լաւ է, որ միշտ հետը
կը մընայ։

Ասկէ ետև յիս մէկ հեղմը չաքաթ ը-
րը եղէմ Համբան երթալնին, մէկ
մուրացկանիմը հանդիպեցայ՝ որ եր-
կու աչքը կուրեր։ Շատ երանելը
երբոր աս տեսան՝ յոի հարցուցին թէ
ասոր կուրութիւնը ինչպես (այ խոպա-
թը պրծնէ, իր հօրը մօրը՝ թէ ի-
րենը, որ ասանկ կուր ծնաւ։ Ըսա-
ցի թէ՝ մարդումը չէ, հապա ան-
այնպես թողլըմըրեր է, որ եաքը բժշ-
կըվելով ինքը աւելի փառաւորվի։
Ու անանկ յիս անոր քովը գնայ՝ գե-
ղինը թըքաւ, կաւ (այ չամուռ) շի-
նեց, անով կուրին աչվըներուն վրա
ծեփեց, ու հրամայեց որ սելովամ
բսած աղջուրը երթա վշացնի։ Կու-
նալ անանկ ընելուընպէս՝ աչվընները
բացվեցաւ։ Աքը աս կուրին դրա-
ցինները ու ձանչվորները երբոր վին-
քը տեսան՝ զարմացան, ու վրան տա-
րակոյս կերթային թէ՝ աս ան մարդն
է մի. ու եաև իրեն հարցունելով ի-
մացան որ յիս բժշկերէ զինքը։ Այդ
փարիսեցիները աս բանս լսելով ըս-
կսան յոի վրա մռմռալ՝ թէ չաբաթ-
ը ըրերէ. և աս բժշկուելս նորին ը-
տուգելին եաև՝ ան մարդնալ առջև
նին կանչեցին ու ըսին իրեն՝ այ փառ

տուր որ քեզ բժշկեց . յո մեղաւոր մարդմինէ , ան ինչ կրնաքեզի ընել : Նոյնպէս ըսաւ . եւ անոր մեղաւորելլալը չեմ գիտեր , աս միայն գիտեմ որ կուրէի՝ ու հիմա կը տեսնեմ կոր : բայց ասոնք գիտենք որ Աստուծոյ մեղաւորներուն աղօթքը մտիկ չընէր , հապա աքու արդար մարդիքներուները. ուրիշ բանսայ ինչ չվան հիմա լսուած չէ՝ թէ մէկը ծնեկուրի աչք բացած ըլլայ . ուստի ան որ աստուծմէ եկած չըլլարնէ՝ աս չէր կրնար ընել : Պարխեցոցալ ասոր վրայխիստ դժուարնին եկաւ , ու չեխելով գինքը՝ ըսին , դուն բոլորովին մեղայ մէջ ծներես , ու հիմա կեցեր մեզի վարդապետուի կընես : անանկ քամահրելով զանոնք վրանընտեցին : Այդքը իրեն հանդ ըսեցաւ յո , ու յայտնեց թէ ինքը որդի Աստ է . ասնալ սիրով երկրպադուն ըրաւ յոի , ու դարձաւ հաւատացեալ եղաւ : Ան կ անգամմը յո ձմեռ ատեն տաճարին նաւակատիքի տօնախըմբութէ օրը , հոն սրահին մէջ քալելնէին , հրէաները վրան թափեցան , ու սկսան իրեն ըսել թէ՝ ինչչափ երբ մեզ տարակուսանքի մէջ ձգելով հոգինիս կըհանես , թէ որ դուն Քրիստոս կըսեպհականես եսնէ՝ մեզի բաց ըսէ որ գիտնանք : Յոնաւ սինն տըվաւ թէ՝

Ձեզի ըսեր եմ, ու դուք ինծի չէք հա-
ւատար. այնչափ գործքերը որ ես
իմ Հօրըս անունովը կընեմ՝ անոնք ին-
ծի վկայ կըլլան, ու դուք չէք հաւա-
տար, պատճառն որ դուք իմ ոչխար-
ներէս չէք: Իմ ոչխարներըս իմ ձանա
կըլսեն, ու ես իրենք կըձանչնամ, ու
իմ ետևէս կուգան. եսալ իրենց յա-
ւիտենական կեանք կուտամ, որ յա-
ւիտեան չաւիտենից չըն կորսըվիր.
ու մարդմը անոնք իմ ձեռքէս պիտի
չի յափշտակէ. որովհետև իմ Հայրս
որ ասոնք ինծի տըվեր է՝ ամենէն մե-
նէն մեծ է, ու ամենևին մէկը իմ
Հօրըս ձեռքէնալ չիկրնար յափշտա-
կել. ես ու իմ Հարս մէկ ենք: Յա-
որ լսեցին հրէանները՝ շուտմը ձեռ-
վըներնին քար առին որ զինքը քարկո-
ծեն: Յեսու իրենց հարցուց Թէ՝ իմ
ար ըրած քարի գործքերուս համար
ից քարկոծել կուզէք: Յոնքաւ ը-
սին Թէ՝ քարի գործքերու համար
քեզ չենք քարկոծեր, հապա հայ-
հոյութի ընելուդ համար, որ դուն
մարդ ես, ու քեզ ըլյ տեղ կընես:
Յեսու ետ աշխունչի խօսքերովը անանկ
պատասխանեցուց իրենք, ու ցուցուց
Թէ՝ ինքը Հօր ըլյ Աչմարիտ որդին ետ
է. որ ալ հրէայքը կուզէին զինքը
բռնել, Թէ որ յետ քովերնէն չի հե-
ռանար երեսը ծածկեր.

Գլ. ԺԹ.

Առաքելոյն առակը։

Երէից փարիսեցիները և ուսուցիչները տեսնելով որ յիսուսաւորները ու մեղաւոր մարդիքը վռան ժողված իրենց քարոզուն կըլսեր, կըմռմռային թէ՝ ինչու սատանայ մարդիքներուն հետ կըվարվի։ Յետոյ առնոց սա առակովս պիտի տըլաւ. Ձեզմէ մէկը որ ըսաւ՝ հարուր ոչխար ունենա, ու սատնցմէ թէ որ միսն մէկ հատիը կորսընցունէ նէ՝ ան ինչըտաւ ննջիքը ոչխարը լեռը կըթողու, ու կերթա ան մէկալ կորսըվածին եւ առնէն այնչափ կըպըտըսի որ՝ ինչվան դանէ. ու գտածինպես ուրախութէ կըռնակը կառնէ, ու տուն կերթա՝ իր բարեկաւիները դրացիները կըկանչէ՝ որ իր հետը խնաման ուրախութէն ընեն՝ ան մէկ կորսըված ոչխարը գըտնելուն համար։ Ասանկալ ըսաւ՝ երկինքը ուրախութի կըլլա մէկ մեղաւորիմը համար, երբոր դառնա ապաշխարել որ ըլլա։

Ետքը սա առակալ պատմեց։ Մէկ մարդմը երկու որդի ունէր. ասոնց մէ պզտիկը՝ հօրմէն առաւ իրեն հինկած ժառանգութէիը, ու ելաւ մէկ հեռու երկիրմը գնաց. ու հոն տե-

ղը

ղը շուայլութիւն (իբր սկիզիհուիք) ապ-
րելով՝ քալոր ունեցածը հատցուց։
Այսքը ան երկիրը մեկ սաստիկ սով-
մընալ որ ինկաւ՝ անատենը սկսաւ
աս անտառակ որդիս քալորումին աղ-
քատնալ, անանկ որ՝ ալ Հարը հա-
տաւ դնաց մեկումը քով ծառայուն
մնաւ. ու անոր դրաւ որ՝ իր խոզերը
երթա արծէ։ Ինքնալ անօթութենէն՝
ան խոզերուն կերածէն կուզեր որ
փորը լեցունէ, բայց անոր իրենտը-
վող չիկար։ Ա. յսպէս որ եղաւ, յան-
կարծակի աստուածքը եկաւ թէ՝ ան-
դին իր հօրը տունը քանի ծառաներ
կան կերած կշտացած, ու ինքը հոս
անօթութենէն կրմռնայի կոր. ուստիա
անանկ չըլլար ըսաւ, կելլեմ հօրս կեր-
թամ, ու կըսեմ իրեն. Հայր մեղա
յերկինս և առաջի քո, այսուհետև
ես արժանի չեմ որ քու որդիք ըս-
վիմ, հապա իս քու ծառաներէդ մե-
կը ըրէ։ Այրքան անանկ եղաւ իր հօ-
րը քով գալու եղաւ, հարնալ հեռը
վանց տինքը որ տեսաւ՝ եղաւ տղին
առջևը վազեց՝ ու գնաց գրկեց պա-
գաւ։ Յղանալ դեռ ան խօսքըն չի-
լըմընցած՝ թէ հայր մեղա յերկինս.
Հարը շուտմը հրամայեց ծառանե-
րուն որ անոր առջի փառաւոր լաթե-
րը բերեն հագցունեն, ու մատնին
ձեռքը դնեն, ու կօշիկները ոտքը։

և պահած գիրցուցած եղնալ բերէք մորթեցէք լսաւ, որ ուտենք՝ ու ուրախանանք աս իմ տղիս համար, որ մեռած էր՝ ողջընցաւ, ու կորսըված էր՝ գտնըվեցաւ։ Ու սկսան ուրախանալ որ կընէին՝ անատենը մեծ որդին դրսէն տուն որ կըգառնարկոր, երբոր հեռուէն խաղերուն ու սարերուն ձանը լսեց, բանը չիգիտնալով կըզարմանար։ Ետքը իմանալով որ իր անաւակ եղբօրը դառնալուն համար է, սաստիկ սրդողելէն տուն չկր ուզեր մտնալ։ Ինքը գնաց աղչկրու որ գա. ինքնալ հօրը սկսաւ տըվաւ լեզ, այս չափ տարի է որ ես քեզի կըծառայեմ, և ամենևին իսօրէդ դուրս չեմ ելած. ու ինչվան հիմա գուն ինծի մէկ ուլըը չես տըվեր, որ երթայի իմ բարեկամներուս հետ ուրախանայի. ու երբոր ան քու որդիտ եկաւ, որ պոռնիկներու հետ նստած իր բոլոր ունեցածը կերեր է, գուն գիրցուցած եղըատր մորթեցիր։ Ինքնալ ըսաւ լեզ, որդի գուն միշտ իմ հետս ես, ու իմ բոլորը ունեցածս՝ քուկդ է, բայց ասուրախութիանալ քու եղբօրդ համար պէտք է ընել, որ մեռած էր՝ ու ողջընցաւ, կորսըված էր՝ ու գըտնըվեցաւ։

ԳԼՈՒԽ Ի.

Տնտեսին, ու անոր ըրածները։

Ա՛նկէ ետքը յիշ առ առակս պատմեց իր աշակերտներուն։ Անկ հարուստ մարդու մը տնտեսը (յիշ վերի խելառնին) ուներ. ու ասոր վրա լսեց թէ՝ իր բաները վատնելով (յիշ իսրաիլեանով) կը փչացունէ կոր։ Ինք ալ աս տնտեսը առջևը կանչեց ու ըսաւ. աս ինչ է որ քու վրադ կը լսեմ; հայէ որ տնտեսութեդ համարը (յիշ հիսապը) տուա, ու գիտնաս որ ալ ինծի տնտես չես կրնար ըլլալ։ Տնտեսնալ անատենը ինքիրեն մտմտաց թէ ինչ ընէ՝ որ անկէ ետքը ապրի, որով հետև ըսաւ ես չեմ կրնար բանիլ որ վաստկիմ; ու կամչնամ որ երթամ մուրամ։ ուստի ասանկ ըրաւ, որ երբոր տնտեսութէն ելլէ նէ՝ մարդիկ զինքը իրենց տունը առնեն։ Ը ուստի մը գնաց մէկիկ մէկիկ իր տիրոջը պարտականները առջև կանչեց. ու մէկուն հարցուց, դուն իմ տիրոջս որչափ պարտք ունիս. ան ալ ըսաց թէ՝ հարուր սաման ձէթ (յիշ զէյթին եղ)։ տնտեսնալ ըսաւ, եա առ քու գիրդ (յիշ թէմսիկրդ,) ու շուտով նստէ նորէն յիսունն սաման գրէ։ Ա-

պարտք ունիս. անալ Հարուրքոռ (յն քիլե) ցորեն ըսաւ։ ու անորալ քսան վար ինչաւ՝ ուԹսուն գրել տըվաւ։ Ա՛ս ըրած քանը որ իմացաւ տէրը՝ գովեց անանիրաւ տնտեսը՝ որ խել քով իր քանը հոգաց։ Ա՛տոր յն աս առակէն այսպիսի պատուղ հանեց, աս երկրաւոր ըռազակներովս ըսաւ որ անիրաւ (յն լայեխիդ)են՝ որչափ ձեր ձեռքն էնէ, ձեզի բարեկամ շինեցէք, որ ձեռվընէդ ելլելէն ետքը անոնք ձեզի ոգնեն որ այրքայուն երթաք։ Ա՛սոր ետևէն մէկ ուրիշ առակմը նալ պատմեց յս, ըսաւ։ Ա՛կ հարուստ մարդմըկար, որ քեհեզ ուծիրանի. (յն բարակ տիւլպէնտներ ու պէրփպատմներ) կըհագնէր. ու ամմէն օր սեղանը առատ ուրախուի կընէր։ Ա՛ս մարդուս դուռանը քով ինկած կըկենար մէկ ղազարոս անունով աղքատմը՝ բոլոր մարմինը վիրաւորած, ու ան հարուստին սեղանէն ինկած փշրանքներուն կարօտ էր. ու շունեք նալ կուգային ան ողորմելիին խոցերը կըլըզեին։ Ա՛րդեօր մեռաւ աս աղքատը՝ հրեշտակները առին ինքը գոգն աբրահամու տարին, վասն շատ ջանցաւ որ՝ ան հարուստ մարդնալ մեռաւ ու Թաղվեցաւ. ու դժոխքը տանջանաց մէջը աչքը բացաւ հեռվանց տեսաւ որ՝ աբրահամ նա

հա

հասկեսը՝ ղազարոսը գիրկը առած հոնգիստ նստեր էր . ուստի կանչեց ըսաւ. հայր աբրահամ ողորմի ինձի, ու ղազարոսը խրկէ՝ որ մատին ծարը ջրով թրջէ ու դա իմ լեզուս սլաղչտըկցունէ , որ աս տաքէս փրփրած սաստիկ կըտանջըվիմ կոր : ՚ի՚աբրահամ իրեն պէտս տըվաւ . որպէս՝ միտ քըդ բեր քու աշխարքի վրա ապրած աոեղիդ ունեցած բարիքներըդ , ու ղազարոսիսա՝ իր չարչարանքները . ա նոր համար հիմա ղազարոսը հոստեղը հանգիստ կուրախանա , ու դուն հոտ տեղը կըտանջըվիս : ասկե՛ի զատ ըսաւ՝ մեր մեջը ու ձեր մեջը մեծ վիհ (ցաւ խնդուկ) կա , որ մեկ մեկու չենք կրնար անցնիլ : ՚ի՚նաւ ըսաւ , անանկ է նէ հայր քեզի կաղաչեմ որ՝ ղազարոսը իմ հօրս տունը խրկես , հոն ուրիշ հինգ եղբարաւ ունիմ , որ երթա անոնց աս բաներս պատմէ , որ չըլլա թէ անոնքաւ աս տանջանքս դան : ՚ի՚աբրահամ ըսաւ , անոնք մովսէսի ու մկրտարէից գրքերը ունին քովերնին , թող անոնց մըտիկ դնեն : ՚ի՚նաւ նորէն պիտի ըսաւ . անանկ չէ ըսաւ հայր աբրահամ , հապա թէ մեռելներնէն մեկը դառնա քովերնին երթանէ , անոնք աւելի կապաշխարեն : ՚ի՚աբրահամ ըսաւ , թէ որ մովսէսի ու ուրիշ մար-

դ՚՚ը

գարեւոյ մարիկ չեն ընկերանե , ու ան-
ընկերանալ ու մեկը յարուն առանձ՝ ա-
նորալ չեն մըտերը :

ԴԻ : ԻՆ .

Դատաւորին , ու փարիսեցիին եւ հայտա-
բին՝ առակները :

Երբէք հեղինակալ չի մեկ առակը
պատմելու անոր վրա թե՝ աղօթքէն
պէտքը չի ձանձրանալ (՚ի պէտք
ըլլալ) հապա միշտ պէտք է աղօթք
ընել . ինչպէս ըսաւ . Դատաւորը
կար մեկ քաղաքը՝ որ ՚ի վախ չունէր
ու մարդիկներէնալ չէր ամչնար : Ա՚ս
քաղքին մէջը մեկ որբեւարիմալ կար ,
որ անդադար կուգար առ դատաւո-
րին կաղաչէր՝ որ իրեն դատաստանը
տեսնէ , ու իր ոսոխին (՚ի տաւաճիին)
ձեռքէն ղինքը խալըսէ : Դատաւորը
նալ ասոր դատաստանը խելքը առեր
երկնցուներ չէր , ալ ձեռքէն
ձանձրացած՝ ինքնիրեն մտմտաց ըսաւ
թե՝ իրաւ ես մեկ մարդմըմեմ որ աս-
տուծմէ վախ չունիմ՝ ու մարդիկնէ
րչնալ չեմ ամչնար , բայց աս որբեւա-
րիին ձեռքէն խալըսելու համար , որ
միշտ կուգա զլուխս կուտէ , իրեն
դատաստանը տեսնամ : Ալ տերը ասաւ
ուսուկիս ՚ի աս պատուղը հասնէ , թէ
որ մեկ անկրտուր դատաւորմը ասանկ
ըսաւ

ըսաւ նէ, Հապա ինչպէս պիտոյ
էլլայի տուր չիկենայ խրէն ծնեղուն,
որ գիշեր ու ցորեկ խրէն կըգիծէն։
Ա՛սոր եռանէն մէկ ուրիշ առակին
պատմեցի ես անոնց վրա, որ Հպարտու-
Թիւ կըսպասէնան՝ թէ խրէնք ալ
դար էնս, ու ուրիշներըր բանի տեղ
չէն սեպեր։ Այրիկու Հոգի բաց՝ ատ
Ձայըր գայեն որ աղաչիք ընէն, ասոնց
մէկը փարիսեցի մարդ էր (որ բարե-
պաշտ կըհամարվէր Հրեից մէջը), ու
մէկալը՝ մաքսաւոր (յոյ կեսարիւ կէն,
որ մեզաւոր կըսեպվէր անասունը)։
Փարիսեցին մէկ կողմն կայնած՝ ին-
քիրեն առանկ սկսաւ աղաչիք ընել։
Աստ իմ քեզի գոհութիւն կըմատուցանեմ,
որ ուրիշ մարդկըներուպէս յափշտա-
կող, կամ անիրաւ, կամ շնացող չեմ,
ինչպէս սա մաքսաւորն է. Հապա շա-
բաթը երկու անգամ պաք կըպահեմ,
ու իմ բոլոր ունեցածներուս տասա-
նորդը կուտամ։ Այ մաքսաւորնալ
մէկալ դին քաշվածայ ահէն կըվախ-
նար աչքերը վեր վերցունել, հա-
պա գեաինը նայելով կուրծքը կը
զարնէր ու կըսէր, Աստ Թողութիւն տուր
իմ մեղքերուս։ Ա՛ս առակը պատ-
մելէն ետքը քաւ չը, Հիմարիա կը-
սեմ որ՝ սա մաքսաւորըս շատ աւրդար
տանձարէն տուն դարձաւ, քան թէ
ան փարիսեցին. Ինչու որ՝ ամէն որ զին-

բարի գործ չունենաննք՝ եւ կրձըգ-
վին, ու եւ ձգվածները՝ իրենց բարե-
գործութիւը առաջ կելլեն։

Այսու ասս բանիս վրա մէկ առակմալ
պատմեց։ Հրէայուին ոյ ըսաւ՝ մէկ
տանըտէրին կրնմանի որ առաւօտվանց
կանուխ կելլէ իր էգիին մշակ (կամ
պաղձի) բռնելու. ու հետերնին օ-
րը դահեկանմը աւուրչէք՝ իսաք դնե-
լով (կամ պազար ընելով) իր էգին
կրխրկէ։ Այսրը ժամը (այ սահաթը)
իրեքին նորէն կելլէ ուրիշ պարապ
մարդիք կրգտնա, ու անոնց ալ կրսէ
Թէ դուքալ էգիս գացէք բանեցէք,
եւս ինչ որ պէտք էնէ կրվճարեմ
ձեզի։ Հրանկ ժամը վեցին ալ՝ ինչին
ալ մարդ կրգտնէ՝ ու եւսէ եւս էգ-
գին կրխրկէ։ Հու անկէ եւս իրիկվան
դէմ ժամը տասնըմէկին ալ ելած՝
պարապ մարդիք կրտեսանէ, սոսոց
կրհարցունէ Թէ՝ ինչու բոլոր օրը
հոս պարապ կեցեր էք։ անոնք ալ կը-
սեն Թէ՝ հապա մեզ մարդ չի բռնեց։
ան ալ իրենք մէկալնըցպես էգին
կրխրկէ, ու իսաք կուտա Թէ՝ ինչ որ
պէտքէնէ՝ դուք ալ կառնէք։ Հերբոր
ալ իրիկուն եղաւ, տանըտերը իր գա-
ւառապետին (այ վէքիլհարճին) ը-
սաւ որ ան բանվորները առջևը կան-
չէ, ու ետքիններէն ըսկսի կարգով
մինչեան առջինը աւուրչէքնին տա։

Հուս

Աստի եկան տանըմէկ ժամին քանի վրիները՝ ու մէյմէկ դահեկան աւին . առնցմէ ետև առջի բանվորնե րը , որ մըտավընին դրեր էին թէ՝ իբենք աւելի առնեն , բայց երբոր տե սան թէ իրենցալ անոնցպէս մէկ մէկ դահեկան տըվաւ , սկսան տան տիրոջը վրա տրտունալ թէ ասինչ ար դարութի է որ՝ անոնք միան մէկ ժամ մը քանեցան , ու մեզի հետ հաւա սար վարձք վճարեցիր անոնց , որ մենք բոլոր օրը ան տաքին դաւերենք : Տանըտէրնալ աս պիտոր տըվաւ ա նոնց մէկուն , եղբայր ըսաւ՝ քեզի ինչ զրկանք ըրի , հետս մէկ դահեկանմը խօսք չի դրիր մի , առ անիկա՝ ու քա նդ գնա . ես իմ ըստրկիս տեր չեմ մի՝ որ ինչպես ուզեմնէ անանկ ընեմ . ինչ կընախանձիս իմ ան մէկալընոնց ըրած բարերարութեա վրա : Այսպես ա՛ ըսաւ յն , ետքինները առջին պի տի ըլլան , ու առջիններն ետքին . պ՛ոնձևն որ կոչվածները շատեն , բայց ընտրվածները քիչ են :

Գլ : Իգ .

Վ աղարս յարութիւնը :

Վ աղարոս՝ մէկ մարդմը կար յոի բա րեկամ , մարիամի ու մարթայի եղբարը , որ մէյտեղ քեթանիա բնած

դե

գեղը կը ընակէին : Ա՛ս զազարը երբ
բոր լինկաւ հիվընացաւ , իր քուրերը
յոի խրկեցին ըսելու Թէ՝ քու սիրա-
կանդ հիւանդ է : Յա ան ատենը
հրեաստանէ դուրս հեռու տեղը
քաշվերէր՝ նախանձոտ հրէաներուն
ձեռքէն՝ որ ղինքը քարկոծել մտա-
նել կուզէին : Երբոր լսեց յի՝ երկու
օր ալ հոն տեղը կեցաւ , ու ետքը ա-
շակերտներուն ըսաւ Թէ՝ եկէնք նո-
րէն հրեաստան դառնանք : Ա՛շա-
կերտները դէմ կեցան կըսէին Թէ՝
շատ չէ որ հրէաները քեզ քարկոծ
ծել կուզէին , ու հիմա ինչպէս հոն
կերթաս : Յետ ան ոնց առակով ը-
սաց Թէ՝ ղազարոս մեր բարեկամը
քնացեր է, կերթամ որ ղինքը արթընց
ցունեմ : ան ատեն քաջ մանը չէր հասկը
նալով կըղարմանային Թէ ինչ կըսէ :
Ա՛տքը ալ բաց ըսաւ յի՝ ղազարոս
մեռաւ , ու ես ուրախ եմ որ ձեր հա-
ւատքը աւելի պիտի հաստատ-
վի իմ վրաս : Ա՛նանկ երբոր ալ եկաւ
բեթանիա հասաւ յի , ղազարոս չորս
օրվան մեռած ու գերեզմանը դրած
եր : Ա՛րթաս որ իմացաւ Թէ յի կու-
գա կոր , ելաւ առջևը վազեց ու ը-
սաւ . տէր Թէ որ հոս գըտնըլած ըլ-
լայիր՝ եղբարս չէր մեռնէր . բայց
այսու ամենայնիւ կը հաւատամ որ՝ ինչ որ
աստուծմէ խնդրեանէ , ան քեզի կու-
տայ :

ատա ։ Յետոյ ըսաւ , մի՛ վախնար եղ-
բարդ յակոբ Թէ կառնէ ։ ու անտեղը
յիմարԹեան միտքը չինեե ըսմանոր ա-
ղեկսը հաւատացուց Թէ ինքը քիր որ-
դի ՚ի՛ յ է ։ Յետքը երբոր գնաց մար-
Թան՝որ մարիամը յոի քոյը կանչէ,ան
ատենը բոլոր անոր քոյը եղած սը-
գաւոր բարեկամներնալ հետ եկան՝
յոի վրա Թափեցան , ու ամմէնքը
մեռելին վրա կուլային ։ Յետոյ խիստ
պուԹը շարժեցաւ , ու հարցուց Թէ՝
ուր է գերեզմանը ։ ու գերեզմանին
քովտոր գնաց՝ իրենալ լալը բռնեց , ու
հրամայեց որ վրայի դրած քարը վեր-
ցունեն ։ ՄարԹայալ ըսաւ՝ տէր ևնչ-
պես կըլլա՝ չորս օրվան է մեռելը , ալ
կըհոտի ։ Յետոյ ըսաւ , քեզի չըսի Թէ
հաւատք որ ունենաս՝ ՚ի՛ յ հրաշքը
կըտեսնես ։ Յետև վրայի քարը մեկ
դի առնել տրվաւ , ու Յոր ՚ի՛ յ աղօԹք
ընելով երբոր ամուր ձանոյմը կան-
չեց՝ դաշտրոս եւլիր դուրս եկո՛ , ան
վայրկեանը մեյմալ մեռելը՝ որ ոտ-
վրնկերը ու ձեռվրնկերը պատանքով
փաԹատած կապած էր՝ ողջնցաւ կայ-
նեցաւ ։ ու յետոյ հրամայեց որ արձը
կեն Թողուն որ երԹայ քալե ։
Այս բանըս տեսնողներէն շատը յոի
հաւատացին , ու ումանք ալ գնացին
փարիսեցիներուն պատմեցին , որ յոի
աստուկ Թինամի էին ։ Ետոի քսհա-

նայ

նայասպետները ու փարհանգինները մեկ առեղ ժողովք լըրին, ու նախանձով կուրցած առ պնձռուն բերին Թէ ՝ըստ ասանկ որ Թագուհնք՝ իր հրաշքներովը քոլոր ժողովուրդը իրեն կըգարձունէ հաւատացեալ կըշինի. և ան ատենը հռոմայեցիք կուգան մեզ հիմ նայատակ կըրնեն. անոր համար կայ խափա քննդատանալ խորուրդ տըվաւ որ՝ ասէլի լաւ է որ մեկ հոգին մեռնի՝ քան Թէ քոլոր ազգերնիս կորսըվի. ու անանկ մէջերնին խօսքը հաստատեցին որ զինքը բռնեն։

Յետ ասս լսելոյ, նորէն երեսը ծածկեց՝ գնաց քէյֆը առեն եփրայիմ քաղաք մեկ դեղմը կեցաւ։

Գլ. ԺԱ.

Օ. ազէոսի դարձը. ավնըվակնին առակը, ու մարիամոս յիը օծելը։

Ա ստկին տօնը երբ որալ մօտեցաւ, անկէց եկաւ յերուսաղէմ երթալու. ու ճամբան աշակերտաց յայտնեց Թէ՝ աս տօնիս մէջը մարգարէից իր վրա գրածները պիտի Եղէմ կատարվի, որ պիտոր չարչարուն զինքը՝ ու խաչ հանելով սպաննեն, և ինքնալ իրեք օրէն եռքը նորէն յարութեան պիտոր առնի։ Ի՝նատոնը յակոբոս ու յովհաննես զեբեդէոսի որդիքը,

իրենց մարը (որ չոխ ազգական էր,) քերան ըսին, ու չոխ խնդրեցին որ (ինչպես կարծիք ունէին) ինքը Թէր նատինէ՝ իրենք առաջ քաշէ։ Նայ խրատեց անոնք ու ըսաւ Թէ՝ իմ Թագաւորութիւնս աշխարհիս Թագաւորացպէս չէ, որ հպարտութիւնէ մեծնալ Թէ եւ տեղ իջնալով կըլլայ, հապա խոնարհութիւն ու համեստութիւն։

Նայդը երբոր չոխ երիքով քովը մտեցաւ, ձամբուն վրա մէկ մուրացկան կուրմը բժշկեց։ Նայ քաղաքը մէկ անուանի հարուստ մարքսապետ(չոխ կէօմրիւկճիւպաշի)մը կար՝ զաքէոս ըսած, որ չոխ անունը լսեր էր, ու շատ կուզէր որ զինքը տեսնէ. անոր համար երբոր չոխ երիքով գնաց, ու սկսաւ քալել՝ բազմութեան վրան ժողված որ հեռը կերթային. ան զաքէոսը կարճ մարդը ըլլալով ժանտաթզենի ըսած ծառը ելաւ որ բարձրէն աղեկ մը տեսնէ։ Նայբոր չոխ առջևէն անցնելու եղաւ, վեր նայեցաւ ու ըսաց՝ զաքէոս՝ շուտ ըրէ վար ինջիր, սաօր պէտք է որ ես քու տունդ գամ հանգչիմ։ Նայ շուտմը ինջաւ ուրախութիւն առաւ չոխը իր տունը տարաւ։ ու աստր վրա ժողովուրդը սկսաւ մռմռալ Թէ՝ ինչպէս մեղաւոր մարդու քով գնաց չոխ։ Նայց զաքէոս չոխի առջևը եղաւ ու ըսաց, տէր՝ ահա իմ բո-

ղը

ըր ունեցածիս կէսը ալ քատաց կու-
տամ, և որուն որ զրկանք ըրերեմ
նէ՝ չորս անգամ աւելի հատուցումն
կընեմ իրեն։ Նատանէլը յարձրսաւ,
ասօր աս տունս փրկութիւն եղաւ, որ ա-
սիկայալ աբրահամու զաւակ էր։ ու
ես անոր համար եկա որ կորսուածը
ները փընտռեմ, ու փրկեմ։
Յոքը յիսմկ առակը ըսաւ իր ը-
րուսաղէմ երթալուն վրա, որ իրը թագ
գաւորութիւը յայտնէ. Էկ ազնուա-
կան (յր պէյզատէ) մարդ մը հե-
ռու երկիրը երթալու եղաւ, որ ան
տեղ մեծին իր թագաւորական իշ-
խանութիւը առնէ՝ ու դառնա։ Նսիկա
իր ծառաները կանչեց քովը, ու մարդ
գլուխ՝ տաս տաս ծնաս (կիր քեսէ ըս-
տակ) տըվաւ, ու ըսաւ որ անոնք
քանեցունեն ինչվան ինքը դառնա։
Նբայց երբոր եկաւ գնաց՝ իր քաղքի մար-
դիքը որ զինքը չէին սիրեր՝ ետևէ
խրկեցին ան մեծին հասկըցունելու
թէ՝ սակայ մենք չենք ուզեր որ վրա
նիս թագաւոր ըլլա։ Նայց այսու ծամին
երբոր սակայ թագաւորութիւը ձեռք առաւ
դարձաւ. առջևը կանչեց ան ծառա-
ները՝ որ նայի տեսնէ թէ ինչ վաս-
տակ ըրին։ Նառնցմէ առջինը եկաւ
ըսաւ թէ տէր՝ քու տըված տասը
ծնասը՝ վրան տասը շահ տըրվաւ։ Նն
ալ գովեց զինքը ու ըսաւ, քանի ծա-

ուա՝ որովհետև սա ըհչ բանիս վրա
հաւատալիմ եղար, քեզի կուտամ
որ՝ ամէն քաղաքներուս վրա իշխան
ըլլաս։ ||՝Եկաքնալ եկաւ ու բռաւ
Թէ՝ տրվածդ հինգ մնաս չահ եղաւ։
անոր գինքը հինգ քաղաքներուս վրա
իշխան դրաւ։ ||՝Հաւեն երրորդ ծա
ռան եկաւ՝ ու դանկաւորով սկսաւ ը
սել. տէր՝ ես վախնալով որ դուն մէկ
անանկ ատամբակ (այ եաուաշաղ)
մարդմընես՝ որ ձեռքովդ տեղմիր չի
դրած բանը՝ կրվիրցունես կառնես,
ու չիցանածդը կըհնձես (այ պիչմիչ
կընես)։ անոր համար սէկս սա քա
մընաններդդ որ ծրարելու պահեցիր։
||՝Նատեցնը տերնալ սրդոզիկով բռաց,
քու խօսքովդ քեզ կըդատապարտեմ
ով անհաւատ ծառա. Թէ որ դուն
գիտէիր որ ես ատանկ մարդմընեմ՝ որ
ինչու իմ բռատակս սեղանաւորի (այ
սառաֆի) չի տրվիր, որ ես հիմա գայի
անկից շահովը առնէի։ ||Ետտի հրաշ
մայեց որ շուտուն ան բռատակը առնեն,
ու առնի տասը շահեցունողին տան։
ու բռաւ Թէ՝ ով որ ունինի՝ արժան է
որ անոր էվելովը տրվի, ու չունեցողին
քովէն ան քիչըն ալ առնեցածնալ եան տա
նըվի։ ||՝Նիկէ եան նաև ան իրեն Թըշ
նամիները, որ իր Թագաւոր ըլլալը
չէին ուզեր, անանքաչ առջևը կան
չեց բռպանենալ տրվաւ։

Լ՝սկզբ եաքը յօ երկրովէ եւած երուս
սազէմ երթալնիկին՝ ձամբան նուիրն
թեթանիա որ հանդըպեցաւ , հոն սի-
մոն բորոտ ըսած մէկմը՝ զինքը հացի
կանչեց . ու աս սեղանիս կրծատաս-
էր մարթա , և իր զաւակը եղբայրնաւ
(որ քիչմը առաջ յօ յարուցեր) ա-
նաւ սեղանը նստողներէն մէկն էր ։
Լ՝սոնց մարիամ ըսած քուրերնին ան-
ատենը ձեռքը ամանով լիւոր մի (կիմ
խասմը ըսենք՝) ազնիւ անուշահոտ
եղ առած , եկաւ յօի ոտվընեը վը-
լաց՝ ոտիր գլխուն մազերովը բունեց
սրբեց , եաքը պն ամանեաւ կոտրեց
բացաւ՝ ու յօի գլուխը ու ոտվընեը
օծեց ան պատճառիկան եղովը , որ քո-
լոր տունը անոր անուշ հոտը բունեց ։
Լ՝անոնոտողները՝ ամանք յօի աշակերտ-
ներէնաւ՝ ասոր վրա մրմռացին , ափ-
սոս ըսին ատ եղիդ , որ իրեք հարիւր
դինարէն (կիմ խսուռուշէն) աւելի կըր-
նար ծախվիր ու աղքատներուն ողոր-
մութի տըրվեր ։ Ու յուդա ամինէնն
աւելի ցաւ ցուցուց աս բանիս վրա .
պնձին որ՝ յօի գանձանակը (որ աղքա-
տաց համար ըսուակ կըժողվէին՝) ին-
քը կըպահեր , ու անկէցաւ ինքը ու-
զած ատենը կրգողնար ։ Ցետաւ կըն-
կանը տէր կենաւրմ ըրածը գովեց
թէ՝ խօրհրդաւոր քան է , ու ըսաւ՝
աղքատները ամէնն իժիր ձեր հետ
են ,

են, երբոր ուզէք նէ՝ անոնց ողորմու-
թէն կրնաք ընել. բայց ես միշտ ձեր
հետը չեմ։

Գլ. Իե.

Յ՚ետսաորպէս երուսաղէմ կերթայ, ուս
հոն նորէն հրաշներ կընէ։

Ետոր մեկալ օրը՝ (որ ինչպէս կրսեն
կիրակի օր կկոչնա) յիսուս թեթանիայէ
ելաւ որ երուսաղէմ երթայ. ու ձիթենեաց
լերանն տակը հասաւ նէ՝ աշակերտ-
ներէն երկու հոգի խրկեց՝ որ իրենց
դիմացի գեղը երթան, ու հոն ը-
սաւ դուրսը մեկ էշմը իր քովառակո-
վը կապած կգտնէք, որ դեռ մարդ
վրան նստած չէ, ասիկա արձկեցէք
ինծի բերէք. ու թէ որ մարդ արգի-
լէլու ըլլանի՝ ըսէք թէ, իրենց տէ-
րոջը պէտք են։ Ետակերտներնալ
յոի ըսածինպէս գացին գրտան ան
էշը, ու իր քովառակովը առին յոի բե-
րին. ետքը աստոնց վրա իրենց շաթեր-
նին ձգեցին, ու յոը՝ ինչպէս կրսեն՝
քիշմը մեկին քիշմը մեկալին վրան
հեծցուցած՝ ելան ամէնքը մեկ տեղ
գեպի երուսաղէմ կողմ։ Ետնատենը երբ
մի ժողովուրդնալ լսելով թէ յիսու-
գա կու՝ ամէնքը թափեցան դէմը
ելան, ու ձիթենիին արմաւենիի և
ձիթենիի կանանչ շիղերը առած՝ ա-

նանկ մեծ հանդիսով (կամ ալայ վ)
յոլ տալն ինձ՝ մեկ թէ երիմը.
պէս զինքը կըբերէին : Նոյնպէս ո
մանք վրայն հագուստին ոսկ
քին տակը գեաինը կըփակէին, ոմանք
ծառերու ճղերով ձամբանները կը
զարդարէին, ու ամէնքը մեկ բերան
աշակերտնելուն հետ ուրախութիւն կը
գործէին՝ ( )րհնութիւ որդոյ դաւիթ՝ օրհնեալ
էիեալ յանուն տեն. օրհնութիւ ի բարձունս :
ու աւելի զաքարիա մարգարէին ըսա
ծը կատարվեցաւ թէ՝ Ասոյէ դռներ
սիոնի՝ ահա թագաւորդ քո գայ քեզ հեզ, հե
ծեալ էշի և յաւանակի էշոյ : Փարիսեցի
ները ու կարգացողները՝ որ յոլ թշնա
մի էին, երբոր ասանկ բաները տեսան,
ալ սաստիկ նախանձէն չէին գիտեր
ինչ ընեն. մանաւանդ երբոր կըլսէին
ան օրհնութիւ ձայները՝ որ մեծ ու պըզ
տիկ կըկանչէին՝ օրհնեալ որ գայ թագա
ւորդ յանուն տեն. ուստի և կան յոլ ըսին
որ՝ ինքը անոնց արգելէ որ ասանկ
չիկանչեն : Յետ իրենց պէտն տրվաւ
ըսաւ, թէ որ ատոնք ձան չի հանեն
նէ ամառատեղը քարերը կըսկսին կանչ
վռտել : Ասոյ ի երբոր եղեմի քաղ
քին ալ մօտեցաւ, վրան նայեցաւ ու
սրտունք թափելով սկսաւ ըսել. գո
նէ հիմա խելքդ վրատ ժողվիր ու
գտատանայիր. հապա թէ չէ՝ գիտ
նաս որ՝ քու թշնամինեըդ վրատ պիտի

հա

հանին, ու քեզ պաշարեն. ու ա-
նանկ հիմնայատակ ընեն որ՝ քար քա-
րի վրա պիտոր չի մնալուն. որովհե-
տև դուն չիճանչցար ոչ ողորմութի-
ատենը որ իրեն դառնայիր։ Այ-
սպիսի փառաւորութիւ Թէոփիլոս յո ե-
րուսաղէմ մտնելէն ետքը՝ տաճարը
գնաց, ու հոն՝ ինչպես մէկ ուրիշ ան-
գամ ընալ հանդերձներեր, տեսնելով
որ մարդիկը նսաեր բան կը ծախեին
առուտուր կընէին, վրանին սըրդա-
ղելով ամէնքը անկէց դուրս վռնդեց
տեց, ու իրենց ըսաւ Թէ՝ մարգարէից
գրքերուն մէջ ալ ձեզ կը հրամայէ որ՝ էր
տունը աղօթքի տուն ըլլաս, որ դուք
աւազակներու սոր (այ ձեղ լլկելու
մաղարա) եք ըրեր։ Ու յո հոն տաճա-
րին մէջը նորէն կուրեր ու կաղեր
բժշկելէն ետքը՝ իրիկուան դէմ քաղ-
քէն դուրս ելաւ, ու աշակերտանե-
րով անոր մօտ քովնանիա գեղը գը-
նաց որ հանգչի։

Ա՝կսալ օրը առաւոտնայ նորէն աշա-
կերտներուն հետ յերկրէմ դառնալ-
նին՝ անօթեցաւ, ու ձամբան վրա
մէկ թզենիմը (այ ինձիրի ծառ) մը տե-
սաւ բոլոր տերևներով լցված, երբ
քար ատր քովը մօտեցաւ՝ ու նայե-
ցաւ որ՝ վրան ամենևին պտուղ չու-
նի՝ որ փրցունէ ուտէ, անսատենը ա-
նիծեցով ըսաց անոր, մէկտալ սակ

եւս քեզմէ մարգ պտուղ չուտէ . ու
ան ըսելուընէս՝ չուտմը չորնալ ակը
ուս ան Թղէնին, (որ հրէից սինակո
կայինն օրինակը եղաւ) : Այս օրը
մէկմալ նորէն յա աշակերտներովը
անկեց անցնիլնին , զարմացան ա
նոնք՝ ու յոի ցուցուցին Թէ ինչպէս
չուտմը բոլոր արմատէն չորցեր է ծա
ռը : Պետրոս պէնն տրվաւ Թէ՝ Ջնմ
րիտ կըսեմ Ձեզի , Թէ որ կատարել
հաւատքով՝ չէ Թէ միան Թզենիին ,
հապա ատ լեռանտաւ ըսէք Թէ ելլիր
ծովը ինկիր , անանկ կըլլա . ու ինչ
որ հաւատքով ձեր աղօթքին մէջը
խնդրէքնէ՝ կառնէք :

ԳԼՒԽ ԻԱ.

Յիս նորէն առաջնորդ կըլլարա՝ ու կըպա
պանծեցուանէ հրէայրը :

Երկու օրէն եւս երբոր յա նորէն
տաձարը գնաց , կերպ կերպ հար
ցուածքներով քահանայապետները ու
կարդացողները սկսան փորձել զին
քը , Թէ այսպիսի առակներով յան
դիմանեց իրենք : Անկ մարդմը ը
սաւ՝ երկու որդի ունէր , առիկա մի
կուն ըսաց Թէ տըղա՝ սօր գնայ
բանէ : Ան ալ հրամերնս կերըսամ
ըսաւ , ու չէր գնաց : Երբոր տեսաւ
Թէ անիկա չէր գնաց, դարձաւ մէկալ
տղին

տղին ըսաւ որ ինքը երթայ : Ան ալ առջի բերանը պինդ տրվաւ թէ՝ չեմ երթար . բայց ետքը զղջացաւ՝ ու դէպ նայ էգին բանեցաւ : Ան պատմէլէն ետքը յո հարցուց թէ՝ աս երկուքէս որը իր հօրը կամքը կատարեց : անոնքալ ըսին թէ՝ ետքինը : Յետալ ըսաւ , Հիմարիա կըսեմ որ՝ ասանկ ալ մաքսաւորները ու պոռնիկները ձեզմէ առաջ կերթան ուր որ կերթան :

Անոր ետևէն՝ յո աս առակատալ ըսեցինք ըսաւ : Ան էկ տանըտէրմը էգիպտոնկեց , ու ամէն կողմանէ աս էգիպտհոդալէն՝ պետ ընելէն ետքը , մշակներուն ձեռքը տրվաւ , ու ինքը երաւ մէկ հեռու տեղ մը գնաց : Երբոր ալ էգին կթելու ժամանակը մատեցաւ՝ իր ծառաները խրկեց ասոնց , որ աս էգիպտհոդը ժողվեն առնեն : Անոնք ալ բռնեցին աս ծառանեքուս մէկը տանջեցին , մէկը սպաննեցին , ու մէկալը քարկոծեցին : Յետ նըստերը նորէն առաջվնէն շատ ուրիշ ծառաները խրկեց , մշակները ասոնց ալ անանկ ըրին : Ետքը տանըտէրը իր մէկհատիկ սիրական որդին խրկեց , կարելի է որ ըսաւ՝ մշակները ասկեց ամչնան : Բայց մշակները աս որդին որ տեսան , միջերնին ըսին որ՝ ահա աս տանըտէրոջ ժառանգնէ , ասիկա

ըսպանանելու է, որ ասոր ժառանգու-
Թիը մեզի մնա։ ուստի անանկ էգիլն
գուրս հանեցին՝ ու անալ ըսպանանե-
ցին։ Հիմա՝ ըսաւ յն, ինչ կըկարծէք՝
երբոր էգիլն տերն որ գտնուա՝ ինչ
կընէ անոնց։ Ասոնցմէ ոմանք ու-
զին Թէ՝ ան անօրէնն մշակները չարա-
չար կըսպանանէ, ու էգիլն կուտայ ու-
րիշ մշակներու ձեռքը կուտա, որ ա-
տենովը պտուղը իրեն հասցունեն։
Այսքը երբոր իմացան հրէայքը աս
առակիս միտքը՝ որ իրենց սինակը
կային վրա է, քան լսողն ըսին՝ ձայ չը-
նէ որ ասանկ ըլլա։

Եկ ուրիշ առակմըն ալ պատմեց յն,
Երբայուհին երկնից կըմանի ըսա՝
մեկ Տագաւորիմը, որ իր տըղին ու-
զեց հարսնիք ընել, ու ծառաները
խրկեց որ երթան հարսնեվոլները
կանչեն։ Երբոր տեսաւ որ անոնք
գալ չուզեցին, նորէն ուրիշ ծառա-
ներ խրկեց ասոնց ըսելու Թէ՝ ահա
սեղանիս ամմէն բաները պատրաստ
է, գիրցուցած կենդանիներս մոր
Տած կեցերեմ, եկէք հարսնիքըս է-
կէք։ Անոնց անոնց հոգը չընդա ա-
սոր վրա, ուստի ղրկեցան դացին՝ մե-
կը իր արտը, ու մեկալը իր առուտու-
րին եաւէն, ու ուրիշներնալ բռնե-
ցին աս ծառաները քամահրելով ըս-
պանանեցին։ Ա՛ս որ լսեց Թագաւորը՝

սաս

աաստիկ սրդողեցաւ, ու վրանին ղինւ
վրնեը խլակեց մեռցուց ան ըսպան
նողները. ու իրենց քաղաքը վրանին
երել տրվաւ։ Այտքը դարձաւ ըսաւ
իր ծառաներուն. Հարսնիքս պատ
րաստ էր, ու հարսնեվրնիները անոր
արժանի չեղան. ուստի դուքաղ դնա
ցիք վողոյներէն (այ սօխաներէն)
մարդիքը հարսնիքս կանչեցիք։ Ա
նոնքաղ եկան՝ ով որ գտաննէ չար ու
բարի ժողվեցին բերին, ու անանկ
բոլոր նստելու տեղվանքը հարսնե
վրնիերով լեցվեցաւ։ Այտքը երթոր
ատնոյ քով եկաւ թէւրը, ու մէջեր
նին մէկը տեսաւ որ հարսնիքի լաճ
չէր հագած, դարձաւ ըսաւ ասոր,
դուն ինչպէս հոս եկար մտաղ՝ որ
հարսնիքի լաճ չունիր։ Անալ պա
պանձեցաւ՝ չիկրցաւ պէնն տալ։ Ինք
գաւորնաղ շուտմը հրամայեց ծառա
ներուն որ՝ անոր ոտքը ձեռքը կապած
դուրս ձգեն զինքը։ Լուռ հեռաւ կոչ
վածները շատ են. քայց անոնցմէ ըն
տրվածները քիչ են։

Այսկէ ետքը մէկտեղ խօսք դրին փա
րիսեցիքը՝ որ իր իր բերնովը թագա
ւորական բանի վրա յանցաւոր (այ
սուչու) ձըդեն, ու բըռնել տան.
ուստի կեղծաւորութէ եկան ըսին թէ՝
վարդապետ գիտենք որ դուն ձշմար
տախօս մարդմընես, ու մարդու ե

բեսպաշտուն չէս ընել՝ չիտակը կը-
գտըուցես . ուստի ըսէ մեզի՝ քեզի
ինչպէս կերևայ , մեզի՝ կայսերը հարկ
(յո խառաճ) տալ պէտք է մի՝ թէ
չէ : Յետոյ իմանալով անոնց սատա-
նութիւնը , իրենց ըսաւ՝ կեղծաւորներ՝
ինչու իս կուզէք փորձել . հարկին ըս-
տակը ինծի ցուցուցէք որ տեսնամ ,
Նանքաւ հանեցին ձեռքը մէկ դա-
հեկանոց տըվին : Յետոյ հարցուց ա-
նոնց թէ՝ ասոր վրայի պատկերըը ու
գրվածքը որո՞ւնն է : անոնքաւ ըսին՝
հռոմայեցոց կայսերն է : Նէն ատենը
յիս ալ անոնց պիտի տըվաւ . անանկ է
նէ ըսաւ գնացէք կայսերը բանը՝ կայ-
սերը տըվէք , ու ՚ի բանը՝ ՚ի : Ա-
որ լսեցին՝ զարմացան՝ ու պապան-
չած թողուցին երան գայինն :
Նոնց եւս ևս ատգուկեցիները էկ
կան չոխ քով , (որ անանկ աղանդ կայ
մէկ ատ ունէին՝ որ յարուն ւս-ռելոց
չէին ընդունէր .) առանք ալ փորձե-
լով ասա տարակուսանքըս չոխ առջևը
գլին : Նէրգասլետ ըսին՝ մովսէս
մարգարէն օրինաց մէջը գրեր է , թէ
որ մէկ կարգըված մարդմը առանց
զաւկի մեռնելու ըլլանէ , անսր եղ-
բարը՝ իր սրբևարի կնիկը առնէ , ու
անկէց իր եղբօրը զաւակ թողու :
Նանք որ ըսին՝ ատենով եօթը եղ-
բայր կային , ասոնց առջինը կարգը
վէ-

վեցաւ՝ ու առանց զաւկի որ մնաւ ,
ան կնիկը՝ երկրորդ եղբարը առաւ ,
ու ան ալ անկէց զաւակ չունեցաւ :
և ասանկ ան եօթը եղբարնալ մէկ-
մէկու ետևէն աս կնիկը առին՝ ու ա-
ռանց զաւկի մնաւան . ետքը անոնց
ետևէն կնիկնալ մնաւ : Ինա ը-
սի՛ ըսին՝ վերջի գաւտաստանին երբոր
աս ամմէնը յարութեն առնենան , աս
եօթը եղբարներէն որուն պիտոր ը-
լա աս կնիկը , որ առաջ եօթնալ ա-
նոր հետը կարգըված էին : Ինա
իրենց պէն տուլաւ թէ՝ դուք մըտ-
րեալ էք , անոր համար չէք գիտեր
որ գիրքը ինչ գրած է , ու չէք իմա-
նար ոյ կարողուներ : Ա՛ս աշխարքիս
մարդիքը ըսաւ՝ կըկարգըվին , բայց
ով որ արժանի կըլլա անդիի աշխար-
քը երթալու , հոն կարգըվիլ չիկա ,
ու մնալիլ չիկա . հապա՝ հրեշտակաց-
պէս ամմէնքը ոյ որդէ կըլլան : Ինայց
մեռելոց յարութե վրա չէք կարդացեր
մովսէսի գիրքը՝ որ կըսե , Ես եմ ած
աբրահամա , ած իսահակայ , և ած յակոբայ .
ուստի թէ որ աստնք հոգւով կեն-
դանի չըլլայինանէ՝ աստանկ չէր ըսեր
ած , որով հետև ինքը չէթէ մեռած
ոչընչացածներուն , հապա կենդանի-
ներուն ած է ,

Ա Ր Ե Ա Կ Ա Ն

Յ Ա Ր Ե Ա Կ Ա Ն Ե Ր Ի Ն

րին դիմացն էր. յո՛ նորին ասս քանիս
վրա երկան խօսեցաւ, Թէ ինչպէս
տակալի պատերազմներով եղեմ ալի-
տի կործանի. և իրեն հաւատացեալ-
ները ինչ նեղութիւններ պիտի քաշեն.
ու Թէ աչխարքիս ետք ինչպէս պի-
տի մարդիկը իրար անցնին. և ինչը
ինչպէս փառաւորուած պիտոր գա՝ որ
վերջին դատաստանը ընէ:

Այս քաներեսաներէն՝ աս առակները
ալ պատմեց: Հնաոտնը լսած ար-
քայութիւն երկնից կընմանի տասը կու-
սանքներուն, որ իրենց լապտերները
(որ ֆինէոնները) ձեռվընին առած
գացին որ փեսան ու հարսը դիմաւոր-
րեն: Անոնցմէ հինկը յիմար (որ ան-
խելք կոչ խչնթ) էին, ու մէկալ
հինկը խմաստուն էին: Յիմարները
լապտերնին ձեռվընին առին, ու չի
մտածեցին որ՝ հետերնին ուրիշ եղ-
ալ առնեն. բայց խմաստունները իր
րենց լապտերներուն հետը ուրիշ ա-
մանակ եղ ալ առին: Ուշի փերանը
փեսան որ ուշացաւ չեկաւ, ատոնց
ամմինեան քունը տարաւ քրնացան:
Ետքը կէս գիշերուն յանկարծ ձան
ելաւ Թէ՝ ահա փեսան կուգակոր՝
շուտ ըրէք առջևը ելէք: Անոնք ատենը
ան ամմին կուսանքը ելան ու սկսան
լապտերնին շինել: Այց յիմարները
ատենով որ եղերնին կարճ կուգա-
կոր,

կոր, իմաստուններուն ըսին Թէ՝ ձեր եղէն քիչմը մեզի տըվէք, որ լազ տերնիս չի մարի։ Իմաստուններնալ ըսին՝ Թէ որ մենք տալու ըլլանքնէ՝ ո՛չ մեզի՝ ո՛չ ձեզի օգտ, աւստի գնայ ցէք ձեզի համար իսանութէն գնէ ցէք։ Ի՛նանալ երբոր գնելու գացին, ան աւոնը փեսանալ եկաւ հասաւ, ու ո՛վ որ պատրաստ կարնէ՝ հետը հարսնիքին տունը մտան ու դուռը գոցվեցաւ։ Յետքէն երբոր եկան ան յիմարները՝ ու դուռը զարնելով կըսէին՝ տէր տէր դուռը բաց մեզի։ Ի՛նալ ներսէն պէտ տըվաւ Թէ՝ Ճըշմարիտ կըսեմ որ՝ ես ձեզ չեմ ճանչնար։ Յետքը ըսաւ յիս, ուրեմն պէտք է որ միշտ արթուն ու պատրաստ կենաք, քենչու որ՝ չէք գիտեր անոր գալուս օրը ու ժամը։

Ի՛սկ ետքը յիս ըսաւ Թէ՝ ինչպէս վերջի դատաստնին փառաւորապէս պիտի ինքը գա բոլոր հրեշտակներով. ու աթոռ փառացնառած, բովանդակ աշխարքիս մարդիքը առջևը պիտի ժողվին. ու անոնք երկու դաս պիտի բաժնէ, արդարները աջ դին՝ և մեղաւորները ձախ դին։ Իսկ արդարները նուն ըրած բարի գործքերը առջևնին դնելով պիտոր ըսէ՝ եկէք իմ հօրես օրհնըվածները ու մտէք վայելեցէք արքայութիւնը՝ որ ձեզի համար պատ-

րաս

բաստած էր։ Այտև մեղաւորներուն չար գործքերը երեսնին տալով՝ անոնց ալ պիտի ըսէ. գնացէք քովէս անէծքներ՝ յաւիտենական կրակին մէջը, որ պատրաստուած է սատանայիին եւ իր սատանաներուն։ ու անտեղը ըսաւ ասոնք յաւիտենական տանջանքը կերթան, ու արդարները յաւիտենական կեանքը։ Այս քարոզներուս տալէն ետքը, յիս յայտնեց իր աշակերտացը՝ թէ ասկէ երկու օրէն զատիկ կըլլայ, ու ան առենը զինքը պիտի հրեաները բռնեն խաչ հանեն։

ԳԼ։ ԻԶ.

Յուդի մատնուիլը, ու վերջին ընթրիքը։

Ա ատկէն երկու օր առաջ յիշ որ ա վերի քահանաները կըքարոզէր, հրեից քհիյապետները ու ռաբբիները անատենը մէկտեղ ժողվեցան կայիափա քհիյապետին քովը, ու խօսք դրին որ՝ յիշը մէկ կերպովմը բռնեն սպաննեն։ բայց ասալ մտմտացին որ՝ ան տօն օրերը չընեն, չըլլա թէ ըսին ժողովուրդին մէջը մէկ շփոթութիւն ելլէ։ Անատենսալ յիսի աշակերտներուն մէկուն՝ որ յուդա իսկարիովտացի կըսէր՝ սատանան սիրտը մտաւ, ու գնաց ասոնց ըսաւ թէ՝ ինծի ինչ կուտաք որ ես յիշը ձեր ձեռքը

մատ

մասնեմ։ Ի նոքաւալ շատ ու բախա-
ցան ասոր վրա, ու իրեն խոստացան
որ եռասուն արծաթի (կամ գրշաթա)
տան, թէ որ աս բանս գլուխ տանի։
Յուդայալ ան առեւնչն՝ետեւէ եղաւ
որ առանց ժողովուրդը ոտք հանելու
մասնէ՝ անոնց ձեռքը տայ իրեն։
Հաղարքաւկերայ (այ խամուրսուզի)
առջի օրը աշակերտները իրեն միաքը
ձգելով հարցուցին թէ՝ ուր կուզես
որ երթանք պատրաստենք զատկի
գառը ուտելու։ Յետոյ անսատենը ձի
թենեաց լեռը գանդ՝վելով պետրո-
սը ու յովհաննէսը իրկեց որ աս բանս
տեսնեն, ու ըսաւ՝ գնացէք եղէմ, ու
քիչ մնաք ընդպէս մէկ մարդմը
դիմացնիդ կելլէ, որ սափորը կըռնաց
կը ջուր կըտանի, ասոր ետեւէն գա-
ցէք, ու որ տունը՝ որ ան մրանէնի՝ ա-
նոր տանրտիրոջը ըսէք թէ. վարդա-
պետը մեզ քեզի իրկեց ըսէ՝ որ աշ
իմ աւետնըս մսուեցեր է, կուզեմ որ
զատիկը քովերդ ընեմ իմ աշակերտ-
ներուս հետ։ անոյ ձեզի մէկ մեծ
զարդարած վերնատունմը(այ տիվան
խանամը) կըցուցունէ. ու հոն ըսաւ
սեղանը պատրաստեցէք։ Ի նոքաւալ
գացին ըսածինպէս ամէնն բանը ա-
նանկ գտան, ու պատրաստեցին։ Ի
րիկվանն դէմ յոյալ եղաւ հոն եկաւ,
ու երբոր սեղան նստաւ տասներկու
ա

աշակերտներովը՝ յոհ առջի խօսքը ասելաւ . խիստ կը բաղձայի ըսայ՝ որ ասոնց ժամիկս իմ չարչարվելիս առաջ՝ ձեզի հետ ուտեմ։ Առջի ուտելուս աւետարանը դարձաւ աշակերտներուն ըսաւ թէ՝ ձեզմէ մէկը պիտոր իս մատնէ։ Սորվեցաւ անոնքաւ իրար անցան՝ ու ցաւելով սկսան մէկը մէկալը իրենց հարցանել թէ՝ արդեօք ես եմ մի։ Ետաւ պիտի տրվաւ թէ՝ ան է՝ որ իր ձեռքը իմ հետս սկուտեակը (յիւ թաղախը) երկնցուց խօթեց։ Ինչ աւետարանը յուդա որ ասա քանս կրներ՝ ինքնաւ հարցուց թէ՝ արդեօք ես եմ վարդապետ։ յոհաւ իրեն ըսաւ , դուն ըսիր ։ Ներակուրը աւ լըմընալու ը աւետարանը՝ յիւ ձեռքը հացին առաւ օրհնեց , գոհուն տրվաւ ըսի , ու ան մանրեց աշակերտացը բաժնեց ըսելով թէ՝ առէք կերէք ասա իմ մարմինս է՝ որ ձեզի կըտրվի . ետքը գինի առաւ սանկ ըսելք ես չիշելու համար ։ Ինչ աւետարանն բաժակը (յիւ գինիով գաւաթը) ձեռքը առաւ օրհնեց ու երկնցուց աշակերտներուն ըսաւ թէ՝ սորմէկնիդ ասկից խմեցէք , որ իմ արիւնս է՝ նոր ուխտի , որ ամենուդ մեղացը թողուն համար պիտի թափվի ։ Ու ասա բանովը՝ յոհ պատարագ հինգ խորհուրդ հաստատեց ։

Յետոյ սկսանը խալըտելու եղաւ՝ յո

յո վրայի լաթերը մեկ դի դրաւ, ու
ղենճակ (յո փեշխիմալըը) առաւ վը-
րան, ու կոնքին (յո լեճնին) մէջը
ջուր լըցած սկաւառ աշակերտներուն
ոտքը վլուանալ, ու ան ղենճակովը
սրբել։ վերջվերջ կարգը երբոր պետ
րոսի հասաւ, սիմոնոս ետ քաշվելով
ըսաց, ՚ի՛րատ ինչէ՞ դուն իմ ոտքս
պիտոր վլուանաս, քանի վերի ատ քանդ
չեմ թողուր որ ընես։ ՚Յիսուս իրեն
ըսաւ, ես ինչ որ կընեմ՚նէ՝ դուն հի-
մա չես գիտեր, բայց ետքը կիմա-
նաս։ Թէ սրբեզ չվլուանամ՚նէ՝ հետս
մասն ու բաժին չես ունենար։ ՚Ի-
ատենը պետրոսակ ըսաւ, ՚ի՛ր անանկ
էնէ՝ չէ Թէ միայն ոտքս, հապա ձեռք
ալ գըլուխնալ վըրայ։ ՚Յիսուս ատոր
պէտս տըվաւ Թէ՝ վրան գլուխը վը-
լայված մարդուն՝ պավըներէն իզատ
պէտքը չէ ուրիշ տեղը վըլացվելու։
որ անով բոլորովին մաքուր կըլլաս։
՚Ի՛նանկ ամէնուն ոտքը վլուանալէն
ետև՝ յո նորէն լաթերը վրան առաւ
նստեցաւ՝ ու բսաւ իրենց։ գիտէք
ինչու համար ձեզի ասանկ ըրի։ դուք
իս վարդապետ ու Տէր կըկանչէք, ու
շիտակը կըսէք՝ ինչպես եմ՚նէ։ ու
բեռն Թէ որ ես ձեր տէրն ու վդիպոր
ըլլալով՝ ձեր ոտքը վլացի, պետք է որ
դուքալ մեկզմեկու ոտքը վըլանաք,
ինչպես որ ձեզի օրինակ տըվի։

Ա՛սոր եւուէն յո քիւմբնալ խասե լէն
եաբը՝ նորէն ըսաւ Թէ՝ ձեզմէ մէկը
պիտի իս մատնէ։ Ա՛շակերտները մէյ
մալ սկսան աս բանիս վրա շիոթիլ։
ու ան տեղը յոի քով նստած ըլլալով
յովհաննէս իր սիրելի աշակերտը,
աստիճն պետրոս անոր աչք ըրաւ որ
հարցունէ Թէ՝ ով պիտոր ըլլաս ան
մատնիչը։ Յետաւ իրեն պինն տրվաւ
Թէ՝ որուն որ ես աս Թրջած պատառս
տամ՝ ան է. ու յուդայի տրվաւ։
և ան առեն սատանան յուդայի
սրտին մէջը սուելն հաստատեց՝ յոի
վրա առելուն, ու իր ադահու Թէ
ախտը։ Ա՛նոր համար յետաւ իրեն ը-
սաւ Թէ՝ ինչ որ պիտի ընեանէ չուտով
ըրէ։ ու աս ըսածիս միտքը ուրիշնե-
րը չիմացան, հապա ոմանք առանկ
կարծիք գացին Թէ, իրենց գանձա-
նակը յուդայի քով ըլլալով յետաւ
իրեն ապրնպրած ըլլա Թէ՝ աս ածն
օրերը ինչ որ պետք է նէ գընէ, կամ
աղքատները հոգա։ Յուդան աս որ
լսեց՝ շուտմը դուրս ելաւ, ու ան գի-
շեր առեն վազեց յոի Քրիստոսին
բուն քովը գնաց՝ որ ալ մատնուի Թե
բանը հոգա, ինչպես որ հետերնին
խօսք դրերեր։ Յետաւ անոր երթալէն
ետքը պատրաստվեցաւ՝ ինքնալ մէ-
կալ աշակերտացը հետ ձիթենեաց
լեռը երթալու։ Ու ան առեն աշա-
կերտ

կերտաներուն վերջին սիրոյ կտակը ը-
նելէն ետքը , ըսաւ Թէ՝ ատ գիշերա-
դուք իս երեսէ սիտի ձգէք ։ Պետր
վրա շուտմը պետրոս դարձաւ ըսաց .
ատ քանըդ ամէնքնուս ընելու ըն-
լսննէ՝ ես չեմ ըներ . հապա պատ-
րաստ եմ քեզի հետ բանտը երթալ՝
ու մեռնիլ ալ ։ Յետոյ իրեն պիտի տը-
վաւ Թէ՝ ինչ ինծի համար մեռնիլ ,
ձշմարիտ կըսեմ քեզի պետրոս , որ
ատ պիտեր դուն դեռ հաւը (այ խո-
ռոզը) երկու հեզ չի կանչած՝ իրեք
հեզ սիտի իս ուրանաս ։ Պետրոս պետ-
րոս իր խօսքին վրա կեցած կըսեր Թէ
իս մեռցնելուտ ըլլաննէ՝ չեմ ու-
րանար ։ ու ատանկ մէկալ աշակերտ-
ներնուն ալ ։

ԳԼՈՒԽ ԻԸ ։

Յիսի պարտեզը աղօթելը , ըմբռնուելն , դա-
տապարտվելը , և պետրոսի ուրանալը ։

Ա՛ս բաներէս ետքը՝ գիշերանց հլաս
յիսի իր աշակերտներովը դէպ՝ի ձէ-
Թենեաց լեռը երթալու , ու կեդրոն
ըսած ձորէն (այ տէրէյէն) որ ան-
ցաւ անդիի կողմը , հոն մէկ գեղ-
սեմանի ըսած գեղը աշակերտնե-
րը Թողուց , ու ինքը անանցմէ իրեքը
միան՝ այ պետրոս յակովբոս ու յով-
հաննէս՝ հետը առաւ . քիչմը առաջ
գնաց

գնաց մի կ սարտեղմը մնաւ , ու ա
նանց ըսաւ (թէ՝ չատ մեծ տրտմութ
ու նեղութ մէջ եմ , հօս տեղս ար
թաւն կեցէք սպասեցէք մինչ մի
անոնցմէ քիչմը առաջ գնաց հեռա
ցաւ , երեսին վրա ինկաւ հօր ոտ
ղոթք ընելու , ու ըսաւ . Հայր թէ որ
կարելի է նէ՝ ան իմ վրա գալու չար
չարանքներէն խոյտնէ իս , հապա թէ
չէ՝ ինչպես որ կրնամ նաւնէ՝ անանկ
թող ըլլա : ու ան ատենը սաստիկ
նեղուչէն արուն քրտինք ակաւ թա
փել . և ան տեղը երկինքէն մի կ հր
րեշտակմը եկաւ քովը՝ որ մխիթարէ
ու սիրտ տա իրեն : Աստքը երբաւ եկաւ
տեսաւ որ՝ ան իրեք աշակերտները
ատտիկ տրտմուչէն ինկած կքքնա
նային , արթնցուց անոնք՝ ու ըսաւ
որ երկնէն աղոթք ընեն որ փորձու թէ
մէջ չինան . ու ինքը նորէն գնաց ա
ղոթելու : Աստքը մի կմալ դարձաւ
քովերնին ու նորէն արթնցուց , ու
գնաց : Այդ անգամը որ եկաւ , ա
սուհետև ըսաւ պառկեցէք ու հան
չեցէք , ահա ժամանակը հասաւ որ
Թշնամիներուս ձեռքը մատնըվիմ ,
երկնք առջևնին երթանք :
Այս որ կըսէր՝ մէյմալ անդիէն բազ
մուի մարդիքներուն՝ բռնող գինվոր
ներալ հետերնին , ու յուդայալ առ
ջևնին ինկած , ջահերով (ու մաշա
լա

լաներով), որը Թուր առած ձեռքը, որը բիր՝ (ջր սուիա,) եկան մօտեցան յիր քով։ Ն. ատենը յուդա՝ ինչպէս որ անոնց նշան տուլեր էր յոր չհանչ նալու ու բռնելու, գնաց յոր պագաւ ու ըսաց՝ քարև քեզ վարդապետ։ Ն. նալ սիմն տուաւ. յուդա ըսաւ՝ իս պագնելով եկերես որ մատնես։ Ն. տքը ան բազմութիւնը առջևը ելաւ կեցաւ յն, ու հարցուց անոնց, ով կըվնտռէք։ Ն. նոքալ ըսին. յս նազովրեցին կուզենք։ Ն. նալ անոնց ը սէլունպէս Թէ՝ ան ես եմ. յուդայն հետ ան ամմինքը սոսկալով ետ ետ գացին ու գետինը կարնըվեցան։ Ն. ս որ եղաւ՝ նորէն մէկմալ անոնց հարցուցմ, Թէ ով կուզէք։ անոնքալ նորէն ըսին. յս նազովրեցին։ Ն. նալ սիմն տուաւ Թէ՝ ձեզի ըսի որ ես եմ. ուստի Թէ որ իս միան կուզէք նէ, Թող տուէք ըսաւ՝ մէկալ աշակերտներուն համար, որ բաներնին երթան։ Ն. ատենը երբոր ասանկ Թալ տըւաւ, ու բռնեցին կապեցին յոր, աշակերտները աս բանիս չի դիմանալով դէմ կեցան, ու յոհն հրամանու ղեցին որ դանակով զարնեն անոնք. ու ան չիսԹուէ մէջը շուտմը պետրոս մէկուն վրա Թուրը ինջեցուց՝ ու անոր ալ անկաձը Թռուց վրայէն, որ աս՝ քահանայապետին ծառաներէն

ու

ու կարդացողները մեյտեղ եկերէին՝
որ յոն գատաստանը տեսնան, ասոնք
ակսան սուտ վկա փնտռել, որ անոյ
յոր գատապարտեն ու ըսպաննեն.
բայց Աստուծ երկու հոգի գտան՝ որ սա
քանըս վրան վկայեցին Թէ՝ մենք
մեր անկաճովը ասկէց լսեցինք որ կը
սէր Թէ՝ ես կրնամ այդ տաճարը քա-
կել, ու երեք օրվան մէջ նորէն չի
նել: Այդչ այսու ամենայնիւ ատ վկան-
նուս ըսածնալ մէ իմ կուտնան չէր:
Այն առանը քհեյապետը ելաւ կայ-
նեցաւ ու ըսաւ յոն Թէ՝ ինչու ասոր
պէսները չես լսեր տար: Յո առնեկին լուռ
կեցաւ բան չըսաւ: Քհեյապետը նո-
րէն ըսաւ յոն՝ քեզ այդ անուանովը կերդ-
վընցնեմ որ ըսես Թէ՝ դուն քրիստոս
այդ սրդին: Այն ժամը յո պէսն տուաւ
Թէ՝ դուն կըսես որ ես եմ, որ վերջին
դատաստանին օրը նստիս կարողու-
Թեամբ երկինքին ամպերուն վրա պիտոր
իմ գալըս տեսնէք: Այս որ լսեց քա-
հանայապետը կատղեցաւ, վրայի լա-
Թերը պատռեց ու ըսաւ, տեսէք որ
վոր ըրած հայհոյանքը, այսու հետև
վկայ պէտք չէ, որ ամէնքդ լսե-
ցիք. ուրեմն ինչպէս կերևնա ձեզի:
Այնոքա պէսն տղվին Թէ մեռնելու
արժանի է, ու անտեղը շուտմը մե-
կը մեկալը սկսան նախատելով յոն
ըսելը Թքնել, զարնել ու հազար քա-

մահրանք նախատինք ըսել իրեն, և
ոմանքալ գլուխը լաթմը ձգելին որ
չիտեսնա, ու անանկ կըզարնէին ու
ծաղրընելով կըհարցունէին՝ թէ որ
քմն ես նէ՝ մրճրեացիր գիտցիր ով
քեզի զարնողը։

Ա՛ս ատենըս պետրոս՝ որ ինքնալ յոթ
եռևէն քէնյապետինտունը եկերէր,
երբոր դուրսը ծառաներուն հետ
նստեր կըտաքնար, ան տեղը քէնյա-
պետին աղախինը եկաւ՝ ու վրան
նայեցաւ ըսաւ իրեն, հա դուն ալ
յիսուսազվրեցիին հետ էիր։ Պետրոս
ալ ամչնալուն առջևը ուրացաւ ու ը-
սաւ, ես ան չեմ ձանչնար, չեմ դի-
տեր դուն ինչ կըսես։ ու ասոր եղաւ՝
եռևէն մկկմը հաւը կանչեց։ Ա՛տքը
երբոր նստած տեղէն դուրս եկաւ
պետրոս՝ ուրիշ կնիկ մըննալ զինքը տե-
սաւ, ու անալ ըսաւ անտեղը եղած
մարդիկներուն թէ՝ ան ալ յիսուսազվ-
րեցիին հետ էր։ անոնքալ վրա տա-
լով որ հարցուցին՝ մկկմալ ուրացաւ
պետրոս՝ երդումընելով թէ՝ ես ան
մարդը չեմ դիտեր չեմ ձանչնար։ Ն-
կէ եոթը քիչմընալ որ անցաւ՝ քէնյա-
պետին ծառաներուն մէկը, որ ան
անկաձը կտրած մաղքոսին աղգա-
կան էր, ասիկայալ պետրոսը տեսա-
ծինպես ըսաւ թէ՝ դուն ան չեմ մի
որ ես քեզ պարտէզը տեսա անոր հե-

տը ։ ասա բանիս ուրիշներնալ տէր է-
լան , ըսին Թէ՝ իրաւ որ ասա՛լ չթի
հետ կը , որ ինքնալ գալիլեացի կ՝
ինչպէս իր լեզուն կըցուցունէ ։ Ա՛ն
ատենը պետրոս ալ՝ երրորդ անգամ
սկսաւ նզովել (ու նորէն Թռչուն
երդվըննալ Թէ՝ չեմ ճանչնար ատ
մարդը ։ ու շուտմը ըսածինպէս՝ հաւն
ալ անդիէն երրորդ անգամ կանչեց ։
Յետոյ ան ատենը որ անդին չարչարու-
նաց մէջ կը՝ գըտնըը վերցուց դէպ՚ի
պետրոսը նայեցաւ . ու ան նայելը
վրայ՝ պետրոսի միտքը ինկաւ յետի ըսած
բը , ու շուտմը ինքիրէն գալով՝ սաս-
տիկ զղջացաւ , ձգեց անկէց դուրս
ելաւ . ու սկսաւ լալ ողբալիր ըրած
ուրացութիւնը ։

ԳԼՈՒԽ Ի .

Յիւ պիղատոսի դատաստանը կըհանէն , ու
պինդը չարչարելէն ետև կըդատապարտեն որ
խաչվի ։

Յիւ այսպէս ան հինգշաբթի գիշե-
րը տանջըվելէն ետքը . ուրբաթ
օրը առտուընց կանուխ նորէն մէկ-
տեղ ժողվեցան բոլոր քահանայապետները
ու կարդացողները՝ խօսք գրնելու ան
չարչարանքն զինքը շուտով սպանելու ։
Ա՛յց հրէաները իշխանութի չունենալ-
լով ան բանը գլուխ տանելու , ա-

ռին յաբ պիղատոսի տարբին, որ հռով-
մայեցոց գիհն դատաւոր գրած էր
Եղեմի վրա։ Ի՚ն առնելը յոդանաս
տեսնելով որ՝ յա դատապարտեցաւ որ
մեռնի՝ իրեն մեկ ղղջումը եկաւ.
ուստի տարաւ քհ՚նյապետներուն եւ
տրվաւ ան իր առած եռասուն արծա-
թին, ու ըսաւ Թէ՝ մեզ որ ասանկ
արդար մարդու արունը մատա։ Ի՚-
նոնքաւ ըսին Թէ՝ մեր ինչ հոգն է,
դուն գնա մտմտա։ Յուդայաս ան
ըստակը տարաւ տաճարը ձգեց, ու
յուսահատուէն գնաց գինքը կախեց
իրէնգեց։ Ի՚նյապետներնուց՝ ան
ըստակը արունի գին է ըսելով ար-
ժանի չի տեսան որ տաճարը առնեն,
հապա խորհուրդ ըրին ու անով մեկ
բրտի ագարակը (յա չէօմլեկչիի
Թաուլամը) գնեցին, որ օտարական-
ներու (յա խարխանելու) գերեզմանդ
նոց ըլլա. ու ասա պատճառովը եաքը
ան տեղը արունի ագարակ ըսվեցաւ։
Հիմա գանք որ՝ երբոր յիսը պիղատո-
սի առջեւ հանեցին, սկսան վրան սուտ
բաներ ըսել Թէ՝ ասա մարդս մեր ազ-
գը կխմնորցունէ, ու Թագ չիտար որ
կայսերը հարկ (յա խառաճ) տանք,
ու կըսէ Թէ ինքը քրիստոս յա մեսիան
է՝ ու Թագէր է։ Պիղատոս ալ յիսը ա-
ռանձին կանչեց քովը առաւ՝ ու հար-
ցուց իրեն Թէ դուն հրէանեերուն

Թէ՞ ըն ես մի ։ Հայալ պէնն տրվաւ Թէ՝ անանկ է՝ ինչպես որ ըսիր , բայց իմ Թէ՛ւրու-Թ'ին ես աչխարքիս վրա չէ . հապա Թէ անանկ ըլլար նէ՝ իմ ծնողներըս չէին Թողուր՝ որ աս հրէսներուն ձեռքը իյնամ. ու ես աչխարքեկա որ Հմարտուիր քարոզեմ ։ Պի՛ղատոս նորէն առաւ յա՛ն հրէաներուն առջևը ելաւ ու ըսաւ Թէ՝ ես ասմարդուս վրա մեղաց (յո՛ տուչ) չեմ գտնար , որ զինքը սպաննել տամ ։ Ի՛ն ատենը անոնք նորէն կատղած՝ սկսան կերպ կերպ քաներ ըսել յո՛ւ վրաւ ։ Հայալ ամենևին պէնն չէր՝ իտար, այնչափ որ՝ պիղատոսալ զարմացաւ Թէ յա՛ ինչպես բերանը չի քանար զինքը արդարացունելը ։ Կտրը անոնց ըսածէն երբոր իմացաւ պիղատոս որ յա՛ գալիլեացի է , ու ասով հերովդէսի իշխանութե՛ն ներքև կ'իյնար , վրայէն Յօ՛Թվեց՝ յա՛ը հերովդէսի խրկեց , որ ան օրերը Երկեմ եկեր էր ։ Հերովդէսալ առջի բերանը երբոր յա՛ը տեսաւ՝ շատ ուրախացաւ , ինչու որ՝ շատոնցմէ լսերէր յո՛ւ վրա, ու. Հետաքրքրութե՛ կուզեր որ մէկ հրաշք մալ իր առջևը ընէ յա՛ . ուստի սկսաւ շատ բաներ յո՛ւ հարցունել ։ Այց յո՛ն ամենևին մէկ պէնն չը որ չի լսեց , անոր համար քամահրելով ու ծաղր ընելով վրան Ձերմակ լաթ մը ձգել տրվաւ , ու նորէն պի.

պիղատոսի դարձուց՝ որ ինքը չէի գա-
տաստանը տեսնէ ։

Ա՛ն ատենը պիղատոս չէի ամբաստա-
նողներուն յայտնի ըսաւ Թէ՝ դուք
ասիկա ինծի բերիք ըսիք Թէ մեկ
խռովարար մարդմընէ , բայց ին՛ չ-
պէս դուքաք տեսաք՝ ես վրան ատ ձեր
ըսածնեբէն բանմը չեմ գտներ . ին՛ չ-
պէս հերովդէս ալ տեսաւ որ անանկ
բանմը չկ՛ ըրեր՝ որ մեռնելու արժա-
նի ըլլա , ուրեմն քիչմը պատիժ տանք
ասոր՝ ու Թողունք որ երթա , ին՛ չպէս
դուք ալ սովորուի ունիք՝ որ զատկին
մեկ բանտարկեալը ազատէք , Թող
աս յիւ քը ըսածը ըլլա ։ Ա՛ս ատեննե-
րըս բանտը մեկ չարագործ մարդաս-
պան աւազակմը կար՝ յեսու բարաբ-
բա անունով . ուստի երբոր պիղատոս
աս բանս աւելնինին դրաւ , քահանայա-
պետները ու իշխանները ժողովուրդը
դը յորդորեցին , ու անանկ ամմէն-
քը մեկ բերան կանչեցին Թէ՝ կու-
գենք որ բարաբբան արձկնես , ու յիսու
մեռցունես ։ Ա՛սոր վրա պիղատոսալ
աղեկ հասկընալով յիւ նմեղութիւնը՝
ու անոնց չար նախանձը , և ուզելով
որ յիւ խաղաղ , բանար ուշացուց , ու
նորէն հարցուց Թէ՝ հապա ին՛ չ կու-
գենք որ ընեմ ձեր հրէից Թագաւորը ։
Ա՛նոնքալ կանչեցին Թէ խաչը հանէ ,
Թող խաչվի , Ա՛ն ալ ըսաւ , ին՛ չ

ինչ չար բան գործեց, ես մոռնել լու
ծնամը անոր վրայ չի տեսա։ Նոնք
ալ ամէնքը աւելի կատղած ոտք կո
խեր՝ կըկանչվռտէին թէ՝ կուզենք որ
խաչհանես։ Պիղատոս ան ատենը
ջուր ուզեց ու առջևնին ձեռքը վը
լաց՝ ըսաւ թէ՝ ես իմ ձեռքըս սատ ար
դար մարդուն արունովը չեմ պըշտը
կեր, դուք գիտէք։ Ասոր երբոր բո
լոր ժողովնալ պիտի տըվաւ թէ՝ Թող
մեր վրա ու մեր տղոցը վրա ըլլա ա
տոր արունը. ան ատենը պիղատոսալ
յոր իր զինվորներուն ձեռքը տըվաւ
որ տանջեին։ Նոնքալ ան ատենը յո
աղեկմը ծեծելնէն ետև, մէջերնին ա
ռին՝ լաթերը վրայէն հանեցին, ու
ծաղը ընելով վրան մէկ կարմիր լաթ
մը ձգեցին. մէկ փուշէ ծըրած պը
սակմը կմ թագմը գլուխը անցու
ցին, ու ձեռքը մէկ եղէգմը (որ խա
միշմը կուտը) տըվին գաւազանի տեղ.
ու գինքը անանկ նստեցուցած՝ կու
գային առջևը ծունկ կըտրէին, ու
ծաղը ընելով կըսէին՝ ողջ ըլը թագ
հրէից, ետքը կերէսնին երեսը թքնե
լով ան եղէգը ձեռքէն կառնէին՝ ա
նով գլխուն կըզարնէին, ու ամանք
ալ երեսը ապտակ (որ շամառ) կը
զարնէին։

Ասոր պիղատոս մըր այսպիսի ողո
մելի կերպարանքով նորին հրէանե
րուն

թուն առջևը Հանեց՝ ու ըսաւ , գիտ-
նաք որ ես ասոր վրա դատապարտե-
լու բան չի գտա , ահա ձեր մարդը
ձեզի՛ , դուք առէք ինչպէս կուզէք նե
խաչեցէք : Նոքաւ պին տըվին Թէ՝
մեր օրինքը կըսէ որ այդպիսի մարդը
պէտք է որ խաչվի , ինչու որ՝ ինքը
վինքը ՝ի սրդիի տեղ կըդրնէ : Ա-
որ լսեց պիղատոս՝ սիրտը վախմը ին-
կաւ , ուստի նորէն յոր առանձինն ա-
ռաւ , ու սկսաւ իրեն Հարցունել Թէ՝
դուն ինչ ես , ուսկից եկերես : Յի-
աւ ասոր ամենևին պատասխան չի
տըվաւ : Պիղատոսալ ըսաւ , ինչ է
ատ՝ Հետը չես ուզեր խօսիլ , չես գի-
աեր որ իմ ձեռքս է իշխանութիւը քեզ
խաչ Հանելու կամ Թէ խաչըհանելու : Ն
ատենը յիսուս ըսաւ , դուն իմ վրա իշ-
խանութի չէիր ունենար՝ Թէ որ վերէն
քեզի տըված չըլլարնէ , անոր Հա-
մար ում որ իս քեզի մատնեցնի՝ մեծ
յանցաւորը (յի սուչլուն) ան է : Ա-
ետենէ վրա ալ պիղատոս կուզեր որ
յիսուսի . բայց Հրեաները նորէն
սկսան կանչվռտել , ու պիղատոսի ա-
սանկ ըսել Թէ՝ ատ մարդը աղատես-
նէ՝ Հռոմայեցւոց կայսերը բարեկամը
չես. ինչու որ՝ ում որ զինքը Թագաւոր կը-
նէ՝ անիկա կայսերը դէմ գլուխ կը-
վերցունէ : Ն ատենը պիղատոս նո-
րէն յոր Հրեից առջևը Հանեց ու ը-

սաց, ահա ձեր Թէուրը ձեզի կու-
տամ։ Ինծանքաւ նորէն սկսան կան-
չել, վերցուր վերցուր մեր մէջէն ատ
մարդըդ, ու խաչ հանէ։ Պիղատոս
ալ հարցուց ըսաւ Թէ՝ ինչ է՝ կուզէք
որ ես ձեր Թագաւորը խաչ հանեմ,
Ի՞նչպէսեմեըրնալ ասոր պէտն տը-
վին Թէ՝ մենք կայսերէն՝ի զատ Թա-
գաւոր չունինք։ Ատքը երբոր ալ ու-
րիշ ձար չի տեսաւ պիղատոս, ինքնալ
վճիռը կտրեց ան ուրբաթ օրը՝ հրեից
պասքայի տօնին կէս աւուր ատենը,
ու ձեռվընին տըվաւ որ առնեն տա-
նին ուզածնինպէս յն խաչը հանեն,
ու յետու քարաբբա աւազակը ա-
զատեն։

ԳԼՈՒԽ

Յիսի խաչելուելը՝ ու Թաղումը։

Պիղատոսի զինվորները անատեղը
յոր բռնեցին մէջերնին առին,
ան կարմիր լաթը վրայէն հանեցին
ու իր լաթերը նորէն հագուցին, ա
նանկ խաչը ուսը (որ օմուզին վրա)
դրած սկսան դէպ՚ի գողգոթա լեռը
տանիլ։ Ամբան երթալնինի մէկ
մարդմը դիմացնին ելաւ՝ որ սիմոն
կիւրենացի կըսվէր. ասիկայալ բռնե-
ցին որ յսի հետ վերցունէ տանի ան
խաչափայտը։ Յսի ետևէն շատ ժո-
ղո-

զովուրդ երիկ մարդ կնիկ մարդ կեր-
թայինս, ու գուռ թերնին չարժելով կու-
լայինս յօի խղճուե վրա ։ Յետաւ դար
ձաւ ըսաց ասոնց. դստերք Եղէմի, լմ
վրաս մի լաք, հապա ձեր վրա ու ձեր
որդւոցը վրա լացէք. աստեն պիտուր
գա որ՝ երնէկ ըսեն ամուլներուն որ
զաւակ չեն բերել. ու սաստիկ նե-
ղութէն լեռներուն պիտի ըսեն թէ՝
վրանիս փլէք մեղ ծածկեցէք՝ որ աս
խղճութիներըս չի տեսնենք ։ Թէ որ
կանանչ ու դալար ծառին այսպէս
կընեն՝ ինչպես կըտեսնէք իմ վրա,
հապա չորցած ծառին ինչ պիտի ըլ-
լա ։ Այրբորալ գողգոթա լեռը հա-
սան, յօի լեղիով խառնած գինի տը-
վին, անալ համը առաւնի՝ չուզեց
խըմել ։ Այտքը լսթերը վրայէն հա-
նած անանկ մերկ յօը խաչին վրա հա-
նեցին գամեցին ։ ու իրեն երկու դին
մէկ մէկ աւազակ մարդիքալ հրհա-
նեըը ան օրը բերին խաչել տըվին,
որ ասով աւելի նախատինքը ըլլա յօի ։
Յետոր խաչին վրա ելաւ, առջի խօսքը
իր խաչ հանողներուն վրա ազօթելը
եղաւ՝ որ ըսաց. Հայր իմ՝ Թողու թէ
տուր ասոնց որ չեն գիտեր ինչ կը-
նեն։ Պիղատոս մէկ տախտակիմը վրա
յօի յանցանքները (այս սուէը) ասանկ
գրել տըվաւ՝ Թէ ասիկա է Յի-
զովրեցի Թագաւոր Հրէից ։ ու աս

քանըս իրեք լեզլով՝ ՝ի հրեանեերէն, հռոմայեցիերէն ու հռոմերէն ըրաւ, ու խաչին վրա դնել տրվաւ, որ ամէն ազգ կարդան ու իմանան։ Ա՛ն որ տեսան հրեանեերը՝ պիղատոսի աղաչեցին որ անանկ չի գրե՝ Թագաւոր հրեից, հապա՝ ասանկ Թէ՝ ինք ըսաւ որ Թագր եմ հրեից։ Պիղատոս տոսաւ իրենց պէն տրվաւ Թէ՝ զը րածս գրըած է, փոխել չըլլար, Ա՛ն առեներ զինվորները յսի լսեցերը առին չորս բաժին ըրին՝ մէկերնին բաժնեցին, ու պատմուհանը կը կապան վերէն՝ ի վար բոլորը հոսվածքով գործած ըլլալով՝ մեղքընցան կտրտել. ուստի վրան վիճակ ձգեցին՝ որ անանկ մէկուն ինկաւ։ Հրեից քհեայապետները ու իշխանները ուրիշ իրենց մարդիքներովը՝ անմէկը յսի առջևը եկած՝ ծխ ըսելով հազար նախատանք կուտային ու քամահրելով կըսէին, Թէ որ քու ըսածդ պես դուն այ որդին եանէ՝ քեզ հիմա խաչըսե, աս խաչէդ վար ինքզինք՝ որ քեզի հաւատանք։ առեսէք սըվոր՝ որ ուրիշները ազատեց, ու ինքը զինքը չկրնար ազատել։ յոյսը այ վրա դրերէնէ, Թող ան հիմա զինքը ազատէ։ Ո՛ զինվորներնալ անոնց բրածը տեսնալով, իրենքալ ծաղր ընելով քաներ կըսէին։ Ա՛ւաեւ խաչ-

խաչված աւազակինէրուն մէկը դար-
ձաւ յն ըսաց . Թէ որ դուն քո՛ն
եսնէ՝ քեզալ մեզի հետ ասկէց ա-
զատե ։ Բայց մէկալ աւազակը ա-
նիկա չէ խեց Թէ՝ այ չէս վախնար ,
որ դուհալան պատիժը կըքաշեսկոր .
մենք ըսաւ արժանապէս մեր ըրա-
ծին պատիժը առերինք , քայց ասի-
կա մէկ չար բանմըչէ գործած ։ ետ-
քը դարձաւ յն ըսաւ , տ՛ր յիշէ իս
երբոր քու Թագաւորութիւդ գաս նէ ։
Յն ալ իրեն պէն տըվաւ Թէ՝ ճշմա-
րիտ կըսեմ քեզի՝ որ այսօր դրախտը
իմ հետըս պիտի ըլլաս ։
Յն թէ խաչելընէ առենը իրեն ազգա-
կանութիւնալ քովը եկեր կեցերէին .
առնց մէջը յն տեսնելով իր մորը՝
կոյսն Մարիամ, ու իր սիրական յով-
հաննէս աշակերտը , մորը ցուցունե-
լով ան աշակերտը՝ ըսաւ Թէ՝ ահա
քու որդիդ , ու աշակերտինալ իր մա-
րը ցուցունելով ըսաց՝ ահա քու մա-
րըդ ։ և անկէ ետքը յովհաննէսալ
կոյսն Մարիամ յօժ որք մնացած՝ իր
տունը առաւ պահեց ։ Յն վեց ժա-
մին (իր սահմանին) խաչին վրա ելե-
վելունպես՝ արևը խաւարեցաւ՝ ու
ծոլոր աշխարք մԹըմնցաւ իրեք ժա-
մի-չափ , ու ինը ժամին առենները՝
կէսորը իրեք ժամ անցած՝ յն ամուր
ձանով կանչեց՝ Լ՚ւէ էլէ լամա սաբաքթա-

ձէ, որ ըսել է, իմ ամօթս իմ ամօթս, ինչու իս երեսէ Թողերես։ Կտոքը երբոր ըսաւ, Թէ ծարվերեմ, շուտմը մկկը վազեց ու սպունգը (որ ալեւնկերը) հոն քացախը Թաթխեց՝ ու եղէգին վրա անցուցած դէպ՚ի իրեն բերանը երկնցուց։ Յետոյ երբոր ան քացախը բերանը առաւ, ըսաւ՝ լամնին գան լըմընցաւ։ Ու նորէն ամուր ձայնով կանչեց ըսաւ՝ հայր քու ձեռքըդ կաւանդեմ իմ հոգիս, ու անանկ գլուխը վար ծռեց՝ հոգին տըվաւ։ Ան ատեն եղէգին տաճարին վարագուրը վերէն՝ իվար երկուքը ձղըվեցաւ, երկրաշարժ ու Թէ եղաւ, ու ապառաժ քարեր պատռեցան, գերեզմաններ բացվեցան, ու շատ արդար մարդիկ ներ յարուցին առած՝ եղէգին մէջը շատ մարդոց երեւցան՝ իրեն ձչմարիտ յարուԹիը հաստատելու համար։ Ան տեղը հարիւրապետնալ իր զինվորներով աս հրաշքները տեսնելով սոսկացին՝ ու իրեն համար ըսին Թէ՝ ձչմարիտ աս մարդը աՅ որդի էր։ Անանկ քովը գտնված ժողովուրդնալ խղձալով իրեն վրա՝ կուրծքերնին զարնելով եկան ետ դարձան։ Անբարալ իրիկունը մտեցան՝ հրեաները խղձմտանք ընելով Թէ օրինաց դէմ՝ չըլլա որ ան խաչածներուն մարմինները ինչվան մեկալ օրը խաչին վրա

վրա մրնան, որ ան շաբաթնօրը իւ
րենց մեծ տօնախմբութի էր. գայլին
պիղատոսէն ուզեցին որ անոնց ծրնկ
վրնները ջարդեն՝ որ շուտով մեռնին,
ու անկէց վերցըվին։ Աւսոի եկան
զինվորները առաջ ան երկու աւա
զակներուն ծրնկվրնները ջարդ ելով
մեռուցին. ետքը երբոր յիսը տեսան
որ հոգին աւանդելի, անորը չիջար
դեցին. հապա զինվորներուն մէկը
ձեռքի տէզովը (իր մզրախովը) յսի
կողը խոցեց. ու չուտմը արուն ու
ջուր բղխեց կողէն։

Նաեւ յովսէփ արեմաթացին,
որ ինքնաւ հրեից իշխաններէն մէկն
էր, ու գաղտուկ յսի աշակերտուԹի
կրնար՝ գնաց պիղատոսէն հրաման
առաւ, որ ինքը երԹա յսի մարմինը
խաչէն ինջեցունէ ու գերեզման դը
նէ։ Աւսոի նիկոդիմոս ըսած իշխա
նին հետ, (որ անալ ծածուկ յսի ա
շակերտներէն էր,) եկան խաչէն ինջէ
ցուցին յսի մարմինը՝ ու մեծ արանքով
զըմռսեցին. ու մաքուր կտաւով պա
տած՝ հոն խաչելուԹ տեղին մօտիկ
պարտէզին մէջ՝ նոր քարէ փորած
գերեզմանը դրին, ու մէկ մեծ քա
րովը գերեզմանին դուռը դոցեցին՝
եւան գացին։ Այլ շաբաթ առաջ
վանցնորէն պիղատոսի գացին քահա
նայապետները ու փարիսեցիները,

Ը.

ըսին Թէ՝ կըսիշխենք որ ան խաբէ քան
ողջերնէ կըսեր Թէ՝ իրենք օրէն եւս
յարուէ պիտի առնեմ, ուստի հրա
ման տուր որ՝ գերեզմանին քով աս
իրենք օրըս պահապան կենան, որ չըլ-
լայ Թէ իր աշակերտները գիշերանց
գան մարմինը գողնան, ու ժողովուրդ
դին մէջը ձան հանեն Թէ յարու Թիւ
առաւ. և աստվ եաքի մոլորուԹիւը
առջինէն գէշ ըլլայ։ Պիղատոսալ ը-
սաւ Թէ՝ գացէք ինչպես կուզեքնէ՝
անանկ ըրէք։ Ա՛նոնքալ գացին գե-
րեզմանին քարը աղէկմը ամուրցու-
ցին, ու կընիք (այ մոհուր) զարկին
վրան, ու քովը զինվորներ պահա-
պան դրին։

ԿԻՐԱԿՈՍ

Յաե ֆառաւոր յարութիւնը, ու աշակերտաց
երեւոմը։

ՏաբաԹ իրիկունը իւղաբեր կա-
նայքը, այ մարիամ մագդաղէ-
նացին, մարիամ յակոբայ ըսածը,
յոհաննա ու սողոմէ՝ մէկտեղ եկան,
խունկեր ու անուշահոտ եղեր առին,
որ երԹան յան մարմինը նորէն օծեն՝
աւելի պատիւ ընեն։ Ա՛ստի առաջ
վանյ կանուխ երբոր ելան որ գե-
րեզմանը երԹան՝ Ձամբան անձրկեր-
էին Թէ՝ ան գերեզմանին մեծ քարը

ոճ սիտոր վերցուն՝ . բայց հոն հաս-
նե ընուպես՝ յանկարծ ակի մէկ շարժ-
մը եղաւ , ու երկինքէն լուսաւոր ձու-
նիպես ձերմակ լաթերով հրեշտակ
մը ինջաւ , ու ան դռանը քարը մէկ
դի դրած վրան նստաւ : Ա՛ս բանս որ
եղաւ , ան պահապանները վախէն մե-
ռելիպես հոն տեղը գետինը ինկան ,
ու ետքը անոնցմէ ոմանք քաղաքը
վազեցին քահնայապետներուն պատմե-
ցին : անոնքալ մէյտեզ խորհուրդ ը-
րին , ու խելմը ըստակ տըվին անոնց ,
որ աս հրաշքս գաղտուկ պահեն , ու
անանկ ձան հանեն թէ՝ գիշերանց ի-
րենք որ քուն էին՝ յետի աշակերտները
եկեր անոր մարմինը գողցերեն . ու
ըսին՝ թէ որ աս ձանս դատաւորին
անկաձը հասնինէ՝ դուք մի վախնաք
անհոգ կեցիք , մենք բանը կըշի-
նենք : Ու անանկ հրեաներուն մէջը
աս սուտ խօսքըս փըռվեցաւ :

Հիմա գանք որ , երբոր աս իւղաբեր
կանայքը գերեզմանին դուռը ասանկ
բայ գտած ներս որ մտան , հոն յետի
մարմինը չիգտան . հապա անոր տեղը
երկու լուսաւոր հրեշտակ տեսան , որ
մէկը դարձաւ ասոնց ըսաւ . մի վախ-
նաք , դուք եկերէք որ յիսը գտնէք ,
բայց հոս չէ՝ յարուն առեր է , ինչ-
պես որ ձեզի առաջուց ըսերէր : ու
իրենց ասաւ ըսաւ որ՝ երթան յետի ա-

շա-

չակերտացը աս բանս աւետիս տան։ [1]այլ աստղմէ մարիամ մագդալէնացին, [2]ինչպէս կըսեն՝ առջի բերանը շուտմը տեսած ինպէս որ յոի մարմինը գերեզմանին մէջը չէ՝ վազեց եկաւ պետրոսն ու յովհաննէսը գտաւ, ու ըսաւ իրենց Թէ՝ մեր տէրը գերեզմանէն վերցուցերեն, ու չենք գիտեր ուր դրերեն։ [3]նայնքան ելան հետը գերեզմանը եկան՝ տեսան որ իրաւ ըսածինպէս յոի մարմինը հոն չէկաւ ուստի իրենքալ Թողուցին նարէն դարձան մէկալ աշակերտներուն աս բանս պատմելու։ [4]նատենը մագդալենացին որ մինակ գերեզմանին քովը կեցած կուլար, ան հրեշտակներըը իրեն հարցուցին Թէ կը՛նիկ ինչու կուլաս։ [5]նալ ըսաւ Թէ՝ հապա իմ՝ տէրը աս գերեզմանէս վերցուցեր են, ու չեմ գիտեր ուր տարեր դրեր են։ աս ըսելնինի՝ ինչպէս եղաւ որ՝ դէպ՝ի ետևը դարձաւ ու մէկ մարդ մը տեսաւ, որ յի էր. ու ինքը չի ճանչցաւ, կարծեց Թէ պարտէզպանն է։ [6]յիսուս ըսաւ Թէ, կընիկ ինչու կուլաս, ով կըփնտռես։ [7]նա սլտին տըվաւ Թէ, տէր Թէ որ դուն առիր նե, խնդրեմ որ ինծի ըսես՝ ուր տարիր դրիր, որ ես երթամ անկէց վերցունեմ։ [8]նատենը յիսուս իր սովորական ձանովը ըինքը կանչեց ծին

ծինպէս՝ մարիամ. մագդաղենայինն
շուտմը իմացաւ, ու իրեն պիտի ըսը-
ւաւ՝ րաբբունի, (այ հրամմէ վար-
դապետ) ու վազեց որ ուսվընկերը պըլ-
լըվի. բայց յիս չի Թողուց որ ան ժա-
մանակը իրեն մոտենա, հապա ապըս-
պըրեց որ երթա աշակերտներուն
պատմէ, ու ըսէ Թէ ինքը առ ած-
պիտի համբառնա: Այսքը յիս ան
տեղէն անյայտ եղածինպէս՝ ինքնաւ
շուտմը վազեց գնաց ասանք աշա-
կերտներուն պատմելու:

Ա՛ն օրը յոի մէկալ աշակերտներէն
երկու հոգի՝ էմմաուս գեղտը կեր-
Թային ասանցմէ Յիսուս խօսելով. յետ
առանց գինքը անոնց յայտնելու քո-
վերնին եկաւ, ու հետերնին երթա-
լով՝ ինքնաւ հարցուց իրենց Թէ ատ
ինչ բանի վրա է ձեր խօսքը, ինչու
ատանկ տրտում կերթաք: Անոնցմէ
մէկը որ կղէոպաս կըսվէր՝ դարձաւ
իրեն ըսաւ Թէ՝ դուն միայն մնացեր-
բես եղէմ՝ որ ասօրերս հոն եղած
բաները չիմացար: որ ինտոր ան յիս
նազովրեցին սբէն ու արդար մարդը,
մեր իշխանները բռնեցին խաչին վրա
սպաննել տըվին. որ մենք յոյսերնիս
վրան դրեր էինք Թէ ան պիտի ին-
ձյիքը փրկէ: ու ետքը ասաւ ըսին Թէ՝
ինչպէս ան կնիկները հրեշտակներէն
լսեր են Թէ՝ յիր սղջ է: Ա՛ս բանէ

ըրա

ըրս լսելով յոյալ երեսնին տրվաւոր
ինչպես մըտվընին չէն քերը մալ
պարելից քոի վրա ըսածներըն՝ որ կա
տարվեցաւ . եւոքը մէկիկ մէկիկ ի
րենց վդռտեըլ՝ երբորալ իրիկվան
դէմ էմնաւուս հասան , յո անձնիկ
ցուցուց թէ ինքը ալ առաջ պիտոր
երթա . անոնքալ իրիկուն է ըսելով
չի թողուցին ու հետերնին քոնեցին
։ Յաջը երբոր մէկ տեղ սեղան նստան
ուտելու . յո հացը ձեռքը առաւ օրհ
նեց՝ ու կոտռելով իրենց ձեռքը տա
լունպես , ոչվընին բացաւ , որ Ճանչ
ցան զինքը . ու շուտմը առջևնեն ա
ներևոյթ եղաւ ։ Նոնքալ ելան նո
րեն երթալ մէկալնոց եկան , ու դեռ
իրենք իրենց հանդըպած քանը չի ը
սած , լըսեն որ մէկալ առաքեալներըր
իրենց կըպատմին թէ՝ յո յարութի
առեր է , ու պետրոսի երևցեր է ։
Յոն առաքեալքըր մէկ տեղ ժողված՝
հրեաներուն ահնն դռները դոց , եր
կար աս բաներուս վրա շփոթած կը
դուրսուգնին , յո նորէն յանկարծ մէ
ջերնին երևցաւ , ու ողջոյն ձեզ ը
սաւ՝ ես եմ մի վախնաք ։ անոնքալ
որ ահաւած կեցերնին . յո՝ եկէք ըսաւ
ձեռքս ու ոտքս բռնեցէք որ իմանաք
թէ ես եմ ։ Յտև աս բանս հաստա
տելու համար իրենցմէ կերակուր ու
զեց , անոնքալ քիչմը խորված ձուկ՝

ու

ու մեղը ունէին, ան տըվին, չտալ առաջ առջևնին կըտորմը անկեց կէ-
րաւ. ու ետքը իրենց հոգւոյն սէր չնորհքը պարգևելով հրաման տը-
վաւ, որ ալ երթան չորս դին աշխարք քարոզեն: անանկ անելով եղաւ:
Ա. սաւեղը Թուման առաքեալը հոն չեր, ուսոի ետքը երբոր դարձաւ քո-
վերնին եկաւ, ու անոնցմէ լսեց որ կրսէին մեզ մեղք հիմա իսը տեսանք.
Թուման ըսաւ որ ես ինչվան որ իմ աչքովս անոր ձեռացը մէջի գամին նշանը չիտեսնեմ, ու ձեռքովս չի քսնեմ, ու ձեռքս խոցված կողը չի խոթեմ՝ չեմ հաւատար: Նոր հարյան ասկէ ութը օրէն ետքը երբոր բոլոր աշակերտները նորէն հոն տեղը ժողված Թուման ալ մէջերնին էր, յիսուս մէկ ալ երևցաւ իրենց, ու ողջոյն տալէն ետև՝ դարձաւ Թուման ըսաւ, եկո՛ ձեռքովդ իմ ձեռվրներուս խոցե-
րուն տեղը քննէ նայէ, ու ձեռքդ կողըս խոթէ, անանկ անհաւատ մը-
լար, հապա հաւատացեալ եղիր: Ա. ն ժամանակը Թուման ալ հաւատալով կանչեց ըսաւ. տէր իմ և աստ իմ: Նոյնպէս իրեն պէտք տըվաւ Թէ՝ դուն իս տեսար՝ ու անանկ հաւատացիր, երանի՛ անոնց որ իս չի տեսած՝ հնձի հաւատան:

Ա. սկէ ետքը անգամընալ աշակերտ-
նե-

Ները տիքերեա ծուխն քովը ձուկ
քռնելու ատենը՝ իրենց երևցաւ ֆա,
ու ամենք որ քովերը գիշերը դատեր
էին՝ ու քան չէին քռնած. ֆա իրենց՝
ծուխն մէկ կողմը ցուցուց, որ ուս-
կանին հոն ձգեն. երբոր անանկ ը-
րին, շատմը հարուստ եսաուն չափ խո-
շոր ձկներ ուռկանին մէջը առին, ա-
նանկ որ՝ ձորով առանց պատռելու
վերը քաշելին։ ասոնց հրաշքին վրա աշա-
կերտներնալ իմացան որ ինքը ֆան է.
ուստի քովը եկան ծոլվեցան, ու մէյ-
տէղ նստան ան ձկներէն ուխելին կե-
րան։ Ուտելին ետքը ֆա պետրոսի ի-
րեք հեղ հարցուց թէ՝ իս կըսիրե՞ս
ի. պետրոսալ քաղցրով սրտիմ պէտ-
րավա որ՝ այո՛ ամէն դունալ դ իսես որ
քեզ կըսիրեմ։ Ետքալ իրեն ըսաւ՝ ա-
տանկ էնէ՝ իմ գառներըս ու իմ ոչ-
խարներըս արածէ։ Ու ֆա ասով պետ-
րոսի իրեք անգամ ուրացուէ մեղաց
դեղը դրաւ, ու իրեն Յողուն թի տը-
վաւ՝ հետը հաշտըվեցաւ. ետքը վրան
մալգարէուն թիաալ ըրաւ՝ որ ծերու-
թէ ատենը վ՚ա այ մարտիրոսուն թէ
իր կեանքը պիտի տա։

Ու մէկ քանի պատմածներէս՝ իզատ,
ուրիշ շատ անգամ յարուն աւնեցէն
ետև (ան քառասուն օրը՝ որ աշխարքիս
վրա կեցաւ՝) ֆա իր աշակերտաց
երևցաւ, ու քրիստոնէական հաւատ-
քին

քին բաները լրենց սովրցուց։ Այտ-
քի անգամն որ երևցաւ, իրենց ա-
պրպարեց որ՝ սպասեն ինչման ինքը
հոգին սքը խրկէ, որ գա իրենք շը-
նորհքով լեցունէ. ու անկէ ետքը աշ
երթան իր ուսուտարանը քարոզ աշ
խարքիս քարոզին։ Ինկէ ետև յա
մէյտեզ ժողվեց իր աշակերտները ու
առաւ անոնք բեթանիայի քովը ձի
թենեաց լսած լեռը ելաւ, և հոն
օրհնելով իրենք՝ անոնց աչաց առջևը
գնա՛ի երկինքը համարձաւ գնաց։
Ու երբորայ ամպերուն մէջը մտաւ
աներևոյթ եղաւ. ան տեղը երկու
հրեշտակ Աերմակ լաթեր հագած
երևցան աշակերտներուն ու ըսին,
ով գալիլեացիք՝ ինչ զարմացեր կը-
նայիք գնա՛ի երկինքը, աս յիսու որ
ձեզմէ զատվեցաւ երկինքը գնաց,
նոյն կերպովը փառաւորապէս պիտի
մէկ օրմը նորէն դառնա։ Աշակերտ-
ներնաւ անանկ յոխ երկրպագուի ը-
նելով ու ուրախութի՛ փառք տալով սկ
երուսաղէմ դարձան։

ՄԱՐԿՈՍ

ՄԱՆԵՐԿՈՐԴ

Պատմութեի Գործոց Առաքելոց։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Հոգւոյն սրբոյ գալուստը՝ ու հաստատելոյ զառնալը։

ՔՆ երկինքը համբառնալու ատենը ինչպէս որ ասըսպրեը էր՝ բոլոր առաքեալները և աշակերտները մէյտեղ՝ մէկ տունմը ժողվեցան, կոյսն Մարիամալ հետերնին, ու անդադար աղօթք ընելով կըսպասէին հոգւոյն սրբոյ գալուն։ Ն՚ օրը պետրոս առաքեալը մէջերնին ելաւ ըսաւ որ՝ յուդայի մահնիչին տեղը՝ որ կորեր գացեր, մէկ ուրիշմը ընտրեն, որ տասներկու առաքելոց համարնքը լըմնան մընա։ Ասոր ետկու հոգի, ինչպէս կըսեն՝ ան քեի աշակերտներէն, ընտրեցին առաջքերին, մէկին անունը յովսէփ կոչ յուստոս ըսած, մէկալինը մատաթիա։ ու աղօթք ընելով վիճակ որ ձգեցին ասոնց վրա, մատաթիայի ելաւ վիճակը, ու անանկ ինքը առաքեալոց կարգը մտաւ։

Համբարձմանեն տասն օր որ անցաւ՝

որ

որ ալ պենտեկոստե էր , իր զատկին յիսսուն օր ետև , առտվան դէմ յանկարծակի երկինքը գոռալով մէկ սաստիկ հովմը ելաւ՝ եկաւ ան տունը մտաւ Թրնտացուց՝ ուր որ սանոնք ժողված կեցեր կըսպասէին . ու իրենց ամէնն մէկուն գլխուն վրա մէկ մէկ կրակի բոցիպես լեզուի ձևով լուս երևցաւ . (որ ան դրսբվանց նըշան եղաւ Թէ հոգւոյն սըրբ հնորհքը եկեր է վրանին ։) Ա՛ս եղածինպես՝ ամմէնքը հոգւով սրբով լեցված՝ սկսան կերպ կերպ լեզուներով համարձակ զուրցել ու քարոզել քրիստոս հաւատքը ։ Ա՛նատենը դրսի ուրիշ երկիրներէն շատ հրէաներ որ Երլեմ ուխտ եկեր էին, երբոր սա բանըս իմացան ու վազեցին հոն եկան , տեսան որ սանոնք իրենց երկրին լեզուները կըզուրուցենկոր՝ մէկը պարսկերէն , մէկը պարթևերէն , մէկը հոռմերէն , մէկը արապերէն , ու ալ ուրիշ շատ լեզուներ . պաղեստան մը հացին , սա ինչ զարմանալի բան է ըսին՝ որ սա միամիտ գալիլեացի մարդիքը այսպիսի լեզուներ կրխոսին ։ Ա՛ն մարդիքներէն ոմանքալ եղան որ՝ քամահրելով կըսէին Թէ սանոնք գինովցեր են ։ Պետրոս առաքեալը սանոնց մէկալ առաքեալներուն հետը մէկ եղած՝ սանոնց պէտն տըվաւ Թէ՝

Թէ՝ ի ինոյ չէնք, դեռ առտու է՝ գիշեր չէիսրմիր. Հապա՝ հոգւով սքով լցած ենք, ինչպես յովելեայ մարգարէին քերթողը առաջուց ըսերեր ած, Ինձէց յոգոյ էմէ ի վէր ամ մարմնոյ, և մարգարէասցին ուստերդ հեր և դստերդ հեր ձեր: Լ,տքը մտի վրա խօսքը դարձուցնելով՝ համարձակ առջևնին դրաւ զուրուցեց Թէ՝ ան մտնազովրեցին որ անչափ հրաշքներով, (որ դուքա տեսերէք,) ցուցուց Թէ ինքը Աչմնրիտ մահան է. ու դուք երբոր ասիկա բռնեցիք խաչին վրա մեռուցիք, ինքնաւ մարգարէից ըսածինպես՝ որ մեռնելէն յարուԹի առաւ երկինքը համբարձաւ, անկէց հոգին սքի խրկեց մեզի, որոյ նշանը դուք հիմա մեր վրա կըտեսնէք ու մեզմէ կըլսէք: Լ,ս քարոզուԹիովը ան լսողներն իրեք հազար հոգիի չափ զղջցան՝ ու դարձան մկրտուեցան, քսի հաւատացեալ եղան: Լ,ս ասոնք ամէնը առաքելոց քովէն չէին բաժնըվեր, միշտ անոնց քարոզներըը մտիկ կընէին. հացերնին, աղօԹքնին, ամէնն քանէրնին մէյտեղ. անանկ որ՝ մէջերնին իմըս քու կըդ չիկար: Ած՝ առաքելոց ձեռքովը շատ հրաշքներ գործելով՝ մկալ ժողովուրդնալ իրենցմէ կըպատկառեր, ու ասով ալ օր հաւատացեալները կըշատնայէին:

ՊԻՏԻ.

Ի ծընեալ հաղին բծախոսելոյ։

Աստաքեաններդ ան օրերդ շատ անգամ տուժապարդ կերթային աղօթք ընելու. անդամին հանդիպեցաւ որ պետրոս ու յովհաննէս առաքեալք միյտեղ իրիկուան ժամուն երթային նի տեսան որ տաճարին դռանդը քովը մկկ կաղ (յր քէօթրիւմ) մարդ մը կայր քառասուն տարեկան, որ միշտ հոն կը բերվէին կը դնէին, որ ողորմութիւն կրմուրար։ Սակայ երբոր ան առաքեալներէն ողորմութիւն ուզեց. պետրոս առաքեալը գարձաւ բսաւ իրեն. նայէ մեզ կըսեմ, ես արծաթ ու ոսկի չունիմ, հապա՝ ունեցածս ան կ՚որ քեզի կուտամ, յիսի քրիստոսի յիսուսի անունովը կըսեմ որ՝ ոտքի վրա եղիս ու քալես։ այսպէս ըսելով աջոր ձեռքէն որ բռնեց վեր վերցուց, յուտմն մարդը բժշկըվեցաւ, վազելով ինքնայալ հետերնին տաճարը մտաւ, ու ընդհակալ ըղալով փառք կուտար ասյ։ Սյս հրաշքիս պատճառովը՝ շատ ժողովուրդ գարմանալով եկան առաքեալներուն վրան թափեցան, տեսնելով որ ան բժշկըված մարդը՝ որ իրենց աղեկ կճանչնային, եկեր բռներ անոնք ամէն

նուն կրցուցունէր աս քարիքը իրեն
ընողները։ Պետրոս առաքեէնալ ան-
տեղը նորէն անոնց յոի վրա քարոզե-
լով՝ որ անոր անունովը աս բժշկու-
թիս կատարվեցաւ, ու յորդորելով
իրենք որ դառնան յոի դէմ ըրած ա-
նօրէնութենին առաչխարեն. անանկ
զղջում բերաւ որ՝ ան սրնալ հինկ հա-
զար հոգի դարձան հաւատացեալ ե-
ղան։ Այայց առաքեէներուն դեռ քա-
րոզութենին բերանին էր՝ որ հրեից
քահանայապետները և տաճարին ի-
խանները զրդռզելով վրանին հասան,
ու երկուքնալ բռնեցին ան գիշերը
բանտը դրին. ու մեկալ առտուն ան-
նա ու կայիափա քհնյապետներուն առ-
ջևը ժողով ժողված՝ հոն բերին ա-
սոնք, ու սկսան քննել հարցունել
թէ՝ դուք որո՞ւն զօրութեր կամ անուն-
վը ատ կաղը ոտք հանեցիք։ Պետե-
նը սլետրոս հոգւով սբով լցված՝
պինն տըվաւ թէ՝ աս ինչ զարմանա-
լի բան է որ՝ դուք որ ինչ ատյոց իշ-
խանները էք մեզ դատարտել կուզէք
ան ողորմելի մարդուն աս բարիքըս
ընելնուս համար. որ յոի քոի անու-
նովը բժշկվեցաւ, ան որ դուք խաչ
հանեցիք մեռուցիք, ու ած ինքը յա-
րուց. ու քարը սաղջ ոճած ոց գլուխ
ըրաւ, անանկ որ՝ ուրանց անոր մարդ
չիկրնար փրկուե հասնիր։ Երբեից իշ-
խան-

խանութներնալ տեսնելով առաքելոյ այս-
պիսի խոսունկ բաներով համարձակ
ղուրուցմածքը, կըզարմանային վրա-
նին. գիտեին կըճանչնային որ ա-
սանք ըռամիկ տգէտ մարդիք էին՝ որ
չոի հետը կըքալէին. և մեկալ դիէն-
ան բժշկըված մարդը առջևնին տես-
նելով, պատգանդեցան մնացին. Ա-
տի խորհուրդ ըրին որ բանը ժողո-
վըրդոց մէջ չատ չի տարածված,
իրենց աղէկին ապրսպըրէն որ՝ մէկ-
մալ չոի անունը բերաննին չառնեն,
անոր վրա մարգու բան չիվաճին: Ա-
ռաքեալներնալ ասոր պէտն տըվին թէ
ատ ըլլալու բան կ՚որ ՚ձեզ թողունք՝
ու ձեզի հնազանդինք. մենք չենք
կրնար մեր տեսածը ու լըսածը պա-
հել չիղուրուցել: Անոնքալ չհարեը-
նին հատած՝ որ չըլլա թէ ատոնց պա-
տիժ տանին՝ ժողովուրդը ոտք ելլէ,
անանկ թող տըվին որ երթան: ու
երբոր եկան մեկալ առաքելոց և հա-
ւատացեալոց առ բանները պատմեցին՝
անոնքալ ամէնքը փառք տըվին Տէր:
Ատը միւսքան ՚այ աղօթք ըրին, որ
իրենց ուժ կարողուէ տա համարձակ
քարոզել ու հրաշք-
ներով հաստատել: ՚Ձեզալ նշան թէ
լսերէ իրենց աղօթքը, ան կեցած
տեղերնին չարժմը հանեց, ու Հոգ-
ւոյն սուրբ նոր ուժմը եկաւ վրանին:

ՊԻ. Գ.

Ի նանիայէ ու սափիրայէ պատիժը, ու ստա-
ելոց դարոզութիւնը։

Ա՛ս նոր քանի հաւատացեալներն որ ը-
սինք՝ ամմինքը միաբան առաքե-
լոց հետ մէկ սիրտ մէկ հոգի եղած,
իրենց ունեցած քաղաքներն քանեքնին
կը ծախէին առաքելոց ձեռքը կուտայ-
ին, որ անոնք ամմինուն հաւասար
բաժնելով բոլոր հաւատացեալոց սի-
տանաւորութիւնը լեզ հոգևոր՝ թէ մարմ-
նաւոր՝ իրենք կըհոգային. անանկ
որ՝ երկիր կամ տեղալ ունեցողները
տեղերնին կըծախէին՝ ու անոր ը-
տահնալ լեզանն իրենց կուտային ինչ-
պէս որ ասանկ ըրաւ յովսէփ ըսած
մէկը՝ որ եաբը անունը քառնաբաս
կուտէցաւ։ Հայց ասոնցմէ մէկ մարդ-
մը անանիա անունով իր սափիրա ը-
սած կնկանը հետ մէյտեղ խօսք դը-
րած՝ երբոր իրեն ադարակը (այ վիճտ-
լիկը) որ ծախեց, անոր ըստակը ա-
ռաւ քովը վար դրաւ. ու միանքիչմը
քան տարաւ առաքելոց ձեռքը տը-
ւաւ, անանկ դուդունելով թէ՝ ան-
չափ է եղեր ան ագարակին գինը։
Պետրոս առաքեալը իմանալով ասոր
խաբեբայութիւնը, քովը գնաց յանդի-
մանելով ըսաւ իրեն. անանիա ինչու

դուն

գուն սատանային մեջեկը՝ ու հոգին
աք խաբելոմ ան ըսարկէն խոռեցիր.
ասանկ գ իմոնաս որ՝ գուն ասոր չէ թէ
մարդ՝ հապա ձէ ուզեցիր որ խաբես։
Անհիան աս լըսած ինպէս՝ անտեղը
գեաինը ինկաւ հոգին տըվաւ, ու
շուտը եկան իր ծառաները անկէց
վերցուցին տարին պինքը թաղեցին։
Սոր վրա իրեք ժամ որ անցաւ, կը-
նիկը իր երկանը գլուխը եկածը չի
գխոցած, երբոր ինքնալ եկաւ սեա-
րոսի առջևը ելաւ. պետրոս անորալ
նորէն հարցուց թէ՝ իրաւ անչափի ըս-
տըկով ծախեցիք ան տեղը։ Անդիկ-
նալ ըսաւ թէ՝ հրամերես այնպէս է։
Անատենը պետրոս անորալ երեսը
տըվաւ թէ՝ ատ ինչ է որ դուք ելլ-
կուքդալ մէյտեղ խօսք դրերիք որ
հոգին ըբ փորձէք. ահա ըսաւ անոնք
որ քու երիկըդ դրանը առջևը թա-
ղեցին՝ քեզալ հոն տանին թաղեն։
Անդիկնալ շուտը հոն յանկարծակիի
եկաւ՝ ինկաւ մեռաւ. ու ըսածինպա
անալ տարին երկանը քովը թաղեցին։
Եւ աս սարսափներըս շատ ահ ու սոս-
կում ձգեցին լսողներուն սիրտը։
Անդիկ ետև առաքեալները հոգ տալ
սկսան ընել, անչափ որ՝ աս բա-
ներըս ձանձրնալ լսելոմ ուրիշ քաղքնե-
րէնալ հիվանտներ ու ցաւագար մարդիկ

կառնէին Եղեմ կրբերէին , ու պա-
րապ առեն չի գտնալով որ ամմէնը
առաքելոց քովը տանին , ոմանքալ ա-
նանկ իրենց պատգարակով (ինչ թէև
կերևով) հիվանդները ճամբուն վրա
կրդնէին , որ պետրոս անկե անցնելե-
նին գոնե շուքը վրան զարնէ՝ ու ա-
նով բժշկվին : Ա՛ս հրաշքները տես-
նելով ու քարոզութիւնը լսելով շատ
մարդ կրդառնային հաւատացեալ
կըլլային . ու անով քոլոր ժողովուր-
դը առաքեալներուն կրպատկառէին ,
որ իրենց Յիշնամինեցնալ սիրտ չէին
ըներ առնոց դպչելու : Այսչափ եղաբ
քէհյապետը սադուկեցոց հետ մէկ ե-
ղած՝ սաստիկ նախանձէն ալ չի դիմա-
ցան , ու առաքեալները բռնել տալվին
բանտն որ դրին , ան գիշերը հրեշ-
տակ Տն՝ մարդ չիմացած հկաւ բան-
տը բացաւ՝ ու իրենց ըսաւ որ չի վախ-
նան տաճարը երթան առջինինպես
քարոզութիւնին ընեն : Ա՛ռտիւանց
երբոր քէհյապետը մարդիք խրկեց՝
որ բանտէն առնեն իրենք սինոդսին
առջևը բերեն , անանքալ գտին հոն
մարդ չիգտան . ու դարձան ըսին Թէ
գտինք տեսանք որ բանտը ադեկ
պտոյ էր , ու պահապանները դրսնր
քով կեցեր կրպահպանեին , եղբը
բանտը բանանք նայիք որ մէջը մարդ
չիկա : Ա՛ռ բանին վրա սինոդսնալ

շփո-

շիոթած որ կըզարմանար . ան ատե-
նը մէկմը եկաւ իրենց պատմեց Թէ՝
ան ձեր բանտը դրած մարդ իքը հիմա
տաձարը կեցած ժողովոց քարոզ կու-
տան : Լսատի նորին ետևնին մարդ
խրկեցին , որ ժողովին վախէն անու-
շուԹը կանչեց բերաւ առաքեալնե-
րը : ու քհնյապետը վրանին սրդողե-
լով ըսաւ Թէ՝ ձեզի չապշպշըրեցինք
չըսինք որ մէյմալ ան յաին վրա քե-
րանիդ չի բանաք , որ դուք բոլոր
Երէմ քիշըը ատ ձեր աղանդովը լե-
ցուցիք . ու անով մեզալ անիրաւ կու-
զէք ցուցունել Թէ՝ մենք ան մարդուն
արունը մտերենք : Պետրոսալ մէկալ
առաքեալներուն հետ պէնն տըվին
Թէ՝ պէտք է որ մենք աւելի Յիս հնա-
զանդինք՝ քան Թէ մարդու . ու ա-
նանկ համարձակ խօսեցան յաի վրա ,
ու իրենց ըրած անօրինութիը երեսնին
տըվին , որ անոնքալ ատ բանները լը-
սե լով նորին կատղեցան . ու ալ սկսան
խորհուրդ ընել որ առաքեալները
մեռցունեն : Բայց ան ատենը մէջեր-
նին գամալիէլ ըսած մէկ ռաբբիին ,
որ օրինագէտ ու խօսքիտեր մարդ էր .
ասիկա ելաւ իրենց խորհուրդ տըվաւ
ըսաւ որ՝ ատ մարդիքը Թող տըվէք ,
դուք քան մընէք ատոնց . տեսանենք՝
Թէ որ մարդկային է ատոնց բռնած
Ձամբանին՝ ինքիրեն կըոչընչանա կէղ-

թա, (ինչպես որ քիչմը առաջ ելաւ Թեոդասը, եւ ուրիշներ յուդա գալիլեացին, որ խելմը մարդիք գլխէ հանեցին, ու եղբը ցիրուցան եղան կորան գացին.) հապա թէ լուաւ աստուածմէնէնէ՝ դիտնաք որ ատոնք չեը կըրնար աւրեր վերցուներ. և անոր ձեռք մարտաւ կըսեսըվիք։ Ա՛ս գամաղիէլի բանածին Թեպէտ ամէնքը հաւնեցան, բայց այսու ձեռք մկ ծեծմը քաշեցին առաքելոց, նորէն ապըսպրեցին որ մէյմալ մի վրա քարոզ չըտան, ու անանկ Յիսուսին որ երթան։ Ա՛նոնքալ եվ ելքը ուրախութեցուցին ասոր վրա՝ որ իրի համար նախատուիլու արժանի եղան. ու մին չըրին՝ նորէն իրենց քարոզելը չէին դադրեր կընէին։

ԳԼՈՒԽ Ե.

Ստեփանոսի պատմութիւնը։

Յետոր ալ օրէ օր շատցան հաւատացեալքը, ասոնց մէջէնէն Հոդնալ եվ ելլալու առաքելոց վրա. ուստի ան բանին համար ժողովք ըրին՝ սահմանեցին որ աշակերտներէն հօթը հոգի ընտրեն դնեն, որ ատոնք հաւատացեալց մէջէնէն պիտանաւորութիւնը հոգան, ու իրենք քարոզութեան և քարոզուելէ հետ ըլլան։

Ա-

Ա՛ւ առանք էին ան ընտրեալ ճանեները , առաքեանոս , փիլիպպոս , պրոքորոն , նիկանովրա , տիմոնիա , պարմենաս , նիկոդեայոս : Ա՛ս եօթը հոդիս մէջը (որ սարկաւագ ըսվեցան ,) դլխաւորը ստեփանոս , մէկ բարի ու հոգւոյն սրբ ընորքով լցված մարդ մընեը , որ ամէն անոր ձեռքովը շատ հրաշքներ կըներ , ու քարոզելէ և վիճաբանութենէ անանկ կրպպանծեցուներ հրէայքը , որ ալ չկար կունենալով ա նոր դէմ դուրս ելլել , սկսան վրան զրպարտուի (ըլ խմտիրա) ընել թէ ինքը այ ու մովսէսի դէմ միշտ հայհոյանք կըլսեսի : Անանկ քանեցին վինքը քշեցնելէն առջեւը դատաստան քաշեցին . երկու սուտ վկայ դրին , որ կըսէին թէ մենք լսեցինք որ ասմարդը կըսեր թէ՝ յիսուսով րեցին աս տեղը պիտի կործանէ , ու մովսէսի մեզի տըված օրէնքը՝ պիտի փոխէ : Վ՛էնյապետնալ երբոր հարցուց իրեն թէ անանկ է մի . անատենը ստեփանոս բե բանը բացաւ ու շնորհալի կերպով սկսաւ իրենց տեղնիտեղը երկան ածաշունչէն ցուցընել թէ իր լըսած քարոզուները յոի վրա ճշմարիտ ու շիտակ է , ու երեսնին տըվաւ հրեից ազգին խստասրտութիր և չարութիը , որ անչափ ծռ մարգարեներ հալածեր ու մեռցուցեր են , որ

ամմինը քեի գալուստը կըմարդա-
լեանային, ու ետքը եկան մնալ
մատնեցին սպանանեցին։

Լ՚ս բաներըս խոսելէն ետև՝ ստեփա-
նոս երքալ դեպ՚ի երկինքը նայեցաւ
ու ըսաց. ահա երկինքը բացված՝ կը-
տեսանեմ որ՝ յոր ոյ ազ դին կեցեր է.
լսողները իբր լեռ ոյ դեմ հայհոյանք
ըրած իպես անկաձնին գոցեցին, ու
կանչվըռտելով կատղած վրան վազե-
ցին քունեցին. ու շուտմը քաղքէն
դուրս հանեցին՝ ըսկսան գինքը քար-
կոծել։ Լ՚ն հրեից մէջը մէկ մարդ-
մընաւ կար սաւուղ անունով (որ ետ-
քը պօղոս ըսվեցաւ՝ ու ինքնաւ առա-
քելոց կարգը մտաւ,) ասիկայալ ան
ժամը անանկ թշնամի էր հաւատա-
ցելոց որ՝ ան ստեփանոս քարկոծող-
ներուն վրայի լաթերնին՝ ինքը առեր
կըբռներ, որ անոնք հանգիստ քա-
ներնին տեսնան։ Այրըռր այսպէս կը-
քարկոծէին, ստեփանոս կըկանչեր
ու կըսեր՝ տ՚ր յ՚ս Հոգիսքեզի կընդ-
նեմ, գ՚ուն առ։ Այտև ալ Հոգին տա-
լու ատենը ծունկ չոքեցաւ ու ամուր
ձանով կանչեց՝ տ՚ր սատոյ ըրածը՝
մեղք մի սեպեր։ ու աս ըսածինպես
անտեղը ինկաւ վախճանեցաւ։ Այտ-
քը բարեպաշտ հաւատացեալքը ե-
կան, ու ողբով լացով մարմինը ան-
կեց վերուցին՝ տարին թաղեցին։

Գլ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Աբդիա մոգը կընդվզի. Եղիայի հաւատարիմ ջեռուն կըլլայ։

Քրիստոնեները սուրբ փառաց մեռցունելէն ետեւ՝ նորէն անանկ սաստիկ հալածանք հանեցին հաւատացելոց վրա, որ աշակերտներէն շատը երկրէն ելան՝ աստին անդին ցրուեցան եւ գաղթ այնպէս իրենց քարոզութենին կընեին։ Անոնցմէ մէկնալ փիլիպպոս ըսած՝ սամարացոց քաղաքը գնաց քարոզելու. ու հոն հրաշքներ գործելով, եւ ցաւագարները բժշկելով շատ մարդ դարձուց Քրիստոսի՝ հաւատացեալ ըրաւ։ Այս սամարացոց մէջը սիմոն անունով մէկ կախարդ մարդ մը կար, որ իր կախարդական գործքերովը մեծ անուն ունէր մէջերնին. ասիկայ հոնտեղը Քրիստոսի փիլիպպոսի քովէն չէր գացուեր, ու նոր ըրած հրաշքները տեսնալով շատ կըզարմանար։ Այն առեներուն պետրոս ու յովհաննէս առաքեալներնալ սամարիա եկան, որ Քրիստոսածներուն (ինչպէս կըսեն՝ գրոշմ ընելով,) հոգին տան։ Սիմոն մոգը տեսնելով որ առ առաքեալները ձեռնադրելին մարդու վրա դրնելով՝ հոգւոյն սուրբ շնորհքը յայտնի կերեւակոր Քրիստոս

լոց վրա , ինքնալ հանեց անոնց ըզ-
տակ տրլաւ՝ ըսաւ որ իրենալ աս ի՞շ-
խանութիւնտան՝ որ որուն վրա ձեռքը
դնէնք՝ ան հոգին ձգ առնէ։ Պետրոս
առաքեալնալ խիստ սրդողելով տը-
ված ըստակը երեսը զարկաւ ու ը-
սաւ . քու ըստակդ քեղի հետ երթա
կորսըվի , որ կարծեցիր թէ ՚ի յալ
գալը ըստակով պիտի գնես . դուն աս
քանիս մէջը մասն ու բաժին չունիս ,
որովհետև սիրտդ ՚ի հետ շիտակ
չէ . ուստի աչքդ բաց ապաշխարէ՚
որ ՚ի՞ծ քու մեղացդ Թողութիւն տա ։
Ա՚նկէ ետքը հրեշտակ ՚ի փիլիպպո-
սի հրամայեց որ՝ երթա եղէմի գաղա-
քազքին ՚ի՞մ ըռնա ։ Փիլիպպոս
ալ հոն հասած ինչպէս՝ տեսաւ որ կառ-
քավ մէկ նեղքինիմը կերթարկոր , որ
եթովպացոց Թագուհիին գանձա-
պետն էր՝ որ եղէմ ուխտ էր գայեր ։
ու փիլիպպոս Հոգւոյն ՚ի՞ յ տրդմամ
բը ասոր քովը մօտեցաւ , տեսաւ որ
անիկա եսայի մարգարէին գիրքը կը
կարդար . Հոգին իրեն թէ կարդա
ցածդ կը հասկընա՞ս միւ՚նալ ըսաւ՝
ինչպէս պիտի հասկընամ ինչվան որ
մէկը ինձի չիմեկնէ ։ ու փիլիպպոսի
աղաչեց որ երթ քովը նստի ։ Ա՚յ կար
գաւսրութիւնը անոր կարդացածը ե-
սայի մարգարէին ան խօսքն էր , որ
քեզ վրա կըսէ թէ՝ մէկ ոչխարի պէս
զին-

զինքը մորթելու տարին, ու մեկ գա-
ռիմըսկես իր քուրդը կտրողին առջևը
քերան չիբացաւ ձան չիհանել՝ ևե ։
Ասատ ներքինին փիլիպոսի հար-
ցուց թէ՝ մարգարէն ա՞ս բանըս որ՞ն
համար լսեր է ։ Փիլիպոսաբան ան ժա-
մանակը սկսաւ տեղն իտեղը քթի վը-
րա իրեն քարոզ տալ՝ ու քրիստոնեա-
կան հաւատքը տորվըցունել ։ Այդքը
Համբան առաջ երթալով երբոր մեկ
ջրիմը քով հասան, ներքինին ալ կա-
տարեալ արտով հաւատալով քնի, ա-
ղաչեց փիլիպոսի որ զինքը մկրտէ ։
Ու հոնտեղը մկրըտվելէն ևե հոգին
տբաւ վրան ինչնալէն ետև, հրեշտա-
կը յանկարծակի քովէն փիլիպոսը
յափշտակեց վերցուց՝ ուրիշ տեղ տա-
րաւ որ քարոզէ ։ ու անանկ ներքի-
նինալ ուրախութէ վառք տալով ա-
ելաւ իր Համբան դնաց ։

ԿԼ։ Ը։

Աստուձ իմ պողոս առաքելոյն գրչոմը ։

Ըն առեննները սաւուղը ինչպես վերը
ըսինք՝ ամմինէն աւելի մովսիսա-
կան օրինաց ջատագով ըլլալով, սաս-
տիկ ետևէ էր քրիստոսացեալնե-
րը հալածելու ։ ուստի երբոր իմա-
ցաւ թէ հաւատացեալքը դամասկոս
քաղաքը փախած՝ հոն շատերուն,

Նլէմ քհնյապետին Թուղք (յ֊ֆիր֊
մանմը) հանել տվաւ, ու ինքը ա
ռաւ ելաւ որ հոն երթա՝ աս հաւա
տացեալները բռնէ կապած եղէմ
բերէ։ Այդ Ամմաան երթալնինկ
երբոր ալ դամասկոսի մտեցաւ, մէյ
մալ տեսաւ որ յանկարծակի երկինք
քէն մէկ սաստիկ լոյսը ինքզինք չորս
դին պատեց՝ ու գինքը ձգեց գետինը
զարկաւ. ու անկէց ասանկ ձայնը
լսեց, սաւուղ սաւուղ դուն իս ինչու
կը հալածես։ Պաւուղնալ սոսկալով
հարցուց Թէ՝ ովր դուն ով ես։ Ան
ըսին իրեն ձայն եկաւ Թէ՝ ես յիսուս
զավրեցին եմ, որ դուն իս կը հալա֊
ծես։ Պաւուղալ հարցուց՝ ովր ինչ
կուզես որ ես ընեմ։ Պնալ ըսաւ՝
ոտք ելիր կայնէ քիղէը գնա, ու հոն
քեզի կըսվի Թէ ինչ պիտոր ընես։ Պա
ւուղի հետ եղած մարդիքնալ զար
հուրած մնացեր էին՝ չէին տեսներ Թէ
խօսողը ովր էր։ Պս որ եղաւ՝ սաւու
ղը այնպէս կուրցաւ որ՝ աչքերը բաց
քան չէր տեսներ. ուստի հետի մար
դիքը իրեն ձեռքէն բռնած դամասկոս
կոս քաղաքը տարին զինքը։ Պու հոն
անանկ կուր՝ սիրտը կոտրած իրեք
օր անօթի կենալէն ետքը, ած հրա
մայեց անանիա ըսած աշակերտին
մէկին՝ որ դամասկոս կըլլար, որ եր
Թա սաւուղը գտնէ՝ քանի՞ չլէ ու մըկըր

տէ

ոչ վինքը ։ Ի նահիան առջի գերանը վախցաւ եւ կեցաւ չուզեց երթալ , գիտնալով որ ինչպես հաւատացելոց Թշնամի մարդ է սատուղ ։ Այլ ած յորդորեց ինքը Թէ դնա մի վախնար ես ան մարդը ըսաւ առաքեմ ինձի , որ իմ անունս քարը աշխարք պիտի քարոզէ , ու ինքնալ ինծի համար շատ չարչարանք պիտի քաշէ ։ Ի նա տեղը անանիան եկաւ գինքը դտաւ , ու ձեռքը վրան դրաւ ըսաց , սաւուղ եղբայր՝ ուր չոր որ Ճամբան քեզի երևցաւ՝ ան իս խրկեց որ քու աչվընդրդի բժշկվիս ու Հոգւով Սրբով լեցվիս ։ Ի սորըսաւ՝ շուտմը սաւուղի աչվընդրին կՀեպիպես բան Թափեցան , որ ալ սկսաւ տեսնել . ու եկաւ մկրտվեցաւ ։ Ի նկէ ետև սաւուղ հաւաճոացելոց մէջը մտաւ . ու շուտմը ինքնալ սկսաւ քարոզել , ու հրէից դէմ Հակաճառուն ընել ցուցանել Թէ՝ չոր քրիստոս մեսիան է . անանկ որ՝ ով որ կլսեսներ , ու կլսեր՝ կըզարմանար Թէ ասմարդս հաւատաչեաններըը հալածելուն տեղը՝ ինչպես հիմա ինքը անունց հաւատքը առներ կըքարոզէ ։ Ի նոր համար անոնք ալ անչափ կատղեցան իրեն դէմը՝ որ կուզէին սպաննել , Թէ որ աշակերտները գիշերանց զինքը դամասկոսէ Եղեմ չի փախցունէինն ։ Ա-

ու

ուղղակի երբոր աստուածային Հոգին Եղիա մարգարէի՝ ու հաւատացեալոց մէջը ուղեց մտնել, առջի բերանը անոնք բանը չիգխտնալով՝ իրմէ վախցան, ինչպէս որ քառնաբաս աշակերտը ասաւ զինքը առաքեալներուն քովը տարաւ, ու տեղն ի տեղն հասկըցուց որ ինչպէս յիւր իրեն ելևէջերէ, ու հետը խօսեր է. ու ինքնալ դամասկոս ինտոր քարոզուի կընկ եղեր։ Այսքը սաւուղ եղէմալ սկսաւ համարձակ յիւ քարոզել, ու հրէից հետ հակառ Ճառուեթի ընել։ Այսյց քիչմը օրէն ետև՝ երբոր իմացան հաւատացեալքը որ հրէաները հոնալ մէկտեղ խօսք դրերեն որ զինքը մեռցունեն, անկէցալ փախուցին տարսոն քաղաքը խրկեցին։

Գլ։ Ը։

Կոռնելիոս հարիւրապետին դարձոմը։

Պետրոս առաքեալը աս ժամանակ լիւդիա ու յոպպէ ըսած քաղաքները կըքարոզեր, ու բժշկութիւններ կընէր. և աստոյ մէջը մէկ ուղեր տարվան անդամալուծմը՝ ենոնա ըսած, բժշկեց ոտք հանեց. ու մէկ քարեկ սպաշտ հաւատացեալ կիսիկմը տաբիթա անուանով՝ որ հիվընցեր մեռեր էր, հրաշքով աղջընցուց։ Այնատե-

նը

նք կեսարիա պաղեստինացոց քաղաք՝ Հարիւրապետին (ի՛ւ Կուղպաչիմը) կար կուռնելիոս անուանով. որ Թէ պէտ հրէայ չէր՝ այլազգի էր, բայց մէկ քաբեպաշտ ու ՚ի՛ծավախ մարդ մը ըլլալով՝ անպակաս ողորմութի՛ւ կուտար, ու աստենովը իր աղօթքը չէր Թողուր կրնար։ Կ՚ատի մէկ օրմը ա՛սիկա աղօթք ընե՛լ ինկի՝ հրեշտակ ՚ի՛ւ երևցաւ իրեն ու ըսաւ Թէ՝ քու աղօթքդդ ու ըրած ողորմութիւնքերդդ ՚ի՛ւ ընդունելի եղան. անոր համար յոպպէ քաղաքը մարդ խրկէ՝ ու անկէց պետրոս առաքեալը կանչէ, որ գա քեզի սորվը ցուցնի Թէ՝ ինչ պիտոր ընես որ փրկվիս։ Կուռնելիոսաչուտ մը իրեք հոգի իր ծառաներէն խրը կեց՝ որ երթան պետրոս առաքեալը առնեն իրեն բերեն։ Ա՚նոնքաչ երբոր գացին յոպպէ մտեցան, անաստենը պետրոս կէս օրվան դէմ տանիքը երեր աղօթք կրներ. ու աչ կերպ կուրնի ատենը ըլլալով որ անօթեցեր էր, յանկարծակի մէկ տեսիլքմի տեսաւ՝ որ երկինքը բացվեցաւ, ու անկէ մէկ կըտաւ մը (կ՚ըսէ չարչաֆնպէս լաճմը) չորս ծարէն բռնած կախած առջևը ինչաւ. ու ատոր մէջը կերպ կերպ կենդանիներ՝ օձեր ու Թռչուններ կային։ Պետրոսաչ ատ բանիս վրա զարմացած որ կրնայեր, երկինքն

քին

քին ձանմը եկաւ թէ՝ պետրոս ելիր մորթէ ու կեր ասոնք։ Պետրոս պատասխան տըվաւ թէ՝ քաւ լիցի որը նեմ, որ ես դեռ իմ բերանըս պիղծ բան դրած չեմ։ Նորէն մէյմընալ ձան եկաւ թէ՝ ով սրբած բանը դուն պիղծ մի սեպեր, ու սասնակ իրեք հեղ ըսելէն ետև՝ վերցաւ անոյշտեղև ան տեսիլքը։ Ու տեսիլքիս վրա պետրոսալ որ սկսաւ մտմտալ, անա տունը կուռնեղլոսի խրկած մարդիքնալ հոն հասան, ու փնտռելով տունը գտան՝ եկան իրեն աղաչեցին որ ելլէ հետերնին գա։ Նորին սրբալ տուն տըվաւ պետրոսի, որ անանկ ա նոր մէկալ օրը հետը մէկ քանի հոգիմը հրեաներէն առած՝ եկաւ կեսարիա կուռնեղլոսի քով եկաւ։ Կուռնեղլոս բոլոր իր ազգականնեըը ու բարեկամնեըը մէկ տեղ ժողված որ կըսպասէին, երբոր պետրոս տունը մտաւ, կուռնեղլոս առջևը վազեց ոտքը ինկաւ։ Պետրոսալ բռնեց զինքը վերցուց, ինչ կըսես ըսաւ՝ եսալ քեզիպես մարդմընեմ, ու եոքը իրեն բացաւ թէ՝ դուն գիտես որ հրեաներուն օրինաց դեմ է՝ այլազգի ինեերուն քովը երթալը հետերնին խառնըվիլը, բայց ինծի յայտնեց որ այսու հետև ասխտրանքնեըը (այ այըը սեչին) պիտի մեր մէջը

ջը չըլլա. անոր համար եսալ դեմ չի
կեցա ելա քովըդ եկա. ուստի ինծի
ըսէ՝ պատճառն ինչ է որ իս կանչեը
ես: Պուռնելիոսալ սկսաւ կարգալ
իրեն երևցած հրեշտակին տեսիլքը
անոր պատմեց. ու ետքը ըսաւ թէ՝
ահա մենք ամէնքս քու առջևըդ
ժողվեր ենք որ քեզմէ լսենք այ հրա-
մանը: Այն ժամանակը պետրոս ա-
ռաքեալնալ բերանը բացաւ, ու սկը-
սաւ իրենց տեղն իտալը յիսուքրիս վրա
քարոզել: ետևե տեսնելով որ յայտ-
նի հոգւոյն սուրբ չնորհքնալ անոնց վը-
րան ինջաւ՝ շուտմը ամէնքը հոնտե-
ղը մկրտեց՝ քրիստոսի հաւատացնել ըրաւ:
Այսանկ աս բանս կատարելէն ետքը
մեկ քանի օրէն երուսաղէմ որ ե-
կաւ, հրեաներէն դարձած հաւա-
տացեալները պետրոսի վրան գայ-
թակղած սկսան իրեն ծուռ նայիլ
թէ՝ գացեր այլազգիներուն մէջը
մտեր է՝ ու հետերնիննալ նստեր հաց
կերեր է: Այսց ետքը իմանալով պետ-
րոսի առաջածմէ եղած յայտնութիւնը՝
ու կուռնելիոսի տեսիլքը, ամէնուն
միտքը հինվեցաւ, սկսան փառք տալ
այ, որ ասոնլ ցուցուց թէ այլազգի
հաւատացողներուն մէջնալ հասկ
քրիստոսի տարածվի:

Գլ. Ի.

Պետրոս առաքելոյն բանտէն ազատիլը։

Ինկէց եւ երբ Հերովդէս ագրիպպաս ըսած՝ Հրեաստանի Թէքրը՝ ուզ. լով որ աւելի Հրեից աչքը մնոնա սիր լելի ըլլա, Յալածումմ Հանեց Հաւա. ատեալից վրա, ու յակոբոս առաքելը որ եղբայր Յոն կըսէին՝ բռնեց գլու. խը կտրել տըվաւ։ Իւրքը տեսնելով որ սա բանս Հրեայք շատ Հաւնեցան, եւեւէն պետրոս առաքեալնալ բըռ. նել տըվաւ բանտը դրաւ, որ զատ. կէն եաւ անալ սպաննէ։ անոր Հա. մար բոլոր Հաւատացեալքը աղօթք կընէին՝ որ ինձ զինքը խալտօկ։ Իւկա. ան գիշերնար ալ առուըվանց Հերով. դես պիտի բանտէն Հաներ մեռցու. նէր. ու պետրոս շղթաներով կապած՝ պահապանները երկու կողմ առած կը. քընանար, մէկ լուսաւոր հրեշտակ մը եկաւ պետրոսի քովՀ ու մշտելով զինքը արթնցուց բսաւ՝ շուտ ըրէ եւ ելիր կայնէ։ անատեղը յանկարծակի բոլոր շղթաները վրայէն սրձըկվե. ցան գետինը իննան։ Հրեշտակնալ բսաւ՝ գօտիդ կապէ Հողաթափներըդ Հագիլ՝ ետեւէս վրատաւ, ու ետևէս եկոր. պետրոսալ զարմացած չիգ. լած չէր գիտեր թէ ասիրաւ բանէ

մի՝

մի՝ թէ երած է, ու ան պատճառանին
լուն մէջէն անցնելով հրեշտակին է-
տևէն կերթար։ երբոր բանտին եր-
կրթէ դուռը հասաւ, անաւ ինքիրեն
բացվեցաւ, ու դուրս ելածնուպէս՝
հրեշտակը քովէն անհետացած եղաւ։
Նատեցը պետրոսիալ խելքը վրան
եկաւ, իմացաւ որ՝ ան հրեշտակ իրը-
կեց որ զինքը խաղաց, ուստի այլ փառք
տալով՝ ելաւ ան տունը եկաւ, ուր
որ հաւատացեալքը մեկտեղ ժողո-
ված իրեն համար աղօթք կընէին։
Դուռն որ զարկաւ, շուտմը մեկ ա-
զախինը վազեց որ նայի։ ու երբոր
լսեց ձանէն Ճանչցաւ թէ պետրոսն է
ալ ուրախութէն չիմացած՝ դուռը չի
բացաւ՝ ներս վազեց բսաւ թէ պետ-
րոսը դուռնէ։ Նոքա ալ աստիկ
զարմանալով ու ամենևին կարծիք
չունենալով՝ թէ խենթեցար բսին.
պետրոս անդին դուռը ապ առեր կը-
զարնէր. ետքը՝ ինչ և իցէ վազեցին
բացին, ու երբոր զինքը տեսան՝ ա-
մենքը պաղեցան մընացին։ Պետրոս
ալ իրենց ձայ ըրած հրաշքը պատմե-
լէն ետքը՝ եղէմէն ելաւ գնաց հետս
րիա քաշվեցաւ։ Նայց առտվանց եր-
բոր հերովդէս պետրոսը ուզեց, ու
չի գտաւ նէ՝ պահապանները ատան
նեց, վրանին անանկ կարծիք երթալ
լով թէ՝ իրենք փախուցած ըլլան։

Պետ։

ԳԼ. ԼԲ.

Պօղոս առաքելոյն վարդապետութիւնքը։

Սահմանուսի հալածմանն առնելը, ինչպէս լսինք՝ շատ հաւատաց եաներ Եզեմէն ելան աստին անդին ցրուեցան. առնումէ անտիոք քաղաքն ալ գնացին, ու հոն կամաց կամաց շատ մարդիք վաստրկեցան, անոր հպմամբ եղբը բառնաբաս աշակերտանալ ելաւ հոն գնաց, որ ինքնալ շատ պըտուղ ըրաւ։ Ազգը տարսոն քաղաքը գնաց, անկէց առաւ հեռը քէ բաւ սաւուղը կիճ սաւղոսը, ու երկուքը մէկտեղ տարիմէմ չափ անտիոք քարոզելով՝ խելմը հոգի շահեցան այլազգիներէնալ. ու աս քսի հաւատացեալները հոնտեղը պինտառաջ Քրիստոնեայ ըսվեցան։ Ընկէ ետև մէկ օրմը հոն աշակերտները մէյտեղ ազօթք որ կընէին, հոգին սբ յայտնեց որ՝ աս երկուքը բառնաբաս ու սաւղոս ելլեն կռապաշտից երկիրները քարոզուէ երթան, ուստի իրենք ալ առաջ՝ նաւով կիպրոս (այ խրպուզ) գացին, ու հոն սկսան քարոզել շատ հոգի շահիլ։ Կիպրոսի մէջ պափոս քաջ քաղաքը մէկ կախարդ սուտ մարգարէմը կար բարէյէսու անուն՝ ով, սակայ իր խաբեբայութ-

վը ետևէ էր ինկեր՝ որ սերդի պօզոս
ըսած փինկ բդեշխին (կամ վեղիր քեա-
հիասին) հաւատքէն հանէ, որ սու-
ղոսը ինքը դարձուցեր քրիստոնեայ
էր ըրեր, (ու ինչպէս կըսեն՝ անկէց ա-
ռոր անուննալ փոխվեցաւ՝ եառը պօ-
ղոս ըսվեցաւ): Նոր համար պօղոս
առաքեալը յանդիմանելով ան կա-
խարդը ըսաւ՝ ով խաբեբայ սատա-
նայի որդի, որ միշտ ետևէ ես՝ որ այ
շիտակ ճամբան ծռռես. ուստի այ
պատիժը վրդատ ըլլայ՝ որ կուրնաս
ու լուս չիտեսնես ինչվան որ խեղդըդ
գլուխդ գա: Ու ըսածինպէս եզաւ
շուտիվ կուրցաւ. սերդի իշխաննալ
աս հրաշքըս որ տեսաւ՝ աւելի հաս-
տատվեցաւ իր հաւատքին վրա:

Ետքը պօղոս բաւնաբասի հետ կիսը
րոսէ ելաւ անտիոք պիսիդեայ ըսած
քաղաքը եկաւ, ու հոն հրեից սինա-
կոկան մտաւ քարոզելու: Երբոր
ասոնք չընդունեցան իրեն քարոզու-
թիւը, ու մանաւանդ անտեղի կռա-
պաշտներնալ ոտք հանեցին որ քաղաք
քէն հալածեն զուրս ընեն, իրենք-
ալ անկէց ելան իկոնիոն եկան. ու
հոնալ հրեից ձեռքովը հալածվելով
նորէն փախան լիւստրա գացին: Ա-
տեղըս պօղոս՝ մէկ մարդ ծնած կաղ
մարդումը հանդիպեցաւ, ոչ սիրով
մոխկ կըներ իր քարոզութիը, պօղոս-
ալ

ալ ան կուապաշտ ժողովրդոց առջեր
տասը կանչեց՝ ու ըսաւ , քեզի կըսեմ
ձեռն մերոյ յոի քոյի անուհովը , որ ել-
լես ոտքի վրա շիտակ կայնիս : ու ա-
նանկ շուտմը մարդը բժշկըվեցաւ՝
եւ ա. վազելով կըքալեր : Ա.ս հը-
րաշքսոր տեսան ան կուապաշտները՝
կարծելով թէ քառնաբասը ու պօ-
ղոսը իրենց կուռքերն են , զարմանա-
լով սկսան կանչել թէ՝ աճխները մար-
դու կերպարանքով երկինքէն ինջեր
եկեր են : ու շուտմը իրենց քուրմէն կի
կուռքերուն քահանան վազեց հոն
տեղը կովեր բերաւ , որ առաքե-
լոց առջեր զոհ մատուցանէ : Ա.նա-
տոնը պօղոս ու քառնաբաս սրդոզե-
լով՝ վրայի ելթերնին պատռեցին , ու
կանչվռտելով կրսկին թէ , մարդիք
ատ ինչ է որ կընէք . մենք ալ ձեզի
պէս մահկանացու մարդ ենք , որ է-
կեր ձեզի կըքարոզենք որ՝ այդպիսի
փուճ բաներէդ Թողուք , ու դառնաք
կենդանի ածը Հաւնաք , որ աս բոլոր
աշխարքս ինքը բստեղծեր է : Ա.սանկ
ըսելով Հազիւ դադրեցուցին ժողովուր-
դը՝ որ զոհ չի մատուցանեն :

Ա.ստիկան Մկկալ ըսած քաղաքներուն
հրէանները երբոր իմացան թէ՝ հոս
առաքեալները քարոզելով ժողովուրդ
կըշահին կոր , եկան՝ ու այնչափ ըրին
որ դեցին ժողովուրդը , որ քարկոծե-

լսվու տանջելով անանկ քաղքէն դուրս
ըրին պօղոս առաքեալը : Իսկ նոքա ան-
քառնալեաւ հետ անկից եկան ուրիշ
քաղաքաւ Յունաստանի քաղաքները պտըտ-
ելով քարոզեց , ու ամէնն տեղ մար-
դիք դարձուց քրիստոնեայ ըրաւ :
Ու առեներըս հաւատացեալց մէջը
մէկ կռիւմը վէճմը ինկաւ , որ հրեայ-
ներէն դարձածները՝ այլազգ ինքերէն
դարձածներուն կըսէին թէ՝ ինչվանի
որ դուքա՛լ մովսիսական օրինաց պահ-
չի թլփատուիքնէ՝ չէք փրկուիր : ուս-
ուի պօղոս ու բառնաբաս եղեմ իրկե-
յին , որ մէկալ առաքեալց հետ աս ըս-
նիս վրա մտմտան խօսքը կըտրեն : Ի-
նանկ երբոր ժողով եղաւ , ուրիշ
քաներու հետ ան ալ տեսնվեցաւ
որ՝ կռապաշտանըլէն դարձածները չի
թլփատվին : ու եաքը նորէն պօղոս
անտիոք դարձաւ :

ԳԼՒԽ Ժ .

Պօղոս առաքելոյն տրտունջ պատճառով
տաշած նեղութիները :

Նոյնի եաքը պօղոս չիղայի հետ նո-
րէն քաղաքէ քաղաք քարոզելով ,
ու շատ մարդիք դարձունելով , ետ
յայտնեց իրեն որ յունաստան մնակե-
դմնիայի կողմերը երթա քարոզէ :
Ինք պատահեցաւ որ մէկ դիւահար

առաքեալները՝ քանի անգամ որ Յամբան պղտոս իր աշակերտներուն հետ մէ տեղ կը տեսնէր՝ ասոնց հետևէն կը կանչէր թէ, աս մարդիքս այ ծառաներն են՝ որ ձեզի փրկութիւն Յամբան կը քարոզեն։ Եկ օրմը պղտոս դարձաւ սատանային ըսաւ՝ յան քեզի անունովը քեզի կը հրամայեմ որ ատկէց ելլես։ ու շուտմը դևը անկէց ելաւ՝ ազատեցաւ կնիկը։ Որ վրա շատ արդ ղեցան անոր տիրվըտանքը. այն Հն որ՝ ասիկա սատանային տըրդմամբը գազտուկ բաներ իրենց կըզուրուցեր. ու իրենքալ անով ըստակ կը վաստըկէին։ ուստի տեսնալով որ Իբենց շահը կըտրեցաւ, իրենքալ պղտոսը ու շիղան բռնեցին դատաւորին տարին թէ՝ աս մարդիքս եկեր շփոթութիւն կընգեն մեր քաղաքը, նոր հաւատք մեզի կը քարոզեն։ ու անանկ չարաչար ծեծելով առաքեչները՝ ստվընին կոչեղը (այ Թօմրուխը) զարկած բանտը դըրին։ Այայց կէս գիշերուն երբոր առաքեալները ելեր աղօթք կընէին, յանկարծակի բանտը շարժմը եղաւ՝ ու բոլոր դռները բացվեցան. ու իրենցալ վըրայի կապերը արձկվեցան։ Բանտին վերակացուալ անկէց որ արթընցաւ՝ ու տեսաւ որ բանտին դռները բաց են, կարծելով որ բանտարկեալները փախերեն, [illegible]

ինքնաւ յուսահատուէին երբոր Թու-
րը քաշեց որ զինքը ըսպաննէ , պօղոս
շուտմը անդիէն կանչեց Թէ՝ ինչ կը-
նես , մի վախնար մենք ամէնքս հոս
ենք : Ինքնաւ ան Ձիկը ձրագով ներս
քովերնին գնաց , ու երբոր տեսաւ
իրենք , և իմացաւ ան եղած հրաշքը ,
ահով դողով առաքելոց ոտքը ինկաւ .
ու եարը առաւ անոնք մեծարանքով
իր տունը տարաւ , ու վրանին վրանա-
լով սրբելով , ինքնաւ բոլոր իր տնով
տեղովը ան գիշերը մկրտուեցաւ
քրիստոնեայ եղաւ : Առտուընց կա-
նուխ երբոր դատաւորները բանտը մարդ
խրկեցին որ ալ ազատեն իրենք . պօ-
ղոսալ անսատենը իրենց պտխան տը-
ւաւ Թէ՝ մեզի պէս ազատ Հռոմայե-
ցի գրված անմեղ մարդիկը՝ հրապա-
րակաւ (ի՛ր հալէին առջևը) ծեծե-
լով բանտը դրին , ու հիմա գաղտուկ
կը հանեն . ատանկ չըլլար ըսաւ , հա-
պա Թող իրենք գան իրենց ձեռքը-
վը հանեն : Անոնքալ իմանալով որ
Հռոմայեցի են եղեր , շատ վախցան ,
ու եարը եկան Թողուն խնդրելով ա-
ղաչեցին որ ելլէն անկէց երթան :
Անոքը պօղոսալ իր ընկերներովը ան-
կէ ելաւ Թեսաղոնիկէ (ի՛ր սելանիկ)
եկաւ , ու հոնալ շատ մարդիկ շահե-
ցաւ : Հայց աս տեղն հրեաներնալ
վրան նախանձելով , ու ինքը քաղքե

քաղաք հալածելով, վերջը գնաց պօղոս աթինք (ՅԱթինա) քաղաքը ինկաւ։ Անտեղ փիլիսոփաները հետաքրքրուէն վրան Թափիեցան՝ որ իր ըրած քարոզութիւնը լսեն. պօղոսալ Թէպէտ իրենց ինչպէս պէտք էր նկատեցաւ, բայց քիչ մարդ շահեցաւ. որ անոնցմէ մէկնալ դիոնէսիոս արիսպագացին եղաւ։ Անտեղ աթինէն եկաւ կորնթոս գնաց. ու հոն ալ տարի ու կէս կենալով շատ մարդ դարձուց քրիստոնէայ ըլլաւ, մանաւանդ կռապաշտներէն քան Թէ հրէաներէն. որ Թէպէտ իրեն դէմ կեցան ու գաղտնի ըսած փնկգդէշ խոսքեր մատնեցին, բայց ետքը խափ եղան բանին չկրցան ընել։ Անտեղ անկէց յաւ եկաւ պօղոս, ու աստիճան դին շատ տեղ պըտըտելով ու անդադար քարոզելով՝ նորէն յունաստան դարձաւ՝ եփեսոս քաղաքը գնաց։ Հոն երկու տարիէն աւելի կեցաւ. ու քարոզութիւն և հրաշքներ գործելով հվեղբայ պատուղ ըրաւ. անանկ որ պօղոսի քրտինքը սրբելու Թաշկինակը (ՅԱմահրաման) կիմ վարշամակը՝ երբոր հրտանէին իսաւադարնեբուն կիմդիւահարներուն կըդպցունէինէնէ անով կըբժշկըվէին։ Ան քաղաքս մէկ ակեա լսած հրէայ քհնյասեւիմը հոթը տղաք կային, որ երդնեցուց

յիշ

ցիչ կրսվէին՝ մարդէ դէպ հանելու է-
տևէ էին . ասոնք պօղոս առաքեալին
նայելով որ յոն անուսովը դէպ կըՀա-
նէ կոր , իրենքալ Յանդգնեցան ու-
զեցին որ անոնք ընեն : Վստի մէկ
հեղմը Երբոզգիշահարի ըսին (Թէ՝
ձեզ կիերդվընդունենք յոի անուսովը՝
որ պօղոսը կըքարոզե . շուտմը ան դի-
ՀահՏորը պիտի տըվաւ , յոը գիտեմ ու
պօղոսալ կըՁանչնամ, քայց դուք ով
էք ըսեըլով՝ կատաղութէ ասոնց վրան
վազեց , ու անոնց երկուքը բռնեց ա-
նանկ չարչարեց որ՝ Ձորով մերկ ու
վիրաւորած տնէն դուրս գլուխնին
փրցուցին ձեռքէն փախան աղատե-
ցան : Ասոր վրա բոլոր Ժողովուրդը
ահռելցան . ու երկիւղածութէ կեր-
Թային մեղքերնին կըխոստովանէին
ու կախարդական գրվածքնին կրա-
կը կըձգէին , ու այսպիսի բաներով
քոի հաւատքը ան քաղքին մէջ Էվէ-
լըք տարածվեցաւ : Այայց մէկ դէ-
մետրիոս ըսած արծաԹագործմը որ
կուռքեր կըշիներ , երբոր տեսաւ որ
սանկ քրիստոնէութէի մտնալով ան
կողմերը՝ իր շահը կըդադրիկոր , քո-
լոր իր արվեստին մարդիքը (որ Հանա
ֆը) տըրդեց ոաք Հանեց , անչափ ը-
րաւ որ՝ պօղոսալ Թողուց Էփեսոսէ
եկաւ , ու նորէն ան առջի քարոզած
տեղվանքը պըտըտելով ու աչակերտ

ցինքը աւելի կատղեցուց , անչափ որ՝ ալ մէջերնին երդումով խօսք դրին որ չուտեն չխմբեն ինչման որ պօղոսը մեռցունեն : Ա՛ս բանս որ դատաւորին անկաձը հասաւ՝ չուտմը անոնց մէջէն պօղոսը առաւ , ու ղկուշուրը կեսարիա քաղաքը փեղիքս ըսած մեծ դատաւորին խրկեց , որ հրեայքը հոն երթան՝ ու անոր առջևը պօղոսի դատաստանը տեսնըվի : Երբոր եկան՝ ու երկու դիխնալ խօսվեցաւ , ան ատենը փեղիքսնալ իմացաւ որ պօղոս անմեղ է , բայց այսու ամենայնիւ հրեից երեսպաշտուի ընելու համար , չազատեց առաքեալը , հապա բանտը դրաւ պահեց , ինչման որ ինքը փոխվեցաւ՝ իր ետևէն փեստոս անունով ուրիշ դատաւորմը եկաւ տեղը :

Ա՛ս փեստոսը երբոր եղեմ գնաց , պզղոսի թշնամիները չարութիւն դային նրան աղաչեցին որ՝ պօղոսը կեսարիայէ վերցունէ եղեմ բերէ . ինչուար՝ մէջերնին խօսք ըրեր էին որ բերնէնին՝ ճամբան լուռնեն սպանեն պօղոսը : Այլ փեստոս ասանկ չուզեց , հապա անոնց հրամայեց որ իրենք ելլեն կեսարիա գան , ու հոն նորէն իր առջևը պօղոսի դատաստանը տեսնըվի , Ա՛ս դատաստանին մէջը երբոր տեսաւ պօղոս որ փեստոսալ հրեից երեսպաշտութիւն ընելով

գինի

զինքը չիապատեր՝ ու բանը կերկընայունկոր, ինքնալ Հռոմայի կայսերը զատաստանին քաղաքեց։ ուստի բանը անանկ կըտրըվեցաւ որ պօղոսը Հռոմ խրկեն։ Ինկէ ետքը Հերովդէսի որդին ագրիպաս ըսած Հրէաստանի Թագաւորը՝ իր կնիկովը ու իշխաններովը երբոր կեսարիա փեստոսի քով եկաւ բարեւելու, փեստոս ուզեց որ պօղոսը աստոց առջեւնալ հանէ, ան ատենը պօղոս իր անմեղութիւնը յուցունելով այնպիսի շնորհալի քարոզութիւն ըրաւ քրիստոսին վրա, որ ագրիպաս ըսաւ Թէ՝ քիչ մնաց որ իս ալ քրիստոնեայ ընես։ Ինչը աստիք ըսկսան միջերնին ըսել Թէ որ կայսերը բաղդաչ չըլլալնէ՝ պէտք էր որ ասմարդս ազատուէր։

Երբոր պօղոսը աստանկ ալ Հռոմ խրկելու որ եղան, մէկ յուլիոս ըսած Հարիւրապետիմը յանձնեցին, որ նայեվով իգալիա տանի զինքը։ շատ երկար քշեց աս պօղոսի ճամբորդութիւնը խառնակ ու դէմ հովերուն պատճառովը, անանկ որ՝ ետքը մէկ փորձանքաւոր նաւաբեկութենմէնալ հանդիպեցան, որ ձորով մը լիտինէ ըսած կղզին՝ նայեին մարդիքը խալըսեցան գուրս ելան։ Ինչ կղզիոս մարդիքը որ կռապաշտ էին՝ սիրով ընդունեցան նաւաբեկութենէ խալըսած ճամբորդները,

որ պօղոսալ Հետերնին էր . ու ան
անծրեւին ու ցրտուն աւին կրակ ըրին
մեռնոց՝ որ վրանին դ լուսնին չորցու-
նէն՝ տաքնան Հանպատանան : Ի՞նչ ա-
տենը պօղոսալ կրակին վրա խուիշ (չի
չալը չըլլիր) դնել ընինի՝ մէջէն օձմէ ե-
լաւ ու ձեռքէն բռնած խածած կախ
վեցաւ . աս որ տեսան մարդիքը՝ սկսան
ըսել թէ՝ անանկէնէ աս մէկ չարա-
գործմընէ եղեր , որ ծով վիճքը ծո-
վու ու ցամաքի վրա կուզէ պատ-
ժել մեզզունել : Այայց եղբը պօղոս
շուտմը ձեռքը կրակին վրա թօթափե-
լուն պես՝ օձը փըթաւ կրակին մէջը
ինկաւ , ու իրեն ամենևին չէ-
զաւ : անոր վրա մարդիքնալ խօսքերը
նէն փոխեցին , ու նորէն զարմանալ
լավ կըսեին թէ՝ աս մեր ծածնելէն մէ-
կը պիտոյ ըլլա : Ի՞նչ կղզիս պօղոս
իրեք ամիս կեցաւ , ու շատ հիվանդ-
ներ բժշկելէն ետև՝ նորէնտա մտաւ .
ու եր բոլ ալ հոգմ գնայց հասաւ , ան
տեղը եղած հրեաներուն հակըցուց
իր հոգմ եր Թալուն պատճառը : Ա-
հան երկու տարիէ չափ իր դատաս
տանին քանը որ երկընցաւ , մէկ ա-
ւանձին տունմը բռնած՝ ան տեղը
կընդառներ , ու քովը եկողներուն հա-
մարձակ կըքարոզեր ու կըսորվեցու-
ներ քրիստոսը :

Ինչման հոս կըպատմէ գործք առա-

քեն

քեալց գիրքը · որով կը լսուիննա նոր
կտակարանին պատմութիւնը ։

ԳԼՈՒԽ ԽԱ ։

Յաելուածք պատմութեան առաքելոց գրոց ։

Պարծք առաքելոց գրքին մէջ՝ որով
հետև քանի մը մերոյ տառաքելոց
ու աշակերտաց պատմութիւնները գը-
րած է, որ մինքնալ անկեց առած
ինչվան աս տեղը պատմեցինք · հի-
մա պատշաճ կերևա որ ըսք գրքին ու-
րիշ տեղերէն առած՝ քիչմըչնալ տեղե-
կութիւն տանք անոնց գրվածքներուն
վրա ։ Ա՛նա նոքա մեր՝ ինչպես առաքե-
լութիւնը կըսե, տասներկու առաքեալ,
ու եօթանասնումէրկու աշակերտի-
ներն ընտրեց առաւ · ու իր նոր օրի-
նաց հաստատքը սկիզբ առավ աստնց
որվըզգունելով, (որ առով իրենք՝ նոր
եկեղեցւոյ առջի հիմունքը եղան,)
հրամայեց որ երթան չորս դին քա-
րոզեն իր ըսք հա-
ւատքը ։ Անոքա տասներկու առաքե-
լոց մէջէն յուդան ոչ պակսեցաւ,
ոչ ալ նոր մը տեղը ուրիշ
երկուք ընտրվեցան մտան առաքե-
լոց կարգը, մէկը՝ մատաթիա, ու մէ-
կալը՝ պօղոս, ինչպէս որ վերը պատ-
մեր ենք ։

Ա՛ս քոլոր առաքելոց և աշակերտաց

մէջէն միայն ուղիղ հոգին ած ընտրեց, որ գրվածքովս իրեն քրիստոնեական քարոզութիւնը թողուն եղբեկողը հաւատացելոց, անանկ որ՝ առնց գործքը ծածկունչի կարգը անցյաւ։ Վինտ առաջ՝ առնցմէ յոյսը, յետ՝ մատթէոս առաքեալը, մարկոս աշակերտը, ղուկաս աշակերտը, ու յովհաննէս առաքեալը՝ բուն յիսքսի համառօտ վարքը և վարդապետութիւնները գրեցին, ու անոր համար իրենց գրվածքնալ Աստուածաշունչ կոչվեցաւ, որ բանալ է՝ ուրախական բանի (կիմուջտի) գիրք, որ մարդուն կրծանութեանէ՝ իր յոյ հետ հաշտվելը ու փրկութիւնը։ Աշխարհքը առ չորս աւետարանիչներէս՝ առէ՝ի զատ ուրիշ բանալ գրեցին։ Ա՝էկը ղուկաս՝ գործք առաքելոցը գրեց, որ քանի հարիւրամանէն ետև նոր եկեղեցւոյ սկզբնաւորութիւնը կըպատմէ, ինչպէս առ վերջի մասիս մէջը տեսանք։ Ա՝էկալը յովհաննէս՝ իրեք թուղթալ գրեց, որ առջինին մէջը՝ քանի անծ ըլլալը հերետիկոսաց դէմ հաստատէլէն ետև՝ բոլորը սիրոյ կրեղբայրական վրա կըքարոզէ։ Ա՝ևս առնցմէ՝ զատ Յայտնութիւնը գրեց, որ ինչպէս կըսեն՝ աւետարանը գրելէն առաջ երբոր աս աշխարհքը քրիստոնէութեան համար պատմուելուած

յու-

յունաստանի կղզին սբսորվեցաւ, ՝ ՝ ՝

մինքը իրենց պատերը ընկեն . ու հե-
ռեփկոսներէն ղդուշանան , անոնց
խօսքին մարիկ չընեն՝ չխաբվին : Ա-
նորպէս նաև յակոբոս առաքեալը ,
որ եղբայր ՚ին կոչվեցաւ , ինքնալ
Թուղթմը գրեց հրեայ հաւատացե-
ղոց՝ կերպ կերպ եւկան զարմանալի
խրատներով : Ինչպէս իր եղբարը
յուդա առաքեչնալ , որ Թադէոսալ
կըսվի . անալ մէկ համառօտ Թուղթ-
մը գրեց ան նոր հաւատացեղոցը ,
որ աչվընին բանան չխաբվին հերե-
տիկոսաց ծուռ վարդապետէն : Ա՚ս ը-
սած չորս առաքեչոց եօթը Թուղթը՝
Կաթողիկեայ լսվեցան՝ որ կընշանակէ
ընդհանրական . որովհետև՝ ինչ-
պէս կըսեն , աշխարքիս չորս դին ուր
որ հրեից ազգէն հաւատացեալ կար՝
անոնց գրվեցաւ :

Յակ պողոս երեքտասան առաքեալը
որ աշխարքէ աշխարք պըտըտելով՝
գրեթէ իր բոլոր քարոզութիը կատա-
րեց , որ ան պիտի ավարտվի վերջ
հեթանոսաց կոչվեցաւ . տասնըչորս
Թուղթ գրեց՝ աստիս անդին մանաւ-
որ հաւատացելոց եկեղեցիներուն ,
որ մեծ մասը ինքը իր քարոզվը հիմ-
մը դրեր հաստատեր էր : Կաստի իր
Թղթին մէկը՝ խրկեց հռոմայեցոց ,
երբոր ինքը կորնթոս էր . ու ան՝
ինչպէս կերևա , ինքը տուն կուտար՝

ու

ու տերտիոս իրին մէկ աշակերտը կը-
գրէր : Այս աս Թղթոցը կը ջանա ա-
ւաքեալը՝ որ խոպաղեցունէ զարձած
հրէից ու հաւատացեալ հեթանոսաց
կռիւը , որ մէյ մէկու վրա կրպարծէ-
նային՝ ու մէկ մէկ վար կը զարնէին :
Այսկու խրատական Թուղթաց գրեց
կարնթացոց , որ ատենով յանապատ
նի մնծ քաղաքներէն մէկն էր : ասոնց
առջինը՝ եփեսոսէ կը փիլիպէ հոն
խրկեց . ու մէկալը՝ մակեդոնիայէն :
Երրորդ Թուղթը գրեց գալատա-
ցոց , որ փոքր ասիայի (ցն անատո-
լուի) մէջը կիյնա . ու աս Թուղթը
հռոմայէ , կը ըսա ացոց՝ եփեսոսէն
հոն խրկեց : Չորկերորդ Թուղթնալ
հռոմայի քանտէն գրեց՝ եփեսացոց ,
որ հին ատենը եփեսոս՝ ծովէզերեայ
մայրաքաղաք էր փոքր ասիայի . ու
ասիկկոս աշակերտին հետ խրկեց ի
ըենց : Վ հեպերորդ Թուղթը փիլիպե-
ցոց գրեց , որ մակեդոնիայի (կը ու
ռումելիի) կողմը մէկ ծովէզերեայ
քաղաքմընէր , ու ինչպես կըսեն՝ աս-
ալ հռոմայի քանտէն խրկեց եպաւի-
րոդիտես ըսած մէկուն ձեռքովը :
Այօթներդը՝ կողոսացոց գրած Թու-
ղթն է՝ հռոմայէ խրկած , որ հին ա-
տենը՝ աս ալ փոքր ասիայի քաղաքնե-
րէն մէկն էր : Ութերդը և ինսներդը՝
Թեսաղոնիկեցոց գրած երկու Թուղ-
թերն

Թերն են, առջինը աքենա քաղքէն
իրկած է կըսեն, ու երկրորդը կոչ-
Թոսէ կամ հռոմայէ։ աս Թեսաղոնի-
կէ ծովեզերեայ քաղաքը՝ հին ատե-
նը մայրաքաղաք էր մակեդոնիա գա-
ւառին, որ հիմա՝ սերանիկ կըսվի։
Յաննէրրորդը՝ եբրայեցոց Թուղթն
է, որ ինչպէս կըսեն՝ պօղոս իդա-
լիայէ գրեց՝ ու դէպ՚ի հրէաստան իրը
կեց հաւատացեալ հրէից, սիրտ տա-
լով իրենց՝ որ հեԹանոսաց ու անհա-
ւատ հրէից ձեռքէն քաշածներուն սի-
րով համբերեն։ Ո՚ռաքեալը որ մե-
կալ ամէն ԹղԹերուն գլուխը իր ա-
նունը կըդնէ, միայն աս ԹղԹիս վրա
չի դներ։ Ո՚րոր պատճառը կարելի է Թէ
սա է կըսեն, որ գիտնալով Թէ ինքը
նախանձոտէ ատելի ըլլալով իր աղ-
դին մէջը, անոր համար մեկալ
լսողներուն ընդունելի չըլլա։ կամ
Թէ՝ ինքը ղինքը աւելի վդխտ հեԹա-
նոսաց կըսեր՝ քան Թէ առաքեալ հր-
էից. անոր համար մեկալ ԹղԹե-
րուն վրա յայտնի գրեց իր անունը,
ու ասոր վրա զանց ըրաւ։ Յաննը
մկ ու տասներկուերորդը՝ տիմո-
Թէոսի գրած երկու Թուղթն են.
որ իրեն սիրելի աշակերտն էր, ու
ինքը անիկա եփեսոսի եպս ձեռնադ-
րեր էր։ ասոնց մէկը մակեդոնիայէ
գրեց, ու մեկալը հռոմայէն։ Յաս-
վի-

վիրեքէրդ Թուղթը տիտոսի գրեց, որ ասալ իրեն աշակերտն էր, ու ինքը եղկս ըրեր էր կրետացոց (ի կիւ րիտէ)։ և ասա Թուղթըս իրեն խրկեց Նիկոպոլիս քաղաքէն։ Տասնըչորսերդ վերջին Թուղթը՝ գրեց իր փիլիմոն ըսած բարեկամին, անոր ունեսիմոս ծառային պատճառով, որ յանցանք ըրած տիրոջը քովէն փախեր հռոմ եկեր էր, պողոս ալ ինքը խրատով Համբա բերելով, անիկա աս Թղթովըս նորէն իր տիրոջը կդյանձնէ։ Ա՛ս պողոս առաքեալին գրած տասնըչորս Թղթերուն մէջը՝ բոլոր քրիստոնէական հաւատոյ ուսումը, ու բարոյական և հոգևոր վարդապետութիւրը այնպիսի ըզբաւոր կերպով գրած է, որ կարդացողին միտքը կըկապվի. մանաւանդ անոր վրա յայտնի տեսնելով նոյ մեծագործութիւրը, որ իրեն հաւատքը հալածողը՝ ու իր անունը հայհոյողը, անանկ քարոզուի ընէ աւետարանին վրա, որ չէ թէ միան կենդանութեան առենը, հապա ինչվան ասօրըս իր գրած Թղթերովը պատգամեցունէ հաւատոյ թշնամիքը։

Վ. Ե Ր Ջ.

ՅՈՒՆԿՐՈՒՆ

Ա՛ճաղատնէ գրոյ պատմութեան։

ՏԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Մ ԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ։

Գ. ՝ա. Սահմանումը աշխարքին և առջի մարդուն։ 7։
Բ. Նախահարց մեղքը ու պատիժը։ 9։
Գ. Կայենի ու Աբելի պատմութիւնը։ 12։
Դ. Աշխարհաց չարութիւնը ջրհեղեղով կը պատժէ։ 14։
Ե. Բաբելոնի աշտարակը։ 18։
Զ. Հայր ազգահամու կոչումը, ու իրեն ուրիշ գործքերը։ 20։
Է. Աբրահամու հետ եղած ուխտ ուդաշինք կընէ, ու իրեն խնամակալ զաւակ կուտայ։ 23։
Ը. Աբրահամու և զոլոտայ հիւրասիրութիւնը, ու սոդոմայոց պատուիրը։ 26։
Թ. Խոհակ կընդունի, ու իսմայելը քովէն կը բաժնէ աբրահամ։ 29։
Ժ. Աշխարհայիւ աբրահամու՝ որ խոհակը իրեն ողջակէզ ընէ։ 31։
ԺԱ. Աբրահամ կը կարդէ խոհակը։ 33։
ԺԲ. Խոհակայ ուրդերը՝ եսաւ ու յակոբ։ 36։
ԺԳ. Յակոբ հայր օրհնութիւնը եղբօրմէն ինքը կը յափշտակէ։ 38։
ԺԴ. Յակոբ միջագետը կերթայ, ու հոն կը կարդըվի։ 42։
ԺԵ. Յակոբ կելլէ իր երկիրը դառնալու։ 45։
ԺԶ. Յակոբայ համրարդութիւնը մեջ ուրիշ հանդիպած բաներուն։ 47։
ԺԷ. Յակոբայ մեկնիլ ազգը նահանջութիւնը և գաղտնութիւնը յովսէփ գերեցկին վրա։ 52։
ԺԸ. Յովսէփ եգիպտոս կը ծախվի, ու զարմանալի բաներ կը լսուին։ 56։
ԺԹ. Յովսէփ փարաւոնի երազները մեկնելով բանտէն կելնայ ըսկսաւ, իշխանութիւնը կը հասնի։ 60։
Ճ. Յովսէփայ եղբարները իրեն կը գըխնեն, ու յովսէփ անոնք կը փորձէ։ 63։

ԽԲ. Յովսէփ իր եղբարները քիչ մնաց փոյթ-
ըէն հան՝ զինքը կըյայտնէ . 68 :
ԽԲ. Յակոբ իր զաւկներովը եգիպտացոց եր-
կիրը կերթայ՝ ու հոն կվախճանի . 74 :
ԽԴ. Յովսէփ իր հայրը կըթաղէ . ու եղբայնե-
րուն Թողուէ տալէն հան կվախճանի . 77 :

Մ Ա Տ Ե Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ :

Ա. Իէլացոց հալածումը և նեղութիը՝ եգիպտա-
ցոց ձեռքէն . 79 :
Բ. Փարաւոնի աղջիկը՝ մովսէսը գետէն կըխա-
լըսէ՝ ու իբեն որդեգիր կընէ . 81 :
Գ. Մովսէսի աղքատիութիը՝ ու մադիամացոց
երկիրը փախչիլը , և մարենկին հրաչքը . 82 :
Դ. Մովսէս եգիպտոս կըդառնա , որ Իէլացի-
քը եգիպտացոց ձեռքէն խալսէ . 87 :
Ե. Եգիպտացոց տասը հարուածները . 90 :
Զ. Տաճեղրդ եգիպտացոց հարուածը , ու
Իէլացոց եգիպտոսէ ելլիլը . 98 :
Է. Իէլացիք կարմիր ծովէն կանցնին , ու փարա-
ւոն իր զօրքովը հոն կըխորտըվի . 101 :
Ը. Աշտարակը ՅԱ Իէլացոց Չսկսի պակասութիը
կըհոգա , ու մանանան կեբակուր կուտա . 104 :
Թ. Ամաղեկացիները կըվարդըվին Իէլացինե-
բէն : յոթոր կուգա մովսէսը բարեբերու . 108 :
Ժ. ԱՅ՝ սինա լեռը տասնպատուհասը պատուի-
րանքները կուտա Իէլացոց . 110 :
ԺԱ. Իէլացիք հորթ կըպաշտեն . 114 :
ԺԲ. Խորանին ու տապանակին շինելը , և ու-
րիշ ՅԱծապաշտութեն ծէսերը . 118 :
ԺԳ. Նաբադ ու աբիուդ , և ուրիշ յանցաւոր-
ները կըպատժըվին . 121 :
ԺԴ. Իէլացիք կըտրտընջան ՅԱ գէմ , ու կը-
պատժըվին . 123 :
ԺԵ. Ահարոն ու մարիամ կըպատժըվին . 125 :
ԺԶ. Մովսէս լրտեսներ կըղրկէ աւետաբեր-
կիրը . ու Իէլացիք նորէն կըպատժըվին . 127 :
ԺԷ. Կորա , դաթան՝ ու աբիրոն կըպատժըվին .
ու ահարոնին գաւազանը կըծաղկի . 132 :
ԺԸ. Իսրայէլացոց ՅԱմբոցուն վերջին տարին
հանդըպածները . 138 :
ԺԹ. Բաղաամա պատմութիը . 141 :

Ի. Մովսէս կը վախճանի, ու Յեսու անոր տեղը կանցնի. 147։
Յաքէլ-ճաց. Յոր երանելին պատմուիը. 149։

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ։

ա. Յեսու կառաջնորդէ Իսրայեղ՝ որ յորդանան գետը կանցնին. 157։
բ. Երիքով ու գոյի բռած քաղքերնուն առումը. 160։
գ. Գաբաւնացոց խարեբայութիը, ու քանանացոց հինգ թագաւորներուն կարգվիը. 165։
դ. Յեսու բոլոր աւետեաց երկիրը տիրապետելէն ետև՝ անի Իսրայեղ կը բաժնէ։ ու Լևտը կը մեռնի. 169։
Ե. Յեսուայ ետև Իսրայեղ որպիսութիը՝ դատաւորաց առնը. 174։
Զ. Գևբրոյի, բարակայ, սիսարայի, ու յայելի՝ պատմութիը. 179։
Է. Գեդէոն զօրաւոր կընարվի՝ ու Իսրայիլները մադիամացոց ձեռքէն կազատէ. 182։
Ը. Աբիմելէքայ բռնակալութիը. 189։
Թ. Յեփթայէի պատմութիը. 192։
Ժ. Սամիսոնի պատմութիը. 197։
ԺԱ. Միքայի պատմութիը, ու բնիամենի ցեղին ջարդվիը. 207։
ԺԲ. Հաւրթայ պատմութիը. 211։
ԺԳ Աննայի աղօթքով սամուէլը կը ծնանի՝ ու այ կը նուիրվի. 214։
ԺԴ. Հեղի տղաքներովը կը պատժվի՝ քհնայութէ կ'ինայ, ու տեղը սամուէլ կընարվի. 217։
ԺԵ. Աստղդիները տապանակին պատճառով կը պատժվին՝ ու Իսրայեղ կը դարձնուն. 221։

ՄԱՍՆ ՀՈՐՐՈՐԴ։

ա. Իսրայէլացիք երկնից Թէուր կուգեն գնել. ռաճալ սամուէլը կընարէ առջին Թագաւոր Իսրայեղ. 226։
բ. Սաուղ ճիշ յաղթութիվը ընծէլէն ետև՝ նորէն Թագաւոր կ'ծվի. 229։
գ. Սաուղ նորէն տյղագդիները կը յաղթէ, ու անհնազանդութեը համար այ տյքէն կ'ինա։ յաքնաման մեռնելէն կազատի. 231։

ՃԼ. Սաուղ սմանչ կացոց խնայելով, բոլորովին
ոչ աչքին կ'ելլա. 235:
Ճ. Դաւիթ Թագաւոր կ'օծվի. 238:
ՃԶ. Դաւիթ գողանալը կըպատմէ, ու անով
բոլոր այլազգիները կը յաղթըվին. 240:
Է. Սաուղին նախանձոտիլը գաւիթի վրա. 245:
ՃԸ. Դաւիթ սաուղէ ձեռքէն փախատական կը-
սլըտրակ. 247:
ՃԹ. Նաբալին ու արիգեայի պատմուհիւը. 250:
Ժ. Սաուղի մահը, ու դաւիթի անոր վրա ըրած
բարի հառաչանքը. 253:
ԺԱ. Սաուղի տունը կրմարի, ու դաւիթ Թա-
գաւորութիւնը առաջ կերթա. 257:
ԺԲ. Դաւիթ՝ ոչ տապանակը կըվերցունէ և
րուսալէմ կըտանի. 262:
ԺԳ. Դաւիթի ուրիշ յաղթութիւնները, ու իր
մեծ մեչքը և տալաշխարհութիւնը. 265:
ԺԴ. Աբիսողոմի ձեռքէն դաւիթ քաշած նեղու-
թիւնները՝ իրեն մեղացը պատիժ. 272:
ԺԵ. Աբիսողոմ կրսպանվի, ու դաւիթ նորէն
իր տեղը կը դառնա. 278:
ԺԶ. Իսրայելացիք մահտաբաժամով կըպատ-
ժվին. 283:
ԺԷ. Դաւիթ իր եռւէն սոզոմոնը Թագաւոր
կըդընէ՝ ու ինքը կըվախճանի. 285:
ԺԸ. Սոզոմոն Թագաւորութիւնը. 289:
ԺԹ. Սոզոմոն առնարը ու իր պալատը կըշինէ:
սաբա Թագուհին իրեն տես կուգա. 294:
Ի. Սոզոմոնի մեղքը՝ ու մահը. 299:
ԻԱ. Իէլացոց Թագաւորը երկաթ կըրաժնվի. 301:
ԻԲ. Ցերոբովամի հէլացոց Թագաւորին մեղքը, և
իրեն լար յաջորդները. 304:
ԻԳ. Եղիա մարգարէն աքսայաբի լարուելը կըյանդի-
մանի՝ ու կըպատժէ. 309:
ԻԴ. Աքսայաբի ուրիշ գործքերը, ու իր լար
սատակումը. 313:
ԻԵ. Ղեզիէլի պատիժը. և եղիա մարգարէին
երկինքը վերանալը. 317:
ԻԶ. Եղիսէ մարգարէին հրաշագործութիւնները. 321:
ԻԷ. Յէհու աքսայաբի չերեք կըզնչէ՝ ինչը կըմնչէ,
և անոր եռւէն Տասած չհլացոց Թագաւոր-
ները. 330:

ԻԸ. Յուդայի ցեղին Թագաւորները՝ ուսումնասիրութեամբ կրօնից ինչպէս յուշում. 337։
ԻԹ. Յուդայի ցեղին Թագաւորները՝ որոշիչ սկսած ինչպէս պաշտ. 346։
Ը. Լեզեկիա Թագաւորին պատմութիւնը, ու նրանից հետոյ Յուդայի ցեղին Թագաւորները՝ մինչև վերջը. 355։

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ.

ա. Պատմութիւն Տոբիթայ. 371։
բ. Պատմութիւն Յուդիթայ. 378։
գ. Պատմութիւն Եսթերայ. 387։
դ. Պատմութիւն Մարդարէից. 398։
ե. Պատմութիւն Դանիէլի մարգարէին. 406։
զ. Իրեք մանկանց պատմութիւնը. 413։
է. Դանիէլ մարգարէին մնացած պատմութիւնները. 416։
ը. Երիտասարդ մարգարէները. 430։
Յունան մարգարէին պատմութիւնը. 430։

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ.

ա. Հրեայք բաբելացոց գերութենէն կը դառնան. 436։
բ. Երկմնոյն ընծաները եւ հրեից աղքին հանդրպածները. 441։
գ. Հեղոդոսոսի պատիժը. 444։
դ. Հրեից խաղաղութիւնը ներքև վար կըլլա անտիոքոսի տաեներ. 447։
ե. Ցահատակութեան ջեհենագրի, ու եօթը եղբարց մակաբայեցոց՝ իրենց մորը հետ. 452։
զ. Մատաթիա քահանային՝ ու իր որդոցը բաբելպաշտութիւնը, և քաղուածները. 459։
է. Յուդա մակաբէին քաղուածները. 462։
ը. Անտիոքոսի տասակութիւնը, ու եւսն նոյնա Թէրթերուն պարզիչը հրեից դէմ. 467։
թ. Յուդա մակաբէին կը մեռնի, ու յոնաթանի տեղը կանցնի. 473։
ժ. Յոնաթանի քննչպէսին պատմութիւնները. 476։
ժա. Շմաւոն կը յաջորդէ յոնաթանի. 480։
ժբ. Յաւելուած հրեից պատմութ, ևն. 485։

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ
ՄԱՍՆ ԱՒԱՋԻՆ։

ա. Պաբրիկէ հրեշտակապահը աւետիս կու-
տա զաքարեայի, և կուտուն մարիամ. 497։
բ. Կոյսն մարիամ աջքէրայ կերթա եղիսաբէ-
թի, յովհաննէս մկրտիչը կըծնանի. 500։
գ. Ծնունդ Քրիստոսի. 502։
դ. Իրիք մոգերը կուգան երկրպագուել կու-
ս քեթլէհէմ մանկանց Յայրը. 505։
ե. Յոզի առաջորը ընծայվելը, ու տասվերկու
առվան ձորին մէջ գտնիվելը. 507։
զ. Յոզի մկրտուելը, ու սատանայէն փորձը-
վելը. 510։
է. Կանա գալիլեացոց հարսնիքը, ու անկէ ետև
քանի հանդիպած բաները. 514։
ը. Սամարացի կնկանը պատմուելը, ու Քրիստ-
ոսին սուրն բժշկուիլը. 517։
թ. Աղաքէտոց հրաշքով հոգ բռնելը. ու ա-
լեկածուն դադրիլը. և գերդեսացոց դիմա-
հարներուն բժշկուիլը. 520։
ժ. Անդամալուծին բժշկուիլը։ մատթէոս ա-
ռաքելոյն կոչումը։ յայրոսի աղջկանը, ու
տեառնէս կնկանը բժշկուիլը. 524։
ժա. Պրոպատիկէի անդամալուծին, և ուրիշ
ցաւագարներուն բժշկուիլը. 529։
ժբ. Տասվերկու առաքելոց քնարելը, ու քա-
րոզելն և տարեբաղեան ծոլին բժշկ". 533։
ժգ. Նային քաղքին մեռելին սղջկնալը. ու
մեղաւոր կնկանը գարձը, եւն. 536։
ժդ. Յովհաննու մկրտչի գլխատուելը։ յոզի
հազարաւոր մարդ կշատցուներլը. և ծովուն
վրա երևնալը։ 541։
ժե. Քանանացիկնկան աղջկանը բժշկուելը. 545։
ժզ. Յոզի այլակերպուելու լուսնոտին բժշկ-
ելուն մանրը տղայը խոնարհեցնէ օրինակ. 547
ժէ. Պարբկանին ու սամարացիին առակ-
ները, եւն. 551։
ժը. Եօթանասունվերկու աշակերտները։ մար-
գա ու մարիամ։ Լիծնէ կուրին բժշկ-
ելը, եւն. 555։

ԺԲ. Աշառակ որգիին առակը. 560:
Ի. Տնտեսին, ու մեծատան առակները. 563:
ԺԱ. Դատաւորին, ու փարիսեցիին և մաքսաւորին՝ առակները. 566:
ԻԲ. Հարուստ մարդը դժվար արքայութե կերթա: ու մնակներուն առակը. 568:
ԻԳ. Ղազարի յարութիը. 571:
ԻԴ. Զաքէոսի դարձը: ամբվականին առակը: ու մարիամ յոը օծելը. 574:
ԻԵ. Յի փարաւորապես եղեմ կերթա ԼԵ. 579:
ԻԶ. Յի նորէն առակներով կերթասէ՝ ու կը պատմե գալոնիկ հրէայքը. 582:
ԻԷ. Յի երբէ լսած առակները. 588:
ԻԸ. Յի մանուելը, ու վերջին ընթրիքը. 591:
ԻԹ. Յի պարտէզը ալեվիզը, ըմբռնումը, դատապարտիլը. և պետրոսի ուրանալը. 596:
Ը Յի սիղատոսի գնամը կըհանին, ու զինքը յարչարելն եւան կրդեպ պատին որ խաչվի. 602:
ԼԱ. Յի խաչելութիը՝ ու թաղումը. 608:
ԼԲ. Յի փառաւոր յարութիը, ու աշակերտաց երեւումը. 614:

Ս՝ ԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ:

Ա. Հոգւոյն սրբ գալուստը՝ ու հաւատացելոց չաճալը. 622:
Բ. Ի ծընեհ կաղին բժշկութիը. 625:
Գ. Անանիայի ու սափիրայի պատիժը, և աւքելոց քարոզութիը. 628:
Դ. Ստեփանոսի պատմութիը. 632:
Ե. Սիմոն մոգը կընդովվի. ներքինի հաւատացելոյ եթովպացին կըլլա. 635:
Զ. Սաւուղի կմ պօղոս առքելոյն գարձը. 637:
Է. Կոռնելիոս հարիւրապետին գարձը: 640:
Ը. Պետրոս առաքելոյն բանտէն ազատիլը. 644:
Թ. Պօղոս առաքելոյն քարոզութիները. 646:
Ժ. Պօղոս առաքելոյն քարոզութե պատճառով բռնած նեղութիները. 649:
ԺԱ. Պօղոս եղեմ կըգառնըվի, ու անկէց հռոմ կերթա՝ որ իր գատաստանը հոն տեսնըվի. 654:
ԺԲ. Յաւելուած պատմութե առաքելոց գործոց. 659: